

שיל״ת

ישראל נושע בד׳ תשועת עולמים

ספר

מי השליח

אשר חברתי בעזר צורי וגואלי אני הצעיר באלפי ישראל ישראל בהרב המאור הגדול, מעוז ומגדול, וכו׳ וכו׳ מ׳ אהרן בעהמ״ח ספר בית אהרן אבד״ק אטשאקוב יע״א נ״י נכד הרב הגאון הגדול וכו׳ מ׳ העניך ז״ל שהי׳ אב״ד דק׳ יאם יע״א כמה שנים נכד הרב הצ׳ הק׳ ר׳ ר׳ ליב נ״י ז״ע ועכי״א ואשר שרביטו מגיע עד גזע רש״ל ורש״י ז״ל ז״ע.

נדפס בפרעמישלא

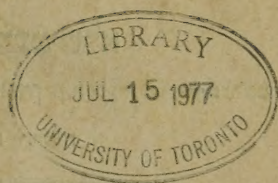
בדפוס של הנגידים המפורסמים זופניק קנאללער עט האמערשמיד

בשנת תרמ״ה

Mei Hascholich

Verlag Israel Rabinowitz Leżańsk

Druck Zupnik Knoller & Hamerschmid in Przemyśl. 1884

בעזר צורנו וגואלנו

מצאנו ביבמות פ"י בעובדא דר"י דאקפד על ר' אליעזר שלא אמר שמעתתא משמיה דבי מדרשא ובמס' בכורות פ"ה בעובדא דלייט רב ששת לרב בר אידי סבי ואמר מאן דעקץ לעקלי עקרבא וכו' שאמרו מאי דכתיב אגורה באהלך עולמים וכי אפשר לאדם שידור בשני עולמות אלא אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע יה"ר שיאמר דבר שמועה מפי בעה"ז דאמר ר"י משום רשב"י כל ת"ח שאומרים דבר שמועה מפיו בעה"ז שפתותיו מדובבות בקבר בעה"ב וסמכו על הקרא דובב שפתי ישנים והנה נראה מתמיהת רב יהודא באומרו וכי אפשר לו לאדם לדור בב' עולמות דהוא תמיהה שמתקיימת ומוחלטת עד שהכרח יאלצהו לדרוש דרישתו כשיאמר האומר דבר שמועה מפיו אז שפתותיו דובבת בקבר והוה כדר בב' עולמות. הלא עלאו בש"ס סנהדרין בחלק שהקב"ה עושה כנפיים כנשרים לשוט ולעוף הרי דיכול להיות כפשוטא בב' עולמות ומדוע בחלה נפשו לומר שהתפלל דוד ע"ה שיהי' גם עתה במדרגה זו. אך נודע דאדם מסופק בגוף ונפש והם שני כוחות המתנגדים זה לזה זה מושך לכאן וזה מושך לכאן כי הגוף חושק וחומד לתאות העוה"ז כי מעפר יסודו לזאת יתאוה לדברים גשמיים וכמוכים כי כח הארציי הנשרש בו בתולדתו בעצם וראשונה יכריחהו לכסוף לשרשו ומקורו הנחצב ממנו. והרוח תשוב אל האלקים לכסוף תענוגי נפשיות ועידוני שכליות שהוא התכלית האמיתי עד שיוכל להיות בהתגבר כח השכלי לצאת מן הגדר. והשיעור. עד שתגעל הנפש את הבשר ותעזבהו ותשיב אל בית אביה ותדרשהו מאור החיים פ' אחרי ודי שם שם לו חק ימים ומזגם ושתפם יחד כדי שיזדכך חלק הגוף ויסודותיו ע"י הנפש בהמשלו עליהם לכופו לרצונו שלא יתענג בעידוני הגופניות יותר מההכרחי ולא סגי בלאו הכי לצורך הקיום ותכלית היצירה להכניע החומר הכבד אשר אליו תשוקתו והוא ימשל בו להעלותו ולזככו ולרחצו מגיעולי שמריו עד שיתקנהו וירכב על עב קל ויעשה לו כנפי רוח להנשא למעלה ולקרב התחתונים לעליונים ולהעלותן מעכירת מדרגתן לזכך עצמיותן ע"י שנאחזים בכליון אלקי המשפיע בהם תדיר השפעה חלושה לפחות ובהתגברם והתעוררם לעבדו שכם אחד לייחדו במקורו והשתוקקותם ובקשתם ודפקתם לדעת את ד' ולהשיג רצונו ית"ש, בזה מתעלה ונדבקים ונאחזים באור הקדוש ההוא העולה עמהם בשרשו לקבל שבע רצון והנה קודם שהטיל הנחש זוהמא בגוף האדם ע"י חטא של אדם הראשון הי' גופם צח ומצוחצח ומבהיק באור גדול כי הגוף הגם היות מקור מחצבו מיסודות שפלים מ"מ תערובות רע לא הי' בו וכתמי טומאה לא נראה בו ולא נתערב בו עדיין תערובות פסולת ולכך נאמר ויהיו שניהם ערומים ולא יתבוששו כי לא הי' חילוק באברים בין ברית המעור לשאר חלקי הגוף בדוגמת ראש ויד המזומנים למצות הנחת תפילין מחמת שלא הי' שיתוף רע בהגוף ואם לא הי' החטא הי' הגוף מזדכך ונעשה חלק נפשי ממש ולא הי' צריך למיתה וזהו ענין הדירה בב' עולמים שאם הי' נתקיים כך הי' דר בב' עולמות יחד ולא נעשה כח הגוף והנפש כ"כ רחוקים. רק אחר החטא אחר אשר נתעבו ונתגשמו כחי הגוף ונעשו מתנגדים זה לזה שעד שזה קם זה נופל אפילו האדם הגדול שמגביר כח הנפש על כח הגוף אעפ"כ מוכרח הוא למות ולהקבר כדי שתכלה זוהמת הנחש המשותף בהגוף מחמת התולדה והתנהגה בימי חיי הבלו אפילו שרידי הדור כחנוך ואליהו שקדשו את גופם מאד עכ"ז הי' פירוד והתחלקות בין גופם לנפשם בעת הסתלקותם מן העוה"ז באיזה אופן מאופנים אשר יבין איש אשר רוח אלקים תצלח בו בפעם ופעמים אפילו הנשמה הקדושה מעבירין אותה אחר מותו בנהר דינור כדי שישתכח ממנה חיזו דהאי עלמא שנדבק בה מצד השתתפותה עם כוחי הגוף כל ימי היותם על הארץ ובזה יותר הספק למה לא הועיל תשובה לאדם קדמאה לבטל מיתה ולא נתנו אלקים יד ומקום שבאם ישוב ירחמו ופסק בסכינא חריפא ביום אכלך ממנו מות תמות באין תרופה כלל ובדברינו ניחא כי לצד המיתה איננו תשלום בעד חטאו כשאר תשלום לעבירה והמקום באמרו כי ביום אכלך ממנו מות תמות לא מצד קנס אמר רק כמתכלל ואומר אין לך תרופה ומזור ביום אכלך רק כשמות תמות כי באופן אחר לא יזדכך כחי הנשמה כ"א בהפרדתה מהגוף ובזה תבין דברי אלקים חיים שאמר לגרשו מעדן פן ישלח ידו ואכל מעץ החיים וחי לעולם דנראה כאומר אין תרופה כלל בשום אופן ולכאורה בלא מוכן הוא האם כסגרו שאר שערי פורענות ליתן לו כאשר ישלח ידו ואכל ובהנ"ל ניחא דבאמת ישפו ויתמו מזור באכלו הא למה זה דומה לרופא שליוה לבנו בל תחטא אל הטבע באכילת מאכלים קשים כגידין להתעכל או הבלתי ראוים למזגך ולטבעך. או למלא כריסך שלא במשפט המזג והנהגתו המשוערת או בל תשאף אויר קר היוצא משיוי כי כובד העיכול והמותרת ועכירת הפלטים משמרים ותערובות חומרים עבים ורוח זרים תחולל גשם ומחרידין ומטרידין הגוף עד שיגבור בו חמימות הגדול המוחם בגיד הדופק שהולך במרוצה חזקה חוץ ממנהגו ועי"ז תגרם לך חולי קדחת ואישתא למירחא ואין תרופתך אך בקיחת מין הנקרא חינא המרה ולבנה באופן זה וזה ואז יכול יוכל לו ותשקוט ותנוח בסור המסבב והמזור לאיתנך הראשון ונקוט בידך שאם מרה תמריא תהי' אחריתך ותשמור כאשר לויתך במרה האם תאמר שתרופת הרופא קנס הוא הלא באם לא ילוה לו הרופא בקיחת המין הנ"ל בלתי ספק לעולם לא ישוב לאיתנו ומיום ליום יחלה ויוסף עד רדתו למות וא"כ נתינת המרה באמת אין מתוק מזה בעולם [ובזה יתפרש היטב דרשת חז"ל באמרם על וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד זה יום המות] כן הוא משפט אשר שפט השופט במות ולזה א"א כלל לדור בב' עולמות יחד עד אחר אשר רוח הטומאה יעבור מן הארץ אז דייקא תהי' אבר כיונה לשוט ולעוף הנזכר בסנהדרין אשר זכרנו אבל כ"ז שלא זכינו לאור באורו אור החיים ועוד רגלינו קשורין בחבלים מסאבים א"א כלל לדור בב' עולמות ובאמת הוא תמיהה מוחלטת והמקרא אומר דרשוני וחיו כל האומר שמועה מפיו שפתותיו מדובבת בקבר לזאת אשפוך נוהם שיחי ואומר קח נא את ברכתי אשר הבאתי ולכ"ז תדין אותי באם שגיתי ומילי מעליא תתאמר בשמאי שיהי' שפתותי דובבת בקברתי זאת הי' לי להתחיל בספרתי ליתן חלק לנשמתי וקראתיו בשם מי השליח כי נודע דע"י ג' פעמים דולק בתבערה לקברות התאוה כי ג' פעמים הוה חזקה ונעל עין לא ראתה דמלא עייכן וגדר בעדו ופרץ גדרו כידוע שמיה ואיתמחי גברא במחאה בפניו ע"י מי הדעת טהור כל צמא לכו למים אז הקליפות ישלח בשליחו דרחמנא ונכנע בת מלך וכי במימי החסדים דז"א דעשיה יפרוד הקליפות מהמלוכי' ג"ת דעשיה ומתקנם בסוד א"פ שלהם וצריך כיון ליוד דאדני דהוא אות ראשון משמי ואש"א הע"ב:

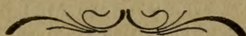
ורציתי לקדם בהקדמתי תואר תהלה ליוצר כולם. אך אחרי לאתי מהעירה והתבוננתי במראם לקלוע אל השערה מלאכי בן המלך והלך עמי וכה אמר בלכתו בני אבישלום בעיניך השם לבך לדברי חז"ל בברכות ספ"ה שלוחא דציבורא דנחית קמי' דר' חנינא וכו' אמר האל הגדול הגבור והנורא אי לאו משה דאמרינהו ואתו אנשי כנה"ג ותקנוהו בתפלה לא הוה אמרינן ואת שבחתי' כולי האי משל למלך בשר ודם שהי' לו אלף אלפים דינרי זהב ומקלסין אותו

אותו במאה דכרי כסף והלא גנאי הוא לו. וכתב המורה שלא אמרו משל למלך שהיו לו אלף אלפים דכרי זהב ומקלסין אותו במאה דכרי זהב שהוא מורה זה ששלימותו יתב"ש יותר שלם מאשר יחדו לו הם מעיכם ואין הענין כן כמו שבארנו במופת אבל חכמת זה המשל היא מקלסין אותו בשל כסף לסורות שאלו אשר הם אצלינו שלימות אין אצלו יתברך דבר ממינם אלא חסרון בחיקו וכמו שביאר ואמר זה המשל והלא גנאי הוא לו ועוד ביאר בפנ"ע שאין ליחס להבורא יתברך שום תהלה ושבח כי הוא מרומם על כל ברכה ותהלה ועיקר התהלה הוא בלב נכון ושיבין שסכרה לדבר בלשון בני אדם אבל בלבו הדומיה תהלה ועוד אשאלך והודיעני גשמך ועצמך וחלקך איך חי כפשך שוכנת אוקך היכן הוא כשיתחך באיזה אופן תדפיק רוח החיוני בקרב עורקך, תכועת אבריך ופרקיך מחשבותיך וסעיפי רעיוניך קולך ודברותך מה ומי הפועל ועושה כל אלה ואיך יפעל ויתפעל הלא ידעת כי מעפרון אתה והארבעה יסודותיך מתנגדים באיכיותם הנקנים בשרשם ומתעלם בהפרדתם ואיך רחוקים כעשו קרובים בדרך השתלשלות והתעבות העליון והזדקות התחתון ויאסבו זה לזה . ויחבקו זה את זה התחתון מפרכסין העליון בהעלת אידיו הלחים הנוחים אליו ועי"ז הוא קושרו אצלו לדור עמו להכסינו ולהשגיח על קיומו לתת לו כח לפעול התכועה להעלות נר תמיד הדולק משמן האדים העובים העולים ומה טוב ומה נעים שבת אחים . האם תבין מה בחימות השמש ומהות מאורו בוהרו בשחקים ומקירו יסוד אישי וכילולי זהרו אחר אשר אם תרלה להתבונן ולהסתכל בו תכלה מאור עיניך ותפסידם . וא"כ כשאלקים השגייך וכעל צפנ"ך פתח השער וכמכע מהשגתך השגת במשל כ"ש בכמשל דכבר כודע לך שים ליקח משל ומלילה בענין האלקות מן האדם וכפשו ועשמש ואורו וכקייך על הכתובים מגשרי אחזה אלקי [די ללך כפירש הבעש"ט] שמש ומגן די אלקים כי אלה ים בעלמיותן עלם כסתר בלתי כרגש וכישג לחוש הגשמי ועי' התפשטות כוחותיהם ומעשיהם וסעיפיהם למרחוק בהם יודע ויוכר ויושג עלמותם הנסתר ומתעלם וכודעת ע"י פעולותיה המוחלפים ומושגים כמו המשכיל החיוני המתעורר המגדל והזן הראש וכליו שם חדרי המוח ששם משכן למחשבה ושכל ויקרא שם הרוח המחשבי או הנשמה וכח השכלי ובלב מתגלה כח החיוני המתפעף מוכה להנהיג החיות האנושי ויקרא רוח החיוני טבעי ובכבד כראה ונבחן כח המתאוה והמתעורר לקפדנות וכעס ושימה וקלף מרה דרכה במררותה להמתיק במתק טיפיה עחול דרכה לטחות ולטחון עד אשר דק ודומיהן אבר אבר המוכה לדבר דבר מיוחד לראות ולהורות כחה להנהיג בו הגוף ומפני הככת אבר אבר ביחוד לדבר מהדברים ממשיני הגוף המוכהגים ע"י סעיפי הנפש המושלים בכלים נבדלים מתייחד להם שם פרטי על שם אותו מקום הנבדל מחבירו בענין השגת והולאות פעולותיה כאלו הוא חלק חלק ובאמת היא וכחותיה המתפעפים הכל דבר אחד כאחוזים ומדובקים זה בזה בלי חילוק ופירוד רק מחמת שיכוי הפעולות והכרתם בחילוף וחילוק מקימות הגוף וכליו המוליאים פעולותיה לאור על כן קבלה שמות חלוקים אולם באמת כל הרגשותיהם מוכה באו ובה כמלאו אחת היא יוכתי בלי חילוק מאומה אלא שחילוף ושיכוי הכלים הגשמיים שבהם כעלמים פעולותיה ומוליאים לאור חום המורגש הם הגורמים חילוק דמיוכי ואעפ"י שיחסו לה חלקים וערכים מדרגות ומעלות הכל קשור זה בזה כשלהבת קשורה בגחלת ואין המוחשים המורגשים ובלתי מורגשים כפעלים וכעשים כי אם ע"י הכשמה האלקות המתפשטת בהם ושולטת ומנהגת כל האברים פנימים וחלוכים.

וא"כ נקוט דהסכרת המקום ופעולה היולאת האלכו לבוא בשם המושאל לקרות לראש ראש וללב לב ודומיהן וא"כ כ"ז שלא אעמוד על הבירור כי האבר הזה פעולתו כך וכך שבגלל זה שמה יתכנה כך אים בער תהי בקראה לה שם אומר כי גם אחר אשר התודע במשקל הלדק ופלס האמת סעיפיה ופעולתיה אין זה שמה האמיתי אשר יאמר כי הוא זה ואך משום שם כח הפעולה יקרא לה שם השיא וכשהפעולה עדן לא התברר איך שם אקרא ושורר כן בהבדל אלף אלפי רבבה בענין המאורות אלקיות עלמיות שבל שם ותואר וכיכוי מודיע בחיכה מיוחדת ממדותיו ית"ש איך מתכהג בהם ומשפיע על ידיהם בנבראים וכולרים וכעשים שאעפ"י שנתרחקו וכפרדו מ"מ יש בכולם כילוץ קדוש וברוך מלומלם מלובש תוך העולמות הכפרדים ועל ידו מקבלים שפע אותן העולמות ובדרך זה השפע יורד ומשתלשל עד הגיעו לעולם הגשמיי הגם הלז שאנו עומדים בו הכל קשור ואדוק זה בזה בחבלי אור רוחני יתלכדו ולא יתפרדו עם היות שנתרחקו וכפרדו ממאלילם העליון בסיבת חומרם העב שירד למטה מחמת כבידתו אבל אין ריקות כמלא בתחתונים ולא ימלטו מהשפעת כילוץ אור אלקי קדוש עליוני המתלבש בהם ומקבלים באמלעותו שפעם איש איש ומקום ומקום וזמן וזמן כפי הראוי והכאות להם כי איכו דומה השגחתו והשפעתו להופיע בעלם ורחשוכה למקום מקדשו ההר חמד אלקים לשבתו לחוץ לארץ אשר הרהבו כפשות חז"ל לאמר הדר בח"ל כמי שאין לו אלקי כוכתם מהעדר השפעתו וכמכע מהשיג השגות רבות וככבדות ויקרות כמאמר הכתוב עיכי די בה מראשית השכה עד אחרית השכה מי שאוזן לו ישמע איך הכתוב ככרוכיא ילעק בחרי קלה שמיעה עין דב"ה מבחר הקומה פאר הפרלוף עין לו לראות ועוד מראשית השכה עד אחרית השכה לא סר לילו דמהימכותא מתכה וכי איכו דומה הרואה פאר המלך והודו. או הדרו וכבודו בחליו וביתו והיכלו. לרואה בבית מלוכו מקום כדודו עם שהוא ח"ו לא ישתכה כל עיקר רק שאיכו מראה גדלותו ותפארתו יקרו הודו חוץ למקומו והייכו דקרי רבכן ליחזקאל בן כפר וליסעי' בן כרך לא שהי' פחות במעלה אלא ע"ש המקום שהי' שוכן בח"ל והמקום גורם כמו במאמרים במשה כלאתי את העיר עם שהמה כבר זכו למלכות שמקודם קראו הש"ת אלקים ראה נתתיך אלקים ומאיתם לא יבלר לך תמות עומדת לך מקבל איתא וכלים יש להם בבית אבל כרתק חבל הכוס"ף ממשפיעם מהעדר הכשר מקום וישעי' בא"י כרכא דכולה בי' ובזה תמתיק סוד הכה מקום אתי ותבין כבודו מלא עולם משרתיו שואלים זה לזה אי' מקום כבודו דלכאורה סותרין דברי עלמן כשכבודו מלא עולם מי קיימה לשאלה איה מקום כבודו הלא את השמים ואת הארץ אכי מלא ואקלר לבלתי לאת ממטרת דבריכו ואיכו דומה הקרובים אל די כאשר שהקדשו וטהרו והחליפו שמלותיהם הגשמיים והזדככו חומרם ע"י הורהם ומולדהם ועוד ע"י פעולות עובדיהם שהמה יותר ראוין לחול עליהם כילוץ אלקי ולאשר כרתק ממכו חבל אחד בכמלא בהם פעולת מעשיהם אך לא טהרת הרכבת מולדיהם אור פכימי ומקיף וכ"ש בהרכבת אבותיהם אך לא כשרון ידיהם הא זה למה דומה לאור השמש המתפשט לעולם כולו ומאיר בכל חלקיו על פני השטחים הבהירים ומוככים לקבל אור זיו זהרו המבהיק אעפ"כ איכו יכול לפלש בעבים גשים עבי החומר לא מלד קולר יד השמש כי אם מלד עקמימות מסוללי הבהירות בטבעם כעדרי ההככה הראויה לקבל אורו וכלולותיו המתפשטים לכל חלקי תבל .

ודאי הוא יתב"ש אין לו שיכוי מ"מ יש שיכוי מלד המקבל וכל מה שיתקשט המתקשט בקישוטא עזים ובמכא ולבושא כן יאיר ויופיע אור ממקור עליון ליתן להם קיומם ושארותם כפי רלון העליון המשגיח באופן זה על מעשה ידיו כולם ושוכן בתוכם עלם האלקיות ובכל מקום וזמן ובכל הנמלא ואין שום מקום חסוך ופנוי מהשפעת אורו המתעלה בתוך לבוש מתגלם שלף וילא מגוה לקיים כל דבר ולאוכן העמידה לכל הנמלאים הקרובים והרחוקים הנם שים. הפרש רב בין כבודו

והדרו במקורו ושרשו העצמי המיוחד להתפשטותו במלואם אף במקום וזמן וכלי הכשר דאינו דומה אורו שמתחת לאורו שמתגלה ובהתגלה במקום כבודו בעולם להתפשטות האור למרחוק וברחוק בסיבות בלתי מוכנים לקבל בפעו או מצד מסכים ומחיצות המבדילים בינו לבין קונו וכפי הרחקתו ממקורו לחול הבלתי מוטבעים להשראות אותו כבר יחשב לפירוד אולם אבל הבורא יתב"ש לא שייך חילוק ופירוד ומספר חלקות לעצמו ולא בהתפשטות אצילות הארותיו כי הכל אחד יחוד הגמור הוא הם והם הוא אלא שבהכרח לקבול ענין מספר מחמת התפשטות אורו להראות לבני עולם כי יש אדון כמלא ובראם והמציאם ולתת להם השגה באמיתות מציאותו אשר לא יושג בעצמיותו כי אם ע"י שמותיו המורים על מדותיו שבהם מנהיג בריותיו במדה ומדה הראויה לפי המקבלים המוכנים לקבל הטוב הצפון כי לא יתכן להשיג עצמיות המהות כמו שלא נוכל לצייר אל הסומא שלא ראה אורות מימיו ומה שאנו מכנים אור באלקיות אינו מענין אור המוחש אצלינו ולא ממינו כלל אלא לפי שאין אצלינו המורים דבר יותר דק וזך טוב ונאות להמשיל ולדמות בו הביאנו ההכרח להשתמש בו בלשון שיש בו תפיסה וציור שכלי לפי גבול השגת ידיעתנו אשר בם בנו הבורא יתב"ש להבין על ידו דבר מתוך דבר להכיר הנעלם מתוך הנגלה . ובזה יתרועע אף יסודו קושית החוקרים בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ והארץ היתה תהו ובהו וחושך. הלא תהו ובהו אינו אין המוחלט ואף זה בריאה וההעדר הודעות בריאתם ולומר כי קודם בריאת שמים והארץ היתה תהו ובהו הוא נותן יד לפושעים דקדמה בריאה לבריאת שמים והארץ ובהכ"ל כונת דהתורה הודיע לנו דמקודם בריאת שמים והארץ הי' תהו ובהו וחושך וכוונתה שהי' גרוע עד ערך אבל באינו בעולם דבר גרוע יותר מתהו ובהו להדמותו אליו לזה תפס מרובה תהו ובהו ובאמת זה ג"כ לא הי' ודו"ק וכמו שכהן בנו כח לפשוט הצורות מגושמיהם הנמצאות בשכל בלבד כן הדבר בענין הכרת האלקיות המקובל בלב כל חכם לב ולא יקרא ויתואר רק בבחי' השתתופים ובמקורם שורש אחד הוא ולא כמו שהוא נקרא הוא ח"ו כי אינו רק בדרך משל ובתורת שאלה וסימן ורמז ורק לשבר האוזן בהסברות מורגליות בדרך שיוכל השומע לשמוע ולהשמיע אבל באמת אין לו ערך ודמיון כלל וא"כ אחר אשר יתודע לך אחר הבירור על מה אדני התוארים הוטבעו ג"כ שמו לאו שם העצם בעצם העצמיות כדוגמת הראש והלב שאמרו וכ"ש בלא נסירין לך שבילי התוארים לידע מהותן גם איכותן טבען גדרן גזען איך תרהב בנפשך עז לגשת ולתאר בהלל ושבח מה לזאת בידיעתי מך ערכי ושפל מצבי קצר הקומה קלן הכנפיים משכתי ידי הכהה ואין אומר ואין דברים רק בה' אלקי ישראל אשר עד כה עזרני ועתה אתחנן לאלקי לבאוה לעשות אותי לטובה אות להבינני ולהשכילני ובנוראות נפלאות. ומעתה למעשה ידיו יכסוף ויערה רוח ממרום בשפעת אור עליון לוגן המחסוף להבינני באמרי בינה במעשה חושב בחיות רצוא ושוב ויחונני חסד ורחמים כבן מאב עד עת בוא דברו הטוב בקיחת נשמתי ורוחי אליו יאסוף וכאשר עזרני להתחיל ולגמור מחברת הלז כן יחונני לגמור חידושי' על כל החו"מ ויו"ד והמה בכתובים בכבוד אלקים הסדר דבר ולהוציאם לאור בב"א ברוך ד' לעולם אמן ואמן :

התנצלות המחבר· בלב נשבר מדבר

טרם אחלה לדבר אציע שאו"ל לפני כל יודע דת ודין שתקבל ברצון שיחתי "שיחת "קלה "כמות "שהוא פלפלת כל דהו הבא "בעיון "תפילה והאם ימלא המולא "עירובי "חסרות חדא דמתחזיא כתרתי דסתרי באין הפרש "סתרא' "כינויו ולשון "יתיר מגבה וחילוף משטבע בטבעו חכמים "פסול "ביוצא חוץ לשיטה ודרך ההפוכה לחוש בל האמרו איך פשט העני ידו לפנים כי לפיהן אשיב כי עני וכהן חד שיעורא זה עני קרא והנה ת"ל קרא הגבר אך שגיאות מי יבין וביותר באמת מעט מזעיר שמתי עיני ולבי על המחברת הלז ולא עיינתי בה חוץ מעת הכתיבה בפעם הראשונה לזאת בקשתי שטוחה מלפני הקורא אם השיג השיג ידו תודיעני אולי תהי' לאל ידי להשיב אמרים לו ואם שגיתי אודה ולא אבוש ומי שסדיקהו בלתי עמוד ויסוד שעל אדני פז הטבעו אפרע ממנו וידעתי כי לא מחכימאה אמא ולא חוילה אכא ואפר אמרתי מזו דאמאי הוא למען שיתי אותותי אלה בקרב נערי ישראל ותיזל כדי"ל אמרתי לתלמידי דבי רב קטנים למודייהו לאם לבדם כתנה האדם בדי"ל דישמעון ובדי"ל דילפון ויהי רצון שיהי' חשוב עם קונהו כאורות אלים דברי הבדכה והככאם והככאב אסקופה הנדרסת לכף רגלי צדיקי ות"ח הדור הצעיר והקטן באלפי ישראל :

הסכמות הגאונים

ב"ה

ה"ה הה"ג החריף ובקי בכל חדרי תורה היחסן מו' ישראל נ"י בהרב הה"ג האב"ד אטשאקוב איקלע לאתרין ופלפלתי עמו בדברי תורה והכרתי מפלפולו ומפרי שכלו ומבקיאותו ומצאתי בהם הערות יקרות כראוי לת"ח מלא וגדוש דכותי' והראה לי הערה יקרה בש"ס דגיטין ואזכיר למען כבוד התורה מה שהערתי ע"ז הנה הוא מפרש מה שאמרו בש"ס דגיטין אמשנה דהאומר גט זה לאשתי וכו' בדף י"א ש"מ מדרבנן התופס לבע"ח קנה א"ל אפילו במקום שח"ל א"ל אין ודברי הגמ' תמוהים דמה ח"ל בשטר שחרור ופי' הרב נ"י דהכוונה שח"ל דבמשנה קתני סתם אפילו בשלח גט שחרור לעבדו שעשה אפותיקי ושחרור מפקיע מידי שיעבוד ונמצא שח"ל ממש ויפה פירש. אולם לי יש ספק בדין זה דהרי זה מזיק שיעבוד של חבירו כדאמרינן בדף מ"א ואסור להזיק שיעבוד של חבירו ואם שלח ע"י שליח יש לומר אשלד"ע ואף שבגלא"ה הקשו הפוסקים דהוה דבר עבירה דהמשחרר עבדו עובר בעשה, ואולם לפמש"כ הרשב"א דאי לאו דעביד לי' נייח נפשי' לא הוה משחרר לי' והוה כמוכרו לו כמש"כ הפוסקים דאינו עובר בעשה כה"ג, גם י"ל לדברי הרשב"א בשטר דוקא ע"י אחרים הרי עלי' קרא דמהני שליחות בשחרור אך בכה"ג דמזיק שיעבוד של חבירו דנתערב ג"כ איסור אחר י"ל אשלד"ע ולדברי ר"מ דל"ה זכות אף בבא ליד עבד ל"מ דאשלד"ע והשליחות בטל ע"כ א"א לומר דהמשנה איירי בכה"ג, והרבה יש לדקדק בפרט זה ולא באתי רק לעורר הענין לכבוד הרב החריף הגדול המחבר בר אבהן ובימינו נחזה בהרמת קרן התורה ולומדיה :

פרעמישלא יום ד' לסדר בהעלותך קץ הגליות לפ"ק   יצחק שמעלקיש אבדפ"ק והגליל

ב"ה

כבוד ידיד נפשי הרב הגדול החריף ובקי שושלתא דיוחסא מו"ה ישראל נ"י. פלפלתי עמו ארוכות וקצרות ומצאתי את לבבו נאמן לה' ולתורתו. יגע ומצא הרבה. בקי מופלא בגמ' ובפוסקים גם חכמתו עמדה לו לחדש חדושין דאורייתא לאמתה של תורה. ובכן ראיתי חיבורו הנחמד שו"ת אשר השיב לשואלו דבר ד' זו הלכה. כאשר ראיתי כן תמהתי על גודל חריפותו ובקיאותו. ולפי מעט שנותיו הרבה מקנתו ועטרת הרבנות הולמתו. נשאתי ונתתי עמו בענייני או"ה. לתורה ולתעודה ידו הדה ועז"ד אמו"ל באתי עה"ח אור ליום ד' ג' מרחשון תרמ"ה לפ"ק לבוב.

יצחק אהרן אייטינגא

ב"ה

כן בקודם חזיתי דברי בני היקר הנחמד הרב הגדול החריף ובקי מוהר"י שליט"א וידי תכון עמו להפיץ חידושיו ע"פ תבל ולא ראיתי דברי הרב הגאון אב"ד דפרעמישלא נ"י אשר יפיק מלתו על דברת בני שיחי' שיואל לפרש דברי ש"ס דגיטין דלא כרש"י ותוס' וכתב ת"ל והראה לי הערה יקרה וכו' ויפה פירש אולם לי יש ספק בדבר וכו' ורוצה הג' לומר שזה הי' בהכרח לרש"י ותוס' לפרש כפירושם ואחר מחילתו ז"א דאפילו הונח דיסבור רש"י ז"ל טעמו דפ"י דתופס לבע"ח במקום שח"ל דל"ק משום אשלד"ע כנגעו בה מ"מ הלא רש"י בעצמו ס"ל דהיכא דעשאו שליח אפילו בח"ל קנה כנודע וגם לדעת התוס' דס"ל דבח"ל אפילו עשאו שליח לא מהני ושדי נרגא בדברי רש"י מיימר בר חשו מ"מ הא תוס' לא ס"ל טעמו דפי' כלל כמבואר בקלה"ח ק"ה ועוד יש לאלקי מילין דברי הק' אהרן בר' מאיר ז"ל אב"ד אטשאקוב יע"א :

ב"ה

איקלע לאתרין כבוד הרב הגדול החריף ובקי חוטר מגזע היחוס כש"ת מוה' ישראל נ"י והרב הזה הראה לי חיבורו אשר ברצונו להדפיסו ועיינתי בו וראיתי כמה דברים נחמדים אשר ראוין המה לעלות על שלחן מלכים מאן וכו' וראוין להפיץ על פני תבל חידושיו הנחמדים, כה דברי המדבר לכבוד התורה ולומדי' יום ג' ב' אדר תרמ"ה

הרימלוב יעקב ווידענפעלד

ב"ה

בא לפני הרב הגדול החריף ובקי המפורסם היחסן כש"ת מוהר"ר ישראל נ"י ובידו איזה עלין אשר התחיל להדפיס מחידושי פלפולו בדרך שו"ת ואם שלא הי' העת מספיק לעיין בו הרבה אך במעט שעיינתי ראיתי ששכלו ישר ויש לו בקיאות הרבה ע"כ ראוי הוא להפיצו בישראל מנאי המדבר לכבוד התורה ולומדי' באתי עה"ח יום ד' ח' תשרי תרמ"ה לפ"ק סאדיגורא :

הק' יהודא ליבש לאנדא אב"ד דפה בעהמ"ח ספרי יד יהודא :

ב"ה

הן בא לפני הרב הה"ג החריף ובקי מו' ישראל נ"י והראה לי ספרו מי השליח ונהנתי מאור תורתו כי נבנה על אדני השכל והסברא הישרה ורבים יחכמו כי זכה לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא וקשר כימה בכימא עדי שעלה לקשר אמין בתוס"ק ואזכה שיעלה על להיות יושב על כסא הוראה כראוי לו דברי המדבר לכבוד התורה ולומדי' יום ה' ב' דר"ח מנחם אב תרמ"ד לבוב יעקב יצחק יוטם בעהמח"ס שו"ת אהלי יעקב ומקראי קודש :

האמנם שיש לי הסכמות רבות מרבנים וגאונים וצדיקים ובעלי מחברים אך באין כסף מולא לא הדפסתי מרובה ובאמת לא נצרכה אפילו להעדפא כי עפ"י שנים עדים וכו'.

המחבר

שאלה אם יכול אחד לעשות עצמו שליח לזולתו בלתי ידיעתו היכא דזכות גמור הוא לו. וכ"ש היכא שמכר ממלו של חבירו ששכחו למכרו. או פרה מבכרת וכדומה אי מהני מעשיו או לא:

א) **תשובה** הנה לכאורה נ"ע מהא דמבואר בש"ס גיטין דף ס"ו דגרסינן שם האומר לשנים כתבו ותנו גט לאשתי ואמרו לסופר כתוב תלא. ואמרינן שם משום דמילי לא ממסרן לשליח ודאי ליכא קפידא כלל כמש"כ התו' שם. דאי משום בזיון דבעל, א"כ אפילו כיצא מילי ממסרי לשליח נמי לא מצי משוי שליח שלא מדעת בעל כיון דקפיד וכיון דליכא קפידא כהי דמילי לא ממסרי לשליח ולא הוה שליח דעדים. ליהוי שליח דבעל מעצמו כיון דכבר גילה לאדם לכתוב לו גט, אע"כ דמעצמו א"א לו לאדם להעשות שליח לחבירו, אפילו בדבר שכבר גילה דעתו שחפץ בזה. והוה כזכות בעלמא, ואעפ"כ בלתי עשייהו א"א להיות שליח. וא"כ דיכינו מבואר ומלאתי בקצה"ח סי' ספ"ב שהעיר בזה, ובעבור ש"ס הנ"ל, יצא לומר שלא יוכל לעשות עצמו לשליח בלתי ידיעת חבירו. ע"ש ועי' בנימוקי יוסף ב"מ אמתניתין דראה אותן רצין אחר המציאה שכתב שחצר המשתמרת, דלא בעי ביה' עומד בצד שדהו דליכא טעמא דהא משום יד לא מהני, כיון שאינו עומד בצידה ומשום שליחות א"א שא"א, לזכות בתורת שליחות אם לא שעשאו בעל הממון שליח, והכא גבי מציאה ליכא בעל הממון עכ"ל. הרי דס"ל דא"א לזכות בתורת שליחות מעצמו רק שיעשהו בעל הממון דוקא. אך לדידא נ"ל דבמקום זכות יכול לעשות עצמו לשליח, אפילו בלתי ידיעת חבירו ומהני מעשיו, עי' ר"ן גיטין בגמרא על מתניתין האומר תנו גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי וכו' וכתב וז"ל ול"נ הדברים כפשטן דממתניתין שמעינן דכל אדם מדעתו יכול להעשות שליח לחבירו שיעמוד במקומו ומשו"ה כיון שהאדון אמר תן שטר שחרור זה לעבדי, הרי השליח יכול לומר, הריני עושה עצמי לשליח לקבלה, והרי הוא כאלו עשאו העבד שליח לכך ומינה בעינן למילף דתופס לבע"ח במקום שח"ל קנה וקאמרינן דהתופס לבע"ח במקום שח"ל ל"ק ומשכחינו כיון שאמר תנו כאומר זכה דמי' ע"ש הרי אם לאו דהוי תופס לבע"ח לא הוי מצטרכינן לטעמא דכל האומר תנו כאומר זכה דמי' אפילו לא אמר תנו נמי לא יכול לחזור הגם דאינו שליח של משלח וגם העבד נמי לא עשאו וא"כ למה לא יכול לחזור וע"כ משום דיכול אדם לעשות עצמו שליח לחבירו היכא דזכות הוא לו, אף בלא דעת חבירו ודו"ק בהסוגי' הנ"ל, וכן מבואר בתוס' גיטין דף י"א: בד"ה התופס, וז"ל אפילו לא עשאו שליח, שלוחו הוא, דזכייה מטעם שליחות ע"ש. וכן מבואר בנוב"י חלק אה"ע ומביאו הקצה"ח סי' קפ"ב שכתב וז"ל וכי שליח המשחרר הוא זה, הוא אינו אלא שליח העבד, להיות זוכה בשבילו ע"ש, והכא העבד לא עשאו שליח כלל כמבואר שם וע"כ דיכול לעשות עצמו מעצמו שליח לחבירו. והנה מה שנראה לכאורה שתראי דברי הר"ן דגיטין להנמ"י דמציעא כבר העירו בזה המחנה אפרים בה' שלוחין ושותפין סי' ד' וקהלת יעקב, והעיר דיברו דהר"ן דוקא כלפי מציאה אמר שאין אדם יכול לזכות לחבירו, אם לא שעשאו בעל הממון, משום דהוה תופס לבע"ח במקום שח"ל, ואת דמגביה מציאה לחבירו קנה חבירו, הוא טעמא משום מיגו דזכה לנפשיה, זכה נמי לחבריה הא לאו הכי לא והכא בחצר דליכא מיגו, דזכה לנפשיה, עד שיעשהו בעל הממון שליח. ולכאורה איך יועיל אף אם עשאו בעל הממון שליח, הא אנן קיי"ל דתופס לבע"ח במקום שח"ל ל"ק. אפילו עשאו שליח, כתוס' ולא כרש"י כהוכיח עי' ש"ס מציעא י"ד בתוס' בד"ה תופס אך דהא דתופס לבע"ח במקום שח"ל דלא קנה היינו דוקא בתפס מעצמו, אבל בעשאו הלוה שליח אפילו ח"ל נמי קנה כמבואר בחו"מ ק"ה סעיף ג' ע"ש ודוק. ומש"ס הנ"ל אשר הקצה"ח בונה דיק עליו, דא"א להעשות שליח לחבירו בלתי דעתו, א) אין משם ראי' לדעתי דאם באמת כתיבת הסופר תהי' רק מטעם שליחות לבד אה"נ, אבל באמת דעת בעל המימרא דשם דהוא שמואל ס"ל כדעת ר"א דגיטין דף ג': דס"ל דבעינן כתיבת הגט לשמה עתוס' גיטין דף ס"ו: בד"ה הא כתב בתירוצא קמא וכן שיטת כל הראשונים לבד הר"י בתוס' והר"ף דלא בעינן שליחות כלל רק לשמה בעי' והר"י והר"ף דמצריך שליחות הבעל לסופר פשיטא דלשמה בעי ע' תוס' גיטין כ"ב. ע' אה"ע סי' קכ"ג והאם קיימינן דמילי לא ממסרן לשליח לא מקרי לשמה. ב) כמש"כ הר"ן בס"פ התקבל כן בהדיא אף לדעת הרא"ה וכ"ש לדעת הרמב"ן ע"ש ודוק וז"ל דהם אמרינן מילי מימסרן לשליח כיון ששלוחו של אדם כמותו, כשהסופר והעדים שומעין מפי השליח, הרי הם כאלו שומעין מפי הבעל אבל כיון דלא ממסרן לשליח. כמאן שלא נכתב בצוואת הבעל, ולא הוה זה לשמה ודעת הר"ן כדעת התו' דלא בעינן שליחות כמבואר במקומו. ג) ועי' מ"א ה' שלוחין סי' ו' בכי' על דעת הטור דמשיג על הרמ"ה דס"ל דאף בהרשהו האשה לשלוחה לעשות עוד שליח לא מהני משום דהוה מילי ולא ממסרן לשליח וכתב הטור דלא אמרינן הכי אלא כשמסר לו דבר לעשותו דאינו יכול מעצמו למסרו לאחר אבל כשאומרת בהדי' לשווי' שליח כדאמרינן באומר אמרו לפי' ולפי' שיחתמו לא הוה מילי ע"כ וכתב המ"א ונ"ל דגבי גט דפסול כה"ג לא משום דמילי הוה אלא משום דבעינן שמיעת קולו לענין כתיבה ע"ש הרי אפילו היכא דאמרינן דלא הוה מילי פסול משום דבעינן שמיעת קולו וכן מבואר בקצה"ח עצמו בסי' רמ"ד. ד) ועי' באה"ע סי' ל"ד שמבואר להדיא שאפילו לא מינהו שליח בהדיא. אלא שגילה דעתו שחפץ באשה פלונית, ואמר לו לשמכה וקדשה בלי מינוי שליחות דמקודשת והוא מדברי הרא"ש פ"ק דקידושין ומשמע מזה אפילו אדם אחר, וכמש"כ התה"ד סי' רל"ז בשם א"ז בשם רבינו שמחה אפילו אינש דעלמא ע"ש. ה) ועי' מ"ל פ"ד דבכורות בסוף תשובתו שכתב וז"ל. וכו' בבע"ח סי' קפ"ח דס"ל דמי שגילה לאדם שיעשה לו איזה פעולה ושמע אחר עבלה דחשיב שליח והביא דהאומר לשלוחו צא ותרום ושמע אינש אחריכא ואזיל ותרם דאמרינן דאין תרומתו תרומה הוא משום דשאני התם דאפשר דדעת בעה"ב דשלוחו דוקא יתרום משום דיודע ומכיר באיזה מדה הוא רגיל לתרום בעין יפה או בעין רעה או בינונית. ולפי"ז בעשאו שליח לתרומת מעשר או למעשר ראשון או שני שהוא דבר קצוב והי' כל הכרי ממין אחד ולא הי' יפות ורעות בו ושמע

א) לא נראה וכדחה דברי קצה"ח סי' ספ"ב

ב) ראי' לדברינו מדברי הר"ן בס"פ התקבל

ג) וראי' לדברינו מדברי המ"א ה' שלוחין סי' ו'

ד) ראי' לדברינו מאה"ע סי' ל"ד

ה) ראי' לדברינו ממשנה למלך פ"ד דבכורות

ו) ראי' לדברינו מדברי א"ז הרב הרמ"א ביו"ד סי' שכ"ח סעיף ג' ומהט"ז שם :

אחר ועשר חשוב שליח עכ"ל. הרי כל דליכא קפידא וכ"ש דיש לו זכות וניחא ליה אמרינן אף בלא עשאו שליח, דשלוחו הוא. ו) ועי' ביו"ד סי' שכ"ח סעיף ג' שכתב א"ז הרמ"א על דברי המחבר שכתב, ואין מפרישין חלה בלא רשות בעל העיסה וז"ל מיהו אם ידעינן דזכות לבעל העיסה כגון שהי' העיסה מתקלקלת מותר ליטול חלה בלא רשותו דזכין לו לאדם שלא בפניו. וכן משרתת שבבית יכולה ליטול חלה בלא רשותו כיון שרגילות היא לפעמים שבעלת הבית נותנת לה רשות עכ"ל. ומקור הדברים הם מתה"ד סי' קפ"ח וא"ז הרב הרמ"א תרתי אשמעינן אם יש חשש קלקול העיסה, יש כח ביד אדם לפרוש מעצמו. כיון דזכות היא אפילו באינו רגיל לפרוש עבורו, מ"מ ביש קלקול עיסה דהוא זכות יכול לפרוש, ב' היכא דליכא קלקול עיסה. אז אם רגיל לפרוש עבורו, הגם דהשתא לא ציוה וזכות נמי ליכא, מ"מ הפרשתו הוה חלה, כיון דרגיל. רק אז אין הפרשתו פרישה, היכא דליכא לא קלקול עיסה ואינה רגילה והם הם דברי הט"ז במקומם שגורס בדברי הת"ה אפילו אין כאן קלקול עיסה, שכתב וז"ל דהיינו שיש היתר בלאו הכי מצד שרגילות היא שנותנות רשות. וכן משמע שגורס א"ז הרב הרמ"א בדברי הת"ה. שהרי כתב וכן משרתת דמשמע אפילו בלא חשש קלקול עיסה עכ"ל. הרי דעת הת"ה וא"ז הרב הרמ"א והט"ז היכא דאיכא זכות יכול לעשות עצמו שליח לחבירו אפילו בלתי ידיעת חבירו . והנה הקלה"ח בסימן רמ"ג סעיף ח' הביא דברי הת"ה הנ"ל וכתב וז"ל וביור"ד ברמ"א שכ"ח פסק כהת"ה ובט"ז שם כתב אפילו ליכא קלקול עיסה ורק שרגילות היא שלפעמים בעלת הבית נותנת לה רשות ומהני הפרשת משרתת משום זכין לאדם שלא בפניו. ואם כי ידעתי מיעוט ערכי להרהר אחרי פסקי מהרא"י ובפרט אחר שכבר הלך אחריו הרמ"א והט"ז. אמנם לפענ"ד תוס' והרשב"א לא סבירא ליה הכי עי' נדרים פ"ד דף ל"ו כתב שם הרשב"א וז"ל הא דאיבעי להו התורם משלו על של חבירו צריך דעת או לא, מי אמרינן כיון דזכות הוא לו וכו'. קשה לי הא שליחות לאו מדין דניחא ליה או לא ניחא ליה אלא גזירת הכתוב דמה אתם לדעתכם אף שלוחכם לדעתיכם, ותדע לך שהרי האומר לחבירו לא ותרום לי, והלך ומלא תרום למ"ד אין חזקה שליח עושה שליחותו אמרינן בפ"ק דחולין דלמא שמע איכא אחריכא ואזיל ותרם ורחמנא אמר אתם גם אתם מה אתם לדעתיכם אף שלוחכם לדעתיכם. אע"ג דהאם ניחא ליה שתיקן פריו וי"ל דתורם משלו על של חבירו שאני דלא בעינן שלוחו לדעתו אלא בתורם בשל בעל הפרי על בעל הפרי. אבל בתורם משלו על של חבירו כיון שאינו של בעל הפרי לא בעינן שליחותו ממש. ואין הדבר תלוי אלא אי זכות וזכין לאדם שלא בפניו, אי לאו זכות דמלוה דנפשיה עדיף עכ"ל וכ"כ התוס' בנדרים ע"ש. וא"כ בההיא דמשרתת דהפרשתה משל בעלת הבית הוא, אין בזה משום זכות דלא אמרינן זכין לאדם שלא בפניו אלא היכא דזוכה המקבל באיזה דבר כמו במזכה חפץ לפלוני או במזכה גט לאשתו דזוכה האשה בגט או במפריש העיסה משלו. אבל במפריש משל בעה"ב. אין זה זכות אלא ניחותא ושליחותא לאו בתורת ניחותא הוא ובעינן לדעתיכם דוקא ע"כ ז) ואנכי איני מכיר שום רמז בתוס' ורשב"א שחולקים על דברי הת"ה דהתוס' והרשב"א לא קאמרו רק בתורם משלו על של חבירו, דבזה פשיטא דהוה זכות גמור לחבירו לא בעינן דעתו דזכין לאש"ב ובתורם בשל בעה"ב ליכא זכות רק ניחותא דמה זכות איכא דהא תורם משל בעה"ב עצמו. אבל לא קאמרו דהיכא דמפריש משל בעה"ב על של בעה"ב דתמיד ותדיר ולעולם בעינן דעתו ושליחותו. אפילו היכא דאיכא קלקול אם לא יפריש זה לא נאמר ברשב"א ותוס' כלל דפשיטא דזה חשוב זכות כמו שיפריש משל עצמו ומש"כ דלא בעינן שליחותו אלא בתורם משל בעל הפרי על בעל הפרי דמשמע דבתורם משל בעה"ב על של בעה"ב לעולם בעינן דעתו לאו כללא כייל הרשב"א ובאמת באיכא קלקול יודה הרשב"א הגם דמפריש משל בעה"ב עצמו מ"מ לא בעינן דעתו כיון דזכות הוא לו והגע בעצמך דמה לי בזכתה לו בדבר החדש, ומה לי בזכתה לו בשלו. רק אי לאו הצלתו הי' נתקלקל והכא לא איירי הרשב"א מדין קלקול כלל. ולכן קאמר בתורם משל בעה"ב בעינן דעתו ופשוט לכל רואה. ח) גם מש"כ אח"כ וז"ל. וגם מש"כ הת"ה דמשום קלקול עיסה חשוב זכות לא הבינותי דהא אחר שתאפה נמי יוכל להפריש ע"כ ז"א קושיא חדא לדעת אליהו זוטא דסובר דבכה"ג להפריש חלה ולקח אח"כ דאין דינו כפת שלם דדוקא בעירוב דהטעם דצריך שלם משום איבה הוא וכל שמפריש משום חובת חלה ליכא איבה אבל לענין שלימות אין דינו כשלימות ע"ש א"כ כ"מ טובא ואף לדעת החולקים עליו עי' בספר הלכה אדם מישראל בעירובין פ"א ועי' מנחת יעקב שאלה י"ב מ"מ מודים לענין שלימות בפסח עי' במג"א הנ"ל ב' דכ"מ באופה בע"ש סמוך לערב ואם תאפה בלי חלה חיישינן שמא ישכח עד ערב ויצטרך להניח מכל לחם עד אחר שבת והיא הפסד וטרחא עי' בספר חלת לחם עוד שם כמה תירוצים עי' ספר עלי לבונה סי' שכ"ח. ט) וכי כ"ש דיכא גזירה שידעו שגם אח"כ יכולין להפריש ועתה דבר מדלדלו ואזלו שמפרישין קודם ובודאי אם לא היתה מפרשת היתה ממתנת על בעלת הבית והי' מתקלקל. וא"כ הגם שהפרשתה איננו זכות כיון שהיתה יכולה לפרוש עתה. אך הפרשתה גרמה לה זכות באשר לא המתינה עליה ומש"כ אח"כ וז"ל וכן נראה מדברי התוס' דנזיר דף י"ב. שהקשו בהא דאשה עושה שליח לחברתה שתפריש חלה אחר הלישה והוא דבר שלא בא לעולם כיון דעושה שליח קודם הלישה ע"ש ואי נימא דלא בעינן כלל דעת בעה"ב אלא משום דזכות הוא אפילו בלא קלקול (דבריו דחוקים היכן מצינו זכות בלא קלקול והא דאמרינן דאפילו בלא קלקול שרי להפריש, היא ברגילות כנ"ל) א"כ לא גרע מה שעושית שליח מאלו לא עשתה שליח כלל והפרישה מעצמה וע"ש בתוס' שהקשה האידנא דנהגו בכך ע"ש ואע"ג דהשתא שיעורי דחלה כולם שיים אלא משמע דס"ל כתב"ב דכל שמפריש משל בעה"ב אין זה זכות אלא שליחות ובעינן לדעתו דוקא ע"כ. י) וקושייתו לא זכיתי להבינו במש"כ ואי נימא דלא בעינן כלל דעת בעל הבית אלא משום דזכות הוא. א"כ לא גרע מה שעושית שליח מאלו לא עשתה שליח כלל והפרישה מעצמה . הא בלא קלקול עיסה לא מהני הפרשתה מעצמה רק ברגילות ליתן לה בעלת הבית רשות ובאמת כאשר רגילה אללה תוכל להפריש אף בלא עשאה כלל השתא. אך קושית התוס' הוא איך אשה

ז) תירץ על קושית הקלה"ח בסימן רמ"ג מתו' והרשב"א דנדרי' ל"ו על דברי א"ז הרב בהג"ה ביו"ד סימן שכ"ח :

ח) תירץ על הקו' השניה של הקלה"ח הנ"ל :

ט) עוד ישוב על הקושיא של הקלה"ח הנ"ל :

י) כח הדוחה לראיות הקלה"ח הנ"ל מתוס' דנזיר דף י"ב לדחות דברי א"ז הרב הרמ"א הנ"ל ואין שום ראי'

עושית

עושית שליח לחברתה להפריש באיכה רגילה. וליכא קלקול הא הוה דשלב"ל ופשוט ואין די בדבריו לדחות דברי הר"ן והת"ה וא"ז הרמ"א והע"ז ומ"ל ומ"א הכ"ל ודו"ק. י"א) ועי' שו"ת פנים מאירות ח"ב ס"ס כ"ב כתב בפשיטות בדבר בכור שמכרה אם של בעה"ב פרה מבכרת מעוברת שלו לכותי בלתי ידיעתו דהוה מכירה משום דזכין לו לאדם ש"ב וכמו כן בחמץ אם לא הי' בעה"ב בביתו ומכר איש אחר חמצו הוה כשלוחו כיון דזכות הוא לו ע"ש ומביאו הפ"ת ביו"ד סי' ש"ך לדינא ע"ש. י"ב) ועי' כתבים ופסקים סימן מ"ג. שמביא בשם מורו וז"ל שאם שלחה האשה ובקשה בני אדם לפתות להמשומד ליתן גט, ופגע בו אחד וביקש אותו עד שפיתוהו ליתן בהא ודאי יש די בקבלה לאודא הואיל וגלתה דעתה וכעין זה כתב האשר"י בפ"ב דגיטין שאם גילה דעתו לשדכן וכו' וכן כתב להדיא בא"ז בתשובה בשם רבינו שמחה דלאו דוקא שדכן אלא אפילו איניש דעלמא ע"ש. ולתמי' למה לו להביא ממרחק לחמו מקידושין לגירושין יג) הלא א"ז רש"י ז"ל כתב כן להדיא גבי גירושין ומביאו הגה"ה דהרא"ש פ"ק דגיטין סי' י"ב ע"ש ובא"ז הנזכר שם עי' בתשו' באר יצחק סי' א' ג' ועי' בתשו' בגדי ישע ס"ס ד'. ועי' בתשו' ח"ס סי' ק"ע. ועי' בתשו' שואל ומשיב מהד"ת ח"ד סי' י'. ועי' תשו' רמ"ץ סי' ל"ב. ועי' בספר עקרי הד"ט סי' י' אות כ"ג. י)

ב) **גרסינן** במליעא דכ"א איתמר יאוש שלא מדעת (דבר שסתמו יאוש לכשידע דנפל ממנו וכשמלא עדיין לא ידע שנפל ממנו) אביי אמר לא הוי יאוש ורבא אמר הוי יאוש בדבר שיש בו סימן כ"ע לא פליגי דלא הוי יאוש ואע"ג דשמעיניה דמייאש לבסוף לא הוי יאוש דכי אתא לידיה באיסורא אתא לידי' (דדבר שאינו עשוי להתיאש הוא) בזוטא של ים ובשלוליתו של נהר כשהוא

י) י"ד) עי' דגמ"ר ביו"ד סי' ש"ה בפדיון הבן אף שיכול לפדות ע"י שליח מ"מ לא יעשה השליח תוך שלשים יום שיפדה לאחר שלשים דמילתא דלא מלי עביד השתא לא משוי שליח כמבואר בנזיר י"ב ואעפ"כ אני אומר שהאב יעשה שליח אם רולה לילך לדרכו ושוב יכול השליח לפדותו אפילו בימא שהשליחות לא חלה אז שוב נעשה שליח מטעם זכין הרי אף דלא חלה אז השליחות נעשה עתה מעלמו מטעם זכין. ט"ו) ועיין באו"ח סי' תרכ"ח במ"א ס"ק ג' דאם אין האיש בביתו וכתכתה האשה הלולב במתנה לאחד דלא יצא שמא ניחא ליה למכרו ואם מכרו כ"ל דשרי מטעם זכין לאדם שלא בפניו ואם הוא אדם דזיל ביה מילתא למכור אף במתנה יצא דאמדינן דעתו דניחא ליה ע"ש ויעוין בפמ"ג או"ח סי' תל"ד סק"ז במ"ז שכתב דאין השליח יכול לבטל בלתי לוואת המשלח הגם דאמרינן זכין לאדם ש"ב ובגילוי דעתו דלא ניחא לי' סגי מ"מ בעינן לוואתו דוקא ע"ז ואין מזה סתרא לדברינו יעוין בהקדמתו לה' פסח פ"ב אות ב' שטעמו בלידו דשאני ביטול דאף הוא עלמו כל שאינו מבטל בלב שלם לא מהני וא"כ איך אפשר שיבטל שליח. ט"ז) ועוד דלא כן דעת המג"א סי' תל"ו ס"ק י"ד ע"ש ובי' ש"ס פסחים ד'. גבי המשכיר בית לחבירו בי"ד דמבעי על מי חל חיוב הבדיקה על המשכיר דאמירא דידיה הוא או על השוכר דאיסורא ברשותיה קאי ועי' תוס' ד"ה על המשכיר לבדוק דאמירא דידיה הוא ח"ל אין לפרש הטעם כיון דשלו הוא ואין אדם יכול לבטל אלא הוא חייב לבדוק דא"כ אמאי נקט המשכיר לחבירו בי"ד אפילו בי"ג יתחייב המשכיר לבדוק מהאי טעמא לכך מפרש ר"י דאמירא דידיה הוא וחל עליו חיוב בדיקה שעה אחת קודם שהשכירו ע"כ והנה הוכח לפי' דברי התוס' ב' דברים א' דאין להפריד בדיקה לזה וביטול לזה אלא מי שבודק הוא יבטל דהא פתח בביטול ומקיים בבדיקה ומי שלריך לבטל עליו מהדרינן הבדיקה וחד בחד כי סניך ב' דאין אדם יכול לבטל חמלו של חבירו ומשו"ה הי' ס"ד לומר הפירוש דאמירא דידיה היא של המשכיר ועליו חל הביטול דייקא דאין אדם אחר יכול לבטל חמלו של חבירו וכיון דעליו חל הביטול בע"כ לריכין ליתן עליו הבדיקה ג"כ והקשה ע"ז דא"ת כן דמש"ה חל הבדיקה על המשכיר משום שא"א לשוכר לבטל שאינו שלו וכשא"א לבטל א"א לבדוק א"כ אפילו בי"ג כמי יתחייב המשכיר לבדוק מהאי טעמא ומדקמבעי רק בי"ד ע"כ בי"ג פשיטא להו דעל השוכר ואמאי וע"כ לומר דליתא חד מהכך או שלא תלוי הבדיקה בביטול והמשכיר יבטל והשוכר יבדוק או דיכול לבטל אף שאינו שלו מטעם זכות וא"כ אף בי"ד דינא הכי ולכן הפירוש דאמירא דידיה הוא וחל עליו חיוב הבדיקה שעה אחת קודם שהשכירו וא"כ כד כהיר לן הרב הג' הר"ז בש"ע שלו בסי' תל"ז בק"א ס"ק ג' דדעת כל הפוסקים דמי שיבדוק הוא יבטל והתוס' מכללם ומביא רא"י מדברי התוס' הכ"ל וכתב דגם במקקנתם סברא זו קיימת ע"ש וא"כ ע"כ קאי דיכול לבטל חמלו של חבירו ומטעם זכין. י"ז) ודלא כפמ"ג הכ"ל ואין לומר דהתם שאני דהמשכיר הפקיר כשילא מביתו ולכן קנה השוכר בשכירות מקומו והוי שלו כמו שבאמת כן כתב המג"א באו"ח תל"ז ס"ק ג' ע"ש לדעת המחבר אבל זה א"א לומר לדעת התוס' חדא הא דעת התוס' דמיירי בדלא החזיק ואף אבעי' מיירי בדלא החזיק עי' ב"ח ואף לדעת התוס' דאבעי' מיירי בהחזיק מ"מ ע"כ תוס' לא ס"ל דהשוכר קנה דאי ס"ל להתוס' דהשוכר קנה החמץ של המשכיר מטעם שהפקירו המשכיר ומקומו קונה לשוכר איך עלתה מעיקרא על דעתם לומר הפירוש דאמירא דידיה של משכיר וכיון דשלו הוא ואין אדם יכול לבטל חמלו של חבירו אלא הוא הוא חייב לבדוק הא התוס' עדיין קאי קודם אמרם הפירוש הב' דאמירא דידיה הוא וחל עליו שעה אחת חיוב הבדיקה דמשמע דשכר הבית אחר התחלת זמן הבדיקה וקאי בהפירוש הא' דהוה ס"ד לומר דשכר קודם התחלת זמן הבדיקה ובהתחלת זמן הבדיקה כבר הי' המקום מושכר לשוכר וא"כ איך הי' ס"ד לומר דהמשכיר לריך לבדוק ומטעם דאמירא דידיה ועליו חל הביטול וחל עליו גם הבדיקה הא אדרבה השתא החמץ של שוכר הוא דקנה לי' מקומו וא"כ אדרבא על השוכר דוקא חל הביטול כיון דשלו של השוכר הוא וע"כ דלא ס"ל התוס' דשוכר קונה התמן או משום דהתוס' בשיטתם קאי במליעא דף י"א: דס"ל דאין בית השוכר קונה מליאה לשוכר כדעת הרמב"ם ובוגיא דבריהם בחו"מ סי' שכ"ג בש"ך סק"א או משום דמאן יימר דמשכיר כשילא הפקיר חמלו דעד כאן לא

י"א) ראי' לדברינו משו"ת פ"מ ח"ב ס"ס כ"ב.

י"ב) ראי' לדברינו מכתבים ופסקים סימן מ"ג:

י"ג) תימה על הכתבים ופסקים סימן מ"ג דלא זכר מדברי א"ז רש"י ז"ל ומובא ברא"ש פ"ק דגיטין סימן י"ג:

י"ד) ראי' לדברינו מדברי הדגמ"ר ביו"ד סי' ש"ה:

ט"ו) ראי' לדברינו מדברי המג"א באו"ח תרכ"ח ס"ק ג

ט"ז) השגי' על דברת הפמ"ג באו"ח סי' תל"ד במ"ז ס"ק ז' שלא כן דעת המג"א בסי' תל"ו ס"ק י"ד

י"ז) ראי' לדברינו מדברי התוס' דפסחים דף ד' גבי המשכיר בית לחבירו בי"ד ולא כפמ"ג הנ"ל:

(כשהוא גדול יוצא חוץ לגבולותיו ושולל שלל ושוטף לכל המלאכה) אע"ג דאית ביה סימנא רחמנא שרייה (אפילו באתה ליד המוצא לפני יאוש) כדבעינן למימר לקמן (דף כ"ה. וטעמא משום דהבעלים מתייאשין מהן) כי פליגא בדבר שאין בו סימן אביי אמר לא הוי יאוש דהא לא ידע דנפל מיניה רבא אמר הוי יאוש דלכי ידע דנפל מיניה מיאש מימר אמר סימנא לית לי בגויה מהשתא הוא דמיאש (שהרי נפל ולכשידע שוב אין דעתו עליו) ת"ש פירות מפוזרין (הרי הן שלו) הא לא ידע דנפל מיניה הכא במכנישתא דביזרי עסקינן דאבידה מדעת היא (שלא נפלו ממנו ומדעת הניחם הפקר) ת"ש כיצד אמרו התורם שלא מדעת (בעלים) תרומתו תרומה הרי שירד לתוך שדה חבירו וליקט (לצורך בעה"ב) ותרם שלא ברשות אם חושש (בעה"ב ומקפיד על מה שעשה זה) משום גזל (שתרם תרומתו בלא רשותו) אין תרומתו תרומה ואם לאו תרומתו תרומה ומאין הוא יודע אם חושש הוא משום גזל או לא הרי שבא בעה"ב ומצאו ואמר לו כלך אצל יפות (הי' לך לילך אצל יפות לתת מהן לכהן) אם נמצאו יפות מהן תרומתו תרומה ואם לאו אין תרומתו תרומה וכו' וכי נמצאו יפות מהן תרומתו תרומה אמאי בעידנא דתרם הא לא הוי ידע (אלמא כיון דלכי ידע דניחא ליה אמרינן מעיקרא נמי ניחא לי' ולענין יאוש נמי כיון דלכי ידע מיאש מעיקרא נמי מיאש) תרגמא רבא אליבא דאביי בדשויה שליח הכי מסתברא דאי ס"ד דלא שויה שליח מי הוי תרומתו תרומה והא אתם גם אתם אמר רחמנא מה אתם לדעתכם אף שלוחכם לדעתכם אלא הכא במאי עסקינן דשויה שליח וא"ל זיל תרום ולא אמר לי' תרום מהני וסתמא דבעה"ב כי תרים מבינונית הוא תרם ואזיל הוא ותרם מיפות ובא בעה"ב ומצאו וא"ל כלך אצל יפות אם נמצא יפות מהן תרומתו תרומה ואם לאו אין תרומתו תרומה אמימר ומר זוטרא ורב אשי איקלעי לבוסתניה דמרי בר איסק אייתי אריסיה תמרי ורמוני ושדא קמייהו אמימר ורב אשי אכלי מר זוטרא לא אכיל אדהכי אתא מרי בר איסק אשכחינהו וא"ל לאריסיה אמאי לא אייתית להו לרבנן מהנך שפירתא אמרו לי' אמימר ורב אשי למר זוטרא השתא אמאי לא אכיל מר והתניא אם נמצאו יפות מהן תרומתו תרומה (אלמא דגלי דעתיה דניחא לי' ה"נ גלי דעתיה דניחא לי') אמר להו הכי אמר רבא לא אמרו כלך אצל יפות אלא לענין תרומה בלבד משום דמצוה וניחא לי' אבל הכא משום כסיפותא הוא דאמר הכי:

והקשו בתוס' שם בד"ה אם יש יפות וכיון דהשתא ודאי ניחא ליה ביפות אבל מתחלה בשעת שתרם אם הוי ידע לא ניחא ליה דאין דרך לתרום מיפות כדאמרינן לעיל גבי דבר שיש בו סימן דאפילו לרבא חייב להכריז דאע"ג דהשתא מתיאש אין בכך כלום וי"ל דשאני הכא כיון דחזינן ביה דניחא לי' השתא אמרינן נמי ניחא לי' מעיקרא משום מצוה ע"כ. יח) ולכאורה קשה לן קושיא עצומה הא אף לפום השתא דשני לן רבא אליבא דאביי בדשויה שליח סוף סוף מוכרח אתה לבוא ולומר דאביי ס"ל חילוק בין מצוה לרשות דבמצוה ס"ל דמהני גילוי דעתיה דהשתא א"כ אפשר לאוקמי אפילו בדלא שויה שליח ומשום ניחותא דמצוה שאני:

יח) קושיא רבה על התוס' דמציעא כ"א בד"ה אם יש יפות:

והנה הרמב"ם פסק כאביי דיאוש שלא מדעת לא הוי יאוש ואליבא דאביי מוקמינן בש"ס דכלך אצל יפות לא מהני אלא בדשויה שליח ולמה בה' תרומות פ"ד ה"ג לא ביאר דבכלך אצל יפות בעינן שויה שליח ובקושיא זו קדמני הכ"מ במקומו ובא לכלל ישוב דהרמב"ם ס"ל דלא קיי"ל כהא תירוצא דמיירי בדשויה שליח וטעמא מדאיתא התם בגמרא אח"ז במרי בר איסק דאמר לאריסיה וכו' הא אמר רבא לא אמרו כלך אצל יפות אלא לענין תרומה בלבד דמצוה הוא ובריש פ"ב דקידושין

לא קאמר הטור בסי' תל"ו דיוצא מביתו מפקיר הנשאר רק ביוצא מביתו שהי' מושכר לו ועתה נכנס שם אחר או אפילו לא נכנס אחר רק שיד המשכיר שולטת שם ונודע לו קודם שיוצא מה שפיר מהדר לחפש הנשאר לו ומה שלא מצא מפקירו לא כן ביוצא מביתו של עצמו ועדיין לא השכירו רק עתה מאן לימא לן דבשעה שיצא הפקירו דלמא לא הפקירו שעדיין הי' דעתו לחפש דמי יעכב ע"י וביותר דהפקר כזה לא יועיל שמפקירו בינו לבין עצמו ואינו מוציא מפורש מפיו ורק לענין ב"י דאז אינו שלו לכן בגילוי דעתו בעלמא דלא ניחא ליה מהני אבל השתא דעדיין שלו הוא בעינן מפורש יוצא מפי המפקיר וא"כ דלא ס"ל הסברא דיקנה השוכר ע"י הפקר עדיין החמץ של משכיר ואעפ"כ אמרינן דיכול השוכר לבטל חמץ של משכיר ועכ"ח מטעם זכין ואין לומר משום דגם השתא משכיר מבטל כדעת המג"א שם ז"א דהא הוכחנו הוכחה סותרת הנ"ל דמי שבודק הוא יבטל קיימא וכיון דאין המשכיר בודק אינו מבטל ודו"ק וא"כ יצא לדעת התוס' דמטעם זכין יכולין לבטל חמצו של חבירו בלתי דעתו ושפיר אין להקשות סוף כל סוף איך יכול השוכר לבטל כשהמפתח בידו חמצו של משכיר אף בדלא שהחזיק דמטעם זכין יכול ויכול וניחא נמי היכא דהמפתח בידו של משכיר דחל על המשכיר אף בהחזיק לדעת הח"י בכונת התוס' הא קנה החמץ לשוכר בהחזיק ז"א דלא קנה לשוכר דאין זה הפקר כנ"ל ועוד אף שתאמר דקנה לשוכר והוה חמץ של שוכר כיון דהמפתח בידו של משכיר שפיר יכול לבדוק ולבטל משום דיכולין לבטל חמצו של חבירו מטעם זכין והשתא ניחא מה דתלו הדבר במסירת מפתח משום דבאמת כל אחד יכול לבדוק ולבטל הן השוכר הגם דהחמץ של המשכיר הוא מטעם זכין והן המשכיר אף שתאמר דחמץ של שוכר הוא מטעם זכין ודו"ק. יט) וראי' לדברינו מדברי הטור או"ח סי' תל"ז דסבר אפילו בהחזיק השוכר רק שהמפתח ביד המשכיר על המשכיר לבדוק והטור ס"ל בחו"מ סי' ר"ס דלשוכר קונה מציאת הבית ששכר וא"ת ביצא הפקיר כדעת המג"א א"כ איך יכול המשכיר לבטל חמצו של שוכר ועכ"ח מטעם זכין. כ') איברא דדעת הגר"ז בש"ע שלו לומר דגם שוכר יבטל דק"ל איך יבטל חמצו של חבירו אולם מטוש"ע לא משמע כן כלל ועכ"ח כדאמרינן ובזה יצא לנכון ג"כ דברי המחבר דשם דכתב דוקא כשהשוכר קנה באחד מדרכי הקנאה ואעפ"כ אם המפתח ביד המשכיר עליו חל הבדיקה והוא פוסק בחו"מ הנ"ל כדעת הטור הנ"ל דשכירת מקום קונה לשוכר וא"כ בקנה באחד מדרכי הקנאה קנה החמץ להיות של השוכר ואיך יכול המשכיר לבטלו ועכ"ח מטעם זכין וכנ"ל ודו"ק:

יט) ראי' לדברינו מדברי הטור באו"ח סי' תל"ז דאל"כ יסתרו דבריו לחו"מ.

כ) השגה על דברי הגר"ז בש"ע שלו מדברי הטוש"ע:

דקידושין דף כ״ב האי אריסא דקדים בפרוזמיא דביכרא אתא בעה״ב ואמר אמאי לא אייתית מהכי חריפא אמר רבא לא אמרו כלך אצל יפות אלא לענין תרומה דמצוה הוא ואם בעינן בתרומה דוקא דשוי׳ שליח אמאי לא אמר רבא לאותו שקדם בפרוזמיא דביכרא דהאי תרומה דמיירי בשוי׳ שליח וגם יענה מר זוטרא לאמימר ורב אשי דהאי תרומה דמיירי בדשויה שליח אלא ע״כ מדלא קאמרו הכי אלמא דס״ל דלא בעינן בתרומה דשויה שליח ולהכי הוצרכו לתירוצא דהאי תרומה דמצוה הוא זה תוכן תירץ הכ״מ. אולם עיין טו״ז ביו״ד סי׳ של״א שכתב על הכ״מ הנ״ל וז״ל ואני תמה על פה קדוש יאמר כן דמהאי דמרי בר איסק פשיטא דאין ראי׳ שהרי לא הוצרכו בשויה שליח אלא במקום שצ״ל ניחא לי׳ למפרע כמו בתרומה ומזה קשה על אביי. וע״כ מוכרח לתרץ דמיירי בעשאו שליח משא״כ דמרי בר איסק אין שום צריך לומר דמיירי בעשאו שליח שהרי עיקר הקושיא על מר זוטרא שלא אכיל אחר שמשמע ממנו׳ בר איסק שאמר למה לא אייתית מהכך שפירא וזה דבר ברור ומפ״ב דקידושין ג״כ אין ראי׳ כלל אע״ג דהתם מיירי ג״כ למפרע דהיינו אם הקידושין הם קידושין למפרע מ״מ אין ראי׳ משם שהרי התם אמר רבא לאותו דין ורבא לטעמי׳ דאית לי׳ בפ׳ א״מ דיאוש שלא מדעת הוי יאוש ואין צריך לאוקמי׳ כלל הברייתא דתרומה בדשויה שליח וכדאמרן התם להדיא תרגמא רבא אליבא דאביי בדשויה שליח משמע דליה לא ס״ל ואע״ג דאמרינן שם ה״כ מסתברא דבעינן לדעתכם ממילא דס״ל אפילו לרבא דבעינן לדעתכם ומיירי בשויה שליח וא״כ צריכין אנו לומר דסוגיא דקידושין חולקת על הך דא״מ דכיון דהתם מיירי בדלא שויה שליח אכתי תקשה לך וכי דלפי זו הדר בי׳ תלמודא מקושיא דבעינן לדעתכם מ״מ מאן יאמר לן דהדר בי׳ מקושיא שהקשה על אביי מכח יאוש שלא מדעת דהא לא חזינן שום תירץ על הקושיא רק כמו שתירץ רבא אליבא דאביי בדשויה שליח ואיך מלינו ידינו ורגלינו בביה״מ לחלוק על אוקימתא מפורשת בפ׳ א״מ אליבא דהלכתא ואין לנו שום סמיכה משום דוכתא ע״כ קושית הט״ז על הב״י ותירץ הוא וז״ל כיון דחזינן דרבא ואמימר אמרו דדוקא בתרומה מהני כלך אצל יפית דהוא מצוה וניחא לי׳ אבל לא בשאר דוכתא וע״כ צריך אתה לומר כיון דמצוה הוא אמרינן כיון דהשתא ניחא לי׳ ודאי מעיקרא נמי הוה ניחא לי׳ ודעתו הי׳ שכל הרוצה לתרום משלו מן היפות יבא ויתרום ואין זה בכלל תורם שלא ברשות דשם לא מהני כיון שאין לו הוכחה דדעתו של זה הית׳ בכך וע״כ צריך אתה לומר כך דאל״כ קשה הא בעינן לדעתכם לכ״ע ואליבא דרבא לא מיירי בדשויה שליח כדמשמע בקידושין הנ״ל אע״כ דכאן אמרינן דהוי לדעתכם וכאלו אמר בפירוש מתחלה שעשאו שליח לכך ה״כ ניחא לאביי דמיירי בלא עשאו שליח ולא תקשה קושית הגמרא מה אמרינן דיאוש שלא מדעת לא הוי יאוש ואמאי הוי כאן תרומה דגם לזה נימא סברא זאת דהוי כאלו אמר בפירוש מתחילה כיון דמצוה הוא והא דתרגם רבא אליבא דאביי דמיירי בדשויה שליח ולא אמר דמצוה שאני דלרבא לא הוי ברור ליה אליבא דאביי אי סבירא ליה הך חלוקה דמצוה שאני וכיון דבאמת יש לתרץ גם לאביי בדלא שויה שליח לכן לא בעי הרמב״ם לפסוק דבעינן שויה שליח ע״כ כא) ומאד לפלא בעיני על דברי הט״ז שכתב דלרבא לא הוי ברור אליבא דאביי אי ס״ל הך חלוקה דמצוה שאני הא בהכרח אתה לומר שגם רבא לפום תירוצא דשני לן בדשויה שליח ידע שאביי ס״ל ע״כ דבמצוה שאני וגילוי דעתיה דהשתא מועיל על למפרע דאל״כ תקשה לך קושית התוס׳ הנ״ל הא דעתיה של בעה״ב על בינונית דוקא והוא ספרים יפות ואיך מועיל כשאמר לו בעה״ב כלך אצל יפות אלא ע״כ משום דמצוה הוא ואמרינן כיון דהשתא ניחא ליה ביפות מעיקרא נמי ניחא לי׳ ביפות וא״כ ע״כ נודע לרבא דאביי ס״ל דניחותא דמצוה שאני והדרא הקושיא למה לי׳ לאוקמי׳ בדשויה שליח יתרץ בדלא שויה שליח ומשום ניחותא דמצוה שאני דהא גם לפום השתא דשני לן בדשייה שליח צריך אתה לומר דאביי ס״ל דבגילוי דעתי׳ במצוה די כמבואר להדיא בתוס׳ הנ״ל:

וראיתי במל״מ שם שכתב לתרץ דברי הרמב״ם הנ״ל דלא מצריך שויה שליח משום דמ״ש הרמב״ם תרומתו תרומה היינו מכאן ולהבא ולא למפרע וכ״מ באם אכיל הזר מתרומת שתורם מקודם שבא בעה״ב ואמר כלך אצל יפות מהן יפטר הזר והראה המל״מ לירושלמי דפ״ק דתרומות ה״א דבאמת כן מבואר שם להדיא. כב) אולם גם בזה לא נח דעתי דבע״כ אתה לומר דש״ס דילן יחלוק עם הירושלמי (א) מפרכת רבא לאביי דס״ל דיאוש ש״מ לא ה״י מברייתא דהתורם שלא ברשות דלהירושלמי מעיקרא הקושיא ליתא דכמו בתרומה אינו תרומה מלמפרע כן ה״כ ביאוש ש״מ אינו יאוש למפרע רק מידיעת הבעלים ומעיקרא באיסורא אתי לידיה (ב) משינויי׳ דרבא אליבא דאביי בדשויה שליח והש״ס מסיק ה״כ מסתברא דאל״כ הא בעינן לדעתכם כג) ולהירושלמי באמת אינו תרומה מלמפרע רק מידיעת הבעלים ואילך אע״כ דש״ס דילן סובר דתרומתו תרומה למפרע ולא כהירוש׳ ואיך יפסוק לדעתו הרמב״ם דברי ש״ס בבלי כנגד הירושלמי היפך כללא דידן ולתרץ כל הנ״ל מוכרח אני להקדים קושי׳ הט״ז על הרמב״ם שם שכתב וז״ל התורם שלא ברשות או שירד לתוך שדה חבירו ולקט פירות שלא ברשות כדי שיקחם לעצמו ותרם אם בא בעה״ב ואמר כלך אצל יפות אם הי׳ שם יפות ממה שתרם תרומתו תרומה ע״כ זהא היכא שלקט לעצמו הוי רשות ולא מצוה והיאך מועיל כאן כלך אצל יפות דהא כלך אצל יפות לא מהני רק במצוה לבד ובליקט לעצמו דהוי רשות איך מועיל כלך אצל יפית ועי׳ שם בט״ז מה שתירץ ועי׳ בקלה״ח סי׳ רמ״ב שמתרץ בכמה אופנים ע״ש כד) ע״כ אתה רואה שהרמב״ם מפרש הברייתא דהרי שירד לתוך שדה חבירו וליקט היינו לעצמו ומה שמקיים הברייתא אם חושש משום גזל היינו כפשוטו מה שלקט לעצמו ולא כפירש א״ז רש״י ז״ל ע״ש ובזה יבא הכל לנכון דגם להמקשן מפשט פשיטא ליה דהן לאביי והן לרבא מצוה שאני ובמצוה גילוי דעתיה דהשתא דניחא שפיר מהני למפרע ולפי׳ הרמב״ם כך מקשה המקשן לאביי מתרומה ליאוש הא מפירש איתא בברייתא דמועיל גילוי דעתיה דהשתא על למפרע אף ברשות דהכן הרי שירד לתוך שדה חבירו וליקט היינו לעצמו ועי״ז קאמר הברייתא אם חושש משום גזל היינו מה שלקט לעצמו אין תרומתו תרומה ואם לאו תרומתו תרומה ומאין הי׳ יודע

אם

כא) קושיא רבה על הט״ז ביו״ד סימן של״א דנעלם ממנו תוס׳ מפורש דמציעא כ״ח ד״ה אם יש יפות הנ״ל:

כב) קושיא על המל״מ דפ״ד מה׳ תרומות ה״ב מש״ס דילן במקומו:

כג) עוד קושיא על הנ״ל מש״ס דילן:

כד) תירץ מספיק לקושית הראשונים על הרמב״ם דפסק כאביי דישל״מ לא הוה יאוש ואליבא דאביי מוקמי׳ בש״ס הברייתא דתרומה דתרם שלא מדעת בעה״ב דמהני הוא רק בדשויה שליח ולמה לא ביאר הרמב״ם דאין תרומתו תרומה רק בדשויה שליח בה׳ תרומות פ״ד ה״ג:

אם חושש הוא משום גזל או לא אם בא בעה"ב ואמר כלך אצל יפות וכמלא יפות מהן תרומתו תרומה דכמלא במה שאמר בעה"ב כלך אצל יפות מהני לענין שלא יהי' גזל מה שלקט לעצמו דכל שיש גזל ממה שלקט לעצמו אין תרומתו תרומה שפיר דאמרת תרומתו תרומה אלמא דכלך אצל יפות מהני לאפקועי מדין גזל הרי דגילוי דעתיה דהשתא דניחא מהני גם לענין שלא יהי' גזל דהוא רשות לבעה"ב ולא מלוה וקשה לאביי דס"ל יאוש שלא מדעת לא הוי יאוש וע"ז משני רבא דמיירי בדשויה שליח וכו"ז אליבא דאביי דלדידיה איכו מהצורך לאוקמי' הברייתא בדשויה שליח דהוא ס"ל יאוש שלא מדעת הוי יאוש ומהני גילוי דעתיה דהשתא על למפרע אף ברשות ורק לדברי אביי קאמר דהן אמת דברשות לא מהני גילוי דעתיה דהשתא על למפרע והא דמהני בברייתא כלך אצל יפות לא לאפקועי מדין גזל דהוי רשות לבעה"ב כי באמת י"ל דמיירי הברייתא בדשוי' שליח והרשהו ליקח לעצמו וגם לתרום מפירותיו על מה שלוקח לעצמו וא"כ לית כאן משום גזל והא דבעינן כלך אצל יפות אי בדשויה שליח איירינן הוא משום דשינה השליח ותרם מיפות ודרכו של בעה"ב לתרום מבינונית דוקא ולהכי בעינן כלך אצל יפות ומהני גילוי דעתיה דהשתא משום כיוותא דמלוה כמלא לפום השתא הא דמוקי' רבא בדשויה שליח הוא רק משום דאל"כ משמע מהברייתא דאף ברשות מהני גילוי דעתיה דהשתא על למפרע אבל במלוה כ"ע מודים דלא בעינן שויה שליח ורק גילוי דעתי' דהשתא מהני על למפרע וכמלא השתא הברייתא דתרומה תרתי אשמעינן דברשות בעינן שויה שליח דוקא ובמלוה בגילוי דעת דהשתא די הגם דמיירי שברייתא ברשות ליקט לעצמו מ"מ אף מלוה כמלא דהיינו הפרשת התרומה והשתא הכי קאמרו אמימר ורב אשי למר זוטרא השתא אמאי לא אכיל מר והתניא אם כמלאו יפות מהן תרומתו תרומה והתם מיירי ברשות לענין גזל אפילו הכי מהני ואמרינן דגילוי דעתיה דהשתא מהני אף לענין גזל וה"נ מדין גזל נגעו בו ושני מר זוטרא להו והאמר רבא לא אמרו כלך אצל יפות אלא לענין תרומה בלבד דמלוה הוא פירוש שא באמת רבא מוקי לה בדשויה שליח לענין גזל משום דהוה רשות ומוקי דההיא כלך אצל יפות דמשני (בהפ"ים מיפות ובא בעה"ב ואמר לו כלך אצל יפות וכמלא יפות מיפות דאמרינן דמהני) הוא רק לענין תרומה דמלוה הוא אבל ברשות בעינן שויה שליח דוקא והטעם משום דאמרינן דמשום כקיפותא הוא דאמר הכי והשתא הוא דניחא ליה ולא מעיקרא וכן תפרש הא דפ"ב דקידושין הנ"ל דאמר שם רבא לא אמרינן כלך אצל יפות אלא בתרומה לבד פירוש הגם דמוקמינן בדשויה שליח מ"מ בשוי' שליח גופא איכא הוכחה דאמרינן דמהני גילוי דעתיה דהשתא על למפרע כי הלא שעשאו שליח לפרוש מ"מ לא עשאו שליח לפרוש מן היפות ודרכו של בעה"ב לפרוש מבינונית דוקא ואם הפריש מיפות ובא בעה"ב ואמר לו כלך אצל יפות וכמלא יפות מיפות אמרינן דתרומתו תרומה משום דמהני גילוי דעתיה דהשתא על למפרע וא"כ אף אם יתרץ רבא דמיירי בשויה שליח עדיין תשמע מזה דמהני גילוי דעתיה דהשתא על למפרע כמש"כ התוס' הנ"ל לכן בהכרח רבא לומר דלא אמרינן כלך אצל יפות אלא לענין תרומה בלבד והבן וכן נמי תפרש הא דאמרינן בעירובין עא. גבי שכח ולא עירב וביטל משמשיכה אמר עולא נעשה כאומר כלך אצל יפות (גבי התורם את של חבירו שלא מדעת ובא בעה"ב ואמר לו כלך אצל יפות אם יש יפות מהן תרומתו תרומה דגלי' דעתיה דניחא ליה ואמרינן דכמאן דשויה שליח מעיקרא דמי' ה"נ כיון דביטל השתא גלי' דעתיה דמעיקרא בשריותא ניחא ליה אלא שכחת ולא עירב) הגם דמוקמינן בדשויה שליח וא"כ אין ראי' כלל לשכח ולא עירב וביטל משמשיכה אע"כ כנ"ל דהגם דמוקמינן בדשויה שליח עדיין נשמע דמהני גילוי דעתי' דהשתא על למפרע כנ"ל כה) ועמוד לדברי מצאתי שכן מפורש מפרש התוס' בעירובין הנ"ל בד"ה כלך וז"ל פירש"י דכשיש לו יפות מהן גלי דעתיה דניחא לי' והוי כמאן דשויה שליח מעיקרא דמי ואין להקשות לפירושו בהא דמוקי לה בריש א"ע כגון דשויה שליח דהכי דשוי' שליח לתרום לא שויה שליח לתרום מן היפות וע"ז מפרש בקונטרס דכמאן דשויה שליח לתרום מן היפות דמי כיון דכמלאו יפות מהן עכ"ל התוס' הרי להדיא כדברינו. ולפי"ז שפיר גרסינן בש"ס הנ"ל ה"נ מסתברא ולא תסברא ע' נושאי כלי הרמב"ם דהש"ס דמצריך לשויה שליח הוא דוקא ברשות דלא מוכח מהשתא על למפרע אבל במלוה שפיר מוכח טובא מדהשתא ניחא לי' גם מעיקרא ניחא ליה והוה כמאן דשויה שליח מעיקרא לתרום מן היפות וזה הוה לדעתכם וכמש"כ א"ז רש"י ז"ל להדיא בעירובין הנ"ל ודוק:

כה) ראי' לדברינו מתוס' דעירובין ע"א. בד"ה כלך:

ומעתה יבוא לנכון דברי הרמב"ם הנ"ל דהגם דפוסק כאביי ביאוש שלא מדעת דלא הוי יאוש ולא אמרינן כיון דהשתא ניחא מעיקרא נמי ניחא ליה ואליבי' מוקמינן בדשויה שליח ברייתא דתרומה מ"מ לא פסק בתרומה דבעינן שויה שליח מטעם הנ"ל דהא דמוקי הש"ס בדשויה שליח הוא משום דמיירי מדין גזל והוי רשות לבעה"ב ולכן בעינן שויה שליח דוקא אבל במלוה לא בעינן שויה שליח כלל לכ"ע וראי' דאף בדמוקמת בדשויה שליח עדיין בהכרח אתה לבוא ולומר דבמלוה אמרינן מדהשתא ניחא ליה וכו' דאי לא תימא הכי למה בתרם מן היפות ובא בעה"ב ואמר לו כלך אצל יפות מהן אמרינן דתרומתו תרומה אם מלא יפות מהן כקושית התוס' דא"מ הנ"ל וע"כ אתה לומר כתירוצם דמלוה שאני דאמרינן דגילוי דעתיה דהשתא מהני על למפרע ולכן לא כתב הרמב"ם בתרומה כלל דבעינן שויה שליח משום דהוה מלוה (והא דהרמב"ם לא מצריך שויה שליח אף בליקט לעצמו דהוי רשות יתבאר בדברינו להלן כו) וניחא נמי הקושיא הנ"ל אשר הקשינו לפי דברי התוס' דא"מ הנ"ל דגם בחדית לן רבא בשויה שליח עדיין מוכרח אתה לתירוצא דמלוה שאני א"כ למה ליה לאוקמי בשויה שליח כלל לוקמי' אף בדלא שויה שליח אך מלוה שאני כנ"ל ובהנ"ל נכון דבהכרח לאוקמי בדשויה שליח ולא יספיק מלוה שאני משום דמיירי מדין גזל דהוה רשות לכן מוקי בדשוי' שליח ועדיין קשה הך בעשאו שליח לתרום מ"מ עדיין לא עשאו לתרום מן היפות ע"ז נחית התירוץ דמלוה שאני עכ"פ יוצא לנו דהיכא דבמלוה כ"ע מודין דאמרינן דמועיל גילוי דעתיה דהשתא על למפרע ואמרינן כיון דהשתא ניחא ליה מעיקרא נמי ניחא ליה וזה תשובה לשאלתינו:

כו) תירץ של הקושיא אשר הקשינו לעיל לדברי התוס' דמציעא ד"ה אם יש יפות:

ולכאורי

ג׳) **ולכאורה** קשה מההיא דקדושין דקאמר רבא לא אמרינן כלך אצל יפות אלא לענין תרומה בלבד דהוי מצוה א״כ נראה דס״ל לרבא דרק במצוה מועיל גילוי דעתיה דהשתא דניחא ליה על למפרע ולא ברשות והא רבא ס״ל דיאוש שלא מדעת הוי יאוש וטעמא משום דאמרינן כיון דהשתא מתיאש מעיקרא כמי מיאש הרי דגם ברשות אמרינן לרבא דמהני גילוי דעתיה דהשתא על למפרע וע״כ צריך כז) לחלק דהיכא דאין אנו יודעין בודאי אם גם מעיקרא הי׳ ניחא ליה מודה רבא דברשות לא מהני גילוי דעתיה דהשתא על למפרע ובמצוה אף כהאי גוונא מהני אף לאביי כמו בתרומה אע״ג דאין דרך בעה״ב לתרום רק מבינונית וכ״ע בבינונית תרמו וא״כ עכ״פ יש לן לספק עליו אם גם מעיקרא הי׳ דעתו כן ולאפקועי אותו מכללא דעלמא אעפ״כ אמרינן כיון דהשתא ניחא לי׳ מעיקרא כמי ניחא לי׳ ביפות כיון דהוי מצוה אבל ברשות הייתי אומר דדוקא השתא ניחא לי׳ ביפות ולא מעיקרא משום דיש לן לספק בדעתו דאפשר מעיקרא לא ניחא ליה בפיזור כזה ובתוך עמו הוא יושב אבל היכא דברור לן בלי שום ספק דגם מעיקרא הי׳ דעתו כי השתא רק שלא גילה מפירש דעתיה עד עתה אז סובר אף אביי דאמרינן דמהני גילוי דעתיה על למפרע וכ״ש רבא ואף ברשות וא״כ הא דס״ל לרבא בפ״ב דקידושין דדוקא גבי תרומה אמרינן כלך אצל יפות ומהני גילוי דעתיה דהשתא על למפרע אבל לא גבי רשות הוא דוקא גבי כה״ג כתרומה ודכוותיה דקדים בפרוזמיא דסיכרא ובא בעה״ב ואמר לי׳ אמאי לא איתית מהכך חריפא דיש לן לספק עכ״פ על בעה״ב איך הי׳ דעתו מעיקרא מטעם דכ״ע בבינונית תרמו ולא מראין כ״כ פיזור כנגד זולת לומר לו אמאי לא קדים בחריפא וי״ל דדוקא השתא לאחר המעשה מתהולל במתת שקר ולא כן הי׳ דעתיה מעיקרא ולהכי ס״ל ברשות לא מהני גילוי דעתיה דהשתא על למפרע והא דס״ל ביאוש דאמרינן מדהשתא מיאש מעיקרא כמי מיאש הוא משום דלדעת רבא מפשיט פשיטא לי׳ בדעת בעל האבידה אם הי׳ נודע לו מעיקרא בודאי בלתי ספק כלל הי׳ מיאש והיכא דברור לן בלי ספק שגם מעיקרא הי׳ דעתו כי השתא כ״ע מודין דאמרינן דגילוי דעתיה דהשתא מועיל על למפרע אף לאביי כאשר יתבאר כל הכ״ל מש״ס מפורש יאוש שלא מדעת אביי אמר לא הוי יאוש ורבא אמר הוי יאוש בזוטא של ים (אע״ג דמלא המוליא קודם יאוש) אע״ג דאית סימנא רחמנא שרייה כדבעינן למימר לקמן והש״ס לקמן דכ״ח קאמר טעמא דודאי מיאש וע״כ כונתם אם הי׳ נודע לו מעיקרא כמי בודאי הי׳ מיאש הרי דהיכא דברור לן דבודאי דעתיה כי השתא הי׳ ג״כ מעיקרא אם הי׳ נודע לו כ״ע מודין דמהני גילוי דעתיה דהשתא על למפרע אף לאביי ככ״ל כי פליגא בדבר שאין בו סימן אביי אמר לא הוי יאוש דהא לא ידע דנפל מיניה וא״כ דהגם שעתה בהודע לו שאבד ממנו מתייאש אין ההוכחה גמורה לומר שאם הי׳ כתודע לו מעיקרא כמי הי׳ מתיאש וא״כ לא הוי רק ספק ובספק ברשות לא אמרינן כן מעיקרא מדהשתא כמי אם הי׳ יודע הי׳ הכי ורבא אמר הוי יאוש דלכי ידע דנפל מיני׳ מייאש מימר אמר סימנא לית לי׳ בגוה מהשתא הוא דמיאש פי׳ בלהי ספק אם הי׳ יודע מעיקרא בודאי כמי הוי מייאש כיון דסימנא לית ליה ובזה מדויק מהשתא הוא דמיאש פי׳ מעת המציאה וא״כ בודאי נודע לן אם הי׳ נודע לו מעיקרא הי׳ דעתיה אז כדעתו עתה לכן מועיל גילוי דעתיה דהשתא על למפרע אף ברשות ככ״ל. ובזה דאמרינן דרבא כמי דאמר יאוש ש״מ הוי יאוש וקונה. הוא משום דס״ל לרבא דבבירור גם מעיקרא הי׳ דעתו כן כח) יתורץ מה דקשה לן לכאורה על רבא דילא ליסע לאביי. ולתרץ דהברייתא איירי בשויה שליח מי הכריחו לזה ויותר הי׳ ניחא לי׳ שיהי׳ דברי אביי מופרכים. ולהכ״ל ניחא דהברייתא דירד וליקט שלא ברשות היינו לעלמו דהוה רשות ובדעתיה מעיקרא איך הי׳ הוי רק ספק לא ודאי ובספק אף רבא מודה דלא אמרינן מדהשתא וכו׳ וא״כ יקושב הקושיא גם על רבא לכן בהכרח לתרץ כדי שלא יקשה גם עליו ״) והא דקאמר הש״ס אליבא דאביי

כז) לחלק יאלאמ׳ לבל יסתור רבא דברתו ממליעא כ״א לקידושין ריש פ״ב:

כח) ראי׳ לדברינו מש״ס מליעא כא:

״) כט) ועוד ראי׳ לדברינו הנ״ל מהא דמבואר בש״ס קידושין דף מ״ד: קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה דרב ושמואל דאמרי תרווייהו לריכה גט ולריכה מיאון אמר רב נחמן והוא שסדכו (הא דלריכה גט בשדכה לו אביה קודם קידושין דבכה״ג איכא לספוקי שמא נתרלה האב כששמע והוי להו קידושין למפרע כו׳) יע״ש דאביי ורבא שקלו וטרו אליבא דרב ושמואל הרי דלדעת רב ושמואל ור״כ ואביי ורבא דאמרינן איגלאי מלתא למפרע מדהשתא ניחא לי׳ מעיקרא כמי ניחא לי׳ וקשה הא אביי לא ס״ל דאמרינן כיון דהשתא וכו׳ בשלמא א״ת דקידושי בתו הוה מלוה לאב כדעת הר״ן שם ניחא דבמלוה אמרינן כיון דהשתא ניחא לי׳ וכו׳ אבל א״ת דלא הוה מלוה רק רשות כדעת הרי״ף והרמב״ם כאשר יתבאר אי״ה להלן בדברינו מאי איכא למימר וע״כ דסברו כיון דשדך בודאי בלתי ספק דגם מעיקרא הי׳ ניחא לי׳ ובכי הא מודה אביי הגם דהרי״ף והרמב״ם פסקו כרבינא דשם משום דהוא בתרא דס״ל בקדשה עלמה בלא דעת אביה דאיכה לריכה גט כלל בין נתרלה האב אח״כ בין לא נתרלה דאף בנתרלה לא בעי גט דלא אמרינן איגלאי מלתא למפרע מדהשתא ניחא ליה מעיקרא כמי הי׳ ניחא. אולם ע׳ ר״ן גבי נתקדשה שלא לדעת אביה ונשאת ע״ש דדעת הר״ן בדעת הרי״ף והרמב״ם באם ידעי׳ מפורש שגם בעת הקידושין הי׳ ניחא לי׳ הוה קידושין הגם דלא גילה דעתו עד האידנא מ״מ אמרינן דמועיל גילוי דהשתא וכן דעת הכ״מ ע׳ רמב״ם פ״ג מה׳ אישות הי״ג. הגם דאנו אמרנו דבמלוה אף במספקא לי׳ דעתו דמעיקרא מ״מ אמרינן מדהשתא ניחא לי׳ כו׳ והכא הוא מל״ה כמש״כ הר״ן להדיא ע״ש. ל) אך ז״א קושיא דהרי״ף והרמב״ם בשיטתם קאי. דהנה מבואר בש״ס יבמות דף ס״ב: ת״ר המדריך בניו ובנותיו בדרך ישרה והמשיאן סמוך לפרקן עליו הכתוב אומר וידעת כי שלום אהלך וע׳ תוס׳ שם בד״ה סמוך שכתבו דמה דקאמר הש״ס והמשיאן סמוך לפירקן אבניו כמי קאי ואע״ג דרבנן לא תקינו נשואין לקטן מ״מ להכי תקינו לי׳ נשואין דלא הוה בעילתו בעילת זנות ע״ש ועכ״ל דהתוס׳ מפרשו האי סמוך לפירקן היינו לזכר קודם י״ג ולנקבה קודם שתבגור דאי סמוך לפירקן פירושו קודם שיתגדלו בגדלות כגון סמוך לי״ח א״כ אין קושיא מהאי דרבנן לא תקינו לקטן נשואין וא״כ דעת התוס׳

כט) ראי׳ לדברינו מש״ס קידושין דף מ״ד:

ל) עשינו קישורין דהרמב״ם דפ״ג מה׳ אישות הי״ג הולך לשיטתו לפכ״א מה׳ א״ב הכ״ה:

דאביי לא משמע וליש לא ס"ל. כהעו"ז שם. רק לאביי הוי הקושיא יותר חזקה מעל רבא לא) ורא"י לדברינו דגם אביי מודה בנודע לן בבירור שדעתו אז כדעתו עתה רק שלא גילה אז דאמרינן דמועיל גילוי דעתיה דהשתא על למפרע. ובספק מודה רבא דלא אמרינן מדהשתא כן וכו' מפקחים דלא"א ע"ש דאביי סובר דבע"ח למפרע הוא גובה דאיגלאי מלתא למפרע ומאז קנה המלוה הנכסים בכסף הלואתו ורבא סובר דלא אמרינן איגלאי מלתא למפרע דאולי עתה מאיזה סיבה שעתו דחוקה לו ואינו קונה רק מכח גביית ב"ד שהגבוס לו הרי דס"ל לאביי מדהשתא כן וכו' ורבא לא ס"ל מדהשתא כן כו' ומחלפא שיטתם וע"כ ככ"ל דיאוש ש"מ ס"ל לאביי דלא ה"י משום דלא הוי רק ספק ובספק ברשות לא אמרי' מדהשתא וכו' וגבי בע"ח ס"ל לאביי דהוי כדבר ברור מדהשתא אין לו לשלם ממקום אחר שגם מעיקרא לא הי' לו ולרבא בהיפך ביש"מ הי' משום דהוי ודאי מדהשתא מיאש גם אם הי' נודע לו מעיקרא ג"כ הי' מיאש וגבי בע"ח הוי רק ספק שמא פגעי הזמן סבבו גלגליהם ודרכי אופניהם לקלוע בו בני אשפתם ומעיקרא הי' לו לג) ובזה יבא לנכון דברי הרמב"ם מקושית האחרונים עליו ע' חו"מ סי' רס"א בקצה"ח שם דאיך יסבור הרמב"ם דאבדה מדעת לא הוי הפקר נגד ש"ס שלימה הנ"ל דמקשה לאביי דס"ל דיאש"מ לא הוי יאוש ת"ש פירות מפוזרין (הרי הם שלו ומשני) הכא במכנשתא דביזרי עסקינן דאבידה מדעת הוא הרי דאבידה הוי הפקר ע"ש ולדברינו נכון דהן אמת דאבידה מדעת לא הוי הפקר בעלמא רק דהכא הכי פרושו אבידה מדעת הוא ולהכי מועיל יאוש דאח"כ משום דהא דלא מהני יאוש דאח"כ לאביי הוא מטעמא דלא אמרינן דגילוי דעתיה דהשתא מועיל על למפרע משום דלא ברור לן איך הי' דעתו מעיקרא ושמא מעיקרא לא הי' מיאש והוי באיסורא אתי לידיה אבל לא כן הכא דהוי אבידה מדעת דנהי דבלא יאוש דאח"כ לא קני דלא הוי הפקר מ"מ ביאוש דאח"כ שפיר קנה דבכאן ליכא לספוקי שמא מעיקרא לא ניחא לי' כיון דמדעתו הניחם ודוק. ״) עכ"פ יוצא לנו דהיכא דברור לן דגם מעיקרא הי' ניחא לי' בלתי ספק כלל אף ברשית מועיל גילוי דעתיה דהשתא ואף לאביי וזה תשובה לשאלתינו:

לא) ראי' לדברינו מש"ס פקחים לא:

לג) ראי' לדברינו ומיוך נכון על קושית האחרונים על הרמב"ם דס"ל דאבדה מדעת לא הוה הפקר דמתמבד ליי ש"ס מפורש במליעא כא:

ד) **אברא** דיש להקשות לכאורה טובא על הרמב"ם לפי דרכינו דאיך יועיל יאוש דאח"כ הא הרמב"ם סובר דיאוש מטעם הפקר היא כמ"כ המחנה אפרים בשמו בה' זכייה מהפקר סי' זין וכדעת א"ז רש"י ז"ל בגיטין דף ל"ח ול"ט וכן נראה דעת הטור באו"ח ס"ס תלו שכתב וז"ל ודאי מתייאש ממנו ואין לך הפקר גדול מזה ע"ש והא אין אדם יכול להפקיר דבר שאינו ברשותו כמבואר בש"ס קמא ס"ע ואיך יועיל יאוש אחר שבאת ליד המוצא וליתב זאת מוכרח אני להביא תוס' דקמא ס"ו ד"ה כיון באיסורא דקאמרו דיאוש לאו הפקר הוא דאי כ"ד דיאוש הוי הפקר א"כ אפי' באיסורא בא לידיה כמי תקנה ולכן קאמרוהם דיאוש הוי סילוק רשות ולא הפקר ואכני ההדיוט לא אבין דגם עתה לפי"

התוס' הוא דמליה להשיא בנו ובתו אף קודס י"ג לזכר ונקבה דכוותיה קודם שתבגור דקתם בגרות היא קודס י"ג דבהבאת שתי שערות אחר י"ב שנה ויום אחד יצאה מכלל קטנה והוה נערה ואין בין נערה לבגרות אלא ששה חדשים כמבואר כ"ז ברמב"ם פ"ב מה' אישות הל"ב ע"ש וא"כ דהתוס' ס"ל דהוה מלוה ובמלוה לך במספקא לן דעתו דמעיקרא כמי אמרינן מדהשתא וכו' לכן דעתם לפסוק כרב ושמואל לג) ולא כרבינא דאף כשתאמר דמספקא לך בדעתו איך הי' דעתו מעיקרא מ"מ כיון דהיה מלוה ל"ל מדהשתא אבל בדעת הרמב"ם בפכ"א מה' א"ב הכ"ה. בהכרח אנו לומר דס"ל דהאי סמוך לפירקן דבש"ק פירושו סמוך לגדלות הרבה ככ"ל (כמב"כ הטעם שאם יניחם יבואו לידי זנות וקטן בן י"ב וקטנה בת י"ד כמי. לא יבואו לידי זנות) דאל"כ קשה הא הוא פסק בו בהלכה דאסור להשיא לקטן אשה שזה כמו זנות הוא ואיך כתב לעיל מיניה וז"ל מלות חכמים שישא אדם בניו ובנותיו סמוך לפירקן. ואין לפרש כס"ד דהתוס' הנ"ל דקאי רק על בנותיו הא קאמר להדיא בניו ובנותיו. וע"כ לומר דהוא מפרש סמוך לפירקן ככ"ל קודם שיתגדלו בגדלות אבל קודם י"ג לזכר אסור ולנקבה דכותיה דהיינו קודם שתבגור הגם דאינו אסור דיכולין ליתן לה גדול ויכולה שתתעבר מ"מ מלוה כמי לא הוה דעדיין לא הגיעה לגדלות עי' אה"ע סימן א' סעיף ג' הרי דעת הרמב"ם דנקבה קודם שתבגור להשיא אביה לאו מלוה הוא לכן במספקא לן דעתי לא אמרינן איגלאי מלתא למפרע ולכן לא פסק רק כרבינא ולא כרב ושמואל ודוק:

לג) עמיש ממוכין לדברי התוספות דקידושין הנ"ל דפסקו כרב ושמואל נגד רבינא דהוא בתרא משום דהלכו לשיטתם ביבמות ס"ג:

״) יעוין במח"א ה' גזילה סי' ב' שחקר באחד שנכנס לבית חבירו ולא הי' בעה"ב שם ולקח כלי או כל דבר הידוע לזה שנטלה דאין דרך בעה"ב להקפיד בכך אם יש בזה משום חשש גזל ומביא דברי התוס' דמליעא הנ"ל בד"ה מר זוטרא לא אכיל דס"ל דלא אמרינן כיון דהשתא ניחא לי' מעיקרא כמי ניחא ליה. ומביא דברי מהרי"ט בח"א סי' ק"ן שס"ל כדעת התוס' הנ"ל וילא ליטע עלמו מדברי הר"ן במה"ל דפ"ה מה' אישות ה"ח שכתב וז"ל קדשה בדבר שאין בעה"ב מקפיד עליו כגון תמרה או אגוז ה"ז מקודשת מספק ע"כ וכתב שלמד כן הרמב"ם מסוגיי' דמליעא הנ"ל ומדברי התוס' הנ"ל ע"כ וכתב המ"א שאין מדברי הרמב"ם אלו ראי' דהא כתב הרמב"ם בפי"י מה' עדות וז"ל ארים שלקח דבר מועט מן הפירות ביומי כיכן אעפ"י שלוקח שלא מדעת בעה"ב אינו גנב וכשר לעדות שאין בעה"ב מקפיד עכ"ל והא דכתב בפ"ה מה"א הנ"ל דמקודשת מספק איירי בדבר שאינו שוה פרוטה אלא דחיישינן שמא ב"פ במדי וכך מפרש הג' מהר"ם בר לוואח לדברי הרמב"ם אלו והא דאמרינן דיאוש ש"מ לא הי' שאני התם גבי אבידה שאינו מתייאש אלא משום שאינו יודע היכן הוא ואלו הי' יודע שהוא אצל זה לא הי' מתייאש משא"כ הכא שידוע שיתרלה בעה"ב כשידע דמסתמא אינו מקפיד ע"ז א"כ השתא כמי בהיתרא אתא לידיה וכן יש להוכיח ממה שכתב הרמב"ם בה' אישות הנ"ל הנכנס לבית חבירו ונטל כלי או אוכל וקידש בו את האשה ובא בעה"ב אעפ"י שאמר לו למה לא נתת לה דבר זה שהוא טוב ממה שנתת לה אינה מקודשת שלא אמר דבר זה אלא כדי שלא יתביים עמו עכ"ל וכ"כ הבו"ז באה"ע עי"

לפי' התוס' דיאוש הוי רק סילוק רשות עדיין קושייתם במקומו עומדת כיון דיאוש הוי סילוק רשות ומועיל גבי עבד אפי' בלא גט כלל א"כ תועיל גבי אבידה וגזילה נמי אפי' באיסורא אתי לידי' כיון דסוף סוף השתא מיהא סילק רשותו וסילוק רשות מועיל כדאמרי' בגיטין הנ"ל כתייאשתי מפלוני עבדי יוצא לחירות והקושיא שמקשה התוס' על א"ז רש"י ז"ל יקשה גם עליהם רק לדבריהם דס"ל דיאוש סילוק רשותו לבד הוי ועי' בקצה"ח סי' שס"א סעיף א' שהעיר בקושיא זו וכתב וז"ל ולשיטת רש"י קשה קושית התוס' דבאיסורא אתי לידי' מאי טעם לא קנה בתורת הפקר וגם לשיטת התוס' דיאוש אינו מתורת הפקר נמי טעמא בעי כיון דעכ"פ יאוש קנין הוא מ"ש בהיתרא או באיסורא. ונראה דבע"ז דף ע"א בהא דמשיכה בכותי אינו קונה וכו' ת"ש דאמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן בן נח נהרג על פחות משוה פרוטה ולא ניתן להשבון ואי אמרת משיכה אינו קונה בו אמאי נהרג ומשני משום דלעבי' אי הכי אימא סיפא בא חבירו ונטלה הימנו נהרג עליו בשלמא רישא דלעבי' אלא סיפא מאי עביד אלא ש"מ משיכה בכותי קונה וכתבו התוס' שם ד"ה אמאי וז"ל למאי דפרישית לעיל דאף דמשיכה אינו קונה היינו היכא דאיכא דמים כגון במקח אבל במציאה ומתנה ודאי קונה במשיכה כיון דליכא דמים וא"כ מאי ראי' מייתי הא כאן בגזילה שפיר קנה לה הכותי במשיכה היכא דישראל מחל לו דהוה כמתנה וליכא דמים וי"ל דאי אינו קונה כותי במקח אף בגזל נמי לא הקנה דלא דמי למציאה ומתנה דבהיתרא אתי לידיה אבל בגזל דבאיסורא אתי לידיה אי לא מהני משיכה במקח לא מהני אף בגזל ע"כ וכיון דקי"ל כר"י דבר תורה מעות קונות ולא משיכה א"כ הא דזוכין בהפקר במשיכה ולא מעות היינו משום דבמציאה ומתנה דליכא מעות משיכה קונה וא"כ היכא דבאיסורא אתי לידיה לא קנה במשיכה כיון דאינו קונה במקח ומשו"ה אע"ג דיאוש קונה באבידה כיון דאינו קונה אלא במשיכה ומשיכה אינו קונה אלא היכא דבהיתרא אתי

סי' כ"ח משמע מזה דאי הוה ידעינן דלאו משום כסופא קאמר אלא גמר בכל לבו הוה אמרינן דמקודשת כיון דהשתא ניחא לי' מעיקרא נמי ניחא. וכתב עוד שהתוס' בקידושין דף נ': גבי האוכל בשוק פסול לעדות הקשו דבירושלמי כאמר שר"ם ברבי אכיל בשוק חזייה ר"מ אמר אין שבח לת"ח לעשות כן משמע דלאחר אין קפידא וחילק ר"ת בין פת לפירות דבפירות אין חשש ור"ח פי' ל"ש פת ל"ש פירות ואיירי בחוטף משל אחרים ואוכל אבל בשלו אין לחוש והקשו ע"ז אי בחוטף משל אחרים תיפיק לי' משום גזלן ותירצו או בפחות מש"פ או במידי שאין בעה"ב מקפיד עליו אלמא כל מידי שאין דרכו להקפיד עליו לא מקרי גזל ואפשר דתוס' דמליעא הנ"ל לא אמרו אלא במידי שדרכו של בעה"ב להקפיד אצל אחרים בכי הא הוא דאמרו דאע"ג דלגבי אלו יתרצה מ"מ אמרינן יאוש ש"מ לא הוי אבל במידי שאין דרכו להקפיד אצל כל אדם בכי הא לא מקרי גזל ככ"ל. לד) הנה דבריו ראיי' לדברינו הנ"ל וכדבריו כתב הש"ך להדיא בחו"מ סי' שכ"ח ס"ק א' לחלק דלא אמרו יאוש ש"מ לא הוי אלא גבי אבידה דוקא שאף אח"כ לא מתייאש אלא בע"כ משום שאינו יודע היכן הוא ע"ש וחלק על התוס' הנ"ל אבל כדעת התוס' דעת הגהות אשרי והגהות מרדכי ע"ש. וכפירושו בדברי הרמב"ם דפ"ה מה"א הנ"ל דמפרש דמש"כ הרמב"ם קדשה בדבר שאין בעה"ב מקפיד עליו דמקודשת מספק דהאי ספק הוה משום שאינו ש"פ וחיישינן שמא ש"פ במדי כן מפרש גם הה"מ במקומו וכן מפרש הפרישה וכדברי הר"ם בר למח. לה) אך עדיין בדבר זה לאו כ"ע יודה דמש"כ לחלוק על המהרי"ט דמפרש דברי הרמב"ם דקדשה בדבר שאין בעה"ב מקפיד דמקודשת מספק דהאי ספק הוה משום שנטל שלא ברשות בעה"ב דלא נראה כן מדברי הרמב"ם בפ"י מה"א הנ"ל אריס שלקח וכו' אין שום קושיא כלל וכלל דלא זכר שר הכ"מ במקומו וז"ל ודוקא באריס שיש לו חלק בגוף הפירות אבל אם אין לו חלק בגוף הפירות פסול בכל שהוא והכי משמע בגמרא עכ"ל ומהטו"ח ג"כ נראה שמפרש דברי הרמב"ם כמהרי"ט דנקטו דינם באה"ע סי' כ"ח ולא בסי' ל"א ודוק:

וכן מפרש הב"ח הע"ז וב"ש במקומו ודעת הל"מ והמגיה דמ"ל נמי כמהרי"ט. ומש"כ דהתוספות דמליעא לא איירי אלא בדבר שבעה"ב מקפיד אצל אחרים אבל בדבר שאינו מקפיד אצל כל אדם לא מקרי גזל כלל וכנ"ל וא"כ לדברי מהרי"ט שכתב דדברי הרמב"ם דקדשה בדבר שאין בעה"ב מקפיד דמקודשת מספק נובע מתוס' דמליעא וא"כ הרמב"ם נמי איירי בדבר שדרכו להקפיד וזה סתירה לדברי הנובי' בחאה"ע סי' כ"ט שכתב וז"ל והנה גוף הדין שמביא הרמב"ם שבדבר שאין בעה"ב מקפיד הוה ספק קידושין הוא חידוש ולמעלה כאמר בדברי הרמב"ם הדבר תמיה מאוד דמה בכך שאין בעה"ב מקפיד מ"מ כ"ז שלא הפקירו בפירוש במה יצא מרשותו ולולא דמסתפינא ה"א דהרמב"ם איירי בלוקח הדבר בפני חבירו ואמרינן דמשתקא מוחל לו וזכה בו מדעת חבירו וכן נראה מהפרישה בסעיף מ"ב. אמנם זאת אמינא בעת שעכ"פ לא אמר הרמב"ם אלא בדבר שאינו מקפיד נגד שום אדם ע"ש. לו) אבל לדברינו הנ"ל אינו מוכרח כ"כ חילוקו של המח"א דכל יסודתו נתיסד על דקשה לן סתירת התוס' הנ"ל ובאמת לא קשה כלל אהדדי דהא בקידושין איירי בחטף בפני חבירו ולזה כל שאין בעה"ב מקפיד מראש דבר לא הוה גזלן כיון דבעת הלקיחה הוא ראה וידע ואינו מקפיד ולא נגע כלל לדיכא דיאוש ש"מ דשם מעיקרא לא ידעינן דעתו רק אח"כ ולזה אמרינן דגילוי דעתי' דהשתא לא מהני על למפרע אבל היכא דידעינן בבירור דמעיקרא גם כן ניחא לי' כגון הכא דראה וידע ולא הקפיד כלל ש"מ דניחא לי' ואין זה ליאוש ש"מ וכ"ע מודה בזה וכדאמרינן וא"כ י"ל דהתוס' דמליעא איירי אפי' בדבר שאינו מקפיד לשום אדם מ"מ כ"ז שלא ידעינן דעתו מעיקרא הוה גזלן כי שמא הוא מקפיד וכן דעת הרמב"ם וכדברי הנובי' הנ"ל אך לפי הנחה זו יוצא דאם בעת הלקיחה ידע ולא קפיד לית לן בה משום גזל לז) וא"כ ל"ע איך קאמר הנובי' דלולא דמסתפינא ה"א דהרמב"ם איירי בלוקח הדבר בפני חבירו וכו' הא בלקח בפני חבירו לית כאן משום גזל ולמה פסק הרמב"ם דהוה רק ספק מקודשת ול"ע. ובזה דאמרנו דהיכא דידעינן בבירור דגם מעיקרא ניחא לי' אף אביי מודה דמועיל גילוי

לד) ראיי' לדברינו מדברי המח"א סי' גזילה סי"ב וכן מבואר בש"ך שכ"ח ס"ק א'

לה) תירץ על קושית המח"א הנ"ל בהקשותו על המהרי"ם ונעלם מדברי המח"א דברי הכ"מ במקומו.

לו) תי' על קושית המח"א בסתירת דברי התו' ממליעא לקידושין:

לז) ל"ע דברי הנודע באה"ע סי' נ"ט:

דעתי'

אתי לידיה אבל באיסורא אתי לידי' לא עכ"ל לח) דוק בדבריו דלא הועיל רק לתרץ למה באיסורא אתי לידי' אינו קונה וקאמר משום דביאוש בעינן משיכה ומשיכה ליכא דלקנות אלא בהיתרא לא באיסורא אבל עדיין קשה שהתירוץ הלז שהתוס' בהכרח לתרץ לדבריהם עצמם דס"ל דיאוש רק סילוק רשות הוי וקשה לדבריהם למה לא יועיל סילוק רשות אף באיסורא אתי לידי' ובהכרח לומר ככ"ל ביאוש בעינן משיכה ומשיכה לא הוה רק בהיתרא לא באיסורא התירוץ הלז יעלה תרופה גם לדברי א"ז רש"י ז"ל כשתאמר דיאוש הפקר הוי והא דבאיסורא אתי לידי' לא קנה מהפקר משום דבהפקר בעינן משי' ומשיכה לא תקנו באיסורא אתי לידי' ככ"ל ומה זה החרדה של התוס' דיאוש סילוק רשות הוי דוקא לא הפקר מקושית דאל"כ אפילו באיסורא אתי לידי' נמי נימא דלקנה דיעבה לעצמו איך אפשר לו לקנות אפילו באיסורא אתי לידי' כיון דמשיכה אינו מועיל ובלא משיכה אין קנין ואיך יקנה בלא קנין כיון דאמרינן דיאוש קנין בעי דלקנות וסבור הייתי לומר דהתוס' יסבור כסברת המלחמות בריש א"מ והובא דבריו בקצה"ח סימן רכ"ע ורמ"א שיוצא לתרץ על הא דקשה לן במציעא כ"ו דקאמר רבא שם ראה סלע שנפלה וכו' אע"ג דאהדרי לבתר יאוש מתנה בעלמא הוא דקא יהיב לי' והרמב"ם פי"ד מאבידה כתב דאע"ג דאהדרי לבתר יאוש הוי רק מתנה בעלמא ועובר בכל איסורין ונתקשה הבעל המאור דלמה עובר משום בל תגזול הא מתקן לאו שהרי קיים העשה שבה והשיב את הגזילה וגזלן מלותו בהשבה ואפילו לאחר יאוש כמי שקנה הוא הגזילה עצמה אבל דמים מיהו משלם וא"כ מתקן לאו ע"ש ותירץ המלחמות וז"ל והכי סברא דהגאון ז"ל דגזילה ואבידה היא זו ואבידה היא נקנית ביאוש היכא שלא נטלה (קודם יאוש) וגזילה אינו נקנית ביאוש מדאו' לעולם ואת"ל נקנה דמים מיהו משלם וזו כיון שנטלה ע"מ לגזלה ולא ע"מ להשיב' הרי היא כמונחת בקרקע ונקנית ביאוש מטעם אבידה דבשלמא היכא שנוטלה בתורת אבידה ולא ע"מ לגזלה קודם יאוש א"א לקנות ביאוש (דאח"כ) מפני שידו כיד הבעלים וש"ש שלהם הוא ולכך לעולם אינו נקנית ביאוש הואיל וישנו ברשות בעלים אבל בזו שע"מ לגזלה נטלה הוי לבעלים כמונחת על גבי קרקע ונקנה ביאוש לגמרי כדין מוצא אבידה לאחר יאוש ואינו חייב לשלם דמים כלל כדי לקיים והשיב את הגזלה אשר גזל שהרי נקנה לגמרי ביאוש מטעם אבידה אעפ"י שהחזירה עובר בכולן ע"כ ודבריו צודקין מאוד ובדבריו יבא לנכון מה דקשה להו להתוס' קמא דס"ז: ד"ה רבה שנראה מכמה מקומות דרבא ס"ל דיאוש לא קנה ואיך קאמר רבא אע"ג דאהדרי לבתר יאוש מתנ' בעלמא הוא דיהיב דמשמע דקנה ביאוש ולא הוי רק מתנה ע"ש שנכנסו בדוחק לט) ולדברי המלחמות הנ"ל ניחא דבאמת סובר רבא דיאוש לא קנה בגזל והכא שאני דהוי מציאה אע"ג דנטלה ע"מ שלא להחזיר' מ"מ עדיין לא דמי לגזל ממש דבאתה לידיה באיסורא דגזל בידים ממש והכא בידים לא גזל כלל רק בתורת מציאה באתה לידו והוי גזילה ואבידה ככ"ל ודוק עכ"ד נודע לן בנטל ע"מ להחזירה הוי ידו כיד בעה"ב והאבידה הוי ברשות בעלים והמוצא אבידה הוי רק כפקד דאביד' הוי בידו לפקדון וא"כ ביאוש דאח"כ א"ת דהוי רק סילוק רשותו כדברי התוס' שפיר אמרי' דלא קנה משום דסילוק רשותו לא הוי רק מחילה ומחיל' לא מהני בפקדון כמבואר בחו"מ סי' ע"ג סעיף י"ט וסימן רמ"א סעיף ג' ולכן ניחא אם תאמר דיאוש לא הוי רק סילוק רשות דהיינו מחיל' אין להקשות למה לא קנה אפילו באיסורא באתה לידו דהיינו קודם יאוש ביאוש דאח"כ משום דבאמת כי נטלה ע"מ להחזירי' נטלה דלא חשידי אינשי לעוברי בעשה דהשבה כמבואר בכ"מ פ"ט מה' זכייה הי"א ע"ש ובנטלה ע"מ להשיב' הוי ש"ש שלהם ואבידה הוי פקדון ויאוש דאח"כ הוי רק סילוק רשות דהיינו מחילה ומחילה אינו מועיל בפקדון ככ"ל אבל אם תאמר דיאוש הוי הפקר שפיר קשה להו דנהי דמחיל' לא מועיל הפקר מיהו תועיל כן הי' נראה לכאורי להסביר דברי התוס' הנ"ל ואפפתי ומלאתי בס' מעשה חושב על ב"ק בדף ס"ו בתוס' ד"ה ה"נ שכתב בפשיטות דיאוש הוי סילוק רשות דהיינו מחילה (וה"א לא איירי מדברי התוס' הנ"ל אשר עליו הסובב דברינו) וכ' עוד דלא עדיף יאוש ממחילה כמו דמחילה לא מהני בפקדון כן מלתא דפשיטא דיאוש לא מהני בפקדון יע"ש. מ) אולם אחר המחיל' נעלם ממנו תוס' מפורש בגיטין דף ל"ח בד"ה המפקיר שכתבו על דברי הש"ס דקאמר המתייאש מעבדו יוצא לחירות כדשמואל דאמר המפקיר עבדו יוצא לחירות ואינו צריך גט שחרור וקאמרו התוס' אין להקשות לשמואל ל"ל שטרא לימא ליה באפי תרי ז"ל כדאמרי' בפ"ק דקידושין ואף למאי דמהני עבד עברי גופא קני לי' ולא מהני הרי את לעצמך שהוא לשון קנין או מחיל' בלא שטר ולאותן לשונות צריך שטר אבל הפקר שמסלק רשותו מעליו מהני לשמואל אף בלא שטר ע"כ והא הכא יאוש נמי מהני וא"ת דיאוש הוה רק מחילי' א"כ דמי להרי את לעצמך ולמה בהרי את לעצמך אינו מועיל וביאוש מועיל וע"כ לומר דיאוש אלים ממחילה ודלא כמ"ח הנ"ל:

מא) ועי' קמא בדף ס"ט בתוס' בד"ה כל שלקטו דקאמרו דיאוש הוה כמתנה ומבואר בחו"מ הנ"ל דלשון

דעת' דהשתא מב) יתורץ לן קושית הקצה"ח סי' שכ"ח ס"ק א' שהקשה' וז"ל ויש לדקדק מהא דאמרי' בפ' נערה מי שנשתטה ב"ד יורדין לנכסיו וזנין ומפרנסין אשתו ובניו ובנותיו ודבר אחר א"ל רב ורב אסי מ"ש מהא דתניא מי שהלך למדה"י ב"ד יורדין לנכסיו וזנין ומפרנסין אשתו אבל לא בניו ובנותיו וד"א א"ל ולא שאני לך בין יוצא מדעת ליוצא שלא מדעת פירש"י דנשתטה דשלא מדעת יצא מן העולם מסתמא ניחא לי' שיזונו בניו ובנותיו משלו ע"ש וכיון דאפילו היכא דידוע לנו דבודאי יתרצה הוא יאוש ש"מ א"כ היכי זנין בניו ובנותיו נהי דניחא לי' השתא מיהו לא ידע וא"ת משום דפרנסת בניו ובנותיו אפילו למעלה משש הוה מצוה אך לא כפינן לי' ובמצוה אמרינן מדהשתא ניחא מעיקרא נמי ניחא לי' מה תענה על דבר אחר דהיינו תכשיט דאינו מצוה והביא בלי"ע ע"ש ולדברינו ניחא כיון דנודע לן בבירור דמעיקר' נמי ניחא שפיר דמי ולא דמי ליאוש ש"מ דהידיעה' בסוף הוה לא מעיקרא ולא כפי שהנחה שלו שכתב דאפי' היכא דידוע לנו דבודאי יתרצה הוה לי' יאוש ש"מ דז"א וכנ"ל:

לח) דברי התוס' דקמא ס"ו. ד"ה כיון באיסורא לכאורה מחוסר הבנה דקושייתם על א"ז רש"י ז"ל יסובב גם עליהם לדבריהם והקצה"ח כיונו להעלות מזור אולם לא פעל כלום:

לט) בדברי המלחמו' דמציעא כ"ו תרצנו קושית התוס' דקמא ס"ז: בד"ה רבה:

מ) קושיא רבה על ספר מעשה חושב שנעלם ממנו תוס' מפורש בגיטין ל"ח בד"ה המפקיר:

מא) ועוד נעלם ממנו תוס' מפורש דקמא סט ד"ה כל שלקטו:

מב) תירץ על קושית הקצה"ח בסי' שכ"ח ס"ק א' מפ' נערה על ש"ם דמציעא מיאוש ש"מ

דלשון מתנה מועיל גם לפקדון שביד חבירו ועי' בסי' רמ"א הנ"ל. ועוד מג) דהא דקרקע אינה נגזלת ואינה נקנה לגזלן בשום פנים להתחייב באונסין מבואר ברש"י בפ' לולב הגזול משום דכל היכא דאיתא ברשותי' דמרה איתא ובחזקת הבעלים הראשונים היא עומדת וכן מבואר במציעא ז'. במקומא דקרקע עסקינן ע"ש ויכול להקדישה אף שהוא עדיין ביד הגזלן ויאוש אי קנה בקרקע דעת התוס' בסוכה בשם הירושלמי דאף דקרקע אינה נגזלת מ"מ יאוש מהני ואי אמרת דיאוש רק מחילה הוה א"כ איך מועיל יאוש בקרקע כיון דקרקע אינה נגזלת ובחזקת מרה קמא קאי ולא הוה בידו רק לפקדון ומחילי בפקדון לא מהני כנ"ל ותלמוד כן מאבידה דלא מועיל יאוש דא"כ משום דידו כיד בעה"ב כמלא דאבידי ברשות בעה"ב קאי ולכן לא מועיל יאוש דא"כ דהיינו מחילה משום דלא מהני מחילה לדבר דקיימי ברשותי' וא"כ איך מועיל יאוש בקרקע וע"כ דיאוש אינו ממחילה ואינו כ"כ דאף דקרקע ברשותי' קאי מ"מ מהני יאוש והוה כמתנה דמהני בפקדון כמש"כ לעיל בשם התוס' דקמא הנ"ל ועי' זכרון שמואל על גיטין בדף ל"ז בד"ה שבאי קני ליה מד) ועי' קלה"ח סי' רנ"ע שמקשה על המלחמות שכתב הלכך לעולם אינו נקנה ביאוש כיון דישנו ברשות בעלים דמשמע דיאוש אינו נקנה היכא דהדבר הוא ברשותו הא מבואר במציעא דף כ"א דמקשה לאביי דס"ל יאוש שלא מדעת לא מהני מתאנה הנוטה לדרך ומלא תאנים תחתיה דמותרת ומשני תאנה מידע ידיע דנתרא ותיכף כשנתרא ייאשה וכשמלא בתר יאוש מלא וקשה איך מועיל יאוש שלו שייאשה תיכף כשנתרא הא עדיין הוא ברשותו ויאוש לא מועיל לדבר שברשותו קאי ע"ש שילא לחלק מכמה מקומות עכ"פ נראה שיאוש מהני אף לדבר שברשותו קאי וא"כ הדרי הקושיא הנ"ל לדוכתא אם יאוש דהיינו סילוק רשות עדיף ממחילה ומהני אף לדבר שברשותו קאי א"כ לתוס' עלמן קשה קושיתם שמקשים על רש"י ז"ל דס"ל דיאוש הפקר הוה אפילו באיסורא באתה לידו כמי לקני ומהרלים דהוה רק סילוק רשות עדיין קשה אפי' באיסורא באתה לידו כמי תועיל סילוק רשותו דהא עדיף ממחילה ומהני אף לדבר שברשותו הוא אברא אי יאוש קונה באיתא ברשותיה או לפקדון תלוי בפלוגתת הרמב"ם והראב"ד דהנה הרמב"ם בפי"ו מה' גזילה ה"ד כתב המוצא מעות בחנות הרי אלו של מוצאן. ולמה לא יזכה בהן בעל החנות לפי שאינה חצר המשתמרת ואעפ"י שבעליה בתוכה צריך לומר תקנה לי והראב"ד כתב לפי שאין יאוש קונה אלא באבידה אבל זו לא היתה אבדה אצלו אלא פקדון ששכחה בעליו ע"כ אפילו אמר תקנה לי איננו קונה הרי דהראב"ד להדיא ס"ל דאין יאוש מועיל לפקדון כנ"ל והרמב"ם מדלא קאמר טעמא של הראב"ד רק משום שאינה חצר המשתמרת ע"כ משום דס"ל דאף בפקדון מועיל יאוש ויותר י"ל דאף הרמב"ם דס"ל דאף לפקדון מועיל יאוש יודה באבידה דלא מועיל יאוש משום דבאבידה קאמר המלחמות טעמא דלא מועיל יאוש משום דהוה ש"מ אבל בפקדון לא הוה רק ש"ח ודוק עי' מ"א ה' קנין חצר סי' א' וא"כ לפי"ז ניחא דברי התוס' עכ"פ באבידה שנטלה קודם יאוש דיאוש איננו מועיל כיון בידו לפקדון אבל א"ת דהוי הפקר אפשר דיועיל. אבל עדיין לא נח דהתוס' מה) עלמן סוברין דמועיל יאוש אף לאיתא ברשותיה ממש כמבואר בש"מ מציעא כ"ו גבי מאי דהקשה תלמודא שם אמתני' דקתני אם הי' משכירו לאחרים הרי אלו שלו ואמאי ליזל בתר בהרא שפירשו דהיינו בעה"ב שהוא דר עכשיו ואין מתייאש ממנו דכיון דאין זרים אתו סבור שימלאם לאחר זמן ע"כ משמע מדבריהם דאם שמענו לבעה"ב שנתייאש הוה שלו ולא אמרינן כיון דברשותי' קיימי' אין יאוש מועיל ודוק ועי' מ"א ה' קנין חצר סי' ז' (ועי' חו"מ סי' רס"ב סעיף ה' ועי' תשובות ח"ל קמ"ד ושו"מ מהדורא תליתאה ח"א קנ"ט) מו) והנכון לומר דעדיין תוס' יסבור כסברת המלחמות הנ"ל ואין קושיא לא קושית הקלה"ח הנ"ל ולא על התוס' הנ"ל :

ומקודם שאלא בקולמסי לתרץ הנ"ל אתרץ מה דקשה לי לכאורה קושיא רבה על דברי המלחמות הנ"ל אשר עליהם תסובב דברינו עי' ב"ק ס"ו הנ"ל דאמרינן שם יאוש אמרי רבנן דניקני מיהו לא ידעינן אי דאורייתא אי דרבנן אי דאורייתא מידי דהוה אמולא אבידה מולא אבידה לאו כיון דמייאש מרה מינה מקמי' דתיתי לידיה קני לי' האי נמי כיון דמיאש מרה קני או דלמא לא דמי לאבידה אבידה דכי אתיא לידיה בהיתרא אתיא לידיה אבל האי כיון דבאיסורא אתיא לידי' מדרבנן הוא דאמרו רבנן תקנו מפני תקנות השבים. והשתא קשה מה דנקט הש"ס אבידה לאו כיון דמיאש מרה מינה מקמי דתיתי לידי' הא לדעת המלחמות גבי אבידה קנה לי' אפילו באתה לידי' לאחר יאוש בנטלה ע"מ שלא להחזירה כנ"ל. אולם אחר העיון קלת אין כאן קושיא כלל יעוין רש"י ותוס' דמפרשין דגם מעיקרא ידע החילוק בין בהיתרא אתיא לידיה ובאיסורא אתיא לידיה כמו שאמר להדיא אבידה לאו כיון דמיאש מרה מינה מקמי דאתיא לידי' הרי דידע דדוקא מקמי דאתיא לידי' בעינן יאוש דאי לאו הכי הוה באיסורא אתיא לידי' רק הכי הוא דמספקא לי' כיון דגבי אבידה בדאתה לידיה קודם יאוש קנה כל אבידה דאף ממון אינו מחויב להחזיר א"כ בגזל אף דבאתה לידיה קודם יאוש א"מ לא כחית רק דרגא חדא שיצטרך לשלם דמים אבל מיהו גוף החפץ קנה לי' או דלמא לא דמי כלל ואף גוף החפץ כמי מחויב להחזיר וא"כ בהכרח הוא לומר דליסנא אבידה לאו כיון דמייאש מרה מקמי דתיתי לידיה להשמיענו דכודע לו החילוק בין באיסורא אתיא לידי' או בהתירא אתיא לידי' וכל ספיקא שלו רק לענין גוף החפץ דיהי' יאוש דגזל גרע מיאוש דאבידה בחד דרגא והדר קאמר א"ד לא דמי כלל ואף לענין גוף החפץ כמי לא קנה דאם יאמר כך אבידה לאו כיון דמיאש מרה מיני' קנה אפי' באתה לידי' קודם יאוש ומטעם דלא הוה שומר אבידה כדעת המלחמות א"כ נשמע דלפום השתא ס"ד לבלי לחלק בין בהיתרא אתיא לידיה או לאיסורא כלל וא"כ הוה אמרי' הפירוש דס"ל לומר לפום השתא דיקנה בגזל כל שגזילה אף לבלי יצטרך להחזיר דמים והדר דקאמר א"ד לא דמי לאבידה דבהיתרא אתיא לידיה וכו' א"כ הפירוש דאיטו קונה לבלי יצטרך להחזיר אף ממון אבל עדיין קיימינן דקנה גוף החפץ כמו דהשתא דקאמר מקמי דתיתי לידיה דאמרינן דידע הפרש בין איסורא להיתרא אעפ"כ ס"ל לומר דהפרוש די שלא יפטור מלשלם ממון אבל גוף החפץ קונה. ובאמת לא עלה על דעתו אף בספק

דיקי'

מג) ועוד ראי' דלא כדבריו :

מד) עוד ראי' לדברינו

מה) תוספת מפורש במציעא כ"ו דלא כדבריו דמועיל יאוש אף לדבר שברשותו :

מו) פירש מספיק בדברי התוס' דקמא ס"ו. הנ"ל ותירץ על קושית הקלה"ח על המלחמות דמציעא כ"ו הנ"ל:

דיקנה בגזל אף לבל יצטריך לשלם ממון ולענין גוף החפץ שיקנה בבירור לכן בהכרח לדייק בלישנא ולומר אבידה לאו כיון דמיאש מקמי דאתי לידיה ודוק: והנה קי"ל דיאוש לא כפקע מרשות בעלים ומהני חזרה עד דאתי' לרשות זוכה ולא כן בהפקר:

והנה גרסינן במציעא דף י"ב. בעי רבא זרק ארנקי בפתח זה (והפקירו לכל הקודם) ויצא בפתח אחר מהו אויר שאין סופו לנוח (בתוך אויר) כמונח דמי (וקנאה בעה"ב הראשון) או לא אמר לי' רב פפא לרבא לאו היינו מתני' ראה אותן רצין אחר המציאה (אחר צבי שבור ואמר זכתה לי שדה זכתה לו) ואמר ר' ירמי' אמר ר' יוחנן והוא שרץ אחריהן ומגיען (מתני' דקתני זכתה לו שדהו כגון שהי' יכול לרוץ אחריהן ומגיען קודם שיצאו משדהו) ובעי ר' ירמי' במתנה האיך הדין מי בעינן שרץ אחריהן ומגיען או לא וקבלה מיני' ר' אבא בר כהנא במתנה אעפ"י שרץ אחריהן ואינם מגיען (אלמא מתגלגלין ויוצאין הן ואין סופן להניח וקאמר דקני לי' שדהו) אמר לי' מתגלגלין קאמרת שאני מתגלגלין כמונח דמי וע' תוס' ד"ה שיצא שכתבו וז"ל לא גרסינן ואפקורי דהא חשיב לי' דעת אחרת מקנה אותו דמייתי ראי' ממתנה ואי אפקורי מיד כשיצא ארנקי מידו הוה הפקר ובשעת זכיה ליכא דעת אחרת אלא לא גרסינן ואפקורי ולעולם הוא שלו עד שיזכה בו אחר ע"כ וא"כ ע"כ לומר לרש"י ז"ל שגורס ואפקורי סובר בהפקר נמי איכא דא"מ ופשוט וא"כ הכא גבי אבידה דמצאה קודם יאוש ונטלה ע"מ להחזירה דנעשה ידו כיד בעה"ב ולא הי' דעתו כלל לקנות לעצמו א"כ אף כי מייאש בתר הכי אינו קונה משום דיאוש לא הוה הפקר וליכא דעת א"מ לכ"ע ודעת קונה נמי ליכא דבמציאה כי נטלה ע"מ להחזיר' נטלה (ובגזל הגם דבעת שנטל הי' דעת קונה אבל אינו מועיל כלל מדאורייתא דמעות ליכא ומשיכה לא הוה רק מדרבנן כאשר הבאתי לעיל דברי הקצה"ח מסי' רס"א יע"ש) וא"כ במה קנאה מדאורייתא אבל זה היכא א"ת דיאוש לא הוה הפקר וא"כ ליכא דעת א"מ וגם דעת קונה נמי ליכא דבנטל' ע"מ להחזירה נטלה ולכן אע"ג דשמעינן דמייאש לבסוף לא קנה מדאורייתא דלא הי' לו קנין תורה אבל א"ת דיאוש הוה הפקר כדעת רש"י ז"ל בגיטין הנ"ל ובהפקר איכא מז) דא"מ כדעת רש"י ז"ל במציעא הנ"ל קשה אף בנטלה להחזירה דלא הי' דעת קונה מ"מ יקנה מד"ת ביאוש דאח"כ מטעם דאיכא דא"מ וכ"ש בגזילה דאיכא דעת קונה נמי הגם דדעת קונה לא מהני ככ"ל מ"מ בדאיכא דא"מ יקנה אף כשנסתלק דעת קונה כמו שקונה קטן בהפקר אף מד"ת אף דליכא דעת קונה כמבואר להדיא במ"ל בפכ"ע מה' מכיר' הי"ע וזה הוא מטרת כונת התוס' בהקשותם על רש"י ז"ל וקאמרו בשלמא לדידן דיאוש הוה רק סילוק רשות ולא הפקר ליכא לאקשויי למה באיסורא אתי לידי' לא קני ביאוש דאח"כ מדאורי' משום דיאוש לא הוה הפקר וא"כ ליכא לא דעת קונה ולא דעת מקנה דעת קונה ליכא במציא' דכי נטלה ע"מ להחזיר' נטלה ובגזילה נמי דמעות ליכא ומשיכה ד"ס הוא ככ"ל. ודעת מקנה נמי ליכא דיאוש לא הוי הפקר אבל לרש"י שפיר קשה דאיהו ס"ל דיאוש הפקר הוא והפקר הוי דא"מ א"כ אפילו באיסורי אתי לידיה לקני מדאורייתא ביאוש דאח"כ דהוא הפקר דהיינו דא"מ והתוס' מח) לשיטתם דס"ל דדעת א"מ הוה קנין דאורייתא ע' תוס' גיטין ס"ד: ד"ה שאני הגם דס"ל דזכיה לקטן הוה רק דרבנן כמבואר בתוס' דכתובות י"א ד"ה מטבילין ובדפ"ב דקידושין ובגיטין דף י"א מ"מ דא"מ קנין דאורייתא הוא ודעת א"מ לאו מטעם זכייה ע' קצה"ח סי' רל"ה בעי' ז' שמבואר כן להדי' וא"כ הגם דליכא כאן זכיי' דבגזילה ליכא למימר דיקנה ביאוש דאח"כ מטעם זכייה דמה זכות במה להגזלן הא גזל הדבר ולא חש לאיסורא וא"כ אף אם נאמר דיאוש דאח"כ תהי' הפקר דהיינו דא"מ ויהי' השתא שלו בהיתרא מ"מ לאו זכות עבדית לי' דהאם בהיתרא ניחא לי' דלקני ולא באיסורי ודמי ממש להא דאמרינן בקמא ס"ט דרשב"ג קאמר דהלכועין הי' מניחין מעותיהן אשביעית דוקא ולא אשאר שני שבוע מטעם כיון דשאר שני שבוע יש איסור דגזל ולא חששו הלוקטין לכן אמרינן הלעיטהו לרשע וימות וכן פסק הרמב"ם כרשב"ג ואמרינן שם לתרץ הא דהרמב"ם פיסק כר"י דאין הבעלים יכולין להקדיש אינו ברשותו ופסק כלכועין דהיללו על א"ב הוא משום דהילול באני דמטעם זכין קאתינן עלה עיין בדברינו להלן א"ה ואעפ"כ מפרש הרמב"ם מלתא דלכועין דוקא אשביעית ולא אשאר שני שבוע מטעם כיון דחזינן דלא חששו לאיסורי דגזל א"כ א"א להלכועין לחלל מטעם זכיי' כי ליכא שום זכות לי' ככ"ל וא"כ ילא דבגזל ליכא שום זכות ובמציאה נמי ליכא שום זכות דא"ת דיאוש דאח"כ הוי' הפקר והפקר הוי דא"מ וקנה את האבידה להיות שלו מ"מ עדיין לא נהירנן אם זה הוא זכות משום דאפשר יותר ניחא לי' דלא לקני ויוכל לקיים השבת אבידה כדעת הר"ן בפ"ק דפסחים גבי מה דבעי לן המשכיר בית לחבירו בחזקת בדוק ומצאו שאינו בדוק אי הוה מקח טעות או לא ואפשטא לן דלא מבעי באתרא דבדקי איכהו גופייהו אלא אפילו באתרא דיהבי אגרא נמי לא הוה מקח טעות דניחא לאינש לקיומי מצוה אפילו במקום שיש חסרון כיס ואפילו במצוה דרבנן איצרא דכל הראשונים סתמו דבריהם שם אי בעי משכיר לשלומי לשוכר ודעת אחרים שסבר"ן גם דבעי מחזיר לי' וכן דעת הרמב"ן הובא בש"ה בה' חומ"ל הי"ח וכבר מלתי אמורה דדעת הר"ן מט) לע"ג מש"ס נדרים דף ל"ו דמבעי לן התורם משלו על של חבירו אי צריך דעתו או לא מי אמרינן כיון דזכות הוא לו (שמרויח שתורם עליו משלו ולא צריך ליתן לו כלום) לא צריך דעתי' (שזכין לו לאדם שלא בפניו) או דלמא מצוה דילי' הוא וניחא לי' למעבדי' (לפיכך צריך שיודיעו) ופסקו כל הפוסקים דלא צריך דעתו דזכות ממון אלים לו ממצוה ועכ"כ ההוא דפסחים דאמרינן דניחא במצוה ע"כ לומר דמחזיר לו המשכיר הוצאותיו ומה דסתמו הראשונים שם משום דלא איירי מדיני ממונות שם רק אי הוה מקח בטל ואינו חל על השוכר חובת בדיקה או דלא בטל מקח וחל על השוכר חובת בדיקה וקאמרו דלא הוה מקח טעות וצריך השוכר לבדוק אבל מדינא אי צריך המשכיר לחזור לו המעות לא קמיירי דאין שם מקומו ופשיט דסברינן דצריך לשלם לו ותמי' על הרב בהגה"ה באו"ח סי' תל"ז סעיף ג' שכתב וי"א דצריך לחזיר ולדעתי לא הי' לו לכתוב בלשון וי"א דע"כ גם המחבר ס"ל כן רק דלא איירי הכא מדין זה כלל וכן דעת כל האחרונים דצריך לחזור

מז) עשינו קשורין דברי א"ז רש"י ז"ל מגיטין ל"ח דס"ל דיאוש הפקר הוא לדבריו במציעא י"ב דס"ל דהפקר הוה' דעת אחרת מקנה:

מח) תו' בהקשותם על רש"י משום דקיימי בשיטתם לכתובות י"א בד"ה מטבילין דזכי' לקטן מדרבנן ודא"מ מה"ת וא"כ דא"מ לאו מטעם זכייה אבל א"ז רש"י ז"ל לשיטתו דס"ל דדע' א"מ מטעם זכייה הוא ואין קושיא קושית התוס' עליו כלל:

מט) לע"ג דעת הר"ן בפסחים דף ד: גבי משכיר בית לחבירו בחזקת בדוק ומצאו שאינו בדוק דס"ל דלא בעי משכיר לשלומי לשוכר מה שהוציא דמתנגד לו ש"ס נדרים ל"ו גבי תורם משלו על של חבירו דפסקינן דלא בעי' דעתו דזכות דממון עדי' יפה ממצוה:

לאמור הרי דלא אמרינן ניחא לאיניש לקיומי מצוה במקום שיש חסרון כיס מ"מ בכה"ג כ"ע יודה דאמרינן דלא ניחא דלקני המציאה כדי שיוכל לקיים השבת אבדה כיון דבאמת לית כאן חסרון כיס רק מניעת הריוח ובכי הא כ"ע מודים עי' או"ח שם ומ"מ בשם רש"ל וא"כ במציאה נמי ליכא שום זכות מ"מ שפיר מקשה התוס' לשיטתן דס"ל דדעת א"מ לאו מטעם זכייה הוא ואפילו במקום דליכא זכיה קנה מה"ת כגון בקטן דאיכא דא"מ ככ"ל וא"כ הכא נמי הגם דליכא זכיה אעפ"כ איכא דא"מ דדעת א"מ לאו מטעם זכיה היא וא"כ מקשה אי יאוש הפקר הוא והפקר הוא דא"מ א"כ יקנה מה"ת אפילו באיסורא באתה לידו הגם דליכא זכיה. אבל א"ז יתרץ לעצמו דהולך בתוס שיטתו דדעת א"מ מטעם זכיה ולאו קנין בפני עצמו הוא והיכי דליכא זכיה ליכא דא"מ והכא ליכא זכיי' א"כ ליכא דא"מ וא"כ אף שיאוש הפקר הוא והפקר הוי דא"מ מ"מ לא קנה דאין זכיי' ואין דא"מ לכן לא קנה מה"ת. ודעת רש"י מבואר בגיטין ס"ד אמר רב אסי חפץ ומחזירה לאחר שעה זוכה בין לעצמו בין לאחרים ובמופלא אמר זוכה לעצמו ואינו זוכה לאחרים פירש"י זוכה אף לאחרים ומדרבנן קאי גם על זוכה לעצמו יעוין בסוכה דף מ"ו: גבי דינוקא מקני קני אקנויי לא מקני פירש"י מקני קני. דרבנן תקינו לי' והוס' בגיטין כתבו דזוכה לאחרים מד"ת וכ"ש לעצמו והקשה וא"ת הא גזל קטן אינו אלא מדרבנן ואילו דמתנה קנה מן התורה דדעת אחרת מקנה שאני אלמא לרש"י דס"ל דלא קינה הקטן רק דרבנן אין כ"מ בין דא"מ או לא להיות קנין בפני עצמו רק מטעם זכיי' היא וזכיי' מטעם שליחות ואין שליחות לקטן ודעת הרשב"א הובא בקלה"ח הנ"ל דג"כ מטעם זכיי' היא. ולפ"ז שפיר מקשה התוס' לשיטתן על דברי א"ז רש"י ז"ל אי יאוש הפקר הוי הא הפקר הוה דא"מ ודא"מ היא קנין תורה ורש"י ג"כ לשיטתו ודו"ק:

כ) קושיא על המ"ל דפכ"ט מהלכות מכירה במה דס"ל לומר דקטן מהפקר קונה ד"ת :

ואגב אמרנו להזכיר מה כ) דק"ל טובא במה שכנה המ"ל בפכ"ט ממכירה דיק אם קטן קינה מה"ת מהפקר וילא שקונה משום דרש"י ס"ל במציאה דהפקר הוה דא"מ ובדא"מ קונה קטן מה"ת הא ממ"כ אינו קונה קטן מה"ת מהפקר לדעת התוס' דדא"מ הוי קנין תורה הפקר לא הוה דעת אחרת מקנה ולדעת רש"י הא דא"מ מטעם זכיי' הוא ואין מה"ת זכיי' לקטן ככ"ל ולע"ע ובמה שכראה בעליל דרש"י ס"ל דהפקר דמי למתנה י"ל מה דנקט רש"י ז"ל בלשונו לומר כל אמירה דאיכא בהדין ביתא ליבטל עי' ריש פסחים ועי' או"ח סי' תל"ד בטור שכתב ולא יפרט לומר כל אמירה דאיכא בהדין ביתא רק דאיתא ברשותא ועי' ע"ז בס"ק ד' שכתב וז"ל מהיכי תיתי לומר בהדין ביתא לשון מיותר ונראה דה"א לומר כן משום לכלול החמץ שיש לאשתו ובניו שחלקם קמ"ל וצ"ל דהכא בסוכה מ"ו גבי לא לקני איניש לינוקא כתב רש"י דהאב לא ליקני לבנו משום דאינו יכול לחזור ולהקנות לאביו ע"ש הרי ס"ל דבנו הקטן קונה מתנתו וא"כ בנתן לו אביו ככר הגם שלא נתנו בתורת מתנה מ"מ הפקירו כמבואר בבהרא פ"ז: והובא בחו"מ קפ"ח דבנתן לתינוק הוי אבדה מדעת ואבדה מדעת הוי הפקר והפקר דמי' למתנה א"כ קנה התינוק וא"כ א"א לומר כל אמירה דאיכא ברשיתו לבטיל דעדיין לא יבטל הככר מהתינוק משום דהככר אינו ברשותו וא"כ אחר כך כשהתינוק ישליך הככר יקנה חבירו שלא מדעתו קודם זמן איסורא דעדיין ניחא לי' דלקני לכן דעת רש"י שיאמר בהדין ביתא דמגלה דעתו דלא ניחא לי' בקניית חבירו דהא מה דאית מבטל כ"ם מה דיהי' בתר דכן והטור אפשר דלא ס"ל דהפקר דמי למתנה ואפשר דאף במתנה ס"ל דלא קינה הקטן מאביו כי תלוי בפלוגתות הראשונים עי' מח"א ה' זכיי' ומתנה סי' ב' ודוק:

ומעתה אין קושיא להתוס' מנתייאשתי מפלוני עבדי ד"לא לאירות משום דהתם לא שיעבד העבד כפשו להיות ידו כיד הבעלים ובעת שאמר בעה"ב נתייאשתי מפלוני עבדי שפיר מכבר רלה לזכות לעצמו ותמיד הוא מיחל ומצפה מתי יצא לידי גט שחרור וא"כ עכ"פ דעת קונה איכא הגם דיד עבד הוי כיד רבו הכא גיטו וחבירו באין כאחד ואיסורא גביה נמי ליכא שתאמר שלא הועיל בקנאתו לו לעצמו כמו גבי גזל אף לדעת הקלה"ח הנ"ל הגם דמשחרר עבדו עובר בעשה זה כשמשחררו בחנם ובאמת אינו משחררו בחנם עי' תוס' גיטין דף י"א ע"ב בד"ה כל בשם ר"ת ז"ל ועוד גבי גזילה ליכא להגזלן קנין מה"ת דמעות ליכא אבל גבי עבד זה הוה קנין מה"ת שבו יוצא לחירות וכן גבי תאנה הנ"ל בשעה שמלאה המולא רלה לזכות בה לעצמו ואיכא עכ"פ דעתו לזכות דהא דאמרינן גבי עולא אבדה כשמלא הי' ידו כיד בעה"ב היא משום דלא חשידי איכשי בעוברי בעשה דהשבה וקמאה כי נטל ע"מ להחזירה נטל ולכן הוי ידו כיד בעה"ב וליכא ד"ק וזה לא שייך הכא משום דכודע להמולאם דתאנים מידע ידע דנהרא ותיכף יאשה ואינו מחויב עוד בהשבה וא"כ כי נטל לא ע"מ להחזירה נטל רק לזכות וא"כ קנה דאיכא דעת קונה עכ"ד ודעת קינה מהני כיון דיש יאוש ג"כ עכ"פ סילוק רשותו הוא ודו"ק ולכן אמרינן דקרקע נקנית ביאוש הגם דקיימי' ברשותו דמרה קמא משום דאיכא דעת קינה עכ"פ הגם דאמריק דגזילה לא קנה ד"ת הוא משום דד"ת מעות קונים ומשיכה לא הוה רק דרבנן ובגזילה מעות ליכא אבל בקרקע דקנה אוהו באחד מדרכי הקנאה דאורייתא כמבואר בחו"מ ק"ן א"כ שפיר קנה כיון דאיכא ד"ק וסילק רשותו עכ"פ לא כן גבי אבדה וגזילה ליכא לא דעת קונה ולא דעת מקנה לכן לא קנה עי' קלה"ח סי' בס"ח ס"ק שעי' א' בישובו על קו' פנ"י שם. ולדבריכו יש להביא ראי' מש"ס שם לדברי התוס'. כא) איתיבי' רב יוסף לרבה גזל חמץ ועבר עליו הפסח אומר לו הרי שלך לפניך ואמאי כיון דמטי עידן איסורא ודאי מיאש ואי ס"ד יאוש קונה אמאי אומר לו הרי שלך לפניך דמי מעליא בעי לשלומי לי' א"ל כי קאמינא אנא זה מיאש וזה רולה לקנות האי זה מתיאש וזה אינו רולה לקנות ע"כ הרי להדיא דהא דיאוש קונה הוא דוקא בדאיכא דעת קינה והיכא דליכא דעת קינה אינו קונה ביאוש מדקאמר כי קאמינא זה מיאש וזה רולה לקנות האי זה מתיאש וזה אינו רולה לקנות ש"מ דבעינן שירלה דוקא לקנות ואי יאוש הפקר ובהפקר דעת א"מ איכא כדעת רש"י ז"ל א"כ אפי' ליכא דעת קונה נמי יקנה ביאוש כמו שקונה קטן לדעת רש"י ז"ל הגם דליתא גביה דעת קונה כמבואר במ"ל הכ"ל להדיא :

כא) ראיי מש"ס לדברי התוס' לכאורה .

אולם א"ז רש"י ז"ל יתרץ לעצמו די"ל דבאמת אפילו ליכא ד"ק נמי קונה ביאוש משום דא"מ כנ"ל. והא דאינו משלם דמי מעליא כקושית הש"ך שם משום דהכא שאני דזה מתיאש וזה אינו רוצה לקנות והיכא דאינו רוצה לקנות פשיטא דלא מועיל דעת מקנה דעד כאן יועיל דעת מקנה אלא בסתמא אבל היכא דאנן ידעינן דמפורש אינו רוצה לקנות פשיטא דלא מהני דעת מקנה דאין קנין בע"כ והא דקאמר הש"ך בראש דבריהם כי קאמינא אנא זה מיאש וזה רוצה לקנות דמשמע דבעינן דוקא רוצה לקנות ולא בסתמא אגב שיטפא נקטו זה מתיאש וזה אינו רוצה לקנות קאמר ברישא נמי זה מיאש וזה רוצה לקנות אבל לפום קושטא דמילתא לא בעינן רוצה לקנות רק בסתמא נמי די דהוה הפקר ואיכא דא"מ ודיוקא דסיפא קושטא קאי. כג) וע"כ לומר אף לדעת התוס' כן דאיך תאמר דדיוקא דרישא עיקר דאמרינן דבעינן דעתו לזכות ואז קונה מדרבנן אף החפץ לבל יצטרך לחזור רק דמים מפני תקנות השבים לדעת רבה שם וא"כ באבדה דאמרנו לעיל דליכא ד"ק דכי נטלה ע"מ להחזירה נטלה תאמר דלא יקנה ביאוש דא"כ אף מדרבנן אף גוף החפץ לבל יצטרך להחזיר רק דמים ולהיפך כאמר בתוס' דקמא ס"ו בד"ה הכי נמי דבאבדה ביאוש דא"כ קנה גוף החפץ מדאורייתא ע"ש ודו"ק וע"כ דדיוקא דסיפא עיקר ודו"ק:

כג) נדקה ונראה.

ומדי אדברה בדברי התוס' דקמא הנ"ל זכור אזכרהו לתרץ הקושיא רבתא אשר הקשה המחנה אפרים בה' זכייה מהפקר סי' ז' על התוס' הנ"ל שמקשים על א"ז רש"י ז"ל אי יאוש הפקר הוה אפילו באיסורא אתי לידיה נמי ליקני וז"ל וזה תימא והא אמר רבא בקמא ס"ט דכמו שאין הנגזל יכול להקדיש מה שביד הגזלן לפי שאינו ברשותו כן נמי אינו יכול להפקיר אינו ברשותו ע"ש ולדעתי אין שום שרש קושיא. כג) א' דהא התם קושית התוס' יקובנו על דברי רבה דס"ל יאוש אמרו רבנן דלקני מיהו לא ידעי' אי ד"ת וע"כ רבה ס"ל דיכולין להפקירו א"ב דמקשינן על ר"ל בדף ס"ח: שם דס"ל יאוש קונה מהא דתנן גנב והקדיש ואח"כ טבח משלם תשלומי כפל ואינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה אימת אילימא לפני יאוש מי קדוש איש כי יקדיש את ביתו קידש אמר רחמנא מה ביתו שלו אף כל שלו אלא פשיטא לאחר יאוש וטעמא דהקדיש הוא דאינו משלם תשלומי ד' וה' דכי קטבח דהקדש קטבח אבל לא הקדיש טבח משלם תשלומי ד' וה' ואי ס"ד יאוש קונה אמאי משלם שלו טובח שלו הוא מוכר ומשני ר"ל לר"י הכא במאי עסקינן כגון שהקדישו בעלים ביד גנב ומקשה מי קדוש והאמר ר"י גזל ולא נתייאשו הבעלים שניהם אינם יכולין להקדישו זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו ומשני הוא דאמר כלכונין (ר"ל) דסברו דיכולין הבעלים להקדיש דבר שאינו ברשותו (יסבור כלכונין) וא"כ כשמשני הש"ס דר"ל סובר דיכולין להקדיש דבר שאינו ברשותו כלכונין מכח קו' הנ"ל ע"כ גם רבה יסבו' כלכונין דיכולין להקדיש דשא"ב דאם לא כן תפשוט דיאוש אינו מה"ת ומדעדיין מספק' לי' ע"כ משום דס"ל דיכולין לאוקמי כגון שהקדישו בעלים והקושיא מי קדוש אינו דס"ל דיכולין להקדיש כלכונין אף א"ב ולא כר' יוחנן. וא"כ כשע"כ רבה ס"ל דיכולין להקדיש דבר שאינו ברשותו פשוט דס"ל דנ"כ יכולין להפקיר א"ב דחד טעמא הוא. וא"כ שפיר מקשה התוס' אי יאוש הפקר היא למה לא קנה לרבה אפילו באיסורא אתי לידיה דלרבה יכולין להקדיש ולהפקיר א"ב דרבה ור"ל בחדא שיטה קאי ולא ס"ל כר"י ורבא כנ"ל (הגם דאמרינן דרבה יחלוק על ר"י ויסבור כר"ל מ"מ אין אנו מוכרחים לומר שרבה יחלוק על ר"י בדיכא דדבר תורה מעות קונות ולא משיכה והוה לר"י משיכה דרבנן ויסבור כר"ל דמשיכה מפורשת מן התורה ודו"ק ועוד דבהא גופא דס"ל לרבה כר"ל לאו לגמרי היא דלרבה אי יאוש קונה ד"ת מספקא ליה ולר"ל פשיטא דהוה ד"ת ודו"ק) ועי' תוס' קמא דף ס"ו: בד"ה אילימא גבי מה דמקשה בש"ס שם אביי לרבה דס"ל יאוש כדי קונה מהא דתנן קרבנו (אם עולה קרבנו) ולא הגזול היכא דמי אילימא לפני יאוש ל"ל קרא פשיטא אלא לאחר יאוש ש"מ יאוש לא קנה שכתבו ת"ל אילימא לפני יאוש ל"ל קרא פשיטא דאפילו קדשיהו אינו קדוש דגזל ולא נתייאשו הבעלים שניהם אינם יכולין להקדישו ע"כ כד) וק"ק מה דמסיימו שניהם אינם יכולין להקדישו דמשמע דגם רבה ס"ל דשניהם אינם יכולין להקדישו וז"א דהא רבה ס"ל דנגזל יכול להקדיש אף שאינו ברשותו רק הגזלן אינו יכול להקדיש לפי שאינו שלו ועי' תוס' קמא ס"ז: בד"ה רבה שהעלה דבאמת רבא ס"ל דיאוש לא קנה ע"ש וא"כ אין קושיא מרבה דס"ל דיאוש לא קנה כר"י לרבה דס"ל יאוש קונה כר"ל וברור ואל תשיבנו אם כדברינו דרבה לא ס"ל מימרא דר"י וס"ל דיכולין להקדיש אינו ברשותו א"כ איך פסקו הרא"ש ודעימיה כרבה דיאוש כדי קונה ופסקו דאינו יכולין להקדיש א"ב והא הא בהא תליא אמינא לך אנא דר"י יודה לרבה דקונה בגזילה ביאוש מדרבנן מפני התקנה שתקנו לשבים ורק שם תקנו ולא בעלמא ועוד י"ל דאף שתאמר דבעלמא נמי יכולין להפקיר מדרבנן א"ב מ"מ לא אוקמי רבנן מילייהו בהקדש דיהיה קדוש משום דיתבטל מזה ד"ת בקום ועשה דקמעייל חולין לעזרה אי בקדשי מזבח קאיירי ודו"ק ולכ"מ להאריך ועי' יש"ש במקומו ותמלא כדברי בתירוצא להרא"ש שם ועי' ש"מ דף ס"ז ע"א שכותב בשם הרב המאירי" וז"ל אף לענין הפקר התקינו שיהא רשאין להפקיר מה שאינו ברשותו כדי לשמור את העכו"ם מן עבירה ע"ש. כה) ב' הא קושית התוס' הוא שיקנה המוצא אבדה עצמו ביאוש אי הפקר הוא אפילו באיסורא אתי לידיה ושיקנה הגזלן עצמו בהפקר דבעלים מודה רבא דקונה דז"ל בתר טעמא מאי טעם אינו יכול להפקיר א"ב משום דמעכב עליו רשות הגזלן אבל לענין הגזלן עצמו אין שום דבר מעכב וכשהפקיר פשיטא דקנה ורבא דקאמר דאינו יכול להפקיר פירושו כמו דאינו יכול להקדיש דלעיל מיניה דפירושו דיקח ההקדש מיד הגזלן דהיינו שיבא ליד שליש' כן נמי אומרו דאינו יכול להפקיר דיזכה יד שליש' אבל לאמר דלא יועיל הפקירו לענין גזלן עצמו זה פשיטא דלא ניתן להאמר. כו) ולכן שפיר אמרינן בגיטין ל"א אמתני' דמלוה לעני כדי להפריש עליו מחלקו דקתני עלה נתייאשו הבעלים אין יכולין להפרישו שאין מפרישין על דבר האבוד דלכאורה קשה אי יאוש הפקר למה אין מפרישין בתר יאוש הא אין אדם יכול להפקיר א"ב ומלוה להוצאה נתנה ע' במ"א הנ"ל שמקשה הוא.

כג) תירץ נכון על קושית המ"א בה' זכייה מהפקר סי' ז' על התוס' דקמא ס"ו.

כד) ק"ק על דברי התוס' דקמא דף ס"ו: בד"ה אילימא:

כה) תירץ ב' על קו' המ"א הנ"ל.

כו) תירץ אמת על קושיא שנייה שמקשה המ"א הנ"ל על רש"י ז"ל הנ"ל מש"ס גיטין ל"א:

הוא כן ויצא בעקולי ופשורי אולם לדברינו הנ"ל לא קשה מידי דהא דאמר רבא דאינם יכולין להפקיר א"ב היינו לענין שתאמר שיתפוס אחר ויזכה בזה משום הפקירו של זה בזה קאמר רבא דלא קנה האחר התופס שרוצה לזכות בזה משום שהבעלים הפקירו משום דאין כח ביד הבעלים הגם שהוא שלו להפקירו לפי שא"ב ומעכב רשות הגזלן עליו אבל להגזלן עצמו פשיטא דהפקירו מהני דאין שום דבר כלל מעכב ולכן בנתייאשו הבעלים אין מפרישין משום דכבר קנה העני דהעני עצמו שפיר יכול לקנות כנ"ל ועחו"מ סי' רמ"ב ברמ"א שם דמועיל יאוש בחוב ועי' ח"ן שם ובקצה"ח שדוחה לדברי הח"ן ודו"ק ולכאורה יש להקשות לדברינו הנ"ל מקמא דף ס"ט. דאמרינן שם ר' דוסא אומר לעיתותי ערב אומר כל מה שלקטו עניים יהי' הפקר (לענין קליר דקיי"ל ב' שבולין לקט ג' אינו לקט ואין כל העניים בקיאים בהלכה לפיכך צריך בעה"ב להפקיר) וקאמר רבא עלה שם לקט כיון דממוכא דידיה כי איתא ברשותי' מצי מפקיר כי ליתא לא מצי מפקיר והשתא לכאורה קשה אפילו ליתא ברשותיה נמי מצי מפקיר דהא אכן לענין זכיית העניים לבד קאיירינן ושפיר העניים עצמן יכולין לזכות השתא אחר שהופקר אך לא קשה כלל יעויין בתוס' ד"ה כל שלקטו שכתבו וז"ל תקנה עושה לעניים לפוטרם מן המעשר כשמלקטין יותר מדינם כגון ג' שבלין ע"כ הרי שהתוס' לא קאמרו דרק משום גזל בעה"ב לבד תקנו שיפקיר אך גם משום הפקעת מעשר וא"כ שפיר קאמר רבא דלקט כיון דהשתא א"ב הגם דלענין גזילה לא איכפת לן ויכול להפקיר וליכא לההעניים חשש דגזל בעה"ב אבל מ"מ לענין הפקעת מעשר אינו יכול להפקיר השתא כיון דא"ב כיון דלענין הפקעת מעשר רוצה להוציא מכח הלוי הרובץ עליו וכח אחר אינו יכול לסלק בא"ב כמו כח הגזלן לענין שיקנה ההקדש ודו"ק וברור :

ולכאורה קשה על דברינו מדברי התוס' דקמא ס"ט בד"ה הוא דאמר בהקפותס איך מדמי ר"ל הקדש לחילול דכמו דיכולין לחלל על א"ב כן יכולין להקדיש א"ב הא למה לא יחללו מטעם זכין לאדם שא"ב ותירצו בקדושין ד"ה מתקיף רמי דזכייה מטעם שליחות ומילתא דהוא לא מצי עביד דהיינו הלוקטים מלבד שאינם שלהם שליח נמי לא מצי משוה ולכן אינם יכולין הלכועין לחלל מטעם זכין לאדם שא"ב ע"כ. כז) וקשה הא רצו הלכועין טובת הלוקטין ובודאי היו מפקירין להם ואכו הכחנו דגם ר"י דס"ל דאין הבעלים יכולין להקדיש א"ב הוא דוקא לאחר משום דמעכב רשות הגזלן עליו כנ"ל אבל לגזלן עצמו שפיר יכולין למכור וליתן במתנה ולהפקיר כנ"ל וא"כ קנו הלוקטין מהפקר דרהו והוה כשלהם ויכולין לפדות דבין מע"ש שלו ובין שנתן לו במתנה יכול לפדות אם נתן בטבלן והכא עדיין בטבלן הם כמבואר במע"ש פ"ד מ"ג וכן פסק הרמב"ם בפ"ה מה' מע"ש ה"א ובשלמא אם אמרינן דאף לגזלן אינו יכול להפקיר לכן שפיר אינו קונה הלוקטין מהפקר דלכועין ואינם יכולין לחלל ושפיר אמרו דמלתא דהוא לא מצי עביד שליח לא מצי משויה אבל אם תאמר דקנה הגזלן עצמו א"כ קנו הלוקטין מהפקר דלכועין והוה לגבם כמתנה ויכולין לפדות א"כ אף הם מצי עביד ושליח נמי מצי משויה וא"כ איך מדמי' דהק"ל דלמה לא יכולין לחלל מטעם זכין אף דזכייה מטעם שליחות הוא. כח) ונראה דלא קשה מידי דע"כ לומר דהלכועין דחששו לתיקוני גברא אחרינא פשיטא דתקנו עצמן בודאי חששו לבלתי לעשות שלא כשורה דאל"כ יליצא בארעא וא"כ ע"כ דלא הפקירו דאי הפקירו ויזכו הלוקטין מהפקר דלכועין ותהוי המע"ש של הלוקטין והלכועין מוכחין מעותיהן א"כ דיכא דפודה מע"ש של חבירו במעותיו נגעו בה דדינו דא"ל הכוחן ליתן חומש כמבואר להדיא בפ"ד דמע"ש משנה ה' הי' עומד בגורן (ורוצה לפדות מע"ש בלא חומש) אומר לחבירו הרי הפירות האלו נתונים לך במתנה וחזר (הנותן) ואומר הרי אלו מחוללין על המעות שבבית וכן מבואר ברמב"ם בפ"ה מה' מע"ש ה"ח שהאומר לחבירו פדה לי משלך א"ת חומש וע"ש בה"י וא"כ ע"כ לא רצו הלכועין להפקיר כדי שלא יזכו הלוקטין ויפטור מחומש דאל"כ יזכה בזה להלוקטין ויחוב לאחר והוי ערמה כמבואר במשנה שם .

כז) קושיא רבתה על תוס' דקמא ס"ט בד"ה הוא דאמר .

כח) תירץ נכון על קושית התוס' דלעיל :

ובדברינו הנ"ל יבוא לנכון כט) דברי א"ז הרמ"א באה"ע סי' כ"ח סעי' ה' שכתב וז"ל , אשה שחטפה מעות מאיש אחד והוא ביקש ממנה שתחזירם לו ולא רצתה ואמר הרי את מ"ל בהם ושתקה והחזיקה המעות לא הוי קידושין דשתיקה לאחר מתן מעות לאו כלום הוא עכ"ל ועי' בב"ש ס"ק י"ז שכתב וז"ל מדכתב בהגה ושתקה ש"מ דס"ל דאם אמרה הן נעשה מיד פקדון אצלה ומקודשת ונעשה פקדון וקידושין כאחד לפי"ז מה שאמר ר"י גזל ולא נתייאשו הבעלים שניהם אינם יכולין להקדישו היינו שכל אחד אינו יכול להקדיש אבל ברצוי שניהם נעשה הקדש עכ"ל. ל) הרי דדעת הב"ש כדברינו דכיון דמסלק הנגזל רשותו מועיל כלפי הגזלן כנ"ל ולכן באמרה הן מקודשת ואף אכתי מעכב על דבריו . ל) דלענ"ד לא נראין דבריו דהא מוקמינן ברייתא דגנב והקדיש כלכועין ובאוקימתא דאיקא ולמה לא מוקמינן לה כשהקדישו שניהם ואתיא ככ"ע וע"כ דאף שניהם אינם יכולין להקדישו הגם דכאן אין רשות מעכב מ"מ יש טעם לדבריו ואכ"מ מ"מ לדינא קושטא קאמר וכנ"ל .
וע"כ כדברינו דלהגזלן עצמו יכול למכרו ולהפקירו וליתן במתנה ולכן באמרה הן מקודשת.

כט) פי' בדברי א"ז הרמ"א אהע"ז סי' כ"ח סעי' ה' ודלא כב"ש וראי' לדברינו ..

ל) קושיא על הב"ש שם מש"ס קמא שם.

לא) **ומעתה** כנים דברי הרמב"ם הנ"ל שהקשינו איך קנה המוצא האבדה מדעת ביאוש דאח"כ דהגם דיאוש הפקר הוא הא אין אדם יכול להפקיר אינו ברשותו. ולהנ"ל ניחא דהא דאין אדם יכול להפקיר הוא משום דמעכב רשות אחר עליו דהיינו רשות הגזלן אבל שיקנה הגזלן עצמו אמרינן דקונה דאין שום דבר מעכב וא"כ ה"ה נמי שיקנה המוצא אבדה מדעת דיכול להפקיר לענין שיקנה המוצא אבדה עצמו דלא מעכב כלל וברור. לב) וראי' לדברינו מש"ס רפ"ד דסוכה גבי הא דמלמדין אותו שיאמר כל מי שמגיע לולבי לידו הרי הוא שלו במתנה (והפירוש שמלמדין אותו שיאמר לאחר כן כל מי שמגיע לולבי לידו ה"ה שלו במתנה זה מדויק באמרם שמגיע בש"ס ולא שיגיע ביו"ד על שם העתיד ובזה נחה כמה קושיא ופרוקא דיש ברירה ואין ברירה דכיון דקאמר על העבר אין ענין לברירה כלל ודוק) . וקשה הא גזל ולא נתייאשו הבעלים שניהם אינם יכולין להקדישו

לא) תירץ נכון על דברי הרמב"ם הנ"ל :

לב) ראי' ברורה לדברינו מש"ס רפ"ד דסוכה :

זה

זה לפי שא״ש וזה לפי שאינו ברשותו וא״כ איך יכול ליתן במתנה אחרי שכבר אינו ברשותו וע׳ שאגת ארי׳ בסי׳ ל״ב ול״ג שקדמני בזה ותירץ דגבי לולב שאני שלא בתורת גזל אתי לידיה אלא בטעות דנתחלף לו ובהכי לא יצא מרשות בעלים ויכולין להקדישו ומראה לתוס׳ דקידושין כ״ו ד״ה מתקיף איברא דסברא זו נאמרה בתוס׳ רי״ד שם. סג) אמנם התם איירי ביודע ביד מי הוא ע״ש ובכי הא שפיר הוא ברשותו משום דאפשר להוציא מידו באם ירצה והוה כפקדון דלא יכפרו וכל היכא דאיתא ברשותיה דמרה א״ת כמבואר אבל בשאינו יודע ביד מי פשיטא דאין שום חילוק בין בא לידו בתורת גזילה או בטעות. סג) וראי׳ ברורה לדברינו מהא דקיתא ס״ע הנ״ל גבי מה שלקטו עניים יהי׳ הפקר דקאמרינן שם דזה הוה כגזל ולא נתייאשו הבעלים ע״ש וליד העניים באמת בא בטעות כמבואר ברש״י שם ותוס׳ דלא בקיאים דשלא אינם לקט ע״ש וע״כ כדברינו כיון שאינו יודע ביד מי לקט ג׳ הגם דבא בטעות לידו מ״מ הוה א״ב והדרי הקושיא איך יכול ליתן במתנה וע״כ לתרץ כתירוץ הב׳ של השאג״א אשר לו דין קדימה בזה דאפילו ר״י דס״ל דגזל ולא נתייאשו הבעלים שניהם אינם יכולין להקדישו ולהפקיר וליתן במתנה ה״מ לאחר אבל להגזלן עצמו בודאי יכול למחול וכ״ש ליתן במתנה (דמחילה לא מהני בפקדון כנ״ל) ולכן בלולבו מהני מתנתו למי שבידו הנהו ואף שאינו ברשותו וברור שוב מצאתי בקצה״ח סי׳ יוד סעיף ג׳ שדוחה דברי התוס׳ רי״ד הנ״ל ע״ש:

סג) תירץ דלא יסתור תוס׳ רי״ד דקידושין כ״ו לתוס׳ דקתא ס״ע וקושיא על שאגת ארי׳ סי׳ ל״ב ול״ג וראי׳ לדברינו:

הדרינן להנ״ל דאביי ורבא שניהם מודים בזכיה אף במספקא לן גילוי דעתיה דמעיקרא מ״מ אמרינן כיון דהשתא ניחא ליה מעיקרא נמי ניחא ליה והיכא דנודע לן בבירור דגם מעיקרא הי׳ ניחא לי׳ מועיל גילוי דעתיה דהשתא אף ברשות ולא בעינן הויה שליח והנה לכאורה מתנגד לן ש״ס דפסחים ו: דאמרינן שם אמר רב הבודק צריך שיבטל ומקשה הש״ס מאי טעמא אי נימא משום פירורין הא לא חשיבי אמר רבא גזירה שמא ימצא גלוסקא יפה ודעתיה עלויה (חשובה הוא בעיניו וחס עליה לשרפה ומשהה אפילו רגע אחד ונמצא עובר בב״י וב״י) ומקשה הש״ס וכי משכחת לה לבטלה ותשני דילמא משכחת לי׳ לבתר איסורא ולאו ברשותיה קאי ולא מצי לבטלה וכו׳ ע״ש והשתא לכאורה קשה טובא הא רבא עצמו סובר דגילוי דעתיה דהשתא דניחא ליה מועיל כל דידעינן בבירור דמעיקרא נמי ניחא לי׳ אף ברשות ובזכיה אפילו בספק והא הכא הוה זכיה ואנן סהדי בבירור שגם מעיקרא נמי הי׳ ניחא לי׳ ואיכא תרתי לטיבותא וא״כ אפילו ימצא הגלוסקא יפה לאחר איסורא נמי לא יעבור כלל והא דאין מבטלין לאח״ז איסורא הוא דוקא בהניח במזיד כך דלית לן למימר כיון דהשתא ניחא לי׳ מעיקרא נמי ניחא לי׳ כיון דידעינן דבמזיד הניח כך לא הי׳ ניחא מעיקרא והי׳ נראה לו׳ דהכי פירושו דלמא משכחת לבתר איסורא אחי גלוסקא יפה דדעתיה עלויה שחס עליה לשרפה כפירש״י דהשתא ליכא למימר כיון דהשתא ניחא לי׳ מעיקרא נמי ניחא לי׳ כיון דחס עליה באמת השתא ולא ניחא לי׳. אבל זה יצדק לפירש״י ז״ל דוקא שמפרש ודעתיה שחס עליה לשרפה אבל מה נעשה בתר פירוש התוס׳ דחולקים על פירש״י ז״ל וס״ל דבאמת אינו חפץ בה עתה ומפרשים ודעתיה עלויה ואיכא בטל מאליו כפירורין דהם בטלין מאליהן ע״ש א״כ הקושיא לדוכתא כיון דבאמת אינו חפץ בה עתה לא יעבור בב״י כלל ותאמר כיון דהשתא ניחא לי׳ מעיקרא נמי ניחא לי׳: א)

ועיין קצה״ח סי׳ רמ״ב דמביא ש״ס דא״מ הנ״ל וש״ס דעירובין הנ״ל ומקשה מסוגי׳ דפסחים דמקשין בדף ז׳. ולבתר איסורא לא מצי מבטל לי׳ והא תניא הי׳ יושב בבית המדרש וזכר שיש לו חמץ בתוך ביתו מבטלו בלבו אחד שבת ואחד יו״ט בשלמא שבת משכחת לה כגון י״ד שחל להיות בשבת אלא יו״ט בתר איסורא הוא ומשני הכא בתלמיד היושב לפני רבו עסקינן ונזכר שיש לו עיסה מגולגלת בתוך ביתו ומתירא שלא תחמיץ קדים ומבטל לי׳ מקמי׳ דתחמיץ ע״כ ולא משני דאף בנזכר ביו״ט מ״מ יכול לבטל משום מדהשתא ניחא לי׳ מעיקרא נמי ניחא לי׳ והא דאמרינן לבתר איסורא לא מצי לבטל לי׳ הוא דוקא בהי׳ זוכר והניח במזיד כך דלית לן למימר כיון דהשתא ניחא לי׳ וכו׳ כיון דבמזיד הניחו מעיקרא והעלה דהיכא ששכח לבטלו קודם שש וביטלו אח״כ י״ל דמהני כיון דהשתא ניחא ובאמת סוגי׳ דפסחים נדחה מקמי׳ סוגי׳ דא״מ ועירובין הנ״ל כמש״כ הכ״מ הנ״ל דנדחה סוגי׳ דא״מ מקמי׳ סוגי׳ דקידושין ע״כ. אבל לפי מה שהעליתי דבאמת לא נדחה סוגי׳ דא״מ מקמי סוגי׳ דקידושין כנ״ל וצדקו יחדיו א״כ לא מצאנו דנדחה סוגי׳ מקמי סוגי׳ בפרט דאף שתאמר דנדחה סוגי׳ מקמי סוגי׳ עדיין לא יהי׳ לן מזור ותרופה כלל דסוף סוף רבא עצמו יסתור דבריו לפי שיטת התוס׳ הנ״ל

א) הג״ה הגם שאמרתי בחידושי׳ לפסחים דנ״ל דאין כונת רש״י ז״ל בפירושו שחס עליה לשרפה היינו השתא כשמוצאה לאח״ז איסורא דאין סברא שיחוס השתא ויעבור בב״י רק כונת רש״י דבעת הבדיקה אם הי׳ מוצאה הי׳ חס עלי׳ לשרפה רק הי׳ אוכלה או מכרה ולא הוה כפירורין דאף אם הי׳ מוצאם בעת הבדיקה הי׳ משליכם וכיון שהי׳ אז חשוב בעינו לא בטל מאליו הגם דהשתא לא חשוב כלל אליו ואמרתי דבזה נתרועע אף יסירו קושית התוס׳ מעליו שהקשה על פירש״י הנ״ל מה מקשה הש״ס וכי משכחת לה לבטלה הא חס עליה לבטלה אף פרש״י לא כתב שחס לבטלה רק שחס לשרפה ע׳ ע״ז בשו״ח תל״ד ס״ק ג׳ אבל מ״מ עדיין קושיתם קאי דז״ל בתר טעמא למה חס עליה לשרפה דרוצה בקיומו של גוף החמץ א״כ א״א לעשותו הפקר בבטולו דביטול מטעם הפקר הוא כיון דחס עליה ורוצה בה אבל אי אמרינן דאין כוונת רש״י ז״ל שחס עלי׳ לשרפה השתא דפשיטא דהשתא לא יחוס דאטו בשופטני עסקינן דיחוס ולא יפעול כלום ויעבור בב״י בחנם אלא פירושו דחס עליה אז וא״כ לא בטלה מאליו לא קשה כלל קושית התוס׳ ודו״ק אין מזה סתירה לדברינו הנ״ל דאף לפירוש זה עדיין לפירש״י לא קשה קושיא הנ״ל כיון דקאמרינן דבבירור אז הי׳ חשוב בעיניו א״כ א״א לומר כיון דהשתא לא ניחא לי׳ מעיקרא נמי לא ניחא לי׳ כיון דאמרינן דבבירור מעיקרא ניחא לי׳ בחמץ ולא הי׳ רצונו לבטלו. אבל לדעת התוס׳ שרצונם לומר שכונת רש״י שעתה חשוב בעיניו וע״ז מקשין קושיתם

סד) בחלקות ישית לנו לבל ישתור רבא דברתו ממליצת לפסחים דף ו'.

הנ"ל סד) ולתרץ דברי רבא בהכרח אנו לומר דדוקא גבי תרומה ובקבלה קידושין שלא מדעת אביה הוא דקאמרינן דמהני גילוי דעתיה דהשתא על למפרע משום דהמעשה נעשה כבר אלא דלא ידענא אם בשעת מעשה ג"כ הי' ניחא לי' או לא בזה ברשית אם ידעינן בבירור דודאי הי' ניחא לי' מעיקרא ובמליה אפילו בספק אמרינן דמהני גילוי דעתיה דהשתא על למפרע משא"כ במוצא גלוסקא יפה הגם דאין דעתו עליה ורוצה עתה לבטלה מ"מ הא מקודם לא נעשה שום מעשה כלל וכלל ולא אמרינן כיון דעביד השתא נעשה כמו דעביד למפרע הגם דמש"ם עירובין הנ"ל גבי שכח ולא עירב דב"ה אומרים דיבטל מחשבה דאמר עולא נעשה כאומר כלך אצל יפות הרי דגילוי דעתיה דהשתא מהני אף דלא עשה שום מעשה וגם אחרים לא עשו בשבילו מקודם שום מעשה כלל ומ"מ אמרינן דמועיל גילוי דעתיה דהשתא על למפרע התם שאני דהא דאין מבטלין רשות בשבת אפילו לעולא לפום סברא דהשתא דב"ה סברי דביטול רשותא מקני רשותא הוא מ"מ לא הוי רק דרבנן דמדאורייתא ראוי לבטלה השתא ולהכי הגם דלא נעשה שמעשה מקודם מהני לא כן בחמץ דהא דאין מבטלין לאחר זמן איסורא הוא דאורייתא ומדאורייתא אינו ראוי לבטלה השתא ודוק :

והנה לכאורה יש ללמוד מכאן היתר בשכח ולא ביטל קודם שש ואח"כ קודם הלילה נזכר ולית מה לעשות כדעת הקצה"ח הנ"ל דהנה בהקיצור בפ"ב מה' חו"מ ה"ב כתב ליישב דעת א"ז רש"י ז"ל מקושית התוס' דפסחים דף ד' : ד"ה מדאורייתא דמקשין על מה שכתב א"ז רש"י ז"ל מדכתיב תשביתו ולא כתיב תבערו אלמא השבתה בלב הוא ומקשין הא תשביתו ילפינן מאך חלק שהיא משש שעות ולמעלה ולאחר זמן איסורא לא מהני ביטול ע"כ וכתב הוא ליישב דאמת לדעת רש"י ז"ל מהני ביטול מה"ת לאחר שש ורק רבנן גזרו דלא תועיל ביטול אחר שש דהא עיקר הטעם דלא מועיל ביטול אחר זמן איסורא הוא משום דאינו ברשותו של אדם ועשאו הכתוב כאלו הוא ברשותו לא מבעי' אם הפירוש הוא משום שעובר בב"י הא לשיטת רוב הפוסקים אינו עוברין עד הלילה אפילו לפי הטעם משום דאסיר בהנאה ואין לו בו זכות הא לפי מה שכתב הר"ן בפ' כל הצלמים דשייך בו קנין וא"כ יש בו צד זכות ויכול לבטל ובחמץ של ישראל אינו אסור לאחה"פ אלא מטעם קנס הן אמת דלר"י דחמץ שעבר עליו הפסח אסור בהנאה מה"ת א"כ לא שייך סברת הר"ן משא"כ לדידן דקי"ל כר"ש יכול מה"ת לבטל דמה"ת יש בו צד זכות ע"ש וא"כ לדעת רש"י ז"ל דרק מדרבנן אין מבטלין אחר שש א"כ דמי להא דעירובין דבשבת נמי דאין מבטלין הוא משום מקנא קני רשותא ואסיר מדרבנן כנ"ל

קושיתם ופירשו הם דעתה אינו חשוב בעיניו ומ"מ לא בטל מאליו כפירורין . א"כ כשמבטל עכ"פ . כמו לא אמרינן מדהשתא לא ניחא מעיקרא נמי לא ניחא לי' ודו"ק וזכור אזכרהו מה שאמרתי בזה לתרץ קושית הכ"מ על הרמב"ם בפ' ב' מה' חומ"ל ה"ב על נוסח שבידינו בספרי הרמב"ם שכתב וז"ל ומה הוא השבתה זו האמורה בתורה היא שיסיר החמץ הידוע לו מרשותו ושאינו ידוע יבטלו בלבו וישים אותו כעפר ע"כ וכתב הכ"מ וז"ל אבל א"א ליישב נוסחא זו דאמרינן בגמרא דף ו: אהא דאמר רב יהודה הבודק צריך שיבטל גזירה שמא ימצא גלוסקא יפה ודעתי' עילויה ופריך וכי משכחת לה לבטלה . ואם איתא דמדאורייתא בעי ביעור לחמץ ידוע הכי הל"ל וכי משכחת לה לבערה ומדקאמר לבטלה אלמא דמדאורייתא בביטול בעלמא סגי ליה אלא אין שורש לנוסחא זו וטעות סופר הוא ע"כ ואני רואה שכדעת הרמב"ם בנוסחא זו כן דעת רש"י ז"ל במסכת דריש פסחים שכתב על המשנה דשם אור לארבעה עשר בודקין לאור הנר וז"ל בודקין שלא יעבור בב"י ובב"י וע"ש בתוס' שהקשה הא מן התורה די בביטול והבודק צריך לבטל א"כ איך אפשר שיהי' הבדיקה דאורייתא ולדברינו ניחא דרש"י ס"ל כדעת הרמב"ם בנוסח הנ"ל דלחמץ ידוע לא מהני ביטול והביטול לא מועיל רק לחמץ שאינו ידוע וא"כ הגם דהבודק צריך לבטל והביטול אינו מועיל זה רק בלא מצא וחיים לחמץ שאינו ידוע עתה ושמא יתודע לו אח"כ ויעבור בב"י ע"ז מועיל הביטול לבלתי יעבור בב"י אבל בח"י הגם שביטל אינו מועיל כלל ואם לא ביערו והניח כך בודאי עובר בב"י לדעתו ולפ"ז שפיר קאמר רש"י ז"ל דהבדיקה דאורייתא לבל יעבור בב"י והיינו לח"י ומה דאמרינן דמדאורייתא' בביטול בעלמא סגי היינו לחמץ שאינו ידוע לו עתה ועי' לל"ח ופ"י . סה) וכזה קושית התוס' וכן דעת גאון אחד המופלא בכלבו והובא בצ"ח בסי' תל"ח בד"ה מדאורייתא ע"ש שטרח ליישב קושית הכ"מ הנ"ל והוא דחוק ע"ש וכן דעת הראב"ד דלח"י לא מהני ביטול כאשר יתבאר להלן בדברינו. סו) ולי נראה לתרץ קושית הכ"מ הנ"ל דמבואר פלוגתא הרמב"ם והראב"ד בטור סי' תל"ח גבי אבעי ככר בבור אי צריך סולם להעלותו דעלתה בתיקו דדעת הרמב"ם דאיבעי זה בין שמצא אח"ז איסורא ובין במצא קודם זמן איסורא וכיון דעלתה בתיקו דינא הכי אם מצא קודם זמן איסורא אם עדיין לא ביטל יבטל השתא ודיו דלא הוה רק תיקו בדרבנן ולקולא וכ"ש במצא לאח"ז איסורא וכבר ביטל ובמצא לאח"ז איסורו ולא ביטל צריך להעלותו ולבערו דתיקו דאורי' לחומרא ודעת הראב"ד דהאיבעיא לאו לכתחילה בעי דהיינו קודם זמן איסורו דפשיטא דבעי להעלותו רק במצא לאח"ז איסורו וכבר ביטל אז אמרינן לדינא דאינו צריך להעלותו משום תיקו בדרבנן לקולא ועי' בצ"ח בו בסי' הנ"ל דאסבר לן דברי הראב"ד וז"ל וס"ל להראב"ד דד"ת לא מהני הביטול לחמץ ידוע קודם זמן איסורו וכדעת הגאון שכתבתי וכו' אע"ג שכתבתי בסימן תל"א לדעת הרמב"ם כפי מקצת הנוסחאות שסובר כדעת הגאון דלא מהני ביטול לח"י קודם זמן איסורו אפ"ה לא קשה מחמץ בבור דס"ל דמהני ביטול די"ל דחמץ בבור שאני דה"ל כחמץ שנפל עליו מפולת ואינו דומה למטמין ע"ש. והסברא לזה הוא כך דבשלמא אם לא הי' נודע לו מחמץ מקודם רק אח"כ לאח"ז איסורו מצא חמץ והוא כבר ביטל שפיר מהני ביטול שלו הגם דביטול מטעם הפקר והפקר כהאי גונא לא מהני כמודע מ"מ ממ"כ שפיר קודם זמן איסורו אף דהי' בחמץ דין ממון מ"מ הא לא הי' נודע לו בזה החמץ כלל והי' חמץ שאינו ידוע. ואח"ז איסורו כשנתודע אף דהשתא הוא ח"י השתא לית בי'

סה) תירץ על קו' התוס' דריש פסחים על רש"י שם.

סו) תירץ נכון ומספיק על קושית הכ"מ על הרמב"ם דה' חומ"ל פ"ב ה"ב:

דין

כנ"ל ואפילו הכי מהני הגם דלא עביד שום מעשה מעיקרא. סז) אולם ז"א דאחר המחילה לא דק כלל (א) במה שכתב לא מבעי אי הפירש משום שעוברין בב"י הא לשיטת רוב הפוסקים אינם עוברין בב"י עד הלילה ור"ל שרש"י ז"ל מהם ולהכי דעתו שיוכל לבטל אחר שש אשמעינתיה דרש"י (בקמא כ"ט: בד"ה משש ובפסחים ד'. בד"ה בין לר"מ וע' לל"ח שם) סובר להדיא על חמץ לאחר שש עוברין בב"י (ב) מש"כ לדידן דקיי"ל כר"ש א"כ יש בו לד זכות ויכל מה"ת לבטל אף לאחז"ז איסורו ור"ל שרש"י ג"כ יפסוק כר"ש ולהכי דעתו שיוכל לבטל מה"ת ולא זכר מר דדעת רש"י להדיא לפסוק כר"י (עי' טור או"ח ריש סי' תמ"ג) דאין ביעור חמץ אלא שריפה וא"כ ע"כ לא ס"ל כר"ש דחמץ לאחה"פ שרי א"כ איך יליף ר"י דאין ביעור אלא שריפה מנותר הא נותר אין היתר לאיסורו וחמץ יש היתר לאיסורו כמבואר בש"ס פסחים כ"ז ועכ"ח ר"י לשיטתו דס"ל דחמץ לאחה"פ אסור מה"ת וא"כ שרש"י ז"ל פוסק כר"י דאין בחא"ם ע"כ ס"ל באידך כמי כר"י דחמץ לאחה"פ אסור ודוק ע' מ"ה בערך ביעור חמץ אות פ' אך לכאורה עדיין יש לעיין אף למה דס"ל דמאחר חלות ואילך הוי ד"ת מ"מ יש היתר לכאורה בבא לשאול אחר הפסח דהוי חמץ שעבר עליו הפסח דהוי רק דרבנן. איברא דע"ז יש לגמגם דפי' מדרבנן ע"י גלגול ומבואר ביו"ד סי' ק"י בש"ך אות י"ע דספק דרבנן ע"י גלגול אסור וע' פר"ח שם דין ח' בקדירה שבישל בה ספק איסור דאורייתא אף לאחר מעל"ע אין להתיר הקדרה משום דקודם מעל"ע הי' בה איסור דאורייתא וה"נ דכוותיה דמקודם הפסח הי' האיסור ד"ת רק עתה אחה"פ הוא רק דרבנן א"כ הוי ע"י גלגול ושא דבעלמא לא משבין חמץ שעבר עליו לדרבנן ע"י גלגול וכ"ש לספקא הוא סח) באופן דלא הי' נודע לו מקודם רק אחה"פ מלא חמץ ונודע לו השתא שעבר עליו הפסח בזה הוי רק דרבנן כמבואר בש"ך שם בלא נודע עד אחר מעל"ע שרי ע"ש אבל בנודע לו קודם שעבר הפסח שפיר לריך למימר דהוי דרבנן ע"י גלגול כנ"ל אולם ע"ז יש ליישב דהנה בש"ך בשם כתב דבכל איסור דרבנן אף שאינו אסור מחשש איסור תורה מ"מ כל דהוה חתיכה הראויה להתכבד אינו בטלה והוציא כן מדכתב הרב בהג"ה. דחתיכה שאינו אסורה רק מדרבנן אינו בטלה משמע דעיי"ר בכל איסור דרבנן והקשה למה לא הוציא הרב מן הכלל בשר שנתעלם מן העין ודומה לו ותירץ משום דלא אמרו אלא באיסור דרבנן שאיסורו מדינא ולא מכח חומרא ע"ש וא"כ יש לומר כיון דחמץ אחה"פ אינו אסור מדינא רק משום קנסא ובאמת ביטולו אף בפחות מששים עי' או"ח ס"פ סי' תמ"ז שעי' י"א ונמ"א ס"ק מ"ד ופשוט אפילו כהערב חה"ל כמי בטל א"כ י"ל דלא איכפת לן כמי גבי ספק דרבנן ע"י גלגול כיון דאיסורא רק מקנסא ולא מדינא. סט) אולם אין ללמוד ראי' מהך דעירובין כלל דכן אמת דבעלמא אפילו בדרבנן כל שלא נעשה מעשה מקודם כמו בתרומה לא אמרינן כלל כיון דעביד שמא נעשה כמי

דין ממון דלאח"ז איסורו אינו שלו ודי בגילוי דעתי' בעלמא דלא ניחא בגוויה אבל כשקודם זמן איסורו נודע לו והי' החמץ ידוע ועדיין הוא שלו איך יפעול ביטול דהפקר כזה לא מהני דהשתא ליכא סברא כיון דאינו שלו ועשאו הכתוב כאלו הוא ברשותו בגילוי דעתי' בעלמא דלא ניחא לי' שני דקודם זמן איסורו הוא שלו ממש לא מלד שעשאו הכתוב כאלו הוא ברשותו וא"כ כיון דקודם זמן איסורו הוא שלו והי' חמץ בעין אף שביטלו לא מועיל ואם לא יבער אותו יעבור בב"י וב"י לאח"ז איסורו אף דבעת שיצא האיסור דב"י לא יהי' ברשותו רק מלד שעשאו הכתוב מ"מ השתא מיהו בעת הביטול הוא ברשותו וח"י ולכן לא מהני ביטול שלו דהפקר כהאי גוונא לא מהני וכיון דלא לא מועיל שוב לא יועיל אף אח"כ כמו דאמרינן בש"ס פסחים י"ב: אימתי אמר ר"י אין ביעור אלא שריפה אלא בשעת ביעורו פי' רש"י וז"ל בתחילת שש וכל שש דהכתי מדאורייתא שרי' אבל בשעת ביעורו בשבע שהוא מוזהר מן התורה השבתתו בכל דבר ע"כ הרי להדיא דר"י דס"ל אין ב"ח אלא שריפה פשיטא דס"ל דלא מהני ביטול דלא גרע מפרר וזורה לרוח מביטול וממנו למד רש"י דפוסק כר"י דאין בחא"ם כמו שיתבאר להלן ואעפ"כ לאח"ז איסורו ס"ל לשיטת רש"י דהשבתתו בכל דבר והטעם כנ"ל דקודם זמן איסורו א"א להוציאו מרשותו בכל דהו הגם דלר"י אם לא ביער קודם זמן איסורו ונשאר על לאח"ז איסורו מועיל השתא מפרר וזורה לרוח וא"כ לכאורה הי' לן לומר כן בנ"ד אם ביטל ונשאר לאח"ז איסורו השתא תועיל ז"א כיון דהביטול בעת ביטלו לא הוה ביטול הי' לאח"כ והכא שאני דמפרר השתא עדיף מביטול של כבר דמ"מ במפרר הדבר ליתא בעיכייהו ולא כן הכא דיבטל השתא לאח"ז א"א וכל עלמו להתיר הוא מטעם ביטול של קודם זמן איסורו וקודם זמן איסורו ביטול כזה לא מהני ודו"ק זה דעת רש"י והרמב"ם והראב"ד והגאון הנ"ל והשתא לא קשה קושית הכ"מ על הרמב"ם מהש"ס וכי משכחת לה לבטלה דאיך מועיל ביטול לח"י. דעד כאן לא אמרינן דלא מהני ביטול לח"י היכא דהי' שי' קודם זמן איסורו דהי' עדיין בו דין ממון דהי' שלו ממש אמרינן דהפקר כהאי גוונא לא מהני אבל היכא דקודם זמן איסורו הי' אינו ידוע ואחר זמן איסורו מלאה והשתא היא דהוה ח"י שפיר מהני ביטול דקודם ז"א דהשתא אינו שלו רק מגזירת הכתוב ומקודם לא הי' ידוע לו מהחמץ וא"כ שפיר מקשה כי משכחת לה לבטלה לפוס ס"ד דהשתא דמועיל ביטול לאח"ז איסורו הגם דאח"כ מסיק התרלן כר"א שני דברים. אינם ברשותו של אדם ועשאן הכתוב וכו' וא"כ לכאורה עדיין לא ידע המקשן מזה ז"א דהמקשן ידע וידע דאינו ברשותו רק סבר הגם דאינו ברשותו מ"מ שלו עדיין הוא שיכול לבטלו לאח"ז איסורו ע"ז משני התרלן כדר"א שני דברים אינם ברשותו פירש"י אינו שלו ע"ש. ע) דלכאורה קשה מ"ל לרש"י לפרש שאינו שלו דכל זה הוא כ"ע רבתא אם אמרינן דהוה אינו שלו או אינו ברשותו וכבר הארכתי במ"א ובאמת דעת רש"י דכל א"ה לי"ה רק א"ה אבל שלו הוא יעוין בב"ק דף מ"ט גבי שור הנסקל ע"ש וע' בדברינו בסי' קפ"ד שאלה ב' וע"כ דיוקא דרש"י כנ"ל דע"כ המקשן ידע מדברי ר"א ומה בא לאשמועינן וע"כ לומר לו דר"א ס"ל דאינו שלו הוא ודוק. עא) אדרבה תלונתי על הכ"מ שכתב בלשון הנ"ל וכי משכחת לה לבערה הא א"א כלל וכלל לדעת הרמב"ם לומר לבערה דבעלמא לדעת רש"י ז"ל

סז) דאינו תירוצא של הקונט' שמתרץ קו' התוס' על רש"י פסחים דף ד': ד"ה מדאו' דלא זכר מר רש"י דקמא כ"ט ד"ה משש ודברי הטור או"ח תמ"ג:

סח) אם על חמץ שעבר עליו הפסח ונודע הי' לו מקודם ועתה נתהוה בו ספק אם זה נקרא ספק דרבנן ע"י גילגול דאין ספקו שרי.

סט) דאינו ראיות הקצה"ח בסי' רמ"ב שר"ל בשכח למכור חמצו עד אחר שש שמשמע מעירובין להתיר דז"א:

ע) אירץ נכון על מה דרש"י ז"ל סותר משנתו מפסחים לב"ק.

עא) קושיא רבה על הכ"מ דפ"ב דה' חומ"ל ח"ע:

בגוי דעביד למפרע והכא גבי עירוב שאני ושאני א' דהכא י"ל דלא אוקמי' רבנן איסוריהם משום דביטול לא הוי רק כמקני קני רשותא והוי רק דמי למקח וממכר כמש"כ א"ז רש"י ז"ל במקומו ע"ש זקיל הוא משאר איסור דדבריהם דשאר איסור דרבנן הדבר אסור מלד שרבנן אסרוהו מעצמו ולא מלד דדמי לאידך ב' דהכא בע"ח איירי דלא הוה רק דרבנן וא"כ אף שיתבטל ממש דבריהם לא חששו דלא חששו שילמוד העושה לזלזל באיסורים דדבריהם משום דכל עצמו של הביטול דדבריהם דהוא ביטול רשותו מחשש מו"מ הוא עושה כדי לקיים דבריהם דאם דבריהם קל לו לא לבטל כלל ויטלטל ולא יעבור יותר מדרבנן ג' דאם תאמר דלא תועיל ביטול דהשתא תהי' תרי דרבנן דהא מן התורה מותר בטלטל ומה"ת שרי מו"מ עלמו וכ"ש לבטל רשותו בשבת ורק מדרבנן אסור לטלטל ואסור לבטל מחשש מו"מ בכי הא שפיר הי' סבור לעולא דתועיל גילוי דעתיה דהשתא הגם דלא עביד שום מעשה מקודם על למפרע אבל לא כן בעלמא אף בדבר שאינו רק מדרבנן אין להקל היכא דלא נעשה המעשה מכבר והיכא דנעשה המעשה מקודם יש מקום גדול להתיר אף בדאורייתא לומר דמועיל גילוי דעתי' דהשתא על למפרע וא"כ בשאלתנו דנעשה המעשה מכבר דמי ממש להא דתרומה דמועיל גילוי דעתיה דהשתא וכ"ש בכ"ד דברור דכיתא לי' מעיקרא דבכי הא מועיל אף ברשות ככ"ל וכ"ד הוי מלוה שלא יעבור בב"י וכ"ש הוא מתרומה דהא בכל דוכתא אמרינן דלאפרושי מאיסורא עדיף מקיום מלוה וכ"ז ברור בס"ד ךָ נרשיק בקמא סח: אחר יאוש מאי (אם טבח או מכר לאחר יאוש מי ק"ל יאוש גרידא קני כרב ושלו טבח ומכר או לא) ר' יוחנן אמר חייב ר"ל אמר פטור איתביה ר"י לר"ל גנב והקדיש ואח"כ טבח משלם תשלומי כפל (לבעלים) ואינו משלם תשלומי ד' וה' (דהא כי טבח דהקדש טבח) אימת איליאמא לפני יאוש מי קדוש אים כי יקדיש את ביתו קודש אמר רחמנא מה ביתו שלו אף כל שלו אלא פשיטא לאחר יאוש וטעמא דהקדיש הוא דאינו משלם תשלומי ד' וה' דכי קא טבח דהקדש קא טבח אבל לא הקדיש טבח משלם ארבעה וחמשה ואי ס"ד יאוש קונה אמאי משלם שלו הוא טובח שלו הוא מוכר א"ל הכא במאי עסקינן כגון שהקדישו בעלים ביד גנב (ולעולם לפני יאוש) ומי קדוש והאמר ר"י גזל ולא נתייאשו הבעלים שניהם אינם יכולין להקדישו זה כפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו אמרי הוא דאמר כלכועין דתנן הלכועין מניחין את המעות ואומרים כל הנלקט מזה יהי' מחולל על המעות האלו (כל מה שלקטו בני אדם היום מכרם רבעי יהי מחולל אלמא אע"ג דליתא ברשותייהו מפרקי ותפים להו למעות בקדושה) גופא אמר ר"י גזל ולא נתיאשו הבעלים שניהם אינם יכולין להקדישו זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו והאמר ר"י הלכה כסתם משנה ותנן כרם רבעי הי' מלייכין אותו בקתות אדמה וסימנא כי אדמה מה אדמה איכא הנאה מנים אף האי כי מפרקא שרי לאיתהנויי מניה ושל ערלה בחרסית סימנא כי חרסית מה חרסית שאין הנאה מיניה אף האי כמי דלית בה הנאה מיניה ושל קברות בסיד סימנא דחיור כעלמות אמר רשב"ג בד"א (דמלייכים) בשביעית דהפקר כיכהו (ובהיתרא הם באים לאכול) אבל בשאר שני שבוע (שהם באין לגזול יניחם ויאכלום דבר האסור) הלניעהו לרשע וימות והלכועין מניחין את המעות ואומרים כל הנלקט מזה יהי' מחולל על המעות הללו (אלמא אע"ג דליתא ברשותא מפריק ותופס פדיונה) אמרו לא תימא כל הנלקט אלא אימא כל המתלקט מזה ופאמר ר"י לכועין ור' דוסא אמרו דבר אחד (בלקט קליר קמיירי דקיי"ל שני שבולין לקט שלש אינו לקט ואין כל העניים בקיאים בהלכה לפיכך לריך בעה"ב להפקיר) ור"ד כלקט קאמר אלא לעולם כל הנלקט ור"י סתמא אחריכא אשכח דתנן אין הגונב אחר הגנב משלם תשלומי כפל בשלמא לגנב ראשון לא משלם וגונב מבית האים ולא מבית הגנב אלא לבעלים ישלם אלא לאו ש"מ זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו וליעבד כהאי סתמא דלכועין משום דמסייע לי' קרא ואים כי יקדיש את ביתו

י"ל בתרתי. א' דמפרש מה דאמרינן בש"ס דפסחים דף ו'. המולא חמץ בביתו ביו"ט כופה עליו את הכלי דמיירי בביטלה מאתמול דאינו עובר בב"י אז די בכפיית כלי אבל בנא בטלה דעובר בב"י באמת דעתו דאף ביו"ט יכול לשרפה וא"כ הא דאמרינן אמר רבא גזירה שמא יאלא גלוסקא יפה ודעתיה עילויה פירש"י ומשהה אפילו רגע אחד ועובר בב"י דאף אם תאמר דב"י אינם עוברין עד שלילה וא"כ חושש רבא שמא יאלא גלוסקא יפה ביו"ט ויעבור בב"י ואפ"ה שפיר יכול להקשות כי משכחת לה לבערה דיכול לבער ביו"ט לדעת רש"י ככ"ל אם לא ביטל ועוד לדעת רש"י עוברין בב"י מחלות ואילך ככ"ל וא"כ פה דרבא קאי לבתר חלות ושפיר יכול להקשות כי משכחת לה לבערה. אבל לדעת הרמב"ם דס"ל דאינם עוברין בב"י עד הלילה כמבואר במ"מ פ"ג מה' חומ"ל ה"ז וס"ל דאף בלא ביטל קודם הפסח זמלא חמץ תוך הפסח כופה עליו כלי דייקא ואסור לבערה כמבואר ברמב"ם בפ"ג מה' חומ"ל ה"ח וא"כ איך אפשר להקשות כי משכחת לה לבערה אחר שקאמר רבא שמא יאלא גלוסקא יפה ודעתיה עילויה ויעבור בב"י ככ"ל ואימת עוברין בב"י לדעת הרמב"ם ע"כ ביו"ט וביו"ט אף בלא ביטול אסור לבער ולפ"ג ועוד יש להסביר לדעת רש"י דס"ל דאינו מועיל ביטול לא"י הוא קודם זמן איסורו אבל לאח"ז יועיל ביטול אף לאמן ידוע א"ת דביטול לאח"ז איסורו מהכי כפום סברא דהשתא דכודע דעת רש"י בש"ס י"ב הכ"ל דדוקא קודם שש בעי ר"י שריפה אבל אחר שש מודה דהשבתתו בכל דבר ודעת התוס' שם להפך ודעת הרמב"ם מסופק כ"מ בפ"ג מה' חומ"ל הי"א אם דעתו כדעת התוס' או רש"י ע"ש. והנה מקור הדבר מסתברין דלא מהכי ביטול לא"י הוא משום דפסקו כר"י דאין ביעור חמץ א"ש ולא די מפרר וזורה לרוח פשיטא דס"ל דלא מהכי ביטול לא"י דמה מה שעושהו עפר בידים לא מהני כ"ש דלא מהכי כשמשויהו במחשבתו כעפרא כמבואר בספר א"ח והובא דבריו במ"ה ערך ב"ח אות יד וכן מבואר בדעת הגאון שמביא הכ"ב וא"כ זה תינח קודם שש דלא מהכי מפרר איכא ק"ו הכ"ל אבל לאחר שש דהשבתתו בכל דבר א"כ תועיל גם ביטול ולפ"ז שפיר מקשה וכי משכחת לה לבטלה דקאי על דברי רבא הכ"ל שמלא לאח"ז איסורו וא"כ תועיל לא"י ביטול כמו שמהכי מפרר לאחר שש לדעת ר"י ודו"ק :

ביתו קודם להי׳ מה ביתו ברשותו אף כל ברשותו אמר רבא אי לאו דאמר ר״י לנוען ור״ד אמרו דבר אחד הוי אמינא מאן תנא לנוען ר״מ לאו אמר ר״מ מעשר ממון גבוה הוא אפילו הכי לענין פדייה אוקמיה רחמנ׳ ברשותי׳ כרם רבעי נמי גמר קידש קודש ממעשר מה קידש דכתיב גבי מעשר אע״ג דממון גבוה הוא לענין פדייה אוקמי׳ רחמנא ברשותי׳ אף האי קודש נמי דכתיב גבי כרם רבעי אע״ג דלאו ממון דידיה הוא לענין אחולי אוקמיה רחמנ׳ ברשותי׳ דהא כי איתא ברשותיה נמי לאו דידיה הוא והא מלי מחיל מסו״ה מלי מחיל אבל גבי לקט כיון דמדינא דידי׳ הוא כי איתא ברשותיה הוא דמלי מפקיר ליה כי ליתא ברשיתא לא מלי מפקיר ליה ע״כ וכתבו התוס׳ בד״ה הוא דאמר כלנוען וא״ת היכא מדמי (ר״ל) הקדים לחילל שכמו שיכול לחלל מה שביד חבירו כן יכיל להקדים והלא אעפ״י שאין יכול להקדים פירות חבירו יכול לחלל הקדש של חבירו כדמשמע בריש האשה רבה וי״ל דלא דמי דהקדש מאחר שהקדים שלא מרשות הבעלים וכמו שהבעלים יכולין לפדותו כמו כן אחר (וא״כ שפיר יכול לחלל הקדש של חבירו דאינו של חבירו עוד שילא מכל וכל מרשותו) אבל כרם רבעי הבעלים זכאין לאכלם בירושלים (ואם ירלה אדם אחר לחלל כרם רבעי של חבירו אינו יכול דהוה אינו שלו וא״כ אין ראי׳ ממה דיכול לחלל הקדש של חבירו) ומיהו דבר תימא דהיכן מדמי הקדים לחילל דלמה לא יוכל לחלל נטע רבעי ומעשר שני של חבירו שלא מדעתו כיון דזכות הוא לו דזכין לאדם שלא בפניו דהא דמבעי בפ׳ אין בין המודר דתורם משלו על של חבירו לריך דעת בעלים או לאו היינו טעמא כדאמר התם דדילמא ניחא דליעבד מליה במובחר אבל הכא וכי אין טוב למלקטין שיחללו אותם הבעלים ממה שיאכלו בלא חילול והניחו בקושיא אך התוס׳ דקידושין ד״ה מתקיף תירלו דזכייה מטעם שליחות וכל היכא דהוא מלי עביד שליח נמי מלי עשיה וכל היכא דהוא לא מלי עביד שליח נמי לא מלי משויה והכא כיון דהוא עלמו הלוקטין לא מלי עביד לחלל דהוה א כי שלהם פשיטא דשליח נמי לא מלי משויה והיכא דליתא בשליחות ליתא בזכייה דזכייה מטעם שליחות הוא ככ״ל וע׳ תוס׳ קמא ס״ע ד״ה והלנוען שכתבו וז״ל ל״ל דהלנוען אסאר שני שבוע קיימו דאי אשביעית כיון שהי׳ זוכה מן ההפקר לא היו יכולין לחלל ע״כ :

והנה הרמב״ס פסק כר״י דגזל ולא נתייאשו הבעלים שניהם אינם יכולין להקדישו זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו ופסק כלנוען ובקושיא זו כבר קדמוני הקדמונים וכ״מ שעלה מזור בפ״ט מהי׳ מעשר שני ה״ז וכתב וז״ל י״ל לדעת רבינו דלא דחינן מתניתין מהלכתא משום דלפי האמת ליכא לאקשויי מלנוען להא דאמר ר״י זה אינו יכול להקדים לפי שאינו ברשותו משום דאע״ג דאינו יכול להקדים דבר שאינו ברשותו יכול הוא לחלל דבר שאינו ברשותו כמו שהוכיח התוס׳ בד״ה הוא דאמר כלנוען וא״כ כל מה דשקיל וטרי הגמרא ומסיק דר״י לית ליה דלנוען היינו לפום מאי דקס״ד דכשם שאינו יכול להקדים דבר שאינו ברשותו כך אינו יכול לחלל אינו ברשותו אבל לפום קושטא דמילתא שפיר מלי ר״י סבר שאדם יכול לחלל דבר שאינו ברשותו כלנוען ע״כ . ענ) וקשה לי טובא אם כונת הכ״מ על הקושיא קמא דתוס׳ בהקשותם איך מדמי הקדש לחילול הא אין אדם יכול להקדים פירות של חבירו ואעפ״כ יכול לחלל הקדש של חבירו הא התוס׳ עלמם במקומו תירלו קושייתם בע״ז טעם וקאמרו דבאמת דמי ודמי כי אין ראי׳ ממה דיכול לחלל הקדש של חבירו משום דהוה הפקר ולא כן בכרם רבעי דהבעלים זכאין לאוכלם בירושלים והם שלהם באמת ואם ירלה אחר לחלל את של חבירו באמת לא יכול הגם דהוה ממון גבוה מ״מ שלהם נמי הוה וא״כ דמי הקדש לחילול וע׳ מהר״ש שם. ואין לתרץ דהרמב״ס אינו ס״ל תירץ של התוס׳ דקאמרו דשאני הקדש דהוה הפקר ומשו״ה שפיר יכול לחלל ולא כן כרם רבעי דבעלים זכאין לאכלם בירושלים והוה להם זכות ככ״ל דמשמע דס״ל להתוס דמעשה דלנוען אסאר שני שבוע קיימי דאי אשביעית הא הפירות הפקר הם וזכו הלוקטין בהם ואין לבעלים שום זכות עוד ודמי להקדש וכמו שבאמת כתב כן התוס׳ בד״ה והלנוען להדיא והרמב״ס באמת מפרש מתניתין דלנוען דהנחת מעותיהן בשביעית הי׳ וא״כ לית ליה תירולא של התוס׳ הנ״ל דבאמת לית כאן שום זכות לבעלים כיון דשביעית הפקר היא וזכו הלוקטין מהפקר ודמי כרם רבעי להקדש וגבי הקדש יכול לחלל הקדש של חבירו ולא להקדים פירות של חבירו וא״כ לא דמי הקדש לחילול כדברי התוס׳ הנ״ל :

ענ) קושיא רבה על תירולא של הכ״מ שילא להלין בעד הרמב״ס דפוסק כר״י דאינו ברשותו אין הבעלים יכולין להקדים ופסק כלנוען דחיללו על א״ב :

אולם אדרבה לפי סברא זו יגדיל הקושיא דהבתא ודאי דמי הקדש לחילול ובכ״ש מה לנוען דהלוקטין מהפקר לקטו וזכו בהן והפירות הסתא של הלוקטין המה ואעפ״כ היו יכולין הלנוען לחלל אף למה שאינו שלהם כ״ש דיכול להקדים הנגזל שהוא דלא הוה רק אינו ברשותו דהא אינו שלו גרע מאינו ברשותו ואעפ״כ חיללו הלנוען וכ״ש דיש להקדים אינו ברשותו דקיל מאינו שלו וא״כ בודאי לא אתייא הך דלנוען כר״י ואיך פסק הרמב״ס כר״י ולנוען דהוה שני הפכיים בנושא אחד ואם לומר כונת הכ״מ על הקושיא השניה מתוס׳ הנ״ל שמקשה דלמה לא יכולין לחלל מטעם זכין לאדם שלא בפניו ולא דמי הקדש לחילול ותירולם על הקושיא הלז בקידושין הנ״ל דזכייה מטעם שליחות ומילתא דהוא לא מלי עביד שליח נמי לא מלי משויה דהלוקטין לא מלו לחלל מטעם אינם שלהם לא ניחא ליה להרמב״ס דהוא מפרש דמילהא דלנוען אשביעית קיימי דוקא ולא הוה הפקר ושפיר מלו לחלל דהוה שלהם דקנו מן ההפקר וא״כ לא דמי הקדש לחילול ע׳ קלה״ח סי׳ ס״א סע״ף ב׳ בשם אחד וע׳ בו בסי׳ שכ״ד סעיף ה׳ עדיין קשה האמר ר״י דלנוען ור״ד אמרו דבר אחד והשתא איך דבר אחד הוא הא לנוען משו״ה היו יכולין לחלל משום זכין דקנו מן הפקר והי׳ שלהם ומלי עבדי הם עלמם ולכן שפיר חיללו אף הלנוען עבורם מטעם זכין דהוא מטעם שליחות אבל מילתא דר׳ דוסא בלקט קשה איך הי׳ יכול להפקיר אינו ברשותו והלוקטים לא קנו לר״י דס״ל דיאוש ליק אע״כ מדקאמר ר״י דלנוען ור״ד אמרו ד״א ע״כ כ״י מפרש מילהא דלנוען אסאר שני שבוע דלא זכו שלוקטין מן ההפקר ודמי ממש ללקט וא״כ יגדיל הקושיא למה פסק הרמב״ס כר״י וכלנוען ומפרש מילתא דלנוען דלא כר״י ודלא כהתוס׳ סבירא ליה להרמב״ס והכ״מ ר״ל דהרמב״ס ס״ל כהתוס׳ ככ״ל ודו״ק :

ולתרץ

ולתרץ כל הנ"ל נ"ל דהנה הא דהתוס' מפרשו דמלתא דלכועין אשאר שני שבוע כדמשמע משני תירוצי דהתוס' בד"ה הוא דאמר וכמו שמבואר בתוס' ד"ה והלכועין להדיא הוא משום דקשה להו לפי מה דקאמר הש"ס דר"ל יאמר כלכועין באם תפרש מלתא דלכועין אשביעית דהוה הפקר א"כ דמי להקדש דהוה נמי הפקר ובהקדש יכול אחר לחלל הקדש של חבירו וא"כ לא דמי הקדש לחילול ובשאר קושיא הא' גם כיון דהוה הפקר המה בעצמן נמי יכולין לחלל והוה מלתא דמלי עביד ושליח נמי מלי משוי ולמה לא יוכלו הלכועין לחלל מטעם זכין שגם דתאמר דזכיי' מטעם שליחות הוא וא"כ איך קאמר הש"ס דר"ל יאמר כלכועין ולכן בהכרח לפרש דלכועין אשאר שני שבוע וגם מפני דקאמר ר"י דלכועין ור"ד אמרו דבר אחד כנ"ל דמשמע נמי דר"י מפרש מלתא דלכועין אשאר שני שבוע. עג) אך הרמב"ם לא ניחא לי' בכל זה דלדידי' א"א כלל וכלל דתוקים מתניתין דלכועין אליבא דר"ל רק אם תוקים מתניתין דלכועין אשאר שני שבוע א' דקשי' לי' הא ר"ל באמת ס"ל דיאוש קונה וא"כ אף בשאר שני שבוע הוה שלהם ומלי עבדי ושליח נמי מלי משוי' ולמה לא יוכלו לחלל מטעם זכין ועי' מהרש"א דקמא דדעתו דמשו"ה הניחו התוס' דקמא בקושיא ולא תירצו כהתוס' דקידושין משום דקושית התוס' יקובצו לדברי ר"ל דס"ל יאוש קונה וא"כ הוה שלהם ע"ש ודוק. עד) ב' אף לתוספות דקידושין ואף אם תוקים מתניתין דלכועין אשאר שני שבוע עדיין קשה לר"ל קושית התוס' הא לא דמי הקדש לחילול דשאני חילול דמטעם זכיי' קאתינן עלה ותירוצם בשם דזכיי' מטעם שליחות והיכא דהוא עצמו לא מלי עביד שליח נמי לא מלי עביד והכא לא מלי עביד דאינו שלהם ליתא דהא כתבו התוס' בכתובות די"א בד"ה מטבילין על הא דקאמר הש"ס שם גר קטן מטבילין אותו על דעת ב"ד משום דזכות הוא לו וז"ל ותימא הא זכיי' מטעם שליחות ואין שליחות לקטן ונראה לר"י דה"נ דזכין לו מדרבנן כדאמרי' במציעא דף ע"א קטן אית לי' זכיי' מדרבנן ואף לפי הספרים דגרסו זכיי' מיהו אית לי' ולא גרסו מדרבנן נמי ניחא דמצי למימר דאית לי' זכיי' מד"ת ואע"ג דזכיי' הוא מטעם שליחות ואין לו שליחות מן התורה ה"מ בדבר שיש לו קצת חובה כגון להפריש תרומתו דשמא הי' רוצה לפטרה בחטה אחת או הי' רוצה להעדיף אבל הכא שזכות גמור הוא לו יש לו שליחות ע"כ הרי היכא דהוה זכות גמור אע"ג דליכא שליחות איכא זכייה ומד"ת והכא פשיטא דהוה זכות גמור וא"כ עדיין קשה הא לא דמי הקדש לחילול דחילול איכא זכייה הגם דהוא עצמו לא מלי עביד וליכא שליחות מ"מ היכא דאיכא זכות גמור איכא זכייה אף במקום דליכא שליחות כנ"ל :

ועוד דהתירוץ דהתוס' דקידושין רק לדעתם בכתובות הנ"ל ובגיטין דף י"א בד"ה התופס ובריש פ"ב דקידושין דס"ל דזכייה מטעם שליחות הוא יספיק. אבל לדעת הרמב"ם אשר אביא אי"ה להלן דס"ל דזכייה לאו מטעם שליחות הוא א"כ אפילו תוקים דלכועין אשאר שני שבוע מ"מ אינו מוכרח מזה דיכולין להקדיש אינו ברשותו משום דשאני חילול דמשום זכין קאתינן עלה הגם דלא מלי פריק וליכא שליחות מ"מ איכא זכייה דזכיה לאו מתורת שליחות כנעו בו עה) וא"כ ס"ל להרמב"ם דכל השקלא וטריא דהש"ס הוא רק לפי הס"ד דר"ל יאמר כלכועין אבל לפום קושטא דמלת' מתני' דלכועין א"א לבוא לר"ל רק כר"י ושגם דר"י ס"ל דיאוש לא קנה ולא היה שלהם ולא מלי עבדי ושליח נמי לא מלי משויה וגם ס"ל דאין הבעלים יכולין להקדישו משום א"ב אבל חילול שאני דמשום זכייה קאתינן וזכיה לאו מטעם שליחות כנ"ל ודוק :

ואברא דהרמב"ם הי' יכול לאוקמי' מלתא דלכועין אף אשאר שני שבוע ומ"מ אתי' כר"י הגם דלא מלי לחלל משום אינו שלהם והיכא דלא מלי עביד שליח נמי לא מלי משויה אבל זכיה לאו מתורת שליחות הוא ואף היכא דליכא שליחות איכא זכיה ולפי"ז לכועין ור' דוסא אמרו דבר אחד דטעמא דלכועין משום זכיה הוא ואף אם תאמר דליכא שליחות כגון בשאר שני שבוע מ"מ זכיה איתי' כנ"ל ולקט נמי משום זכיה אף דלא מלי עבד ולא מלי משויה שליח מ"מ איכא זכיה דלאו משום שליחות הוא כנ"ל אלא דלא מוקי הרמב"ם מלתא דלכועין אשאר שני שבוע משום דר"י קאמר הלכה כרשב"ג ורשב"ג קאמר בד"א (דמציינים) בשביעית (דהכל הפקר והלוקטין בהיתר הם באין לכן צריכין לציינם לבל יכשלו באיסורין) אבל בשאר שני שבוע (דאיכ' להלוקחים איסור משום גזל אינו צריך לציין) הלעיטהו לרשע וימות ולכן פוסק כרשב"ג והסברי' יתחייב לזה כיון דכל עיקר הטעם דיכולין לחלל הוא משום זכיה וא"כ בשביעית דליכא איסור דגזל גביה אמרינן דודאי לא ניחא לי' באיסור בשום אופן וניחא לי' בזה החילול ואיכ' זכייה אבל בשאר שני שבוע דאנו ראינו דלא קפיד על חשש דגזל א"כ גם על החילול דהוא כדי להוציאו מחשש איסור לא ניחא לי' כ"כ דהא מאותם דלא קפדי על איסורי' הוא וגבי לקט בטעות בא לידו כפירש רש"י ז"ל ותוס' דלא בקיאים בדינים דשלש אינו לקט עי' תוס' רי"ד בקידושין נ"ו ודוק אבל אי לאו דאמר ר"י דהלכה כרשב"ג שפיר הי' יכול ג"כ לומר דלכועין כר"י אתי' אף אם תוקים דלכועין אשאר שני שבוע ולא קנו מ"מ זכיה לא משום שליחות הוא כנ"ל ושפיר קאמר ר"י דלכועין ור"ד אמרו דבר אחד היינו על דינ' דלכועין דהוא מטעם זכיה ולקט נמי דכוותיה ואף כשתוקים לכועין אשביעית עדיין לכועין ור"ד אמרו ד"א הגם דלכועין הוה אינו שלהם דחללו על אינו שלהם משום דקנו מהפקר ולקט הוה אינו ברשותו מ"מ יש בכלל מאתן מנה דמה משום זכיית יכולין לחלל על אינו שלו כ"ש דמשום זכייה יכולין לחלל על א"ב וכשתאמר דמה ללכועין דקנו מהפקר והוה שלהם ויכולין הם עצמן לחלל ומלי עבדו ושליח נמי מלי משויה לא כן בלקט דלא קנו ולא מלי עבדי ושליח נמי לא מלי משויה איכא למפרך דהא אנן קיימינן דזכייה לאו מתורת שליחות הוא ולא תוסף תת כח מלתא דלכועין דתאמר משום הכי יכולין לחלל הלכועין משום דקנו מהפקר והוה שלהם ומלי עבדי ושליח נמי מלי משויה ולא כן לקט דלא קנו כיון דזכיה לאו משום שליחות הוא כלל וכלל וכנ"ל עו) והא דלא פסק הרמב"ם כן גבי לקט הוא משום דכל עיקר הטעם גבי כרם רבעי הוא משום זכיה כנ"ל והיכא דחובה לזה וחב לאחריכא לא אמרינן זכין כדאמרינן גבי התופס לבע"ח במקום

עג) קושיא רבה על התוס' בד"ה הוא דאמר כלכועין בקמא הנ"ל.

עד) קושיא על תו' דקידושין נ. בד"ה מתקיף מתוס' כתובות י"א בד"ה מטבילין :

עה) תירץ נכון לדעת הרמב"ם דפוסק כר"י ולכועין :

עו) תי' למה לא פסק הרמב"ם גבי לקט כמו שפסק גבי כרם רבעי ושם טעמא בנכסים :

במקום שא"ל דלא קנה דלאו כל כמיניה לזכות לזה ולחוב לזה והכא גבי לקט הגם די"ש זכות לעניים דהפקירו לעניין גזל מ"מ הא"ל ללוי בהפקעת מעשר ובא"ל לא אמרינן זכין כנ"ל וא"כ בשולא לכו דאמרינן זכין אף בדבר שאינו שלו כלל א"כ ה"ה דיכול למכור חמץ של חבירו בלתי דעת חבירו מטעם זכות כי היכא דחיללו הלכועין בשביעית דהוה פירות של חבירו דקנו מן ההפקר וא"ת דשאני התם דאינו מוליא בחילול שלהן מרשות הבעלים המתלקטין ובמכירת חמץ של חבירו הנה מוליאו מרשות הבעלים דס"ס מה איכפת לן ביליאה מרשותו כיון דזה הוא הזכות שלו שפיר יכול למכור מטעם זכין דא"כ יענה מעיקרא כשאמר הש"ס שם הוא דאמר כלכועין הא לא דמי כלל דהקדש מוליאו מרשותו והלכועין לא היו מוליאם מרשותם אפילו בלתי זכין כלל וע"כ מדאמרינן דיכולין להקדים מדיכולין לחלל הגם דחילול לאו הוצאות רשות הוא כלל ש"מ דאין כ"מ לן אי יוצא מרשותו או לא הגם דאנו אמרנו לעיל דבאמת ס"ל להרמב"ם דלא דמי הקדש לחילול אבל לא מטעם זה ע"ש ודוק וברור וזה התשובה לשאלתינו:

ז **והנה** הרמב"ם בפכ"ט מה' מכירה ה"י כתב וז"ל קטן שקנה מטלטלין וקנו מידו ושכר מהם המקום לא קנה עד שימשוך לפי שאינו זוכה בדברים שזוכה בהן הגדולים ראי' לדבר שאין חלר של קטן ולא ד"א שלו קונין לו מפני שנתרבו מדין שליחות ולא מדין ידו כמו שנתבאר ולא יהי' הקנין או שכירת המקום גדול מחלירו אבל הקטנה שנתרבה חלרה מידה תקנה מטלטלין מאחרים אם קנו מידה או בשכירות מקום יראה לי קטן שקנה קרקע ונתן דמים והחזיק בהקרקע תעמיד בידו אעפ"י שאין ממכרו בקרקע כלום שהקטן כמי שאינו בפניו וזכין לאדם שלא בפניו ע"כ וכתב הראב"ד וז"ל ומעתה לפי דבריו אם קנה המטלטלין ושכר את מקומן למה אמר למעלה שלא קנה והלא המוכר זכה לו המטלטלין ע"י שכירות ובכל מיני זכיי' זכין לאדם שלא בפניו הלכך קנה בשכירות מקומן וכשאמרו אין לו חלר ואין לו ד"א לעניין מליאה לבד אמרו ע"כ וכתב המגדול עוז וז"ל תמה אני על קושיא זאת שהרי אם באנו לומר למעלה קנה יכול להיות חובתו באונאה או ביוקרא וזולא וה"ל חובה לגבי קטן ע"כ. עז) ואני תמה על תירוצו דמדבריו משמע דהיכא דיהי' רק זכות גרידא ולא תמלא בו לד חוב ס"ל להרמב"ם דקונה הקטן ע"י שכירות מקום דחלר קונה לקטן בזכות גמור וכן באמת דעת התוס' דבזכות גמור קונה קטן מה"ת בכתובות י"א בד"ה מטבילין הנ"ל הא מבואר להדיא ברמב"ם פ"ד מה' זו"מ ה"ע דאין חלר דקטן קונה אפילו במתנה דכתב וז"ל זכין לקטן אפילו בן יום אחד ולגדול בין בפניו בין שלא בפניו וחלירו של אדם קונה שלא מדעתו אעפ"י שאינו עומד שם כיון שהגיע המתנ' לחלירו כאלו זכה בה אחר וקטנה תזכה לה חלירה וד"א שלה אבל הקטן אינו זוכה עד שתגיע המתנ' לידו או עד שיזכה לו אחר ע"כ הרי להדיא דאף בזכות גרידא כמי אינו קונה לו חלירו וא"כ הדר' הקושיא של הראב"ד למה לא יקנה קטן בשכירות מקומו דהוה חלר דקטן באיכא דעת אחרת מקנה כגון הכא ובמתנה דכהי דחלר משום שליחות וקטן ליתא בשליחות מ"מ יקנה מדין זכייה לקטן בדאיכא דעת א"מ כמו שפסק הרמב"ם עלמו דקטן שקנה קרקע דתעמיד בידו מלד דזכין לקטן. וע' קלה"ח סימן רמ"ג שנשאר בקושיא על הרמב"ם הנ"ל:

עז) תמיהה רבתה על תירולא של המגדל עוז על קושית הראב"ד על הרמב"ם בפי' כ"ט מה' מכירה ה"י דמבואר ברמב"ם פ"ד מה' זו"מ ה"ע להיפך ממש מדברי המ"ע הנ"ל:

והנה לתרץ ע' קלה"ח סי' רל"ה סעיף ז' שהאריך והעלי' דדעת התוס' הוא דהא דאמרינן דדעת אחרת מקנה קונה לאו מטעם זכיי' הוא והא דדעת א"מ קונה הוא מדאורייי' הגם דסוברין דזכיי' לקטן הוא רק מדרבנן כמבואר בכתובות י"א בתוס' ד"ה מטבילין ובפ"ב דקידושין ובגיטין ס"ג ד"ס שאני מ"מ בדעת א"מ קונה הקטן מד"ת דדעת א"מ לאו משום זכיי' הוא כלל ודעת ה"ה והרמב"ם הוא כדעת הרשב"א דהא דדעת א"מ קונה מטעם זכיי' הוא ע"ש ועדיין לא נהיר לן אם גם דעת ה"ה והרמב"ם כדעת הרשב"א דזכיי' לקטן מדאורייי' הוא או כדעת התוס' דהוה רק מדרבנן אך בראינו שהקלה"ח והגאון מליסא שם כתבו מפורש דס"ל להרמב"ם בהא דכתב יראה לי בקטן שקנה קרקע ונתן מעות והחזיק בה דתעמוד בידו דקנה הקטן הקרקע מדאורייי' ומטעם דדעת א"מ אותה ע"ש ע"כ ס"ל דזכיי' ד"ת דאי דרבנן למה קאמרו שקנה הקרקע מדאורייי' משום ד"א מקנה הא דעת א"מ הוא מטעם זכייה וזכיי' גופא הוה רק דרבנן אע"כ דזכיי' הוה ד"ת עח) וא"כ כשהרוחנו דדעת הרמב"ם דזכיי' הוא מד"ת כדעת ה"ה והרשב"א ניחא דא"א כלל שיקנה חלר לקטן כיון דחלר מטעם שליחות הוא וקטן ליתא בשליחות אפילו בדאיכא דעת א"מ כמי לא ורבנן לא תקינו כלל לקטן דזכייה הא מדאורייי' הוא דבשלמא להתוס' ודעימיה דס"ל דזכייה לקטן רבנן תקינו לי' הגם דליתא בשליחות יש מקום להקשות למה לא תקינו לקטן שתקנה לו חלר במליאה הגם דחלר מטעם שליחות הוא וקטן לאו בר שליחות הוא מ"מ תקנה חלר מדרבנן משום זכייה דרבנן תקנו לי' ולזאת הולרכו לתרץ דמליאה ליכא ד"א מקנה ולא תקינו רבנן לי' זכיי' רק בדאיתא דא"מ וא"כ יולא דבמתנה דאיכא דא"מ קונה לו חלר מדרבנן (הגם דאמרנו דהיכא דאיכא דא"מ קונה מד"ת ה"מ היכא דבא ליד הקטן לא כשבא רק להחלר) אבל להרמב"ם אין אנו לריכין לזה כלל דלעולם חלר אינו קונה לו אף בדאיכא דא"מ משום דחלר משום שליחות הוא ואין שליחות לקטן ורבנן לא תקינו לי' כלל דזכיי' מדאורייתא הוא וא"כ ליכא לאקשויי שיקנה לקטן חלירו מטעם זכיי' דאז יהי' הפירוש שיקנה מד"ת דהא זכיי' ד"ת הוא והא א"א כלל דחלר משום שליחות ואין שליחות לקטן ושתאמר שיקנה מדרבנן זה ליכא לדברי הרמב"ם דלדידי' לא תקינו לי' רבנן כלל וכלל וא"כ אף במתנה לא תקנה לי' לקטן חלירו והא דכתב הרמב"ם יראה לי שהקטן שקנה קרקע והחזיק בה דתעמוד בידו וקנה מד"ת לאו משום חלר הוא דהא בא לידו של הקטן כמש"כ והחזיק בה א"כ קנה מד"ת אף במטלטלין אם קנה ומסך קאמר דקנה ומד"ת הוא ודעת א"מ קנין תורה הוא כיון שבא לידו ורק ע"י שכירות מקום א"א לקטן שיקנה אף מדרבנן דלא אלים מחלרו דלא קני לי' כלל וא"כ ילאנו חובת ביאור לבאר ילא דס"ל להרמב"ם דזכי' לאו מטעם שליחות מדאיתא לקטן זכיי' מן התורי'. ובסבר אשר אנו סוברין דאף לדעת התוס' דס"ל דזכיי' לקטן

עח) תירץ אמת לקושית הראב"ד על הרמב"ם הנ"ל:

מדרבנן

מדרבנן הוא מ"מ בהגיע ליד הקטן קנה מדאוריי' באיכא דא"מ דדעת א"מ לאו מטעם זכיי' הוא כנ"ל ואף לדעת הרמב"ם ודעימיה דס"ל דא"מ מטעם זכיי' הוא מ"מ המה סוברין דזכיי' מד"ת הוא . וא"כ באיכא דא"מ והגיע ליד הקטן . לכ"ע קנה הקטן מד"ת עט) יש לנו לתרץ דברי הטור בחו"מ סימן רס"ב סעיף ג' דדעתו דאבידה מדעת הוה הפקר ע"ש . והש"ך יצא ליישב להטור . אולם ע' ט"ז וקצה"ח דמקשין על הטור מהא דגרסינן בבתרא דף פ"ז : השולח את בנו אצל החנוני ומדד לו באיסר שמן ונתן לו את האיסר (בעה"ב הרגיל אצלו דמכר לו בעה"ב כבר הפונדיון שהוא שני האיסרין ושלח בנו בשביל השמן והאיסר , ולא שלח ביד בנו רק הצלוחית) שבר את הצלוחית ואבד את האיסר . חייב ר"י פוטר . בשלמא באיסר ושמן . בהא פליגא רבנן סברו לאודיעו שדריי' (שצריך לשמן ושישלח לו ע"י פקח ומשו"ה חייב) ור"י סובר לשדורי' לי' שדרי' (השמן והאיסר ביד בנו ומשו"ה פוטר) אלא צלוחית אמאי חייב (החנוני לשלם לרבנן . הא) אבידה מדעת הוא (דכי מסרו לתינוק שאינו יודע לשמור הפקר הוא זה) הכא במאי עסקינן כגון שנטלה למוד בה לאחרים . ובשואל שלא מדעת קמפלגי מר סבר (ר"י) שואל הוא (וכי מחזירה למקום שנטלה די . והלכך אי מחזירה לקטן פטור) ומר סבר (רבנן) גזלן הוא (וקיימא להתחייב בה . ובעינן והשיב את הגזילה והשבה ליד התינוק לאו השבה הוא) ע"כ . הרי דאבדה מדעת לא הוה הפקר דאי ס"ד הפקר הוא א"כ אפילו לקחו למדוד אמאי חייב . כיון דהוה הצלוחית הפקר . א"כ לגמרי הוא שלו וכשמחזיר מתנה בעלמא הוא דיהיב וכיון דבלקחה למדוד קנה מן ההפקר לעצמו בהחזיר למה חייב . ואיך פסק הטור דאבדה מדעת הוה הפקר כאן . והוא עצמו פוסק לעיל בסימן קל"ח ע"ש בהחזיר ושבר דחייב ואין תירץ למו ובדברינו יבוא לנכון . דהן אמת דאבדי' מדעת הוה הפקר . אך מבואר במציעא דף י"ב גבי בעי' דזרק ארנקי פלוגתא רש"י ותוס' דא"ז רש"י ז"ל ס"ל דהפקר חשיב דא"מ כמתנה ולתוס' ס"ל דבהפקר לא הוה דא"מ כמו במתנ' ודעת הנ"י כדעת רש"י ז"ל . ועי' מ"ל פכ"ט מה' מכירה הי"א וא"כ יסבור הטור כדעת רש"י ז"ל דבהפקר איכא דא"מ ואבידה מדעת הוה הפקר וקנה הקטן הצלוחית לו לעצמו מהפקר דהיכא דאיכא דא"מ קונה הקטן מד"ת לכ"ע והא בא לידו כנ"ל . וא"כ הי' הצלוחית של הקטן ע' תשובת חמד"ש מאו"ח סי' א' ומיו"ד סי' ל"ג . ועי' תשובת בגדי ישע ועי' מחנה אפרים ה' קנין אבל סי' י"ב ועי' ברכי יוסף סי' ע"ז אות ה' וע"ש בשם דעת הרשב"א והראב"ד והריטב"א ועי' ספר דברי אמת קונטרס קנינין סי' א' ועי' תשובות ר"ש רוטנברג אחרון ס"ס י"א . ועי' ח"ס חיו"ד סי' ש"ג ודלא כמ"א באו"ח סי' רמ"ג ס"ק י' ודוק . והיכא דנטל דבר מן הקטן ואותו דבר הוא של הקטן עצמו בשאלה (דבפקדון איכא פלוגתא אי נעשה שומר שלו עי' חו"מ ס' ש"ב ול"ו אבל בשאלה כ"ע מודים דנעשה שואל גמור דלענין שאלה לא כתיב איש בפרשה כמבואר להדיא בתשובות מהר"ם ז"ל הארוכות ומביאו המחנה אפרים בה' שומרים סי' י' ע"ש) מבואר בבתרא דף כ"א ע"ב ת"ר אין מקבלין פקדונות לא מן הנשים ולא מן העבדים ולא מן התינוקות קיבל מן האשה יחזיר לאשה ואם מתה יחזיר לבעלה קיבל מן העבד יחזיר להעבד ואם מת יחזיר לרבו קבל מן הקטן יעשה לו סגולה אוצר עד שיגדל ולקמן מפרש מאי סגולה ואם מת קטן יחזור ליורשיו וברא"ש בהג"ה במקומו כתב וז"ל ולא יחזור לקטן שמא יאבד ובהגבהה בעלמא נתחייב בשמירה מספק שמא אבדה הוא בידו ונתחייב בהשבת' . אבל מתחלה אינו חייב ליטול מידו דשמא מדעת נתנו הבעלים לידו ויחזרו ויטלו ממנו משמע דאם ידע בבירור דהחפץ ביד הקטן הוא מאשר נתן לו הבעלים מותר לחזור הגם דאבדה מדעת הוא והוה לדעת הטור הפקר ואיכא ד"א מקנה בהפקר לדברי רש"י ז"ל ודעמי' וא"כ קנה הקטן והוה החפץ של הקטן מ"מ יכול לחזור דזה הכלל בשומרין דלמקום שנטל יחזיר ויותר מזה אפילו בנתן הקטן פקדון ואין נודע לו אם שלו הוא או אבדה הוא בידו כתב הר"ן במקומו דאם החזיר ליד התינוק אינו חייב לשלם ורק משום השבת אבידי' לא יחזור לכתחלה וכן כתב הרמב"ן על הש"ס דפ"ז ע"א הנ"ל דלמאן דאמר שואל הוה כי החזיר' לקטן פטור משום דזה הכלל דלמקום שנטל יחזור הרי אף דהיכא דהוה שואל מ"מ אם החזיר' למקום שנטל פטור וא"כ ה"ה בנטל חפץ של הקטן בתורת שאלה והחזיר' לקטן דפטור ואפשר לומר דאף לכתחלה שרי דעד כאן קאמרינן דלא יחזור בעוד דמספקא לן שמא אבדה הוא כדמשמע מלשון הג"ה הנ"ל אבל כל שנודע לן בבירור דשל קטן בעצמו הוא שרי :

אברא דראיתי ברשב"א ז"ל ספר תולדות אדם סי' רל"ט בחקר בזה אם החזיר השומר לקטן ונאבדה ממנו אם חייב השומר או לא וכתב שזה תלוי בפלוגתא דלמאן דאמר אפטרופס שפשע חייב אף זה חייב שקיבל מידו והחזיר לו הרי פשע ע"ש . וא"כ לפי מה דקיימא לן בחו"מ סי' ר"ל דאפטרופס שפשע חייב א"כ ה"ה בהחזיר לקטן פ) אבל באמת לא ידעתי למה הרכיבם הרשב"א ז"ל הא הרמב"ן סובר דאפטרופס שמינהו ב"ד חייב בפשיעה עי' ש"ך שם והוא כתב בבתרא הנ"ל דהחזיר לקטן פטור דזה הכלל למקום שנטל יחזור וגם הר"ן מן הסוברין דאפטרופס שפשע חייב הוא וע"מ סובר דבהחזיר לקטן פטור עי' מחנה אפרים ה' שומרין סי' ע' יוצא דבהחזיר לקטן פטור אפי' כשהחפץ בא לידו של החוזר בתורת שאלה (וכ"ש בפקדון) ונמצא השתא דהכי קאמר הש"ס הנ"ל הכא במאי עסקינן בנטלה למוד ובשואל שלא מדעת קמפלגי דמר סבר (ר"י) שואל הוא וא"כ הגם דקנה הקטן דאבדה מדעת הוה הפקר (כדעת הטור והפקר הוה דא"מ וקנה ד"ת כדעת א"ז רש"י ז"ל) וקנה הקטן להיות שלו מ"מ כיון דשואל שלא מדעת (שנטלה למוד בה לאחרים שלא מדעת הקטן) שואל הוה משו"ה פטור דבשומרין קיי"ל דלמקום שנטל יחזור כנ"ל ורבנן סברי דלאו מטעם שומר קאתינן עלה רק דגזלן הוה (ושאני בין היכא שהקטן בעצמו נותן למקום שהוא בעצמו לקח למוד בה) וקנסו להתחייב בה ואינו מקיים השתא והשיב את הגזילה במסרו לחזרה לקטן משום האי טעמא גופא כיון דאבדה מדעת הוה הפקר א"כ בנתנו לקטן הפקירו ולא קיים השבת הגזילה כלל ודוק . פא) ובזה יבא לנכון קושית התוס' דאם ד"ה מר סבר שהקשה על הש"ס דקאמר מר סבר גזלן הוה וחייב להחזירה ליד

עט) תירץ אמיתי על קושית הקצה"ח והט"ז שמקשים על הטור מש"ס מפורש בבתרא פ"ז :

פ) לא זכיתי להבין דברי הרשב"א בספרו תולדות אדם רל"ט :

פא) ישוב אמת לקושית התוס' בד"ה מר סבר בבתרא הנ"ל :

ליד הבעלים וז"ל תימא הא תנן בהגוזל בתרא גבי הגונב טלה מן העדר ולא ידעו הבעלים לא בגנבתו ולא בחזרתו פטור ה"נ ניחא הכא אע"ג דגזלן הוא מ"מ כשהחזירה ליד התינוק שלקחה הימנו יפטור דהא לא ידע הבעלים לא בגניבתו ולא בהזרתו ע"ש ולדברינו נכון דהכא הקטן עצמו הוא הבעלים ושפיר ידע בגניבתו וא"כ ניחא דברי הטור הנ"ל דאדרבה מכאן מוכח דאבדה מדעת הוי הפקר ובהפקר איכא דה"ת וקנה הקטן הצלוחית והוא בלקחה למוד בה נעשה גזלן ולא שומר ונתחייב בהשבת הגזילה וא"כ בהחזיר לקטן ושברה לא קיים השבת הגזילה דהוה כמו שהפקיר דבר שלו דכיון דגזלן הוא. כל כמה דלא החזיר השבה מעליא לא קרינן ביה והשיב את הגזילה פג) ומעתה אין מקום לשאלת הב"ח המובא בקצה"ח סי' רס"א בנתן מטבע שלו לתינוקת לשחוק בה והגיע המטבע ליד הנער חברתו וקידש בה אשה שכתב וז"ל כיון שלא חשש לשמור אותו מטבע ונתנו לתינוקת לשחוק בה הוי ליה הפקר דכל אבידה מדעת הוי הפקר לדעת הטור ואעפ"י דאין כן דעת הרמב"ם פי"א מה' גזילה מ"מ רא"י לדעת הטור החולק עליו מדאית' ברים אלו מציאות דבמכילתא דביזרי עסקינן דאבדה מדעת הוא אלמא דאבדה מדעת הוי הפקר ע"כ ואנכי לא ידעתי כונת דבריו באמרו והגיע המטבע ליד הנער חברתו וקידש בה אשה. אם הפירוש שהגיע ליד הנער שלקח הנער המטבע מיד התינוק או שהפירוש שאבד התינוק המטבע והנער חברתו מצאה דאם לקחה מיד התינוק פשיטא דאין חוששין לקידושיו לכ"ע דלדעת הרמב"ם דאבדה מדעת לא הוה הפקר פשיטא דאין חוששין לקידושיו אלא אפילו לדעת הטור דאבדה מדעת היה הפקר הא מ"מ קנה הקטן המטבע לעצמו מטעם דאבדה מדעת הוה הפקר ובהפקר איכא דעת א"מ וקונה הקטן לעצמו כנ"ל וא"כ בנטלה מן הקטן הוה גזילה שגזל את הקטן ובקידש בגזל דקטן פשיטא דאין חוששין לקידושיו משום דלא קנתה האשה המטבע אף דאית גבה שינוי רשות מ"מ שינוי רשות בלא יאוש לא מהני וקטן לאו בר יאוש הוא כלל. ואף כשמפרש שאבד הקטן המטבע והנער חברתו מצאה נמי אין לן לחוש לקידושין דהוה יאוש שלא מדעת בתרתי דאם לא ידע הקטן בעת מציאת הנער המטבע פשיטא דהוה יאוש ש"מ ולא קנה אף בגדול דלכן פסקינן כאביי דיאוש ש"מ לא הוה יאוש ב' אפילו ידע הקטן שאבד קודם מציאת חברתו מ"מ ידיעתו כיאוש ש"מ דמי דאין יאושו יאוש כלל. אולם בזה עדיין יש לעיין כיון דהא דיאוש ש"מ לא קנה הוא רק לענין שאתאל דאין לו לחזור אפילו הממון מהחפץ אבל החפץ גופא י"ל דקני לי' אפילו באיסור' אתי לידיה כמבואר להדי' בתוס' דקמא דף ס"ו. בד"ה ה"נ וכבר מצאתי האמורה בתשובתי לאחד שגם דעת הרמב"ם כן ע' חו"מ סי' ר"ס סעיף ט' שמביא המחבר לשון הרמב"ם שכתב וז"ל ואם מצא דבר ומסתפק בו אם דבר אבוד הוא או מונח הרי זה לא יגע בו ואם עבר ונטלה אסור להחזיר לשם ואם הי' דבר שאין בו סימן זכה בו ואינו חייב להחזירה וע' סמ"ע ס"ק מ"ב שם שכתב דהא דכתב הרמב"ם והמחבר דאם הי' דבר שאין בו סימן דזכה בו קאי אאם עבר ונטלה דקאמר דלא יחזירנו למקומו ומסיק ובא לומר אלא מה יעשה דאם אין בו סימן והוא כבר נטלה זכה בו ואם יש בו סימן חייב להכריז וקאמר דרבים תמהו במש"כ דזכה לנפשיה בדבר שאין בו סימן הא באיסורא אתי לידיה דהוה יאוש ש"מ והב"י כתב יישוב לזה ודחיתי דבריו שם בדרישה וכתבתי דס"ל כיון שנטלה אדעתיה להחזירה לבעליו אלא בטעה בזה שלא הי' בידו להחזירה כיון דאין בו סימן ס"ל דבזה כ"ע מודין דיחזיקנה לעצמו המוצא ע"כ וע' ש"ך שם שמשיג על הסמ"ע הנ"ל בהקשותו מ"ל להסמ"ע דמיירי הרמב"ם בנטל ע"מ להחזירה. פג) איברא דאין קושיא משום דאמרינן דמכתי' כי נטל ע"מ להחזירה נטל דלא חשידי אינשי דעברי בעשה דהשבה כאשר אמרנו לעיל פד) אך הא קשיא דאדרבה בנטל ע"מ להחזירה יותר י"ל דלא קנה מנטל ע"מ שלא להחזירה כמבואר להדי' במלחמות על מציעא דף כ"ו והבאתי לעיל דבריו משום דבנטל ע"מ להחזירה הוה שומר אבדה וש"ש של הבעלים וידו כיד הבעלים וא"א לו לקנות כיון דיד המוצא כיד דבעל אבדה הוא ולא כן בנטל ע"מ שלא להחזירה דלא הוה ידו כיד הבעלים שפיר יכול לקנות ע"ש והובא דבריו בקצה"ח סימן רנ"ט וכמה דוכתא ע"ש וא"כ הדר' הקושיא על הרמב"ם הנ"ל. פה) אך לדברינו פשוט ונכון דדעת הרמב"ם והתוס' הנ"ל יחדיו ידובקו דהא דיאוש ש"מ לא קנה הייני שמחויב להחזיר דמים אבל גוף החפץ באמת קני דיאוש ש"מ לא גרע רק מטעם דזה נקרא באיסורא אתי לידי' ובאיסורא אתי לידיי אמרי' דקונה לענין גוף החפץ לא צריך להחזיר רק דמים (והאמת שלא קנה רק מדרבנן ע' בדברינו לעיל) ושפיר קאמר הרמב"ם הנ"ל בנטל דבר שאין בו סימן דקנה ושרי לעשות בהחפץ כל הצורך לו דרך אם יתברר של מי הוא מ"מ אינו מחויב לשלם כי אם דמים דהחפץ קני לו כנ"ל ומעתה אין שום קושי' על הרמב"ם מהא דאמרינן דיאוש ש"מ לא קנה משום דהתם דקאמר לא קנה פירושו דלא קנה לענין שאמר דאף דמים אינו צריך לשלם אבל לענין גוף החפץ ביאוש ש"מ שפיר נקנה לו ושפיר קאמר הרמב"ם דזכה בו לעשות בהחפץ כל הצורך לו וכשיתברר של מי הוא באמת מעות ישלם וע' קצה"ח סימן רנ"ב בפירושו להתוס' שם ואינו כאין ודוק וא"כ כשהרווחנו דדעת התוס' והרמב"ם דאף ביאוש ש"מ קנה החפץ לעצמו רק דמים חייב לשלם כנ"ל א"כ לכאורה יש מקום לחוש לקידושיו כיון דגוף החפץ קנויה לי' ורק דמים הוא חייב. ויש בזה להאריך בכמה אנפין ואכ"מ ודוק:

פג) נפשט בעית הב"ח המובא בקצה"ח סי' רס"א דלכ"ע אין חוששין לקידושיו אולי מטעם אחר יש לעיין בזה:

פג) תי' על קושית הש"ך על סמ"ע בסי' ר"ס:

פד) קושיא על הסמ"ע שם:

פה) תירץ נכון על קושית האחרונים על הרמב"ם המובא בחו"מ סימן ר"ס סעיף ט':

שאלה ב אחד אמר לחבירו לך אמור לפ' שחייב לי כו"כ שישלח ע"י מעותי שבידו ולא מיחה אותו לשליח בעדים והלך וקיבל ונאנסו בידו אם פטור הלוה או לא:

תשובה לכאורה הדבר מבואר בטו"מ בסי' קכ"א סעיף ב' שכתבו וז"ל אפילו לא אמר להשליח אמור לפ' שישלח ע"י מעותי שבידו אלא אם אמר בפני עדים מעות יש לי ביד פ' לך ואמור לו שדעתך לבוא לכאן ואם יתנם לך הביאם לי ונתנם לו הלוה ונאבדו בדרך פטור ע"כ נראה דס"ל

דס״ל דבאומר שלח ע״י מהני אפילו בלא עדים דאל״כ מז רבותא דכתבו אפילו לא אמר לשליח אמור לפי שיִשלח ע״י וכו׳ מהו רבותא דשלח כיון דלא מהני בלא עדים כמו הביאם לי וכן כתב הסמ״ע ס״ק הי׳ שם להדיא דבאמר לו שלח אפילו ליכא עדים פטור הלוה. אולם לדינא לא כן כ״ל והדבר תלוי בפלוגתת הראשונים כמו שאמינא גרסינן בקמא ק״ד. אתמר שליח שעשאו בעדים (ראובן שיש לו מעות ביד שמעון ומינה שליח בעדים לקבלם הימנו וכתכס לו) ר״ח אמר הוי שליח (ואם כאנס בדרך פטור בעה״ב שכתכס לו) להכי מרחי ואוקמי בעדים דליקו ברשותי׳ רבה אמר לא הוי שליח ה״ק איכא מהימנא הוא הי׳ קמכת קפוך אי בעית לשדוריה בידיה סדר תכן הגוזל את חבירו ש״פ וכשבע לו יוליכנו אחריו למדי לא יתן לא לבנו ולא לשלוחו אבל כותן הוא לשליח ב״ד האי שלוחו ה״ד אי דלא עשאו בעדים מנא ידעינן אלא לאו דעשאו בעדים תרגמא בשכירו ולקיטו אבל שליח שעשאו בעדים מאי ה״נ דהוי שליח אדתני סיפא אבל כותן הוא לשליח ב״ד לפלוג ולתני בדידי׳ בד״א בשליח שלא עשאו בעדים אבל שליח בעדים ה״נ דהוי שליח אמרי לא פסיקא לי׳ שליח ב״ד ל״ש עשאו כגזל ל״ש עשאו גזלן הוי שליח פסיקא לי׳ שליח שעשאו בעדים דכי עשאו כגזל הוא דהוי שליח עשאו גזלן לא הוי שליח לא פסיקא לי׳ וז״ל התוס׳ שם בד״ה שליח שעשאו בעדים ולכאורה נראה דאיירי כגון דלא אמר לו אמור לפלוני שיִשלח על ידך רק עדים מעידים שעשאו שליח להביא לו אבל אם הי׳ אומר לו אמור לפי שיִשלח ע״י פשיטא דהוי שליח דהא תכן בהשואל ל״ח אמר לו השואל שלח לי ביד בני ביד עבדי ביד שלוחי או ביד בנך או ביד עבדך או ביד שלוחך ושלחה ומתה חייב ומה לי אמר לו בפניו שלח ומה לי אמר לו שלא בפניו שלח ומיהו לקמן לא משמע הכי דבעי לשואל מאי תקנתא הוי לי׳ לומר ששלח לי׳ שלח לי על ידי זה דאז הוי שליח על כך לכן ל״ל בכל ענין שלא בפניו לא הוי שליח עד שיאמר לו בפניו שלח ע״י כהסי׳א דהשואל דאיירי בפניו וכן מוכיח מתוך הקונטר׳ ע״כ. ועי׳ תוס׳ דהשואל הנ״ל דכתבו דאין חילוק בין בפניו לשלא בפניו הנה דעת התוס׳ דקמא דבאמר לו שלא שלח בפניו כגון אמור לפי שיִשלח ע״י מעות שבידו כמי פליגי ר״ח ורבה ולר״ח דוקא בעי מינה בעדים אבל בלא עדים לא וכן דעת רש״י מדקמדייק וכתב עד שיאמר לו מפיו לשלחה משמע דוקא כשיאמר לו מפיו פא״פ מהני שלח הבל כשלא אמר לו פא״פ רק אמר לשליח שיאמר לו בשמו לשלח ע״י לא מהני בלא עדים וכדעת התו׳ דקמא הנ״ל ולזה כיונו התוס׳ בכתבם שכן מוכיח מתוך הקונטרס וכונתם מכאן וכן כתב הים״ש להדיא ע״ש וז״ל הרי״ף שם אתמר שליח שעשאו בעדים ר״ח אמר הוי שליח ורבה אמר לא הוי שליח וכו׳ והלכתא כר״ח והיכא דשדר כתבא לחבריה ואמר לי׳ האי מידי דאית לי גבך שדריכהו ניהלי בהדיה פלניא ושדריכהו כהלי׳ לא מחייב באחריותו דהכי נהגו תגרא וקי״ל בכי הא דמנהגא מילתא והכי שדרו ממתיבתא ע״כ והנה ע״כ דהרי״ף ס״ל דבשלח כמי פליגי ובשלח שליה בפניו כמי לר״ח דפסק כוותיה בעי מינה עדים דוקא דאל״ב הלא כתב שדריכהו ניהלי דהיינו שלח והוי מדינא פטור ולמה תלה הדבר במנהג ועי״כ מדתלה הדבר במנהג ע״כ דמדינא חייב הגם דכתב שלח משום דשלח שלא בפניו כמי בעי עדים דוקא. פה) והנה הרא״ש מקשה על הרי״ף הקושיא הנ״ל למה תלה הדבר במנהג הלא כשכתב שלח פטור מדינא והניחו בקושיא לפענ״ד לית כאן שום קושיא כלל כנ״ל ועי׳ ב״ח שהקשה ג״כ קושי׳ הרא״ש הנ״ל על הרי״ף ומגיה ברי״ף בנוסחא אחר ולדידי׳ אינו צריך לכ״ז. פו) וכן מבואר להדיא בהגהות אשרי דמציעא ל״ח גבי מתני׳ דשואל את הפרה וז״ל בהגוזל קמא קאמר ר״י משלחין מעות בדיוקנא וגם עדים חתומים עליה ורב אלפס כתב התם דלא קיי״ל כר״י מיהו כשאומר פא״פ שלח מועיל מהר״ח ע״ש מדנקט דוקא כשאומר לו פה״פ שלח מועיל מ כח דכתב לו שלח לא מהני ולכן בדיוקנא אפילו כתב שלח והעדים חתומים כיון שאינם חתומים על עשיות השליחות רק מעידים על החתימה אינו מועיל דאל״כ למה נקט דדוקא פא״פ מהני ישמיענו דבכתב לו שלח בדיוקנא כמי מועיל וע״כ כנ״ל וכן דעת הרמב״ן והובא דבריו בש״ך סי׳ קכ״א ס״ק ע״ו להדיא אפילו אמר לו אמור לפי שיִשלח ע״י מעות שבידו לא מהני לפטור וכן דעת הש״ך ס״ק יוד ע״ש:

ועי׳ רמב״ם פ״א מה׳ שלוחין ה״א וז״ל ראובן ששלח כתב לשמעון ואמר לו מנה שיש לי בידך שלחהו לי ביד לוי אם רצה לשלחו א״ח באחריותו ע״כ ועי׳ הגהות מיימוניות שם שכתב על דברי הרמב״ם הנ״ל שכן כתב רב האי וכן רב אלפס כתב דהכי שדרי ממתיבתא מכח מנהג התגרים וכ״כ בכ״ה בשם רב אלפס ורבינו יוסף אבן מיגש וכן נראה לרבינו ברוך ע״ש הרי דס״ל דדעת הרמב״ם דכתב דאינו חייב באחריותו בכתב לו שלח דמטעם מנהג הוא וע״כ דס״ל בדעת הרמב״ם דבשלח כמי פליגי וקי״ל כר״ח דבעינן דוקא מינה אותו בעדים אבל בלא עדים חייב מדינא אפילו בכתב שלח ולכן כתב דממנהגא פטור וכתב שכן דעת הנך גאונים הנ״ל כרב אלפס דפטור רק ממנהגא וע״כ דס״ל לכולהו דבשלח כמי פליגי ולר״ח בעי מינה עדים רק בכתב פטור מטעם מנהג אבל באמר אמור לפי שיִשלח ע״י וליכא עדים חייב. אולם דעת הרא״ש להדיא דבשלח אפילו שלא בפניו לא פליגי וכ״ע מודו דפטור אפילו בלא עדים וא״כ לדעתו באמר לו אמור לפי שיִשלח ע״י פטור ומדינא ולכן חולק על הרי״ף הנ״ל וכן דעת הריטב״א והובא דבריו בשמ״י בהמשכה דמציעא ל״ח וז״ל דמהא דאמר לי׳ משא״כ שלח פטור השואל שמעינן דאם אמר מלוה בפיו או בכתבו מנה שיש לי בידך שלחהו לי עם הבא ראשון דפטור ע״כ הרי דס״ל כדעת הרא״ש דבשלח אין חילוק בין בפניו לשלא בפניו וכן דעת התוס׳ במציעא הנ״ל. הרי דתלוי בפלוגתת הרבוותא האלו דעת רש״י ותוס׳ דקמא (ואין קושיא מתוס׳ דמסכת ז לתוס׳ דמסכת אחרת כנודע) והרי״ף והרמב״ם והגהות מיימוניות ואיכך הפוסקים שמביא שם והרמב״ן והר״ן כמבואר בש״ך ס״ק יו״ד בשמו כלהו ס״ל דבשלח כמי פליגי ובכתב רק ממנהגא פטור ממילא באמר לו אמור לפי שיִשלח ע״י בלא עדים חייב ולדעת הרא״ש והריטב״א והתוס׳ מציעא באמר לו שלח אפילו שלא בפניו ואפילו בלא עדים ואפי׳ רק באמירה לא ע״י כתב פטור א״כ באמר לו אמור לפי שיִשלח ע״י פטור:

פה) תירץ מספיק ונכון על קושית הרא״ש על הרי״ף בקמא דף ק״ד:

פו) ראיה לדברי מדברי הגהות אשרי דמציעא ל״ח:

ועתה נחזה לדעת הטור ז״ל שטור בסי׳ קכ״א סעיף א׳ שלא לו חובו ע״י שליח אם עשאו שלוח שליח ואמר ללוה לשלחו ע״י ונאבדו פטור אפילו לא אמר לו פא״פ אלא ששלח בכתב שלח לי ע״י פלוני נמי פטור ועי׳ בב״י שכתב מקור מקומו של הטור שכתב אפילו שלח בכתב וכו׳ דברי הרי״ף הנ״ל ודברי הנמ״י בשם הריטב״א ע״ש. פז) ובקולר דעתי לא אוכל הבין זה, דזה שוה שני הפכיים בנושא אחד דלדעת הרי״ף הוא פטור רק ממנהגא ולדעת הריטב״א פטור מדינא וכ״מ באמר לו אמור לפי׳ שישלח ע״י כנ״ל ולו נזכר בזכירה אחת ול״ע ואפשר דפסוקא ויספקא לי׳ להב״י בכוונת השדר אם דעתו כדעת הרי״ף או כדעת הריטב״א שהם דברי אביו הרא״ש וכשאני לעצמי נראה לי להביא ראי׳ שדעת הטור כדעת הרי״ף ומטעם מנהגא ובאמר אמור לפי׳ שישלח ע״י חייב מדכתב הטור אפילו לא אמר לו פא״פ אלא ששלח לו בכתב שלח לי ע״י פלוני פטור ולמה לא ישמיענו יותר רבותא אפילו אמר לו אמור לפי׳ שישלח ע״י נמי פטור. ויתחיל מאמר ויסיים ג״כ באמר פתח באמר ומסיים בכתב וע״כ כנ״ל דבאמר ליכא למימר דפטור רק בכתב דוקא ומטעם מנהגא ועוד ראי׳ שבקצורי ז׳ מביא דברי הרי״ף ולא חולק עליו אדרבה נראה שפוסק כוותיה מדהביא עליו דברי הראב״ד שלהלק יכא ע״ש (אולם לפי גירסת הב״ח ופרישה בדבריו אין ראי׳) ומהר״ם הבין שדעת הטור כהרא״ש וכן דעת הרי״ף וחולק על הנמ״י. וז״א כנ״ל והנה המחבר העתיק לשון הטור אלא ששלח לו בכתב וכו׳ ועי׳ ע״ש שמקיים על דברי המחבר הנ״ל דהכי נהגו תגרא. פח) ולדעתי יפה כיון כנ״ל דהב״י מסופק גם בדברי הטור אם כהרי״ף ס״ל או כהרא״ש והוא לעצמו ס״ל כהרי״ף ולכן לא הוי רק ממנהגא ולא כהסמ״ע שם. פט) ותמי׳ על הש״ך דבס״ק ב׳ מביא דברי הסמ״ע החולק על הע״ש שדעתו שדעת המחבר כדעת הרי״ף ופטור רק ממנהגא ואינו חולק על הסמ״ע שם ובס״ק יוד ס״ל דבאמר לו אמור לפי׳ שישלח ע״י לא מהני בלא עדים והא בהא תליא כנ״ל ול״ע. ל) ומעתה אין להוכיח ממה שכתב המחבר בסעי׳ ב׳ הנ״ל כנ״ל משום ד״ל דהא מ״מ שלח בפא״פ מדינא וכתב ממנהגא ולדעת כמה מרבוותא לך באמירה שלא בפניו שלח מהני בלא עדים וא״כ פשיטא דבעדים שלח עדיף ולכן כתב דבעדים אפילו לא אמר שלח הפרי וכ״ש שלח בעדים ודלא כהסמ״ע ומעתה כיון דדעת רש״י וכו׳ דבאמר לו אמור לפי׳ שישלח ע״י לא מהני וכדעת העו״ת עכ״פ מידי ספיקא לא נפקא נשאר רק דעת הרא״ש והריטב״א ותוס׳ דמליעא ויחידים המה נגד דעת הנך רבוותא דלא ס״ל כוותייהו ובפרט שהאחרון הש״ך ס״ל בס״ק יוד כדעת הרמב״ן דבאמר לו אמור לפי׳ שישלח ע״י חייב הכי יש לפסוק:

לא) **וראי׳** ברורה לדברי הנך רבוותא דבשלח נמי פליגי מהא דמקשה הש״ס לר״ח דס״ל דבעשאו בעדים הוי שליח ממתני׳ דקתני לא יתן לא לבנו ולא לשלוחו אבל נותן הוא לשליח ב״ד ליפלוג וליתני בדידיה בד״א בשליח שלא עשאו בעדים אבל בשליח שעשאו בעדים ה״נ דהוי שליח וא״ת דבאמר לשליח אמור לפי׳ שישלח ע״י ה״נ דהוי שליח לכ״ע דבשלח לא פליגי א״כ הקושיא הנ״ל יקושב גם של רבה דס״ל דשליח שעשאו בעדים לא הוי שליח ליפלוג וליתני בדידיה בד״א בשליח שלא אמר לו אמור לפי׳ שישלח ע״י אבל בשליח שאמר לו אמור לפי׳ שישלח ע״י ה״נ דהוי שליח וע״כ דרבה ס״ל דאף שאמר לו אמור לפי׳ שישלח ע״י אף בעדים לא הוי שליח דה״ק איכא מהימנא כנ״ל ולהכי ליכא לאקשויי עליו הרי דבשלח נמי פליגי ואין להקשות אם הקשה כנ״ל הוי דוקא עשאו הנגזל משום דלפים השתא עדיין לא ידע המקשן לחלק בסברא דלא פסיקא ליה ואין כ״מ להמקשן בין עשאו כגזל לגזלן ועי׳ דרישה סי׳ קכ״א סוף אות ג׳ ודו״ק. לב) ולכאורה עדיין יש להקשות עליו ג״כ דהא ע״כ רבה מודה בשלח בפניו א״כ ליפלוג וליתני בדידיה בד״א שלא אמר להגזלן שלח ע״י בפניו אבל באמר להגזלן עלמו בפניו שלח ע״י מהני וה״נ דהוי שליח ובקושיא זו העיר הס״מ ולא״ק מידי דמתני׳ קאמר הקנתא בדליכא הנגזל והגזלן בהדדי ובלא עשאו מקודם שליכתו למדי א״כ לא הודה עד שהי׳ במדי וכגון זה לריך שיהי׳ הנגזל והגזלן ג״כ אתו עמו במהילתו או שיעשהו מקודם כשהודה מקודם ובזה לא מיירי מתני׳ ודו״ק וברור לפע״ד:

שאלה ג

אמר אחד לחבירו שלח לי המגיע ממך ע״י בנך שמעון ושלח לו ונאנס בדרך ושמעון בנו הוא גדול רק סמוך על שלחנו אי ילא מרשותו ע״י בנו ופטור או לא:

תשובה לכאורה לפי מה דמבואר במח״א ה׳ זכייה ומתנה סי׳ ג׳ שקשה לי׳ על הר״ת ז״ל דס״ל דבנו הסמוך על שלחן אביו הוי ידו כידו ואינו מזכה בעירוב ע״י ממתני׳ דהשואל את הפרה ואמר לו שלח לי ע״י בנך ונאנס בדרך דחייב וקשיא מתניי׳ משמע אפילו סמוכים על שלחנו ע״ש וע״כ דר״ת יתרץ לעלמו דמתני׳ בשאינו סמוך מיירי וא״כ לדעת ר״ת בסמוך אינו יולא מרשותו ע״י וחייב באונסין ויעוין בתוס׳ דמליעא י״ב בד״ה ר״י ועי׳ מרדכי פ״ק דמליעא שמביא תשובה למהר״ם ז״ל דאין ליתן מעשר עני לבנו הגדול הסמוך על שלחנו כיון דאביו עשיר וידו כידו ואינו יולא מרשותו ועי׳ בטו״מ ביו״ד סי׳ ק״ס מותר לאדם לומר לחבירו הילך זוז ואמור לאביך שילוה לי ברבית והוא שיהא גדול ואינו סמוך על שלחן אביו אבל אם הוא סמוך אסור ועי׳ ט״ז ס״ק יו״ד וש״ך שם וע״כ משום דידו כידו דהא אינו אסור אלא רבית הבא מיד ליד וכן פסק באו״ח סי׳ בס״ו דאינו מזכה בעירוב ע״י בנו הגדול וסמוך על שלחנו ואם בעירוב הקל אמרינן דאינו מזכה ע״י דאינו יולא מרשותו ע״י כ״ש בעלמא:

אולם לדינא לא כן אנכי עמדי וכ״ע מודו בזה כאשר אבאר (א) דדברי ר״ת ז״ל לג) לא זכיתי להבינם כלל גרסינן במליעא י״ב מליאת עבדו ושפחתו העבריים למלמן והקשה הש״ס אמאי לא יהא אלא פועל ותניא מליאת פועל לעלמו בד״א בזמן שאמר לו נכש עמי היום עדור עמי היום אבל אם אמר לו עשה עמי מלאכה היום מליאתו לבעה״ב אמר ר״י הכא בעבד מקב מרגלי׳

פז) השגה על דברי הב״י בסי׳ קכ״א:

פח) תי׳ על קו׳ הסמ״ע על הע״ש בסי׳ קכ״א:

פט) קושיא על הש״ך שסותר משנתו מס״ק ב׳ לס״ק יוד:

ל) לא נראה ונדחה דברי הסמ״ע בסי׳ קכ״א:

לא) ראי׳ ברורה לדעת הפוסקים דס״ל דבשלח נמי פליגי ר״ח ורבה בקמא ק״ד:

לב) תירץ נכון על קושית הס״מ על הש״ס שם:

לג) קושיא על ר״ת בתוס׳ דמליעא י״ב ד״ה ר״י דס״ל דאיכא דהמליאה שייכא לאביו אזי הוי ידו כידו ואינו יכול לזכות בעירוב ע״י:

מרגליות עקיקין שאין רבו רוצה לשנותו למלאכה אחרת ר"פ אמר הכא בשכרו ללקט מציאות א"כ ק"ל לר"י דלעולם מציאת עבד ופועל לבעה"ב וא"ת כדברי ר"ת דתלי זה בזה דאם המציאה שייכא לאביו אזי אמרינן דידו כידו ואינו יכול לזכות לאחרים ע"י א"כ איך קתני במתני' דעירובין ע"ע דמזכה ע"י עבדו הא מציאת עבדו לבעה"ב לר"י ודוחק לומר דר"י מוקי מתני' דעירובין דמיירי בעבד נוקב מרגליות (והא דכתבו התוס' דמציעא י"ב ד"ה ר"י הנ"ל דעבדו ושפחתו מציאתן לעצמן וזוכין בעירוב ע"י ע"כ לא לדברי ר"י כתבו כן רק לדיני דפסקינן כר"פ) ועי' מציעא ל"ו. דדוקא בעבד כנעני אמרינן דיד עבד כיד רבו ע' רמב"ם פ"ב דשאלה ה"ה (ב) לד) דר"ת עצמו פוסק בנדרים פ"ח והובא בר"ן שם כדעת רב דס"ל דיד אשה כיד בעלה ואליביה קאמר רבא שם דס"ל אע"ג דאמרינן יד אשה כיד בעלה מהו נעביד שיתוף כיון דלזכות לאחרים מיד בעלה זכיא ע"ש (ג) לה) דגרסינן במציעא יוד ר"כ ור"ח דאמרו תרוייהו המגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו מ"ט הוי תופס לבע"ח במקום שח"ל והתופס לבע"ח במקום שח"ל ל"ק איתבי' רבא לר"כ מציאת פועל לעצמו בד"א בזמן שאמר לו נכש עמי היום עדור עמי היום אבל אם אמר עשה עמי מלאכה היום מציאתו לבעה"ב א"ל שאני פועל דידו כיד בעה"ב הוא וגרסינן בירושלמי פ"ד דפיאה ר"י אית לי' המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו דתנינן תמן מציאת בניו הקטנים הרי הם שלו והאמר ר"י לא קטן קטן ממש אלא אפילו גדול כל שסמיכין על שלחן אביהן הרי הם שלו והשתא אי כדברי ר"ת הנ"ל דס"ל דבנו וסמוך על שלחנו הוי ידו כידו היכי דייק מיניה דס"ל לר"י המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו דלמא לא קנה חבירו והא דמציאת בנו וסמיך על שלחנו שייכא לאביו משום דידו כידו כי היכא דס"ל לר"כ דהמגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו ומציאת פועל לבעה"ב משום דידו כידו כנ"ל ור"י ס"ל בריש פי' מציאת האשה בירושלמי דטעמא דמציאת בנו הסמוך על שלחן אביו משום דיכול לשנותו לאיזה מלאכה שירצה ודמי לפועל ודו"ק וע"כ לומר דפשיטא לי' להירושלמי דר"י לא ס"ל דידו כידו ועי' כמ"ש במציעא שם שדעת הר"ן והרשב"א דלא כר"ת וכן דעת הרמב"ן וכן דעת רש"י ע' בגיטין ס"ד גבי מה דאמרינן שם מערימין על מעות מעשר שני כיצד אומר אדם לבנו או לבתו הגדולים הא לכם מעות הללו ופדה בהם מעשר שני בלא חומש דהיינו מערימין שהם סמוכים על שלחנו ובלאו הכי שלו שהם חוזרים ונותנים לו ע"ש הרי דמוקי מתני' דקתני אומר אדם לבנו הגדול דאפילו בסמוך על שלחנו נקרא גדול וכן רבינו שמשון חולק על ר"ת שם במרדכי הנ"ל והמרדכי הנ"ל רק לחומרא חשש לדעת ר"ת. וכן הטו"מ ביו"ד ק"ס הנ"ל ג"כ רק לכתחלה חשש ובאמת בעבר ולקח ע"י בנו הגדול אף שסמוך על שלחנו לא הוי רבית וכן מבואר להדיא במח"א הנ"ל בעבר ולקח דאפילו אבק רבית לא הוי ואינו מחויב להחזיר אף לצאת ידי שמים ועוד דהתם טעמא אחרינא איכא כמ"ש הרא"ם והכמ"י בהדיא דהיינו טעמא דאסור בבנו הגדול וסמוך על שלחנו משום דחיישינן להערמה והטו"מ בא"ח ס"ו רק לכתחילה חשש כמבואר שם להדיא ומעתה אפילו הוכח דלר"ת לא יצא מרשותו מ"מ דעת ר"ת אינה להלכה והפוסקי' רק לחומרא חששו לענין עירוב ורבית אבל בממון דלא שייך לחומרא דחומרא לזה הוי קולא לזה פשיטא דליתא לדברי ר"ת ועוד בכ"ד דאמר לו שלח אף ר"ת יודה ויותר אפילו בקטן וסמוך על שלחנו דלכ"ע הוי ידו כיד אביו מ"מ באמר לו שלח יצא מרשותו דאל"כ איך יפרנס ר"ת ז"ל הא דאמרינן במציעא ל"ח על מתני' באמר לו השואל שלח ושלחה המשאיל ע"י עבדו ומתה דחייב. אמאי יד עבד כיד רבו (והרי לא יצא מרשותו רש"י) אמר שמואל הכא בע"ע דאין גופו קנוי ואי כדברי ר"ת ע"ע נמי ידו כידו דהא מציאת ע"ע לבעה"ב לר"י ואיך יצא מרשותו וע"כ דהכא שאני כיון דאמר שלח אפילו תאמר דהוי ידו כידו כיון דאין גופו קנוי יצא מרשותו ובזה מדויק מעניית שמואל הכא בע"ע דאין גופו קנוי לו דגופו קנוי מאן דכר שמיה והו"ל לומר הכא בע"ע דאין ידו כידו וע"כ כנ"ל ודו"ק ודוחק לומר דמתני' לא מתוקמי כר"י לו) וא"כ אתמהה על תמיהת המח"א הנ"ל על ר"ת הא הכא אמר שלח כנ"ל ועוד דגרסינן בקמא ק"ד שליח ששאלו בעדים ר"ח אמר הוי שליח להכי טרחי ואוקמי' בעדים כי היכא דלוקי ברשותו תנן השואל את הפרה ושלחה ביד בנו ביד עבדו ביד שלוחו או ביד בנו או ביד עבדו או ביד שלוחו של שואל ומתה פטור האי שלוחו ה"ד אי דלא עשאו בעדים מנא ידעינן אלא לאו דעשאו בעדים וקתני דפטור קשיא לר"ח אמר ר"ח בשכירו ולקיטו ועי' רש"י שם שפירש שכירו נשכר עמו ליום ולחודש ולשנה והיינו שכרו לכל מלאכה ע' ריב"ש ריש תע"ו והובא בחו"מ סי' של"ג בש"ך ס"ק י"ד. ור"ח ע"כ ס"ל כר"כ דפועל ידו כיד בעה"ב דהא איהו נמי ס"ל כר"כ דהמגביה מציאה לחבירו לק"ח וקושית רבא מפועל דמציאתו לבעה"ב יעבור גם עליו וע"כ שיתרץ כר"כ דפועל שאני דידו כידו. וא"ת בשידו כידו אפילו באמר שלח אינו יוצא מרשותו תקשה לי' לר"ח מדרישא בשכירו ולקיטו סיפא נמי בשכירו ולקיטו אימא סיפא א"ל השואל שלח ביד בני ביד עבדי ביד שלוחי או ביד בנך ביד עבדך ביד שלוחך או שאמר לו המשאיל הריני משלחה ביד בני ביד עבדי ביד שלוחי וא"ל השואל שלח ושלחה ומתה חייב ואי בשכירו ולקיטו אמאי חייב השואל בשלח המשאיל ע"י הא איהו ס"ל דיד שכיר כיד בעה"ב וכדרך הש"ס להקשות כן וע"כ סיפא דאמר שלח שאני ואף שכירו לקיטו דידו כידו באמר שלח יצא מרשותו כיון דאין גופו קנוי כעבד כנעני. ומעתה אפילו בנו הקטן וסמוך על שלחנו דלכ"ע ידו כידו מ"מ באמר לו שלח יצא מרשותו דמתני' סתמא קתני באמר שלח ושלח ע"י בנו דחייב משמע אפילו בנו הקטן שלא חילק וכן מבואר להדיא בכ"מ פ"ב מה' שלוחין ה"ג ע"ש ותמיה שנעלם ממח"א הנ"ל דברי הכ"מ הנ"ל לז) אולם בקטן וסמוך עדיין ל"ע אי מהני שלח כיון דשלח בעבד כנעני לא מהני משום דגופו קנוי כנ"ל ועיין ברא"ש דמציעא דף צ"ט סי' מ"ז שכתב דבנו קטן כגופו דמי ע"ש והכ"מ כתב להדיא דבבנו קטן מהני שלח ול"ע ועי' מח"א ה' שלוחין סי' ח' וקיצר דבריו דסיימן ח' דשלוחין למה שכתב בה' זכיים סי' ב' הנ"ל:

לד) קושיא ב' על ר"ת הנ"ל מדברי עצמו בנדרים פ"ח

לה) קושיא ג' על ר"ת הנ"ל מהירו' דפ"ד דפיאה:

לו) תמיה על תמיהת המח"א בה' זכייה ומתנה סי' ב' על ר"ת ונעלם ממנו דברי הכ"מ דפ"ב מה' שלוחין ה"ג:

לז) ל"ע דברי הכ"מ דפ"ב דשלוחין ה"ב מדברי הרא"ש דמציעא ס"ט:

שאלה ד אמר אחד לחבירו שלח לי המגיע ממך ביד עבדך והפטר ושי' לעבדו כנעני ונאנס בדרך אי יצא מרשותו ופטור או לא :

תשובה לכאורה לפי מה דמבואר במציעא צ"ח דאמר לו השואל שלח ושלחה המשאיל ע"י עבדו ומתה חייב וקאמר הש"ס שם אמאי יד עבד כיד רבו (והרי לא יצא מרשותו) אמר שמואל הכא בעבד עברי דאין גופו קנוי א"כ בעבד כנעני דגופו קנוי אין יוצא מרשותו וכן פסקו הפוסקי' ולא חלקו הפוסקי' אם אמר והפטר או לא ומשמע אפילו אמר והפטר נמי אינו יוצא מרשותו וא"כ קמה עדיין ברשותו ונאנס של הלוה אולם לבצי לא כן ידמה. (א) דהנה גרסינן בגיטין ע"ח: אמר ר"י לגיטין אמרו שאם זרק לה גט או קידושין קרוב לה מקודשת ומגורשת אבל לא לדבר אחר איתביה אמר לו זרוק לי חובי וזרק לו ונאבדו קרוב למלוה פטור קרוב ללוה חייב מחצה על מחצה שניהם יחלוקו הב"ע דא"ל זרוק לי חובי והפטר והקשה הרשב"א א"כ קרוב ללוה אמאי חייב ותירץ דכי קאמר ליה זרוק לי חובי בתוך רשותי קאמר ע"ש וע' רמב"ם פט"ז מה' מלוה ולוה ה"א וכ"מ שם וא"כ לדברי הרשב"א דקאמר לי' זרוק לי בתוך רשותי מש"ה קרוב למלוה פטור משום דקרוב לו הוי בתוך רשותו ממילא קרוב ללוה הוי רשותו של לוה וא"ת דשלח והפטר לא מהני לעדיין לא יצא מרשותו א"כ איך פסקו הפוסקי' בסי' ק"כ סעי' א' דאף קרוב ללוה פטור באמר שלח והפטר הא קרוב ללוה הוי תוך רשותו של לוה ועדיין לא יצא מרשותו וע"כ אף דלא יצא מרשותו באמר שלח והפטר מהני ובאבדו ונאנסו פטור וע' ב"ח סי' ק"כ (ב) ע' בנתה"מ בשער כח"ג בשם הרמב"ן דאם שלח ע"י עכו"ם צריך שיאמר לו המלוה ללוה שלח ע"י והפטר דאל"כ חייב כדאמרינן במציעא בהחזיר השואל ע"י עבדו הכנעני ונאנסו בדרך דחייב ע"ש וא"כ ע"כ דס"ל דאף בעבדו הכנעני אם אמר שלח והפטר פטור ועי' בסי' קכ"ח בש"ך ס"ק ד' (ג) ע' מציעא ע"א ישראל שלוה מן הנכרי ברבית וביקש להחזירם לו מצאו ישראל אחר ואמר לו תנם לי ואני אעלה לך כדרך שאתה מעלה לו אסור ואם העמידו אצל נכרי מותר והקשה הש"ס שם כיון דאין שליחות לנכרי איהו כיהו דקא שקיל ואיכא רביתא (כיון דאחריות המעות של נכרי הוי על ישראל הראשון ובהא דכאן בלוואהו לישראל השני לא סילק עדיין הישראל הראשון האחריות מעליו משום דאין שליחות לנכרי ולאו בשליחותיה קעבד והדבר תלוי רק באחריות כמבואר בירושלמי והובא בתוס' שם בד"ה כגון. זה הכלל כל שאחריות ישראל אסור בשאחריות עכו"ם מותר ועי' ביו"ד קס"ח בש"ך ס"ק ז' ובט"ז ס"ק ד' ובנ"ד עליו) ומשני הש"ס שאמר לו הניחם על גבי הקרקע והפטר וא"כ כבר סילק האחריות מעליו וע' בתוס' בד"ה בשלמא ובש"ס שם אפילו מאן דסובר דבעינן דוקא הנח ע"ג הקרקע ולא די באמר והפטר ונכנס הישראל הראשון ליד ישראל השני היינו משום דאכתי מיחזי כרבית אבל לדינא דאחריות כ"ע מודו באמר והפטר דנסתלק ממנו האחריות ושיעבודו וע"כ לומר כן דהא בהנח ע"ג קרקע נמי לאו בשליחותיה קעביד וא"כ א"א לומר משום דליכא נמי הכא וא"כ העיקר הוא רק והפטר וכן מבואר להדיא בקצה"ח סי' קכ"ח ס"ק א' הרי דבאמר והפטר נסתלק האחריות ושיעבודו (ד) הא מילתא דפשיטא דמחילה מהני לחוד כמבואר בסי' רמ"א סעי' ב' ודעת הרב שם אף בשטר ומשכון ואף בפקדון דלא מהני מחילה כמבואר שם היינו על החפץ עצמו אבל למחול השיעבוד שלו שיש לו עליו היינו האחריות בעליו עד שיגיע ליד המפקיד פשיטא דיכול למחול וא"כ למה לא יפטור באמר שלח והפטר דהא והפטר לא גרע ממחילה ואדרבה אלים ממחילה ע' מ"ל ריש פט"ז מה' מלוה ולוה ה"א שכתב וז"ל הא דאמרינן בזרוק לי חובי והפטר דנפטר הזורק כ"ל דלסברת רבינו ישעי' שהביא הטור ס"ס י"ב דבמלוה בשטר מחילה בעי קנין הכא איירי במלוה ע"פ דאלו בשטר בדברים לא מפטור דהכא מדין מחילה נגעו בה ויעוין בס' שער משפט שחולק עליו וכתב שכאן כ"ע מודו דאפילו במלוה בשטר נפטר הלוה ולא נשתמיט חד דלכתוב לחלק בזרוק לי חובי והפטר בין בשטר לבע"פ ע"ש וע"כ דאלים והפטר ממחילה וא"כ כיון דבמחילה מהני למחול שיעבודו כ"ש באומר ליה דהפטר (ה') יעוין בסי' ש"פ סעי' א' ובהגה"ה שם ובסי' תכ"א ובסמ"ע שם ודו"ק :

שאלה ה אמר המלוה ללוה שלח לי חובי ע"י פועל עכו"ם שלך ושלח ע"י ועתה נאנס בדרך אם פטור הלוה או לא :

תשובה לכאורה הדבר מבואר להדיא במח"א ה' שלוחין סי' י"א שכתב וז"ל שאלה מי שרוצה לתקן מעקה ע"י אומן גוי אי יברך עליו תשובה במציעא יוד אמרינן ר"כ ור"ח דאמרו תרוייהו המגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו מ"ט הוי תופס לבע"ח במקום שחב לאחרים והתופס לבע"ח במקום שח"ל ל"ק ואותביה רבא לר"כ ממתני' דהשוכר את הפועל לעשות עמו מלאכתו היום מציאתו לבעה"ב ומשני שאני פועל דידו כידו ואיכא למידק בה דמ"ש פועל משליח דמלתא אי משום דיד פועל כיד בעה"ב שליח נמי קיי"ל שלוחו של אדם כמותו וכבעה"ב דמי ואפ"ה ס"ל דלא קנה חבירו אבל פירושא דמילתא הכי דשליח שאני משום דאין אדם יכול לעשות שליח שיזכה לו במקום שח"ל משא"כ בפועל כיון דפועל גופו קנוי לבעה"ב לגמרי וכמלא שאין דין הפועל והשליח שוים וכו' וכמש"כ הריטב"א בחידושיו ודמי לעבד כנעני דאמרינן בפרק השואל ל"ו אמר לעבדו לא והשאל עם פרתי תנעי למ"ד שלוחו של אדם אינו כמותו ה"מ שליח אבל עבד יד עבד כיד רבו דמי ומסיק מסתברא יד עבד כיד רבו דמי ולגבי אורחין איכא למילף דאי אמר לשכירו לא והשאל עם פרתי הוי שאילה בבעלים דיד פועל כיד בעה"ב דמי ודכוותיה כתב מהרש"ך ז"ל דאפוטרופס של יתומים שתפס בשביל יתומים הר"ז זכה משום דידו כידם כמ"ש ר"ח ז"ל ה"ה לענין שאלה בבעלים דפטור מהאי טעמא ע"ש וכן

דעת

דעה סס״ך בסי׳ ק״ח סעי׳ א׳ יע״ש ועי׳ תומים שם שרי דכתב להדיא דפועל גופו קנוי ודמי לעבד כנעני ובעבד כנעני כתבאר דיהו בסי׳ ש״מ דכיון דגופו קנוי איהו יולא מרשותו אעפ״י שאמר לו שלח ולכאורה דברי המח״א כראין. דהנה לכאורה עדיין לא פסיקא מילתא אם כדברי ר״כ דאמר פועל ידו כידו יהכים גם ר״ח אף דקאי כוותיה בהמגביה מליאה לחבירו דלא קנה חבירו דלכאורה זה תלוי בפלוגתת רש״י ותוס׳ דגרסינן בבילה ל״ט מילא מים וכתן לחבירו ר״כ אמר כרגלי מי שכתמלאו לו רב ששת אמר כרגלי הממלא ודכ״ע בירא דהפקירא הוא ובמגביה מליאה לחבירו קא מפלגי מר סבר קנה ומ״ס ל״ק ועי׳ רש״י שם וז״ל דכ״ע לא קנה חבירו בהגבהתו של זה אלא אם קנה המגביה או לא קנה פליגי ר״כ ס״ל ל״ק המגביה דלאו אדעתיה למקניה אלא מי שכתמלאו לו קנאו במשיכה כשיקבלם כשבאו לרשותו ודעתו לקנות דכי אמרינן לא קנה חבירו כ״ז שהיא ביד המגביה אמרינן דיכול לומר אני אזכה בה לעלמי אבל משכתנו לו קנה ורב ששת ס״ל קנה המגביה תחלה ומידו קבלם זה הלכך כרגלי הממלא ע״ש והתוס׳ שם דעת אחרת אתם דס״ל דלף ר״ש לא ס״ל שיקנה המגביה בלא מתכוין ע״ש א״כ לדעת רש״י ז״ל ר״כ דסובר דהמגביה עלמו כמי ל״ק א״א לתרץ דמשו״ה בשכרו לכל מלאכה מליאתו לבעה״ב לאו משום דהמגביה מליאה לחבירו קנה חבירו אלא משום חיוב דאכן מחייבין להפועל ליתן מליאתו לבעה״ב והוא קוכה לעלמו ובעה״ב מיכיה קזכיא. משום כיון דהדין בשכרו לכל מלאכה מליאתו לבעה״ב א״כ מכי אגבי׳ לאו אדעתיה למקני אגבי׳ ואיהו ס״ל דל״ק אף הוא עלמו לכן הולרך להרן מטעם ידו כידו אבל ר״ח אפשר דס״ל כרב ששת דהמגביה מליאה לחבירו הגם דלא קנה חבירו מ״מ המגביה עלמו לעלמו קנה וא״כ מוקי הא דתכיכן תמן דמליאת פועל לעלמו משום דהוא לעלמו קנה ואכן מחייבין אותו ליתנה לבעה״ב כיון דשכרו לכל מלאכה ולאו משום המגביה מליאה לחבירו קנה חבירו ולאו משום ידו כידו. ובזה כיחא ליסב קושית התומים בק״ה דמקשה הא דלא מקשה רבא מפועל הכ״ל גם על ר״ח הא בחדא שיטה קאי עם ר״כ ובהכ״ל כיחא דלר״כ שפיר קא מותיב דלדידיה ליכא לשכויי דס״ל דבעה״ב מיכיה קא זכיא ומטעם חיוב ככ״ל משום דאיהו ס״ל דאף המגביה לא קנה וא״כ ליכא למימר דאיהו זכיא לנפשיה ובעה״ב מיכיה קזכיא אבל ר״ח אפשר דס״ל כר״ש וככ״ל. ולדעת התוס׳ הכ״ל דס״ל דליכא מאן דס״ל שיקנה המגביה בלא מתכוין וא״כ ליכא לשכויי שר״ח לא ס״ל ידו כידו ופועל דמליאתו לבעה״ב משום דאיהו זכיא לנפשיה ובעה״ב מיכיה זכיא ומשום חיוב ככ״ל כיון דכ״ע ס״ל דאף המגביה עלמו כמי ל״ק וע״כ דס״ל דידו כידו הרי לכאורה אם ר״ח ס״ל ידו כידו תלוי בפלוגתת רש״י ותוס׳ דלרש״י י״ל דלא ס״ל לר״ח כר״כ דידו כידו ולדברי התוס׳ ע״כ ר״ח כר״כ ס״ל:

וגרסינן במליעא י״ב מליאת עבדו ושפחתו העבריים לעלמן והקשה הש״ך שם אמאי לא יהא אלא פועל והכיא מליאת פועל לעלמו בד״א בזמן שאמר לו ככש עמי היום עדור עמי היום אבל באמר לו עשה עמי מלאכה היום מליאתו לבעה״ב אמר ר״י הכא בעבד כוקב מרגליות עסקיכן באין רבו רולה לשכותו למלאכה אחרת רבא אמר במגביה מליאה עם מלאכתו עסקינן ר״פ אמר בשכרו ללקט מליאות. והכה בדעת רבא עדיין בפלוגתת רש״י ותוס׳ הכ״ל ובפלוגתת תוס׳ והכמ״י קיימינן דלפי מה דס״ל להכמ״י בדעת רבא דס״ל המגביה מליאה לחבירו קנה חבירו מדקמותיב לי׳ לר״כ י״ל דלא ס״ל לרבא ידו כידו אך לדעת התוס׳ בדף יוד בד״ה איתביה דרבא ס״ל המגביה מליאה לחבירו לא קנה חבירו לכאורה קשה איך יסבור בלא הגביה עם מלאכתו דמליאתו לבעה״ב איך יזכה האדון ועי׳ בדף י״ב בתוס׳ בד״ה המגביה וע״כ לדעת התוס׳ משום דס״ל דפועל שאני דידו כידו וכדעת ר״כ ולדעת רש״י הכ״ל י״ל דעדיין לא ס״ל ידו כידו רק כר״ש ס״ל דהוא עלמו קוכה ובעה״ב מיכיה קזכיא ומשום חיוב ככ״ל. אולם דעת הרא״ש והר״ן בבילה שם כפי׳ התוס׳ הכ״ל דאף ר״ש לא ס״ל דהוא עלמו קוכה בלא מתכוין והכה אף לרש״י ליכא לשכויי דר״ח ורבא יסברו כר״ש דלכאורה באמת קשיא קושית התוס׳ שם טובא דאיך אפשר שיקנה אף המגביה עלמו בלא מתכוין לדעת ר״ש לח) וע״כ משום דרש״י לשיטתו בדף י״ב דמליעא גבי זרק ארנקי בפתח זה ויצא בפתח אחר (פירש״י ואפקורי לכל הקודש) מהו ופשטו שם ממתכה ועי׳ תוס׳ בד״ה ויצא שכתבו וז״ל לא גרסינן ואפקורי דהא חשיב דעת אחרת מקכה אותו דמייתי ראי׳ ממתכה ואי אפקורי מיד שיצא הארנקי מידו הוי הפקר ובשעת זכייה ליכא דעת אחרת אלא לעולם לא גרסינן ואפקורי ולעולם הוא שלו עד שיוליאו מרשותו ע״כ הרי דעת רש״י דבהפקר הוי דעת אחרת מקכה וכודע היכא דאיכא דא״מ לא בעינן דעת קוכה ולכן קוכה קטן דבר תורה עמ״ל פכ״ע מה׳ מכירה ועי׳ רמ״ג ולכן כשמוקמינן ודכ״ע בירא דהפקירא הוא וא״כ רש״י לשיטתו דהפקר הוי דא״מ ולא בעינן דעת קוכה ולכן ס״ל לרש״י בדעת ר״ש דקוכה המגביה עלמו אף דלא הי׳ דעתו לקנות והתוס׳ מיאכו בזה דלשיטתן קאי דס״ל דלא הוי הפקר דא״מ. וא״כ ע״כ בבירא דהפקירא דוקא ס״ל לרש״י בדעת ר״ש דקוכה המגביה עלמו בלא מתכוין משום דכאן דין הפקר כגעו בה והפקר הוי דעת א״מ אבל במליאה דליכא דעת א״מ עי׳ סי׳ ע״ר ע״כ ס״ל דלא קנה אף המגביה עלמו וא״כ ליכא למימר דאיהו זכיא לנפשיה ובעה״ב מיכיה קזכיא ומשום חיוב ככ״ל כיון דהוא כמי לא קנה וע״כ דס״ל משום ידו כידו:

לח) תירץ נכון לקו׳ התוס׳ בבילה ל״ט על רש״י ז״ל דס״ל לדעת ר״ש שם דקוכה המגביה עלמו לעלמו אף בלא מתכוין לקנות דרש״י ז״ל לשיטתו דהפקר הוי דעת אחרת מקכה במליע׳ י״ב והתוס׳ מיאכו בזה דהתוס׳ חולקין שם ולא ס״ל דהפקר הוי דעת א״מ וא״כ תלוי פלוגתת רש״י ותוס׳ דבילה ל״ט בפלוגתת רש״י ותו׳ דמליעא י״ב:

ובהכרח אתה לומר כן דליכא למימר הסברא דאיהו זכיא לנפשי׳ ובעה״ב מיכיה קזכיא ומשום חיוב ככ״ל דהכה בירושלמי דפיאה פ״ד אמרו שם ר״י ס״ל אדם זוכה במליאה לחבירו דתכיכן תמן מליאת בכיו הקטכים הרי הן שלו ואמר ר״י לא קטן קטן ממש אלא כל שטיפולן על שלחן אביהן הרי הם שלו. והבת׳ איכ׳ לאקשויי דהיכא דייק מיכיה דר״י ס״ל דהמגביה מליאה לחבירו קנה חבירו דלמא שאני הכא שהבן זכיא לנפשיה ואבוה מיכיה קזכיא ומטעם חיוב ככ״ל וכן באמת הבין מהרש״א בדף י״ב בד״ה וא״ת וכימא דפירש״י בדעת ר״י דס״ל דבכו זכיא לנפשיה ואבוה מיכיה קזכיא וחולק על רש״ל שם ע״ש וע״כ לומר דמפשט פשיטא לי׳ להירושלמי כיון דתקנו חכז״ל דמליאת קטן או גדול וסמוך על שלחנו לאביו א״כ מעת שהגביהה לא הי׳ דעתו לקנות לעלמו ולא קנה לעלמו לכ״ע

כיון דליכא דעת א"ח ולכן ליכא למימר דאיהו זכי' לנפשיה ואבוה מיכ' קזכי' כיון דמעולם לא זכה לנפשיה כלל לט) ויפה דבר המהרש"ל וקרה מהר תלונות המהרש"א מעליו ק) ועי' רש"י מליעא שם בד"ה מרילה אלא אבי' וז"ל הלכך כשמגביה ללורך אבי' הגביהה וטעמא דמליאת בנו הסמוך על שלחן לאביו מבואר בירושלמי ריש מליאת האשה בשם ר"י משום דיכיל לשנותו לאיזה מלאכה שירלה וא"כ ע"כ פועל כמי לא זכה לנפשי' שתאמר דבעה"ב מיניה קזכי' דהא טעמא דמליאת בני לאביו משום דדמי לפועל שסכרו לכל מלאכה שירלה ואם פועל זכה לנפשי' כ"ש בנו ונסתר הקושי' הנ"ל דאין למשמע מיניה דהמגביה מליאה לחבירו קנה חבירו ודוק ועי' מח"א ה' זכי' ומתנה ס' ג' קא) ורא' לדברינו דלא אמרינן דאיהו זכיא לנפשי' רק מעת הגבהה הגביה לאביו ושייכא לאביו מעת הגבהה מהא דמבואר בב"י בסי' קע"ז בקופו בגדול וסמוך על שלחן אביו שמלא מליאה ולא הבעו אביו ומת דאין ליירשין הלק בה דאמרי' מדלא תבעו ושתיק ודאי מחיל ליה והובא דבריו בסמ"ע בסי' ע"ר ס"ק ה' ע"ש משמע בהדיא דליכא הסברי' דמדשתק מחיל הגם דלא הגיע ליד אביהן בחייו יש להיורשין חלק בה אי אמרת בשלמא דמעת הגבהה שייכא לאביו שפיר דהוי מגביה מליאה לחבירו דקנה חבירו ואין המגביה יכול לחזור בשום פנים אבל א"ת דהוא זכה לנפשיה ואבוה מיניה קזכיא א"כ אפילו תבע אמאי יהא להיורשין חלק בה דהא כ"ז דלא הגיע המליאה לידו ל"ק כמבואר להדי' במח"א בה' זכייה ומתנה סי"ב הנ"ל דאם אמרינן דהוא זכה לנפשיה ואבוה מיניה קזכי' משום איבה לא קני שיזכה האב כל כמה דלא מטי לידיה דאב ע"ש שמוכח כן מהירושלמי הנ"ל אלא ודאי דמעת הגבהה שייכא לאביו וא"כ ע"כ דר"ח ורבא כר"כ ס"ל דפועל ידו כיד בעה"ב וכנ"ל :

ובדעת ר"פ ור"י הנ"ל עדיין בפלוגתת התוס' והרמב"ן קיימינן דהנה דעת ר"פ בגיטין י"א וכתובות פ"ד דתופס לבע"ח במקום שח"ל ל"ק וכן דעת ר"י והקשה התוס' בדף יוד במליעא בד"ה אמר ר"י הא ר"י ס"ל התופס לבע"ח במקום שח"ל ל"ק וס"ל המגביה מליאה לחבירו קנה חבירו והא בהא תליא ותירלו דהיינו דוקא היכא דלא שייך מיגו דזכה לנפשיה דאין הלוה חייב כלום להתופס אבל במליאה דאיכא מיגו קנה ע"ש וכן דעת הרא"ש במקומו מטעם מיגו וכן כתב הנמו"י בשם הר"ן גבי הא דאמר רב אשי חלר משום יד אתרבאי ע"ש וא"כ ע"כ לכאורה לומר דס"ל לר"י ור"פ דטעמא דפועל דמליאתו לבעה"ב לר"פ בשכרו ללקט מליאות ולר"י בשכרו סתם משום ידו כידו דהא ליכא למימר משום מיגו דזכה לנפשיה דהא לעולם מליאתו לבעה"ב וכן לר"י דס"ל דמליאת בנו הסמוך על שלחנו של אביו לאביו ע"כ כמי משום ידו כידו דהא ליכא מיגו דהא לעולם מליאתו לאביו ועי' תומים ק"ה. ולדעת הרמב"ן והעומדים בשיטתו דמשני קושיא הנ"ל דמליאה שאני דהגם דס"ל התופס לבע"ח במקום שח"ל ל"ק מ"מ שפיר קנה חבירו משום דהוה רק מניעת הריוח. א"כ אין שום הוכחה דס"ל לר"פ ור"י ידו כידו. ולפי דברי הירושלמי שהבאתי בשאלה ג' שמוכח להדיא דלא ס"ל לר"י ידו כידו לכאורה הקושיא קאי איך תוכה הפועל להבעה"ב הא ח"ל וליכא מיגו לדעת התוס' והעומדים בשיטתם דמטעם מיגו קאתינן עלה. אולם עדיין יש ליישב דהא עדיין מטעם מיגו קאתינן עלה דאי בעי פועל בחלי יום חוזר וכן בנו מהשתא לא יהא סמוך על שלחן אביו ויהא מליאתו לעלמו וא"ב אמרינן מיגו דאי בעי חוזר ומיגו דזכה לנפשי' הגם דהוי תרי מיגו מ"מ הא עולא ס"ל דאמרינן בכי הא תרי מיגו עי' מליעא ט' : אולם זה דוחק לאוקמי דלא כהלכתא דהא רבנן פליגי עליה דעולא ולא ס"ל תרי מיגו וא"כ די שתאמר לאוקמי דר"י ס"ל כעולא כיון דמלאנו להדיא דר"י לא ס"ל ידו כידו א"כ על כרחינו לתרץ ככ"ל אבל ר"פ דלא נתבאר דלא ס"ל ידו כידו ביותר י"ל דס"ל הסברא דידו כידו מלאוקמי' דלא כהלכתא הגם דר"פ ס"ל דבמיגו פליגי ע' גיטין י"א ודוק וא"כ לדברי התוס' דמטעם מיגו הוא ע"כ ר"פ ס"ל ידו כידו ועי' תוס' מליעא י"ב בד"ה אמר ר"י שדעת ר"ת דר"י ס"ל ידו כידו. אברא שסדיתי כרגא בדבריו במ"א. ולכאורה יש להקשות על דברי התוס' והעומדים בשיטתן לתרץ קושיא הנ"ל מטעם מיגו א"כ איך קונה מליאה ע"י הלירו הא חלר דאיש משליחות אתרבאי ע' מליעא יוד : ובשליח גופא בדליכא מיגו גביה לא קנה חבירו ובקושיא הנ"ל העירו כמה אחרונים הקהלת יעקב באות חלר ושער המשפט ק"ה קב) אולם לפע"ד יש ליישב זה דהנה הקושיא הלז על התוס' עלמם ליכא שום סרח קושיא דהתוס' באמת ס"ל דחלר דאיש כמי מידו אתרבאי ומטעם יד כגעו בו ולא משום שליחות כלל דילפינן קטן מקטנה ע' תוס' בתרא דף כ"ד. וז"ל ואין להקשות דאע"ג דאין דעתיה אשערא אמאי אין ידו קונה לו שלא מדעתו כמו הלירו דחלר מתורת יד אתרבאי וכו' ועי' תוס' בתרא ע"ט בד"ה ואין מועלין אלא אף לדעת הרא"ש והר"ן דס"ל כדעת התוס' דמטעם מיגו הוא וק"ל דחלר דאיש משום שליחות הוא כמי ל"ק מידי דהנה הפ"י כתב בטעמא דתופס לבע"ח במקום שחב לאחרים דלא קנה הוא משום דהוי שליח לדבר עבירה וקיי"ל אין שלד"ע. ובחלר דבע"כ מותיב בה כ"ע ס"ל דאמרינן יש שליח לד"ע ע' מליעא יו"ד : א"כ שפיר קונה מליאה ע"י חלירו דבכל עלמו דבעינן גבי מליאה מיגו הוא משום דאל"כ הוי ח"ל וכן עלמו דח"ל ל"ק הוא משום דאשלד"ע אבל בחלר שפיר אמרינן ישלד"ע :

אברא דהקלה"ח בק"ה שדי כרגא בדברי הפ"י מדברי התוס' ע"ש אולם במ"א הולאתי קן קלמוסי לתרץ דברי הפ"י ומעתה ילא דדעת ר"ח ורבא ור"פ כר"כ וכן ר"י לדעת ר"ת וכולהו ס"ל דאמרינן פועל ידו כידו והריטב"א כתב גבי האיא פועל דידו כידו דגופו קנוי וכמח"א הנ"ל וא"כ דגופו קנוי איכו יולא מרשותו ע"י ומייב עדיין הלוה באונסין. וכן מבואר ברא"ש פי האומנין סי' ה' שכתב וז"ל הא דאמר הכא היכא דאכים שכיר או קבלן איכו כותן אלא שכרו ובפ"ק דקידושין דף י"ז אמרינן ע"ע שחלה שלש דאיכו לריך להשלים תירץ רבינו מאיר ז"ל דהתם איירי בשקיבל העבד כל שכרו דאם כתן לו האדון לא ישלים ולי נראה דהתם איירי בשחלה שלש ועבד שלש דכיון שאחר חולייו קבלו בעה"ב למלאכתו ולא אמר לנכות לו מה שחלה מכתחא מחיל אבל היכא שהחולי בסוף זמנו אין

הוכח'

לט) תירץ אמת לקושית המהרש"א במליעא י"ב על רש"ל שם :

ק) ראיה לדברינו מרש"י מליעא י"ב ד"ה מרילה :

קא) ראיה לדברינו מדברי הב"י בסי' קע"ז בסופו והובא בסמ"ע סי' ע"ר ס"ק ה' :

קב) תירץ על קושית הקהלת יעקב ושער המשפט בהקשותם על שיטת התוס' דס"ל דהמגבי' מליאה לחבירו קנה חבירו משעם מיגו דזכה לנפשיה א"כ אידקונה מליאה ע"י חלירו הא ליכא מיגו גבי חלר :

הוכחה שמחל לו והא דמפליגינן בין חלה שלש לחלה שש ולא מפליג בין חלה שלש ועבד שלש ובין עבד שלש לחלה שלש בלאו הכי משני וכו' ע"ש הרי דהרא"ש והר"ן ס"ל דפועל דמי לעבד דהא קא יליף נמי משכיר לעבד דבשכיר דמכנה בחלה לבסוף מיירי. וכן הדין בעבד בחלה לבסוף דישלים וא"כ כי היכא דע"ע גופו קנוי לבעה"ב לענין גרעון כסף כן פועל נמי גופו קנוי וה"ה פועל עכו"ם דמי לעבד וגופו קנוי כל עיקר ואינו יוצא מרשותו ע"י כמבואר במציעא ל"ח אמר שמואל הכא בע"ע וכו'. אולם לדינא לא כן נראה:

קג) **ודברי** הרא"ש לא זכיתי להבינם במה דלחלק יצא דהיכא דחלה שלש ועבד שלש ולא אמר לכנות מסתמא מחל הא אף אם מחל להדיא ומפורש יוצא הא לא מהני מחילתו בע"פ רק בשטר כמבואר בקידושין ט"ז אמר רבא זאת אומרת ע"ע גופו קנוי והרב שמחל על גרעונו אין גרעונו מחול וכן פסקו כל הפוסקים דלענין זה גופו של ע"ע קנוי לו שלא מהני מחילה בע"פ רק בשטר וע' ש"ך בסי' של"ג ס"ק כ"ה שחולק על דברי הרא"ש והר"ן וס"ל דפועל בכל ענין אפילו קבלו האדון אחר החולי בסתם ואפילו הקדים לו שכרו אין לו אלא מה שעשה ולא דמי לע"ע דע"ע גופו קנוי בכסף או בשטר וחזקה א"כ כל היכא דחלה ברשותיה דמארי' חלה משא"כ בפועל ושכן דעת התוס' להדיא בקידושין י"ז דע"ע גופו קנוי ופועל אין גופו קנוי והש"ך כתב שם שכן דעת המרדכי ותשב"ץ וכתב שכן דעת הריטב"א בפ"ק דקידושין וז"ל חלה שלש אינו חייב להשלים ואע"ג דאמרינן בפ' האומנין דפועל או קבלן אין לו אלא שכרו מה שעשה ובטלת חוליו לעצמו ל"ד פועל לע"ע דאלו פועל או קבלן השכירו בעה"ב למלאכה ידועה וכיון שלא עשאו אעפ"י שחלה או שנאנס אין לו אלא שכרו בהמעשה לפי חשבון אבל ע"ע לא נשתעבד לעשות דבר ידוע אלא נשתעבד שיכפוהו למלאכתו לומר שכל מלאכתו תהי' לרבו לפיכך אם חלה ולא עשה כלום נסתפחה שדהו של אדון עכ"ל ונראה דפועל אפילו השכיר עצמו לכל מלאכה מ"מ כיון דאין גופו קנוי שהרי לא הקנה בכסף או שטר וחזקה כקנין העבדים אין לו אלא לפי חשבון אלא שהריטב"א אורחא דמלתא נקט דמסתמא כשהשכיר עצמו לכל מלאכה מקנה את גופו בכסף או שטר או חזקה עכ"ל. ולכאורה קשה הא הש"ך ר"ל דאף בהקדים לו שכרו ושכרו לכל מלאכה אין לו אלא לפי מה שעשה הא בהקדים לו שכרו הי' נתינת כסף א"כ מקנה את גופו ודמי לע"ע. אולם ע"כ כוונת הש"ך דאף שנתן לו מעות מ"מ כיון דלאו בתורת קנין כסף נתן לו רק בתורת פרעון שכר לא הוי גופו קנוי דאנן בעינן שיתן לו כסף הקנאה ומש"כ דהריטב"א אורחא דמלתא נקט דמסתמא בשכרו לכל מלאכה מקנה בכסף וכו' כוונתו באם שנתן לו כסף בתורת קנין ומקנה בזה את גופו משא"כ בלא שכרו לכל מלאכה אפילו בנתן לו בתורת קנין לא מקנה את גופו ולכאורה דעת הש"ך בדעת הריטב"א ל"ע דהא להדיא כתב בפ"ק דמציעא גבי יד פועל כיד בעה"ב דפועל גופו קנוי כע"ע דשכירות ליומא ממכר הוא ע"ש אך לכאורה דברי הריטב"א ל"ע דהא כתב בפ' האומנין גבי שכירות יש להם אונאה דשכירות פועל לא הוי ממכר ובקושיא זו העיר המח"א בה' שכירות פועלים סי' א' וכתב לתרץ דהריטב"א דפ' האומנין מיירי בלא שכרו לכל מלאכה ודפ"ק דמציעא מיירי בשכרו לכל מלאכה וא"כ הוי גופו קנוי וממכר והשתא ניחא גם דברי הש"ך הנ"ל דכיון דמיירי בשכרו לכל מלאכה ובשכרו לכל מלאכה כבר הודיע הש"ך דמסתמא הקנה אותו ע"י קנין ומקנה את גופו כנ"ל הרי דעת הש"ך ואיך רבותא הנ"ל דאפילו הקדים לו שכרו ושכרו לכל מלאכה מ"מ אין גופו קנוי לו כע"ע רק בעשה עמו קנין נראה דגופו קנוי לבעה"ב כמו ע"ע וא"כ ה"ה בפועל עכו"ם נמי אין גופו קנוי לי' כעבד עכו"ם עד שיעשה עמו קנין וע' מ"ל פ"ב מה' עבדים ה"ג וז"ל אטו מי שנשכר לשם שנים יהי' בו דין ע"ע ויהי' עובר זה השכיר על לאו דלי בני ישראל עבדים ולא עבדים לעבדים הא ודאי ליתא כמש"כ התוס' בפ"ק דמציעא דף י"ד בד"ה כי לי בני ישראל וע"כ טעמא דשאני עבד דגופו קא קנוי אבל שכיר אינו נקנה אלא למעשה ידיו א"כ אינו בכלל בדין ע"ע ע"ש וע' ברמ"א בק"ס של"ג שכתב בפועל שאמר לו בעה"ב בע"פ לך נמחל שיעבודו ואפילו כבר נתן לו כל שכרו ע' ש"ך ס"ק מ"ז מ"ע שם וע"כ דס"ל דפועל אין גופו קנוי ליה כע"ע דהא גבי ע"ע לא מהני מחילה בע"פ רק בשטר כנ"ל ומדלא יצאו הפוסקים לחלק בין שכרו לכל מלאכה לרק למלאכה ידועה משמע אפילו שכרו לכל מלאכה נמי יוצא ע"י מחילה דע"פ:

ועי' תשובת מיימוניות לספר קנין סי' ל' שכתב וז"ל מלמד שחלה אינו חייב להשלים מדאמרינן ע"ע שחלה שלש ועבד שלש אינו חייב להשלים אע"ג שגופו קנוי למעשה ידיו כ"ש שכיר שאינו משועבד כ"כ וכן כתב בסי' ל"א שם כל קולא דע"ע יהבינן לפועל מק"ו השתא ע"ע דעבד איסורא ועבר על כי לי בני ישראל עבדים וגופו קנוי מקילין ביה כ"ש שכיר וכו' ע"ש הרי דגם אינך הפוסקי' ס"ל דפועל אין גופו קנוי כע"ע וא"כ יוצא דהריטב"א עצמו אשר המח"א הנ"ל בונה דיק עליו דס"ל דפועל גופו קנוי לבעה"ב כע"ע הוא דוקא בשכרו לכל מלאכה (כמש"כ הוא עצמו בשכירות פועלים סי' א' הנ"ל) וקיבל כסף בתורת קנין כדעת הש"ך הנ"ל בהשגתו בו וכדעת הנך רבוותא הנ"ל וא"כ אפילו הוכח דפסקינן אנן דפועל ידו כידו וכדעת ר"נ וכו' מ"מ ידו כידו אמרינן וגופו קנוי לא הוי כי היכא דאמרינן במציעא ל"ח על מתני' דקתני בשלח ע"י עבדו ע"י שאמר לו השואל שלח ומתה חייב והקשה הש"ס שם ע"י עבדו אמאי חייב יד עבד כיד רבו אמר שמואל הכא בע"ע דאין גופו קנוי לי' הרי דהגם דאמרינן ידו כידו מ"מ גופו קנוי לא הוי דהא לא הניא התרצן להמקשן מסברתו שסבר ואומר יד עבד כיד רבו דהרי הוא כמשיב לו משום דאין גופו קנוי אבל ידו כידו גם הוא ס"ל וא"כ אפילו אם ת"ל דאמרינן יד פועל כיד בעה"ב מ"מ גופו קנוי לא אמרינן וע"כ לומר כן דהא הש"ך סובר ידו כידו בסי' ק"ה ולכן בתפס ע"י פועל שלו במקום שא"ל קנה ע"ש ואפ"ה ס"ל בסי' של"ג הנ"ל דאין גופו קנוי לי' כע"ע קד) ומעתה אין כאן שום ראיה לדברי המח"א הנ"ל מהמהרש"ך ור"ח שכתבו דאפוטרופס שתפס בשביל יתומים שאין מוציאין מידו התם לאו משום גופו קנוי נגעו בה רק משום דהוי

קג) דברי הרא"ש דפ' האומנין סי' ה' לא זכיתי להבינם דקאמר ע"ע שחלה שלש ועבד שלש משו"ה לא ישלים כיון דקבלו אח"כ בסתם מסתמא מחיל הא אף במחיל מפורש אינו מהני כמבואר בקידושין ט"ז ע"ע גופו קנוי והרב שמחל על גרעונו אין גרעונו מחיל:

קד) נדחה ראית המח"א מה' שליח מדברי המהרש"ך ור"ח:

דהוי ידו כידו וכמו שמבואר להדיא טעמא בלדו משום ידו כידו וא"כ יולא דגופו קנוי לא אמרינן וא"כ שאלה בבעלים דבעינן דוקא עבד כנעני (אף לדעת הקונר דשלוחו די עכו"ם כמי לאו בר שליחות הוא) דגופו קנוי א"כ בפועל ושכיר שלו לא הוי שאלה בבעלים. קה) וכן באמר להלוה לשלות פי' שפיר ילא מרשותו אם לא שהוא פועל או שכיר שלו בקנין הגם שמדברי הרמ"א בס"ם של"ג והמ"ל לא חילקו אם קנין או לא משמע אפילו הי' קנין מ"מ כיון דדעת הריטב"א עכ"פ דבקנין הוי גופו קנוי ודעת הרא"ם והר"מ אף בלא קנין וכן דעת הרשב"א והרשד"ס והובא בחו"מ של"ג בש"ך ס"ק מ"ו מ"ז אף דהש"ך האריך לדחות דבריהם מ"מ בקנין נראה שגם הש"ך מודה דגופו קנוי לי' :

קה) לא נראה ונדחה דברי שמח"א סי' י"א בשלוחין :

והנה לכאורה קושית המח"א הנ"ל בסתירת דברי הריטב"א דבפ"ק דמליעא ס"ג דפועל גופו קנוי דשכירות ליומא ממכר הוא ובפ' האומנין קאמר דשכירת פועלים לאו ממכר הוא. לק"מ מידי משום דשכירות פועל ומכירת העבד לעולם הגם דהוי כמכר. מ"מ לאו כמכר ממש נינהו. משום דמכר ליתא בחזרה כלל דאם מכר והקנה כל חד לפום דינו א"א לשום לד לחזור מהמכר. וכן שכירות נמי ליתא בחזרה אבל עבד ופועל דיש להם כח לחזור . א"כ לא הוי כמכר ממש. וא"כ הגם דהאמר דפועל גופו קנוי לי' כע"ע מ"מ עבד עברי גופא נמי לא הוי כמכר ממש דאיתא בחזרה דהא מגרע פדיונו ויולא בע"כ של אדון ובמכר א"א לאפקועי המכר בע"כ של אדון. ובאמת י"ל דהא דע"ע אין לו אונאה. לאו מטעם דאתקש לקרקעות אלא משום דלאו מכר ממש הוא דבאמת הילפותא דעבדים אתקש לקרקעות הוא מקרא דוהתנחלתם לבניכם אחריכם. וקרא בעבד כנעני היא דכתיב. ע' רש"י מליעא י"ב במתני' בד"ה מליאת עבדו ושפחתו הכנענים וע' חו"מ רכ"ז. בסמ"ע ס"ק ס'. ובש"ך שם מפו"ה שפיר קאמר הריטב"א והובא בכמ"י בפי' הספינה גבי שוכר את הפועל לעשות עמו בגורן. דאם שעבד עלמו בקנין. בענין שאין יכול לחזור הוי כמכר ע"ש. אולם לפ"ז יולא דבשעבד עלמו בענין שאין יכול לחזור לדעת הריטב"א בקנין. או הקדים שכרו כמבואר בסי' של"ג בב"י ובש"ך ס"ק י"ד ע"ש . יהי' לו דין אונאה, דהא השתא הוי כמכר וזה דוחק . שזה כנגד כל הפוסקים. וע' רמב"ם פ"ג מה' מכירה הט"ו וע"כ כתירץ המח"א הנ"ל דבפ"ק דמליעא דקאמר דגופו קנוי מיירי בשכרו לכל מלאכה. ובשכרו לכל מלאכה מסתמא הי' קנין. והקנה את עלמו וגופו כנ"ל. אבל בלא הי' קנין אין גופו קנוי ועוד ידי נטויה לאמר, דאף ידו כידו נמי לא אמרינן א' הא הרי"ף השמיטו. ב' כיון דפועל עברי אמרינן ידו כידו ע"כ בעבד ודאי אמרינן ידו כידו דעבד אלים מפועל לכ"ע וכמבואר בש"ם מליעא י"ב. שהקשה על הא דקתני מליאת עבדו ושפחתו העבריים לעלמן. אמאי לא יהא אלא פועל וכו' פירש"י ולא יהא אלא שכיר בעלמא וכו' הרי דעבד אלים וכנ"ל ולמה לא מכר בחו"מ סס"ו גבי הא דלא יזכה ע"י בנו הגדול וסמוך על שלחנו דחושש לדעת ר"ת דכל היכא דאמרינן דידו כידו אינו מזכה ע"י דאף גם ע"י עבדו ופועל שלו לא יזכה דידם כידו. וכתבו רק ע"י עבדו הכנעני לא יזכה. אבל ע"י עבדו ושפחתו העבריים שרי. א"כ כ"ש פועל. קו) ובזה יתרועע אף יסודו כל בנין הליסא בסי' קפ"ח ס"ק א' דמדינא לא אמרינן דפועל ידו כידו. ובאמר לפועל עכו"ם שלו לעשות הגבהה או משיכה לא אמרינן דהוי כמו שעשה הוא דע"י כח: נעשה הגבהה הגם דליתא בשליחות דאין שליחות לעכו"ם. מ"מ תאמר דזה לאו מטעם שליחות נגעו בה. רק דנעשה הגבהה מכחו, משום דידו כידו דז"א, ומטעם הנ"ל, והתומים כבר דחה הש"ך דסי' ק"ה הנ"ל יע"ש. שחולק וס"ל דלא מהני תפיסת הפועל ככ"ל לפענ"ד :

קו) דברי הליסא בסי' קפ"ח דר"ל בעשה הגבהה או משיכה ע"י עכו"ם פועל שלו מהני הגם דעכו"ם ליתא בשליחו' משום דפועל ידו כידו והגבהה מכחו כעש' לא נראה דאכן לא פסקינן להלכי כדברי ר"ת דמליעא יו"ד דאמר פועל ידו כידו :

שאלה ו מעשה שהי' כך הי' הייתי באדעסי אצל הרב וכו' מוה' ישראל היילפרין נ"י ואמר לי ראה זה דבר חדש שלהלן מן נאוויארק באמעריקא כמה מאות פרסאות הי' אחד אמר רולה לגרש את אשתו מעיר אדעסי אבל במקים שהוא שם אין שם שום ב"ד ושלח להרב מנאוויארק כדת מה לעשות והשיב מכתב בלירוף נוסח כתב שימנה עדים וסופר ושליח בעיר נאוויארק ע"י כתב ועתה שלח הרב מנאוויארק הגט ע"י הפאסט ליד השליח מאדעסי אשר מינה אותו הרב מאדעסי לקבל הגט מיד הפאסט כנהוג ונשאלתי מה דעתי בזה :

והנה תוך כדי דיבור אמרתי לו שאית דין לריך בוסס. הגם דלכאורה על הרב המתיר הוא הדרך ומביאו הב"ש הרבה חולקים עליו מ"מ כיון דהרב"י והג"פ נוטין להקל במקום עיגון הגם שהוא כנגד הד"מ שהניח בל"ע מ"מ הכי יש לפסוק שכן דעת האחרונים להקל ומהם הדברי חיים סי' פ"ו שהאריך למענינו להתיר ע"ש אך דא עקא דהמתירים נמי לא התירו בעשה שליח ועדים ע"י כתב אלא היכא דהשליח עלמו נתן ליד האשה אבל הכא שהשליח שעשה שם ע"י כתב לא נתן בעלמו הגט ליד האשה רק שעשה עוד שליח באדעסי ככ"ל בודאי בדיכא דמילי כגע בה ולא ממסרן לשליח ואחר התבוננות חזרתי בזה דעד כאן לא אמרינן מילי לא ממסרן לשליח אלא היכא דהשליח ראשון לא מסר כלום לשליח שני ולא מסר לו רק מילי כמו שנמסר לו רק מילי אבל היכא דהשליח הא' מסר דבר ליד שליח ב' הגם דהשליח הראשון לא נעשה שליח אלא ע"י מילי מ"מ כיון שקיים השליח הא' דברי המשלח ועשה שליחותו ונעשה מזה הקיום דבר ואותו דבר מסר לשליח ב' לא הוי מילי וממסר לשליח כ"ז אמרתי מסברא אח"ז מלאתי כדברי להדיא בב"פ סי' ק"כ וז"ל כשהפקתי באומר לשכים תנו גט לאשתי או לשלשה כתבו ותנו גט לאשתי וכתבו וחתמו הם כמו שאמר הבעל אך לענין הכתיבה עשו שליח מי נימא דוקא לענין כתיבה וחתימה אינם יכולים לומר לאחרים משום דמילי לא ממסרן לשליח אך לענין הכתיבה יכולין לעשות שליח כשליח גט להולכה דעלמא דיכול לעשות שליח או דלמא בשליח הולכה דגט דעלמא כיון דבעל מתחלה מסר לו גט בידו יכול השליח לעשות שליח אבל הכא דלא מסר להם דבר אלא מילי וא"ל כתבו ותנו אע"ג דכתבו וחתמו הם גם לענין כתיבה אינם יכולין לעשות שליח כיון דמעיקרא הוי מילי. והרלתי הספק הזה לפני מרן הרב המובהק כמוה"ר

משה

שהם בלאנשי זאכהיר לעיינין מתוס' פרק כל הגט כ"ט. גבי בזיון דבעל וכו' ע"ש דלא שייך בכי האי
מילי ע"ש הרי דס"ל דכי האי גוונא לא הוי מילי כלל :

אולם עיין בקצה"ח סי' רמ"ד שחולק על הג"פ הנ"ל וס"ל דכי האי גוונא נמי הוי' מילי ע"ש .
קז) ולי נראה כדעת הג"פ ורבו יעוין בטור אה"ע סי' קמ"א ז"ל האשה עושה שליח לקבלה
והיא מתגרשת בקבלתו מיד כשיגיע הגט לידו ובהא מספקא לן אם דינו כדין האשה לכל דבר לענין
אם זרק הגט לחצירו או לתוך ארבע אמותיו שתהי' מגורשת ומסתברא שדינו כדין האשה לכל דבר
עכ"ל ובב"י שם כתב וז"ל לא ידענא מהיכן הוי ס"ד לפלוגי בינייהו ולכאורה א"א לומר כדברי הטור
כלל דהא חצר דאיש מטעם שליחות הוא ומילי לא ממסרן לשליח הגם דשליח דאשה מידה אתרבאי
מ"מ השתא אין האשה עושה השליח הב' רק השליח הא' הוא העושה השליח הב' והוי חצר מטעם
שליחות ומילי לא ממסרן לשליח וע"כ דהכא לאו דינא דמילי נגעה בה משום דלא נעשה השליח הב'
רק ע"י מילי לבד רק גם ע"י מסירת דבר הייני הגט ודו"ק. קח) וראי' ברורה לדברי מבתרא דף
פ"ה. ארבע מדות במוכרין ברשות לוקח כיון שקיבל עליו מוכר קנה לוקח ברשות הלא המופקדים
אצלו לא קנה עד שיקבל או שישכיר את מקומו. וכיון דאם קיבל עליו הנפקד זוכה לוקח ע"י חצירו
דנפקד ושליחות דנפקד ממשך לחצר דהא חצר דנפקד דקונה אינו אלא משום שליחות דנפקד דשלא
ע"י נפקד אין חצר דאחרים קונה לו יעוין בתוס' ד"ה הכי גרסינן ודעת הרבה פוסקים דזכייה נמי
מטעם שליחות הוא לפי גרסתם בש"ס מציעא ע"א: זכייה מדרבנן אית לי' ס"ל דזכייה מטעם שליחות
ואין שליחות לקטן לכן זכייה רק מדרבנן אית ליה וע' תוס' כתובות י"א ד"ה מטבילין ולפי הגורסין
זכייה אית ליה ולא גרסו מדרבנן ס"ל דיש לו זכייה מד"ת הגם דאין שליחות לקטן זכייה לאו מטעם
שליחות הוא וכמבואר. וא"כ תקשה לך לדבריהם איך קונה לו חצירו הא הוי מילי ומילי לא ממסרן
לשליח וע"כ כיון דמונח הדבר הנקנה לו בחצר ליכא מדין מילי כלל כיון דאיכא דבר לא מילי לבד.
קט) עוד ראי' מש"ס מציעא י"א מעשה ברבי גמליאל וזקנים שהיו באים בספינה אמר ר"ג עישור
שאני עתיד למוד נתון לעקיבא בן יוסף כדי שיזכה בו לעניים ומקומו מושכר לו ופי' רש"י ז"ל וכל
כך למה כדי לקנות מעשר שתהא חצירו קונה לו לפי שהמטלטלין אינו קונה אלא או במשיכה או
בחצירו ועקיבא בן יוסף גבאי הי' ואותו שנה שנת מעשר עני היתה ע"ש וא"כ הגם דאמרינן בקידושין
מ. שאני ר"ע דיד עניים הוי ע"ש מ"מ חצר שיקנה לו בודאי מתורת שליחות הוא דחצר דאיש מטעם
שליחות הוא והגם דהוא לעניים מתורת יד מ"מ חצר שלו של ר"ע בודאי מתורת שליחות הוא וא"כ
איך יתורץ לאותן שס"ל דזכייה מטעם שליחות הא דקנה לר"ע ע"י חצר הא הוי מילי ומילי לא ממסרן
לשליח וע"כ כנ"ל דהכא ליכא משום מילי כיון דהדבר הנקנה הוא בחצירו ולא רק מילי לבד הוי וע'
בספר א"ש כלל י"ב. קי) ואין ראי' מנדרים ל"ד. דהתם לא הוי המקדיש שליח של הקדש וגם הוא
את עצמו לא עשה לשליח להקדש רק הד' אמות שלו הגם דהוי מטעם חצר שפיר קונות להקדש
אף דחצר משום שליחות הוא מ"מ הכא לא הוי החצר רק שליח ראשון ובשליח ראשון ליכא מילי ודלא
כפרי"ע בח"מ סי' קכ"ז ודוק כי קצרתי במקום זה שיש בזה להאריך הרבה כי אין אני בביתי וספרים
אין אתי וכתבתי זה בחפזון ורק להזכיר קיא) ועיין ש"מ מציעא ל"ח גבי השואל את הפרה ואמר לי'
שואל למשאיל שלח לי ע"י בנך או עבדך או שלוחך ושלחה ומתה חייב שכתב הרא"ש וז"ל ועוד
אומר אני אפילו תימא שלא ע"י זיכוי אלא שאמר לו שלחהו לי ביד בנך או ביד עבדך או ביד שלוחך
כאומר אמור לו בשמי שיביאנה לי ואמר לו וקיבל על עצמו להביאו ולמסרה לידו נמצא שהוא שלוחו
של השואל שמשאו שליח ע"י בעל הפרה ע"ש ואיך אפשר שיעשה שליח הא' שליח ב' הא הוי מילי שלא מסר
לו כלום לשלוהו הא' וע"כ כיון דראשון לב' מסר הפרה אע"ג דהמשלח לא מסר כלום לא נקרא מילי
וע' מח"א ה' שותפין ושלוחין סי' ל"ז ובדברי הק' מרדות יש הרבה לפלפל אולם אלו הוינא באתראי וכו':

קז) ראי' לדברים מטור אה"ע סי' קמ"א.

קח) עוד ראי' לדברי' מדברי הש"ס דבתרא פ"ה.

קט) עוד ראי' לדברי' מדברי הש"ס דמציעא י"א.

קי) דחיה לדברי הספר א"ש כלל י"ב.

קיא) ועוד ראי' לדברי' מדברי הש"מ מציעא ל"ח.

שאלה ז

אחד שלח את אשתו בג"פ כדת ואח"כ הוציא לעז על הגט באמרו שאין בו ממש
ויסודתו שהוציא כתב הנחתם בשני עדים כשרים אשר עשה אותו היום קודם כתיבת
הגט באותו נוסח אות באות . לראי' ביד הר"מ בר"ח איך שאנחנו הח"מ שמענו שאמר בזה הלשון
הריני מודר הנאה מסופר שמעון בר"ב שלא אהנה אנכי מסופר הנ"ל ויהי' הנאתו עלי כקרבן כמזבח
כשיכל וגם אני אוסר נכסי סופר עלי כנ"ל. קודם הכתיבה אחר שהי' המעות ששייך להבעל ובצירוף
המעות שמגיע למסדר והעדים והסופר נשלש ביד המסדר אמר קונם מעותי האלו ואסורין יהיו על
הסופר כקרבן ועוד אמר על הניירות שלו שקנה לכתיבת הגט כנהוג קונם ניירות האלו ואסורין יהיו עלי
כקרבן כו' ואני מודר הנאה לסופר הנ"ל שלא יהנה הסופר ממני ויהי' הנאתי עליו כקרבן וכו' ועל
שמענו מפיו מפורש ולא חתמנו עצמינו כ"ז העידו בהליו"ע כדת כאוס :

תשובה

הנה הדין מבואר בנדרים ל"א ובש"ע יו"ד סי' רכ"ז דבהדיר הנאה מחבירו גם מדבר
שלא בא לעולם לא יכול להנות חבירו וא"כ אף דבכ"ד לכאורה אינו ברשותו הוא
כדמשמע מלשון מעכ"ת שהמעות הסופר לא הי' עתה בידו רק נשלש מיד האשה ליד המסדר מ"מ לא
אלים אינו ברשותו מדבר שלב"ל ובהדיר הנאה מחבירו אסור חבירו ליהנות ממנו אפילו מדבר שב"ל
א"ז כמבואר בש"ך ס"ק ד' בשם הר"ן (וע' מש"כ לקמן בזה) והכלל בזה דבזבינא חריפא הלוקח נהנה
ולא שמכר ובזבינא דרמי אאפיי המוכר נהנה ולא הלוקח, ובזבינא מציעא שניהם נהנים. ומשו"ה בזבינא
חי' אסור באם המוכר הדיר ללוקח מנכסיו. ובזבינא דרמי אאפי אסור אם הלוקח הדיר להמוכר מנכסיו
ובזבינא מציעא בשניהן אסורין. אך בזבינא מציעא מותר באם הלוקח הדיר למוכר היכא שהמוכר מוכר
בפחות דאין למוכר הנאה וכן אם המוכר הדיר ללוקח מנכסיו מותר היכא שהלוקח נותן יותר. וה"ה

בזבינא חריפא מותר היכא שהמוכר הדיר ללוקח היכא שהלוקח נותן כ"כ ביותר דאף שהוא זבינא חריפא לא יקנה שום אדם במקח זה ולהיפך בזבינא דרמי אאפי מותר היכא שהלוקח הדיר למוכר היכא שמוכר כ"כ בפחות דשום אדם לא ימכור במקח כזה אף זבינא דרמי אאפי ש"ז מותר והיכא דמוכר ולוקח הדירו זה את זה או שהלוקח לאחד או המוכר לאחר אסרו זה על זה שלא יהנה מחבירו וחבירו לא יהנה ממנו בכה"ג לא משכחת לה כלל שיקנו וימכרו זה לזה דממ"כ אסור או שזה נהנה או שזה נהנה או שניהם נהנים וכדאיתא שם במשנה שאינו נהנה להן והן לי' נהנים לאומות אבל לישראל לא יוכל למכור ולקנות וא"כ בגט זה שהוא נאסר הנאתו על הסופר והנאת סיפר עליו לא יוכל הסופר לקבל המעות והוא לא יוכל לקבל הגט דאי הוה זבינא מיצעא שניהם אסורין ואי הוה זבינא חריפא לגבי הבעל הבעל אסור לטלו בדמים ואי הוה זבינא דרמי אאפי לגבי הבעל אסור לסופר ליקח הדמים וא"כ א"א ליקח הסיפר שכר ויש חשש דגזל גט מסיפר דמבואר באה"ע סימן ק"כ דפסול אך ע"ז יש עלה דיקח פחות משוה ואז אין הנאה לסופר רק להבעל ובעבור הטעם ליכא חשש דגזל גט מסופר וא"כ הכיח שאין עלה רק שיקח פחות משוה. אך עדיין יש בזה לעיין סוגא כיון דע"כ ליטול פחית משוה ככ"ל ובזה יש איסור להבעל דהוא המשלח הגם דליכא איסור להשליח מ"מ הא הס"ך האריך לתעניתו כנגד פסק א"ז הרב הרמ"א ז"ל בחו"מ סימן קפ"ב סעיף א' דפוסק כרבינא דב"מ יוד דסובר היכא אמרינן אין שליח לדבר עבירה היכא דהשליח בר חיובא אבל היכא דאין השליח בר חיובא יש שליח לדבר עבירה ופוסק כרב סמא דתלוי באי בעי עבד ורק הלר דבע"כ מותיב בה אמרינן יש שלד"ע וא"כ גם כאן הגם דהשליח לאו בר חיובא הוא מ"מ אין שלד"ע משום דתלוי באי בעי עביד ודעת התוס' בב"מ יוד הנ"ל בד"ה דאמר בתירולא בתרא דהיכא דאמרינן אשלד"ע המעשה בטל ע"ש והנוב"י בקמא ע"ז בוכה הרבה על דברי התוס' אלו וכן דעת המל"מ פ"ג דגניבה דין ו' ועי' שו"ת מהרי"ט ח"א סי' קי"ו ובספר מחנה אפרים ה' שלוחין סי' ט"ו ובנוב"י תנינא סי' קי"א קי"ב קל"ה וא"כ לדעת הס"ך לסברת התוס' ודעימיה יש מקום לפסול הגט משום דאשלד"ע והמעשה בטל הגם שהרב שבו"י הרבה להשיב בח"א סי' קס"ד ובח"ב סי' קס"ה על הס"ך וקאמר שדברי הס"ך עלמם סתראי ניכהו ליו"ד סי' ק"ם ס"ק כ"ב ופוסק כרבינא ע"ש ואחריו החזיק הרב חיד"א בספרו יעיר אזן מערכת אשלד"ע והראה פנים לדברי א"ז ותשובות מהר"ם בר ברוך סי' תל"ג ומעמים בדעת הרשב"א והרא"ה והמרדכי והגהות מיימוניות והריטב"א והר"י והאגודה שסוברין לפסוק כרבינא ע"ש ולא כהס"ך שמעמים בדעת המרדכי והגהות מיימוניות והרשב"א והאגודה בשם הר"י שסוברין לפסוק כרב סמא ובדעת הרי"ף הנה הרב הגאון לבי הירם בנוב"י תה"ע סי' ע"ח אות יוד נוטה שסובר כרבינא אך עי' בתשובת הנוב"י אליו שני פעמים שם שדוחה דבריו ועי' כסף נבחר שדעתו שדעת הרי"ף לפסוק כרבינא ע"ש. קיג) ולי נראה בגם דעת הרמב"ם לפסוק כרבינא דהנה לכאורה קשה לן טובא על דעת הסוברין לפסוק כר"ם מש"ס ריש פ' המדיר דגרסינן שם המדיר את אשתו עד ל' יום יעמוד לה פרנס ופריך ופרנס לאו שליחותיה קעבד ע"ש אלמא היכא דהשליח לאו בר חיובא יש שליחות דאם ל"כ מאי פריך ופרנס לאו שליחותיה קעביד פשיטא דלאו שליחותיה קעביד דאין שלד"ע וע"כ לומר דאיכך פוסקים דס"ל לפסוק כר"ם ע"כ ס"ל כסברת הר"ן בנדרים ע"ו. שכתב וז"ל הלכה אסורה בהנאתו ולוקה כלומר לוקה הוא אבל לא הוא שהרי לא עשה שום איסור אלא בהדירה ואפשר דהכא נמי הא ימעיטנו דעלה רבינא אסורה אבל לא עליו כלל אבל הר"ס כתב לוקה הוא שהדירה את ההנה אותם אבל לא היא דלא נדרה כלל ולא שייך גבה לאו דלא יחל וליתא ע"כ ע"ש וא"כ לדברי הר"ן אין איסור להאוסר רק לנאסר וא"כ אף בנותן בעל ליד האשה אין כאן חשש איסור לבעל רק להנאסר זו אשה וא"כ אין כאן שום עבירה ולית סברא לאמר הא אשלד"ע וא"ך מקשה ופרנס לאו שליחותיה אבל הר"ס דס"ל דאיסור לאוסר קאי וא"כ הוה כאן האיסור להבעל וא"ך מקשינן ופרנס לאו שליחותיה אלא ע"כ דס"ל לפסוק כרבינא דהיכא דהשליח לאו בר חיובא יש שליח לד"ע ודו"ק וכן הרא"ש שם שכתב וז"ל ואם אסרו על אחר הנהנה ממנו עובר בבל יחל [illegible] דבשיטתו קאי דס"ל לפסוק כר"ם וקשה ש"ס דהמדיר הנ"ל לשיטתו לכן יצא לפרש דהנהנה עובר בבל יחל ודוק. אבל מ"מ כ"ע מודים שדעת הרא"ש ורבינו ירוחם והרמ"ה לפסוק כרב סמא וא"כ לכאורה קשה לשבוק דעתם. אך חשש זה ליתא מכמה טעמים א' דכודע דאם לריכין שיפ"י הסופר בר שליח בפלוגתת הראשונים הוא תלוים עי' אה"ע סי' קכ"ג ובב"י שם וא"ז רש"י ז"ל ותוס' והרי"ף והרא"ש והרמ"ה ורבינו ירוחם כולהו בחדא שיטה קיימו וס"ל דוכתב לאו אבעל קאי רק אסופר דלריכין לשמה ומה שכותב הסופר הגט לאו מטעם שליחות הוא. ודעת הר"י בתוס' גיטין דף כ"ב דבעינן בר שליח וא"כ ממ"כ כשר לדעת הרא"ש והרמ"ה ורבינו ירוחם דסוברין לפסוק כרב סמא וא"כ לדבריהם הגם דליכא עבירה לשליח ולאו בר חיובא הוא מ"מ אמרינן אשלד"ע הא הם עלמן סוברין דלא בעינן בר שליחות כלל דלאו מטעם שליחות הוא כלל ולדעת הר"י דבעי בר שליחות דמטעם שליחות הוא הא הוא עלמו סובר בקידושין דף מ' כרבינא וכן איתא בפסקי התוס' שם וא"כ הוה שליח דלאו בר חיובא הוא ופשוט. ב' כיון דדעת התוס' דקמא ע"ע ודעימי' דהכא דהשליח לא ידע יש שלד"ע הגם דיש חולקים הרב הנימוקי ודעימי' ע' חו"מ סי' שמ"ח אבל מ"מ בכ"ד דמאחרי דמעתא דהיכא דלמריכן אשלד"ע המעשה בטל הוא התוס' ושמה עלמן סוברין דהיכא דלא ידע ישלד"ע. ג' הכא י"ל דאין כאן שום עבירה דאימת מטי הנאה איסור להבעל דהוא המשלח ע"כ בשעת הגירושין או בשעת אבר הסופר מוכר לו הגט לא מקודם וא"כ גוף הכתיבה מהסיפר עדיין לא הוה הנאה והשליחות לא הוה רק על הכתיבה ולא שייך הכא אשלד"ע כי בשכתיבה לא קפו ליה איסור עדיין. ד' קצור אני לומר לפי מש"כ הפ"י בפ' הכותב דטעמא דתופס לבע"ח במקום שח"ל דלא קנה לפילו עבאו שליח הוא משום דאין שלד"ע וכיון דחב לאחרינא עבירה היא לגביה ע"ש וא"כ ע"כ לומר דקצור הפ"י דהיכא דהמשלח שכר שליח לעבירה אמרינן יש שלד"ע דאל"כ

קיג). קושיא על הסוברין לפסוק כר"ם מש"ס דהמדיר ותירץ נכון דתלוי בפלוגתת הר"ן והרמב"ם בנדרים ע"ו. והרא"ש דנדרים יוד לשיטתו דפוסק כר"ם ודוק

דאל"כ למה בח"ל מהני כששכר אותו דאמרינן דהוה כפועל וידו כידו עי' חו"מ סי' ק"ה ובש"ך שם הא אכתי הוה שלד"ע אע"כ ככ"ל דבשכרו אמרינן יש שלד"ע וא"כ בכ"ד כיון דשכרו הוה פועל שלו ויד כידו ובזה אמרינן יש שלד"ע (איברא דזה צ"ע דעדיין תלוי בפלוגתת הראשונים הרמב"ם והרא"ש אי בתר התקנה היה הסופר פועל שלו או שלה וכאן לא אמר שכרך עלי ע"ש) קיג) ויש לנו הוכחה מדברי התוס' דגיטין דף י"א בד"ה התופס כדברי הפ"י הנ"ל שהקשה שם וז"ל וא"ת דהכא קאמר ר"י דהתופס לבע"ח במקום שח"ל לא קנה ובפ"ק דב"מ סובר דהמגביה מציאה לחבירו קנה חבירו והא בהא תליא כדאמר התם ר"נ ור"ח דאמרו תרווייהו המגביה מציאה לחבירו לא קנה מאי טעמא הוה תופס לבע"ח במקום שח"ל וי"ל דר"י מחלק בין מציאה לבע"ח דגבי מציאה מיגו דזכה לנפשיה זכה נמי לחבריה ע"כ והשתא קשה לי טובא דאיך אפשר לקנות לו מציאה ע"י חצירו הא אמר דאי משום שליחות איתרבאי ולא אלים אלא משליחות ובשליח גופא אי לאו משום מיגו דזכה לנפשיה זכה לחבריה לא הוי יכלתו לקנות עבור חבירו משום דהוה ח"ל וא"כ בחצר דלית לן למימר גביה מיגו דזכה לנפשיה איך אפשר לו לקנות מציאה ע"י חצירו קיד) ובהנ"ל ניחא דכל עיקר הטעם דמצריכינן כלפי מציאה הסברא דמיגו דזכה לנפשיה הוא משום דאל"כ הוה ח"ל וח"ל דלא קנה הוא משום דהוה עבירה ואין שלד"ע הכא בחצר דבע"כ מותיב בה שפיר אמרינן יש שלד"ע אפילו לרב ששת ושפיר קונה מציאה ע"י חצירו אף דבזה ח"ל. ובהתאם הנחה קודמת שכן הוא דהיכא דשכרו אמרינן יש שלד"ע ככ"ל קטו) יתורץ מה דקשה לן בפסקי הרמב"ם טובא דהנה גרסינן בקמא דף ע"ט במתני' נתנו (בעליו) לבכורות בנו (לכהן בה' סלעים של פדיון הבן ל"א נתנו גנב לבכורות בנו) או לבע"ח לשומר חנם לשואל לנושא שכר לשוכר הי' מושכו (הכהן או הבע"ח או השומר) ומת ברשות הבעלים פטור (הגנב מכלום ול"א עיקר) ועי' תוס' ד"ה נתנו שכתב וז"ל אותו לשון שפירש בקונטרס דאבעלים קאי רחוק מאד וכו' ולשון אחרינא שפירש בקונטרס נתנו הגנב לבכורות בנו הוא העיקר דמתחייב הגנב במשיכת הני וא"ת אמאי מחייב במשיכה הא אין שלד"ע וי"ל דאיכא לא ידעו דאתי לידיה באיסורא אלא סבורין היו שהוא שלו ע"כ ומזה יצא לנו דין חדש דהיכא דלא ידע השליח דיש עבירה בדבר אמרינן דיש שלד"ע ועי' רמב"ם פ"ב דגניבה דמפרש כפירוש הא' מרש"י ז"ל דנתנו אבעלים קאי ומיאן בפירוש הב' מרש"י ואשר כן הסכים התוס' כי לא ניחא ליה להרמב"ם לומר דהיכא דהשליח לא ידע דיש עבירה דיש שלד"ע ועי' לח"מ שם ועי' נוב"י תאה"ע סי' פ' אות ג' שהוכיח מרמב"ם פ"ז מה' מעילה ה"ג שאפילו השליח לא ידע אמרינן אין שלד"ע ולא כדעת התוס' הנ"ל ועי' רמב"ם פ"ג דע"ז שכתב בעושה ע"ז אעפ"י שלא עשאה בידו ולא עבדה לוקה ועי' לח"מ שהקשה הא הוה לאו שאין בו מעשה ותירץ כיון דאמר עשאה בשליחותו הוה כאלו עשאה הוא עצמו וע"ז מקשה הא אשלד"ע ותירץ מהר"ם די בוטין דהעושה לא ידע שהיא צורה נעבדה ובכי האי גוונא חייב המשלח כמ"ש התוס' דקמא הנ"ל וע"ז הקשה מהר"י עייאש הא הרמב"ם לא ס"ל כתוס' דקמא הנ"ל כמש"כ הלח"מ בפ"ב דגניבה ונשאר בצ"ע ובדברינו הנ"ל אתי שפיר כתירוץ הלח"מ כיון שעשאה בשליחותו הוה כאלו עשאה הוא עצמו והא דאשלד"ע הכא מיירי בשכרו דהוה פועל וידו כידו ובכי הא שפיר אמרינן יש שלד"ע ככ"ל הגם כי האריך השער המשפט במקומו בראיות דגם בשכיר ופועל אמרינן אשלד"ע וגם הקצה"ח בסי' ק"ה השיג על סברת הפ"י. ובזה דיק על דברי התוס' דגיטין דף י"ב גבי פלוגתא דר"א ורבנן במי שליקט את הפיאה ואמר זו לפלוני עני דר"א אמר זכה וחכ"א יתננה לעני הנמצא ראשון ואמרינן שם בטעמא' דרבנן משום דכתיב לא תלקט לעני לא תלקוט לעני וז"ל והקשה בתוס' למ"ד כל מידי דאמר רחמנ' לא תעביד אי עביד מהני א"כ לקני העני ע"ש אע"ג דהשליח עבר אמימרא דרחמנ' וא"כ נימא אין שלד"ע אלא ודאי היכא דאין עבירה למשלח בענין כזה אמרינן יש שליחות וז"ב ע"כ ועי' לקמן בדברינו סי' קפ"ח ודוק שם מ"מ קושייתו אינו מוכרחת כ"כ לרבנן דאף א"ת אין שלד"ע מ"מ שפיר מקשה תוס' באחר אשר כבר עשהו ולמ"ד כל מלת' דאמר רחמנ' לא תעביד אי עבד מהני א"כ יועיל דאף בשליח לד"ע לא החליט התוס' במציעא' יוד בד"ה דאמר דהיכא דעביד דיהי' המעשה בטל רק בתירוצא בתר' ולדעת רבא דוקא דהוא ס"ל כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני והתוס' מקשה למ"ד אי עביד מהני ודוק. ה' הכא י"ל דמה שנסכה הבעל שנותן פחות מגט לא הוה עבירה כלל דהא גט שכתבו על א"ה דעת הרמב"ם והטור והב"ח דכשר אף לכתחילה ובדיעבד כשר לכ"ע כמבואר בגיטין כ' ובאה"ע סי' ק"כ וקשה הא מהכי מא"ה והי' צריך לומר דאינו גט ולבל יתהני מאיסורי הנאה ע' חידושי הרשב"א ביבמות דף ק"ב בשם הרמב"ן גבי סופר של עולה ודו"ק:

ועי"ב דגם הפוסקים דמכשירין בדיעבד נמי סוברין הסברא דאפשר ולא קמכוין דשרי רק שהם סוברין דזה לא הוה רק בדיעבד והעומדים בשיטתו סוברין דזה הוה אף לכתחילה הרי דאין שום עבירה ולא יתכן לומר דמשום דאינו מותר רק בדיעבד (כדעת הסוברין כן). בעשה ע"י שליח לא תועיל משום אשלד"ע דפשיטי' דזה לא ניתן להאמר כלל דבגדול מזה מסתפק הרב מהרי"ט ח"א סי' קי"ו אי אמרינן במידי דרבנן אשלד"ע כיון דמדאורייתא' השליחות חלה ועי' בהרב מל"מ בפ"ב מה' רוצח דשקיל וטרי בזה ע"ש ועי' נוב"י תאה"ע סי' ע"ח דהרב הגאון צבי הירש בנ"כ שקיל וטרי אי אמרינן במידי דרבנן אשלד"ע ע"ש וא"כ בכ"ד כיון דבדיעבד שרי לא ס"ד לומר בזה אשלד"ע קטז) ובזה יתורץ קושית הגאון מהמבורג מהר"י ז"ל שמקשה להנוב"י שמחזיק בדעת התוס' דמציעא' יוד דהיכי דאמרינן אשלד"ע המעשה בטל למה בכתב על א"ה כשר ע"ש דתירץ דשם מיירי שהבעל בעצמו כתבו אבל היכא דהשליח כותב על א"ה יש לומר אשלד"ע והמעשה בטל לדברי האומרין דכתיבת הגט מטעם שליחות. ובאמת זה מאד דחוק דסתמא קתני כותבין גט על א"ה דמשמע בין הוא בין שלוחו ולדברינו ניחא דהא דאמרינן אשלד"ע הוא בעבירה שעובר המשלח ע"י זה השליחות איסור דאורייתא' או עכ"פ איסור דרבנן. אבל בעשאו שליח לכתוב גט על א"ה דבדיעבד כשר לכ"ע ומטעם דאפשר ולא קמכוין דשרי

קיג) קו' אלימתא על תוס' דגיטין י"א ד"ה התופס.

קיד) תירץ נכון ורא"י לדברי הפ"י דפי' הכותב דס"ל דטעמי' דתופס לבע"ח במקום שח"ל דלא קנה משום דהוה עבירה ואשלד"ע מדברי התוס' הנ"ל.

קטו) ובדברי הפ"י הנ"ל יתורץ לן סתירת הרמב"ם מפ"ב מה' גניבה ופ"ז מה' מעילה ה"ג דס"ל דאף דהשליח לא ידע דיש עבירה אעפ"י כן אמרינן אשלד"ע ובפ"ג דע"ז ס"ל להיפך דהיכא דלא ידע שיש עבירה יש שלד"ע.

קטז) תירץ על קו' הגאון מהר"י מהאמבורג בקושיתו על הנב"י שדעתו כדעת התו' דמציעא י' דהיכא דאמרינן אשלד"ע המעשה בטל מהא דכתב גט על איסורי הנאה כשר:

דהרי א"כ ליכ' כאן עבירה ולא שייך בזה אשלד"ע . ו' ועוד כמש"כ הכו"פ סי' ע"ז תירץ ב' על קושית הגאון מהר"י מהמבורג הנ"ל דממ"נ לית כאן בית מיחוש דלהפוסקי' דמותר לכתוב לכתחילה על א"ח פשיטא לן דאין כאן דבר עבירה ואין להרהר רק אחר מי שאוסר לכתחילה והוא רק דעת התוס' והתוס' עצמן סוברין דלא בעינן שליחות בכתיבת הגט וסוברין בלא ידע יש שלד"ע ודוק ז' עי' מחנה אפרים שכתב לחלק הא דאמרינן אין שלד"ע הוא דוקי' היכי שאסור הדבר עליו מצד עצמו ולא מצד שבועה כגון שנשבע שלא לקדש וקידש ע"י שליח ובכה"ד כמי אין הדבר אסור מצד עצמו ע' חו"מ סי' ר"ח ודו"ק הגם כי המלוה הרועים שדי ביה כרגא בערך שלד"ע מ"מ מידי ספיקא לא יצא וא"כ אף בנידון דמחשש אשלד"ע לית לן בה רק שבהכרח היא ליטול פחות משויא כנ"ל :

אולם דא עקא כיון דבהכרח ליקח פחות ואכן קיי"ל דבדבר שבמדה ומשקל אף כ"ש מחזר ומשלים בדבר שיוכל להשלים כגון במעות או בשאר דברים שיוכל להשלים אבל בדבר שאינו יכול להשלים כגון בקרקע אם חסר כ"ש להמדה בטל מקח וא"כ בכה"ד שאחר הכאתו על הסופר אם יקח הסופר פחות יהי' טעות במכין שלוקח פחות מעות והוא בדבר שלא יוכל להשלים והוה כטעות במדה בקרקע מאחר שא"א להשלים בטל מקח וכאן כמי א"א להשלים שהרי אסור בהנאה וצריך ליתן פחות וא"כ הוה בטל מקח והוה גם גזל ולומר שאף שיקח פחות אין זה מקח טעות שבאמת אבל הסופר אינו שוה יותר שאף זאת המעות אינו שוה כיון שהגט נכתב לשם האיש הזה והאשה הזאת ואינו ראוי לאחר ואינו שוה יותר ולא הוה מקח טעות אף אם יקח פחות ז"א דא"כ דאינו שוה יותר א"כ אסור עליו בהנאה וע"כ ממ"נ איכא חשש אם לוקח פחות באמת ממה שהוא שוה עתה דאז אינו אסור עליו בהנאה דלא קמתהני מידי אז בטל מקח מצד חסר בדבר שבמדה וא"ת דלא הוה חסר בדבר שבמדה ואינו בטל מצד מקח טעות עדיין אסור לו ליקח מצד שאסור עליו בהנאה דהא אינו לוקח פחות ודו"ק : ואף אם תאמר שיכול ליקח פחות ואין כאן חשש משום חסר בדבר שבמדה ובמכין אבל מ"מ מזה המעות הנשלם אבל המסדר פשיטא' דאינו יכול ליקח דהא אמר נכסי אלו אסורין על הסופר בהנאה וא"כ אינו יכול ליקח מהם מאומה כמבואר ביו"ד סי' רכ"ז ובש"ך ס"ק יוד ובסי' ר"ד בש"ך ס"ק ע' ועי' שו"ת הרדב"ז ח"ג שאלה תרי"א ע"ש ורק משאר נכסיו דוקי' יכול ליקח פחות (א"ת דהעגלה הנ"ל קאי) ומשאר נכסיו הוא אינו רוצה ליתן וא"כ הוה גזל גם מסופר דמבואר באה"ע סי' קי"ב דפסול ולכאורה עדיין י"ע כיון דמכח שתולי' בלשון איסור אייתינן עלה הא באיסור הדין דאינו יכול לאסור דבר שלא בא לעולם על חבירו כמבואר ביו"ד סי' ר"ד סעיף ד' ובש"ך שם וחד דיכי' לדשלב"ל ולאינו ברשותו ע' חו"מ סי' ר"ע סעי' ה' אך ז"א דזה לא נקר' אינו ברשותו עי' רמב"ם פ"ו מה' ערכין וחרמים הכ"ב שכתב וז"ל אין אדם מקדיש דבר שאינו ברשותו כיצד הי' לו פקדון ביד אחר וכפר בו זה שהוא אצלו אין הבעלים יכולין להקדישו אבל אם לא כפר בו הרי הוא ברשות בעליו בכל מקום שהוא בד"א במטלטלין אבל בקרקע שנגזלה אחר וכפר בה אם יכול להוציאה בדיינין הרי זה יכול להקדישו ע"כ הרי אף במטלטלין דוקי' בכפר לא הוה ברשותו אבל בכה"ד הוה ברשותו הגם דמסדר לא יתן להבעל רק באופן כשיגרש ואם לא יתן גט יחזיר המעות לאשה מ"מ אף כשתפ' ביד אשתו כמי יכול לאסור על חבירו מצד דהוה כברשותו דלא כפרה ועיין חו"מ סי' ר"א סעי' ד' ובקצה"ח שם :

ועוד דהכא תולי' בלשון קונם ג"כ וקונם פרטי הוה קדושת הגוף ובקה"ג אף דשלב"ל יכול להקדיש כ"ש אינו ברשותו יעוי' בכ"מ בפ' י"ב מנדרים ה"י ועי' ל"מ שם . וכן דעת הר"ן בפי' אעפ"י ומרן בב"י ביו"ד סי' רל"ד וכן דעת הריב"ש סי' שכ"ט והובא דבריהם בקצה"ח סי' ק"ז ס"ק ב' ע"ש וכשאני לעצמי יש לי ראי' ברורה דבקה"ג אף לדשלב"ל יכול להקדיש דהנה ז"ל הרמב"ם בפכ"ב מה' מכירה ה"י כשם שאין אדם מקנה דשלב"ל כך אין אדם מקנה למי שלא בא לעולם אפילו עובר הרי הוא כמי שלב"ל והמזכה לעובר לא קנה ע"כ וכן דעת הטו"ע בחו"מ סי' ר"י הרי לסדי' דדעתו דעובר הוא דשלב"ל וא"כ איך פסק פט"ו מה' מעשה הקרבנות ה"ח בקדש עובר במעי אמו הרי זה קדוש ואם אמר אם תלד זכר הרי הוא עולה ואם נקבה הרי היא שלמים ילדה זכר הרי הוא עולה ילדה נקבה הרי היא שלמים ואף לקולא דלא בעינן שיקדשה שנית משנולד רק די בפעם א' ואם לא יתפוס להיות קדוש בלתי ספק כלל אז איכא חשש דחולין לעזרה עי' ש"ס תמורה דף י'. ברש"י בד"ה אין קדושה חלה ודו"ק. וע"כ לומר דבקה"ג אף דשלב"ל כמי חייל אפילו לקולא ודו"ק :

ועוד דאיתא בש"ע אה"ע סי' כ"ח בסופו מי שמכר חפץ שאסור בהנאה לישראל והישראל לא ידע שהחפץ אסור בהנאה וכאן בעדו דמים והוא קידש אשה בדמים הללו די"ש בזה ב' דיעות דעת הרא"ש והטור דאינה מקודשת כיון דהוה מקח טעות שהישראל לא ידע שהחפץ אסור בהנאה ממילי' בטל מקח והדמים חוזרים והוה המעות גזל בידו ולא הוה קידושין והב"י מביא דברי הר"ן שמסתפק וקאמר דאפשר הוה קידושין וז"ל הר"ן או אפשר דאפילו במוכר לישראל איירי כיון שהלוקח כאן דמיהן להוציאם הלואה הם בידו ומקדש בהם אעפ"י במחייב לשלם מביאו מפני שמקחו מקח טעות עכ"ל ומסיים עליו הב"י ומש"כ הר"ן או אפילו במוכר לישראל איירי עיקר דדברים של טעם הם ולפחות מידי ספיקא לא נפק' ע"ש ומשו"ה פסק בש"ע דהוה ספק מקודשת ומעתה מחזי אנן בהיפך דהיכי דמכר חפץ היתר לחבירו וחבירו נתן לו דמים שהם אסורין בהנאה ובעל החפץ לא ידע שהדמים אסורין עליו בהנאה וזה שקיבל החפץ קידש בהחפץ אשה בודאי אינה מקודשת לכ"ע לדעת הרא"ש והטור פשיט' דאין כאן חשש קידושין כיון דהוה מקח טעות דבעל החפץ לא ידע שהדמים אסורין עליו בהנאה וא"כ החפץ גזל הוא בידו ואין יכול לקדש בו אשה אלא אף לדעת הר"ן והב"י דמסתפקין התם הכא יודו דאינו מקודשת ודאי דדוקי' התם הוא דיכול להסתפק אם יכול לקדש משום דהוה במעות ושייך טעמי' דהר"ן דקאמר כיון שהלוקח כאן להוציאם הלואה הם בידו דאינו מחויב לשלם

אותן

אותן דמים עצמן רק בשילם מביתו די אבל לא כן הכא בהחפץ דלא שייך דבדרך הלואה בא לידו דלא עביד איניש דמושלי וחייב להחזיר אותו חפץ עצמו כיון דהוה מקח טעות והחפץ גזל הוא בידו בודאי לא יוכל לקדש בו ואינ' מקודשת ודאי לכ"ע וא"כ בנ"ד דהסופר נתן לו הגט בעד המעות והמעות אסורין על הסופר בהנאה והסופר לא ידע אם המה אסורין עליו בהנאה א"כ הוה מקח טעות והגט גזל הוא בידו והוה לי' גירש בגט גזול דפסול:

(ע"ב) **ולכאורה** עדיין יש לעיין דהנה מבואר בחו"מ סי' ע"ג מ"ה ראובן שנשבע שלא למכור משלו לפרוע שום חוב ואח"כ נשבע לפרוע לשמעון לזמן פלוני וכשהגיע הזמן טוען אין לי מעות וכבר נשבעתי שלא למכור משלי לפרוע שום חוב אם חוב שמעון קדם לשבועה שלא למכור משלו לא חלה השבועה ומכין אותו עד שתצא נפשו אם אינו רוצה לפרוע ואם השבועה קדמה לחוב שמעון כמלאת השניה שבועת שוא ומכין עליה מכות מרדות ואם מתוך אימת המלקות יתחרט וימצא פתח לשבועה הראשונה יתירהו וימכור ויקיים שבועה שניה. וכתב הט"ז וז"ל יש לתמוה למה לא לקח המלוה אותן דברים בחובו ובסמ"ע כתב דהוה כמו מכירה וק"ל מה לי ולשבועתו ירדו הב"ד לנכסיו ויתנו לזה כדי חובו דהא שיעבודא דאורייתא ועוד קשה מש"כ המחבר שאם יתחרט וימצא פתח לשבועה יתירהו לו וימכור וכו' דמשמע כל שלא יתחרט לא ימכור וכ"כ הסמ"ע שאין תקנה לגבות החוב עד שיתירהו לו השבועה והוא תמיה מאד וכי יש כח באדם לבטל חוב חבירו מכח שבועתו ותו מי עדיף זה ממקח שנעשה באיסור דקיי"ל בסי' ר"ח דאם עבר ומכר דהוה מכירה ובלע"ד דודאי יש כח ביד הב"ד לשלם החוב לזה בע"כ ע"ש הרי דעת הט"ז אפילו בקדם שבועתו לחוב נמי יש כח ביד ב"ד לשלם בע"כ וא"כ לכאורה בנ"ד נמי נימא הכי שישלם הב"ד להסופר הגם כי אסר לית לן בה כמו התם הגם שנשבע ולא תהי' גזל גט אבל ז"א לכ"ע. (א) עדיין לא ברירא לן מלתא אם הסופר הוא פועל שלו ודינו כבע"ח שלו דהא מלתא במחלוקת הנהו ע' בחו"ג ומביאו הפ"ת באה"ע סי' ק"כ ס"ק ב' אם אמר הבעל לסופר כתוב גט ותן והלך למדה"י דאז להרא"ש דעיקר התשלומין אף לאחר התקנה חל על הבעל גובין מנכסי הבעל שכר הסופר כמו שאר שכירות פועל ולהרמב"ם דעיקר תשלומין אחר התקנה חל על האשה אין גובין מנכסי הבעל דהוה כשוכר פועל בשל חבירו דכל דלא אמר שכרך עלי אין גובין ממנו ע"ש ובנ"ד פשיטא דלא אמר שכרך עלי דהא דהשלים שכר הסופר אצל המקדר לא הוה כאמר שכרך עלי דהא הוא לא השלים ועוד הא אנן ראינו שאסר נכסי אלו עליו מקודם א"כ נודע למפרע שלא רצה לומר שכרך עלי ודוק וא"כ לדעת הרמב"ם פשיטא דלא הוה כבע"ח שלו ורק לדעת הרא"ש יכולין לומר דהוה כבע"ח שלו והרא"ש בעצמו ס"ל דהיכא דקדם שבועה לבע"ח חל השבועה דהדין הנ"ל מסי' ע"ג ס"ה נובע מהטור בשם הרא"ש:

אברא דזה תלוי בפלוגתת הכה"ג והמחנה אפרים בפירוש דברי הרא"ש ע' קלה"ח בשם הכה"ג יו"ד סי' רכ"ח שמקשה איך אמרינן בקדמה שבועתו לחובו דמפקין חובו הא הוה נשבע לבטל את המלוה משום דסוף סוף הוא נשבע כשתבוא מלוה זו לידי לא אקיימנה ותירץ שם הכה"ג ומפרש כן דברי הרא"ש דמיירי בנשבע בסתם לבל למכור לשום בע"ח אפילו לעכו"ם וא"כ הוה בכולל ובנשבע בכולל חל אף על דבר מלוה יע"ש שמקשה א"כ אפי' קדם חוב לשבועתו ע"ש שנכנס בדוחק וא"כ לדברי הכה"ג הנ"ל בנשבע ולא כלל אף עכו"ם אף בקדמה שבועתו לחובו נמי לא חל שבועתו דהוה נשבע לבטל את המלוה וא"כ בנ"ד שלא כלל אף בקדמה שבועתו נמי לא חל אולם לדברי המ"א ה' שבועות סי' י"ח דמפרש דברי הרא"ש דאין זה נשבע לבטל את המלוה משום דלא נשבע שלא לפרוע כלל רק שלא למכור חפץ ואם מתרמי לי' ממון מי לא חלה שבועה וא"כ מיגו דחלה שבועתו באית לי' ממון חלה נמי שבועתו בלית לי' ממון והא דלא חלה השבועה אף בקדמה חובו משום דלא אתיא שבועה להפקיע שיעבודו בשלמא בקדמה שבועתו לחובו דעדיין לא הי' מחויב שפיר חלה אבל בקדם חובו אין כח בשבועה להפקיע שיעבודו וא"כ לדבריו לא אמרינן אין שבועה חלה רק בנשבע שלא לפרוע כלל (לא שנשבע שלא לפרוע מזה דייקא דכי הא הוה בכולל וחייל כנ"ל) וא"כ בנ"ד שנשבע שלא לפרוע מזה שמונח אצל המקדר חלה שבועה דעדיין הי' לו לגבות מהשאר או אי יתרמי לי' ממון כנ"ל הגם שאח"כ אסר את הסופר גם בהנאה וא"כ אין עוד לומר תסברא אולי יהי' ממון או לגבות מהשאר מ"מ משום זה לא תאמר דלא חלה השבועה (האיסור) הא כיון דבעת שאמר השבועה הראשונה עדיין הי' לו עוד נכסים ואי אתרמי ממון יכול ליתן דהא בהשאר עדיין הי' מותר בהנאה רק השני דהיינו השאר נכסיו אין השבועה חלה ויכול לגבות אבל משאר נכסיו הוא אינו רוצה ליתן ואינו באפשריות לגבות ממנו א"כ הוי גזל גט ותמי' על הנ"ד בבשמים ראש סי' ז' שרצונו לומר דהרא"ש לא ס"ל הסברא דאין השבועה חלה על המלוה ע"ש מדקמחלק הרא"ש בין קדם שבועתו לחוב ובין קדם חוב לשבועתו ואם משום מלוה אין חילוק דאפילו בקדם שבועתו לחוב לא לחול משום דסוף סוף כשיבא מלוה זו לידי לא יקיימנה ע"ש ולדברי שניהם ס"ל הרא"ש דאין שבועה חלה על המלוה כאן ודוק:

(ב) **אפילו** את"ל יתר רבותא דהמחבר נמי ס"ל דב"ד יורדין ונוטלין בע"כ כמו שבאמת כן דעת הרא"ש בבש"ר הנ"ל (ומהט"ז נראה שחולק על הסמ"ע ומפרש דהמחבר ס"ל דאין הב"ד יורדין) ותאמר דהמחבר לא איירי רק לענין פריעת עצמו וע"ז פסיק והכי בקדמה שבועתו לחוב אסור לו לפרוע בידו ממש אבל יודה דב"ד יורדין לנכסיו ופורעין דלאו איהו פרע לי' מ"מ אינו ענין לנידון והכא שאני ושאני דאסר נכסי אלו על בע"ח דהדין מבואר בנדרים מ"ו ובדף ל"ד: בר"ן שם וביו"ד סי' רי"ו דאפי' נתן אותן נכסים במתנה לאחר או מכר לאחר אסור לאותו אדם שאסר עליו מהן ולא דמי לנשבע כלל דהאיסור הוא להלוה אמרינן דלאו איהו פרע וליכא איסור גביה ולהמלוה שרי להנות לא כן בנ"ד דהאיסור להמלוה דאמר חפצי עליו וא"כ מה יועיל שירדו הב"ד ויטול כיון דלא יכול להנות דכי קודם כל החיוב לא יכול לאסור נכסיו א"כ אפילו בנתן לידו כבר מ"מ כיון דאסר בהנא'

בהלאה הוה כגזל כאשר אמרנו לעיל (ג) בהכרח לומר דהט"ז מיירי באין לו עוד נכסים יעוין בחו"מ סי' רמ"ה סעיף יו"ד בדברי א"ז הרב הרמ"א שם דדעתו דאם יש לאחד חוב על חבירו אין הבע"ח יכול להפקיר נכסיו ע"ש ועי' סמ"ע ס"ק י"ח שכתב וז"ל נראה דמוהר"ם איירי בבע"ח בשטר ובעדים דאז כל נכסיו משועבדים לו ולאו כל כמיניה להפקירן ולאפקועי משועבדים ע"כ ע"ש וכתב הט"ז עליו וז"ל הסמ"ע כתב דמיירי בשטר ולפע"ד נראה דה"ה במלוה ע"פ כיון דאין לו לשלם רק מזה אין בידו להפקירו ולהזיק בידים ממש לחבירו ע"כ הרי דאין הט"ז חולק על הסמ"ע רק באין לו במה לשלם רק מזה אז אין בידו להפקיר אפילו במלוה ע"פ אבל ביש לו במה לשלם פשיטא דיכול להפקיר אפי' מה שמפקיר הוא בינונית דשייכים לו לבע"ח והשאר נכסיו שיש לו המה רק זיבורית מ"מ פשיטא דיכול להפקיר והפקר מטעם נדר הוא ומכ"ש בנדר ואיסור עלמו ובכ"ד האם אין לו עוד נכסים ועי' שלטי הגבורים ב"ב קפ"ד ז"ל ומסופק אני אם הדין באדם שהפקיר כל נכסיו ובאו אחרים לזכות בהם אם דנים כמו הזוכה בנכסי הגר לענין פריעת החובות שזכרנו או דלמא כיון דדרך לשעבד לבע"ח נכסים דעתיד למקני אכתי שיעבוד הבע"ח על המפקיר ול"ע עכ"ל ע"ש. והובא דבריו בקלה"ח סי' רמ"ה ס"ק ב' הרי אף בלא השאיר לו כלום רק דעתיד למקני ס"ל למימר דבע"ח לא יגבה מן ההפקר כיון דמ"מ נשאר קלת לבע"ח כ"ש בנ"ד וברור. וא"כ ליכא בנ"ד כל טעמי הט"ז מש"כ וכי יש כח באדם לבטל חוב חבירו מכח שבועתו הכא לא הוה מכח שבועתו רק מכח איסור הנאה וחמור. גם דמשום זה לא יתבטל חוב חבירו דעדיין יכול לגבות משאר נכסיו גם מש"כ ותו מי עדיף זה ממקח שנעשה באיסור דקיי"ל דומכרו ממכר דכונתו פשוט דה"כ יקח הב"ד ויתן לבע"ח הגם שיבא מזה איסור להלוה מ"מ מקח שנעשה באיסור הוה מקח. וזה לא שייך בנ"ד דבאמת לא הוי מקח דלא הועיל כלל דאסור לו להנות ועוד אפי' אם הוכח דהוה פועל שלו או שלה ואמר שכרך עלי עדיין דברינו קיימים לכ"ע דכיון דתפס בלשון קונם ולא אסר רק על הבע"ח (דהיינו הקופר) א"כ היה קונם פרטי דאין לו פדיון כמבואר בנדרים ל"ה ע"ש וא"כ קדושת הגוף הוא ומפקיע מ"מ הגם דעדיין זה תלוי בפלוגתת רש"י והרמב"ם והר"ן והתוס' והרא"ש :

דהנה התוס' והרא"ש כתבו בכתובות כ"ע דאמרינן אלמוה רבנן לשיעבודו דבע"ח כמו דאמרינן אלמוה רבנן לשיעבודו דבעל ע"ש ורש"י נסתר מזה וכתב אלמוה רבנן לשיעבודו דבעל דשויוהו רבנן כלוקח גמור ולא כמלוה עכ"ל הרי טעמו בלידו דשיעבודו דבעל אלמוה משום דהוה כלוקח גמור ולא כן מלוה וכן לשון הר"ן במקומו שדוחה דברי התוס' דס"ל דאלמוה גם שיעבודו דבע"ח ע"ש והובא דעתו בחו"מ סי' קי"ז בדברי הג"ה שם וכן דעת הרמב"ם בפ' י"ב נדרים ה"י שכתב וז"ל חכמים עשו חזוק לשיעבוד הבעל שאינה יכולה להפקיעו מפני שהוא מדבריהם עכ"ל מדקנע מפני שהוא מדבריהם ש"מ דכ"ל דדוקא כלפי הבעל אלמוה ולא כן לגבי בע"ח דס"ל דשיעבודו דאורייי ע' ברמב"ם ה' מלוה פי"ח ה"ה שכתב וז"ל כל נכסי הלוה תחת שיעבוד המלוה מן התורה עכ"ל ועי' מחנה אפרים ה' גביית חוב סי' ב' וא"כ לשיטת רש"י והרמב"ם והר"ן. פשיטא דפקע שיעבודו דקונם פרטי מפקיע אלא בכ"ד אף התוס' והרא"ש יודה דפקע שיעבודו דקונם מפקיע משום דכאן אסר בקינם מעותיו דהמה מטלטלין והף באסר על כל העולם דיש לו פדיון דהוה רק קדושת דמים דעת הטור ומחבר בחו"מ סי' קי"ז ס"ז במטלטלין בלא שיעבדו אגב קרקע אין בע"ח גובה מהם וכן דעת המ"ל בפי"ח מה' מלוה וכן דעת הב"ח בסי' קי"ז וכן דעת מהרי"ט בחי"ד סי' כ"ד וכן דעת הרשב"א בתשובה סי' תרי"ח והובא דבריו במ"א הנ"ל ולא כמו שהבין קיז) הקלה"ח בחו"מ סי' קי"ז ס"ק ג' מדברי הרשב"א שהובא דבריו בס"ח פ"ב מה' זכייה דדעתו דאף במטלטלין בקדשן קדושת דמים איכו מפקיע מ"מ דז"א דא"כ יסתור א"ע בתשובתו הנ"ל ודברי הקלה"ח איכס מוכרחין וז"ל ה"ה כתב בעל העיטור ז"ל ואם ישראל יש לו מלוה בשטר או בעדים על הגר ומת הרי הוא כמשכון של גר ביד ישראל ואם בא ישראל אחר והחזיק בנכסי הגר איכו יכול להחזיק כשיעור החוב וכ"כ הרשב"א ז"ל כדבריו דאע"ג כשמת הגר נעשו כל נכסיו הפקר אין שיעבודו של זה נפקע דלא עדיף הפקר מהקדש ובהקדש קיי"ל דמוסיף עוד דיכר ופודה את הנכסים הללו וכן נראה לי אפילו אין לו אלא מטלטלין עכ"ל וכתב הקלה"ח שם וז"ל ומשמע דהקדש והפקר שוים וכיון דהפקר אפילו מטלטלין אין הפקר מפקיע מ"מ ה"ה בהקדש דמים אפילו מטלטלין אפילו הכי אין מפקיע מ"מ ולדידי לא משמע דהפקר והקדש שוים דתילף מיניה כמו בהפקר אפילו במטלטלין אין הפקר מפקיע מ"מ ה"ה בהקדש דמים במטלטלין רק הקדש לענין מטלטלין אכים ומפקיע מ"מ במטלטלין אף בק"ד וזה שכתב ול"כ דאפילו אין לו אלא מטלטלין דתלה בל"כ אם כבר אתקשו אהדדי ובהקדש לא מפקיע כ"ש בהפקר דכבר הורה גבר דלא עדיף הפקר מהקדש ואדרבה מכאן מוכח כתשובתו הרמתה דבמטלטלין אף ק"ד מפקיע מ"מ אך לא כקרקע. ולפי"ז נראה דבריו דמיירי בקרקע קאמר דאין ההפקר מוליא מ"מ דפשיטא דלא אלים הפקר מהקדש אדרבה גרע ולכן קאמר אח"כ ול"כ אפילו אין לו אלא מטלטלין כמי איכו מפקיע דבקדושת דמים כההוא גוונא מפקיע אבל בהפקר לא דגרע מהקדש ולעולם בהקדש במטלטלין בק"ד מפקיע מ"מ וברור וכיון דמפורש להדיא דדעת הטור דק"ד במטלטלין מפקיע מ"מ ע"כ גם דעת הרא"ש כן דכ"ידע דהטור בתר דעת אביו הרא"ש נגרר וא"כ הרוחנו דדעת הרא"ש דק"ד במטלטלין מפקיע מ"מ וכן דעת הסמ"ע בס"ק כ"ב שם ואך רק דעת התוס' בעירובין דף כ"ג בד"ה משום דר' אבוהו ובפ' השולח דאף במטלטלין בק"ד איכו מפקיע מ"מ מ"מ בכ"ד יודה כיון דהוה מטלטלין וקדושת הגוף וסברא דאלמוהו לא אמרינן במטלטלין משום דכל עלמו שאמרו רבנן לפי דעת התוס' לאלם שיעבודו דבע"ח הוא משום דאל"כ כל אחד יפקיע ממולא מבע"ח ע"י קונם והכא ליכא ההוא טעמא דאם כוונתו להפקיע מבע"ח הי' לו הברירה למכרם בשלמא בקרקע לא יכול באופן אחר בלתי קונם להבריח ממון דבמכרם בע"ח מוליא מיד הלקוחות אבל במטלטלין באם הי' כוונתו להבריח ממנו הי' יכול למכור ומטלטלין לא מוליאין מהלקוחות ודוק. ועי'

מ"מ

מ״מ הנ״ל דפוסק באחד שאסר נכסיו על בע״ח דקונם פיטי ודאי מפקיע מ״ש ואם אלמוה היה רק ספק דדעת רש״י והרמב״ם והר״ן דלא אמרינן אלמוה לבע״ח ולא אתי ספק חקנה ומוליא מידי ודאי איסור תורה ע״ש ועי׳ בתומים במקומו דפוסק ג״כ דבמטלטלין אף בקדושת דמים כ״ע מודים לי״ח דיכול לאסרן על הלוה :

ולכאורה עדיין יש לעיין דיש לדמות כ״ד להא דאיתא בנדרים דף פ״ה באומר קונם כהנים כהנים לי יבואו כהנים ויקחו בע״כ כו׳ דהתרומה אינו שוה אללו כלום ולא יוכל להנות ממנה ליתנה לכהן כיון שאסר הנאתו על הכהנים והוכיח מכאן הר״ן בשם הרשב״א דמי שאסר חפלו בהנאה יוכל אחר לזכות בע״כ דאין כאן משום גזל כיון דהגט אינו ראוי לשום אדם וממנו אינו יכול להנות א״כ אין לו להסופר בו שום ממון ויכול ליטול בע״כ וליכא משום גזל אבל ז״א (א) דעדיין מלתא דא שיכולין ליטול בע״כ דכתב הר״ן בשם הרשב״א לא פסיקא לן מלתא דהרב מחנה אפרים בה׳ זכייה מהפקר סי׳ ד׳ חולק על דברי הרשב״א אלו ודעתו שאינן רשאי האחרים ליטול בע״כ וכן דעת מהרש״ל בפי׳ הגוזל קמא סי׳ ס״א וכן דעת הש״ך ביו״ד סי׳ רכ״ז ס״ק ח׳ והגאון מליסא סי׳ רע״ה מחזיק בדברי הרשב״א וחילק על המ״א הנ״ל (ב) דא״כ תפול דין דגזל גט מסופר בזירא ליתא כמי כיון שאינו ראוי הגט לזולת וממנו לא יוכל ליקח מפאת שאינו רולה ליתן א״כ אינו שוה כלום ויכול ליקח בע״כ ואצטרך לומר דהתם שאני שיכול ליקח רק שהוא אינו רולה ליתן לכן הוה גזל לא כן הכא שהסר אבל עדיין זה לא יספיק לכ״ד דהא הכא כמי יכול ליקח משאר נכסיו דהא לא אסר רק נכסי אלו ולהבעל יש עוד נכסים הגם כי אסר הנאתי עליו מ״מ עדיין יכול ליקח פחות מעט משאר נכסיו כנ״ל רק שאינו רולה ליתן א״כ עדיין נקרא גזל גט (ג) מעיקרא לא דמי כלל דהתם הוא עלמו אסר על עלמו נכסיו א״כ אמרינן דהוה כהפקירו ולכן שרי לאחרים ליטול בע״כ (לדעת הסוברין כן) אבל הכא משום שהגט אינו ראוי לאחרים והוא אינו יכול ליקח בעדו מאומה אפי׳ שאמר שאינו יכול ליקח אפי׳ משאר נכסיו (למשל באסר כל נכסיו עליו) מ״מ בעבור זה לא אמרתי שיהי׳ הפקר דעדיין ראוי הוא הגט להסופר למכור אותו למי שירלה להתלמד מלאכת הכתיבה ממנו וכדומה ועכ״פ ראוי ללור עפ״י ללוחיתו דהנייר קנה הסופר לכ״ע להיות שלו חדא דהא הבעל אסר הנייר על עלמו בהנאה וא״כ קנה להיות שלו אפילו בע״כ לשיטת הרשב״א ועוד הא הבעל אסר נכסי סופר עליו וא״כ לא קנה הבעל הדיו של הסופר שנתן לו במתנה כנהוג מטעם דאיסורא לא כיחא ליה דלקניה (ויתבאר מזה בארוך קלת להלן אי״ה) וא״כ הוה שימנים של אומן וקונה בשבח כלי לכ״ע כמבואר למעיין וא״כ הגט כולו של הסופר הנהו וראוי הוא לו ולא הפקירו כלל ואינו רשאי ליטול ממנו בע״כ והוה גזל גט מסופר כנ״ל עד הנה דברנו מחשש שילא מהא דהדיר הבעל הנאתו על הסופר וגם מאסר אסר עליו נכסי האלו אסר מושלשים ביד המסדר ומאסר אסר הנייר שלו על עלמו בהנאה ואמרנו שיש לפסול משום גזל גט מסופר וכעת יש לעיין על החשש הנלמח מאסר אסר הנאה סופר ונכסי סופר על עלמו ואסר אסר הנייר על עלמו בהנאה:

ב׳) **דהנה** הרשב״א בחידושיו לסוכה דף ל״ה גבי ערלה כתב דטעמא דערלה דפסול הוא משום דכתותי מכתת שיעורא ופסול כל ז׳ משום דלא חזי למידי דקיימי לשריפה דומיא דאשירה דאי מטעמא דאין בו היתר אכילה או דין ממון הוה לריך להיות ערלה כשר אף ביו״ט א׳ משום דודאי כל מידי דהוה דידיה וברשותיה דלית בי׳ לאחרינא זכות לכם קרינן ביה ומביא ראיה לדבריו וכתב שזה ראיה ברורה ע״ש הגם דערלה אינו מחויב לשרפה כמש״כ הרשב״א שם אבל מ״מ כיון דלא חזי למידי דגם לאחרינא אסור דהוה ערלה לכן קיימא לשריפה וכהותי מכתת שיעורא ולא מקרי לכם וקשה לן טובא למה פסק קיח) הרשב״א בתשובותיו סי׳ תשמ״ז באסר נכסיו על עלמו שאינו יולא בלולבו ביו״ט הא הוא עלמו סובר דהיכא דהוה דידיה וברשותיה דליכא לאחרינא זכות ביה לכם קרינן ביה וערלה אי לאו טעמא דכתותי מכתת שיעורא דאינו ראוי לשום אדם בעולם הוה אמרינן דילא בו הגם שאסר עליו כיון דהוה דידיה כמש״כ הרשב״א כן להדיא כנ״ל והכא דידיה וברשותיה הוא וראוי לאחרינא אף ליטול בע״כ כשיטת הרשב״א עלמו בנדרים פ״ה הנ״ל ואף ללאת בו אם יתן מרלונו ולעשות אפיהם אפילו שלא לרלונו (דלעשות חפלו שרי משום דאין איסור בנטילת בע״כ דלאו מידי גזלו ועדיף מהיזק שאינו ניכר אבל ללאת דבעינן שיהי׳ שלכם ולפום השתא קיימינן דא״ה יש לו בעלים א״כ עדיין בנטילתו בע״כ לא עקר שם מארי קמא מיניה) ודברי הרשב״א בתשו׳ מביא א״ז הרב בהג״ה לשלכה בסי׳ תרמ״ע סעיף ב׳ באו״ח וביותר קשה על קיט) מגן אברהם ס״ק כ׳ שם שכתב דגבי לולב דאינו ראוי לאכילה לא שייך למדרש לכם שיהי׳ מותר בהנאה רק כיון שהוא שלו אעפ״י שאסור בהנאה לכם קרינן ע״ש והיכא שאסור בהנאה הוה עדיין שלו ויש לו בעלים כאשר מבואר בחידושי הרשב״א לסוכה הנ״ל דערלה הוה שלו א״כ למה פסקינן אנן באסר נכסיו שאינו יולא בלולבו כדברי הג״ה הנ״ל בשם הרשב״א הא דבר שאסיר עליו בהנאה הוה עדיין שלו כאשר מוכיח הקלה״ח סי׳ ת״ה מדברי הרשב״א בחידושיו הנ״ל (מדברי המ״א נראה כמי שס״ל דא״ה יש לו בעלים מדקאמר רק שלו אעפ״י שאסיר בהנאה לכם קרינן ואי א״ה אין לו בעלים איך אפשר שיהי׳ שלו ויהי׳ אסיר בהנאה ויקרא לכם) קכ) ועוד קשה כיון דס״ל דא״ה יש לו בעלים א״כ למה באסר על עלמו נכסיו יכולין אחרים ליטול בע״כ דמשמע אף לכתחילה הא עדיין הוה שלו ע׳ באבני מלואים סי׳ כ״ח ס״ק כ״ו שמוכיח מדכתב הריטב״א בסוף פ׳ האיש מקדש וז״ל ומורי נרו תירץ (על קושית התוס׳ שהקשה על הא דאמרינן המקדש בערלה אינו מקודשת וא״ת הא שרי להנות שלא כדרך הנאתן) דאפילו יש באפרן שוה פרוטה כיון דהשתא לית בהו דין ממון אינו מקודשת דכי שריף להו לבעריכהו לאו דידיה כינהו וכל הקודם זכה באפרן עכ״ל וכתב האבני מלואים ומשמע מדברי הריטב״א דא״ה לית להו בעלים כלל ומשו״ה כל הקודם זכה באפרן אבל מדברי הרמב״ם בפ״ג מה׳ חמץ ומלה משמע דא״ה אית לי׳ בעלים דכתב הקונה חמץ בפסח לוקה משום

בל

קיח) קושיא רבה על הרשב״א מדבריו בחידושיו לסוכה ד׳ ל״ה לדבריו בתשובותיו סי׳ תשמ״ז :

קיט) וקושיא על מגן אברהם באו״ח סי׳ תרמ״ט ס״ק כ׳

קכ) עוד קושיא על הרשב״א מחידושיו הנ״ל למה דמבואר בר״ן דנדרים פ״ה בשם הרשב״א דהיכא דאסר נכסיו על עלמו יכולין אחרים ליטול בע״כ:

בל ירא עי"ש עכ"ל הרי דתלי זיכי אם יכולין ליטול בע"כ וכל הקודם זכה באם אמרינן דאיסור הנאה יש לו בעלים או אין לו בעלים דמאן דס"ל דאיסור הנאה אין לו בעלים. הריטב"א. ס"ל כל הקודם זכה ומאן דס"ל דיש לו בעלים לא אמרינן דכל הקודם זכה ואכן ראינו דהרשב"א ס"ל דא"ה יש לו בעלים כמבואר בחידושיו הנ"ל ועוד דגם הרשב"א בתשובותיו סי' קע"ח פוסק דקונה חמץ בפסח לוקה כדברי הרמב"ם הנ"ל וא"כ למה פוסק באוסר נכסיו על עצמו בהנאה דיכולין אחרים ליטול בע"כ הא יש לו בעלים וגם על המחבר קשה דהוא פוסק קכא) באו"ח סי' תמ"ח כהרמב"ם דקונה חמץ בפסח לוקה ובסי' תרמ"ט פוסק דע"ז בהגבהה לזכות קונה הרי דס"ל דיש לו בעלים וא"כ למה פסק ביו"ד סי' רכ"ז באסר נכסיו עליו יכולין אחרים ליטול בע"כ עי"ש :

ולתריץ כ"ז קכב) מוכרח אתה לומר דשאני דבר שאסור עליו מה שהתורה אסרה בהנאה מדבר שאסור עליו בהנאה ממה שהוא עצמו אסר עליו בהנאה דהדבר שאסור עליו בהנאה ממה שהתורה אסרה עליו בהנאה לא הוה רק אינו ברשותו ושלו עדיין הוה כמו דאמרינן שני דברים אינם ברשותו של אדם ועשאן הכתוב וכו' בור ברה"ר וחמץ ויקשור הרשב"א דרק אינו ברשותו הוא אבל שלו עדיין הוה הגם דאסור עליו בהנאה ועיין בב"ק דף מ"ה בהא דאמרינן שם שור הנסקל משנגמר דינו מכרו אינו מכור הקדישו אינו מוקדש ופי' רש"י דלאו ברשותיה דמארי' קאי לאקדושי עי"ש הרי ס"ל דרק אינו ברשותו הוא אבל בעלים מיהו אית ליה אף דרש"י בפסחים דף ו'. בד"ה אפילו מר"ה ובע"ב בד"ה דלאו ברשותיה הוא כ' להדי' דא"ה אינו שלו הוא עי"ש איברא דזה פלוגתא התוס' ור"ת בסנהדרין דף פ'. דלר"ת ס"ל דאף בעלים לית ליה והתוס' חולקין עליו וס"ל דיש לו בעלים ובסמוך עוד כדבר מזה. אבל באסר הוא עצמו על עצמו הדבר בהנאה הוה כהפקירו ואף בעלים אין לו כשאר הפקר דהפקר משום נדר הוא לדעת הרמב"ם וחלוק הוא האיסור הנאה הזה שאסר הוא עצמו ע"ע משאר א"ה דבאסר על עצמו ליכא שום עישוי וע"כ שלא בטובתו לכן אף שלו לא הוי דהפקירו מרצונו הטוב ולא כן במה שהתורה אסרה עליו דהוה בע"כ א"כ לא הפקירו ואינו רביע על הדבר האסור רק האיסור של תורה לבלתי להנות ממנו אבל מי הפקיע ממנו לבלתי יהי' אף שלו ודבר זה מתורת הרב הצדיק הגאון וכו' רי"ס זצ"ל בחידושיו כלמד שילא בחילוקי דרבנן בין יאוש להפקר דיאוש אינו כהפקר דהפקר כיון שמדעתו הוא ע"כ נגמר כבר הענין לגמרי ואם הפקיר איזה דבר ובא אחר לזכות בה אינו רשאי לומר שלי הוא רק שקודם שזוכה בה אחר רשאי לזכות גם הוא ככל אדם הזוכה מן ההפקר אך גם הוא צריך לעשות בו איזה קנין כאחר הקונה מן ההפקר משא"כ ביאוש דאבדה (וכ"ש דגזילה) דממילא ובע"כ ושלא מדעתו כאבדה ממנו אינו יוצא מרשותו עד שבא ליד זוכה ואינו צריך קנין חדש הרי בכלל דבריו דברינו והשתא ניחא דבערלה דהאיסור הנאה בע"כ בא לו והוה רק אינו ברשותו ובעלים מיהו אית ליה וכן חמץ בפסח ושור הנסקל אבל באסר נכסיו דמרצונו הוא דהוה כהפקירו שפיר אמרינן דאף בעלים לית להו ומשו"ה פסק באסר נכסיו על עצמו בהנאה יכולין אחרים ליטול בע"כ דליכא בעלים ולכן שפיר פסק בתשובותיו תשמ"ז הנ"ל דאינו יוצא בלולבו דליכא בעלים להו ולאו לכם קרינן ביה וניחא דברי המ"א והמחבר הנ"ל ודוק ומעתה אחוז בידך דבאסר נכסיו בהנאה אף בעלים לית להו ומ"י יד שאול ביו"ד סי' רכ"ג סעיף ד' דס"ל דא"ה לית להו בעלים כלל וא"כ בב"ד שאסר על עצמו הכייר בהנאה א"כ הוה הכייר אינו שלו ועתה נחזי אנן אם יש קנין בא"ה :

והנה הרשב"א בתשובותיו סי' ה' כתב להדיא דבאיסורי הנאה יש קנין ואי אגבה ע"ז ע"מ לזכות בה קניא ובתשובותיו סי' קע"ח גבי חמץ בפסח כתב וז"ל לכאורה כיון שאסרה התורה בהנאה א"א לו לזכית ואין אני קורא חמץ של ישראל לא היא דכל שרוצה לזכות בה אף שאסור בהנאה זכה בה לאסור בהנאה לעולם ולעבור בו כחמצו וכענין שאמרו בע"ז שאעפ"י שאסורה בהנאה וא"א לזכות בה מ"מ כל שדעתו לזכות בה ע"ז דישראל קרינן בה עי"ש הרי דהרשב"א כתב להדיא דיש קנין בא"ה כל שרוצה לזכות בה וקשה דמבואר בתשובותיו סי' תר"ב ע"ד ששאלהו אשה שנדרה הנאה מראובן ואמרה כל נכסי ראובן עלי כקרבן ואח"כ בא אותו ראובן וקדשה מה דינו של הקידושין אם נאמר הואיל ויכולה לשאול או לא והשיב ח"ל לזכות במתנה שנתנו לו אחרים ובאותו שעה שאינו יכול להנות מהן שיהי' שלו וכימא הואיל ואי בעי מתשיל אינו דכיון דבשעה שקבלה אינו יכול לזכות בו ואינו שלו שוב אין לו בו זכות ואע"ג שנשאל אח"כ כיון דבשעת מתנה לא זכה שוב אינו יכול לזכות עי"ש קכג) הרי להדיא דס"ל דאין קנין בא"ה בשום אופן (ומדבריו אלו מוכיח האבני מלואים סי' כ"ח ס"ק כ"ו דס"ל דאף בעלים אין לא"ה קכד) והאמת דאינו מוכח מכאן רק דאין קנין חדש בא"ה והפרש רב איכא בין אין לו בעלים לבין אין לו קנין חדש) ולכאורה תמי' שלא זכר שר דברי עצמו בקצה"ח סי' ת"ה דמוכיח מדברי קכה) הרשב"א בחידושיו לסוכה הנ"ל דס"ל דא"ה יש לו בעלים ולדבריו יסתור הרשב"א דברתו וע"כ לומר דהקצה"ח לחלק יצא כדברינו הנ"ל דבא"ה דאסר הוא עצמו על עצמו אף בעלים ליה ליה ולא דמי לערלה דאיסורי הנאה שלו בע"כ בא לו ולכן יש לו בעלים ובזה יצא לנכון ג"כ קושיא זו דמשו"ה בחמץ וע"ז יש קנין משום דאיסור הנאה בע"כ בא ובאסרה נכסי ראובן עליה דמרצונה בא לה וא"כ א"א שתאמר דיהי' לה קנין דהא אפילו בהי' שלה מאז באסרה עליה פקע כחה ואין לו בעלים ככ"ל ודברי הרשב"א אלו הובא בדברי א"ז הרמ"א ז"ל בא"ע סי' כ"ח סעיף כ"א אבל עדיין קשה) עי' תשובות הרשב"א סי' תשמ"ו המודר הנאה מחבירו ונותן לו לולב ללאת בו ע"מ שיחזירהו אי שייך בזה מלות לאו ליהנות נתנו או לא והשיב דביום א' לא יצא דהא בעי ולקחתם לכם משלכם ולא משל איסורי הנאה וע"כ מוכח מזה דאין קנין באיסורי הנאה להיות שלו דא"ת דיש קנין בא"ה להיות שלו א"כ למה אינם יוצאין בו הגם שאסור בהנאה הא איכא דהוה שלו אף שאסור בהנאה לכם קרינן כמבואר להדיא בחידושיו הנ"ל וטעמא דלא חזי למידי וקיימא לשריפה וכתותי מכתת שיעורא כמו גבי ערלה כמי ליכא דהא חזי לכ"ע לבר למי שאסר עליו וע"כ לומר דאין קנין

קכא) קושיא להמחבר דפוסק באו"ח סי' תמ"ח כהרמב"ם דקונה חמץ לוקה ש"מ דס"ל דא"ה יש לו בעלים וכן פוסק באו"ח סי' תרמ"ט דע"ז בהגבהה קונה הרי דיש לו בעלים וא"כ למה פסק ביו"ד רכ"ז באסר נכסיו יכולין אחרים ליטול בע"כ :

קכב) תי' נכון ומספיק לכל הקושיו' הנ"ל :

קכג) קושיא על הרשב"א דבתשובות בסי' קע"ח ובסי' ה' ס"ל דיש קנין בא"ה ובסי' תר"ב ס"ל דאין קנין :

קכד) קושיא על האבני מלואים סי' כ"ח ס"ק כ"ו מוכיח מדברי הרשב"א מסי' תר"ב דס"ל דא"ה אין לו בעלים אולם לא מוכח כלל דאין לו בעלים רק דאין קנין חדש בא"ה :

קכה) קושיא על אבני מלואים שם דמוכיח דהרשב"א ס"ל דא"ה אין לו בעלים שלא זכר שר דברי עצמו בקצה"ח סי' ת"ה דמוכיח מדברי הרשב"א סוכה ל"ה דס"ל דא"ה יש לו בעלים :

קנין בו ולא הוה שלו ולכן אינן יוצאין בו דלא הוה לכם והכא לא אסר הוא עצמו על עצמו שתאמר דמשו"ה אין קנין דהא הכא בע"כ בא לו וא"כ דברי הרשב"א סתרא׳ נינהו דבסי׳ ה׳ קע"ח בתשובותיו פוסק דיש קנין בא"ה ובסי׳ [תר"ב] תשמ"ו פוסק דאין קנין בא"ה קכו) והמחבר בא"ח סי׳ תמ"ח גבי חב"פ ובסי׳ תרמ"ע גבי ע"ז פוסק דיש קנין בא"ה וא"ז הרב לא הגיה ש"מ דגם הוא סובר כן והוא פוסק באה"ע סי׳ כ"ח סעיף כ"א כהרשב"א דסי׳ תר"ב ובא"ח תרמ"ע כהרשב"א דסי׳ תשמ"ו ותשמ"ז דאין קנין בא"ה ע"ש והנה הרמב"ם פוסק בפ"ג מה׳ חו"מ בקנה חמץ בפסח לוקה משמע דס"ל דיש קנין ועי׳ ריב"ש סי׳ ת"א דג"כ פוסק בקונה חמץ בפסח עובר משום ב"י ע"ש וכן דעת הר"ן בפ׳ כל הצלמים דבע"ז וחמץ קונה ע"ש:

והאמת לתרץ קכז) דהנה לא מצאנו דיפסקו דיש קנין בא"ה אך ורק או בע"ז או בחב"פ דדוקא גבי ע"ז וחב"פ הוא דיש קנין אבל בשאר א"ה כגון המודר הנאה מחבירו או בבשר בחלב או שור הנסקל או ערלה וכדומה לא אמרינן שיהי׳ לו עכ"פ קנין לענין שיתקריא שלו ועדיין יאסר עליו הא"ה אלא אף קנין שיהי׳ שלו נמי לית ליה והטעם דהנה כתב הר"ן בפ׳ כל הצלמים גבי הא דאיתי׳ שם במצא ע"ז של עכו"ם דלא יוכל ישראל להגביה אותה כיון דאגביה קניא והוה ע"ז דישראל ולא מהני שום ביטול כיון דקודם דהגביה הוה ע"ז של עכו"ם ומהני ביטול של עכו"ם א"כ בר דמים ויוכל לזכות בה אף כשיבוא לידו יהי׳ א"ה וכתב ומשו"ה בקנה חב"פ אף דהחמץ אסור בהנאה אעפ"כ כיון דכ"ז שהוא של עכו"ם הי׳ בר דמים שיהי׳ מותר לאחה"פ אף לישראל אף כשיגיע החמץ לידו של ישראל שהוא יקנה אותו יהי׳ אסור בהנאה אף לאחר הפסח ואינו בר דמים מ"מ כיון שקודם שהגיע לידו הוא בר דמים שפיר יש לו בו זכייה וקונה החמץ להתחייב ע"ש הרי להדי׳ דס"ל להר"ן דא"ה דלית ביה דין ממון קודם הקנין שלו ליכא קנין והטעם דקונה בע"ז וחמץ הוא משום דבעת שקונה עדיין אינו א"ה ויש בה דין ממון מפני שהוא ע"ז וחמץ של עכו"ם הא אם הי׳ ע"ז או חמץ של ישראל והוא רוצה לקנות ממנו נראה דאין קנין משום דלית ביה דין ממון כלל וא"כ הא דפסק הרשב"א בסי׳ ה׳ ובסי׳ קע"ח והרמב"ם והריב"ש והמחבר וא"ז הרב בע"ז וחמץ דוקא קנו והוא כשקונה מעכו"ם ומשום דקודם קנינו הי׳ בו דין ממון ואף לו לעצמו אבל בשאר א"ה שאסור בהנאה מקודם קנינו כמו בקונה חמץ בפסח או ע"ז מישראל א"א לקנות כיון דגם קודם קנין שלו נמי אין לו בו דין ממון כלל. ומשו"ה שפיר פסק הרשב"א בסי׳ (תר"ב לענין קידושין) תשמ"ו גבי לולב דאין קנין להיות של היקבל עכ"פ שלו יתקריא משום דקודם קנינו נמי הי׳ אסור בהנאה וחמץ וע"ז שאני ושאני דאיך תאמר דלא תועיל קנין משום דהוה א"ה. דאימת הוי׳ אסיר בהנאה. א"ת דאין קנין קכח) וע"ע בתוס׳ סנהדרין דף פ׳. שכתבו בשם ר"ת גבי שור הנסקל וז"ל ר"ת ז"ל אין לו מכר ואין לו בעלים והלוקח אינו יכול לזכות בו יותר משאר כל אדם ע"כ הרי דס"ל לר"ת דאף בעלים אין לו ומאן דס"ל דאין לו בעלים הריטב"א הנ"ל והוא כ"ש דאחר לא יכול לזכות בו כמ"ש הרמב"ם פע"ו מה׳ אבידה ה"ח דלפיכך לא קנה חבירו לבעל הגל דיש ק"ו מה היכא דאבודה ממנו ומכל אדם יצאה מרשות בעלי׳ כ"ש דלא יוכל אחר לזכות בה וה"נ דאם אין לא"ה בעלים יש ק"ו מה שיצא מרשות בעלי׳ כ"ש דלא יכול אחר לזכות הגם שהתוס׳ חלקו עליו וכתבו וז"ל מה שאומר ר"ת ז"ל דאין לו מכר ואין לו בעלים זה לא יתכן ע"כ ע"ש קכט) מ"מ אינו מחולקים עם ר"ת ז"ל רק במה דס"ל דאין לו בעלים ואין לו מכר. ורצונם לומר דיש לו בעלים ויש לו מכר לסלק רשות מוכר ממנו אבל במה שכתב ר"ת דאין הלוקח יכול לזכות יותר משאר כל אדם שפיר וע"כ ס"ל דדבריו הוא ש"ס מפורש קמא מ"ה. מכרו אינו מכר רק שהתוס׳ מפרשו מכרו אינו מכר דאף שהמוכר יכול למכור ולסלק רשותו מעליו דלדבריהם יש לו בעלים מ"מ אינו מכר דא"א להלוקח לקנות א"ה בקנין חדש דהגם שתאמר דיש לו בעלים היינו שעדיין ישנו ברשותו ולא נפקא ע"י האיסור הנאה הנתהוה מרשותו וכיון שלא יצא מרשותו ועדן כחו רבע עליו לזאת ס"ל דיכול למכור לסלק רשותו אבל עדיין חילוק והפרש רב איכא. שתאמר דגם קנין מחדש יכול לעשות בא"ה והנ"מ באם האמר דיש לו בעלים ויש לו מכר כסברת התוס׳ או אין לו בעלים ואין לו מכר כסברת ר"ת. הוא כך. דהביא הב"י דברי הקונדרסין באה"ע סי׳ ק"כ דאם הסופר לא הקנה להבעל הגט אינה מגורשת משום דהוה גט גזול והב"י כתב עליו דאם נתן לו הסופר הגט מדעתו אינו גזל אך הטעם דאינה מגורשת משום דהגט אינו שלו וכתב הברית אברהם דבשני שיטות אלו תלוי אם יכול לגרש בגט של הפקר דלשיטת הקונדרסין דהטעם דהגט בטל אם לא הקנה לו הסופר הגט משום דהוה גט גזול א"כ בהפקיר דלא שייך זה שפיר מגורשת ולשיטת הב"י דבטל משום דהוה גט שאינו שלו אף בגט של הפקר בטל הוא ע"ש וא"כ בכתב גט על עור של שור הנסקל של חבירו דמטעם א"ה כשר דגט שכתבו על א"ה כשר כמבואר בגיטין כ׳ ומטעם אינו שלו רק של אחר (והפקר כשר כדעת הקונדרסין) פסול וא"ת דאין לו בעלים לא הוה של אחר וכשר לדעת ר"ת ז"ל (והפקר כשר כנ"ל) ולהתוס׳ פסול גם היכא דמכר לדברי ר"ת דאין מכר פסול הגם דאין לו בעלים (לדעת הב"י דהפקר פסול) מטעם דהוה גט מהפקר ולדברי התוס׳ דיש מכר כשר הגם דאמרנו דמודה התוס׳ דאין הקונה יכול לזכות מ"מ לא הוה כגירש בגט משאר הפקר דאין לו בעלים דהבעלים הפקירו לא כן הכא דיש לו בעלים ודוק. ורא׳׳ מהא דמבואר גבי מתנה אם הנותן נתן והמקבל לא רצה לקבל דהדבר לא הוה הפקר עי׳ חו"מ סי׳ רמ"ה סעי׳ י"א ודוק. הדרינן להנ"ל בנ"ד דאסר נכסי סופר עליו א"כ לא קנה הדיו (והקולמוס) משום דגם מקודם קנין שלו נמי הי׳ אסור עליו ולא הי׳ לו בו דין ממון כלל:

קל) **ועוד** דהא דיש קנין בע"ז וחמץ בפסח הוא דוקא היכא דראינו שרצונו לזכות כגון בקנה וכדומה אבל היכא דלא נודע לן אם רצונו לזכות כגון אחד הביא לו חמץ לתוך חצירו אמרינן דלא׳ קנה משום דאיסורא לא ניחא ליה דליקניה כמבואר כ"ז להדיא בריב"ש ת"א וברשב"א סי׳

ד קע"ח

קכו) סתירת הש"ע מסי׳ תמ"ח ותרמ"ע באו"ח פוסק דיש קנין בא"ה ובאה"ע סי׳ כ"ח סעי׳ כ"א פוסק כהרשב"א דתר"ב דאין קנין בא"ה:

קכז) תירץ אמת לכל הנ"ל וראיה לדברינו מהר"ן דע"ז להדיא:

קכח) וזה יש להעתים בכונת הי"ד שאול ביו"ד סי׳ רכ"ג סעיף ד׳ שכתב וז"ל מדברי הר"ן אין ראי׳ שכתב דזכותו ואיסורו באים כאחד ודוק:

קכט) פירוש נכון בדברי התוס׳ דסנהדרין דף פ׳.

קל) ועוד עי׳ ביד שאול הנ"ל שכ׳ וז"ל ולפע"ד כונת הר"ן דהתורה לא זכתה לו שיהי׳ שלו ממש רק כדי שיוכל לקיים מצות השבתה בחמץ או ביעור בע"ז וכמו גזל דהתורה הקנה לו הגזילה שיתחייב באחריות אבל אינו שלו עכ"ל ע"ש:

קע"ח ובנוב"י ח"א סי' י"ע ובאו"ח סי' תמ"ח סעיף ב' כתב אם עו"ג מביא דורון לישראל חמץ ביו"ט האחרון (וכ"ש ביו"ט עצמו אלא דקמ"ל דאף ביו"ט האחרון צריך לענין זה מגן דוד) לא יקבלנו הישראל וגם לא יהי' ניכר מתוך מעשיו שחפץ בזה וטוב שיאמר שאינו רוצה שיקנה לו רשותו . וכתב הט"ז דמלבד הדין אפילו בלא אמירה שרי דהיתרא ניחא ליה דליקניה ולא אסורא הרי להדיא דבסתמ' אמרינן דאיסורא לא ניחא ליה דליקניה וכ"ש בנ"ד דראינו שעשה כמה פעולות שלא יקנה פשיטא דלא קנה והא דקיבל מיד הסופר הי' בהכרח לפניו שלא ידעו ולא יבינו עד אחר הגט ואין קנין בע"כ ומעתה לא הועיל כלל מה שנתן לו הסופר במתנה ונשאר הדיו של הסופר וקנה הנייר להיות שלו בשבת כלי לכ"ע א' דהא הכא הוה קימנים של אומן ב' דהא אסר הבעל הנייר על עצמו בהנאה ויכול ליטול בע"כ דהנייר לא הוה שלו דבא"ה כזה שאסר הוא עצמו על עצמו דהוה כהפקירו ואף בעלים לית להו כנ"ל א"כ דהוה הפקר ובהפקר דעת רש"י בתליעא י"ב גבי זרק ארנקי דהוה דעת אחרת מקנה וקונה אף דליכא דעת קונה כמש"כ המשנה למלך בפ"ט ממכירה ע"ש ודוק . א"כ פשיטא דהגט לא הוה שלו ובגירש בגט שאינו שלו ג"כ פסול כמבואר להלן לבד דין דגזל ומעתה הא דכותבין גט על א"ס . לפי"ז הוא דוקא היכא דעכ"פ האיסור הנאה שלו הוא כגון בכתב גט על עור של שור הנסקל דהשור שלו הוא מקודם רק שעתה נתהוה עליו איסור הנאה וגם האיסור הנאה בע"כ בא לו ולפי"ז דעת התוס' הנ"ל דיש לו בעלים לא כן בנ"ד שעדיין אינו שלו רק שבא עתה לעשות קנין מחדש שיקנה מהסופר וא"א לכ"ע אף לדעת התוס' דס"ל דיש בעלים לא"ה כנ"ל דאין קנין לא"ה דלית בי' דין ממון מקודם קנייתו (הגם שלאחריתא איכא דין ממון מ"מ לא מהני דבעינן דין ממון להקונה עצמו כמו בלולב שאסר עליו בהנאה דאמרינו דאין בו קנין הגם דאיכא דין ממון לאחריתא) ובפרט בנראה שאינו רוצה לזכות וברור :

והנה הבאתי לעיל דברי הברית אברהם דמסתפק אם יכול לגרש בגט של הפקר משום דהוה אינו שלו וע"ש שכתב דהדבר תלוי בשיטת הב"י והקונדרסין הנ"ל ומסיק להלכה דפסול והובא דבריו בפ"ת באה"ע סי' ק"כ ס"ק א' יע"ש ומביא ראי' לדבריו שצריך שיהי' משל הבעל מהא דאית' בבתרא דף קס"ח והבעל נותן שכר הסופר מאי טעמא ; אמר קרא וכתב ונתן והאידני דלא עבדינן הכי שדיוה על האשה כי היכא דלא לשהויה ע"ש וע' בנמ"י בבתרא קס"ח הנ"ל שכתב וז"ל וכתב ונתן משמע שהבעל הכותבו הוא מכתיבו שפורע שכרו והשתא שאשה נותנת שכר כי היכא דלא נשהייה ליתן לה גט בשביל שכר הסופר ובין כך תתעגן והא דכתיב וכתב ונתן לא קאי' דלוחת כתיבה קאמר ע"כ א"כ לכאורה אין ראי' דוכתב לא קאי דבעינן משל הבעל רק דוכתב קאי על לוחת הבעל לסופר לכתוב הגט אך לכאורה עדיין דברי' קיימים דא"ת כפירש הנמ"י דלא בעינן משל הבעל תלטרך לפרש דברי הש"ס שצריך להיות שליחות הבעל ומש"ה צריך ליתן הבעל שכר כדי שיהא שלוחו ואם האשה תתן יהי' שלוחה אך כיון דשדיא רבנן על האשה עדיין שלוחו הוא אך שרבנן תקנוהו שיהא תשלם ורש"י והתוס' והרי"ף והרא"ש ורבינו ירוחם והרמ"ה (ובדעת הרמב"ם מסופקים אנו) ס"ל דלא בעינן שליחות הבעל כמבואר באה"ע סי' קכ"ג בב"י שם ע"כ יפרשו פשטות הש"ס דבעינן משל הבעל ורק דעת הר"י והרי"ף דבעינן שליחות ויחידים המה כנגד הנך רבוותא . א"כ פסול מלבד אינו שלו אבל עדיין אין ראי' דלמא דוכתב קאי על הסופר כדעת התוס' והולכין בשיטתם ואין הספר ב"א ת"י קלא) וכשאני לעצמי נראה לדינא היפך מדבריו דכשר לגרש בגט של הפקר א' מהא דמבואר בתוס' דוכתב קאי על הסופר ולא אשמעינן חד מנהון למימר דוכתב קאי דבעינן משל הבעל ב' ע' ש"ס דגיטין כ' אמר ר"ח יכילנא למיפסליכהו לכולי גיטא דעלמא א"ל רבא מ"ט אילימ' משום דכתיב וכתב והכא איהי קא כתבה לה (כותבת שכר הסופר כדאמרינן בג"פ) ודלמא אקנויי אקנו לי' רבנן (השתא זוזא נדידה והוי כמאן דיהיב לה איהו דהפקר ב"ד הפקר) אלא משום דכתיב ונתן (בר נתינה שיפי' שוה פרוטה) והכא לא יהיב לה מידי דלמא כתיבת גט שוה תדע דשלחו מתם כתבו על א"ה כשר ע"כ הרי דרש"י נקט בלשונו על הא דקאמר הש"ס דלמא אקנויי אקנו לי' רבנן טעם דהפקר ב"ד הפקר ונודע דהפקר ב"ד הפקר לא הוי רק הפקר לא קנין שיהי' שלו אף דבא אח"כ לידו כאשר הארכנו בזה במק"א וגם מכאן גופא מוכח דהפקר לא הוה קנין דאל"כ מה קא מקשה הש"ס בתר דאמר דלמא אקנויי אקנו לי' רבנן אלא משום דכתיב ונתן והכא לא יהיב לה מידי הא כיון דאמרת דקני הגט קנין גמור א"כ שפיר נתן לה השתא דבר שוה ואין לומר כיון דמ"מ הוי שלה הגם דחז"ל הפקיעו ממנה והכנס לו מ"מ לא נתן לה מידי כיון דבאמת אף מקודם הי' שלה ז"א כיון דקני והוי שלו לא גרע מנתנה לו במתנה וכיון דהדר מיהדר לה הוי נתינה גמורה ודוק . קלב) וראי' ברורה לדברינו מדברי הרמב"ם דלא זכר כלל אם בעינן שימסור הסופר הקלף והדיו לבעל במתנה וא"כ אפילו בכותב בשכר הא הדיו והנייר שלו מטלטלין ובמטלטלין עקרוהו חכמים הקנין המעות וא"כ במה קנה הדיו והנייר א"ת דבעינן שיהי' משל הבעל ולא של הפקר וע"כ דס"ל כל שלקח הסופר המעות סילק ידו ורשותו מהנייר והדיו ולא הוי גזל ולהכי שפיר מגורשת דלא נתמעט רק גזל אבל לא בעינן שיהי' שלו קלג) ובהא ניחא דלא מחלק המחבר וכל הפוסקים בין כתבו על א"ה שהי' מקודם שלו ובין שקונה עתה הא"ה דבאמת אף בקונה עתה הא"ה הגם דאין קנין בא"ה להיות שלו לא איכפת לן דלא בעינן שלו רק אם קנה וסילק המוכר רשותו ולא הוי גזל מהכי הגם דאינו שלו אולם כיון דדעת הרא"ש והב"י דבעינן שלו כמבואר בסי' ק"כ וכדעת הברית אברהם ל"ע לדינא ובמקום עיגון יש לעיין :

קלא) דימוי לדברי הברית אברהם במה שלנונו לומר בגירש בגט של הפקר דאינו גט מדברי התוס' ומש"ס דגיטין כ' :

קלב) ראי' לדברינו מדברי הרמב"ם בה"ע :

קלג) עוד ראיה לדברינו מדברי המחבר שם :

ועדיין לכאורה יש להרהר על פסקי דנן אשר הנחנו הנחה סותרת דלכ"ע א"א לקנות בא"ה קנין חדש א"כ למה בכתב גט על א"ה כשר הא לא מצי האשה לקנותו דאין קנין בא"ה בדבר שאין לו בו דין ממון מקודם בואו לידה ועוד הא גם הבעל אינו יכול להקנות לה גט שנכתב על א"ה אף שהוא שלו מאז כנ"ל משום דאינו ברשותו וכל דהוה אינו ברשותו אף שהוא שלו לא יכול להקנות

להקנות כמבואר בקמא ס"ט דדומיא דביתו בעינן מה ביתו ברשותו אף כל ברשותו. אולם ז"א דבאמת
לא בעינן כלל שתקנה האשה הגט וראי' דאין קנין בע"כ ואי צריכה קנין איך מתגרשת בע"כ ומדמתגרשת
בע"כ ידעינן דלא בעינן שתקנה ולכן כשר גט שנכתב על א"ה כמבואר להדיא קלד) בקצה"ח סי' ר'
דכתב וז"ל דהא דאמרינן דגיטו וחצירו באין כאחד לא מהני רק בגט ושחרור דלא בעינן קנין וזכיית
בגט רק נתינה בעלמא וראי' דגם בע"כ מגורשת ולא מצינו זכייה בע"כ וגם קיי"ל כתבו על א"ה כשר
וכתב הרשב"א דאין זכיה בא"ה וכו' ע"ש וע' באבני מלואים סי' קל"ט סעיף א' וז"ל ומהאי טעמא
נראה דבשטר קידושין פסול אם כתבו על א"ה אע"ג דבגיטין כשר אפילו בא"ה דאוריי' ואתקש הויה
ליציאה מ"מ שאני גט דהוה בע"כ לא בעי זכיה רק נתינה לחודא סגי ע"ש. ובזה אמרתי לכתר אחד
נחמד בש"ס גיטין דמנה מה ששוה גיטי נשים לשחרורי עבדים והם ג' והקשה הש"ס ותו ליכא והאיכא
ומשני מלתא דליתא בקידושין קתני מלתא דאית' בקידושין לא קתני והקשה קלה) הרשב"א בתשובותיו
סי' תר"ג ליתני דשוה ג"כ לכ"ע לענין דשניהם בכתבו על א"ה כשר ולא כן בקידושין דבכתב על א"ה
ד"ה פסול לכ"ע כמבואר באה"ע סי' ל"ב וע' בבית שמואל שם שמביא תשובת הרשב"א בשם הירושלמי
הנ"ל ובהנ"ל מתורץ שפיר כיון דהטעם דכתב על א"ה כשר הגם דליכא בו קנין דאין קנין בא"ה
בקנין אדם מ"מ לגרש כשר משום דלא בעינן שיקנה לה הגט דלא כתיב רק ונתן וכמ"ש הפ"י בפי'
שמגרש ע"ש דבאמת נתינה בע"כ שמיה נתינה לסלק שיעבודא מעליו כמבואר ברשב"א במקומו ודאית'
בע"כ כבר נודע לן מדקאמר שם וכדברי הר"מ בארבעה דיכול לחזור אע"ג דאית' בע"כ ע"ש א"כ ש"מ
דפשיט' להו דאית' בע"כ וכשנודע דאית' בע"כ ממילא נודע דאין צריך קנין דאין קנין בע"כ וכשנודע
דאין צריך קנין ממילא נודע דגט שנכתב על א"ה כשר ועוד אמרתי בזה דבר נאה ומתקבל. בס"ד
חדרשנו משם. ועוד יש לאלקי מילין בזה דיעון בש"ס גיטין ל"ט: דגרסינן אמרו לפני רבי נתייאשתי
(לשון הפקר הוא) מפלוני עבדי מהו אמר להם אין לו תקנה אלא בשטר ואמר ר"י מאי טעמא דרבי
גמר לה לה מאשה מה אשה בשטר אף עבד נמי בשטר וקא דייקת מינה כאשה מה אשה איסורי ולא
ממונא אף עבד נמי איסורא ולא ממונא (כיון דרבי מאשה יליף לא איירי אלא במפקיר עבד גדול שיש
לו יד לקנות עצמו ומשו"ה כשהפקירו אין לו עליו אלא איסור אבל לא ממון כאשה זו שניטה אינו
בא להפקר ממון אלא איסור) וכו' ובדף מ'. גרסינן אמר אמימר המפקיר עבדו אותו עבד אין לו
תקנה (ואפילו בשטר) מאי טעמא גופא לא קנוי ליה איסורי הוא דאיכא גבי' ואסורא לא מצי מקנה
ליה ע"ש הרי להדי' לדברי א"ז רש"י ז"ל דיאוש לשון הפקר הוא הוה דעת אמימר כהפך מדברי רבי
דלרבי יש לו תקנה בשטר אף בהפקירו ולאמימר אין לו תקנה ואפילו בשטר וגרסינן בדף מ"ג: ת"ר
המוכר עבדו לעכו"ם יצא לחירות וצריך גט שחרור מרבו ראשון אמר רשב"ג בד"א בשלא כתב עליו
אונו אבל כתב עליו אונו זה שחרורו מאי אונו דכתב ליה הכי כשתברח ממני אין לי עסק בך והקשו
התוס' וא"ת הא אמר אמימר המפקיר עבדו אין לו תקנה דאיסור' דאיכא גבי' לא מצי מקנה וכאן
משמע דיש לו תקנה בשטר וע"כ לא משחרר ליה עד שיברח דאי לאלתר הוי שחרור היכא מזבין לי'
ומכר ליה לעכו"ם להשתעבד ע"ש תירוצם שיוצאין לחלק בין מפקיר לבין מוכר עבדו לעכו"ם ולכאורה
אינו מובן קלו) קו' התוס' הא רבי סתם לן המשנה א"כ סתם לן כוותיה שמועיל למפקיר עבדו שטר
שחרור ולא כאמימר החולק בבירור ומה זה חרדת התוס' בשראינו שרבי לא ס"ל כאמימר מפורש כנ"ל
וע"כ לומר דהתוס' לשיטתם קלז) בב"ק ס"ו דס"ל דיאוש לא הוה הפקר וחולקין על דברי א"ז רש"י
ז"ל שם ולשיטתם דברי רבי ואמימר יחדיו יהיו תמים דרבי דס"ל דיכול לשחרר בשטר הוא דוקא ביאוש
דלא הוה הפקר גמור אבל בהפקר יודה רבי לאמימר דאינו יכול לשחררו אף בשטר ודברי אמימר
יחדיו ידובקו עם דברי רבי דאמימר דוקא בהפקר קאמר דליכא שום תקנה ואפילו בשטר אבל ביאוש
יודה לרבי ולזה שפיר מקשין קושייתם והשתא צריכין לדקדק למה במפקיר יסבור רבי ואמימר בלתי
ספק דלא מהני שטר שחרור דאיסור' דאיכ' גבי' לא מצי מקנה הגם דתינח דלא גמר ג"ש דלה לה
מאשה מ"מ הא מצינו גבי אשה דליכא גבה רק איסור וניתרת בשטר ולמה יגרע ג"ש מג"כ וע"כ כדברינו
דהאשה לכ"ע אינה צריכה לקנות ואינו צריך להקנות לה הגט דלא כתיב רק ונתן ועבד ס"ל דצריך
לקנות דלא ילפינן עבד מאשה וא"כ אף באשה אי לאו קרא ונתן לא ה"א גם אלא שתהי' ניתרת
ע"י שטר כי הייתי אומר דצריכה האשה לקנות ואין קנין בדבר שאין בו דין ממון רק התרת איסור
גרידא רק אחר שגילה לנו התורה קרא ונתן דלא בעינן שתקנה דנתינה בע"כ שמיה נתינה הוא ממילא
ידע דנתרת ע"י שטר בלא ממון אף דליכי' רק התרת איסור גריד' אבל גבי עבד כיון דלא ילפינן
לה לה בג"ש א"כ א"א לעבד שהפקירו שיצא בשטר כיון דליכי' ממון רק איסור גרידא ואכן בעינן שיקנה
ואין קנין בדבר שאין בו דין ממון ואשה שאני דגלי לן קרא וחידוש הוא ומינה לא ילפינן לבעלמא
והגט באמת אינו צריך שיהי' שוה פרוטה ואף בשוה אינו מגורש בו משום דהאם כונתו בהקנאתו
ולהעבד בקבלתו בקניית הנייר פשיטא דאין כונתו על קניית הנייר רק על מה שכתו' בו ואף אם
כוונתו על הנייר אינו יכול לקנות רק הנייר ולא מה שכתב בו דאין במה שכתב שוה פרוטה ודמי לקני
את וחמור המבואר בחו"מ ר"ע דלא קנה רק מחצה ואפשר אף מחצה נמי לא ע"ש ורבי יליף לה לה ודמי
עבד לאשה דבשניהם הי' גזירת יתברך שמו שאינו צריך קנין שמעינן מיהו בדבר שאין בו דין ממון
ליכא קנין הדרינן להנ"ל עדיין דברינו קיימים דבדבר דליכא בו דין ממון כגון א"ה ליכא קנין והא דכותבין
גט על א"ה איירי בהי' שלו מקודם והאשה אינה צריכה שתקנה כלל דא"ת להיפך דבאמת בעינן
שתקנה הגט ומהא דכותבין גט על א"ה מוכיח מזה דיש קנין בא"ה ותתרץ מה דקשה איך יכול להקנות
גט שנכתב על א"ה להאשה הא הוה אינו ברשותו כמו חמץ משום דאסור בהנאה אינו ברשותו כקרא
וכמו שור הנסקל ודומיהן ואינו יכול להקנות כמבואר בקמא דף ס"ט דגזל וגזלן שניהם
אינם יכולין להקדישו זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו ותאמר כיון דמטי לידה מועיל הקנאתו

אע"ב

קלד) ראי' לדברינו מדברי הקצה"ח סי' ר' וכן מבואר באבני מלואים סי' קל"ט סעיף א':

קלה) תירץ נכון ומספיק לקושית הרשב"א בתשובותיו סי' תר"ג על ש"ס דגיטין פ"ק:

קלו) קושיא על קושית התו' דגיטין דף מ"ג:

קלז) תירץ נכון דתוס' דגיטין קיימו בשיטתם דב"ק ס"ו. וראיה לדברינו:

אע״ג דא״ב כמו דמועיל יאוש לא״ב והא דאמרינן דאינו יכול להקדיש ולמכור מיירי בלא בא עדיין ליד קונה או הקדש כמבואר כן להדי׳ בקצה״ח סי׳ ת״ה ע״ש . (הגם דזה אינו ראי׳ כלל דיאוש דמועיל לא״ב שאני דאנן איירינן שיועיל יאוש שלו לסלק כחו ולגזלן עצמו מועיל אבל הכא לא מועיל סילוק כחו כי התורה הוציא את הפקר מרשותו לבל יוכל למכור ודוק עיין בשאלה הקודמת ודוק היטב) . אבל בכ״ד עדיין תהי׳ הגט פסול דאף שתאמר דיש קנין בא״ה מ״מ באינו רוצה לקנות כ״ע מודים דלא קנה וא״כ הוה אינו שלו ובאינו שלו אף במטי לידה לא יכול להקנותו ואכי הכתתי דצריכה לקמת הגט ודוק לזאת פשוט לדעתי דהגט פסול וברור בס״ד :

שאלה ח׳

אחד שלח שליח לקנות לו קרקע והלך וקנה מהמוכר כתם הייכו שלא הודיעו ששליח הוא וקנה שלא באחריות ועתה אינו רוצה המשלח שלא באחריות וטוען השלי׳ה שמחזיר לו מעותיו אם אין רצונו שלא באחריות אם יכול המשלח לכוף להשליח ליתן לו השדה על אחריות שלו או לא

תשובה

הדין מבואר בחו״מ סי׳ קפ״ב סעיף ו׳ בדברי המחבר שהוא לשון הרמב״ם וז״ל נתן מעות לשלוחו לקנות לו קרקע וקנה שלא באחריות הרי עיוות וחוזר ומוכר להמשלח באחריות וכתב הרמ״א וז״ל י״א דוקא שאין להשליח להחזיר המעות למשלח אבל אם רוצה להחזיר המעות למשלח הרשות בידו (וזה דעת הרא״ש ז״ל) והסמ״ע שם מפרש דברי המחבר שהוא לשון הרמב״ם דמיירי בלקח סתם דהמקח קיים בין השליח להמוכר ואינו צריך השליח קנין חדש ע״ש וע״ז קאי דברי הרב בהג״ה דאם יש מעות להשליח ורוצה להחזיר הרשות בידו הרי דיכנו אמור. הגם דהש״ך והט״ז משיגים על הב״י והרב וכתבו שדבריהם מעורבבים אבל לא כן אככי עמדי ולדעתי הצדק אתם ומשה אמת דהכה יוצא מדברי הש״ך והט״ז לדיכא אם קנה השליח ממוכר כתם ולא הודיע לו שהוא שליח דהדין דהמקח קיים בין השליח למוכר. אז הברירה ביד המשלח או ליקח השדה והשליח יתקן העיוות לקבל על עצמו האחריות או מעותיו . ואפילו בים מעות להשליח ורוצה שיקבל המשלח או השדה כמו שקנה בלא אחריות או להחזיר מעותיו אעפ״כ יכול המשלח לכופו לשליח ליתן לו השדה באחריות ולומר אין רצוני בממון ואפילו הרא״ם יודה לזה ע״ש והא דקאמר הרא״ם דיכול השליח להחזיר מעות להמשלח הוא דוקא בקנה על שם המשלח דאז בטל מקח בזה יש הברירה ביד השליח אבל בקנה סתם דאז המקח קיים הברירה הוא ביד המשלח דוקא ואינו חולק הרא״ם כלל על הר״ן ע״ש. א) אבל ז״א דמאין יצא המקור הדין שהברירה ביד משלח לכוף לשליח ליתן לו השדה באחריותו במקום שים להשליח מעות ואומר לו או קבל כמו שקניתי בלא אחריות או הילך מעותיך אם לא מדברי הר״ן לבד שכתב וז״ל ור״כ ה״ק אם תפלה היא בקרקע קבל עליך אחריות דמשמע דהדבר תלוי בה (דהיא המשלח) דייקא אם היא תפלה אז בהכרח הוא לקבל עליו אחריות אפילו בים לו ממון משמע . ואף הר״ן שמפרש הסוגיה בקנה סתם והמקח קיים בינו למוכר עדיין יש לפרש דברי רב כהמן דקאמר הדר זבנה ניהליה באחריות מיירי באין להשליח ממון לכן בהכרח ליתן השדה והמשלח אינו רוצה ליקח שדה בלא אחריות לכן קאמר הדר זבנה ניהליה באחריות ומדלא מפרש כן ש״מ שסובר הר״ן שהברירה ביד משלח לכופו ליתן השדה באחריות אפילו בים להשליח ממון. אבל הרא״ם שמפרש מלתא דר״כ באין לו ממון א״כ באין לו ממון דוקא קאמר ר״כ הדר זבנה ניהליה באחריות אבל בים לו ממון אפי׳ בקנה כתם לא קאמר רב כחמן שמחייב להקנותו השדה באחריותו במקום שרוצה לסלקו בזוזי רק הברירה ביד השליח לומר או קבל כמו שקניתי בלא אחריות או הילך מעותיך הגם כי הרא״ם יודה להר״ן בקנה סתם דהמקח קיים בין השליח למוכר מ״מ לא יודה במקום שהקנייה קיים בינו למוכר שיוכל המשלח לכוף לשליח במקום שים להשליח ממון ורוצה להחזיר לו שיתן לו השדה באחריותו ב) ורא׳׳ מבוררת ומפורשת מרשב״א בתשובה והובא בב״י בטור וז״ל והשליח והמוכר בדברים מפורשים התנו ביניהם ולפיכך המקח קיים אללם שאין כאן הונאה של כלום אלא שהשליח שעיוות פשע הלכך או ימכור להמשלח באחריות או ליתן לו מעות שמסר לידו עכ״ל הרי שהרשב״א מיירי במקום שהמקח קיים כמש״כ הלכך המקח קיים אללם אפילו הכי כתב שהברירה ביד השליח כמש״כ או ישלם לו מעות שמסר לידו או השדה באחריות והב״י כתב על הרשב״א שדבריו דברי הרא״ם הרי שגם הרא״ם סובר כהרשב״א היפך דברי הר״ן לכן משה שפיר קאמר י״א דהוא דעת הרא״ם אף בקנה סתם דהמקח קיים . ומעתה כיון דדעת הרא״ם והרשב״א והרמב״ם והמחבר והרב אכן הכי נקטיכן בפרט לטעון קים לי במוחזק והסברא מאד כוחכת לזה דבאמת איך יעלה על הדעת לומר במקום שטוען השליח או קבל עליך השדה כמו שקניתי או הילך מעותיך דמה קלקלתי לך דתאמר שמחויב לקבל על עצמי אחריות אדרבה יותר כ״ל אף אם כותן לו השדה יכול השליח ליקח המעות אשר יותר שוה השדה באחריות מבלתי אחריות דאינו מחויב השליח לתקן רק אשר עיוות אבל לא יותר ג) ומשה אמיכא לה ע׳ בטור בב״י שכתב וז״ל ומשמע מדברי הר״ן דכל היכא דאינו יכול לטעון המשלח דעדיין מגיע לו הפסד כופין אותו לקבל המקח. אך כשים לו קלת טענה כגון בעובדא דג״פ וכו׳ ע״ש הרי דעת הב״י דאף דעת הר״ן כל שאין לו טענה דהפסד כופין להמשלח לקבל השדה וא״כ אם השליח כותן להמשלח השדה באחריותו ורוצה שהמשלח ישלם לו ההפרש בקניית שדה באחריות . מקנית שלא באחריות כו׳ בודאי בקנה השדה מפורש שלא באחריות קנה בזול מקניות שדה באחריות דאל״כ הוה אוכאה ואפילו על כ״ם חוזר המקח כמבואר לעיל כראה דהדין עם השליח ד) ובדבריכו אלו כפל כל דברי הגאון מליסא בסי׳ קפ״ג ס״ק ז׳ דוק והאריך:

א) תירץ נכון לקושית הש״ך והט״ז על הב״י והרב:

ב) ראיה ברורה לדברינו מהרשב״א בתשובה והובא דבריו בב״י בטור :

ג) ראיה לדברינו מדברי הב״י בטור:

ד) השגה להגאון מליסא בסי׳ קפ״ג ס״ק ז׳ :

שאלה ט אם צוה לחבירו לקנות לו חטים או שאר דברים ומעות לא נתן ועתה טוען המשלח דנודע לו שקנה ומראה באצבע על דבר אחד הנמצא בבית השליח שקנה את הדבר הזה אחר עשייתו לשליח רק שאינו יכול לברר בעדים כי הלכו להם כי היו על יומא דשוקא והשליח טוען שלא קנה כלל חטים כי ת"י מה לקנות התרשל ועוד הרי הוא כמשיב להמשלח אם תפלך בהחפץ אשר תאמר עליו כי הוא זה שקניתי אחר עשייתי לשליח קח לך מהו אם נקרא רמאי או לא.

(אות א) **תשובה** בהא דכתב מעכ"ת לקנות לו חטים או שאר דברים איכא לספוקי אם כוונתו שהמשלח בעת שצוה לו לקנות אמר לו שיקנה חטין או שאר דברים והיינו כל סחורה שיזדמן לו וא"כ הא' או שאר דברים הם דברי המשלח או הא' או שאר דברים הם דברי מעכ"ת והמשלח בעת שצוה לו לקנות פרט לו המין סחורה דהיינו חטים וכבודו כותב או שאר דברים כגון שעורין אמר לו ובאמת יש נ"מ רבתא בזה כאשר יתבאר ואם אתן הנחה סוברת שהא' או שאר דברים הם דברי כ"ת והמשלח פרט המין סחורה. לכאורה אפילו אם הונח דלא קנה ונאמין להשליח הדבר מבואר בנוב"י תניינא חלק חו"מ סי' ע"א וע"ב ע"ד ששלחוהו באחד שאמר לשלוחו לא וקדש לי אשה פלונית והלך השליח ועשה שליח ב' לקדשה לעצמו. אם הקידושין חלין כיון דנקרא רשע כמבואר בקידושין ריש פ"ג והוא עבירה ואין שליח לדבר עבירה והמעשה בטל לדעת התוס' מציעא יוד ד"ה דאמר בתירוצא בתרא וכן דעת הנודע והשיב וז"ל לדינא אמינא דאין שייך כאן אשלד"ע שלדעתי עיקר עבירה בכאן שחבירו סמך עליו שיקיים שליחותו והוא רימה אותו ולא קיים שליחותו אפילו לא קדשה לעצמו כלל רמאי הוא שחבירו סמך עליו שיקיים שליחותו והוא אינו קיים שליחותו וע"כ תיכף כשאינו רוצה לקיים שליחותו הוא רמאי ורשע ושוב מה שקדשה לעצמו אינו מוסיף חטא ולא שייך בהקידושין אשלד"ע וכו' ותיכף כשעשה שליח שני לקדשה לו חזר מלקיים שליחותו וכבר הוא רמאי ושפיר שוב השני נעשה שלוחו והרי היא מקודשת זה הנראה לפע"ד לדינא עכ"ל הרי דס"ל דכל שחוזר משליחותו אף שלא קנה לעצמו נקרא רמאי משום דחבירו סמך עליו שיקיים שליחותו והוא אינו מקיים כנ"ל ואין חילוק בזה בין קידושין לדיני ממונות כאשר שקיל וטרי הש"ס בריש פ"ג דקידושין מקידושין לדיני ממונות ומדיני ממונות לקידושין יע"ש. ועי"ע בהגהות בן המחבר שמחזיק בדברי אביו וקאמר שכן דעת הגמ"ר המובא בהגה דחו"מ סי' קפ"ג סעיף ד' ע"ש וא"כ לכאורה בנ"ד נקרא רמאי:

אולם י"ל בנ"ד אף לדעת הנוב"י לא נקרא רמאי דהכא י"ל כמו דיש הפרש בין אמר המשלח לשלוחו קנה לי כל סחורה שתמצא דזה נקרא סחורה סתם לבין אמר לו קנה לי חטים או פירות או בגד או קרקע כמבואר בחו"מ סי' קפ"ג בסמ"ע ס"ק א' ע"ש הגם דזה נמי לא הוה סחורה ידועה דהא יש כמה מינים חטים אדומים וגעל ואקאדימירקע ויש כמה מינים פירות תאנים ענבים רמונים ויש כמה מינים בגדים כתינת אבנט מכנסיים ויש כמה מיני קרקע הראויה לחטים דוקא והראוי' לענבים דוקא והראויה לבנין דוקא ואיכא דניחא לי' בהר ואיכא דניחא לי' בבקעה ואעפ"כ אמרינן דחלוקין בדיניהם משום דמ"מ לא דמי לסחורה סתם כל מה שיזדמן דמשמע חטים וקרקע ובגדים ופירות כן נמי יש חילוק בין אמר לו המין כגון חטין או קרקע וכו' לבין אמר סחורה ידועה דהיינו חטים כזה אדומים פירות כזה ענבים בגד כזה אבנט קרקע כזה הראוים לבנין ובהר כאשר יתבאר להלן בדברינו וא"כ לא דמי נידון דידן לנידון דידי' דהנוב"י איירי באמר סחורה ידועה אשה פלונית. לא כן בנ"ד לא אמר סחורה ידועה אך לכאורה ז"א יעוין בחו"מ סי' קפ"ג בסמ"ע ס"ק א' שכתב על דברי הטו"מ שכתבו וז"ל הנותן מעות לחבירו לקנות לו סחורה ידועה וכו' וז"ל ע' פרישה שם שכתבתי והוכחתי דהאי סחורה ידועה לאו דוקא שא"ל קנה לי בגד פ' מאיש פלוני בפרטות אלא שא"ל קנה בגד והא ראי' שבתוס' כתבו קנה לי פירות וכ"כ הטו"מ ביו"ד ס"ס קע"ז ע"כ וא"כ הגם דהסמ"ע נמי יודה דלא אמר לו פירות רק קנה כל מה שתמצא דהא איננו קאמר שדברי הטו"מ לאו דוקא רק על מש"כ סחורה ידועה וקאמר הוא שאיננו צריך סחורה ידועה ורק בפרט לו המין די כדמשמע מדברי התוס' שכתבו פירות וכן הטו"מ ביו"ד ס"ס קע"ז אבל היכא דאף פירות לא קאמר רק סחורה סתם יודה הסמ"ע ועי' פרישה שמפורש מחלק בין פרט לו המין לסחורה סתם עכ"פ. מ"מ איני מחלק בין פירות לסחורה ידועה וא"כ לכאורה לדברי הנוב"י לדעת הסמ"ע נקרא רמאי בנ"ד:

(ע"א) **אך** ז"א בתרתי אף אם נאמין למשלח שקנה א) דאחר המחילה דברי הנוב"י לע"ג יעוין בחו"מ סי' קפ"ג סעיף א' בטו"מ שכתבו וז"ל הנותן מעות לשלוחו לקנות לו סחורה ידועה ולא לקחה אין לו עליו אלא תרעומת ודבר זה מקומו בתוספת' וירושלמי א"כ ומביאם הב"י חו"מ הנ"ל מחודש ג' ע"ש וכן כתב הסמ"ע בס"ק א' דאף בסחורה ידועה בלא לקחה אין לו עליו אלא תרעומת ובקנאה לעצמו דוק' נקרי' רמאי וכן נאמר בטו"מ ביו"ד ס"ס קע"ז דבלא לקחה אין לו עליו אלא תרעומת ובן המחבר אחר המחילה לא ע' כל צרכו לא בהגמ"ר ולא בדברי הגה וז"ל הגה שם בשם הגמ"ר ראובן שהי' יודע סחורה בזול ואמר לשמעון לקנותו להם ביחד ושמעון שתק וקנאה ושוב אמר לעצמי קניתי אם קנאה במעות שלו זכה שמעון במה שקנה אפילו אם נתרצה מתחלה בפירוש יכול לחזור ואינו אלא רמאי ע"כ הרי דוק' בקנאה לעצמו קאמר הרב דנקרי' רמאי ולא כן בלא לקחה כלל:

(ע"ב) **כל** שלא אמר סחורה ידועה אף שא"ל קנה לי סחורה פלונית ופרט המין כל שלא יחדו לו כגון פירות פלונות אף בקנאה לעצמו אינו נקרי' רמאי ב) ולא כדברי הסמ"ע הנ"ל שס"ל אף שלא אמר המשלח להשליח קנה לי בגד פלוני בפרטות רק כל שאמר לו קנה לי סחורה פי' נקרי' רמאי בשקנאה לעצמו דז"א דסחורה ידועה דוק' נקרא רמאי בשקנאה לעצמו ע' סעי' ב' בהגה שכתב וז"ל

א) לע"ג על דברי הנוב"י חלק חו"מ סימן ע"א וע"ב מדברי הטו"מ בחו"מ סי' קפ"ג סעיף א' ומיו"ד ס"ס קע"ז שמפורש נאמר להיפך מדבריו ולע"ג על דברי בן הנוב"י שלא עיין כל צרכו במה שהוא עצמו הביאו דשם נאמר להיפך.

ב) קושי' על דברי הסמ"ע בסימן קפ"ג ס"ק א' מא"ז הרב בהגה"ה דסעי' ב'.

וז"ל קנאה סתם במעותיו יכול לומר אח"כ לעצמי קניתי ודוק' בקרקע סתם אבל בקרקע מיוחד הואיל והוא מנהג רמאות ודאי מעיקר' קנאה למשלח ולא יכול לחזור בו ע"ש הרי להדי' דדוקי' בקרקע מיוחד קאמר שאינו יכול לטעון לעצמי קניתי משום דהוה מנהג רמאות אבל בקרקע סתם יכול לטעון לעצמי קניתי משום דלא הוה מנהג רמאות הרי הגם שפרט לו המין שאמר לו קרקע מ"מ כל שלא אמר קרקע פ' הראויה לענבים וכדומה לא נקר' רמאי ויכול לטעון לעצמי קניתי ומש"כ הסמ"ע ראיי' לדבריו מדברי התוס' והטו"מ ביו"ד הנ"ל ע"ש דראייתו לא יספיק רק לענין מה שר"ל דאף בסחורה שאינו ידועה רק פרט לו המין נמי בלא לקחה יש לו עליו תרעומת מדנקטו התוס' והטו"מ בלשונם הנותן, מעות לחבירו לקנות לו פירות ולא לקחה אין לו עליו אלא תרעומת ולא כתבו פירות פלונות ש"מ אף בלא אמר פירות פלונות דהיינו סחורה ידועה רק פירות לבד נמי יש לו עליו תרעומות בלא לקחה אבל לא כתבו בלקח לעצמו והמשלח לא קאמר רק פירות דנקר' רמאי וא"כ על הדין הזה בליות ליקח. מין אחד ולא פרט לו במין זה מה לקנות אם נקר' רמאי אין זכר למו ועי' לקמן סעי' ד' ובסמ"ע ס"ק ז' דאל הטעה בדברי הטו"מ באומרם בסעי' ב' הנותן מעות לחבירו לקנות לו קרקע או מטלטלין והלך וקנה לעצמו דהרי הוא בכלל הרמאים ולא הזכירו סחורה ידועה ונכלל דס"ל כל שפרט המין סחורה נמי נקר' רמאי בשקנאה לעצמו דז"א דבסעיף ד' מפורש יותר' דאינו נקר' רמאי רק בסחורה ידועה שכתבו וז"ל ראובן שאמר לשמעון זבין לי האי מידי חבין ליה סתמי' קנה ראובן משעת משיכת שמעון. אעפ"י שחזר שמעון אחר משיכה ואמר לעצמי כונתי לזכות אינו נאמן ע"כ הרי דנקט דוקי' באמר לי' האי מידי דהיינו סחורה ידועה כמ"ש הסמ"ע שם להדי' בזה דוקי' באומר שלעצמו כיון לזכות א"כ אבל בסחורה שאינו ידועה אם אומר שלעצמו כיון לזכות נאמן וכדברי הגה הנ"ל ומטעמו דסחורה ידועה דהוה רמאי בשקנאה לעצמו לכן א"כ לא"כ בסחורה שאינו ידועה דלא הוה רמאי בשקנאה לעצמו לכן נאמן וא"ת מ"ל שדברי הטו"מ מסעי' ד' יותר בדיוק נקטו מסעיף ב' י"ל דא"ת דדברי הטו"מ מסעיף ב' בדיוק נקטו ודעתם אף בסחורה שאינו ידועה כל שפרט המין נקר' רמאי א"כ אף בקרקע סתם א"כ לומר לעצמי קניתי הי' לו להרב בהגה דסעיף ב' לכתוב עכ"פ דינו בשם י"א אם לחלק ילא וע"כ דהרב מפרש בדעת הטו"מ דדעתם דדוקי' בסחורה ידועה נקר' רמאי ובסעי' ד' בדיוק נקט וכן דעת הט"ז שם דדוקי' בסחורה ידועה נקר' רמאי כשקנאה לעצמו ולתמי' שאינו מזכיר שאין כן דעת הסמ"ע וא"כ אף אם כונת מעכ"ת שמשלח פרט לו המין והאי או שאר דברים הם דברי כ"ת ואף אם נאמין להמשלח שקנה מ"מ אין לו אלא תרעומת דהא לא קאמר לו המשלח סחורה ידועה כנ"ל:

(ע"ג) **ועוד** דהכא י"ל דאף תרעומת אין לו עליו דהא רוצה השליח ליתן להמשלח החפץ אשר טוען עליה שקנאה אחר עשייתו לשליח ועכ"פ אף לדעת הסמ"ע לא נקר' רמאי דבחוזר פשיט' לדעתי אף בסחורה ידיעה וקנאה לעצמו אינו נקר' רמאי ואף תרעומת אינו צריך להיות עליו דהא בעמוד והחזיר קאי ודבר זה מתורת הגמ"ר דרים פ"ד דמציע' בשם בעל העיטור והובא דבריהם בב"י חו"מ סי' קפ"ג מחודש ד' למדתי שכתבו וז"ל ראובן שאמר לשמעון אית לי זבינתא בדוך פלן זיל וזבנה ניכי וניכך ואזיל וזבנה שמעון וא"ל פליג לי ואמר ליה שמעון לא פליגנא וכו' מודיעין לי' ב"ד ענשא דיליה דקעבר אדכתיב איפת צדק והין צדק שיהא הין שלך צדק ולא לוקים אנפשיה בחזקת רמאי וא"ת דאף בהחזיר עדיין נקר' רמאי א"כ איך אפשר שלא לוקים אנפשיה בחזקת רמאי אלא ע"כ כדאמרינן דבהחזיר תיקן הדבר ג) ובזה יתור הספק של החמדת שלמה סי' ד' והובא בפ"ת בחו"מ סי' רל"ז ס"ק ב' דמבעי ליה אם החזיר אי הוה רמאי או לא ולדידי מיפשט פשיטא דאינו נקר' רמאי כמבואר בהגמ"ר בשם בעה"ע הנ"ל:

(אות ב ע"א) **עוד** זאת אדרוש דבדברי הגמ"ר הנ"ל שאמר להדי' דהב"ד מחויבין להודיעו לי' ענשא דיליה כדי שיתקן אשר עיוות אם ירצה הגם דאין להב"ד לכופו בשוטים להחזירו מ"מ מחויבים הב"ד לחייבו להחזירו כדי דלא לוקים אנפשיה בחזקת רמאי כמ"ש מודיעין ליה ב"ד ענשא דיליה וכו' דלא לוקים אנפשיה בחזקת רמאי והן הן דברי ר"ת ז"ל המובא בש"מ ריש פ"ג דקידושין שכתב בשמו וז"ל דכ"מ שאמרו חכמים דנקרא רשע מחייבין אותו להחזיר והוא ז"ל חולק עליו ע"ש ועיין תשובת מהרש"ל סי' ל"ו שכתב וז"ל ותמה אני אם יאמר דברים אלו מפי ר"ת ז"ל שאלמלי כשתכחה תורה מישראל החזירה בפלפולו וישגה בזה ואני לא מצאתי רמז בכל הפוסקים ועי' תשובת מ"ב סי' כ"ז ובח"ש הנ"ל. שברוהו שכונת ר"ת ז"ל דמחייבין הב"ד לחזור המקח ואם אינו רוצה לחזור כפינן לי' כבשאר מקומות אשר חייבו חז"ל לחזור והוא אינו רוצה וע"כ לחלק ילאו ד) אולם לא כן כוונת ר"ת ז"ל רק כונתו באמרו שמחייבין אותו לחזור הוא כדברי הגמ"ר בשם בעה"ע הנ"ל דמודיעין ליה ענשא דיליה ומחייבין אותו להחזיר כדי דלא לוקים אנפשיה בחזקת רמאי ואם אינו רוצה לחזור לא כפינן ליה רק דהוה רמאי ובחוזר אינו נקרא רמאי ולדעתי אחד מהב' דינים שאמרנו דהיינו א' שהב"ד מחויבין להודיע לו ענשא דילי' ומחייבין אותו להחזיר דלא לוקים אנפשיה בחזקת רמאי ב' באם החזיר תיקן הדבר ושוב אינו נקרא רמאי ה) מוכרח מש"ס ריש פ"ג דקידושין רב גידל הוה מהפך בהאי ארעא אזיל ר' אבא זבנה אזיל רב גידל קבלה לר' זירא וכו' א"ל המתן עד שיעלה אלינו לרגל כי סליק אשכחיה א"ל עני המהפך בחררה ובא אחר ונטלה הימנו מהו א"ל נקרא רשע ומר מ"ט עביד הכי א"ל לא הוה ידענא ע"כ ע"כ דהוה מעיקרא סבר דר' אבא ידע דר"ג הפך בה ואעפ"כ קנה וא"ת דאינו צריך הב"ד לחייבו לחזור ובחוזר לא תיקן כלום א"כ לאיזה כונה אמר לו עני המהפך בחררה ובא אחר ונטלה הימנו מהו אם לחייב אותו לחזור הא אמרת לא בעינן וא"ת דעדיין באמת אין מחייבין אותו להחזיר והא שאמר לו כן כי דימה בנפשו כשיאמר כן יחזירהו ולא מדינא קאמר ליה הכי עדיין תקשה איך יעלה על דעתו בשסבר שידע דר"ג הפך בה ואעפ"כ קנה שהשתא יחזור אעפ"י שבזה לא יתקן כלל וכלל דמה דהוה הוה. אע"כ דחדא מהנך קושטא קאי או דהב"ד מחויבין לחייב אותו

ג) התרת ספק של הח"ש בסי' ד' והובא בפ"ת חו"מ סי' רל"ז ס"ק ב' מדברי הגמ"ר בשם בעה"ע ריש פ"ד דמציעא.

ד) פי' בדברי ר"ת המובא בש"מ ריש פ"ג דקידושין ורש"ל סי' ל"ו וח"ש סי' ד' ותמהו עליו ולפי' ניחא בס"ד ורא"י מהגמ"ר דריש פ"ד דמציעא:

ה) ראי' לתרוייהו דברי ר"ת מקו' הש"ס ורש"ל וח"ש מש"ס ריש פ"ג דקידושין:

אותו להחזיר ולזה קאמר לי' עני המהפך בחררה וכו' וכדברי הגמ"ר מודיעין ליה עכשא דיליה אף שבר הי' לו שלא ירצה לחזור מפני שאינו מתקן כלל השתא מ"מ מחויב הוא לחייבו לחזור ולהודיע לו עכשא ומדינא קאמר ליה או תאמר דאינו מחויב הב"ד לחייבו לחזור ולהודיע לו עכשא והא דקאמר ליה הכי שדימה בנפשו שמא יחזור דהא בזה יתקן אשר עיוות ולא מדינא קאמר ליה וא"כ דבע"כ חדא מהנך קושיא ולא ידענא איזה ואפשר דשניהם איתא א"כ פשיטא דאין לו להקשות על ר"ת בפרט דאינו שדעת הגמ"ר בשם העיטור דשניהם איתא ודו"ק (ומדברי הגמ"ר הנ"ל דקאמר דמודיעין ליה עכשא דילי' וכו' דלא לוקים אנפשיה בחזקת רמאי ו) נמי מוכח דלא כנוב"י הנ"ל דלדידיה איך משכחת לה דלא לוקים אנפשיה בחזקת רמאי כיון דכבר קנה השליח עבירו וחזר משליחותו כבר נקרא רמאי כנ"ל) ועוד בכ"ד י"ל טעמא דלא נקרא רמאי דהא השליח מכחיש להמשלח ואומר שלא קנה והשליח נאמן כאשר יתבאר :

(ע"ב) **דהנה** לכאורה סתראי נינהו דברי הג"ה שהבאתי לעיל מסעי' ב' לדברי הג"ה שהבאתי לעיל מסעיף ד' דבסעיף ב' מבואר דבקרקע מיוחד אינו יכול לטעון לעצמי קניתי ובסעי' ד' מבואר אף בהתראה מתחלה מפורש יכול לומר אח"כ לעצמי קניתי ושם איירי בקרקע מיוחד (אית לי' זבינא בדוך פלן זיל קנה ביני ובינך) והאמת והפשוט דהרב בהג"ה מסעי' ב' איירי בטוען שקנה סתם אך שכוונתו הי' בשביל עצמו כמ"ש הרב קנאה סתם ובסעי' ד' איירי שטוען שקנה מפורש בשביל עצמו ולכן פסק בסעי' ב' דא"כ ובסעיף ד' דנאמן ז) וטעמא דמילתא הוא כיון שטוען שקנה סתם לא לעצמו מפורש הרי שבעת הקניה חשש דלא לקרא בנורא דרמאי דא"כ למה לא קנה מפורש לעצמו וא"כ אמרינן דעתו שבודאי מעיקרא חשב שיהי' בשביל משלח רק עתה חוזר וכיון שקנה בשביל משלח כבר קנה משלח וכן מבואר בסמ"ע ס"ק ח' שם וז"ל מסתמא כיון שלא גילה דעתו בשעת קניה ודאי קנאה לראובן ע"כ הרי דכתב תלת ודאי מטעם הוכחה למה לא גילה בשעת הקניה לומר שקונה מפורש לעצמו וזה הוא שכתב הרב בסעי' ב' הנ"ל וז"ל ודאי מעיקרא קנאה למשלח ואינו יכול לחזור ע"כ וא"כ הא דא"כ הוא מטעם הוכחה המתנגדת לן למה לא קנה מפורש בשביל עצמו אע"כ דאז חשש ללעז רמאי ובודאי קנה למשלח אבל בטוען שקנה מפורש בשביל עצמו (לא בטוען שקנה סתם) וחזר קודם משיכה משליחותו נאמן ואינו צריך לברר בעדים שחזר קודם משיכה משליחותו וקונה לעצמו ורק בטענותו לבד שטוען שקנה מפורש לעצמו נאמן בדיבורו הקל אם קנה במעות של עצמו דלפטור ממון אדם נאמן אפילו במקום שמשים עצמו רשע וכמבואר בסמ"ע ס"ק י"ג ע"ש ובבאר הגולה על הג"ה דסעיף ד' ע"ש הרי הרוחנו דאמרינן דהשליח נאמן אם ליכא דבר המתנגדת לן ואין לומר בשטוען שחזר קודם משיכה וקנה מפורש לעצמו נמי אינו נאמן רק כשמברר בעדים דוקא וסעיף ב' איירי בליכא עדי בירור וסעיף ד' איירי באיכא עידי בירור ולעולם בדיבורו הקל א"כ ח) א"כ מה זה שכ' הרב בסעיף ד' אם קנה במעות שלו זכה שמעון במה שקנה ע"ש דמשמע הא אם קנה במעות משלח אפי' אם מברר בעדים שחזר קודם משיכה אינו מועיל וקנה משלח וזה באמת עדיין פלוגתא ומביאם הרב בסעי' ג' ולא הכריע ע"ש ט) וביותר תקשה על הטו"מ דסעיף ד' שכתבו וז"ל אבל אם חזר קודם משיכה ואמר שקונה לעצמו קנה לעצמו אי יהיב שמעון למוכר זוזי מדיליה וא"ת בדיבורו הקל א"כ רק שיעידו עדים שאמר לפניהם שקנה לעצמו א"כ מה זה שכתבו אי יהיב שמעון זוזי מדיליה אז קנה שמעון בבירור בעדים דמשמע אי יהיב מעות של משלח אף בבירר בעדים שקנה לעצמו וחזר משליחות קנה משלח ובאמת המחבר סובר לדינא אפילו קנה במעות משלח אם ביטל לפני עדים קודם משיכה קנה שליח כאשר אבאר אי"ה לקמן אע"כ ודקדקו במעות שליח בדיוק ש"מ שאין צריך לברר בעדים ונאמן בדיבורו הקל כנ"ל וא"כ לעולם השליח נאמן :

(ע"ג) **עי'** טו"מ סי' קפ"ג סעיף ג' שכתבו וז"ל שליח שקנה לעצמו במעות של משלח אעפ"י שזקפן עליו במלוה המקח של משלח (הגה) מיהו אם אמר השליח לפני עדים שחוזר משליחותו י"א דקנה לעצמו וי"א דבכל ענין הוא של המשלח וכתב הש"ך בס"ק ד' על מש"כ המחבר אעפ"י שזקפן עליו במלוה. וז"ל ויש עדים ולשון הרב מגומגם ע"כ כוונתו במה שכתב הרב מיהו אם אמר השליח לפני עדים שחוזר משליחות י"א דקנה לעצמו וי"א דבכל ענין הוא של המשלח הא הי"א הב' הוא דברי המחבר ולמה לו להביאו עוד ועוד במה שכתב לשון מיהו אם אמר וכו' הל"ל וי"א אם אמר וכו' י) אולם אנכי הרואה דברי זקיני הרב כנים ומשה אמת והפוך הוא שדברי הש"ך לא זכיתי להבינם דא"ת דדעת הטו"מ כאן אף אם אמר השליח לפני עדים שחוזר משליחותו רק שקנה במעות משלח אמרינן המקח של משלח. יא) א"כ יסתור הטו"מ דברתו ליו"ד סי' קע"ז שכתבו וז"ל הנותן מעות לחבירו ליקח בהם פירות וכו' ויש עדים שלקח במעות משלח אם שלא בהן יד לפני עדים או שאמר לפני עדים שחוזר משליחותו קנה לעצמו ע"כ וע"כ לומר דמה שכתבו אע"פ שזקפן עליו במלוה אין הפירוש כהש"ך שזקפן במלוה לפני עדים דא"כ אין לך חזר משליחותו לפני עדים גדול מזה אלא הפירוש הוא כהסמ"ע שכתב וז"ל שזקפן עליו במלוה פי' שחושב בנפשו המעות יהיו אצלי בהלואה ע"ז קאמר המחבר דקנה משלח דא"כ בדיבורו הקל בקנה במעות משלח לענין דחשב בנפשו כן אבל בזקף עליו במלוה לפני עדים מזה לא מיירי שמחבר כלל ולפי"ז שפיר כתב הרב מיהו אם אמר השליח לפני עדים שחוזר משליחותו י"א דקונה לעצמו וי"א דבכל ענין הוא של משלח ולא כתב וי"א אם אמר השליח לפני עדים שחזר דקנה לעצמו דאז יפי' כשמע דהמחבר מיירי מדין זה ג"כ וס"ל דקנה משלח והוא מביא כת שחולק רק שז' הרב כותב מיהו וכו' דבאמת זה דין חדש דלא מיירי מזה המחבר ובאמת דעת המחבר והטור כי"א הא' כמבואר ביו"ד שסעי"ז הנ"ל (ומה שסיים י"א דקנה לעצמו היא בשביל י"א שמביא אח"כ ודו"ק ופשוט) :

ובזה יבא לנכון יב) מה דקשה לן דמבואר בטו"מ בסי' קפ"ג סעיף ד' וז"ל ראובן שאמר לשמעון זבין

ו) ראי' לדברינו מהגמ"ר דריש פ"ד דמציעא ודלא כנוב"י :

ז) טעם והסבר לבל יסתרו דברי א"ז הרב מהג"ה דסעיף ב' להג"ה דסעיף ד' :

ח) ראיה לדברינו מדברי א"ז הרב בהג"ה בסעי' ד' :

ט) ראי' לדברינו ממחבר דסעי' ד':

י) תירץ אמת על קושית הש"ך קפ"ג ס"ק ד' על א"ז הרמ"א ז"ל וראי' לדברינו :

יא) ראי' ברורה לדברינו מיו"ד ס"ס קע"ז ודלא כהש"ך :

יב) תירץ על קו' הסמ"ע סי' קפ"ג ס"ק י"ב על הטו"מ וראי' לדברי' הנ"ל :

זבין לי האי מידי וכו' אי יהיב ראובן זוזי לשמעון ואזיל ויהיב זחי למוכר בשמא דראובן ומקמי משיכה הדר בי' שמעון ואמר לעלמי אני קיכה לא קנה שמעון עד דמודע למוכר ומכוין מוכר לאקנויי ליה דפשוט אם מכוין מוכר לאקנויי לשמעון קנה שמעון השליח הא אמרת בקנה במעות משלח הכל למשלח ועי' סמ"ע ס"ק י"ב מש"כ בזה ובהכ"ל כיחא דהכא שחזר משליחותו לפני עדים מיירי ובחזר לפני עדים אפילו קנה במעות משלח קנה שליח והא דקאמר בסעי' ג' המקח של המשלח בלא זקף במלוה לפני עדים מיירי וא"כ הרוחכו דדעת הטו"מ להדיא דאף דקנה במעות משלח כל שחזר משליחותו לפני עדים קנה שליח ודלא כהט"ז בסעי' ג' שרלוכו לומר שדעת הטו"מ כדעת הרי"ף והרמב"ס דאף בביטל לפני עדים שליחותו קנה משלח מפני שקנה במעות משלח דז"א ולדינא כיון דדעת המורים שתביא הרמב"ס פ"ז מה"ש הי"ב וה"ה והרשב"א והמרדכי והטו"מ ומ"ל שם והרב לא הכריע הכי נקטינן דדעת הרי"ף והרמב"ס יחידים כנגד הכך רבוותא :

(ע"ד) **עכ"פ** יולא בקנה במעותיו וטוען שמפורש קנה לעלמו כאמן בדיבורו הקל ואינו לריך לברר בעדים דדוקא בקנה במעות משלח לריך בירור עדים לא"כ בקנה במעותיו יג) וטעמא דהא מילתא הוא מבואר ברא"ש קמא ק"ב : גבי אמר לשלוחו לקנות לו חטין והלך וקנה שעורין שכתב וז"ל אע"ג דשכי השליח מ"מ אינו מתכוין לקנות ודעתו לזכות ללירך בעל המעות ע"ש הרי אף היכא דשכי השליח מ"מ מחשב הרא"ש לודאי שאינו מהכוין לזכות רק ללירך בעה"מ וא"כ הוה כמו חזקה וא"כ כנגד חזקה אבל זה דוקא בכתן מעות משלח אבל בכתן מעותיו כאמן דליכא חזקה המתנגדת לו ולכן בכתן מעות משלח דאיכא חזקה דדעת שליח לבעה"מ לכן א"כ בדיבורו הקל ובעיכן בירור עדים אבל בכתן מעותיו דליכא שום דבר המתנגדת לן כאמן בדיבורו הקל אפילו בלא עדים ודלא כהט"ז סעי' ד' ומהאי טעמא גופא בקנה סתם א"כ אח"כ לטעון לעלמי קניתי משום דיש לנו ג"כ חזקה המתנגדת לו דלמה לא קנה מפורש ללורך עלמו ככ"ל הגם דיש לו מיגו דהי' יכול לטעון שקנה מפירש לעלמו וא"כ כאמין אף שקנה סתם כוכתו הי' ללורכו דז"א דאין אנו יכולין להאמינו שדעתו הי' ללורך עלמו מדקטען שקנה סתם יש לנו הוכחה דהוה כחזקה דלא הי' דעתו ללורכו דאל"כ למה לא קנה מפירש לעלמו וא"כ הוה כמיגו במקום חזקה ובמקום עדים דאכן קהדי מדלא קנה מפירש לעלמו חשש ככ"ל וא"כ אפילו ליכא עידי שליחות דיש לו מיגו לומר שלא שלחו כלל א"כ מטעם הכ"ל ודו"ק ולא כהגאון נוליכא בס"ק ג' שם יד) ואינו ענין לדברי התומים דהמה תמיהים דשם יכולין להאמינו דליכא דבר המתנגדת לו לא"כ הכא ודו"ק אבל בטוען שקנה מפורש לעלמו דליכא שום דבר המתנגדת לו (לא הכ"ל שדעת השליח ללורך בעה"מ ולא החזקה מדקנה סתם ככ"ל) כאמן אפילו בלא בירר עדים וא"כ הרוחכו דלעולם כאמן השליח זולת היכא דמתנגד לו דבר מה וא"כ בכ"ד שטוען שלא קנה כלל וליכא שום דבר המתנגד לו פשיטא דכאמן דלא קנה לף בעשאו לשליח בעדים דאין לו מיגו ובלא קנה אינו נקרא רמאי ככ"ל בהטו"מ סעי' א' וברור בס"ד :

יג) הסבר לדברינו מרא"ש קמא קנ: ולא כהט"ז :

יד) תירץ על קו' הג' נוליכא על התומים :

שאלה י אחד קנה מחברו מין סחורה ובשעת הקניה אמר לפני עדים שקונה בשביל פלוני אך לא קיימי העדים בפני המוכר והמוכר אומר שגם לו אמר שקונה בשביל פ' ורלונו לחזור שלא הקנה לו רק לפ' והקונה מכחישו שלא אמר לו כלל. ואותו פ' שקנה עבורו לא כתן מעות ולא שלחו כלל מהו אם קנה אותו פ' ולא יכול הקונה עבורו לחזור או לא גם אם אותו פ' שקנה עבורו אינו רולה בהקניה אם יכול המוכר לחזור מלד אומרו שלא הקנה רק בשביל פ' דוקא :

א' **תשובה** לכאורה אין המוכר כאמן שאמר לו שקונה בשביל פ' משום דנוגע הוא שחושב בנפשו שמא לא ירלה אותו פ' בהקניה וא"כ יש לי מקום לחזור וא"כ לכאורה. דבר זה מבואר ברבינו ירוחם בככ"ח וז"ל ואם הקנה במעותיו ומתכוין לזכות לחבירו לא קנה חבירו אפילו אמר לפני עדים ללורך חבירי אני קונה במעותי אלא א"כ הודיעו למוכר פ"ע דקמא עכ"ל הרי דלא קנה הקונה עבורו ודברי הרי"י מובאים בטור חו"מ בב"י סי' קפ"ג מחודש ג' ולכאורה כראה שאינו חולק עליו לדינא שכתב אחר שהביא דברי ר"י הכ"ל וז"ל וכ"ל דהייכו מדפרכינן על ר' יוחנן וכי מי הודיעו לבעל החטים שיקנה חטים לבעל המעות. וק"ל דהא כתב שם הרא"ש דליתא לתוכא דבכי מערבא דאע"ג דשכי השליח מ"מ אינו מתכוין לקנות ודעתו לזכות ללורך בעל המעות ואעפ"י שבעל החטין מזכה לשליח החטין ידו כיד בעל המעות שהוא מתכוין לזכות לו ולא בעיכן שידע בעל החטין שהוא זוכה לבעל המעות עכ"ל. ואעפ"כ יש לחלק בין היכא שהמעות הוא של המשלח להיכא שאיכס של המשלח מ"מ מלשון רבינו ירוחס משמע שכן מפורש בפ"ע דקמא וזה לא מלאתי עכ"ל הב"י הרי לכאורה דאינו חולק על דינא של ר"י כמ"ש שיש לחלק בין כתן משלח מעות ללא כתן משלח מעות ולא קאמר רק שלא מלאתיו מפירש. ועי' בש"ך ס"ק ב' וז"ל כתב ר"י וכו' וב"י הביאו והקשה עליו מדברי הרא"ש פ"ע דקמא ולא ירדתי לס"ד דבהרא"ש משמע שם להדיא כר"י ע"ש גבי מש"כ דלא תקשה מרי אבא גבי לבע שלבען לשמן ולכך כתב ר"י פ"ע דקמא אעפ"י שאינו מפורש בש"ס כן מ"מ דרך ר"י לכתוב כן כשמפורש ברא"ש כן וכן הוא בכמה מקומות בר"י למי שמעיין בספרו גם בד"מ כתב וז"ל ומ"ש הטור כמאן דאוזפיכהו דמי היא שלא כדברי ר"י וב"י כתב עליו שגם דעת הרא"ש אינו כר"י עכ"ל ד"מ וז"א וכמ"ש גם ממש"כ הטור כמאן דאוזפיכהו דמי אין ראי' דשאני התם דא"ל זיל זבין כן כ"ל אך קשה לי על הרא"ש גופיה דא"כ איך קאמר הש"ס התם גבי לוקח שדה בשם ריש גלותא כימא פליגא אדבי מערבא דהא אפילו למאן דפליג על בני מערבא בעיכן שיהא בעל המעות והא התם אריס גלותא לא כתן מעות וא"כ דמי ללבע שלבען לשמן דאין אדם זוכה בשלו לאחר. וי"ל דהתם כיון שאמר הלוקח לעדים לכתוב שטר בשם ריש גלותא א"כ העדים עומדים בשם ריש גלותא ודו"ק ול"ע
עכ"ל

שכ"ל הש"ך הרי אף דדעת הש"ך שהב"י חולק על דינא של ר"י וכן באמת משמע מד"מ מ"מ לדינא קאי בשיטת ר"י וחולק על הב"י וד"מ וא"כ לכאורה לא קנה הקונה עבורו :

ענף א **אך** לדינא לא כן אנכי עמדי גרסינן בש"ס קמא ק"ב: תנו רבנן הנותן מעות לשלוחו לקנות לו חטין (למחלית שכר) ולקח בהן שעורין תניא חדא אם פחתו פחתו לו ואם הותירו הותירו לו ותני' אידך אם פחתו פחתו לו ואם הותירו הותירו לאמצע אמר ר' יוחן ל"ק הא ר"מ הא ר' יהודה (הא דקתני הותירו לו ר"מ הוא דס"ל שינוי קונה והא דקתני הותירו לאמצע ר"י הוא דס"ל שינוי אינו קונה) מתקי' עלה במערבא לר' יוחנן אליבא דר' יהודה מי הודיעו לבעל החטין שיקנה חטים לבעל המעות מתקיף לה רב שמואל אי הכי אפילו חטין וחטין נמי לא אמר ר' אבהו שאני חטין וחטין דשליחותיה עביד וכי בעל הבית דמי תדע דתנן אחד המקדיש נכסיו ואחד המעריך את עצמו אין לו בכסות אשתו ולא בכסות בניו ולא בצבע שצבע לשמן ולא בסנדלים החדשים שלקחן לשמן *) ואמאי ליתא ה"נ מי הודיעו לצבע שיקנה לבנו לאשה אלא לאו משום דאמרינן [דשליחותיה קעביד וכיד בעה"ב דמי ה"נ] שליחותא קעביד וכיד בעה"ב דמי אמר ר' אבא לא כל המקדיש נכסיו אין דעתו על כסות אשתו ובניו ת"ר הלוקח שדה בשם חבירו אין כופין אותו למכור ואם אמר ע"מ כופין אותו למכור מאי קאמר אמר רב ששת ה"ק הלוקח שדה מחבירו בשם ריש גלותא אין כופין ריש גלותא למכור ואם אמר ע"מ כופין ריש גלותא למכור אמר מר הלוקח שדה בשם ריש גלותא אין כופין ריש גלותא למכור מכלל דמקנא קניא לימא פליגא דבני מערבא וכי מי הודיעו דאמרו לבעל החטין שיקנה חטין לבעל המעות. אי משום הא ל"ק כגון דאודיעינהו לבעל השדה ואודיעינהו לסהדי ע"כ ועי' כללי הרא"ש כלל השעים ושמונה שכתב וז"ל ששאלתם אדם אחד הי' לו אשה ובנים קטנים ומתה האשה ואותו אדם קנה בתים וקרקעות ועשה שטרות של הקניה בשם בניו הקטנים וגם הלוה לבני אדם ועשה שטרי הלואות בשם בניו הקטנים והפקיד כל השטרות ביד נאמן בשם בניו הקטנים ואמר לו כל השטרות יהי' בידך אם ימות יהי' לבניו אחריו אבל כ"ז שאני קיים יהיה שלי ואח"כ נשא אשה אחרת והוליד ממנה בן ונפטר ונשארו השטרות ביד הנפקד אם יירש הבן האחרון עם הבנים הראשונים או לא. תשובה. כיון שלקח והלוה בשם בניו זכו בהם הבנים וראי' מההיא דפרק הגוזל קמא א"מ אין כופין ריש גלותא למכור הא מקני קני כימא פליגי אבני מערבא דאמרו מי הודיעו לבעל החטין שיקנה חטין לבעל המעות לא צריכא דאודיעינהו לעדים מעיקרא שקנה לריש גלותא קנה ריש גלותא וכן בנדון זה וכו' א) הרי שהרא"ש מפרש דברי הש"ס דקאמר מכלל דמקנא קניא קאי על ריש גלותא וכן מפרש הש"ך הנ"ל (ודלא כקצה"ח והליקא) הרי דס"ל הגם דלא נתן ריש גלותא מעות ולא שלחו ג"כ ולא הודיעו למוכר רק לעדים מ"מ קנה ודלא כר"י הגם דבש"ס קאמר כגון דאודיעינהו לבעל השדה ואודיעינהו לסהדי הוא לתרץ גם לבני מערבא דס"ל דבעינן הודעה למוכר אבל לדידן דלא ס"ל כב"מ די לן אם הודיעו לעדים לבד וראי' שהרא"ש לדינא איכנו מעתיק רק אודעינהו לסהדי והשמיט לבעל השדה. וגם הש"ך הנ"ל בהקשותו על הרא"ש ותירץ דהתם העדים עומדין במקום ריש גלותא כמי מיניה מוכח דהודעה רק לעדים די דאל"כ אין קושייתו קושיא דהתם שאני משו"ה לא הוה זוכה בשלו לאחרים דאודעינהו לבעל השדה ולא מכר רק לריש גלותא ואין זה זוכה בשלו דלאו שלו הוא דלא הקנה לו בשבילו רק בשביל ריש גלותא וראי' דהא ר"י סובר דלא קנה מי שקנה בשבילו וטעמו לדברי הש"ך הוא משום דאין אדם זוכה בשלו לחבירו ואפילו הכי בהודיעו למוכר יודה דקנה מי שקנה בשבילו כמש"כ להדיא ככ"ל אע"כ דרק הודעה לעדים די וא"כ הרי דיכנו להדיא ומפורש דלא כר"י ודברי הש"ך לא זכיתי להולמם כשמתרץ תירולו דהעדים עומדין במקום ריש גלותא הרי זה ממש דינא של ר"י וכאמר שקנה ריש גלותא (בשלמא על ר"י מהש"ס אין להקשות דר"י יפרש שמועתו דהאי מקנא קני קאי על הלוקח כפירש הקצה"ח והליקא ובאמת לדעתו לא יקנה ריש גלותא בנדון כזה בלא שלחו ולא נתן מעות ולא הודיעו למוכר או יפרש דמה דקאמר הש"ס כגון דאודעינהו לבעל השדה ואודעינהו לסהדי בדוקא כקט בעל השדה אף לר"י אבל לפי דברי הרא"ש דמפרש דהאי מקנא קני קאי אריש גלותא והאי לבעל השדה אך לב"מ נקט וכן דעת הש"ך בתרתי א"כ נאמר בהדיא בש"ס דקנה ומה קושי' על הב"י וד"מ דקאמרו דאין דעת הרא"ש כר"י) :

א) ראי' ברורה מדברי הרא"ש בכללים שלו לדברי הב"י וד"מ ותמי' על הש"ך :

(ע"ב) **ובעיקר** דברי הש"ך שמטעמים דדינא של ר"י משום אין אדם זוכה בשלו לחברו כגעו בו לא זכיתי להבין ע' רא"ש במקומו ח"ל וליתא לחוכא דב"מ אע"ג דשכי השליח מ"מ איכו מתכוין לקנות ודעתו לזכות ללורך בעל המעות אע"פ שבעל החטין מכה לשליח החטין ידו כיד בעל המעות שהוא מתכוין לזכות ולא בעינן שידע בעל החטין שהוא זוכה לבעל המעות ואע"ג דר' אבא משכי הך משנה דערכין אליבא דב"מ דאי לאו דכל המקדיש נכסיו אין דעתו על כסות אשתו ובניו

*) הג"ה האי לשמן מפרש הרשב"א כמו ללרכן דאל"כ הוה הודעה למוכר ע"ש וכשאני לעצמי נראה לי שמא"ז רש"י ז"ל כאן וערכין וכתובות נראה שלקחן מפורש לשם אשתו ובניו. גם ב) קשה לי מה זה דפשיט לי' דלבני מערבא דבעי הודעה למוכר בעי נמי הודעה להלובע דלמא הבעל לא נתן רק ללבוע והלבע נתן משלו ואין אומן קונה בשבח כלי ע' חו"מ סי' ש"ו סעי' ב' ואה"ע סי' קי"ב ודו"ק. ועוד אי האי לשמן פי' ללרכן למה לא מקשה מסנדלים החדשים שעדיין לא לבשן ג) והנראה דהאי לשמן בדוקא הוא ולכן לא מקשה מסנדלים החדשים דיעכה לו דהי' הודעה למוכר רק מקשה מלבע שלובעין לשמן פי' שבעל עלמו לבען לשם אשתו וע"כ קנית הלבע הי' בהתם מדקא אשמועינן בכל פרעי הקנית שהי' לשמן וגם אלל שלביעה קאמר שלבען לשמן ואלל קניית הלבע לא קאמר שקנה לשמן ע"כ שקנה סתם ע"ז מקשה שפיר מי הודיע ללבע שיקנה לבנו לאשה הייכו מי הודיעו למוכר הלבע וכמו אמרו מי הודיעו לבעל הלבע עיין יש ש"ש שגורם בעל הלבע :

ב) ג' קו' לפירש הרשב"א ז"ל בש"ס קמא קי"ב :

ג) פירש אחר בדברי הש"ס ורא"י מגרסא ישי"ם שם :

ובזה הוא אמרינן מי שהודיעו לצבע שיקנה צבעו לאשה שאני התם כיון דהצבע מזכה לבעל האשה אפילו אם ירצה הבעל לזכות בגד הצבוע אין אדם זוכה בשלו לאחר אם לא יזכה לו על ידי אחר הלכך צריך ר' אבא לחזר כל המקדים נכסיו אין דעתו על כסות אשתו ובזה אבל הכא השליח זוכה לבעל המעות ע"כ וקשה הא אנן קיימינן דלא בעינן הודעה למוכר כלל ויותר אף דהמוכר מקנה לשליח כמש"כ הרא"ש אעפ"י שבעל החטין מזכה לשליח החטין כנ"ל מ"מ לא איכפת לן הקנאת מוכר משום דהשליח מזכה למשלח וא"כ מה זה שכתב דהצבע מזכה לבעל האשה. הא הצבע הכא הוא כמוכר התם (לפי פירושם) ובעל האשה הכא כשליח התם והתם נמי המוכר מזכה לשליח וא"ת דמשום דהצבע מזכה לבעל האשה קרינן עליו אין אדם זוכה בשלו לאחר קשה גם התם איך מזכה השליח למשלח הא אין אדם זוכה בשלו לאחר ד) ופ"ח במקומו כתב וז"ל אין אדם זוכה בשלו לאחר דבעל האשה נותן מעות שלו לצבע משא"כ בשליח שנותן מעות של בעל הבית זוכה משום אחר דהיינו מבעל החטין לבעל המעות עכ"ל:

ד) קושיא על פי' הפ"מ והש"ך בדברי הרא"ש דקמא קנ:

נראה שהרגיש באשר הקשיתי וגם הש"ך הנ"ל מפרש כפירושו אבל לא פעלו כלום חדא האם אמרינן שהמוכר מזכה לבעל המעות שנחלק הלא דהתם זוכה השליח מבעל החטין לבעל המעות וכאן נתן שבעל אשה מעות לכן זוכה לו הא אנן אמרינן דהמוכר לעולם אינו מזכה רק לשליח אף בנתן משלח מעות:

ועוד הא הנחנו הנחה סוברת דהודעת המוכר לאו כלום הגם דדעתו להקנות לשליח כל שדעת השליח להקנות למשלח קנה. וביותר אפילו נתן שליח מעותיו ולא אמר למוכר דפשיטא דדעת המוכר לשליח מ"מ קנה ר"ש גלותא אף שלא עשאו לשליח כל שאמר לפני עדים כנ"ל הרי דדעת מוכר לא איכפת לן כלום ואף במעות של שליח ואיך קאמרו התם נתן משלח מעות לכן זוכה לו ע"י אחר מבעל החטין לבעל המעות. וכאן בעל האשה נתן מעות לכן זוכה לו דמשמע דתליא הדבר בדעת המוכר ואנן קיימינן וצריכנו לומר דדעת מוכר לאו כלום הוא ודו"ק ה) וע"כ כך כונתו דהתם כיון דהשליח הוא אינש נכר וקנין לעצמו וקנין לאחר תרי ענינא היא והחטין אינם שלו מכבר רק עתה הוא קונה אותן וא"כ אף גם שהמוכר מזכה לשליח מ"מ משו"ה עדיין לא נקרא שלו דיאמר עליו כי הוא זה זוכה בשלו לאחר משום דאין השליח דעתו לזכות בשביל עצמו כמ"ש הרא"ש לסדיא אע"ג דשני השליח מ"מ אינו מתכוין לקנות וא"כ לא שייך הכא א"ז בשלו לאחר משום דהא מכבר אינו שלו והשתא הא אינו מתכוין לקנות לעצמו לא כן גבי צבע שמזכה לבעל האשה (כמו התם דהמוכר דעתו לשליח לעולם) א"א שתאמר. דהבעל אינו מתכוין לקנות בשביל עצמו דמה נ"מ לי מיניה הא חד קנין הוא ועדיין לא ידע הבעל שיקדים כמש"כ התוס' בד"ה שאני חטין בש"ם הנ"ל דבשלמא בשליח ומשלח דקנין לעצמו וקנין למשלח תרי ענינא נינהו וסתרי אהדדי דקנין לעצמו שייך לעצמו לשליח ולא למשלח וקנין למשלח שייך למשלח ולא לשליח אכליהם שייך לומר דחשב השליח מפורש לבל לקנות לעצמו רק למשלח וא"כ כשלא הי' דעתו לקנות לעצמו לא הוה שלו ולא שייך גביה א"ז בשלו לאחר אבל גבי בעל וקשה איך שייך שיחשוב שלא יקנה לעצמו דהא מהקדים עדיין לא ס"ד ומה לו שיקנה הוא הא ממילא יתן אח"כ לאשתו וא"כ פשיטא שאין לומר שלא רצה לקנות כמו התם וא"כ שפיר קנה ואמרינן א"ז בשלו לאחר. (ועוד יש לעיין בזה דהא מה שקנה אשה קנה בעלה וא"כ קנ"ת שלו ושלה באין כאחד ולא אמרינן באין כאחד להקל רק בגט עיין בקצה"ח סימן ר' ודוק וא"כ א"ז בשלו לאחר ולא"כ בגופין מחולקים ודוק היטב בחו"מ סי' ר"ב סעיף ב' בהג"ה וש"ך שם ועי' ש"ס גיטין דף ע"ז: ודוק):

ה) פי' אחר בדברי הרא"ש:

ועוד יש לחלק בין שליח ומשלח לבעל ואשה דהא דאמרינן דהשליח מזכה למשלח היינו משום דאמרינן הדעת השליח לבעל המעות. וזה י"ל בשליח ומשלח ולא"כ בבעל ואשה דאין שייך לומר דדעת הבעל לאשה דהיא בעלת המעות דבאמת הוא בעצמו הוא בעה"מ ופשוט:

אמור מעתה באחד שקנה דבר מחבירו כל שאין דעתו לקנות לעצמו מזכה למשלח ואין אני קורא עליו א"ז בשלו לאחר דמכבר אין הדבר שלו רק מעתה אם נעשה בהדבר קנין וכל שאין דעתו לזכות בהקנין לאו שלו הוא כלל אפילו בנתן מעותיו דאין קנין בע"כ ו) וכן מבואר בש"ס עירובין פ"ח: ומודין בשאר כל אדם שזכה לו מעותיו (בעה"ב שאמר לו חבירו הילך מעה זו וזכה לו בעירוב והלך תיכה לו שקנה עירוב משום דאין דרך בעה"ב למכור ככרות משלו ועל דעת שיקנה במעותיו אמר לו עי' טור או"ח סי' שס"ט) וע"כ אף בלא הודיעו למוכר שקונה בשביל פ' מיירי דהל"כ לא הוה שתק מלכתבו ובאמת אנן קיי"ל כר' יוחנן ולא כב"מ ולא בעינן הודעה למוכר ובעירוב בעינן זיכוי ע"י אחר כנודע וא"כ נימא נמי דאין הקונה יכול לזכות לו דאין זוכין בשלו לאחר אע"כ פשוט וברור דבכזה לית חשש דא"ז בשלו לאחר כיון דמכבר אינו שלו כלל רק עתה צריך לקנותו ע"י קנין וכיון שאינו רוצה לזכות בשבילו פשיטא דלאו שלו כלל ולית דין צריך בושם. איברא די"ל דמכאן אין ראי' דהתם נתן מעות משלח ושלחו ולא שייכה אבל באמת אין נ"מ אף בנתן השליח מעותיו איך שייך לומר דהוה זוכין בשלו כיון דאין רצונו כלל לקנות וראי' שגילה לפני עדים שקונה בשביל חבירו ז) וא"כ אין השגת הש"ך על הב"י וד"מ שום השגה כלל וכלל שכתב דמהרא"ש גבי צבע שצבעו לשמן משמע כרי"י כיכתו ששם כתב הרא"ש דאין זוכין בשלו לאחר אבל מזה אף דעת ראי' ליתא לדעתי הקלושה דרק גבי בעל ואשה אמרינן כן כנ"ל לא בעלמא אדרבה הבאתי שמפורש כאמר בכללי הרא"ש הנ"ל דלא כרי"י ומעתה כיון דדעת הרא"ש והטור (מראיות הד"מ) וב"י וד"מ דלא כרי"י הכי נקטינן וא"כ קנה אותו שקנה בשבילו וברור:

ו) ראי' לדברינו מש"ס עירובין פ"ח:

ז) קושיא על הש"ך בסי' קפ"ג ס"ק ב' ולהסיר תלונתו מעל הב"י וד"מ.

ב) על שאלתו אם אין הקונה בשבילו רוצה בהקניה והמוכר טוען שהקנה לאותו פלוני דוקא הנה גם הדבר מבואר בחו"מ סי' קפ"ג בטו"מ סעיף ד' וז"ל ראובן שאמר לשמעון זבין לי

לי האי מידי תבין ליה סתמא קניא ראובן משעת משיכת שמעון ואע"פ שחזר שמעון אחר משיכה ואמר לעצמי כוונתי לזכות א"כ אע"ג דיהיב שמעון דמים שלו קנייה ראובן ויהיב לשמעון זוזי אבל אם חזר קודם משיכה ואמר לעצמי אני קונה אפילו חזר בין מתן מעות למשיכה קנה לעצמו אם יהיב שמעון זוזי מדיליה אבל אי יהיב ראובן זוזי לשמעון ואזיל ויהיב זוזי למוכר בשמא דראובן ומקמי משיכה הדר ביה שמעון ואמר לעצמי א"ק לא קנה שמעון עד דמודע למוכר ומכוין מוכר לאקנויי ליה ע"כ ומקורו מדברי הרמ"ה וע' סמ"ע ס"ק י"א שכתב על מש"כ הטו"מ ואזיל ויהיב זוזי למוכר בשמא דראובן ח"ל בטור כתב אדעת ראובן ובפרישה כתבתי דכ"ל דלאו דוקא קאמר אלא ר"ל שנתנם לו סתם ומסתמא דעת המוכר לאקנויי לבעל המעות. ולאפוקי אם גילה דעתו לפני המוכר שהוא קונה לנפשו דאלת"ה קשה מה איריא דמעות הם של ראובן הא אפילו אם המעות של השליח הם אם נתנם להמוכר בהדיא משמיה דראובן אין השליח יכול לחזור בו דהא בריש' כשהמעות הם של השליח מתחיל וכתב שנתן להמוכר סתמא ועליה קאי מש"כ דשמעון יכול לחזור בו קודם משיכה ומשמע הא נתנם בשמיה דראובן אין שמעון יכול לחזור בו ע"כ וא"כ לדעת הסמ"ע תליא הדבר אם נאמין להמוכר שאמר לו שקונה בשביל פ' הגם שנתן מעותיו מ"מ צריך הקנאה שנית ואם שלא נאמין לו א"ל הק"ש אך לדינא כ"ל אפילו כשנאמין להמוכר מ"מ לא בעינן הק"ש ח) ודלא כהסמ"ע רק כדעת הט"ז שם דלא בעינן הקנאה שנית רק כשתרתי איתא שמא דראובן ומעות ראובן אבל נתן מעותיו בשם משלח (ככ"ד) או נתן מעות משלח רק סתמא לא בעינן הק"ש וכן כאומר מפורש במ"ל ה"מ הי"ב ע"ש. וע' רא"ש שהבאתי לעיל שכתב אע"ג דבעל החטין מזכה לשליח וכו' הרי דנתן מעות משלח כמבואר מ"מ כל שנתן סתם אמרינן דדעת המוכר לשליח ולא אמרינן דהמוכר מזכה לבעה"מ רק אמרינן דהשליח מזכה לבעה"מ אבל המוכר לעולם מזכה למי שקנה ממנו דבאמת יותר ניחא לי' להמוכר שלא יהי' שליח רק שיהי' עומד לעצמו ואין רצונו לידע כלל אם הוא שליח מטעם כאשר בזה יצא מכלל שליחות אזי אפי' אם אנה אותו על כ"ש חוזר המקח כמבואר בחו"מ סי' קפ"ב סעי' ג' לא כן בשקונה לעצמו אין המקח חוזר רק אחר הונאה של יתר משתות כנודע ט) וכן דעת הרמ"ה (ולא כקצה"ח שרוצה ליתן פירוד ולהשאר בקושיא ע"ש ודוק) רק נקוט זאת בידך היכא שקנה סתם ולא הודיעו למוכר כלל הגם שידע שהוא שליח של פ' אבל לא ידע אם גם הקניה הזאת הוא בשבילו בודאי דעת המוכר לשליח רק היכא דאומר שקונה בשביל פ' והמעות נותן לו בסתם אז אמרינן דעת המוכר לבעה"מ פי' שיחשוב המוכר אפשר המעות הוא של השליח כיון שנותן סתם לכן מוטב להקנות לבעה"מ שמא לא יהי' מעות להמשלח וכשאני אקנה למשלח שמא לא ירצה המשלח להקנותו לשליח בחזרה ויצטרך לילך עמי לב"ד לכן טוב לי להקנותה לבעה"מ ואם יהי' השליח בעה"מ יקנה הוא ואם יהי' המשלח בעה"מ באמת יקנה המשלח דלעולם המוכר חפץ בכל נפשו טובת הקונה ממנו (ובזה יהי' לאחדים דברי הרא"ש והרמ"ה ע"ש ודוק) וא"כ היכא שאמר השליח בשמא דמשלח ומעות נתן סתם אמרינן דדעת המוכר לבעה"מ וא"כ עדן א"ל הק"ש וכן בנתן מעות משלח ולא קאמר בשמא דמשלח אמרינן דדעת המוכר לשליח וכן היכא דנתן מעות משלח ובשמא דמשלח ג"כ אמרינן דדעת המוכר לבעה"מ רק הכא הוה בעה"מ המשלח לכן צריך השליח הק"ש ובדיוק נקט הטו"מ בלשונם אי יהיב ראובן זוזי ואזיל ויהיב בשמא דראובן אז אמרינן דצריך למידע למוכר ומכוין מוכר לאקנויי ליה:

ח) פנים מסבירות לדינא דלא כהסמ"ע בסי' קפ"ג ס"ק י"א

ט) הבאתי לעמק השוה דברי הרא"ש והרמ"ה והי' לאחדי' ולא נפרדים ולא כהקצה"ח:

והקושיא משלטי הגיבורים והט"ז על הטו"מ שמקשין הא אנן קי"ל כר"י דלא בעינן הודעה למוכר ולא כב"מ וא"כ איך מביאים דברי הרמ"ה להלכה י) לא זכיתי להבין כללהן אמת שהטו"מ סוברין כר"י דלא בעינן הודעה למוכר שיהי' מקנה למשלח רק אמרינן שהמוכר מקנה לשליח והשליח למשלח כמבואר ברא"ש הנ"ל אבל כ"ז הוא בסתם אבל אם מפורש אומר למוכר בשביל פלוני המשלח ובמעות של משלח בודאי המוכר מקנה למשלח דהוא בעה"מ ואמר בשבילו וא"כ אם רוצה עתה לחזור ולקנות בשביל עצמו צריך למידע למוכר להקנות לו שנית כיון שמעולם לא הקנה לו בשבילו (כמו דאמרינן התם דמוכר מקנה לשליח) דהא אמר לו מפורש בשביל שמא דפלוני ואף כשתאמר דשקנה המוכר סתם לבעה"מ (לא למשלח) מ"מ הא בעה"מ הוא המשלח. וא"כ כשלא הי' לשליח שום קנין לכן צריך הק"ש ואינו ענין לדאמרינן דלא בעינן הודעה למוכר דהתם בסתמא והכא במפרש ומעתה הרא"ש שכתב דדעת המוכר לשליח איירי בסתם שלא קאמר לו בשם אחר אפילו יודע שקונה פעם מפעמים בשביל פ' מ"מ כל שאינו יודע ע"י הודעה מפורשת שקונה גם עתה בשביל פ' אמרינן דהמוכר מקנה לשליח ולזה מודה הרמ"ה רק היכא שאומר מפורש שקונה בשביל פלוני והמעות נתן בסתם והמוכר אינו יודע המעות של מי אז אמרינן דמקנה לבעה"מ ולזה מודה הרא"ש ובזה דוקא קאמר שדעת המוכר לבעה"מ מלבד שפרט לו שם אחר (ואין כ"מ לו לענין אנה כ"ש כנ"ל) וכי לעולם רוצה המוכר בטובת הקונה ממנו ואינו חושש רק למי שקונה ממנו ודוק:

י) הסרת קושית הס"ג והט"ז מעל הטו"מ דפסקו בסי' קפ"ג סעיף ד' כהרמ"ה דס"ל כב"מ דהוא נגד ר' יוחנן דאנן פסקינן כותיה

ד) יא) **וראיה** לדברינו ע' בב"י בטור ס"ס קפ"ד בהגמ"ר בראובן שקנה דבר משמעון במעותיו בשם לוי ולוי לא ידע מזה ואחר שנתודע לשמעון כי אין לוי הקונה רוצה שמעון לחזור וקאמר שם שאין שמעון יכול לחזור הרי מבואר שאם קנה במעותיו בשם אחר שאינו צריך הק"ש ואין לחלק ולומר שהגמ"ר איירי שלא צוה לוי לראובן כלל וכאן בצוה איירי ובאמת יש חילוק בין צוה ללא צוה (לענין שליח) בצוה וקנה לעצמו נקרא רמאי לא בלא צוה (ולענין משלח) בצוה מחויב לקבל אשר קנה בשבילו לא"כ בלא צוה אבל ז"א דהא אנן ממוכר איירינן אי צריך הק"ש מלבד שאמר הקונה בשם אחר או לא ובמעשה דהגמ"ר כמי הי' המוכר סובר שלוי צוה אותו ליקח כמבואר שם ואעפ"כ אינו צריך הק"ש קאמר הרי להדיא דלא בעינן הק"ש רק בתרתי כשקנה בשם ראובן ובמעות ראובן אז צריך הק"ש. וע' סמ"ע ס"ק י"ב שהקשה הא קנה שמעון במעות של משלח ובקנה במעות של משלח אפילו חזר קודם משיכה לא מהני וקנה משלח כמבואר שם בסעיף ג' ותירץ דמיירי ביחד

יא) ראיה ברורה לדברינו מהגמ"ר פ"ד דמציעא והובא בטור בב"י ס"ס קפ"ד דלא כהסמ"ע

מעות אחרים כנגדן ע״כ וע״כ לומר שהיחוד המעות הי׳ לאחר הכתיבה וקודם המשיכה (והעיקר הקנין הוא המשיכה דמעות אינם קונות. ובעת הקנין דהוא המשיכה הי׳ המעות שלו כיון שכבר ייחד מעות אחרים כנגדן) דאי קודם הכתיבה איך כתב הסמ״ע בס״ק י״א דהא דקאמר הטו״מ ואז״ל שמעון וכו׳ למוכר בשמא דראובן וכו׳ הוא לאו דוקא אפילו לא כתב בשמא דראובן מפורש רק בקתם נמי צריך הק״ם דדעת המוכר לבעה״מ ע״כ הא אכן בייחד מעות אחרים איירינן ובייחד מעות אחרים פשיטא דקנה המעות להיות שלו דאל״כ עדיין תקשה הא קנה במעו:ת משלו וע״כ דמעות שלו הוא וכמבואר בליקוט ס״ק ד׳ שם וא״כ הוה השליח בעה״מ וכשהמוכר מקנה לבעה״מ הרי הקנה לשליח ולמה צריך הק״ם אלא ע״כ לומר שיחוד המעות הי׳ אחר שכתב המעות להמוכר ובעת שכתב המעות להמוכר עדיין הי׳ המעות של ראובן והמוכר מקנה לבעה״מ לכן צריך הק״ם ואם הי׳ מייחד מעות אחרים קודם הכתיבה וכתב סתמא בודאי אף לדעת הסמ״ע א״ל הק״ם דדעת המוכר לבעה״מ והשליח הוה בעה״מ ולדברינו אפילו בכתב בשמא דראובן ואחר ב׳ הכתות אלו א׳ דדעת המו״מ והגמ״ר יחדיו ידובקו דרק בתרתי איתא בשמא דראובן ובמעות ראובן אז צריך הק״ם. (ב) אפילו בתרתי אם ייחד מעות אחרים קודם הכתיבה מ״מ א״ל הק״ם כדברינו יג) יצא לנכון דברי הג״ה דכ״ם קפ״ד אשר כל האחרונים כתלהבו עליו הב״ח הסמ״ע הס״ך הט״ז הקלה״ח וז״ל הג״ה שם ואם קנה קרקע החלה על שם לוי אעפ״י שלוי לא עשאו שליח אם קנה במעות לוי לא יוכל לחזור ע״כ (ע״ש קושייהם) ומקודם אביא המקור מקומו אשר משם נובע דברי הג״ה וז״ל העיטור שאלה לרבינו הפני כיון דקיי״ל דבעינן מקנה (ובגרסת ב״י במרדי׳ להקנות וחדא כוכה הוא) שלוקח ראובן דזבין ארעא משמעון על שם לוי ולוי לא הרשהו וכתב על שם לוי שהי׳ במרמה (ולא כגירסת הב״י במרדכי במכירה רק במרמה ופירוש שרימה אותו באמרו שקינה ללוי) וכיון שראה שמעון שלא בא לוי חזר בו שלא הקנה לו כלום (פירש שלא הקנה הקנאה שים בה ממש בשבילך לא הי׳ הקנין רק בשביל לוי ולוי נמי ל״ק שלא נודע לו כלל ולפענ״ד נראה שבעבור מלה כלום שהיא מיותרת ומסותרת שבאמת ה קנה לו רק לא לו בשבילו והל״ל שלא הקנה לו בשבילו העתיקו שלא הקנה ללוי כלום) והשיב שאינו יכול לחזור כדמוכח ההם הלוקח שדה בשם חבירו אין כופין המוכר וכו׳ משם מוכח דאין שמעון יכול לחזור בו (ו א״ל הק״ם כדברי הטו״מ הנ״ל דא״ל הק״ם רק בתרתי כנ״ל) ואם בא לוי ואמר שבמעותיו קנה (כגרסת ב״י) (וא״כ הוה תרתי בשם מבלה ומעות משלה דלכאורה צריך הק״ם כנ״ל אך צריכין לידע אפילו בכתב בשם מבלה ומעות משלה אפשר זקף עליו במלוה לפני עדים כמבואר בס״י קפ״ג סעיף ג׳ דמהני או ייחד מעות אחרים קודם הכתיבה לכן קאמר) הדין ביניהם עכ״ל פי׳ צריכין לידע איך קנה במעות משלה אם זקף במלוה לפני עדים א״ל הק״ם ואם ייחד מעות אחרים קודם הכתיבה א״ל הק״ם אך בלא עשה כלל אזי צריך הק״ם והם הם דברי הרב וקאי על מש״כ המחבר דמ׳כיה קליק ראובן שקנה דבר משמעון ואמר ללוי קניתי אותה וכתב שטר מכר בשם לוי וחזר שמעון ואמר לעצמי קניתי חזור וכתוב שטר מכר בשמי אין כופין את המוכר לכתוב שטר אחר בשם ראובן שמהדין הזה נובע דין הא׳ מבעל העיטור הנ״ל בקנה בשמא דלוי רק במעותיו אין שמעון המוכר יכול לחזור וא״ל הק״ם מדקאמר שאין כופין אותו למכור פ״ש מכלל דמקנא קניא לו רק שאין כופין לכתוב שטר אחר ע״ש ע״ז כ׳ הרב הדין הבכי מבעל העיטור לס יצא ויאמר במעותיו קנה הדין ביניהם דצריך לברר אם קנה במעות לוי דשמא זקף במעות במלוה או ייחד מעות אחרים קודם הכתיבה כנ״ל ואם בירר שמעות לוי הוא צריך הק״ם כנ״ל וז״ל לס קנה קרקע החלה ע״ש לוי אעפ״י שלוי לא עשאו לשליח אם קנה במעות לוי (פי׳ שנודע בבי רור במעות לוי הוא) לא יוכל (ראובן הקונה) לחזור בו (במוכר ולומר לעצמי קניתי כבדין הא׳) וצריך הק״ם משום דהרתי איכא בשמא דמבלה ומעות משלה דו״ק והאריך:

שאלה י׳ אמר לחבירו הולך מנה לפ׳ שאני חייב לו ויש עוד בע״ח אחרים אי קנה השליח בתפיסתו זאת בלא הגיע עדיין ליד המלוה או לא:

תשובה לכאורה ל״ע דבחו״מ סי׳ קכ״ה סעיף א׳ מבואר דהולך בחוב הוי כזכי ובסי׳ ק״ה סעי׳ ג׳ מבואר בכתן הלוה מעלמו קנה השליח אפילו בחב לאחרים אולם בסי׳ ק״ה הכ״ל מבואר דדוקא באמר הלוה להשליח בלשון זכה וע״כ בח״ל זכה בעינן דוקא ול״ע איה מקור מקומו לכן מוכרח אני להאריך קצת:

א) **גרסינן** בגיטין דף ס״ג ע״ב אמר התקבל לי גיטי ואבחך אמרה התקבל לי גיטי והוא אומר הולך והן לה אמר רבי אבא אמר רב הונא אמר רב נעשה שלוחו ושלוחה וחוללת (אם מת הבעל קודם שהגיע גט לידה חוללת ולא מתייבמת) למימרא דמספקא ליה לרב אי הולך כזכי דמי (וכהגרסה בקבלתו של זה) או לאו כזכי דמי והא האמר הולך מנה לפלוני שאני חייב לו. אמר רב חייב (המשלח) באחריות (שהרי לא ליזהו המלוה לשלחו) ואם בא לחזור אינו חוזר (אלמא הולך כזכי דמי) התם ספק ממוכא לקולא הכא ספק איקורא לחומרא. מידי עברתי על זו הקושיא שמקשה המקשן ומראה באלבע דרב קבר הולך כזכי ט) קשה לי דלמא לעולם הולך לאו כזכי והא דאינו יכול לחזור משום דהמנה שמלח לפלוני הי׳ חייב לאותו פלוני א״כ הוה השליח תופס לבע״ח במקום שאינו חב לאחרים וקנה. ואם תקשה אם כדברינו דבהאלע דהולך לאו כזכי סובר רב למה קאמר חוללת ולא מתייבמת כיון דהולך לאו כזכי הוי ליה למימר אפילו מתייבמת אתרן לך משום דבמילתא דרב כאמר דאמר ליה הבעל תרתי הולך ותן לה ועיין רמב״ם פ״ב מה׳ זכיה ומתנה ס״ד שכתב וז״ל ראובן שרלה ליתן מאה דינרין לשמעון ושלח לו המאה ע״י לוי אם אמר לו זכה במאה זה לשמעון או תן מאה זה לשמעון אינו יכול לחזור בו אבל אם אמר הולך מאה זו לשמעון יכול לחזור

יג) דאי לדברינו מדברי הרמ״א בס״ס קפ״ד ופירש בדברי להסיר תמי׳ הב״ח והס״ך מעליו

ט) קושיא רבה על ש״ס דגיטין ס״ג וי״ד:

בו עד שיגיע השטר ליד שמעון עכ"ל הרי מדברי הרמב"ם הנ"ל דהולך במתנה לא הוי כזכי ותן אי' כזכי וה"ה לגט כדאמרינן בגיטין דף ל"ב ע"ב אמר אביי נקטינן שליח מתנה הרי הוא כשליח הגט כ"ע להולך לאו כזכי הרי דמדמינן מתנה לגט ועיין ל"מ פ"ו מה' גירושין ה"י דרצה ג"כ לומר דתן כזכי בגט כמו במתנה ע"ש ועיין מחנה אפרים ה' זכייה ומתנה סימן כ"ח שרוצה ג"כ לומר דתן בגט הוי כזכי והכא זכות הוא לה דהא שויתיה לשליח ולכן קאמר דחוללת משום דמספקא לן איזה אמר הבעל לעיקר ואיזה לטפל אי תן אמר לעיקר וא"כ עשאו לשליח קבלה והוה גט מעליא אפילו מצילה לא בעי והולך לטפל או הולך הוה עיקר ולא עשאו רק לשליח להולכה דהולך לאו כזכי ותן לטפל וא"כ במת אפילו מתייבמת לכן קאמר דחוללת וכה"ג אשכחן בש"ס גיטין דף ע"ב ע"א באמר מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט (מספקא לן אי תנאי הוי מהיום אם אמות וכיון שמת נתקיים התנאי וכמלא שהוא גט משעת נתינתו או חזרה הוי שחזר בו ממאי דאמר מהיום ואמר לאחר מיתה יהא גט ואינו כלום) אבל לעולם הולך לאו כזכי דמי. לכן מוכרח אני להביא מקור הדברים גרסינן בגיטין דף י"ד ע"א האמר הולך מנה לפלוני שאני חייב לו אמר רב חייב באחריותו (אם נאנסו מיד שליח זה) ואם בא לחזור (ולומר החזירם לי שמא יאנסו ממך בדרך) אינו חוזר ושמואל אמר מתוך שחייב באחריותו אם בא לחזור חוזר לימא בהא קמיפלגי דמר סבר (רב) הולך כזכי דמי (הלכך אינו חוזר ומיהו חייב באחריותו שהמלוה לא ציוהו למסרו לזה) ומר סבר (שמואל) הולך לאו כזכי דמי לא דכ"ע הולך כזכי דמי (כלומר בעלמא הולך כזכי דמי ואם הי' במתנה דליכא אחריות מודה שמואל דאינו חוזר) והכא בהא קמיפלגי דמר סבר לא אמרינן מגו ומר סבר (שמואל) אמרינן מגו (מגו שחייב באחריות אם בא לחזור חוזר) תניא כוותיה דרב הולך מנה לפלוני שאני חייב לו אם בא לחזור אינו חוזר ולדידי קשה קו' הנ"ל מ"ל להש"ם ולדתניא כוותיה ג"כ דסובר הולך כזכי דלמא דכ"ע סוברין הולך לאו כזכי והא דאמרינן אם בא לחזור אינו חוזר לאו משום דהולך כזכי רק משום דהשליח הוה תופס לבע"ח במקום שאח"ל וקנה. ולכאורה יש לתרץ דאם דטעמא הוא משום דהוה תופס לבע"ח באח"ל וקנה לכן אינו יכול לחזור א"כ למה נקט רב ותניא כוותיה בלשונם הולך כלל. אפילו לא אמר לו כלל רק הוא בעצמו תפס באינו חב לאחרים נמי הדין דקנה. ועוד האם דיכא דתופס אתא רב ותניא כוותיה לאשמועינן הא זה מלא בכמה מקומות בש"ס גם איך תפרנס דברי שמואל שאמר אם רצה לחזור חוזר האם שמואל לא יסבור דיכא דתופס לבע"ח באח"ל דקנה ואמאי קאמר דאם רצה לחזור חוזר. ולשמואל מקשה הרא"ש במקומו זה הקושיא אפילו אם יסבור הולך לאו כזכי מ"מ הא הוה תופס לבע"ח באח"ל וקנה. אבל זה אינו דעדיין י"ל דטעמא משום תופס לבע"ח באח"ל וקנה והא דלכאורה קשה לך למה ליה למימר הולך כלל וכו' כנ"ל. דרב דבר חדש אשמועינן דמבואר בח"מ סי' ק"ה ס"ה בתופס לבע"ח באח"ל דהדין דקנה אעפ"כ יכול לומר או קבל עליך אחריות או החזיר לי מעותי ובהכרח התופס או לקבל האחריות או להחזיר המעות שתפס וקאמר רב דזה הדין הוא דוקא בתפס מעצמו שפיר יכול לומר או קבל עליך אחריות או החזיר לי מעותי. אבל אם נתן מעצמו מעיקרא מרצונו הטוב ועתה הגם שחוזר ואומר או קבל אחריות או החזיר לי מעותי אין שומעין לו ואין צריך התופס לא לקבל עליו אחריות ולא לחזור. וכן מבואר הדין בסימן קכ"ה ס"א בסתם. ועיין רא"ש במקומו ולכן שפיר קאמר רב הולך מנה לפלוני שהוא בעצמו נתן אז דוקא אם בא לחזור ולומר או קבל עליך אחריות או החזיר לי מעותי אינו חוזר. ואין הדין כן בתופס מעצמו. ב) ובזה מדויק לשון רש"י שכתב ואם בא לחזור ולומר החזירה לי שמא יאנסו ממך בדרך דוק דכוונתו שאינו טוען החזיר לי רק משום שמא יאנסו ממך והיינו קבל עליך אחריות ואם יקבל עליו אחריות ליכא הטענה שמא יאנסו ממך ואעפ"כ קאמר דאינו חוזר ואינו צריך התופס לא לקבל אחריות ולא לחזור. ושמואל קאמר הן אמת שתופס לבע"ח באח"ל קנה מ"מ יכול הלוה לטעון או קבל עליך אחריות או החזיר לי מעותי. ולשמואל לא שמיע לי' החילוק בין נתן מעצמו לתפס מעצמו רק אפילו בנתן מעצמו ס"ל דיכול לומר או קבל עליך אחריות או החזיר לי. וכמש"כ הרא"ש על שמואל במקומו וזה מדויק בזה דאמרינן שמואל ס"ל מיגו שחייב באחריותו אם בא לחזור חוזר. דכל עיקר הטעם דחזרה משום דחייב הלוה באחריותו אבל אם יקבל התופס האחריות מודה שמואל דאינו יכול לחזור וכמש"כ רש"י דאם הי' במתנה דליכא אחריות מודה שמואל דאינו חוזר והא דאמר שמואל דחוזר היינו דיכול לומר או קבל עליך אחריות או החזיר לי ולשמואל אין חילוק בין נתן מעצמו לתפס מעצמו כנ"ל. ובזה שפיר ודיוק כל דברי הש"ס :

ב) ראי' לדברינו מדברי רש"י שם

ג) ע' מש"כ התוס' במקומו בד"ה הולך לאו כזכי וז"ל והשתא סבור שאותו טעם שאמר שמואל מתוך שחייב באחריותו חוזר לא עיקר הטעם הוא וכה"ג אשכחן וכו' ע"ש ולדברינו נכון דאדרבה השתא דוקא זה עיקר הטעם דהשתא סובר שמואל הולך לאו כזכי וקשה מ"מ הא הוה תופס לבע"ח באח"ל וקנה ואמאי יכול לחזור לכן נצרך לטעם מתוך שחייב באחריותו אם בא לחזור חוזר דיכול לומר או קבל עליך אחריות או החזיר לי מעותיי כמו שבאמת הדין כן גבי תופס מעצמו כאשר אמרנו לעיל ולשמואל אין חילוק בין תופס מעצמו ובין נתן לו הלוה מרצונו ודוק. ועי' ע"א ס' שופ"ק סי' ו' וא"כ הקושיא במקומו עומדת מנ"ל דהולך כזכי דלמא לאו כזכי והא דקאמר דאינו יכול לחזור משום דהוה תופס לבע"ח באח"ל וקנה. וכן אמרינן מפורש לעיל דף י"א ע"ב על מתניתן דאמרו רבנן בעבד אם אמר תן גט זה לעבדי לא יחזור לפום הס"ד דאם דתן לאו כזכי למה לא יכול לחזור משום דהוה השליח תופס לבע"ח (להעבד) וקנה והנה מוכרח אני להעתיק ש"ס הלז:

ג) תירץ נכון על קושית התוס' שם בד"ה הולך :

ב) **מתניתין** האומר תן גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי אם רצה לחזור בשניהן (קודם שהגיע ליד האשה והעבד) יחזור (ואין השליח יכול לזכות בהן לצרכו דחוב הוא להן כדמפרש לקמיה) דברי ר"מ וחכ"א בגיטי נשים (יכול לחזור) אבל לא בשחרורי עבדים לפי שזכין לאדם שלא בפניו (זכה בהן השליח לצורכו) ואין חבין לו אלא בפניו שאם ירצה שלא לזון את עבדו רשאי

רשאי (הלכך כי משחרר ליה לא מפסיד ליה מזונות דבלא"ה כמי אי בעי לא זיין ליה) ושלא לזון את אשתו אינו רשאי (הלכך כי מגרש לה מפסיד לה מזוני). יתיב רב הונא וקאמר ש"מ מדרבנן (דאמרו שהשליח יתפוס השטר ללורך העבד ואע"ג דבעל קמיהדר ביה ואינו עוד שלוחו ותפיסה בעלמא הוא בע"כ) שהתופס לבע"ח קנה (אדם מן השוק שתופס מטלטלין בנכסי ראובן ללורך שמעון שהוא בעל חוב קונה) א"ל רב ילחק בר יוסף ואפילו במקום שחב לאחרים (לשון שאלה הוא כלומר וכשמע מיניה כמי דאפילו במקום שחב התופס הזה בתפיסתו זאת ללוי דהוא כמי בע"ח דראובן ותופס זה שקדם ותפס ללורך שמעון מפסיד את לוי ותימא כמי קנה דהא מתכי' כמי תופס זה חב לבעלים) אמר ליה אין איתער בהו רבי ירמי' א"ל דרדקי הכי אמר רבי יוחנן התופס לבע"ח במקום שח"ל לא קנה וא"ת מתניתינו כל האומר תנו כאומר זכו דמי ד) וכשאני לעלמי לא זכיתי להבין פי' רש"י ז"ל ולשונו הטהור דהא מתני' כמי שליח זה תופס להעבד וחב לבעלים. האם זה נקרא חב לאחרים מה שחב לבעלים אתמהה. ורבי ירמיה לא חלק עליהם בזה לומר שמה שחב לבעלים לא נקרא חב לאחרים מדלא מתרץ להם כן ולאמר להם דטעם המשנה דשאינו יכול לחזור לאו משום דתופס לבע"ח במקום שחב לאחרים קנה רק משום דזה לא נקרא חב לאחרים רק לבעלים ומדקמתרץ כל האומר תנו כאומר זכו דמי ש"מ דר"י ס"ל דחב לאחרים וחב לבעלים חדא הוא ואיך יתפרנס דיכא דתופס לבע"ח בשח"ל דקנה הא חב לבעלים הוא ועיין סי' ק"ה סעיף ד' דאפילו תפסו תוך הזמן פרעון קנה. ותלטרך לכנוס בפתח דחוקה ולומר דבמקום אחר מה שחב לבעלים לא אכפת לן מלד כי באמת חייב לו לשלם לכן אין כאן חב כלל אבל כאן שאינו חייב לו לכן מה שחב לבעלים נקרא חב והוה כאלו חב לאחרים כיון שאינו נחויב לשחררו וא"כ כח"ל מיקרי. אבל זה מאוד דחוק דאם תאמר דבאינו מחויב לשחררו איירי ולכן לא דגי לשחר בע"ח ככ"ל א"כ למה קורא הש"ס להעבד בע"ח כלל מה חיוב יש להעבד על האדון. ותוס' ההולכים בשיטת רש"י הרגישו דחקת הדבר עיין תוס' ד"ה ש"מ התופס לבע"ח וז"ל שם מאי חייב האדון להעבד דחשיב ליה תופס לבע"ח ואי משום דעביד ליה כייח כפשיה כמו שפרש"ת א"כ היכי חשיב ליה חב לאחרים ונראה לר"י דחשיב קלת חוב משום דעבד ליה כייח כפשיה וע"מ חשיב ליה חב לאחרים שהרי אינו חייב לו האדון כלום. הטועם בזה יטעם כנהמא אקושא באיכנא דממ"כ אם בע"ח נקרא לא הוה ח"ל וקלת לא נזכר בש"ס כלל ואם חב לאחרים נקרא מלד שאין האדון חייב לו כלום למה בע"ח נקרא ולא ירדתי לכונתו דלפום ריהטא הוה דבריו כעין פשר ומי כחכם יודע פשר:

וביותר קשה דברי הר"י שכתב שאינו חייב לו האדון כלום לאו כ"ע מודו בזה דלא כן כאמר בר"ת דלקמן ולא ברשב"א ע' תוס' ד"ה כל האומר ח"ל ועוד פירש ר"ת ז"ל דשחרור עבד הוה כענין מלוה דאמרינן ב"י חן והולך כזכי ואע"ג דמתנה לא הוה כזכי דשחרור אי לאו דעביד ליה כייח כפשי' לא הי' משחרר ליה משום הא חשוב כחוב דאמרינן חן כזכי. הרי שר"ת מחשב לי' לחוב ודאמרינן גביה חן כזכי דאלו במתנה חן לאו כזכי. ועיין רמב"ם ה' זכייה ומתנה פ"ע ה"ת ח"ל הרמב"ם שם אמר פלוני עבדי עשו אותו בן חורין או שאמר עשיתי אותו בן חורין או הרי הוא בן חורין כופין את היורשין ומשחררין דעבד ישנו במקלת מלות. ועי' כ"מ ה"י וז"ל כבר הקשו המפרשים כיון דקיי"ל המשחרר עבדו עובר בעשה (רמב"ם פ"ע מה' עבדים ה"ו יו"ד רס"ז) היאך שומעין לו לעבור על ד"ת וכתב הרשב"א ז"ל ושמא כאמר דכל שאמר הרב לשחררו אומדין אותו שעשה לו טובה שסוף חייב על גמולו דאחזוקי איכשי בעברי אעשה לא מחזיקינן וכיון שכן הרי הוא כמוכרו לו ומה שאסרו לשחרר עבדים בלא גמילת טובה אלא ברלון הלב מדכתב בלשונו והרי הוא כמוכרו לו הרי כחוב גמור מחשבו. וא"ת כדברי ר"י דאינו חייב לו כלום קשה עליו איך יכול לשחררו הא עובר בעשה ככ"ל:

ה) עוד קושיא על דברי רש"י והר"י הנ"ל:

ה) וביותר יגדל הקושיא האיך יכול לשחררו ע"י שליח הא אין שליח לדבר עבירה והמעשה בטל כמ"ש התוס' פ"ק דמליעא דף י׳: בד"ה דאמר לישראל בתירול' בתרא וכמו שכתב הנודע ביהודא תנינא בחלק אה"ע סימן ע"ז דגט בע"כ שנתן ע"י שליח לא הוה גט כיון דאיכא חדר"ג הוה עבירה ואין שליח לדבר עבירה וקושיא זו באמת מקשה הגאון מוה"ר ילחק הלוי ז"ל להנודע ורלה לומר דלא כתוס' מליעא הנ"ל והנודע יולא לתרץ דכאן אין השליח שליח למשלח דלימא אין שליח לדבר עבירה הוא אינו אלא שליח של העבד להיות שליח זוכה בשבילו שלא בפניו ועיין בח"מ סי' קפ"ב בקלה"ח שמשיג על הנודע ומראה פנים מתוס' א"כ דהשליח שליח של המשלח והדר' הקושיא א"כ אין שליח לדבר עבירה וילא לתרץ ככ"ל שכאן מיירי שאינו משחררו בחנם כמש"כ הר"ת והרשב"א הנ"ל וא"כ אין כאן חשש עבירה ואי כדברי ר"י דמשום הכי נקרא ח"ל משום שאין האדון מחויב לו כלום א"כ בודאי עבירה הוא דעובר בעשה ואיך יכול השליח לשחררו הא אשלד"ע:

ו) קושיא על הנוב"י תנינא באהע"ז סי' ע"ז:

ו) **ולכאורה** עוד קשה על תירץ הנודע הנ"ל שכתב דאין השליח שליח של המשלח רק של שעבד דאפילו תימא דשליח שעבד הוא וביותר אפילו עשאו העבד עלמו מפורש לשליח לקבלה לא תועיל משום דאין שליח לד"ע דע"י זה השלי' נשתחרר דהוה שליח לקבלה ואי לאו דהוה שליח לקבלה לא הי' נשתחרר לכ"ע עד דמטי לידי' וא"כ הוה השליח הגורם להשחרור והוה עבירה לשליח ולא תועיל מה שעשה אותו העבד לשליח דאשלד"ע והמעשה בטל ואינו שליח של העבד הוא וכמש"כ הפ"י דמש"ה תופס לבע"ח במקום שח"ל לא קנה אפילו עשאו לשליח משום דלאו כל כמיניה לעשותו שליח לחוב לאחרים כיון דהוה עבירה לשליח ואשלד"ע הגם דלא הוה עבירה למשלח ז) אבל זה אינו חדא דמה דהוה עבירה רק לשליח ולא למשלח. דהיינו העבד בזה לא אמרינן אשלד"ע כמבואר בחו"מ סי' ק"ח בקלה"ח שק"א ומדחה לדברי הפ"י ומראה יסודתו מתוס' ע"ש:

ז)תירץ על הקושיא בנוב"י הנ"ל

אברא דמ"א תירלנו דברי פ"י ואין קושיא מתוס' עליו אך כאן כיון דזה דנעשה שליח לקבלה הוא עלמו אינו עושה עבירה דהעבירה דמשחרר עבד הוא משום דכאמר לעולם בהם תעבודו

ח״ס

ד)קושיא על פירש"י דגיטין י"א ותוס' דשם:

יחה לא שייך אלו כלל וא״כ השליח הוא רק גורם לעבירה והוה איסורא קלילא ובכי הא יודה רב שמא לרבינא (מציעא דף יוד ע״ב) ודאי דאמרינן חטא בשביל שיזכה חבירך עיין שבת דף ד׳ ע״א בתוס׳ ד״ה וכי אמרינן (בתירוצא בתרא דהוא העיקר דבפרק השולח אינו מביא התוס׳ רק זה התירץ) דהיכא דלא פשע אמרינן חטא בשביל שיזכה חבירך ע״ש וא״כ לא הוה שלד״ע :

[הג״ה ומדי אדברה בדברי התוס׳ זכור אזכרנו דאמרתי דאמרינן חטא בשביל שיזכה חבירך במניעת עבירה דהיינו אם קרא למילדת ליולדת בשבת ע״י עכו״ם בקרון לנסוע חוץ לתחום להתיר שיסע עמה ילד לענין יחוד דיחוד לדעת התוס׳ והטור הוא דאוריי׳ גם להרמב״ם הוא דברי קבלה כמבואר באה״ע סימן כ״ב סעיף א׳ ובב״ש ס״ק א׳ והליכה בקרון בשבת לא הוא אף בגדול רק דרבנן אפילו למאן דסובר תחומין דאוריי׳ ועיין או״ח סימן ש״ה סעיף ז׳ ועוד לפי מה שכתב הב״י בטור יו״ד סי׳ קל״ה ומביאו הש״ך בס״ק כ׳ דמאן דסובר ערוה דאוריי׳ אסור באשתו נדה למשמש בדפק אפי׳ בפקוח נפש דיש בה סכנה ואין רופא אחר אלא הוא משום דהוא אביזרא דג״ע א״כ ה״ה לדעת הב״י תאסר מלילך עם העכו״ם לאותן הפוסקים דסוברין דיחוד דאוריי׳ דיחוד הוא אביזרא דג״ע ואסור לה לנסוע זולת התינוק וא״כ הוה כאלו הפ״כ תלוי בעשיות האיסור של תינוק שפשיטא דשרי ועיין רא״ש פ״ח דיומא סימן י״ד וז״ל שאלו את הרא״ד ז״ל חולה שיש בו סכנה אם לא יאכל בשר אם יש לפניו בשר נבילה ואין שחוט אם לא שנשחט בשבת כי י״א מוטב שיעבור הוא על לאו דנבילה משיעברו אחרים על איסור סקילה והשיב דברי י״א מכוונים אבל יש לומר כי איסור שבת ניתן לדחות בהבערה ובמחמין לו חמין וכו׳ אבל אם הי׳ החולה צריך לאכילה לאלתר והנבילה מוכנת לו מיד והשחוט מתאחר לו ודאי מאכילין אותו הנבילה ואין ממתינין לשחוטה הרי מבואר מדברי הרא״ד דאם שבת ניתן לדחות אצל אחד ניתן נמי לדחות נגד כ״ע דאל״כ מה זה דקאמר תשובתו על שאלת השואל אי שרי לשחוט או לא וז״ל אבל י״ל כי איסור שבת ניתן לדחות בהבערה ובבישול ובמחמין לו חמין הא שחיטה דהבערה ובישול ומחמין לו חמין הוא ע״י אחר לא ע״י השוחט ועכ״פ הי׳ לו להתנות דזה דוקא הוא אם הבוער והמבשל והמחמם הוא השוחט עצמו . אע״כ פשוט דכונתו כיון דשבת ניתן לדחות ע״י הבערה ובישול ומחמם חמים הותר נמי לשוחט לשחוט כיון דהותר אצל אחד הותר נגד כ״ע וכן דעת מהר״ם שמביא הרא״ש שם שמסיים דהוה כחול והותר לכ״ע וז״ל שם ורבינו מאיר השיב בתשובה ע״ז והביא דמיון מאוכל נפש ביו״ט דשוחטין ביו״ט דליכא עשה ול״ת באיסור מלאכה ומאכל נבלה אין בה רק איסור לאו או לאמר לנכרי לנחור עופות דליכא אלא איסור דרבנן דאין שחיטה לעוף מה״ת אלא כיון דהתורה התירה לנו אוכל נפש הוה לדידן אוכל נפש ביו״ט כמו חול וה״נ כיון שהתיר׳ התורה פיקוח נפש הוה כל מלאכה שעושה בשבת בשביל חולה שיש בו סכנה כאלו עשאו בחול ע״כ והרא״ש כתב וז״ל ואני שמעתי משום דחיישינן שמא יאמר החולה קץ באכילת איסור ויפרוש ויסתכן ע״כ וא״כ לכ״ד לדברי הר״ס והרא״ד דסוברין כיון דהותר אצל אחד הותר נגד כ״ע פשיטא דשרי אלא אף לדברי הרא״ש שנראה מדבריו שאיננו סובר כיון שהותר אצל אחד הותר נגד כ״ע מדקאמר טעמא דחיישינן שמא יהי׳ החולה קץ וכו׳ מ״מ בנ״ד ליכא גם טעם הרא״ש ז״ל דשמא תפרוש המילדת מלנסוע ויסתכן היולדת ועי׳ ק״כ במקומו שכתב על דברי הר״ס שכתב דהוה כחול וז״ל עיין שו״ת הרשב״א סימן תרפ״ט שזה תלוי במחלוקת אי אמרינן שבת הותר אצל חולה הוא כדברי הר״מ אבל אי אמרינן שבת דחויה הוא אצל חולה מאכילין אותו נבלה והרמב״ם בפ״ב משבת כתב דדחויה היא ע״ש . והנה מזה היה נראה לדברינו וביותר שגם הב״י כדברי הרמב״ם ס״ל שכתב ביו״ד ס״ס רס״ו וז״ל יש לזהר שלא ימולו שני מוהלים מילה אחת בשבת ועיין הרב בהגה שמשיג עליו וכולם תמהו על הב״י ח) ולדידי ניחא דהב״י בשיטת הרמב״ם קאי וכן נראה דעת הרא״ש כדעת הרמב״ם מדקמסדר בתר טעמא דשמא יהי׳ החולה קץ כנ״ל וע״כ משום דסובר דשבת רק דחויה ולא הותרה ואין תמיה על הב״י כלל רק שיש פנים לדברי הרב בהג״ה ג״כ שסובר כדעת הרא״ד והר״מ ולתמי׳ שלא זכרו הקשישה מינן דזה הוא פלוגתא בין הרא״ד והר״ס ובין הרמב״ם והרא״ש כנ״ל. אבל מ״מ לדינא הוא כנ״ל כיון שהעט״ז והב״ח והש״ך והט״ז סוברין כדעת הרב בהגה דשרי לימול ע״י תרי אינשי ומטעם המבואר בהג״ה שם כיון שבשבת ניתן לדחות כחול הוא לכל דבר הכי נקטינן (ולפי דברי הרשב״א הנ״ל צריך להגיה ברמ״א כיון דשבת הותר׳ כחול הוא לא כמש״כ השתא כיון דניתן לדחות כחול הוא דאם אמרינן דניתן לדחות לאו כחול הוא רק אי אמרינן דהותר׳ ט) אבל לדעתי אינו בדוקא אם נקטו דחויה היא יסבורו דלא הותר׳ לנגד כ״ע חדא מדברי הרב בהגה ועוד הא הוכחתי דדעת הרא״ד דהותר׳ נגד כ״ע ונקט בלשונו ניתן לדחות ולא כתב הותר׳ ודוק) *)] :

ואין לדקדק לדברי הנודע דהשליחות הוה של העבד וכן כתב הר״ן הא אין שליחות לעכו״ם אפי׳ עשאו העבד בעצמו מפורש ולא תהא אלים מה שהוא עשה את עצמו בעצמו מאלו עשאו העבד מפורש לשליח כמש״כ התוס׳ ד״ה ש״מ התופס דלא אלים מה שהשליח עשה את עצמו לשליח להעבד יותר מאלו עשאו העבד לשליח ע״ש משום דפסקינן אתם גם אתם מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית והעבד הוא בני ברית עיין גיטין דכ״ג ע״א :

י) **אברא** דקושייתנו הנ״ל וקושית הגאון מהאמברג מהנודע הא שחרור עבד הוא עבירה דהמשחרר עבדו עובר בעשה ואשלד״ע והמעשה בטל לדעת התוס׳ דמציעא יוד הנ״ל יש ליישב לדעת התוס׳ והר״ן דהכא ז״ל הריטב״א ז״ל במגילה דף כ״ח והנכון דהוא לאו איסורא ממש דאורייתא או דרבנן

---

*) עי׳ או״ח ס״ס ש״ו ועי׳ בהגר״א שם בשם הרשב״א ועי׳ מ״א שם ועי׳ או״ח סי׳ י״ג דכהא איסור דרבנן משום כבוד ציבור ואפשר דזה דמי לכבוד ציבור כי אח״כ יהי׳ בזיון לכל משפחת המילדת שמה פעמיה ביחוד עכו״ם ויעוין ברמב״ם ה׳ ק״פ פ״ו ה״ז וברא״ד שם ובתוס׳ דגיטין מ׳ ודוק :

ח) תירץ נכון ומספיק על קושית האחרונים על הרב ב״י ביו״ד סי׳ רס״ו ולא זכרו דזה פלוגתת הראשונים הוא בין הרמב״ם והרא״ש והרא״ד והר״ס

ט) השגה על דברי הרשב״א סי׳ תרפ״ט המובא בק״כ יומא פ״ח מלשון הרא״ד והרב ביו״ד סי׳ רס״ו :

י) תירץ לקושייתנו וקושית הג׳ מהר״י מהאמבורג על הנוב״י .

דרבנן אלא מדת חסידות בעלמא וכענין שאמרו אסור לאדם שילוה מעותיו שלא בעדים ואסור להלוות לגוי בריבית וכענין שאמרו אסור לשחרר עבדו ועובר בעשה ע"כ ועיין תוס' תענית דף י"א אסור לשמש בשני רעבון שהקשה וא"ת והרי יוכבד נולדה בין החומות וי"ל דלכ"ע לא הוה איסור אלא למי שרוצה לנהוג עצמו בחסידות ע"כ הרי דעת התוס' והריטב"א דאסור אינו רק מתורת חסידות וא"כ אפשר שגם דעת התוס' כהריטב"א דמה שאמרו אסור לשחרר עבדו והמשחררו עובר בעשה הוא רק מתורת חסידות והר"ן במקומו ס"ל דלא הוה עשה גמורה רק אסמכתא ע"ש [ויש כמה פעמים בש"ס דקאמרי עובר בעשה ואינו אלא אסמכתא בעלמא עי' חוות יאיר סי' ע' שכתב כן להדיא] וכן מבואר בס' זובח תודה בהקדמתו ומביאם הרב חיד"א בספרו יעיר אזן מערכת עשה וא"כ דלא הוא רק אסמכתי והוא רק דרבנן אפשר דס"ל דבדרבנן אמרינן יש שלד"ע ואף לדעת הרמב"ם שבמנין המצות מנאו לעשה גמור' וכן הסמ"ג עשין פ"ז והחינוך מצוה של"ב והרשב"א במקומו ובתשובות קנ"ז שפיר יש להקשות כיון דס"ל דהוה עשה גמורה איך יכול לשחרר עבדו ע"י שליח הא אין שלד"ע והמעשה בטל אליבא דראי' שמביא הקצה"ח אין בה סיפוק לדחות דברי הנודע כאשר אביא אי"ה להלן אות י"ז

יא) דברי רש"י יאמרו דלא כדברי הנוב"י הנ"ל:

יא) אבל מרש"י ז"ל אינו נראה לכאורה כדברי הנודע שכתב רש"י גבי יתיב רב הונא וקאמר ש"מ מדרבנן וז"ל דאמרי שהשליח יתפוש השטר לצורך העבד אע"ג דבעל קמיהדר ואינו עוד שלוחו ותפיסה בעלמא הוא בע"כ ע"כ מדכתב אע"ג דבעל קמיהדר ואינו עוד שלוחו משמע מעת שחזר אינו עוד שלוחו אבל עד כאן הי' שליח של המשלח וא"כ באינו חוזר כלל הי' שליח של משלח ועיין רש"י שכתב על מימרא דר"י כל האומר תנו כאומר זכה דמי וז"ל ואין זה כשאר שליח אלא בעל עשאו שליח לזכות בו והדרי' הקושיא הא אשלד"ע דהמשחרר עבדו עובר בעשה דבשלמא אי אמרינן דהוה חוב אין קושי' הא אין שליח לד"ע משום דהתורה רק בחנם אסרה כמש"כ הרשב"א אבל אי אמרינן כדברי הר"י דאין חייב לו האדון כלום ומשחררו בחנם קשה הא אין שלד"ע ותצטרך לתרץ כל הנ"ל דמ"מ הוא חוב קלה וזה דוחק :

יב) שיטה אחרת בש"ס דגיטין הנ"ל ודלא כרש"י ותוס' הנ"ל ובזה יבוא הכל בריוח :

ג] יב) **אולם** אנכי הרואה שיטה אחרת ולפרש הש"ס שלא כדברי רש"י ותוס' הנ"ל ויבא בעזרת האל הכל לנכון וכך הוא הפירוש יתיב רב הונא וקאמר ש"מ התופס לבע"ח קנה (מדאמרינן דאין הבעל יכול לחזור והשליח הוא תופס לבע"ח להעבד) א"ל רב יצחק בר יוסף אפי' חב לאחרים בלשון שאלה ואפילו עשאו רבו אפותיקא לבע"ח דמבואר ברמב"ם ה' מלוה ולוה פי"ח ה"ו וביו"ד רס"ז דבעשאו רבו אפותיקי ושחררו דמשוחרר הוא כרבא דהקדש חמץ ושחרור מפקיעין מידי שיעבוד הגם כי המשחרר כותב למלוה שטר על דמיו דפסקינן כרשב"ג עיין גיטין מ"א. דמזיק שיעבודא של חבירו חייב וא"כ לכאורה ליכא ח"ל דעדיין יגבה חובו ממשחרר אלא דז"א דעדיין יש ח"ל במקום דליכא להלוה נכסים ולא יהי' למלוה ממה לגבות או אפילו שלא עשאו רבו אפותיקא אלא שהאדון הוא בעל חוב לאחריני ואין לו נכסים לשלם כל חובותיו ואם לא ישחרר העבד יהי' להם לבע"ח ממנו לגבות חובתם ואם יצא לחירות לא יהי' להם ממה לגבות חובתם ויפסידו ובמלאת השחרור של העבד חב לאחריני ומדקתני במתני' סתמא לא יחזור משמע דבכל גווני איירי אפי' בח"ל מדלא מחלק כלל אמר ליה אין הכי אמר בהו רבי ירמי' אמר להו דרדקי הכי אמר רבי יוחנן התופס לבע"ח במקום שח"ל לא קנה וא"ת מתניתין (מדקאמרה סתם משמע אפילו בח"ל איירי) כל האומר תנו כאומר זכה דמי וכמו שפירש רש"י ז"ל ואין זה כשאר תופס לבע"ח אלא בעל עשאו שליח לזכות ע"י דבעלמא' במקום שחב לאחרים לא קנה אבל הכא קנה אפילו בח"ל משום דיש הפרש והבדל רב בין נתן הלוה מעצמו בין תפש בלא רשותו דכהאי דתפס בלא רשותו אמרינן דתופס לבע"ח במקום שח"ל לא קנה הכא כיון דהוא הלוה עצמו נתן והנכסים כ"ז שלא שלט יד אחרים עליהם שלו המה ויכול לעשות בהם כרצונו לכן אפילו בח"ל קנה כיון דהלוה בעצמו נתן כמו דאמרינן לעיל לרב דיש חילוק בין נתן הלוה מעצמו אינו יכול אח"כ לחזור ולומר או קבל עליך אחריות או החזיר לי מעותיי כמו בתפס מעצמו דבאמת יכול לטעון כך וא"כ שפיר נקרא העבד בע"ח גמור כמש"כ הרשב"א והר"ת הנ"ל ומה שאמר הש"ס ח"ל הייני אחרים ממש דמה דחב לאדון לא חב לאחרים מקרי רק מה דקאמר הש"ס חב לאחרים הוא כמו בכל הש"ס דח"ל הייני אחרים ממש ומ"מ אינו יכול לחזור משום דהוא תופס לבע"ח לעבד אפילו בח"ל ממש כיון שהוא עצמו נתן וא"כ נקוט מהש"ס הלז דין חדש דהא דאמרינן תופס לבע"ח במקום שח"ל לא קנה הוא דוקא בתפס מעצמו אבל בנתן הלוה מרצונו אפילו בח"ל קנה :

יג) ראי' ברורה לדברינו מדברי הרמב"ם וה"ה בפ"כ מה' מלוה ולוה ה"ב

[ד] יג) **והעד** לדברינו שבדברינו הנ"ל יצא לנכון דברי הרמב"ם וה"ה בה' מלוה ולוה פ"כ ה"ב וז"ל שם לכן אם אמר הלוה זכה בחפץ זה לפלוני זכה לו ואין אחד משאר הבע"ח יכולים לזכות באלו המטלטלין שכבר זכה בהם אחר ע"כ וכתב עליו ה"ה וז"ל בפ"ק דגיטין דף י"א ע"ב גבי הא דתופס לבע"ח דכל היכא דהלוה אמר תנו זכה ע"כ ועיין ל"מ דכתב דראי' זו היא הנכונה וכן כתב הטור אם הלוה אמר זכה בחפץ זה זכה בה ושאר בע"ח אינם יכולים ליטלו ממנו וכתב עליו הב"ח וז"ל ממימרא דר' יוחנן פ"ק דגיטין. וכן מבואר בש"ע ח"מ סק"ה ועיין קצה"ח ס"ק ב' שכתב שאינו מכיר שום ראי' משם וז"ל התם ודאי כיון שאינו חב אלא לבעלים הבעלים בעצמן אמרו זכה ורצו בדבר ודאי אין זה חב. וגם התופס לבע"ח אם הי' הבע"ח אומרין זכה בשביל זה ודאי זכה אבל היכא דהלוה אמר זכה וחב בזה לשאר בע"ח זה לא שמענו ע"כ ולדברינו נכון דהפי' בש"ס חב לאחרים אחרים ממש א"כ הוא הוא הדין ממש כללו דהיכא דהלוה בעצמו נותן אפילו בחב לבע"ח אחרים קנה זה הבע"ח וש"ס מפורש ומלא הוא כאשר מראה באצבע ה"ה והל"מ והב"ח הנ"ל

יד) ראי' ברורה לדברינו מדברי הרמב"ם דפ"ו מה' עבדים ה"א :

יג) ובהכרח אתה לפרש כדברינו הנ"ל דחב לאחרים הייני אחרים ממש דהנה המעיין ברמב"ם פ"ו מה' עבדים ה"א יראה דסובר הרמב"ם דגבי עבד ואשה הן לאו כהכי וז"ל שם הכותב גט שחרור לעבדו וזיכה לו ע"י אחר ואמר זכה בגט זה לפלוני עבדי יצא לחירות אעפ"י שלא הגיע הגט לידו דזכין לו לאדם שלא בפניו

אבל

אבל אמר תנו גט זה לעבדי אינו יכול לחזור ואינו יוצא לחירות עד שיגיע הגט לידו ע"כ הרי שאינו יוצא לחירות רק באמר זכה אבל בתן איננו יוצא לחירות רק עד שיגיע לידו דתן לאו כזכי וא"כ דסובר דתן לאו כזכי איך פסק הרמב"ם באמר תן גט זה לעבדי אינו יכול לחזור הא הוה תופס לבע"ח במקום שחב לאחרים לאדון כפירש רש"י ז"ל ובמקום שח"ל לא קנה והרמב"ם פוסק כר"י דתופס לבע"ח במקום שח"ל לא קנה כמבואר בפכ"ב מה' מלוה ולוה ה"א והעיקר הטעם דאינו יכול לחזור קאמר הש"ס כל האומר תנו כאומר זכה דמי ואם כשפוסק הרמב"ם דלא כרבי ירמי' דהא סבירא ליה להרמב"ם דתן לאו כזכי כנ"ל א"כ למה אינו יכול לחזור הא הוה תופס לבע"ח במקום שח"ל לאדון ולא קנה ואלא ע"כ צ"ל כנ"ל דהרמב"ם איננו מפרש מה דקאמר הש"ס ח"ל היינו האדון כפירש רש"י ז"ל רק כנ"ל דחב לאחרים היינו אחרים ממש ועל ח"ל ממש קאמר ר"י דהטעם דהמתני' דקנה משום דאמר תנו וכל האומר תנו כאומר זכה דמי אבל אם אינו ח"ל לאחרים ממש דהיינו שהאדון אינו חב עוד לאחרים זה אינו צריך לטעם דר"י כל האומר תנו כאומר זכה דמי אפילו לאו כזכו מ"מ הוה השליח תופס לבע"ח במקום שאח"ל וקנה והרמב"ם מוקי מתני' באינו חב לאחרים ולכן אינו יכול לחזור משום דהוה תופס לבע"ח במקום שאח"ל וקנה ולכן שפיר פסק הרמב"ם דאינו יכול לחזור הגם דסובר דתנו לאו כזכי דלאו מטעמא הכו כזכי קאמינן לאמר דאינו יכול לחזור דתפיך הא סובר דתן לאו כזכי אלא משום דהוה תופס לבע"ח במקום שאינו ח"ל ממש וקנה והא דחב לאדון לאו כלום הוא. ואם תקשה א"כ דמש"ה אינו יכול לחזור משום דהוה תופס לבע"ח באינו ח"ל וקנה למה קאמר דאינו יוצא לחירות יבואר אי"ה להלן:

א"ב נקוט בידך פלוגתת הרמב"ם והרי"ף עם רש"י ותוס' והרא"ש דהרי"ף והרמב"ם סוברין דמה שחב לאדון לא נקרא ח"ל הגם דבאמת אין אנו יכולין לכופו ע"פ הדין לשחררו הגם דעשה לו טובה העבד כנ"ל מ"מ לא אמרינן דנקרא ח"ל משום דמ"מ חייב לו אעפ"י שמצד הדין אינם יכולין לכופו לשחררו וסברת רש"י ותוס' כיון שמהדין אין אנו יכולין לכופו נקרא ח"ל ועי' אה"ע סי' ל"ג סעי' כ"ב אלמנה שתפסה מטלטלין כדי שתזון מהם בין שתפסה מחיים ובין שתפסה לאחר מיתו אפי' תפסה ככר זהב אין מוציאין מידה אלא כותבין עליה ב"ד מה שתפסה ופוסקים לה מזונות ומחשבין עליה והיא כזוכית ממה שבידה עד שתמות או עד שלא יהי' מזונות ויקחו היורשין את השאר. ודוקא שתפסה מעצמה אבל ע"י שליח לא מהני התפיסה וכתב הב"ש טעם דלא מהני ע"י שליח משום דהוה תופס לבע"ח במקום שח"ל היינו ליורשין (דמדינא אינה יכולה להוציא מן היורשין בפעם אחת רק מזון ל' יום) דאם לא הי' תופס הי' הכל ביד יורשין והיו יכולין להרויח בהם וכתב האבני מלואים במקומו שכתב הש"מ וז"ל שמעינן מהכא דאלמנה שעשתה שליח בעדים לתפוס מטלטלין למזונותיה דמהני התפיסה זו אעפ"י שלא תפסה מעצמה דלא נקרא ח"ל מה שמפסידין היורשין מליפא וליתן בשלהם דלא אמרו אלא במקום שיש בע"ח אחרים וכן מבואר בריב"ש סימן כ"ז וכן דעתו וכתב שהסכימו עמו חכמי א"י ע"ש. טו) ולדברינו הנ"ל תלוי הדבר בפלוגתת הראשונים דדינא דעבד ודאלמנה שניהם שוים דבעבד מחויב לשחררו ואינו יכול לכופו ע"י ב"ד וכן גבי אלמנה מחויבים ליתן אבל אינה יכולה להוציא ע"י ב"ד יותר ממזון לשלשים יום ופלוגתתן אם נקרא ח"ל מה שיש הפסד לאותו שתופסין ממנו או ח"ל היינו אחרים ממש ועי' שו"ת מוהר"ם אלשיך סי' כ"ו וסי' ק"ע ותשובות מבי"ט ח"א בשאלות השכיות סי' ר"ב דפסקו דמהני התפיסה למזונות אלמנה ע"י אחר וא"כ דדעת הרי"ף והרמב"ם והריב"ש והש"מ והאבני מלואים והסכימו כן חכמי א"י וכן דעת מהר"ם אלשיך ומבי"ט כן יש לפסוק ובפרט דגם אי מניעת הריוח הוה ח"ל תליא בפלוגתת התוס' והרמב"ן עי' לקמן ואמרתי שיש לומר דגם דעת התוס' דמניעת הריוח לא הוה הפסד ושאני מליאה דחב לבעל אבדה עצמו ע"ש ודוק:

טו) פלוגתת הב"ש באה"ע סי' ל"ג והאבני מלואים שם הראיתי לדעת דזה תלוי באשלי רברבי בין הרמב"ם והרי"ף לרש"י ותוס' והרא"ש:

ה) **מעתה** כשבאנו לדברי הרמב"ם דסובר דתן לאו כזכי גבי עבד ובעינן מטי לידי' של העבד ואי לאו איננו יוצא לחירות וכן גבי גט אשה כמבואר במתני' האומר תנו גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי ומת לא יתנו לאחר מיתה וסובר הרי"ף במקומו והרמב"ם הנ"ל אפי' כתן ליד שליח לא יתנו לאחר מיתה משום דבעינן מטי לידיה מחיים דאין גט לאח"מ ותנו לאו כזכו בגיטי נשים ושחרורי עבדים טז) יתורץ קושיא אשר הקשינו באות א' דאיך פשיטא ליה להמקשן דרב דקאמר חוללת ולא מתייבמת היא מספיקא אי הולך כזכי או לא דלמא לעולם סובר רב הולך לאו כזכי והא דקאמר חוללת משום דקאמר תרתי הן והולך ומספקא ליה איזה עיקר הא כמי גבי עבד ואשה תן לאו כזכי ועוד י"ל דמעיקרא הקושי' ליתא דאין לומר משו"ה קאמר חוללת משום דקאמר תן ג"כ והולך לאו כזכי ורק משום דקאמר תן דהוה כזכי ומספקא לן איזה עיקר כנ"ל משום דאם תאמר דתן הוה כזכי הוה צריך להיות מגורשת ואיננה צריכה חליצה הגם דאמר הולך ג"כ משום דרב ס"ל בב"ב ק"ה וב"מ ק"ב דתפוס לשון אחרון ועי' שאמרינו אות י"א ואין לומר אפילו מאן דסובר תן לאו כזכי אבל במקום שהיא עשאו לשליח לקבלה והשליח הודיע לבעל שהוא שליח לקבלה והוא אמר תן יועיל ויהי' כזכי דא"כ אפילו הולך נמי יועיל משום הא סברא גופא ולמה אמרינן דאם מת לריכה חליצה ההי' מגורשת מחיים ועוד הא גבי עבד הוה השליח שליח לקבלה אפילו בלא עשאו העבד שליח משום דזכות הוא לעבד שיוצא לחירות דאנן סהדי דניחא ליה וכרבנן במשנה וכמ"ש הר"ן במקומו וז"ל ממתניתן שמעינן דכל אדם מדעתו יכול להעשות שליח לחבירו שיעמוד במקומו ומשו"ה כיון שהאדון אמר תן שטר שחרור זה לעבדי הרי השליח יכול לומר הריני עושה עצמי שליח לקבלה והרי הוא כאלו עשאו העבד שליח לכך וכנודע הנ"ל ואעפ"כ אמרינן תן לאו כזכי וא"כ ה"ה גבי אשה עי' קדושין כ"ג דגמרינן לה לה אשה מעבד ועבד מאשה עיין גיטין דף ט' ע"ב ברש"י ד"ה בגיטי נשים ובד"ה והאיכא מחובר:

טז) תירץ לקושיא אשר הקשינו לעיל אות א':

יז) **ומעתה** יצא לנכון דברי הרמב"ם מקושית הל"מ בפ"ו מה' גירושין ה"י שמניח בצ"ע וז"ל קשה דרבינו פסק בפ"ב מה' זכייה ומתנה אע"ג דהולך לאו כזכי תן הוה כזכי וא"כ קשה בר"פ התקבל דרצה הש"ם להוכיח דהולך כזכי ממתני' דאמר לפיכך אם אמר הבעל אי אפשי שתקבל לה אלא

יז) תי' לקושי' הל"מ בפ"ו מה' גירושין ה"י על הרמב"ם

אלא הולך ותן לה אם רצה לחזור חוזר טעמא דאמר אי אפשי הא לא אמר אי אפשי אינו חוזר אלמא הולך כזכי קנה מנ"ל להש"ך דהולך ותן בגט שוים כיון דהוה כמו במתנה אע"ג דהולך לאו כזכי תן הוה כזכי וממתני' דמשמע אי לאו דאמר אי אפשי וכו' כזכי לאו משום דהולך כזכי רק משום תן כזכי וכ"ת ליתא תן לאודא אדרבה ליתא להכי קאמרה מתני' תן לאשמועינן הא גופא דהולך לא מהני בלא תן משום דהולך לאו כזכי בשלמא לשאר פוסקים דסוברין דהולך ותן אפי' במתנה שוים לא משמע להו לגמרא חילוק בין תן להולך אבל לרבינו כיון דבמתנה איכא חילוק במאי ה"נ איכא חילוק ולא תפשוט מינה כלל. ולדברינו אין כאן שום קושיא להקשות לשיטת הרמב"ם דס"ל דיש חילוק בין תן להולך במתנה מנ"ל להש"ך להוכיח דהולך כזכי אפשר משום תן דזה אין קושיא דאדרבה משום תן אי אפשר לן למימר דהוה כזכי דתן במפורש במתני' דלאו כזכי וכשיטת הרי"ף והרמב"ם אפילו גבי עבד תן לאו כזכי דמפרשים המתני' דתנו גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי ומת דלא יתנו לאח"מ אפי' במתני' ליד שליח כל שלא בא ליד מקבל מחיים דתן לאו כזכי דמי ושפיר מוכיח דהולך דוקא · דהוה כזכי ודוק. ובזה שאמרנו לשיטת הרי"ף והרמב"ם דתן גבי עבד ושפחה לאו כזכי הגם דגבי עבד הוה חוב הא שמשחררו כאשר אמרנו באות ב' ג' דאל"כ אינו יכול לשחררו דהמשחרר עבדו עובר בעשה כאשר הבאתי לעיל דברי ר"ת והרשב"א אעפ"כ אמרינן דתן לאו כזכי ואמרינן דדמי' גיטי נשים לשחרורי עבדים במתנה גמרינן לה לה כנ"ל נפל הקושיא שיש להקשות לכאורה מה מקשה המקשה בגט מדברי רב דאמר הולך מנה לפלוני שאני חייב לו דאינו יכול לחזור ש"מ דסובר הולך כזכי הא שם איירי בחוב ודלמא בחוב ס"ל הולך כזכי לא כן בגט ושאני גט מחוב כאשר באמת כן האמת דהולך בחוב הוי כזכי ולא כן בגט וכן פסקו כל הפוסקים ובמתנה נמי הולך לאו כזכי ובחוב כזכי ולדברינו אינו קושיא דהמקשן שפיר מקשה לפום מה דידע דדמי' גיטי נשים לשחרורי עבדים והגם דבשחרור דהוה חוב נמי אמרינן דתן לאו כזכי וא"כ שפיר מקשה מחוב לגט מה תאמר דבחוב באמת הולך כזכי א"כ למה גבי עבד אינו כזכי. אחזור למאי דאייתינן עלה שכבר מתורץ קושייתנו מאות א' מאשר הקשינו דלמא סובר רב הילך לאו כזכי והא דקאמר הוללת ואי הילך לאו כזכי הוה ליה למימר אפילו מהייבמת רק משום דאמר תן ג"כ ולא נודע איזה חשיב לעיקר דו"א דתן גבי עבד ושפחה נמי לאו כזכי וכל זה ניחא בין לשיטת הרי"ף והרמב"ם דסוברין דתן לאו כזכי דמי אפי' גבי עבד וכן לשיטת רש"י ותוס' ורא"ש והולכים בשיטתם דתן ותנו גבי עבד הוה כזכי אבל גבי שפחה מודים דלא הוה כזכי דרבנן דר"מ מודים לר"מ דבשפחה לא אמרינן תן כזכי דלאו זכות הוא לה אבל עדיין נשאר הקושיא מאות ב' מנ"ל לש"ך בדף י"ד הנ"ל לודאי דהילך כזכי דלמא מספקא ליה והא דקאמר לא יחזיר משום דהוה תופס לבע"ח במקום שאח"ל וקנה ולכן אינו יכול לחזור כמו שצריכין להטעים בכונת הש"ס הנ"ל דמשכי מספקא ליה לרב אי הולך כזכי אי לאו ולכן ספק ממונא לקולא דלכאורה קשה אם אמרינן ספק ממונא לקולא אדרבה הי' צריך לומר דיחזור דיעמוד ממונא בחזקת מרא קמא ואיך אמר לקולא ואינו חוזר רק משום דזה השליח תופס. ובאמת הוא חייב אמרינן היכא דקיימא תיקו א"כ בקאמר הש"ס ספק ממונא לקולא כלל דבריטו משום תופס לבע"ח ואינו חב לאחרים ואין להקשות אי טעמא משום תופס אפילו לאו כזכי ולמה צריך לומר דמספקא לי' וספק ממונא לקולא זה אינו קושיא משום דבש"ס לקושטא קאמר משום דקאמר חוללת מוכרח לומר דמספקא לי' ודוק:

(ו) יח) **ולישב** הדבר ע"כ נומר דהש"ס הכי דייק מדאמר רב סתם אינו יכול לחזור ע"כ בכל גווני איירי אפילו במקום שחב לאחרים דאל"כ דבחב לאחרים יכול לחזור לא הוה לי' לסתום וא"כ שמיירי אפילו בח"ל וקאמר אינו יכול לחזור ק' הא בח"ל לא קנה ואמאי אינו יכול לחזור ואין לומר משום דהוה תופס לבע"ח ואמרינן ספק ממונא לקולא כנ"ל דזה שתפס לא הוה תפיסתו תפיסה כלל דלאו כל כמיני' להעשות שליח לחוב לזה ולזכות לזה ואין תפיסתו נחשב לכלום ואמאי אינו חוזר אלא ע"כ משום דהולך כזכי וכתירץ ר' ירמי' הנ"ל דכל האומר תנו כאומר זכו דמי כפירש רש"י הנ"ל דאין זה כשאר תופס לבע"ח אלא בעל עשאו שליח לזכות ובמקום שהלוה עצמו נותן אפילו בחב לאחרים נמי קנה ולכן שפיר קאמר רב דאינו יכול לחזור דהגם דח"ל ובעלמא בח"ל לא קנה ואין תפיסתו תפיסה מ"מ הכא שאני דהלוה בעצמו נותן והיכא דהלוה בעצמו נותן אפילו בח"ל נמי קנה וא"ת כיון דטעמא דאינו יכול לחזור הוא משום דהוא עצמו נותן א"כ עדיין י"ל דהולך לאו כזכי והא דאינו יכול לחזור משום דהוא. עצמו נתן ז"א כיון דהאמר דהולך לאו כזכי אין שום מעלה במה שהוא עצמו נתן כיון דהשתא חוזר וכשהולך לאו כזכי באמת יכול לחזור אך כשהאמר דהולך כזכי דאז אינו יכול לחזור משום דהוה כזכי אז אינו יכול לחזור אפי' בח"ל דלא קנה בעלמא הכא קנה משום דהוא בעצמו נתן ועי' רמב"ם פ"כ מה' מלוה ולוה ה"ג שכתב וז"ל וכן אם אמר הלוה זכה בחפץ זה לפלוני זכה לו ואין אחד משאר הבע"ח יכולין לזכות באלו המטלטלין שכבר זכה בהן אחר ע"כ ועי' חו"מ סימן ק"ה דוק בלשונם בדיקא באמר הלוה זכה אז אפילו ח"ל קנה משום שהלוה בעצמו נתן לא כן בלא אמר ליכא דזכה. ומעתה מכאן נמי נתברר לנו הדין של הרמב"ם הנ"ל דהיכא דהלוה בעצמו נותן אפילו בח"ל קנה כנ"ל:

יח) תירץ לקושיא אשר הקשינו לעיל

יט) **ויבא** לנכון דברי ה"ה בפ"כ מה' מלוה ולוה הנ"ל מקושית הל"מ במקומו והקצה"ח בסי' ק"ה ס"ק ב' שה"ה אחר שמביא דברי הרמב"ם שכתב וכן אם אמר הלוה זכה בחפץ זה לפלוני זכה לו ואין אחד מבע"ח יכולים לזכות באלו המטלטלין שכבר זכה בהן אחר כתב הוא ז"ל כבר נתבאר בפ"ו אם ראובן חייב לשמעון מנה ואמר ללוי הולך לשמעון מנה שאני חייב לו אם בא ראובן לחזור אינו חוזר אלמא זכה לו וכיון שהוא אינו יכול לחזור בו ודאי אין שאר בע"ח יכולים לגבות ממנו. וכתב עליו הל"מ שעל ראי' זה יש להשיב דשאני התם דאינו חב לבע"ח ולכך אינו יכול לחזור אבל הכא בחב לאחרים לא כל כמיניה לאמר זכה להפקיע מבע"ח והקצה"ח הנ"ל מביא דברי הל"מ הנ"ל והודה כי קושייתו קושיא אלימתא הוא. ולדברינו נכון כנ"ל דהדין מפ"ו דמביא ה"ה אם ראובן חייב

יט) תירץ לקושית הל"מ והקצה"ח על ה"ה פ"כ מה' מלוה ולוה :

מנה

מנה לשמעון ואומר ללוי הולך מנה לשמעון שאני חייב לו אם רצה לחזור אינו חוזר מקורו מרב הכ"ל שאמר הילך מנה לפלוני אם בא לחזור אינו חוזר והגמרא מוכיח דרב ס"ל הולך כזכי וקשה קושייתנו מכ"ל ודאי דהולך כזכי דלמא עדיין ספק לי' כמבואר בגיטין דף ס"ג ע"ב הכ"ל ומשו"ה אמר אינו חוזר משום דהוה תופס לבע"ח בא"ל וקנה. ולכן ספק ממונא לקולא דהתופס מוחזק ככ"ל וע"כ לומר משום דרב בכל גווני מיירי אפילו בח"ל דלא מועיל תפיסתו כלל בעלמא והכא מועיל משום דהולך כזכי ועשאו הבעל בעצמו לשליח דהדין אפילו בח"ל כמי קנה, אלמא מרב משמע דהיכא דעשאו שליח אפי' בח"ל כמי קנה ושפיר קאמר ה"ה דבר זה כתבאר בפי"ו הולך מנה דהוא דברי רב ודוק וא"ת א"כ דודאי רב סבר הולך כזכי למה קאמר הולכת. דש"ס בדף י"ד יסבור דרב בכל גווני מיירי והולך כזכי ושאני גט מחוב והש"ס מק"ג מהרן אפילו תאמר דדמי' גט לחוב כסברת המקשן מ"מ אינו קושיא דגם כאן אינו רק ספק ומ"מ אינו חוזר משום ספק ממונא לקולא כיון דתפס לבע"ח והיכא דח"ל לא קנה דרב לאו בכל גווני מיירי ועדיין באמת יסבור רב באם ח"ל יכול לחזור וא"כ התירוצה בס"ג יקבב הרלן ואומר אפילו תאמר כסברא שלך דדמי' חוב לגט כאשר אתה מקשה מגט לחוב מ"מ י"ל אבל לפום קושטא דמלתא איני דומה חוב לגט ורב סובר הולך כזכי לודאי ואפילו בח"ל משום דהוא בעצמו כתן ככ"ל. ובזה ניחא קושית הרמב"ן במקומו ודוק:

כ) ראי' לדברי הרמב"ם דס"ל דהיכא דהלוי בעצמו נתן אפילו בח"ל קנה:

כ) **ובדרך** הפרפרא"ת אנא אמינא שמוכין לדינא דהרמב"ם הכ"ל ודיכו מוכרח מהא דתנן נרים אחים מקדם אחים מקדם בו ובשלוחו וקשה איך יכולין לקדש ע"י שליח הא הוה הוא שליח תופס (לאשה) לבע"ח (להבעל) במקום שח"ל (לכ"ע) והופס לבע"ח במקום שח"ל לא קנה ועיין כוב"י הכנה סימן ע' שהעיר בזה בפרט למה שמבואר בפנ"י דמשו"ה תופס לבע"ח במקום שח"ל לא קנה דלאו כל כמיני' לעשותו שליח לחוב לחבירו דהוה עבירה ואשלד"ע ומבואר בכודע דבמקום דהוה עבירה המעשה בטל כמו שכתב התוס' מליעא דף י' ע"ב בד"ה דאמר לישראל בתירולא בתרא וא"כ איך יכול לעשותו שליח לקדש אשה ואין לומר דבאיכו חב לאדם פרטי לא נקרא ח"ל דכאן איכו חב לאדם פרטי ז"א עיין ש"ס גיטין דף י"א ע"ב שמר רב הקדא התופס לבע"ח במקום שח"ל באנו למחלוקת ר' אליעזר ורבנן דתנן מי שליקט (בעל הבית עשיר שליקט את הפיאה) ואמר זו לפלוני עני (והיינו מקים שחב לעניים) ר"א אומר זכה לו וחכ"א יתכנו לעני הנמצא ראשון דחכמים סוברין תופס לבע"ח במקים שח"ל לא קנה הרי בכאן לא חב לעני פרטי אעפ"כ אמרו חכמים דלא קנה משום דהוה ח"ל וגם תאמר מינה דר"א לא סבירא לי' דינא דתופס לבע"ח במקום שח"ל דלא קנה דהא י"ל דר"א בעלמא סבירא לי' דתופס לבע"ח במקום שח"ל דלא קנה רק מה דקאמר כאן זכה לו משום דזה לא נקרא ח"ל דלא חב כלל לעני פרטי אע"כ דדמיא אהדדי וגם אין לומר דמניעת הריוח לא הוה ח"ל וכאן בקידושין לא הוה רק מניעת הריוח ז"א דהא גבי עני הכ"ל כמי לא הוה רק מניעת הריוח ועוד עיין מליעא י' ע"א דרב נחמן ורב חסדא דאמרי תרווייהו המגביה מליאה לחבירו לא קנה חבירו מאי טעמא הוה תופס לבע"ח במקים שח"ל והתופס לבע"ח במקים שח"ל לא קנה הרי דלגבי מליאה דלא הוה רק מניעת הריוח אעפ"כ אמרינן דלא קנה חבירו משום ח"ל. ועיין תוס' בגיטין דף י"א ע"ב ד"ה התופס לבע"ח דמקשה דר' יוחנן ס"ל התופס לבע"ח במקום שח"ל לא קנה וסבר מגביה מליאה לחבירו קנה חבירו. ותירץ דר"י ס"ל מגו דזכי לנפשיה זכי לחבירו ולא קאמר דר"י מחלק בין מניעת הריוח כגון מליאה דבהא לא אמרינן דהוה ח"ל ולכן קאמר המגביה מליאה לחבירו קנה חבירו ובין חב לאחרים כגון תופס לבע"ח במקים שיש בע"ח אחרים ולא יהי' להם לגבות חובתן ויפקידו בהא אמר שפיר דלא קנה התופס אע"כ דאין חילוק:

איברא דע"ז יש להשיב ולומר דק"ל להתוס' דמניעת הריוח לבד לא הוה בזה משום ח"ל ומליאה שאני דלאו מניעת הריוח לבד נגעו בה אך גם הפסד היינו לאבד עלמו דכודע דיאוש לחוד לא יצא מרשותו עדיין עד שבא ליד זוכה וא"ת המגביה מליאה לחבירו לא קנה חבירו א"כ עדיין לא בא ליד זוכה ויכול הוא עלמו לזכות בה אפילו בתר יאוש וא"ת המגביה מליאה לחבירו קנה חבירו א"כ באתה ליד זוכה וא"א לזכות בה עוד והוה הפסד ול"ע לדברי הרמב"ן דע"כ אתה לומר כן דהכה כבר מדע דדעת רש"י והתוס' והרא"ש דחב לו לעלמו כמי כח"ל היא אם איכנו מחויב לו בחיוב גמור כמו בהדון ועבד הכ"ל וא"כ למה פסקינן בחו"מ סי' ק"ה בתופס לבע"ח וא"ח"ל קנה אפילו תפס גו זמנו הא בגו זמנו איכו מחויב לשלם עדיין וא"כ עדיין ח"ל להלוה לעלמו ויכול להרויח באותן מעות כל ימי המשך כמבואר בתה"ע סי' ל"ג בתפיסת האלמנה הכ"ל והתוס' והרא"ש סברו דמניעת הריוח הוא חב ואין לומר משום דיעני וירד מנכסיו ולא תהי לו לשלם בכלות הזמן דז"א דהא מבואר בחו"מ סי' ע"ג ובש"ך שם בשם מהרש"ל והסכים עמו דדייקא במבזבז נכסיו יכול לתבוע תוך זמנו אבל אם איכו מבזבז נכסיו אף שמתמוטט מידי יום ביום דלא יוכל לשלם בכלות הזמן מ"מ אף מעלעלין לא יכול לתבוע תיך הזמן וא"כ לולא תפיסתו לא יכול המלוה לתבוע לו בתוך הזמן אף בעני וירד מנכסיו ורק משום שתפס כבר לא מחייבין ליה לחזור וא"כ זה הי' שפיר בתפס מעלמו אבל בתפס ע"י אחר תאמר דלא קנה משום ח"ל לו להלוה דמניעת הריוח הוא חב וע"כ ככ"ל דקוברין דמניעת הריוח לאו חב כק' ומליא' שאני דלאו מניעת הריוח לבד נגעו בה אלא גם הפסד לאבד עלמו אבל עדיין מעני הכ"ל מוכח שפיר דמניעת הריוח חב נקרא ול"ע לדברי הרמב"ן ומ"מ קושייתנו לדעת התו' והרא"ש יש לתרץ דמשו"ה בתופס לבע"ח וח"ל אף בגו זמנו קנה משום דתרי בהדדי לא סבירא להו דחב לעלמו כחב לאחרים הוא וכל עיקר החב הוא רק מניעת הריוח לבד דזה תקרא ח"ל דלא קנה זה לא אמרינן אבל בתרין מהפרסין כגון בעני דח"ל הוא לאחרים ממש רק דהוי מניעת הריוח או גבי עבד דהחוב הוא הפסד גמור רק שהוא לו לעלמו כה שפיר אמרינן וזה הסגה רבה לדברי הסגה בא"ע סימן ל"ג דשם הוי תרתי בהדדי ע"ש. ואין לומר משו"ה יכול לקדש ע"י שליח מטעם מיגו דזכה לנפשיה זכה כמי לחבריה א"כ איך יהי' שליח לקדש כשהמקודשת קרובה שלו ואין לומר דאין הכי כשיהי' שליח לקדש קרובה שלו לא יהא הקידושין חלין

אלין משום ח"ל וליכא מיגו וח"ל מטעם שליח לד"ע והמעשה בטל כדעת הנודע בשם התוס' עליעא יוד. ז"א מדאמרינן בנזיר י"ב. האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה סתם ומת השליח אמרינן שתמא שליח עשה שליחותו וקידש ואסור בכל הנשים שבעולם דחיישינן שמא יקח בתה או אמה של המקודשת וא"ת דאין השליח יכול לקדש קרובתו עדיין שריא ליה קרובה של השליח ולמה פסק הש"ס דאסור בכל הנשים שבעולם וע"כ לומר דאף קרובתו יכול לקדש השליח והדרי הקושיא למה הא ליכא מיגו והוי תופס לבע"ח במקום שח"ל דאמרינן דלא קנה ואיך יכול לקדש ע"י שליח ע' ש"ס קידושין מ"ה דאמרינן שם המקדש בעד אחד אין חוששין לקידושיו אפילו שניהם מודים א"ל רב כהנא לרב אבי מאי דעתך דילפית דבר דבר מממון. אי מה להלן הודאות בע"ד כמאה עדים דמי אף כאן הודאת בע"ד כמאה עדים דמי א"ל התם לא קמחייבה לאחריכא הכא קמחייבה לאחריכא הרי מפורש דבקבלתה בקידושין נקרא ח"ל אלא ע"כ כדברי הרמב"ם הנ"ל דהיכא דהלוה בעצמו כותן קנה השליח אף בח"ל מש"ה הכא כמי כיון שאשה עצמה פשטה ידיה לקבל קידושין או ע"י שלוחה מרלונה הוי כמו שכתן הלוה מעצמו שקנה אפילו בח"ל ככ"ל.

אולם לרש"י והעומדין בשיטתן דדוחקין עצמן לפרש חב לאחרים לאדון ובזה דוקא מהכי כשהוא עצמו כתן אבל בחב לאחרים ממש אף כתיכתו איכו מועיל מזה סברא לדבריהם דכאן ע"כ יפרשו קא חייבא לאחריכא אחרים ממש דאלו יפרש לאחריכא לה לעצמה הא מודה והוי הודאות בע"ד וכמאה דמי וע' רש"י דגיטין דף ע' גבי חזרה גופא איתא בקידושין שכתב וז"ל שאם מסר שטר קידושין לשלוחו ורולה לחזור חוזר דאין כאן זכות היא לה דאסר לה אכ"ע ומשום ההיא שטרא איכו מתחייב במזונותיה ע"כ הרי היכא דמתחייב במזונותיה לית לה גבי' חוב הגם דאסרה אכ"ע וא"כ ע"כ דחב לאחריכא דקאמר הש"ס היינו אחרים ממש ופשוט. ולפ"ז קידושין בעינן דוקא מרלונה ולא כן בגירושין דקידושין ח"ל הוא וכל עיקר דמהכי משום דהיא עלמה כתנה וכנ"ל ודו"ק ומקור הדין של הרמב"ם הנ"ל כבר אמרנו דמש"ם גיטין י"א כוטע וכפירושנו הנ"ל דח"ל אחרים ממש לכן בעינן לתירוצא דר' ירמיה כל האומר תנו כאומר זכה דמי ואע"ג דאמרנו דמשחררו מלד חוב מ"מ כיון דאיכא באן ח"ל אחרים ממש לא די בלא זכה הגם דבחוב אמרינן הולך כזכי דמי היינו בליכא חב לאחרים גבי' אבל באיכא חב לאחרים בעינן דייקא שיאמר בלשון זכה וא"כ לכ"ד כיון שלא אמר בלא זכה לא קנה וכפשטות לשון המחבר מסי' ק"ה סעי' ג' דבעי דוקא שיאמר בלשון זכה וכנ"ל ודוק:

גרסינן בגמרא שעל המתני' דתנו גט שהבאתי לעיל אמר רב ילחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב והוא שלבורין ומוכחים בקרן זוית (מנה דקתני במתני' בלבורין ומוכחין בקרן זוית עסקינן ואמר מנה זה תנו לפלוני) במאי עסקינן אלימא בבריא (מתנות בריא במטלטלין יכול לחזור עד שימשוך ויורשו כמי אלי למיהדר ביה אליבא מאן דלית ליה מלוה לקיים דברי המת) כי לבורין מאי הוה הא לא משך וכו' כא) [מדקאמר הש"ס הא לא משך משמע דעל השליח קאי דמיכיה קא סליק דאמר ליה המשלח תנו מנה לפלוני ואמר רב ע"ז והוא שלבורין ומוכחים בקרן זוית וע"ז מקשה הא לא משך דתנו משמע אף בלא בא ליד שליח כלל לכ"ע ככ"ל וא"כ משמע דמפשיט פשיטא ליה אם הי' משיכה הי' מוקים בש"ס בבריא הגם שעדיין לא הגיע ליד מקבל מ"מ יתנו לאח"מ מטעם כיון דהגיע ליד שליח ואמר תנו הוה כזכי בעלמא וזה ראיה ברורה לדברי הרמב"ם דקובר בעלמא (לא גבי עבד ואשה) דתן כזכי והן הן דברי הרמב"ם פ"ד מה' זכייה ומתנה ה"ב וז"ל המזכה לחבירו במתנה ע"י אחר כיון שהחזיק בה אחר כגון שמשך המטלטלין או הגיע שטר הקרקע לידו או החזיק בקרקע זכה חבירו אע"פ שלא הגיע המתנה לידו ואין הנותן יכול לחזור בו ע"כ ומש"כ הרמב"ם המזכה אין כונתו שאמר בלשון זכה דלדידיה אין חילוק בין זכה לתן במתנה כמבואר בו בפרק ה"ד ע"ש כב) ולדברי הסוברין דתן לאו כזכי קשה מה מקשה הא לא משך דמשמע הא משך שפיר ויתנו לאח"מ הא תן לאו כזכי במתנה וכל זמן שלא הגיע ליד מקבל לא קנה ויכול לחזור בו וא"כ אפילו משך כ"ז שלא הגיע ליד מקבל יכול לחזור ולא קנה ולמה יתנו לאח"מ ולדבריהם י"ל דהפירש הא לא משך קאי על המקבל אבל זה דוחק וכ"ם לפי שיטתם דס"ל דתנו משמע דלא כתן אף ליד שליח וא"כ באמר תנו מנה לפלוני משמע דלא כתן ליד שליח וע"ז קאמר רב והוא שלבורין ומוכחים בקרן זוית וא"כ משמע דרב ס"ל כיון שלבור ומוכח בקרן זוית די אף בלא בא ליד שליח והמקשן בהקשותו הא לא משך ופירוש מקבל יסבור אף בבא ליד שליח כמי איככו מועלת רק בא ליד מקבל בעינן ולעשות פלוגתא רחוקה ומ"ל הא כג). ובהכ"ל יבא על נכון קושית הרא"ש בפ"ק דגיטין סימן י"ז דמקשה על הרמב"ם דקובר בעלמא במתנה תן כזכי דלוקמי מתני' דקתני תנו מנה לפלוני ומה יתנו לאח"מ משום תן כזכי דאין הכי כמי דרב רולה לאוקמי מתכיתן בבריא ומשום תן כזכי רק גם אי אמרינן תן כזכי בעינן מטי ליד שליח עכ"פ לכן מקשה והא לא משך ואין להקשות סוף סוף למה לא מוקים הש"ס בכתן ליד שליח משום תן כזכי ומש"ה יתנו לאח"מ משום דאם מוקים מתני' משום תן כזכי בהכרח תלטרך לאוקמי מתני' בכתן ליד שליח ככ"ל לכן יותר ניחא לאוקמי בש"מ או במע"ם ומתני' בכל גוונא מיירי אפילו לא בא ליד שליח מלאוקמי משום תן כזכי ובחד גוונא דבא ליד שליח דוקא ובעין זה אשכחן בב"ב דף קכ"א ע"ב דהש"ס רולה לומר דמתנת ש"מ במקלת בעי קנין והקשו הש"ס מהאומר תנו גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי ומת לא יתנו לאח"מ תנו מנה לפלוני ומת יתנו לאח"מ (הרי דלא בעי קנין) (והקשה) ממאי דלא קנו מיניה וקאמר דומיא דגט מה גט דלאו בר קנין אף האי כמי דלא קנו מיניה (ומשני) במלוה מחמת מיתה (דמלוה מח"מ לא בעי קנין) וקשה למה לא משני הש"ס בב"ב דהכא ומתני' דקתני תנו מנה לפלוני ומת יתנו לאח"מ מיירי דמנה הוה כל נכסיו ובש"מ בכל נכסיו לא בעי קנין ולמה מתרץ במלוה מחמת מיתה רק משום דהש"ס רולה לאוקמי המתני' בכל גוונא דאפילו המנה לא הוה רק מקלת נכסיו ולא לאוקמי בחד גוונא בכל נכסיו הי' המנה:

והנה מלשון הש"ס דקאמר כי לבורין מאי הוה הא לא משך כראה להדיא אפילו לבורין ומוכחים בקרן

כא) ראי' ברורה ומבוררת מש"ס דגיטין כדעת הרמב"ם דס"ל דתן כזכי במתנה.

כב) קושיא רבה על דעת הסוברין דתן לאו כזכי במתני' דמתנגד להו ש"ס מפורש דגיטין.

כג) תירץ על קו' הרא"ש דפ"ק דגיטין סי' י"ז בהקשו' על הרמב"ם

בקרן זוית של שליח והמה עתה ברשות של שליח לא קנה המקבל עד שימשוך השליח. דאל"כ רק היכא דהוא תחת יד שליח אפילו לא משך קנה מקבל משום חצירו של שליח א"כ איך פשיטא ליה להמקשן שרב באמרו והוא שלבורין ומונחים בקרן זוית מיירי בקרן של משלח ולהקשות קושיתו דלמא רב בקרן זוית של שליח קאמר ועכ"פ יש לו לתרלן לתרן כן ולמה מוקי דוקא בש"מ או במע"ם אע"כ דאפילו בלבורין ומונחים ת"י שליח כל שבשעת נתינה תחת רשותו לא נתן לו ע"ד זה רק בתורת פקדון א"א לחצירו של שליח שיקנה דחצירו של שליח נעשה של משלח דהי' מפקידו מעיקרא כדבעינן למימר לקמן וכיון שלא משך עתה לקנות לא קנה מקבל כד) והוא מקור לדברי הרמ"ה מביאו הטור בסימן קכ"ה וז"ל כתב הרמב"ס דתן הוה כזכי במתנה וכן כתב הרמ"ה וכתב ומיהו דוקא שנותן החפץ עתה בידו ואמר לו תן חפץ זה לפלוני כיון דנותן עתה בידו כדי ליתנו לו מיד שבא לידו זכה בו המקבל אבל אם לא בא לידו ע"ד לזכות לזה ואח"כ אמר תנוהו לפלוני לא קנה אלא במע"ם אפילו הוא תופס החפץ בידו בשעה שאמר ליתן כיון דלא בא לידו לשם כך וכו' ועיין בב"י במקומו שכתב מקור לדברי הרמ"ה ולא זכיתי להבין וז"ל ומש"כ רבינו בשם הרמ"ה כן כתבו התו' בשם ר"ת גבי הא דתנן (גיטין י"א) האומר תנו מנה לאיש פלוני ומת יתנו לאח"מ ואוקמיכהו בש"מ וז"ל והא דלא אוקמי' בבריא ומשום מלנקד"ה משום דלא אמרינן מלנקד"ה אלא המושלש לכך ביד שליש דומיא דההיא דסוף פירקין ומתני' משמע שלא הושלש מתחלה לכך מדלא קתני תנו מנה זה לפלוני ע"כ:

כד) מקור נאמן מש"ס להדיא לדברי הרמ"ה הובא בטור סי' קכ"ה אשר כלאו למלא מקורו בש"ס להדיא.

כה) **אולם** אין ראיה מדאצריך ר"ת הושלש מתחלה לשם כך לענין שתאמר מלנקד"ה שיצטרך הושלש מתחלה לשם כך לענין תן כזכי רק מש"כ הב"י עוד בשם ר"ת זה היא ראיה וז"ל והא דלא מפרש טעמא במתני' משום דלא אמרינן תן כזכי אלא היכא שמוסר לו הדבר מיד ליד ומתני' לא מיירי בהכי מדלא קתני זה ע"כ ולדברינו היא ש"ס מפורש באין חולק ובודאי כן דעת הרמב"ס ורמז זה הדין בפ"ד מה' זו"מ ה"ג שכתב המזכה לחבירו במתנה ע"י אחר כיון שהחזיק אחר כגון שמשך המטלטלין או החזיק בקרקע וכו' הרי שהצריך דוקא שימשוך או יחזיק וכל שהי' תחת יד השליח מקודם ולא משך לא קנה אגב דחצרו כו) כמבואר בהדיא בטור בסימן קפ"ע וז"ל אם הי' לו פקדון בידו וכיון לקנות בשכוס ידוע שאמר ליתן לו למפקיד לא קנה ועיין אחרונים שתמה כיון דחצרו קונה לו והוא ברשותו אמאי לא קנה לוקח ועיין ע"ז שכתב דכאן לא מהני רשותו של לוקח לקנות אגב חצירו משום דכתב הרמב"ס פרק השפינה שרשות הנפקד שהפץ מונח בו הוה רשות המפקיד ועיין קלוה"ח במקומו שכן דעתו נוטה ולכאורה דעת הרמב"ס מה' מכירה ה"ו נראה שאין דעתו כדעת הטור הנ"ל שכתב וז"ל היו הפירות ברשות הלוקח כיון שקבל המוכר למכור קנה לוקח אעפ"י שעדיין לא מדד ע"ם מ"מ בכ"ד מודה דרשות שליח איננו קונה כמ"ש היו ברשות המוכר או המופקדין אללו לא קנה הלוקח עד שיגביה הפירות או עד שיוליאה מרשותו בשכירות מקומן ע"כ הרי שהצריך הרמב"ס דוקא הגבהת לוקח או שכירות מקומן ולא די רלון של נפקד. ועיין מ"מ במקומו שכתב וז"ל ויש שגורסים ברשות המופקדין עד שיקבל הלה פירש הנפקד יקבל ברלון המוכר שתתן ללוקח ובודאי דסגי בכך ע"כ וא"כ לפי גרסתינו ברמב"ס שלא גרסינן עד שיקבל הלה בודאי לא מועיל רלין נפקד רק או הגבהת לוקח או שכירות מקום וא"כ נקוט בידך דדעת הרמב"ס ג"כ דקובר תן כזכי הוא רק בנתן עתה ביד שליח ומשך בשבילו אבל אם פקדון בידו מאז ועדן לא משך לא קנה מקבל אגב חצר דשליח ופרבינו הדבר הזה מגיע עד לענין מילי אי ממסרן לשליח או לא עי' בסי' רמ"ד ובקלה"ח שם ואכ"מ להאריך אכפין ע"כ ההגה"ה] אמר רב זביד לעולם בבריא וכדרב היכא אמר רב דאמר רב הונא אמר רב מנה לי בידך תניהו לפלוני במעמד שלשתן קנה (ולקמן מפרש טעמא ולבורין בעינן דסבר רב זביד כי אמר רב קנה אלא בפקדון דקנה לי' כל היכא דאיתא) [הגה] כשמע מן הדא דבמע"ם אפי' לא נתן עתה ליד שליח ולא משך איכו יכול לחזור ויתנו לאח"מ לא כן בלא מע"ם ואמר הן דבעינן כיתן ליד שליח דוקא ומשך ומעתה אין קושיא הא דקאמר הש"ס לקמן י"ד ע"א אמר ליה רב לרב אחא ברדלא קבא דמוריקא אית לי גבך יהביה לפלוני באפי קא אמינא לך דלא הדרנא בי'. דמשמע הא דאיכו יכול לחזור משום מע"ם היא כמו שאמר לו באפי קאמינא לך דלא הדרנא ביה ותיפוק לי' דתן כזכי במתנה (להרמב"ס) משום דגבי תן בעינן וכתן עתה ליד שליח ככ"ל ובלא כתן עתה לא קנה וכאן לא נתן לו מדאמר ליה אית לי גבך לכן בהכרח לבוא למע"ם דלא בעינן נתן עתה אפילו בלא נתן עתה, כמ"ש קנה ואינו יכול לחזור. ועיין בכ"מ ה' זו"מ בפ"ד ה"ד שמביא קושית הרשב"א על דברי הרמב"ס דקובר תן כזכי במתנה וז"ל אבל מה שאמרת דבשלהי פ"ק דגיטין משמע דמתנה לאו כזכי כן הוא האמת לפי פשטן של דברים מההיא דאמר לי' לרב אדא (בגמרא ליתא אדא רק אחא) קבא דמוריקא אית לי גבך תניהו לפלוני וכו' ומשמע התם דבמתנה הוא אפילו הכי משום מע"ם קנה הא לאו הכי לא קנה ע"כ כז) ותמי' על התמי' שלו דכאן בהכרח לומר משום מע"ם משום דלא כתן עתה ליד שליח ובלא כתן עתה משום תן לא קנה ככ"ל לכן ע"כ לומר משום מע"ם דלא בעינן כתן עתה.

כה) לא זכיתי להבין דברי הב"י בקכ"ה.

כו) ראי' ברורה לדברינו מדברי הטור דסי' קפ"ע.

כז) תמי' על תמיהת הרשב"א והובא דבריו בכ"מ ה' זו"מ פ"ד ה"ד על הרמב"ס דס"ל דתן במתני' כזכי דמתנגד לו ש"ס מפורש דגיטין י"ד ואדרבי' משם סייעתא איכא.

שאלה יא באמר לחבירו הולך מנה לפ' שאני חייב לו ובזה הוא תופס לבע"ח וא"ל דהדין דלא קנה באמר בלשון הולך כמבואר בסי' ק"ה סעי' ג' דדוקא באמר בלשון זכה קנה ולא כן בלשון הולך כיון דא"ל. אם יכול המשלח לחזור בו ולומר לו להשיב לו הדבר שלקח ממנו כיון דלא קנה. ואם המשלח לא יכול לחזור אם השליח יכול לחזור הדבר שלקח ממנו או לא ומהו הדין בדיעבד בנתן למי שתפס בשבילו ואם עכ"פ למי שתפס בשבילו אם קנה חלקו היינו בזה תפס מנה ואיכא ד' בע"ח אם קנה עכ"פ כ"ה חלקו:

תשובה עי' קרבן נתנאל בגיטין י"ד ברא"ש סימן י"ע שמקשה הרא"ש על שמואל דקאמר אם אמר

אמר הולך מנה לפ׳ אם בא לחזור חוזר משום דסובר הולך לאו כזכי דמי אפילו יסבור הולך לאו כזכי הא הוי תופס לבע״ח במקום שאינו ח״ל וקנה ואמאי אם רצה לחזור חוזר ע״ש וכתב הק״נ וז״ל ואת״ל דבמושאל מיירי בח״ל. ז״א אלא דלא הוי תפיסה נגד הבע״ח אחרים אבל מ״מ הלוה אינו יכול לחזור ואמאי אמר שמואל אם בא לחזור חוזר ע״ש הרי דס״ל אפילו בח״ל דלא קנה מ״מ אין המשלח יכול לחזור הרי לכאורה דיננו מבואר . ואם השליח יכול לחזור הדבר לבעלים לכאורה לפי מה דמבואר בסי׳ קי״ה סעי׳ ו׳ בתופס ואינו ח״ל דינא דר״נ כגנו בו ע׳ ש״ך ס״ק ח׳ ע׳ ומבואר בסי׳ ס״ו סעי׳ א׳ ובש״ך ס״ק ב׳ שם דשיעבודא דר״נ שייך אפילו בגזילה וא״כ אף בתופס לבע״ח במקום שח״ל דלא קנה אבל מ״מ מאחר שתפס משועבד התופס מדר״נ למלוה אף שבאמת לא הי׳ רשאי לתפוס והוי כגזל בידו מ״מ אף בגזילה אמרינן שיעבודא דר״נ ואינו יכול לחזור הדבר לבעלים רק יתפוס זה לבע״ח ואם החזיר יצטרך לשלם מכיסו כמבואר בסי׳ פ״ו סעיף ה׳ ובש״ך ס״ק י״ד שם אם ידע שזה חייב לזה אפילו לא נתברר עדיין בב״ד שחייב אם החזיר חייב לשלם מכיסו וכאן בתפס פשיטא דידע וא״כ קנה עכ״פ חלקו וכן מורה לשון הסמ״ע בסי׳ ק״ה ס״ק א׳ וז״ל וקדם אחר ותפס לא זכה פירש הא׳ שתפס בשבילו לחוד לא זכה אלא כולם חולקים בו כאלו עדיין ביד לוה ע״ש הרי דס״ל דהפירש מה דאמרינן התופס לבע״ח במקום שח״ל לא קנה היינו כולה לא קנה אבל עכ״פ חלקו קנה וכן כתב הפלאה בכתובות פ״ד דחלקו קנה ע״ש . אולם לדינא לפע״ד לא נראה לי כן רק דבתופס וח״ל יכול המשלח לחזור ויכול לומר לו שיחזור הנכסים שנתן כיון דהולך לאו כזכי והוי במקום שח״ל לא מבעי׳ לשיטת הרי״ף שמביא הרא״ש במציעא יוד סי׳ כ״ז דתופס ואינו ח״ל דקנה הוא רק מצד התקנה דמצד הדין יכול לומר לו לאו בעדד״א א״כ כ״ש בח״ל דפשיטא דיכול לומר לאו בעדדי״א הגם דהוא עצמו נתן לו מ״מ הולך לאו כזכי במקום דאיכא ח״ל ולא קנה וא״ת דאמרינן דהתופס וח״ל לא גרע מגזלן ודינא דר״נ רבע עליו ואינו יכול לחזור ואם חוזר משלם א״כ כ״ש באינו ח״ל א״כ איך מדינא יכול לומר לו לאו בעדד״א הא שפיר יכול התופס לומר לו להלוה אנא מדינא לא יכילנא הדרנא לך דאי הדרנא לך אצטריך שלימא מן דילי כי דינא דר״נ רבע עלי אלא אף לדעת הרא״ש החולק על הרי״ף שם וס״ל דבאח״ל מדינא יכול לתפוס אבל מ״מ לאו מטעם הנ״ל ע״ש ובח״ל מודה דיכול לומר לו לאו בעדד״א ואם כנ״ל איך יכול לומר לו לאו בעדד״א והא דמוכח הק״נ הנ״ל מרא״ש הנ״ל דאף בח״ל אינו יכול המשלח לחזור כנ״ל נ״ל א) דאין משם ראי׳ כלל דלהא״נ בח״ל אין קושית הרא״ש קושיא כלל רק כיון דפשיטא לי׳ להרא״ש דשמואל בכל גוונא מיירי דאל״כ הוי לי׳ לחלק וא״כ דינו אף באינו ח״ל ולכן שפיר מקשה הא באינו ח״ל האף דיכול לחזור מטעם הולך דלאו כזכי מ״מ אינו יכול לחזור מצד תופס לבע״ח במקום שאינו ח״ל ובאמת לא דמי כלל לגזלן בשלמא בגזלן ולכל המחויבים ללוה מעות בשעת הלקיחה שהיו לוקחים זה המעות הי׳ לרצונם בזה הלוואה או הגזילה וכדומה וא״כ כשנשתעבדו נפשם לזה הלוה דהוא מלוה שני וכשנודע להם דזה חייב לזה מוטל עליהם מדר״נ לשלם למלוה הראשון וקם עליהם השיעבוד שהי׳ עליהם אז ממלוה שני למלוה ראשון ואם חוזר ללוה דהוא מלוה שני הוי מזיק שיעבודא של חבירו כמש״כ הרא״ש בתשובה כלל ע״ג סי׳ א׳ ומביאו הקצה״ח בסי׳ פ״ו ס״ק יוד וא״כ זה דוקא שייך בלוקח כבר ונשתעבד למלוה שני אמרינן שפיר שכעת אין לו לשלם רק למלוה ראשון מדר״נ שעתה קם עליו השעבוד ממלוה הראשון ואי לאו הוי מזיק שיעבודא של חבירו אבל בתפס והחזיר איך אקרא עליו מזיק שיעבודא של חבירו הלא הי׳ מחויב לתפוס א״כ בהחזיר יכול לומר להם מה קלקלתי לכם הרי כאלו לא תפסתי כלל בשלמא בשאר חוב לא יכול לטעון מה קלקלתי לכם הרי כאלו לא לקחתי כיון שבאמת לקח מרצונו ורצה לשעבד נפשו להלוה שהוא מלוה שני משום הטובת הנאה מממון וקמה עליו השיעבוד מרצונו א״כ קם השיעבוד ממלוה שני למלוה ראשון אבל גבי תופס לעולם לא רצה לשעבד נפשו ולא רצה ליקח לו לעצמו להיות בתורת שלו ולשעבד עצמו ע״ז לבעל הממון רק הוא רצה לתפוס ולשלם לזולת וא״כ בזה לא רצה שיקום עליו שום שיעבוד כלל רק לפי סברתו סבר שמועל וזוכה לבע״ח שלו ואין בעל הממון יכול לערער ואח״כ כשנתודע לו שלא פעל בתפיסתו זאת כי ח״ל הוא ולא קנה והחזיר אין לו עליו כלום דמעולם לא רצה לשעבד עצמו לשום אדם בזה הממון ולכן ליכא למימר גבי׳ שיקום עתה עליו שיעבוד ממלוה ראשון הגע בעצמך האם נותן לו בע״כ זה המעות המלוה שני והוא מחזיר ומשליך לו ואומר איני רוצה בפקדונך האם בעד החזרה הזאת יתחייב מדר״נ לשלם וכאן נמי דכוותיה שטעה בדין ושגג בסבר שתופס וזוכה לבע״ח ועתה בהתודע לו שלא פעל כלום מיחזר אבל שיקום שום שיעבוד עליו זה לא חשב מעולם כלל וא״כ מעולם לא חל עליו שום שיעבוד וכן מורה פשטות הש״ס כי היכא דמשתעבדא לך לדידך משתעבד נמי להיאך מד״ת משמע דמקודם חל השיעבוד ממלוה שני עליו ושפיר יכול לומר כי היכא דמשתעבד לך בשיעבוד גמור משתעבד נמי להיאך מדר״נ אבל היכא דאינו משועבד כלל אף למלוה שני איך אפשר לומר שיהי׳ עתה משועבד למלוה ראשון וא״כ אפילו אינו ח״ל דקנה אם החזיר פטור ואינו משועבד מד״ת אפי׳ לכתחילה יכול לחזור מטעם הנ״ל דיכול לומר לו מה קלקלתי לך וסמ״ע וש״ך ס״ק י״ד הנ״ל אין קושיא לדברינו משום דשם מיירי בנפקד ובבר הי׳ ברשותו מאז ושפיר חייב מדר״נ ודו״ק :

א) דחי׳ לראיית הקר״נ בגיטין יוד מרא״ש סי׳ כ״ז

ב) **וראי׳** לזה מדברי רב במציעא י״ד דאמר הולך מנה לפ׳ שאני חייב לו אם רצה לחזור אינו חוזר וקאמר הש״ס טעמא דרב משום הולך כזכי וקשה מנ״ל להש״ס לודאי דרב ס״ל הולך כזכי דמי דלמא מספקא ליה והא דאינו יכול לחזור משום ספק ממונא לקולא והנתבע דהו״ל תופס לבע״ח במקום שאח״ל וקנה וכמבואר כן בש״ס גטין ס״ג וכמבואר ברא״ש שמקשי׳ על שמואל כן כנ״ל ובהכרח לומר דכונת הש״ס דאמרו דרב ס״ל דהולך כזכי דמי הוא משום דפשיטא להו דרב בכל גוונא מיירי אפילו בח״ל ומדסתם אמריו ולא חילק ובח״ל צריך להיות הדין דלא קנה ושיכול לחזור ואמאי אינו חוזר ע״כ משום דהולך

ב) ראי׳ לדברינו מש״ס . מציעא י״ד מדברי רב דאמר הולך מנה לפי שאני חייב דאינו יכול לחזור דהולך כזכי דמי .

דהולך כזכי ואין זה כשאר תופס דהיכא דבעל בעצמו נותן אפילו בח״ל נמי קנה וכנ״ל והשתא אי אמרת דבתופס לבע״ח במקום שח״ל דיכא דר״כ שייך בו וא״כ אינו יכול לחזור א״כ הדר׳ הקו׳ לדוכתא מנ״ל להש״ס דרב ס״ל הולך כזכי דלמא עדיין רק ספק והא דאינו יכול לחזור משום א״ת דמיירי בח״ל מ״מ אינו יכול הלוה לחזור משום דיכא דר״כ שייך בהא ואם יחזור התופס יצטרך לשלם מכיסו ומנ״ל דהולך כזכי אע״כ דדיכא דר״כ לא שייך גבי תופס כלל ומשו״ה בסי׳ ק״ה אין זכר למו מדיכא אם החזיר התופס רק בסי׳ קכ״א סעי׳ א׳ דשם מיירי בנתן לו הלוה מעצמו ואמר לו הולך כזכי ובלא ח״ל אז אם החזיר התופס חייב לשלם משלו וע׳ רמ״א שם וז״ל מאחר שכבר עשה שלוחו וזכה בשבילו ע״ש לא כן בלא זכה היינו בח״ל או אפילו באינו חב לאחרים רק שתפס מעצמו ודו״ק :

והנה הרא״ש דמציעא סי׳ כ״ז מביא דברי הרי״ף שכתב בתשובה וז״ל ודוקא היכא דאיכא פסידא לבע״ח כגון דמית לוה ואי לא תפיס למלוה מפסיד לגמרי דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לבעל חוב אי נמי לגברי דמפסיד נכסים אי נמי בעני וירד מנכסיו ונראה לב״ד שיפסידו כל נכסיו עד שלא יצא בע״ח בכי האי גוונא אמרינן קנה חבירו ותקנה הוא שתקנוהו הא. אלו הי׳ הלוה אמיד ויכול לפרוע לבע״ח מה שיש לו אללו הרי זה אומר לו לבעדד״א ושומעין לו ע״כ לשון הרי״ף וכתב הרא״ש וז״ל ולא נהירא לי מדאמר ר׳ יוחנן התופס לבע״ח במקום שח״ל לא קנה מכלל דבמקום שאינו ח״ל קנה מהדין ולא מהתקנה וכו׳ ע״ש וקצר הפלפלא חריפתא במציעא וק״כ בגיטין דכוונת הרא״ש לחלוק על הדין של הרי״ף דמה שקאמר הרי״ף בתופס ואינו ח״ל דקנה הוה רק היכא דאם לא יתפוס לא יהי׳ אח״כ ממה להפיס כגון עני ויורד מנכסיו וכדומה אבל באמיד אפי׳ אינו ח״ל אינו יכול לתפוס דע״ז קאמר הרא״ש ול״נ לי וסובר הרא״ש אפילו באמיד ויש לו עוד נכסים קנה התופס ולזה ילאו להקשות מהרא״ש מגיטין סימן י״ע דקיתר מסכתו דבגיטין פיסק כדעת הר״ס דשם וכהרי״ף דהיכא דיש לו עוד נכסים לא קנה. ורוצה לדחוק עצמו כאשר יראה הרואה בשם :

ג) **אולם** מעיקרא לא קשה מידי דהרא״ש לא בא לחלוק על דינא דהרי״ף ולומר דאפילו באמיד אם תפס התופס קנה ככונתם רק הרא״ש איננו חולק על הרי״ף אלא במה שכתב הרי״ף דהתופס הנז בעני וירד מנכסיו ואינו ח״ל מ״מ לא קנה אלא מצד התקנה ע״ז קאמר הרא״ש דלא נהירא לי רק בעני ויורד וכדומה ואינו ח״ל קנה מהדין ד) ורא״י לזה ממה שמקשה להרי״ף מדאמר רבי יוחנן התופס לבע״ח במקום שח״ל לא קנה דמשמע אבל באינו ח״ל קנה מן הדין ראי׳ זה לא יספיק רק להראות דהתפיסה הוה מדינא אבל לומר דאפילו היכא דהוה אמיד קנה התופס זה לא שמענו מדברי ר׳ יוחנן כלל דעד כאן לא קאמר רבי יוחנן דבאינו ח״ל קנה מן הדין רק היכא דלית לו עוד נכסים אבל בים לו לא קמיירי רבי יוחנן ומנ״ל להרא״ש לדחות מדברי ר״י דברי הרי״ף הנ״ל אע״כ ופשוט דהרא״ש איננו מדחה לדברי הרי״ף במה שכתב דהיכא דהוא אמיד לא קנה התופס דבזה באמת מודה הרא״ש כבגיטין רק לא קאי אלא על מה שכתב הרי״ף בעני ואינו ח״ל לא קנה רק מהתקנה ע״ז קאמר דלא נהירא לי׳. כדאמר ר״י דנראה דהוה מדינא ה) ועיין בב״י בטור וז״ל ועל מה שכתב הרי״ף ותקנה הוא שתקנוהו כתב הרא״ש ולא נהירא דאמר ר״י וכו׳ בדוק בלישנא העיטור איך במלות קלרות כלול הרבה שכתב הב״י שעל מה שכתב הרי״ף ותקנה הוא שתקנוהו ע״ז לבד כתב הרא״ש ולא נהירא לבל הטעה שמה שכתב הרא״ש ולא נהירא קאי אכולה מילתא אף על מה שכתב הרי״ף דהיכא דהוא אמיד ויש לו לא קנה התופס אפילו בא״ח״ל וסובר הרא״ש אפילו ביש לו והוא אמיד קנה התופס כבונת הפ״ח וק״כ דלא כן הוא דע״ז לא קאי הרא״ש וכתב לא נהירא רק על מה שכתב הרי״ף ותקנה הוא לבד :

ג) תי׳ לקו׳ הק״ל ופלפלא חריפתא דהקשו דהרא״ש סותר מסכתו ממציעא לגיטין ולא כן הוא.

ד) רא״י לדברינו בפי׳ הרא״ש דלא כק״כ ופ״ח.

ה) רא״י לדברינו מדברי הב״י בטור ק״ה.

ב) **הדרינן** להנ״ל דדיכא דר״כ לא שייך אצל תופס אפילו בא״ח״ל וא״כ יכול לחזור לבעלים וא״כ כשאמרנו דהתופס אפילו באינו ח״ל דקנה כולה מ״מ יכול לחזור א״כ פשיטא דה״ה בח״ל לענין חלקו נמי אפילו תימא קנה חלקו מ״מ יכול לחזור דלא אלים חלקו בחב לאחרים מכולה בא״ח״ל וגרע ועוד דלא קנה חלקו דהגם דלכאורה י״ל דקנה חלקו דהטעם דלא קנה התופס לבעל חיב במקום שחב לאחרים הוא משום דלאו כל כמיניה לזכות לזה ולחוב לאחרים אבל בחולק בשוה לכולם זה לא הוה לחוב לאחרים דאלו הוה אתי׳ לפני ב״ד נמי הכי הוה עבדא וא״כ לכאורה למי שתפס בשבילו יקנה חלקו אבל ז״א דעדיין ח״ל מקרי משום דזה שתפס מטעת התפיסה עד השתא כל המשך הזמן שהוא תופס הדבר שתפס הוה ח״ל דאינו יכול אחר לתפוס בעצמו ויהי׳ כולה שלו וא״כ הוה ח״ל בתפיסתו שמונע התפיסה מאחר הבע״ח וא״כ אפילו חלקו לא קנה וכ״ש דאם אחר תפס אותו החפץ עצמו איננו צריך ליתן לו חלקו דלא קנה וע׳ רש״י במציעא דף י׳ בד״ה הוה תופס לבע״ח כאדם הבא מאליו ותופס ממון חבירו בשביל חוב שיש לאחר עליו ובא לקדם עד שלא יתפסנו בע״ח אחר ונמצא תופס זה חב בתפיסתו זאת את הנושים אחרים ע״כ דוק באמרי שפר דכונתו כנ״ל אפילו בהתופס הנז רוצה לחלק לכל הבע״ח בשוה וא״כ לא ח״ל והי׳ מהראוי להיות מהדין שתפיסתו תפיסה דאם בא בע״ח ותפס ממנו דיצטרך ליתן לכל אדם חלקו דז״א משום דתופס לבע״ח במקום שח״ל לא קנה וכאן ח״ל דמנע מהן עלמן התפיסה דאי לאו הקדמתו שתפס הי׳ יכול אחר לתפוס כולה והי׳ כולה שלו. ומדויק בזה לשון רש״י ובא לקדם עד שלא יתפסנו בע״ח ונמצא תופס זה חב בתפיסתו זאת את הנושים אחרים אפילו שלא הי׳ כונת התופס רק שלא יקדם בע״ח אחר ליתפוס ויהי׳ כולה שלו לכן קדם הוא שיחלוק לכולם מ״מ לא קנה משום דנמצא תופס זה חב בהתפיסתו זאת את הנושים אחרים דהי׳ יכול אחר לתפוס והי׳ כולה שלו וזה נקרא ח״ל ולא קנה. ו) ורא״י לדברינו מש״ס כתובות דף פ״ב ע״ב יימר בר חשו הוה מסיק ביה זוזי בההוא גברא שכיב (הלוה) ושביק ארבא אמר ליה (יימר) לשלוחו זיל תפסה כיהלי אזל תפסה פגעו ביה רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע אמרו ליה את תופס לבע״ח במקום שח״ל ואמר ר״י התופס לבע״ח במקום שח״ל לא קנה תפסוה איכהו (שאף הם נושים בו מעות) רב פפא מימלא מלוחי (מנהיגה) רב הונא בריה דרב יהושע ממתח לה

ו) רא״י לדברינו מש״ס כתובות פ״ב

ג׳ **ועיין** אלת הרועים בערך תופס לבע"ח אות ע׳ דתלי זייניה דמאן דסובר שיעבודא דאוריי׳ סובר דתופס לבע"ח במקום שח"ל לא מהני ומאן דסובר שיעבודא לאו דאוריי׳ יסבור תופס לבע"ח אפילו במקום שח"ל מהני ח"ל אך יש לומר עוד טעם דתופס לבע"ח במקום שח"ל דלא קנה משום דנכסי הלוה כשנשתעבדו לבע"ח ואין זה יכול להפקיע שיעבוד אחרים ואף דבעלמא יכול לזכות ולהפקיע שיעבוד אחרים היינו משום דעביד איהו דינא לנפשיה אבל שלוחו לא אלים כחו בדבר שיש בו תפיסת יד אחרים אבל אי שיעבודא לאו דאורייתא׳ הנכסים לא נשתעבדו לב"ח ולא שייך טעם הנ"ל דלא יכול השליח לתפוס הואיל והנכסים משועבדים. ולפ"ז אתי שפיר דרש"י כתב דשליח יכול לתפוס לרב נחמן ורב חסדא בב"מ דף י׳ ע"א ורב נחמן סבר שיעבודא לאו דאורייתא׳ ולית מכאן על רש"י תברא שכתב בעשה שליח יכול לתפוס כקושית התוס׳ במציעא ד׳ יו"ד הנ"ל בד"ה התופס שהקשו עליו מיימר בר חשו כתובות הנ"ל דרש"י ז"ל כתב רק לשיטת רב נחמן דס"ל שיעבודא לאו דאורייתא׳ ולדידיה שפיר יכול לתפוס כנ"ל. ואנכי הרואה לכאורה כנים דבריו ברא"ש מה שהניח הנחה הקיצרת דמאן דסובר שיעבודא לאו דאוריי׳ יסבור אפילו בתופס דח"ל קנה עיין גיטין דף י"ד ע"א הנ"ל פלוגתת רב ושמואל וברא"ש שם מקשה לשמואל דאמר אמר לפלוני הולך מנה לפלוני שאני חייב לו אם רצה לחזור חוזר משום דהולך לאו כזכי הא אפילו הילך לאו כזכי מ"מ הא הוה תופס לבע"ח ולמה אמר שמואל אם רצה לחזור חוזר. ומקשה הקרבן נתנאל להרא"ש דלמא שמואל מיירי בח"ל דלא קנה לכן קאמר אם רצה לחזור חוזר ע"ש שמדחיק עצמו מאוד ולדבריו יצא לנכון דאפילו תאמר דשמואל מיירי בח"ל מ"מ ע"כ עדיין אינו יכול לחזור משום תופס לבע"ח דהא שמואל סובר שיעבודא לאו דאורייתא׳ עיין ש"ס ב"ב קע"ה ע"ב וא"כ אפילו ח"ל נמי קנה וא"כ שפיר מקשה הרא"ש הא הוה תופס לבע"ח ואמאי אם רצה לחזור חוזר מה תאמר דשמואל מיירי בח"ל דלא קנה הא שמואל סובר שיעבודא לאו דאוריי׳ וא"כ אפי׳ בח"ל נמי קנה כנ"ל כב) אבל האמת לא כן הוא דהא רב ס"ל ב"ב הנ"ל שיעבודא לאו דאוריי׳ וא"כ לדבריו יסבור רב בתופס לבע"ח אפילו ח"ל נמי קנה בעשאו שליח דאלים בעשאו הלוה מעשאו המלוה וא"כ הדרי׳ הקושיא אשר הקשינו לעיל מנ"ל לש"ס בגיטין דף י"ד הנ"ל דטעמא דרב דאמר הולך מנה לפלוני שאני חייב לו אם רצה לחזור אינו חוזר משום הילך כזכי דלמא מספקא ליה והא דקאמר רב אם רצה לחזור אינו חוזר משום דהוה שליח תופס וספק ממונא לקולא כש"ס גיטין ס"ג דמי שמוחזק אין מוציאין ממונא בספיקא אפילו תימא דרב דאמר אינו חוזר מיירי בכל גווני אפילו בחב לאחרים הא רב סבירא ליה שיעבודא לאו דאורייתא׳ וממילא ס"ל דתופס אפילו בח"ל נמי קנה כנ"ל ומש"ה אמר רב דאינו חוזר אבל לא משום דפשיטא דהולך כזכי דמי אע"כ דפשיטא ליה להש"ס מהא דאמר רב אם רצה לחזור אינו חוזר דהולך כזכי ע"כ לומר דגם מאן דסובר שיעבודא לאו דאורי׳ מ"מ סובר תופס לבע"ח במקום שח"ל לא קנה ורב בכל גווני מיירי אפילו בח"ל מדסתם אמריו ובח"ל אמרי׳ דלא קנה וא"א לן לומר מש"ה אינו חוזר משום דהוה תופס וע"כ משום דהולך כזכי ובאשר אמרנו לעיל כג) ועוד דהא רב נחמן ס"ל דשיעבודא לאו דאורייתא׳ ורב נחמן בהדיא ס"ל דתופס לבע"ח במקום שח"ל לא קנה עיין מציעא דף יו"ד ע"א וקאמר שרב נחמן טעמא אחרינא אית לי׳ דס"ל התופס לבע"ח במקום שח"ל לא קנה משום דהא דשליח יכול לזכות לו הוא משום זכין וזכין אינו מצד הסברא רק מקרא מגזרת הכתוב ואין לך בו אלא חידושו היכא דאינו ח"ל אבל היכא דחב לאחרים לא וא"כ לדבריו רב נחמן ס"ל בעשאו שליח דמטעם שליח כמותו קאתינן עלה שפיר יכול לזכות אפילו בחב לאחרים ובזה הוא מתרץ גם דברי רש"י ז"ל דס"ל בעשאו הנושה לשליח אפילו בח"ל מהני:

ובאמת לא זכר מר דברי הרא"ש במציעא פ׳ כ"ז דהרא"ש שם משיג על רש"י דקאמר דהיכא דעשאו לשליח אפילו בח"ל קנה מרב נחמן עצמו ומביא להדיא דדעת ר"נ בתופס לבע"ח במקום שח"ל אפילו עשאו לשליח לא מהני מש"ס מציעא הנ"ל דר"נ מוקי׳ מעני לעני מחלוקת וא פי מודה שבעת הגבהה הגביה לצורך חבירו נמי לא קנה משום דהוה תופס במקום שח"ל כנ"ל והכא עשאו לשליח דמהני׳ אמרה דאמר תנה לי כד) גם מה שכתב באות י׳ שם דאיכא תרי טעמא למה בחב לאחרים לא קנה טעם הא׳ דברי הרי"ף דגם באינו ח"ל יכול לומר נו הבעלים לאו בעדד"א רק חז"ל עשו תקנה באינו חב לאחרים אבל בחב לאחרים דלא עשו חז"ל התקנה יכול לומר לאו בעדד"א וטעם השני דלאו כל כמיניה לחוב לזה ולזכות לזה ולכן בח"ל לא קנה ויצא לחלק לטעם הב׳ דאמרי׳ דלאו כל כמיניה לחוב לזה ולזכות לזה א"כ בעשאו שליח לא שייך טעמא דלאו כל כמיניה כיון דעשאו שליח ושפיר יכול לתפוס אפילו בח"ל ולא דק כלל דהטעם דלאו כל כמיניה הוא טעם הרא"ש שחולק על הטעם של הרי"ף והרא"ש בו בפרק כתב לדחות דעת רש"י דאפילו בעשאו שליח כל שח"ל לא קנה ולדבריו איך יסבור הרא"ש טעמא דלאו כל כמיניה ויסבור אפילו בעשאו שליח כיון שח"ל לא קנה ולדבריו תרתי דסתרי איכון ודוק:

כב) לא נראה ונדחה דברי אלת הרועים בערך תופס לבע"ח אות ע׳:

כג) ראי׳ לדחיית אלות הרועים הנ"ל:

כד) עוד דחיה לדבריו דשם:

שאלה י"ב אי בעינן בעלמא ג"כ חזרה שליחות אצל הבעל או דוקא בגט בעינן חזרה אצל הבעל לא בעלמא:

תשובה ע׳ גיטין דף י"א: במשנה ובגמרא שם ידוע בידך דשם במתני׳ גרסינן תן גט זה לאשתי וקאמרינן שם על המשנה הל"ז כל האומר תנו כאומר זכה דמי הרי דתן ותנו אחד הוא. והא לך מתני׳ בדף י"ג ע"א האומר תנו גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי (תנו גרסינן במתני׳ ולא גרסינן תן) שלא מסרם ליד שליח בחייו לפיכך לא נחלקו חכמים בדבר לאמר שמשעת ראשונה זכה לו השליח לעבד להיות משוחרר) ומת לא יתנו לאחר מיתה (דגיטא לא הוה עד דמטי לידיה וכי מטי לידיה הא מית לי׳ משחרר ופקעה לי׳ רשותא) תנו מנה לפלוני ומת יתנו לאחמ"ש. וקשה לכל רואה דרבנן דמשנה דלעיל י"א ע"ב סברו דזכות הוא לעבד ולכן קאמרו התם דאינו יכול לחזור

לחזור א״כ כאן כשאומר להשליח תנו, גט לאשתי ושטר שחרור לעבדי למה לא יתנו לו להעבד לאח״מ הא כבר קנה את עצמו בשעה שאמר להשליח תנו וזכה השליח בשבילו דזכות הוא לו וזכין לו לאדם שלא בפניו ולאמר דמתני׳ ר״מ הוא דסובר חוב הוא להעבד ואין לשליח לחוב אותו כי אין חבין שלא בפניו ולכן לא קנה את עצמו בקבלת שליח רק בעינן מטי לידיה דוקא ולכן לא יתנו לאח״מ דאין גט לאח״מ ז״א דלא יקשה רבינו מתני׳ כיחידאה לכן בהכרח רש״י ז״ל לחלק בין מלת הן למלת תנו דהן משמע דמוסר לידו של שליח ותנו משמע שאינו מוסר מידו ליד שליח לכן לא יתנו לאח״מ דלא קנה העבד כלל דהא לא מטי אפילו לידו של שליח ואכן דליקנה בעינן עכ״פ בא לידו של שליח : ועיין תוס׳ ד״ה האומר תנו דר״ת ז״ל איננו גורס במתני׳ מלת זה וסובר ג״כ דהכא במתני׳ איירי בשלא מסר ליד שליח ע״ש כדי לתרץ הקושיא הנ״ל :

א) **אולם** לקוצר דעתי אינני משיג חילוקם לחלק בין הן לתנו שלא מריהטת לשון הש״ס הנ״ל י״א ע״ב באמרם כל האומר תנו כאומר זכה דמי׳ על מתני׳ דבה כאמר הן משמע דאין חילוק בין הן לתנו ב) גם אם תוקמי מתני׳ דלעיל דקתני לא יחזור משום שמסרו ליד שליח ותן כזכי יקשה לך דר״ת סובר בעלמא במתנה הן לאו כזכי וע״כ תאמר שחרור עבד שאני דדמי׳ לחוב דאי לאו דעביד לי׳ כייף כפשיה לא הוי משחרר ליה. קשה א״כ למה נקט מתני׳ דלעיל הן גט זה הוי ליה לומר יותר רבותא אפילו הולך דהולך בחוב נמי כזכי דמי׳. ג) והאחרון הכביד דמתני׳ קתני האומר הן גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי ומת לא יתנו לאח״מ ומוקי רש״י ור״ת דלא בא ליד שליח ולא זכה לו משום קושיא הנ״ל. דלכאורה צריך להיות שוחרר משום דזכות הוא לו כרבנן דלעיל רק דמיירי בלא בא אפילו ליד שליח ומתני׳ דלעיל מיירי דבא ליד שליח וא״כ גבי עבד דזכות הוא לו לא יכול לחזור וגבי אשה יכול לחזור א״כ באשה אפילו בבא ליד שליח יכול לחזור משום דלאו זכות הוא לה כנ״ל ומתני׳ דכאן קתני בחד בבא האומר תנו גט לאשתי ושטר שחרור לעבדי ומת לא יתנו לאח״מ ומוקמי׳ בלא בא ליד שליח ומשמע אם בא ליד שליח יתנו לאח״מ ובגט אשה אינו כן אפילו בא ליד שליח לא יתנו ואיך יקח המתני׳ דברים המחולקים תחת נושא אחד :

א) קושיא רבה על רש״י ור״ת ז״ל בש״ס דגיטין י״א :
ב) קושיא ב׳ על הנ״ל :
ג) קושיא עצומה על רש״י ור״ת הנ״ל השלישית :

ולזה בחרו הרי״ף והרמב״ם שיטה אחרת ושפיר גרסו כאשר הוא לפנינו ואין לשבש הספרים ואין שום חילוק בין הן לתנו עיין רי״ף ומפרש דהא דקאמרו רבנן במתני׳ דלעיל דבשטר שחרור אינו יכול לחזור מיחזר הוא דאינו חוזר אבל לחירות לא ליפוק עד דמטי גיטא לידיה ולזה אפילו מפרש המשנה דכאן ליד שליח מ״מ בזה איננו יוצא לחירות משום דלא הגיע הגט מחיים פי׳ לידיה של מקבל ולכן לא יתנו לאח״מ כיון דלא זכה מחיים ולאח״מ אין גט דאין גט לאח״מ ונקט המתני׳ רבותא אפילו אמר הן גט וכ״ש הולך מ״מ כל כמה דלא מטי לידיה של מקבל מחיים לא זכה ביה כלל ולכן לא יתנו לאח״מ. וסברו הרי״ף והרמב״ם לאיפך דהן גבי עבד ואשה לאו כזכי ובעינן מטי לידו של מקבל ובעלמא במתנה סובר הרמב״ם דהן כזכי דמי והטעם כמבאר בדברינו :

וכתב הרמב״ם לחלק גבי עבד ואשה דהן ותנו לאו כזכי ואם אמר הן גט זה או תנו גט זה לא יצא לחירות עד דמטי לידו של מקבל דוקא וכשאמר זכה בגט זה לפלוני עבדי יצא תיכף לחירות אפילו לא הגיע ליד מקבל וז״ל הרמב״ם פ״ו מה׳ עבדים ה״א הכותב גט שחרור לעבדו וזיכה לו ע״י אחר ואמר לו זכה בגט זה לפלוני עבדי יוצא לחירות אעפ״י שלא הגיע הגט לידו שזכין לו לאדם שלא בפניו אבל אם אמר תנו גט זה לעבדי אינו יכול לחזור בו ולא יצא לחירות עד שיגיע הגט לידו לפיכך האומר תנו גט זה לעבדי ומת לא יתנו לאח״מ. א״כ נקוט בידך חילוקו של הרמב״ם בין זכה להן ותנו. והא לך לשון הרי״ף וחכ״א בגיטי נשים (יכול לחזור דחוב הוא לה) אבל לא בשחרורי עבדים לפי שזכין לו לאדם שלא בפניו (ולגבי עבד הוה זכות) והני מילי לחזרה דלא מצי רבו למיהדר ביה אבל עבדא לא נפיק לחירות עד דמטי גיטו לידיה דתנן האומר תנו גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי ומת לא יתנו לאח״מ ושמעת מינה דלחזרה הוא דזכין לו לעבד אבל למיפק לחירות לא נפיק עד דמטי לידיה ואשכחן זכייה כהאי גוונא כדאמרינן לקמן הולך מנה לפלוני שאני חייב לו אמר רב חייב באחריותו ואם בא לחזור אינו חוזר. אבל התוס׳ ור״ת הנ״ל והרא״ש והר״ן דוחין לדברי הרי״ף והרמב״ם הנ״ל וסוברין דהן בעלמא במתנה לאו כזכי ולגבי עבד הוה הן כזכי משום דהוה כחוב כנ״ל והא דקתני מתני׳ הנ״ל לא יתנו לאח״מ משום דמיירי דלא בא אפי׳ ליד שליח. והנני להביא כל קושיותם שמקשין על הרי״ף והרמב״ם ותתברר א״ה כי דברי הרי״ף והרמב״ם מילין דקשוט כינהו ומוכרחים מכמה מקומות מש״ס וממילא יתורץ כל קושיתם אחת לאחת :

קושיא הראשונה עיין ר״ן במקומו על דברי הרי״ף שכתב דאיננו יוצא לחירות עד דמטי גיטא לידי מקבל כתב הר״ן ז״ל אבל אי אפשר לומר כן כיון דהאומר תנו כאומר זכה דמי הוה כאלו הגיע ליד העבד דמי ד) איכא קושיא כלל דהר״ן אומר דהן ותנו הוה כזכי ואני כבר הזהרתיך שתנקוט בידך שמחלק הרמב״ם בין תנו והן לזכי דהן ותנו לאו כזכי כנ״ל וכן הוא דעת הרי״ף. ואשר באמת סובר הר״ן דהן ותנו כזכי אודיעך דהא לעיל י״א ע״ב אמר רבי ירמי׳ על המתני׳ דאמרה לא יחזור הוא משום דכל האומר תנו כאומר זכה דמי וא״כ כך מערת קושייתו הא אמרינן לעיל דהשליח של האדון שאמר לו הן גט זה הוה תופס לבע״ח (להעבד) במקום שח״ל (להאדון כפירש״י) והאמר ר״י התופס לבע״ח במקום שח״ל לא קנה ואמאי אינו יכול לחזור וע״ז משני רבי ירמי׳ כל האומר תנו כאומר זכי דמי וא״כ ממ״נ אי סובר הרי״ף והרמב״ם דהן לאו כזכי. ולפ״ז אינו יוצא לחירות קשה למה איננו יכול לחזור הא הוה תופס לבע״ח במקום שח״ל ואי סובר דאיננו יכול לחזור משום דהוה כזכי כר״י א״כ אמאי אינו יוצא לחירות. והיכא תמצא לזכות לחצאין שמיחזר אינו יכול לחזור מצד דהן כזכי ולחירות לא יצא משום דלאו כזכי ושוא הוא קושית הרא״ש ז״ל ומלתא דתמיה דחזרה וחירות דברים אחדים הם והא בהא תליא דטעם החזרה (שאינו יכול לחזור) משום הן כזכי

ד) תי׳ על קושית הר״ן דגיטין על הרמב״ם :

חכין

זכין לו לאדם שלא בפניו והוה כאלו בא לידו דאלו לא הוה כבא לידו למה לא יכול לחזור כיון שלא כגמר הדבר אין זכייה ושליחות לחצאין אלא הוה כאלו בא לידו ונשתחרר בקבלתו כיון דתן כזכי דמי:

ח) **אבל** לא קשה כאשר כבר קדמנו בשאלות הקודמות בדברינו בכמה ראיות מוכרחות שהרמב"ם מפרש הסוגי' דלא כרש"י ותוס' ור"ת ור"י שמפרשים חב לאחרים היינו לאדון רק לפי סברתו לא נקרא ח"ל כלל רק הוא מפרש ח"ל אחרים ממש היינו בעשאו רבו אפותיקי והקדש וחמץ ושחרור מפקיע מידי שיעבוד וע"ז אלטריך לטעמא דר' ירמי' כל האומר תנו כאומר זכו . דקשה איך יכול השליח הלז לתפוס לצורך העבד במקום שחב לאחרינא הא אמר רבי יוחנן התופס לבע"ח במקום שח"ל לא קנה וע"ז משני רבי ירמי' כל האומר וכו' אבל באינו ח"ל לא בעינן טעמא דר"י כלל משום דלא קשה לן מידי דמשו"ה אינו יכול לחזור משום דהוה השליח תופס לבע"ח להעבד במקום שאינו ח"ל כי מה שחב לאדון לא נקרא חב לאחרים כלל לשיטתם וקנה ולכן שפיר קאמרו הגם דתן לאו כזכי דמי מ"מ שפיר אינו יכול לחזור משום דהוה השליח תופס לבע"ח במקום שאינו ח"ל וקנה ולא הוה זכייה לחצאין דלאו משום דתן כזכי אינו יכול לחזור כדעתם רק משום תופס ואינו ח"ל לאחרים ממש והמה לא היו יכולים לתרץ משום תופס לבע"ח משום דהמה מפרשים ח"ל היינו לאדון וא"כ אינו יכול לומר משו"ה אינו יכול לחזור משום תופס לבע"ח הא הוה תופס לבע"ח במקום שחב לאחרים היינו לאדון לדעתם ולא קנה ולכן חשבו טעם דאינו יכול לחזור משום תן ולזה הקשו אי משום תן אינו יכול לחזור דהוה כזכי א"כ יצא לחירות נמי משום תן כזכי דאיך תצא זכיה לחצאין אבל הרי"ף והרמב"ם לאו משום תן כזכי אמרו דאינו יכול לחזור רק משום דהוה תופס לבע"ח כמאמר הש"ס להדיא לפי שיטתם וקנה :

ח) תי' נכון ומספיק על קושית הרא"ש על הרמב"ם :

ואם תקשה אי משו"ה אינו יכול לחזור משום תופס לבע"ח באינו חב לאחרים הא בעלמא אמרינן דקנה אפילו לא הגיע לידו של מקבל אביא א"ה לכאן :

והא דלא חשבו הרי"ף והרמב"ם לדברי ר' ירמי' דהוא בודאי ס"ל דתן כזכי כאמרו כל האומר תנו כאומר זכה דמי משום דקשה להו מתני' דהאומר תנו גט לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי ומת לא יתנו לאח"מ דמינה שמעינן דתן לאו כזכי דאל"כ למה לא יתנו לאח"מ ולחלק בין תן לתנו כרש"י יהי' נמי דלא כר"י דהא ר"י אומר כל האומר תנו על המתני' דבה נאמר תן ולמחוק הספרים ולשנם לבל יגרוס זה כדברי ר"ת נמי לא ניחא להו גם למה לא קתני הולך דיהי' יותר רבותא ככ"ל בדברינו ולסברת הרי"ף רבי ירמי' יתרץ לעצמו דמתני' דלא יתנו לאח"מ אתיא כר"מ ועיין ירושלמי על הא מתני' דמבואר להדיא דלעולם תן לאו כזכי דמי . ולכן בחר הרי"ף והרמב"ם בכאן לפסוק כהירושלמי ו) ומתמיה' שהרמב"ם פסק מפורש גבי עבד ואשה דתן לאו כזכי כאשר הבאתי לעיל דבריו מפורשים מפ"ו מה' עבדים ה"א ופוסק דלא כר"י רק כירושלמי דתן ותנו לאו כזכי דמי והכ"מ בפ"ד מה' זכייה ומתנה ה"ד מציא דברי הרשב"א שכתב הרשב"א על דברי הרמב"ם וז"ל סבר הרב ז"ל דתן בכל מקום כזכי דמי כדאמרינן פ"ק דגיטין וא"ת משנתינו כל האומר תנו כאומר זכה דמי ומיהו בירושלמי פ"ק דגיטין אמרו גבי מתני' דתנו גט לעבדי דתן לאו כזכי דמי והרב פסק כדעת ר' ירמי' דגמרין ולא חש מההיא דירושלמי. וזה מתמיה' דהפוך הוא ככ"ל :

ו) תמיה נשגבה על הרשב"א והובא דבריו בכ"מ פ"ד מה'זכייה ה"ד דס"ל בדעת הרמב"ם דס"ל דתן כזכי דמי והפוך הוא :

ואל הקשה דא"כ דהרי"ף והרמב"ם אינם סוברין כר"י א"כ למה מעתיק הרי"ף לשון של הר"י כל האומר תנו כאומר זכה דמי' משום דכבר אמרנו לעיל שמדברי ר' ירמי' יוצא לנו דין חדש דהיינו הא דאנן קיי"ל התופס לבע"ח במקום שח"ל דלא קנה הוא דוקא בתפס מעצמו בלא רשות הלוה אבל אם נתן הלוה מעצמו אפילו בחב לאחרים נמי קנה ולכן הגם דהרי"ף והרמב"ם סוברין דתן לאו כזכי מ"מ שפיר מעתיק דברי ר' ירמי' משום הדין הנ"ל דנודע מדברי הר"י כאשר אמרנו לעיל בדברינו ז) ובזה יש לשדות נרגא בדברי הרב פר"ח או"ח סי' תק"א ס"ג וביד מלאכי בכללי הרי"ף אות ע' שכתבו שאין דרכו של הרי"ף להעתיק מה דלא הוה כהלכתא אעפ"י שיש ללמוד מהם איזה דין מחודש ועוד נ"ל דהרי"ף והרמב"ם באמת פסקו כרב דף ס"ג דמספקא לו אף בהן דאם ס"ל לרב דתן כזכי בגט א"כ למה מוללת הא אמר הולך ותן לה ואף אם הולך לאו כזכי תיפוק לי' משום תן ורב ס"ל תפוס לשון אחרון ע' בבבא בתרא דף ק"ה : ובר"מ ק"ג אלא ע"כ דרב בשניהם מספקא לי' ע"כ שבקו דברי ר"י ופסקו דמחזר אינו חוזר משום ספק ממונא לקולא והעבד תופס לעצמו ויוצא לחירות לענין בת חורין לא נפק עד דמטי לידו דספק איסורא לחומרא ומעמיקין שכן דעת חכמים דמשנתינו ובזה ניחא דשבק דברי ר"י ופסק כהירושלמי דנודע דרב תלמיד של ר' חייא ע' יד מלאכי בכללי הרי"ם אות תקכ"ו ור"י נמי הי' תלמידו של ר' חייא ע' שם אות תקפ"ע וא"כ לא הי' ר"י אחרון ונודע גדלות רב לכן חששו לספיקו של רב וע' שבת דף כ"ב דר' ירמי' ור"י שקלי וטרי בטעמא דרב ואביי לא קיבל דברי ר' ירמי' בטעמא דרב עד ששמע שכן דעת ר' יוחנן אלמא דרב אלים מר' ירמי' ודוק ובזה נחה קושית הב"ש מעל הרמב"ם באה"ע סי' ק"ח ס"ק י' וש"פ למה פוסק הרמב"ם במתנה תן כזכי ובגט תן לא הוה כזכי ע"ש משום דהרי"ף והרמב"ם חששו לספקות רב לכן פסקו בספק איסורא לחומרא ובגט לאו כזכה ובמתנה כיון דיצא מרשותו הוה כזכה משום ספק ממונא לקולא וברור ובדרך פלפול י"ל למה לא ס"ל לרב דברי ר"י לתרץ מתני' כל האומר תנו כאומר זכה דמי הוא משום דההכרח שהלמהו לר"י לתרץ כל האומר תנו כאומר זכה דמי הוא משום הקושיא וא"ת משנתינו דאמרה לא יחזור אפילו בח"ל ור"י אמר כל התופס לבע"ח במקום שח"ל לא קנה וזה אינו כ"כ חרדה לרב דהנה ע' מלוה הרועים ערך תופס לבע"ח אות ט' דתלי' זייכא דמאן דס"ל שיעבודא דאורייתא ס"ל תופס לבע"ח במקום שח"ל לא קנה ומאן דס"ל שיעבודא לאו דאורייתא ס"ל תופס לבע"ח אפי' ח"ל נמי קנה ע' בב"ב דף קע"ה דרב ס"ל שיעבודא לאו דאורייתא וא"כ סובר התופס לבע"ח אפי' ח"ל נמי קנה וא"כ אינו צריך לאוקמי מתני' באומר תנו וכל האומר תנו כאומר זכה דמי ורב פליג על ר' יוחנן בדינא דתופס לבע"ח במקום שח"ל ולא ס"ל פשטות ר"י חבירו אולם ע' מאמרינו לעיל שדחיתי דברי שמ"ה הנ"ל :

ז) דלא כהרב פר"ח או"ח סי' תק"א ס"ג ויד מלאכי בכללי הרי"ף אות ע' דס"ל בדעת הרי"ף בהעתקתו דברי חד אמורא צריך להיות נ"מ לדינא במקומו ואם לא כן אף שנ"מ למקום אחר משמיטו דלא נראה כן מגיטין י"א בהרי"ף

קושיא

ב) **קושיא ב'** מר"ן ז"ל הא בפרק השולח דף ס"ב משמע דאשה שאמרה התקבל לי גיטי והוא אמר הולך ותן לה דאי אמרינן תן כזכי מגורשת מיד ע"ש וכוונתו דא"כ כאן נמי כיון תן כזכי ולא יצטרך מטי לידיה ח) ולדברינו אינו קושיא כלל כאשר כבר אמרנו דהרי"ף והרמב"ם סוברין דבאמת לא אמרינן תן כזכי והא דאינו חוזר משום תופס לבע"ח ט) אדרבה משם ראיה לדברי הרי"ף והרמב"ם דהש"ס רצה להוכיח שם דהולך כזכי מדקאמר מתני' אי אפשי אלא הולך ותן לה אם רצה לחזור חוזר טעמא דאמר א"א אבל לא אמר א"א אינו יכול לחזור ש"מ הולך כזכי וקשה דלמא עדיין הולך לאו כזכי והא דאצטריך לומר א"א לאו משום דהולך כזכי רק משום דתן כזכי ואמרינן דלהרמב"ם לא קשה דהוא סובר גבי עבד ואשה תן לאו כזכי ולכן אי אפשר להש"ס לחשוב דאפשר משום תן דתן פשיטא להו דלאו כזכי מהמשנה מפורשת הנז' רק אפשר משום הולך כזכי דלא נאמר מפורש במתני' דלאו כזכי ואפשר תן לאו כזכי והולך כזכי י) ובזה ניחא הקושיא שמקשים המפרשי' על הרמב"ם דסובר בעלמא במתנה תן כזכי איך אפשר דבעלמא במתנה תן כזכי א"כ למה לי למיתני גבי מלוה ופקדון תן כזכי הא הולך במתנה דברי הכל דלאו כזכי ואפ"ה תן במתנה הוה כזכי וא"כ כ"ש במלוה דהולך כזכי פשיטא דתן כזכי ולמה ליה למיתני גבי מלוה ולוה דתן כזכי כלל ובהכ"ל ניחא דע"כ המקשן ידע דתן לאו כזכי בגט דאל"כ מנ"ל לדייק משום דאמרה מתני' אי אפשי ש"מ דהולך כזכי דלמא משום תן כזכי אע"כ דידע דתן לאו כזכי בגט משום המשנה שמפורש כאמר דלא יתנו לאח"מ ולשיטת הרמב"ם אפילו כשיגיע ליד שליח משום דתן לאו כזכי ואפ"ה רצה לומר הולך כזכי משום דהולך לא נאמר מפורש במתני' דהוא לאו כזכי ומתן לא ידעינן הולך דהא כדאיתא והא כדאיתא וא"כ אם נאמר במלוה דהולך כזכי לא תיפוק מכייהו דתן כזכי דהא דאינו דהולך עדיף מתן דתן פשיטא ליה דלאו כזכי ואפ"ה רצה לומר דהולך כזכי וא"כ אין להקשות מדמצינו במתנה דתן עדיף מהולך דתן כזכי והולך לאו כזכי דא"כ ליתני בחוב רק הולך כזכי ואגא ידענא דתן כזכי דז"א מדמצינו בגט יש סברא דהולך עדיף אפשר דחוב דמי לגט ולא תדע תן ושאני חוב ממתנה דאפשר דליכא דמועיל במתנה גרע בחוב ודמי לגט :

הקושיא הד' מהר"ן דבפ"ק דקדושין כמי משמע שקונה את עצמו בשטר ע"י אחרים בין לדעת בין שלא לדעת ע"ש יא) ולדברינו אין קושיא דהרמב"ם ז"ל מוקי ההוא דקדושין באמר לאותו אחר זכה לפלוני אבל תן לאו כזכי :

הקושיא הה' של הר"ן שם מגיטין מ' ע"ב האומר עשיתי עבדי בן חורין והוא אומר לא עשאני חיישינן שמא זיכה ע"י אחר יב) זה כמי אין קושיא כלל דהרי"ף והרמב"ם מפרשים דהא דקאמרינן חיישינן שמא זיכה לו ע"י אחר היינו דחיישינן שאמר זכה לפלוני עבדי :

הקושיא הו' מהר"ן מהמזכה גט לאשתו במקום יבם מהו כיון דסנאה ליה זכות הוא לה ותכין לאדם שלא בפניו הרי דלא בעינן מטי לידיה יג) זה כמי אינו קושיא דהרי"ף והרמב"ם יפרשו דמיירי באמר לשון זכה :

הקושיא ז' מפ"ח דתרומות העבד שהי' אוכל בתרומה ובאו ואמרו לו מת רבך או שעשאך בן חורין ר' אליעזר מחייב קרן וחומש ור' יהושע פוטר וכולם שהיתה תרומה בתוך פיהן ר' אליעזר אומר יבלעו רבי יהושע אומר יפלטו אלמא אע"ג דלא הגיע הגט לידיה משוחרר הוא יד) גם מכאן אין תברא כלל לדברי הרי"ף והרמב"ם דיפרשו מה שנאמר לו שעשאו רבו בן חורין היינו שאמר רבו בלשון זכה לו ולא תנו ובזבח מודה דלא בעינן מטי לידיה :

הקושיא הח' מה שמקשה הר"ן על הרי"ף במה שכתב הרי"ף ואשכחן זכייה כהאי גוונא כדאמרינן אמר רב הולך מנה לפלוני שאני חייב לו חייב באחריותו ואם בא לחזור אינו חוזר כתב הר"ן עליו וז"ל אין ענין זה דומה לנידון זה דהתם ודאי דיכא דלא מפטר לוה מיניה דמלוה עד שיגיע הממון לידו דאי אמרינן מיפטר חוב הוא לו אבל הכא כיון דזכות הוא לעבד כשנתנו לשליח ואמר לו תן הרי הוא כאלו קבלה העבד וקושיא זו מקשה גם הרא"ש טו) אולם אנכי הרואה שכך הוא כוונת הרי"ף מדחזינן גבי הולך מנה לפלוני שאני חייב לו דקאמר רב חייב הלוה באחריות ואינו יכול לחזור דלכאורה קשה מאי הא לא עשאו המלוה לשליח שליח ולמה לא יכול לחזור וע"כ מטעם זכייה דזכות הוא למלוה ויכול השליח הוא עצמו לעשות עצמו אפילו בלתי ליואות המלוה ומטעם זכות הוא והיכא דאמרינן דנעשה שליח מטעם זכות הוה יד השליח כיד שנעשה עבורו לשליח כמש"כ הר"ן בגיטין י"א וז"ל כיון דזכות הוא לעבד כשנתנו לשליח אמרינן הרי כאלו קבלה העבד עצמו ע"ש וא"כ הוה מסברא לאמר דיהי' הלוה עכ"פ פטור מאחריות דהא יד השליח כיד המלוה לגביה ורק השליח יהי' חייב באחריות דבשלמא שיהי' באחריות המלוה אי אפשר משום דחוב יהא למלוה ואינו יכול להעשות הוא עצמו לשליח לחבירו בלתי ידיעתו לחוב אותו אבל מ"מ יהי' האחריות על השליח כיון דהוא קפץ בלא לוואת המלוה ועתה הלוה אינו רוצה לחזור לו וליתכם בחזרה והלוה טוען או קבל עליך אחריות או החזיר לי ואפילו הכי קאמר רב דאין שומעין לו ואינו יכול לחזור והאחריות עליו הרי זכייה לחלאין דהא השליח בא מטעם זכייה ובזכייה יד שליח כיד משלחו ככתבאר לעיל ואפ"ה לא אמרינן שיהי' האחריות על השליח וע"כ דיש זכייה כזה והכא גבי עבד נמי כן הוא דהא דאינו חוזר משום דהוה תופס לבע"ח במקום שאינו ח"ל ותופס ג"כ מטעם זכייה ונעשה שליח להעבד וא"כ כיון דיעמוד במקום העבד ויהי' כאלו בא לידו של העבד אפ"ה לא אמרינן הכי וכמו בהכ"ל ואין הפירוש בהרי"ף כפירוש הר"ן בו דרוצה הרי"ף לומר למה אין האחריות על המלוה וע"ז הרי הוא כמשיב דא"א דיהי' האחריות על המלוה משום דהוה חוב אך כוונתו הוא דתאמר דיהי' האחריות על השליח ועכ"פ יש זכייה לחלאין :

ח) תירץ על קו' הר"ן בגיטין על הרמב"ם.

ט) ראי' ברורה לדברי הרמב"ם מגיטין ס"ג.

י) תירץ על קושית המפרשי' על הרמב"ם במה דס"ל להרמב"ם דתן במתנה כזכי.

יא) תירץ על קו' הד' של הר"ן בהקשו' על הרמב"ם

יג) תירץ על קו' הה' של הר"ן על הרמב"ם.

יג) תירץ על קו' הו' מהר"ן על הרמב"ם :

יד) תירץ על קו' הז' מהר"ן על הרי"ף והרמב"ם.

טו) פירש בדברי הרי"ף דלא כהבנת הר"ן בו ובזה סרה מהר קו' הר"ן מעליו.

הקושיא הט' מה שמקשה הרא"ש וז"ל אמרינן בשמעתין ומה אשת כהן שגרה ואשה כהן שמרדה אוכלין בתרומה זה אינו אוכל אלמא לרבנן מיד כשיגיע הגט ליד שליח מיד נשתחרר ואינו אוכל ואי לא הוה גיטא עד דמטי לידיה אמאי לא יאכל :

ג) **וקודם** שנתרץ זאת הקושיא שאחרונה והראשונה אביא ש"ס דגיטין דף ס"ג ע"ב אמר רב אין אשה עושה שליח לקבל גט מיד שליח בעלה ור' חנינא אמר אשה עושה שליח לקבל גט מיד שליח בעלה מ"ט דרב איבעית אימא משום בזיון דבעל (כשבור קלותי בעיניה שאינה מקבלתה בעצמה דאלו כי עבדה לקבל מיד הבעל אין חשש בזיון דהא ידע ולא קפיד) איבעית אימא משום חצירה הבא לאחר מכאן (לאחר שנתן לה הבעל הגט בחצר של אחרים קנאתו דהואיל לאו גיטא הוא דבעינן ונתן לידה או לחצרה דאיתרבאי מידה וזה בשעה שנתן לה לא הי' חצר שלה וגזרינן שלא יקבל שליח האשה מיד שליח בעלה משום דדמיי להא שקדם הבעל ומסרו ליד שליח ואח"כ עשאו היא לקבלו ואתו נמי למימר חצר הוה שליח הבעל ובשקבלתו היא נעשה החצר עצמו שלוחה) מאי בינייהו איכא בינייהו דקדמה איהי ושוי שליח (דידה קודם שמסרו הבעל ליד שליח דהשתא לא דמי לחצר הבאה לאחר מיכן) ההוא גברא דשדר לה גיטא לדביתהו אזל שלוחה אשכחה דיתבה וקא לישא אמר לה הילך גיטך אמרה ליה להוי בידך (והוי' אתה שליח לקבלה) אמר רב נחמן אם איתא לדרבי חנינא (אם הייתי יודע שהלכה כמותו) עבידה בת עובדה ואמינא מגורשת ולא חיישינן לחצרה הבאה לאחר מיכן אמר ליה רבא אם איתא לדרבי חנינא עבדת בת עובדה הא לא חזרה שליחות אצל הבעל (שליח שחזר ונעשה שליח למי שנשתלח לו ניתק משליחות הראשון עד שלא הי' שהות לחזור ולומר עשיתי שליחותך ושליחות שאינה ראויה לחזור ולהגיד אינו שליחות) שלחוה קמי' דרב אמי שלח להו לא חזרה שליחות אצל הבעל ור' חייא בר אבא אמר כתייסב בדבר הדור שלחוה קמי' דרי חמא בר אבא אמר כל הני שלחה לה ואזלו וכו' כי היכא דמספקא לפו לדידהו הכי נמי מספקא לן לדידן הוה דבר שבערוה ודבר שבערות חולצת הוה עובדא ואצרכה רב יצחק בר שמואל בר מרתא גט (אחר משום דלא חזרה שליחות) וחליצה. תרתי (בתמי' אם גט למה חליצה משמת) גט מחיים (אם באת ליכשא מחיים צריכה גט שני) וחליצה לאחר מיתה (אם מת ולא נתן לה הגט) ע"כ לענייננו. דוק בדברי רש"י דכתב גבי הוה עובדא ואצרכה רב יצחק בר שמואל בר מרתא גט וחליצה (פי' רש"י ואצרכה גט אחר משום דלא חזרה שליחות) גט מחיים (אם באת ליכשא מחיים צריכה גט שני) משמע דהגט פסול והוא משום דרש"י ז"ל סובר הטעם דחזרה שליחות הוא משום דניתק ונרתק ונפסק שליחות הראשון בקבלתו עליו שליחות השני כמו שמורה לשון רש"י ז"ל וז"ל וניתק משליחות הראשון עד שלא הי' שהות לחזור ולומר עשיתי שליחותך וא"כ לעולם בקבלתו שליחות השני נרתק השליחות הראשון ולהכי הגט נתבטל אפילו כשנותן אח"כ לידה כיון שפעם אחד עקר שליחות הבעל זה דעת רש"י ז"ל אבל דעת הרמב"ם בפ"ו מה' גירושין הי"ג דלעולם הוה הגט גט וכתב וכשיגיע הגט לידה תתגרש ודאי ועיין בה"ה שהוא ז"ל מפרש לא חזרה שליחות דלא כרש"י וז"ל שם ההוא גברא דשדר גיטא לדביתהו ואסיקנא בספיקא והספק הוא אם יכול זה האיש להיות נרתק משליחות הולכה שמנהו הבעל לשליחות קבלת האשה שהיא ממנה אותו עתה כיון שעדיין לא נגמר שליחות ע"כ הרי דה"ה קאמר דהספקא הוא אם יכול לקבל עליו השליחות השניה וחל עליו כלל או לא אבל השליחות הא' כדקאי קאי ולרש"י אדרבה דהשליחות השני פשיטא דחל רק בקבלת שליחות השניה נרתק משליחות הראשון מפני שלא הי' שהות לחזור ולומר עשיתי שליחותך. ולפ"ז מחולקים לדינא דלרש"י ז"ל כיון דנרתק שליחות הראשון בקבלות השני לכן כתב דבעי גט שני ולה"ה אדברי הרמב"ם דשליחות הראשון כדקיימא קיימא רק על שליחות השניה אם חל או לאו מספקינן לכן הוה הגט גט בבא לידה ותתגרש. והנה מסתימת לשון רש"י ז"ל שכתב שליח שחזר ונעשה שליח למי שנשתלח לו נרתק משליחות הראשון משמע דלאו דוקא גבי גט בעינן חזרה שליחות אלא אפילו בעלמא נמי ודו"ק :

ועל דברי ש"ס הנ"ל בונה הש"ך בחו"מ בסי' קפ"ה יסודתו וז"ל הש"ך אמרינן בפרק התקבל מי שאמר הולך גט זה לאשתי ואשתו אומרת תהי' שלוחי לקבלת הוה ספיקא אם יכול להיות שליח כיון שלא חזר והודיע למשלח הראשון וכך פסקו כל הפוסקים וכמו שנתבאר באה"ע סימן קמ"א סעי' א' אע"ג דלענין ממונא לא מהני דהא גבי הולך מנה לפלוני דבמלוה ופקדון הוה זוכה אפילו בלא קבלת הלוה או שלוחו מז) [פי' אפילו לא קיבל עתה השליח הדבר ששלח המלוה לידו רק אח"כ בא ליד שליח וכ"ש ליד הלוה אינו יכול לחזור אבל כ"ז שלא בא ליד שליח יכול לחזור עיין קפ"ה בש"ך סק"ל וז"ל ונראה דגם בחוב ופקדון אפילו אמר לו זכה בעינן שיגיע אח"כ לרשות השליח דאל"כ יכול לחזור בו ויותר נ"ל שצ"ל בלא קבלת שלוה רק לשלוחו דלא בעינן מטי ליד הלוה רק ליד שליח די] ובמתנה לא הוה כזכי אפילו עשאו המקבל שליח לקבל מ"מ נ"מ במי שנתן לפלוני דבר למוכרו וא"ל אדם אחר תהי' שלוחי לקנותו ממנו אי מהני קנין השליח וא"כ הוה ספיקא דדינא והמע"ה ע"כ נקוט דהש"ך סובר דדינא דחזרה שליחות הוה גם בעלמ' לא רק בגט הרי דעת רש"י והש"ך דבעלמ' נמי בעינן חזרה שליחות וא"כ דיננו מבואר :

מז) פירש לדברי הש"ך בסי' קפ"ה סק"ל .

והנה הגאון מלישא ערך למערכתו כנגד הש"ך ודוחה דבריו ואין די בדבריו לדחות דברי הש"ך ז"ל ובעיקר הדין נראה דלא דמי לגיטין דבעלמ' בגט בעינן שיהי' חזרה שליחות כיון דבעי' נתינה מידו לידה ועלי גיטך מעל גבי קרקע לאו כלום ואין יכולים לעשות איש אחד שיהי' בעצמו הנותן והמקבל וכשם שאין האשה יכולה לעשות בעלה לקבלה כן אינה יכולה לעשות שליח בעלה לשליח לקבלה כיון דשליח הבעל כבעל וטעם אחד לשניהן משא"כ בקנין אם כבר אמר השליח להלוקח לך משוך וקנה או בקרקע חזק וקנה דשוב כלתה שליחותו לגמרי דא"ל שוב למעשה השליח כלל דהלוקח יכול למשוך ולהחזיק אפילו שלא בפניו כלל ולקנות פשיטא דהלוקח יכול לומר להשליח שימשוך או יחזיק

יחזיק בשליחות דהרי כבר חזרה השליחות אחר אמירתו לך משוך או חזק וכיון שאין צריכין שוב למעשה השליח כלל יכול לעשות שליח כיון שכבר כלה שליחותו קודם שנעשה שליח לחבירו ע"כ דו"ק בדבריו והבין דכוונתו דבשלמ' בגט דבעינן שיתן השליח דוק' לידה ולעשות מעשה ולא מועיל טלי מעג"ק לכן אינו מועיל מה שיעשה האשה להשליח גם לשליח קבלה כיון דלא יהי' נגמר השליחות הראשון עד אחר שיתן לה וא"כ כשהיא עושה אותו לשליח לקבלה ולבל הצטריך ליקח מידו לידה א"כ קם השליחות הקבלה קודם גמר השליחות הראשון אבל גבי קנין דבאמירה לחוד די שיאמר השליח לך חזק וקנה וא"צ למעשה השליח כלל וא"כ אפילו עושה אותו שליח לקבלה לא אכפת לן משום דכבר כלה השליחות הראשון קודם שנעשה שליח לשני זה תוכן דבריו אבל דוק ותשכח יז) דז"א דהן אמת דיש חילוק בין גט לקנין דבגט בעינן נתן מידו לידה דייקא ונטילתה מעצמה אינו מועיל אפילו אחר שיאמר לה השליח התקבל גיטך לא כן גבי קנין דדי אפילו שיטול הקונה מעצמו אחר שיאמר לו לך חזק וקנה. דבגט טלי מעג"ק לא מהני ובקנין מהני. אבל זה דוק' אם נטל אבל בלא נטל אלא שעושה להשליח שליח שיחזיק בשבילו זה עדיין לא מהני אפילו גבי קנין דכמו בגט דלא מועיל נטילה מעג"ק בעינן מידו לידה כן גבי קנין דמועיל מעג"ק צריך ליטול הוא מעצמו מעג"ק דלא אמרינן רק דדמיי' נטילתו מעג"ק בקנין כמו נטילתו מידו לידה בגט אבל דלומר דלא בעי מעצמו אף נטילה מעג"ק זה בודאי ל"א וא"כ כ"ז שלא נטל מעצמו מעג"ק לא קנה אפילו אמר לו השליח לך משוך וקנה לא קנה כ"ז שלא נטל וכמו בגט כ"ז שלא נתן מידו לידה וא"כ כמו בגט כ"ז שלא נתן מידו לידה עדיין לא גמר שליחותיה נקרא וכשעשתה היא לו לשליח לקבלה לא מהני משום דלא גמר שליחו' הראשון כן ממש גבי קנין כ"ז שלא קנה הלוקח היינו שלא נטל בעצמו עדיין לא גמר שליחות מקרי וא"כ כשעשה הוא לו לשליח לקנות ולזכות בשבילו לא מהני תמה בעצמך האם אמרינן כשאמר השליח לך משוך וקנה קנה הלוקח דלומר כבר סילק שליחותיה לגמרי הלא הוא אינו קונה רק אחר שנוטל וכ"ז שלא נטל לא קנה וכ"ז שלא קנה לא נקרא גמר שליחות הראשון וא"כ אי אפשר לעשות השליח שליח על הזכיה כיון שעדיין לא קנה. עדיין לא גמר שליחות הראשון ודו"ק יח) לבד אשר כל דברי הגאון מליסא יסודו לפי הפירוש של הרשב"א בחזרה שליחות דכל הטעם משום דלא גמר שליחות הראשון אבל לטעם רש"י דניתק שליחות הראשון משום דלא הי' שהות לחזור ולהגיד למשלחו בודאי אין מקום לדבריו כלל ועיין בש"ך ירא' שתופס דברי רש"י ז"ל שכתב וז"ל בפרק התקבל אמרינן מי שאמר הולך גט זה לאשתי ואבהו אומרת תהי' שליח לקבלה הוה ספיקא אם יכול להיות שליח וכיון שלא חזר והודיע למשלח הראשון. הרי דש"ך תופס דברי רש"י ז"ל משום שלא הי' לו שהות מדקאמר שלא חזר והודיע למשלח הראשון ובהקשותו על הש"ך קשה גם על רש"י כי גם מסתימות דברי רש"י ז"ל משמע דגם בעלמ' בעינן חזרה שליחות :

ומה שמביא ראיה מגיטין דף י"א ע"ב וז"ל דאמרינן שם אי התופס לבע"ח קנה דאינו יכול לחזור ועיין בר"ן שם דפירש דהיינו שעושה השליח שליח לעצמו בפירוש שליח להעבד לקבלה אחר שמסר לו האדון השחרור ולכאורה קשה דהא אפילו אם עשאו העבד בפירוש שליח לקבלה הא הוא אמר הולך כיון דהשתא סבור לן דלאו כזכי דמי הרי ביטל שליחות הקבלה כמבואר בא"ע סימן ק"מ סעיף ו' וע"כ צריך לומר דכהאי דאם עשאו האשה שליח לקבלה מעיקר' ואח"כ אמר הבעל להשליח הולך נתבטל שליחות הקבלה שלה מ"מ אם הבעל עשה שליח להולכה וחזרה האשה ועשתה אותו שליח לקבלה אי נימא דלא בעינן חזרה שליחות ואשה עושה שליח לקבל גיטה מיד שליח בעלה ודאי דמהני ונעשה שליח לקבלה ולא יהי' אלא אחר והכי נמי בעבד דהא הר"ן כתב לעיל דאמרינן מטעם תופס לבע"ח בעינן שהשליח יעשה את עצמו בפירוש אחר שקבלו מהאדון לשליח לקבלה של העבד לפ"ז אף דאמר הולך ונעשה שליח לאדון מ"מ יכול לעשות עצמו שליח לקבלה להעבד והוה כאלו עשאו האדון שליח להולכה ואח"כ עשאו העבד לשליח לקבלה דמועיל אפילו באשה כההיא גווני' רק באשה אינו מועיל מכח הספק דלא חזרה שליחות ובעבד נראה דאין שייך זה מטעם דמועיל בעבד טלי מעג"ק אפילו שקנין חליפין בגיטין ל"ט ע"ב גבי שקול כותביה שדא בה דמיי' לקנין שדות וכ"כ הרמב"ם בפ"ו מה' עבדים דרק לענין לשמה ומחובר דמי עבד לאשה אבל לשאר דברים שוה שחרור למתנה וכן מוכח בתוס' גיטין ד"ה לא יתנו ע"כ:

הנה מפשיט פשיטא ליה דלא בעינן חזרה שליחות גבי עבד ויותר הי' פשיטא ליה דמועיל גבי עבד טלי גיטך מעג"ק ואנכי הרואה שאין הדבר פשוט הוא כ"כ אף לקדמונינו ז"ל ויש סוברין להיפך דלא מועיל טלי גיטך מעג"ק בעבד ובעינן חזרה שליחות גבי עבד גרסינן במציעא י"ט ע"א ת"ר מצא שטר שחרור בשוק בזמן שהרב מודה יחזיר להעבד ואמאי נימא שמא כתב ליתן לו בניסן ולא נתן לו עד תשרי ואזיל עבדא וקנה נכסים מניסן עד תשרי ואזיל הרב לזבינהו [הכי נכסים] ומפיק ליה (העבד) לשחרור דכתב בניסן וקא טריף לקוחות (שזבין הרב) שלא כדין הניחא למ"ד (פלוגתא בגיטין דף י"ב ע"א) זכות הוא לעבד (טובה היא אצלו שמתירו בקהל וכיון דזכות הוא לו איכא לתרוצי דמשעה שנכתב זוכה בשחרור דלכי מטי גט שחרור לידיה נעשה בן חורין למפרע משעת חתימה) שיוצא מתחת יד רבו לחירות וכאביי דאמר עדיו בחתומיו זכין לו שפיר אלא למ"ד חוב לו שיוצא מתחת יד רבו לחירות מאי איכא למימר (דהשתא ליכא למימר עדיו בחתומיו חבין לו דאין חבין לאדם שלא בפניו) [ומהדרן] דכי אתא (העבד) למטרף (מלקוחות שמכר רבו) אמרינן ליה אייתי ראיה אימת מטי שחרור לידך: ע"כ והא דכתב רש"י ז"ל דלכי מטי גט שחרור לידיה נעשה בן חורין למפרע הוא דברי ש"ס לעיל דף י"ב ע"א וז"ל הש"ס הני מילי היכא דקמטי לידיה (ואפילו לאחר זמן זכו לו חותמיו לגבות מזמן הכתוב בו) אבל היכא דלא קמטי לידיה לא אמרינן גם לאביי דאמר עדיו בחתומיו זכין לו וגובה מזמן הכתוב בו למפרע רק בשהגיע פעם אחת לידו. והרא"ם ז"ל במקומו מביא ש"ס הנ"ל ומסיים

יז) דוחה לדברי הגאון מליסא בהקשותו על הש"ך בסי' קפ"ח :

יח) קושיא על הגאון מליסא שלא הרגיש דבחזרה שליחות מחולקים המה רש"י והרשב"א בפירש הדברים :

ומפ״ש ח״ל ואסיקנא דאי אתא למטרף אמרינן ליה זיל אייתי ראיה אימת מטי גט שחרור לידך משום דאתרע בנפילה אמרינן הכא עפי מבעלמא ע״כ והקשה הב״י בח״מ סימן ס״ה סעיף ע״ז ומביאו הפלפלא חריפתא במקומו דהא אנן קיי״ל כחכמים דזכות הוא לעבד והרא״ש פוסק כאביי דעדיו בחתומיו זכין לו וא״כ למה פסק הרא״ש דאמרינן ליה זיל אייתי ראיה אימת מטי שחרור לידך דלא כעשה בן חורין רק בעת שמטי לידו לא למפרע כמ״ד חוב הוא לו והוא בעצמו פסק כחכמים דזכות הוא לו וכאביי והניח בצ״ע אולם הרב המקנה יצא לתרץ בש״ס קדושין דף ט׳ ע״א בד״ה בגמר׳ שם בין ע״י אביה ח״ל שם וכלע״ד ליישב משום דלכאורה קשה האיך ס״יך גבי שחרורי עבדים עדיו בחתומיו זכין לו הא בעינן שליחות הבעל בחתימת העדים כמ״ש הרא״ש בגיטין כ״ב ע״ב ובאה״ע סימן קכ״ג משום דכתיב וכתב דהיינו לר״ת וחתם וה״ה בשטר שחרור דשוה בכל הדינים לגט דילפינן בג״ש דלה לה וקיי״ל דאין שליח להולכה נעשה שליח קבלה כדאיתא בגיטין דף כ״ד ע״א ודף ס״ג ע״ב משום דלא חזרה שליחות אלל הבעל א״כ איך העדים שעושין שליחות האדון בחתימה יכולין להיות ג״כ שלוחי העבד ודוחק גדול לומר דבחתימה לאו דוקא אלא לאחר זמן זכין לו. ונראה משום דהתם קאי אליבא דרבנן דר״ת דס״ל דזכות הוא לעבד שיולא מתחת יד רבו לחירות ורבנן דר״מ ס״ל כר׳ אלעזר דאפי׳ בלא עידי חתימה כשר כדאיתא במתני׳ דף פ״ו ע״א ר׳ אלעזר אומר אע״פ שאין עליהם עדים דהיינו דוכתב לא קאי כלל על החתימה אלא על הכתיבה וה״ה בשטר שחרור לא בעינן שליחות בחתימה ושפיר יכולין לזכות להעבד בתורת שליחות לקבלה אבל אנן דקיי״ל דבעינן כתיבה וחתימה ואין לגרש בלא עדי חתימה כדאיתא באה״ע סי׳ ק״ל ובעינן שליחות בחתימה שפיר פסק הרא״ש דלא אמרינן עדיו בחתומיו זכין לו משום דאינן יכולין לזכות ולהיות שליח גם להעבד כיון דבעינן חזרה שליחות.

יט) הרי״ו דפשיטא ליה להמקנה ז״ל דבעינן חזרה שליחות גבי עבד כמו גבי גט ודלא כהליסא הנ״ל והא דפסקינן בעלמא עבחז״ל וגובה מזמן הכתוב בשטר לא משום דבעלמא לא בעינן חזרה שליחות אלא דהתם העדים החתומים על השטר עידי מלוה המה דיהי׳ לו עדים על הלואה שלא יוכל לכפור וללוה א״ל עדים כלל ושפיר יכולין לזכות לו למלוה דשלוחין שלו המה. דבשלמא גבי גט אשה ושחרור דעידי הבעל המה ככ״ל ורלוככו לומר שיזכה בחתימתן לאחר לאשה או להעבד אז אמרינן דאינן יכולין לזכות עבור האשה או העבד דאינן יכילין להיות שלוחין לתרי גברא לבעל ולאשה לאדון ולעבד ולהיות שליח להולכה ושליח לקבלה בב״א אבל בעלמא׳ דסהדי שלוחי מלוה המה שפיר יכולין לזכות לו לעצמו בחתימתן שיזכה מזמן הכתוב בשטר דלעולם הם אינם אלא שלוחים לאדם אחד להמלוה ולעולם בעלמא׳ ג״כ בעינן חזרה שליחות ככ״ל כמו בגט ושחרור כ) וכן דעת מהרי״ט ז״ל שכתב בח״מ סימן קכ״ג דכמו שאין השליח יכול לזכות לעצמו לפי שהוא כיד הבעלים מטעם זה עצמו אינו יכול לזכות לאחרים ע״י דלא חשיב שליחות כה״ג כיון דלא חזרה שליחות אלל הבעל ועל קושי׳ הנ״ל שמקשה הב״י על הרא״ש הא פסק כאביי דעבחז״ל ולמה קאמר דלריך להביא ראיה אימת מטי גיטו לידו יצא הסמ״ך בסימן ס״ח ס״ה ל״ג לתרץ וז״ל ול״כ דקבירא להו להרא״ש והנמשכים אחריו דודאי המקשה לא אסיק אדעתיה דיש חילוק בין שטר שחרור לשאר שטרות והמה ס״ל דכמו דשאר שטרות עיקרן משום ממון לטרוף לקוחות ה״ה שטר שחרור אבל למאי דמשני דבאתא לטרוף אמרינן ליה זיל אייתי ראיה אימת מטי גיטא לידך וא״כ ל״ל דלא דמי לשאר שטרות ועיקר כתיבתו לאו לענין ממון רק לענין שילי׳ לחירות דזה ענין איסור הוא ובהא לא אמרינן עבחז״ל ע״ש שהאריך ותיכן דבריו דגבי שטר שחרור עבד ל״א עבחז״ל רק לפום הס״ד הי׳ לו להמקשן הסבר׳ דדמיא שחרור עבד לשאר שטרות אבל לפום המסקנ׳ לא דמיא כלל רק בשאר שטרות אמרינן עבחז״ל לא כן בעבד ע״ש כא) אבל ימחול לי שנעלם ממנו תוס׳ מפירש להיפך שאפילו אחר המסקנ׳ עדיין אמרינן בשטר שחרור עדיו בחתומיו זכין לו והא לך דברי התוס׳ שהתוס׳ קאי על ש״ס כ׳ וכבר הי׳ המסקנ׳ לעיל דף י״ט ועיין תוס׳ מליעא דף כ׳ ע״א ד״ה שובר וז״ל שם ונראה שתקנת חכמים הוא שזוכה משעת החתימה ואע״פ שלא נמסר לו עד ימים רבים שאל״כ לעולם לא יוכלו העדים לחתום אלא אם יראו המסירה משום חששא שכתב בכיסן ולא כתן עד תשרי ומזבין ביני וביני ולענין איסור נראה אם בא העבד על בת ישראל קודם שבא לידו גט שחרור שפסלה ושמא גם גבי איסור זכין לו משעת החתימה אע״ג דלא שייך טעמא דפריסות מ״מ לא פלוג רבנן ויש כח ביד חכמים לעקור דבר מה״ת ע״כ הרי לאדיא דסובר התוס׳ דאמרינן גבי עבד עבחז״ל גם לאחר המסקנא כב) וכשאני לעצמי יש לי יד לתרץ דברי הרא״ש הנ״ל עיין ברמב״ם פ״ע ה׳ זכייה ומתנה ה״י וז״ל ש״מ שליוה ליתן לעבו״ס מתנה אין שומעין לו שזה כמי שליוה לעבור עבירה מככביו ע״כ ועיין מ״ל ח״ל ואיכא למימר בש״ע כיון דמתנתו מדרבנן היא במקום איסורא לא תיקן ובנותן לעבו״ס היה איסור לא תחנם דלא כדברי התוס׳ הנ״ל וא״כ שפיר פסק הרא״ש דלריך להביא ראיה אימת מטי גיטא לידו הגם דבעלמא פוסק כאביי עבחז״ל אבל הכא לא משום דדיכא דעבחז״ל הוה רק תקנה מדרבנן כתוס׳ הנ״ל ובמקום איסור לא עשאו תקנה דמד״ת פסלה כתוס׳ הנ״ל ודו״ק:

כג) ובהנ״ל יש לי לתרץ הקושי׳ האחרונה שמקשה הרא״ש על הרמב״ם שהבאתי לעיל קושי׳ הני׳ כיון דאמרינן דרבנן דר״מ סוברין שיטת ר׳ אלעזר דעידי מסירה כרתי וא״כ שעידי חתימה אינם שלוחין של האדון כלל וא״כ עדיו בחתומיו זכין לו וכשתחרר העבד למפרע וכאביי לכן אינו אוכל תיכף מפני כשיגיע לידו יהי׳ משוחרר למפרע אבל באמת גיטא לא הוה עד דמטי לידיה דגם אביי דסובר עבחז״ל סובר דוקא במטי לידו אפילו א״כ אבל מטי בעינן כאשר אמרנו לעיל:

ד) ומעתה כד) נחה גם הקושי׳ הראשונה של הר״ן והרא״ש על הרי״ף והרמב״ם ככ״ל שאמרנו דהרמב״ם מפרש דחב לאחרים דקאמר שם בגיטין י״א הייכו אחרים ממש וקשה הא הוה תופס לבע״ח במקום שחב לאחרים ולא קנה ואמאי קתני במתני׳ איכו יכול לחזור ע״ז משני רבי ירמי׳ כל האומר תכו כאומר זכי. ועיין רש״י שם שכתב ואיכו דומה לשאר תופס דכאן הבעלים כתן בעלמן

יט) דמיה לדברי הני מליסא בס״י קפ״ה דבהדיא נאמר להיפך מדבריו בד׳ המקנה דקידושין.

כ) ורא״י לדברינו מדברי מהרי״ט ח״מ סי׳ קכ״ג וכדברי המקנה ודלא כהליסא.

כא) העלם דבר מהסמ״ך בסי׳ ס״ה ס״ק ג׳ תוס׳ מפורש דמליעא.

כב) ישוב קושית הב״י בקו״ח סי׳ ס״ה סעי׳ ס״ז בהקשותו על הרא״ש

כג) תירץ נכון ומספיק לקו׳ הרא״ש שמקשה על הרמב״ם:

כד) תי׳ יצל קו׳ הר״ן והרא״ש על הרמב״ם.

בעלמן והיכא דכותבים בעלמן אפילו בח"ל קנה דהככסים שלהם המה קודם שיגיע ליד מי כאשר אמרנו לעיל וא"כ אין אנו לריכין לטעם דרבי ירמי' רק היכא שח"ל אחרים ממש דקשה לן הא חב לאחרים לא קנה ואמאי קאמר מתני' דאינו יכול לחזור ע"ז אנו לריכין לדברי רבי ירמי' כל האומר תנו כאומר זכי ושבעל בעלמו כתן ככ"ל אבל היכא שאינו ח"ל ממש ע"ז אין אנו לריכין לדברי ר"י דלא קשה לן למה קאמר מתני' אם רלה לחזור אינו חוזר משום דהוה תופס לבע"ח להעבד במקום שאינו ח"ל וקנה ולכן אינו יכול לחזור . ואשר הקשינו לדברי הרמב"ם דמפרש דמיחזר הוא דאינו חוזר אבל מיפק כמי לא ליפוק עד דמטי גיטא לידו. דקשה אי משו"ה אינו יכול לחזור משום דהוה תופס לבע"ח במקום שאח"ל א"כ למה בעינן מטי לידיה הא בעלמ' גבי תופס לבע"ח לא בעינן מטי לידיה של מלוה כלל :

כה) **אסברא** לך. דבעלמ' תופס לבע"ח ומחייב הלוה לשלם משיו אפילו מגלימא דעל כתפו ואם אינו רולה כפינן ליה בשוטים וא"כ לא בעינן דעתו ורלונו ושליחתו כלל דבלא דעתו כמי מגבינן מיניה ולכן התופס הלז בעת שתפס נעשה שליח של המלוה אפילו בלא עשאו המלוה כלל דהאדם יכול לעשות עלמו שליח לקבלה לחבירו כשיש לחבירו זכייה כאשר הארכנו בשאלה א' דזכייה מטעם שליחות כנודע ולכן הוה התופס הלז רק שליח למלוה דמלוה לא בעינן שליחותיה כלל דלא בעינן דעתו כלל וכן מבואר להדיא בקלה"ח סימן רס"ב סק"א ולכן אפי' לא בא לידו של מלוה אינו יכול לחזור הלוה וליקח ממנו משום דכבר זכי בו חבירו בלא ח"ל אבל גבי עבד הגם דהמשחרר עבדו אינו משחררו בחנם כאשר אמרנו לעיל בשם הרשב"א מ"מ אכן לא יכולנו לכופו לרבו לשחררו הגם שעשה לו העבד טובה רבה לרבו אעפ"כ לא יכולנו לכופו משום דמה שקנה עבד קנה רבו ולכן בעינן דעתו ורלונו בשלמו לחפשי אפילו בלא חנם וא"כ השליח הלז כשנתן לו האדון השטר נעשה שליח מאדון דבעינן דעתו ורלונו כנ"ל. וכשנעשה שליח האדון לא נעשה רק שליח להולכה דתן לאו כזכי ולכן אינו יכול לזכות לחבירו להעבד ולעשות עלמו לשליח לקבלה להעבד להיות זוכה בשבילו משום דבעינן חזרה שליחות ואינו יכול להיות שליח הולכה ושליח לקבלה בב"א ולכן הגם כי האדון אינו יכול לחזור משום דהשליח הוה תופס לבע"ח להעבד אבל לחירות כמי לא ליפוק כ"ז דלא מטי גיטא לידיה כי אין השליח יכול לזכות בשביל העבד כי כבר נעשה שליח האדון ובעינן חזרה וליכא :

כו) **ומעתה** סרה מהר קושית הגאון מליסא שהקשה וז"ל ולכאורה קשה דאפילו אם עשאו העבד בפירוש לשליח לקבלה. הוא אמר הולך וכיון דהשתא עדיין ס"ל דלאו כזכי הרי ביטל שליחותיה דקבלה ע"כ וכונתו א"כ אמאי אינו יכול לחזור הא ביטל שליחותיה דקבלה. ולית כאן בית קושיא כלל דהמזור להתרופה שתאמר לדברי הרי"ף ורמב"ם דסוברין גם עתה דתן לאו כזכי גבי עבד ואשה ואשר כאמר במתני' דאינו יכול לחזור פירושא מיחזר הוא דאינו חוזר ולחירות כמי לא ליפוק עד דמטי גיטא לידו כן כמי יפרש המקשן מתני' לפום ס"ד דתנו לאו כזכי ואם תקשה. אמאי אינו יכול לחזור תשיב אין הכי כמי ואינו משוחרר עד דמטי לידיה דביטל שליחותיה דקבלה ונשאר רק שליחות דהולכה וכשיגיע לידיה יצא לחפשי וכשתקשה א"כ למה אינו יכול לחזור מכל וכל קודם שיגיע לידו תענה חלקך משום דהוה השליח תופס לבע"ח אפילו ח"ל וקנה דלפום ס"ד לא סבירא ליה החילוק בין חב לאחרים או לא דסבר בשניהם קנה אפילו בחב לאחרים וכשתקשה א"כ למה בעינן מטי לידיה הא בעלמ' בתופס לבע"ח לא בעינן כלל מטי לידיה אפילו לא הגיע לידו של מלוה אינו יכול לחזור הלוה וליטול ממנו תסלסל בשערך משום הוא גופא דבעינן חזרה שליחות וליכא כנ"ל דבעלמ' בתופס הוה רק שליח מלוה דלא בעיק דעת לוה וכאן בעינן דעת האדון ואינו יכול להיות שליח לתרי גברא בהדדי כנ"ל הרי הרותנו דדעת הרא"ש לדברי המקשה הנ"ל והרי"ף והרמב"ם דבעינן חזרה שליחות ודלא כדברי הליסא ולתמי' איך לא הרגיש שנבוגי' הלז נתלבטו כל הפוסקים ולו בסק'ר'ה אחת נזכר ופשיט ליה. וגם החולקים על הרי"ף והרמב"ם לא חולקים על הדין של חזרה שליחות דכימא דסוברין דלא בעינן חזרה שליחות בעלמא רק דברי מחלוקתן הוא משום דסוברין גבי עבד ואשה תן כזכי א"כ למה בעינן מטי לידיה כיון דהוה השליח רק שליח של האדון לבד דהאדון עשאו לשליח לקבלה כאשר אמרינן דתן כזכי ולא שייך חזרה שליחות כאן ומפרשין דהא דקאמר מתני' לא יתנו לאח"מ משום דלא מטי אף ליד שליח ג"כ והא דקתני לא יחזור דהן גרסינן דבא לידו של שליח ומקשין לסברת הרי"ף והרמב"ם דאין לחלק בין תן לתנו ותן לאו כזכי א"כ אמאי אינו יכול לחזור ואיך תמלא זכייה לחלאין ומקשים לפי פירוש שלהם בגמר' דחב לאחרים היינו האדון וא"כ אי אפשר לתרץ משו"ה אינו יכול לחזור משום דהוה תופס לבע"ח במקום שאח"ל לאחרים ממש וקנה דמה מועיל שאח"ל ממש כיון שחב להאדון הוה כחב לאחרים ודין אחד להם דלא קנה כמו תופס לבע"ח במקום שאח"ל דלא קנה וא"כ אמאי אינו יכול לחזור זה תוכן דבריהם אבל לפירש הרי"ף והרמב"ם דחב לאחרים היינו אחרים ממש ומה שחב לאדון לא נקרא חב לאחרים כלל שפיר תן לאו כזכי ואינו יכול לחזור משום דהוה תופס לבע"ח להעבד במקום שאח"ל לאחרים ממש ומה שחב לאדון לא איכפת לן כלל ולכן אינו חוזר ואף דבעלמ' בתופס לא בעינן מטי לידו כבר אמרנו לעיל :

ה) כז) **ועיין** בנודע ביהודה תנינא חלק אה"ע סימן ע"ז ומביאו הקלוה"ח סימן קפ"ב סעיף א' דקשר לומר דגט בע"כ שכותן ע"י שליח אינו גט כיון דאין שליח לדבר עבירה והמעשה בעל כמש"כ התוס' פ"ק דמליעא ד"י ע"ב בד"ה דאמר ליסראל בתירולא בתרא וכיון דאיכא חדר"ג הוה השליח שלד"ע ובעל והקשה עליו הגאון מוהר"ר ילחק סלוי ז"ל וז"ל ותימה מאוד על התוס' שכתב בחד תירולא דהיכי דאין שליח לד"ע קדושין בטל הרי מתני' מפורש האומר תן גט שחרור זה לעבדי לא יחזור (כחכמים) וקיי"ל כרב יהודה המשחרר עבדו עובר בעשה (יור"ד רס"ז) וא"כ היכא שמשחרר הא אין שלד"ע וכתב הנודע עליו שם בתשובה ח"ל מה שסביא מתן שחרור זה לעבדי דבר זה מניא לידי גיחוך וכי שליח המשחרר הוא זה הוא אינו אלא שליח העבד להיות זוכה לו שלא בפניו

כה) הראיתי לדעת דדעת הרי"ף והרמב"ם דבעינן חזרה שליחות גבי עבד ודלא כהליסא.

כו) תירץ נכון ומספיק לקו' הג' מליסא בקפ"ה

כז) ראי' לדברינו מדברי הגנו"י מח"ע סי' ע"ז ודלא כהליסא הנ"ל.

הכייה מטעם שליחות ע"כ הרי דהנודע סובר כהרא"ש והולכים בשיטתו דכאן תן כזכי כדקאמר בלשונו להיות זוכה לו שלא בפניו הכייה מטעם שליחות וקאמר דלעולם לא הי' שליח של האדון המשחרר כלל רק שליח של העבד להיות זוכה בשבילו כנ"ל. וא"כ לא שייך חזרה שליחותיה :

כח) רצה לדברינו מדברי הר"ן.

כח) וכ"כ הר"ן מפורש במתני' דהאומר תנו גט זה לאשתי וז"ל ולי נראה הדברי' כפשטן דממתניתן שמעינן דכל אדם מדעתו יכול להעשות שליח לחבירו שיעמוד במקומו מש"ה כיון שהאדון אמר תן שטר שחרור זה לעבדי הרי שליח יכול לומר הריני עושה עצמי לשליח קבלה שלו והרי הוא כאלו עשאו העבד שליח לכך ואף דמרש"י דכתב על גמרא דיתיב רב הונא וקאמר ש"מ מדרבנן וז"ל ש"מ מדרבנן דאמרו שהשליח יתפוש השטר לצורך העבד ואע"ג דבעל קמיהדר ואיכו עוד שלוחו ותפיסה בעלמא היא בע"כ וכן ממש"כ גבי כל האומר תנו כאומר זכו דמי וז"ל ואין זה כשאר חופס אלא בעל עשאו לשליח ע"ש מוכח דשליח של האדון הוא ולא כהנודע מ"מ אין מזה סברא לדברינו דלאו למימר דכל דאיכו מיהדר ודאמרינן תן כזכי הוה שליח להולכה של האדון ושליח לקבלה מהעבד והאמר מזה דלא בעינן חזרה דז"א דכל דלא מיהדר ודאמרינן תן כזכי הוה שליח לקבלה של האדון לבד :

ועי' בקצה"ח הנ"ל שרוצה לתרץ דברי הגאון הנ"ל דעדיין שליח האדון הוה ולא כנודע ואולם אין די סיפוק בראיה שלו לדחות דברי הנודע ז"ל והא לך דברי הקצה"ח גרסינן במציעא ע"א ע"ב ישראל שלוה מעות מן הנכרי ברבית וביקש להחזירם לו ומצאו ישראל אחר ואמר לו הנס לי ואני אעלה לך כדרך שאתה מעלה לו אסור (דהוא כיהו דקמוז"ף לי' ברבית) ואם העמידו אצל נכרי (אעפ"י שישראל נותנו לחבירו במצות נכרי) מותר וכן נכרי שלוה מעות מישראל ברבית וביקש להחזירם לו מצאו ישראל אחר ואמר לו תנם לי ואני אעלה לך כדרך שאתה מעלה לו מותר ואם העמידו אצל ישראל אסור (אעפ"י שקבלם זה מיד נכרי משום דנכרי שלוחו של ישראל ושליח של אדם כמותו) בשלמא סיפא לחומרא (דקתני אם העמידו אצל ישראל אסור דמשמע דנכרי זה חשוב שלוחו של ישראל חומרא דרבנן למיסר דהא דקיי"ל שלוחו של אדם כמותו בשולח ישראל לשליח ישראל כאמר דמתרומה גמרינן (קדושין מ"א ע"ב) אתם גם אתם לרבות שלוחכם מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית) ע"כ וכתב התוס' וז"ל בשלמא סיפא לחומרא תמי' אמאי לא הוה רבית גמור כשהעמידו אצל ישראל אפילו מקבל הנכרי רבית שהרי נעשה ישראל שני שלוחו של ראשון לקבל חובו מידו של נכרי. וי"ל דאפילו שיוכל לזכות חבירו במציאה אין קבלתו מן הנכרי זוכה לישראל חבירו דנהי אם הנכרי מפקר מעותיו הי' יכול לזכות לחבירו השתא מיהא בנכרי איכו מפקירן אלא בא לזכות מעותיו למלוה ע"י הלוה אין לו כח לזכות שאם כן הי' ישראל המקבל שלוחו של נכרי לזכות במעותיו של ישראל ואין שליחות לנכרי וה"ל להיות מותר אפילו העמידו אצל ישראל אי לאו דלחומרא אמרינן דיש שליחות לנכרי ע"כ וכתב הקצה"ח וז"ל מבואר דכל היכא דהנותן איכו מפקיר את הדבר שנותן ה"ל שלוחו של הנותן לזכות לחבירו וכל היכא דליכא תורת שליחות כגון לנכרי לא מהני זכייתו לחבירו וא"כ בכה"ג כיון דהמשחרר עבדו עובר בעשה וה"ל שלוחו של הרב לזכות לעבדו ואשלד"ע ע"כ ולענ"ד נראה שאין כאן חשש סתירה לדברי הנודע דלכאורה קשה מה מקשו התוס' הא נעשה ישראל השני שלוחו של ראשון לקבל חובו מידו של נכרי מי עשאו שליח לקבל חובותיו מי מחזיר אחר מי האם הישראל הלך אחריו וביקשו שילך ויגבה חובו מהעכו"ס שתאמר שבגלל כן עשהו לשלוחו הגם דמיירי שהעמידו אצל ישראל הראשון והישראל הראשון לא מיאן בו אבל מ"מ לשליח כמי לא עשה אותו ורק שלא מיאן בו אם יתן לו העכו"ס יתן ואם לא לא וראיה שלא הי' מחזר הישראל אחריו ליקח מעותיו מיד הנכרי

כט) פירש בדברי התוס' דמציעא ע"א בד"ה בשלמא.

כט) וע"כ לומר דכונת התוס' לומר דהגם דהוא לא הלך אחריו ולא עשאו מפורש לשליח מ"מ מטעם זכייה דזכין לו לאדם שלא מדעתו נעשה שלוחו מעצמו אפילו בלא עשאו דזכייה מטעם שליחות כנודע תכות הוא לו לישראל הראשון להוציא ממונו מיד העכו"ס וע"ז מקשי התוס' דזה אין זכייה לו לישראל הראשון דכאמר מש"ה נעשה הישראל השני שלוחו של הראשון אפילו בלתי לוואתו. דבשלמא אם יהי' הנכרי מפקיר מעותיו (פי' של ישראל הראשון) הי' נעשה הישראל השני שלוחו מאליו ומעצמו משום דבלתי ספק דזכות הוא דמזכייה ליה הישראל השני להישראל הראשון מעות מן ההפקר והכל מודים דזה זכות גמור הוא ומטעם זכות יכול לעשות הוא לעצמו לשליח לחבירו לזכות כנודע וכמציאה דמיא אבל השתא שהנכרי איכו מפקירן א"כ אין זכות לו לישראל הראשון דבלאו הכי כמי ישלם לו העכו"ס חובו אדרבה אם תאמר שיעשה הוא לעצמו לשליח ילמח מזה חוב לחבירו שיאסר ברבית ובחוב פשיטא דאין בכחו לחוב לחבירו זולת בעשאו מפורש וא"כ מפורש רוצה הישראל הראשון לבל יהי' שלוחו. ועכ"פ זכות בודאי לא הוה לו דהנכרי לא מפקירן וממילא ישלם והי' ניחא ליה עד הנה בנכרי ומדלא קמיהדר לגבות ממנו ולא שלח אחריו כלל ע"כ דאיכו זכות לו ולא נעשה שלוחו וא"כ פשיטא דשליח דישראל ראשון לא נעשה אולם עדיין נעשה שליח של העכו"ס שנתן בפועל ממש המעות לשלם לישראל ראשון וא"כ הוה המעות של ישראל ואסור ברבית עדיין ע"ז מקשי התוס' דגם שליח מהעכו"ס כמי לא הוה דאין שליחות לעכו"ס וזה דברי התוס' ממש באמרם אלא בא לזכות (הישראל השני) מעותיו למלוה (לישראל ראשון) ע"י זה הלוה (העכו"ס שלוה מישראל ראשון) או כך הוא הפירוש אלא בא לזכות (העכו"ס) מעותיו למלוה (לישראל ראשון) ע"י הלוה (הישראל שני) וחדא הוא אין לו כח לזכות שא"כ הי' ישראל המקבל שלוחו של נכרי ואין שליחות לנכרי ע"כ ל) ולפי"ז יפה כתב הנודע ביהודה הנ"ל דהן דתנן גבי שחרור כיון דזכות הוא לו להעבד נעשה שליח של העבד לבד כמו הכא אם הי' הנכרי מפקיר מעותיו דהוה זכות לישראל ראשון אמרינן דנעשה שליח של ישראל ראשון ומטעם דזכות הוא לו וא"כ מה שכתב הקצה"ח מבואר דכל היכא דהנותן איכו מפקיר דבר שנותן הוי ליה שלוחו של הנותן זה אמת אבל הני מילי היכא דאין זכות למקבל כגון הכא דאין זכות לישראל הראשון לקבל חוב שלו מיד העכו"ס אבל היכא דזכות הוא לו כמו גבי עבד פשיטא דנעשה שליח של המקבל

ל) תירץ על קו' הקצה"ח בהקשותו על הנוב"י ואדרבה משם ראי' לדבריו.

מטעם

מטעם זכייה ידא' מ"מ כיון שמפקיר הנכרי מעותיו דזכות הוא לו דאמרינן דנעשה שליח של ישראל הראשון כנ"ל :

לא) **ועיין** מחנה אפרים בה' שלוחין סימן כ"ג וז"ל הכא דאמר לי' לגוי תכנס ובהלואה לא שליח שוויה אע"ג דישראל שני כי קבלם מיד הגוי ע"ד ישראל קבלם וכאלו קבלם בעדו מ"מ כל כמה דלא שויה שליח בהדיא אין זה יכול לזכות בהם שלא מדעת הגוי שהרי אם לא ירצה הגוי לתכנס לו הרשות בידו ע"כ משמע דעשאו שליח בהדיא הוה שלוחו של ישראל הרי דאפילו היכא דלא הפקירו העכו"ם כל דעשאו שליח מפורש הוה שלוחו של ישראל והיכא דהוה זכות עשאו מעצמו חד דינא הוא עם עשאו המשלח מפורש כנודע. וא"כ עדיין תהי' של ישראל ואסור אלא ע"כ דהכא ליכא זכות כנ"ל :

לא) ראי' לדברינו מדברי המחנ"א ה' שלוחין סי' כ"ג.

לב) **ובזה** ניחא קו' הקצה"ח בסימן רס"ג ס"ק א' וז"ל אמנם קשה לי על תוס' נהי דבמעותיו של נכרי ליכא תורת זכייה לישראל חבירו אבל היכא דחייב לישראל דאפילו תופס לבע"ח במקום שאינו ח"ל מהני וזוכה לו שלא מדעת הלוה וא"כ ה"נ ל"ל דעת הנכרי בזה כיון דחייב הוא לו ע"כ ולדברינו נכון דהתוס' נשמרו מזה וכתבו דאין כאן שום זכות למלוה דאם העכו"ם הי' מפקיר מעותיו של ישראל שפיר הי' זכות והי' יכול הישראל השני לזכות לו אפילו בלא דעת העכו"ם הלוה מטעם זכייה אבל היכא דעכו"ם אינן מפקירן ודאי דניחא לישראל הראשון להיות מעותיו אצל העכו"ם דלית גבי העכו"ם שום חשש רבית מלהיות אצל ישראל ועל המעות עצמו פשיטא דנאמן העכו"ם אלו דלא הי' מחזיר אחר ישראל השני ולבקשו לקבל מעותיו מיד העכו"ם כנ"ל א"כ פשיטא דאין כאן שום זכות לישראל הראשון המלוה ולא דמי כלל לתופס בע"ח דניחא ליה למלוה ואיכא זכות ליה ולא כן הכא ומבואר דאם הי' הנכרי מפקיר מעותיו של ישראל הי' הישראל השני מזכה בשליחותו לישראל הראשון בלתי שליחות הנכרי כדברי הכוב"י בח"מ סי' ל' ואין כאן השגת הקצה"ח על הנודע ע"ש ודוק :

לב) תירץ נכון ומספיק לקו' הקצה"ח בסי' רס"ג על התוס' דמציעא ע"א בד"ה בשלמא.

לג) **ועוד** יש לאלוה מילין להראות מש"ס דבעלמא נמי בעינן חזרה שליחות גרסינן בגיטין דף ט' ת"ר בג' דברים שוו גיטי נשים לשחרורי עבדים שוו למוליך ומביא וכל גט שיש בו עד כותי פסול חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים וכל השטרות העולים בערכאות של עכו"ם אעפ"י שחותמיהן עכו"ם כשרין חוץ מג"נ וש"ע וכדר"מ בארבעה האומר תן גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי רצה לחזור בשניהן חוזר ותו ליכא והאיכא האומר תן גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי לא יתנו לאח"מ תנו מנה לפלוני יתנו לאח"מ כי קתני מילתא דליתא בשטרות מילתא דאיתא (בשאר) שטרות לא קתני (שאם מסר שטר מתנה לשלוחו ליתנו לאח"מ ומת לא יתנו לאח"מ דהא לא אקני לי' ארעא עד דלימטי שטרא לידיה והיא שעתא פקע ליה רשותא) דשלח רבין משמיה דר' אבהו משום רבינו ש"מ שאמר כתבו ותנו מנה לפלוני ומת אין כותבין ונותנין שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאח"מ. והאיכא מחובר (דפסול בתרווייהו דכתיב וכתב ונתן מי שאינו מחוסר אלא כתיבה ונתינה יצא זה שמחוסר קצירה ושחרור נמי גמר לה לה) כי קתני פסולא דרבנן דאורייתא לא קתני (מוליך ומביא רבנן הוא דאצטרוכי עד כותי פסול מדרבנן ערכאות נמי פריך) והא חזרה דאורייתא וקתני (רצה לחזור בשניהן לר"מ פסולה דאורייתא הוא דכיון דבטיל משלח לשליחותיה דשליח כמאן שאינו שלוחו ואין כאן גירושין כלל דרחמנא אמר ונתן בידה והא לא נתן לא הוא ולא שלוחו) אלא כי קתני מילתא דליתא בקדושין מילתא דאיתא בקדושין לא קתני (בפני נכתב ליתא בקדושין דתקנתא דרבנן בעלמא בגיטין דלמא אתא בעל ומערער ופסיל ליה ועד כותי נמי איכא כשר בקדושין דהאי דאכשרי בגיטין משום דעדי הגט אין חותמין זה בלא זה מה שאין כן בשאר שטרות וערכאות נמי ליתא בקדושין היכא דאיכא עידי מסירה ישראל דבגט ושחרור הוא דגזרו דלמא אתא למפק עלייהו ומצריכין גיטא אחריכא אבל בקדושין כיון דמדאורייתא מקודשת משום עדי מסירה א"א אינו מקודשת שרית אשת איש לעלמא) והא חזרה גופא איתא בקדושין (שאם מסר שטר קדושין לשלוחו ורוצה לחזור חוזר דאין כאן זכות הוא לה דאסר לה אכולי עלמא ומשום האי שטרא אינו מתחייב במזונותיה) בשליחות בעל כרחה דבגירושין איתא בקדושין ליתא (כלומר דומיא דגיטין לא משכחת בקדושין דהא שליח זה משתלח אלא לגרש בעל כרחה וכן לעבד לשחרר בע"כ אבל בקדושין לא נעשה אלא שליח ע"כ הלכך הכי קתני בזו שוו גיטי נשים לשחרורי עבדים שבשליח זה הי' נעשה אלא בע"כ ואם רוצה הבעל חוזר משא"כ בקדושין דחוזר לא דומיא דהכי הוא) וע' בגיטין בגמרא דעל מתני' דתנו גט לאשתי וכו' אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב והוא שצבורין ומונחין בקרן זויות עסקינן במאי עסקינן אילימא בבריא כי צבורין מאי הוה הא לא משך אמר ר"פ לעולם בש"מ וכאידך דרב דאמר ש"מ שאמר תנו מנה לפ' מנכסי מנה זה כותבים מנה סתם אין כותבין ר"פ מ"ט לא אמר כרב זביד קסבר ר"פ כי אמר רב ל"ש במלוה ל"ש פקדון ר"ז מ"ט לא אמר כר"פ לא מתוקמי מתני' בש"מ מאי מדקתני האומר תנו גט ושטר שחרור זה לעבדי אם מת לא יתנו לאחר מיתה טעמא דמת (דאין גט לאח"מ) הא מחיים נותנין (ולא צריך תו לאמלוכי בי') טעמא דאמר תנו הא לא אמר תנו אין נותנין וש"מ אע"ג דלא אמר תנו נמי נותנין דתנן היוצא בקולר ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו ר' שמעון אומר אף המפרש (ש"מ) מאן לימא לן דמתני' ר"ש שזורי היא דלמא רבנן היא .

[הג"ה ולהבין כל הנ"ל צריך אתה לדעת כמה גרגרין מדיני ש"מ א' דע שחז"ל תקנו בש"מ שיהיו דבריו ככתובין וכמסורין שמא תטרף דעתו בחליו אם לא הי' מובטח שיקיימו דבריו ולא בעינן שום דרך הקנאה מהקנאת בריא וכיון שאין צריך לשום דרכי הקנאה אם אירע שעשה הש"מ דרך מדרכי הקנאת בריא במתנתו מגרע גרע ולא תתקיים מתנתו מטעם כיון דא"ל לשום דרכי הקנאה והוא עשה גילה דעתו שאינו רוצה בתקנת חז"ל שיהיו דבריו לבד ככתובין וכמסורין כשאר ש"מ רק רוצה שיהיו דבריו כדברי בריא ולכך הוא נותן שטר או עושה קנין לכן לא קנה משום דכל האומר אי אפשי

בתקנה

בתקנת חכמים שומעין לו והוה דבריו דברי בריא [עיין חו"מ סימן ר"נ בסמ"ע ס"ק א' ב' ועיין רש"י גיטין ד' ט' ע"ב וז"ל שמא לא גמר להקנותו לו ע"פ צוואתו בתקנה דתיקנו רבנן לשכיב מרע] . וכיון שנתן על כל נכסיו בסתם ולא כתב מעכשיו ומחיים אנן סהדי דאין רצונו להקנות לו מעכשיו ואם יעמוד ישאל על הפתחים כמש"כ הרא"ש הובא בטור ר"ן סעיף ו' וז"ל טעמא במתנת ש"מ בכולה שחוזר בו אם עמד משום דאמדינן דעתו ודאי מחמת דאגת מיתה הוא נותן דלא יהיב איניש כל מאי דאית ליה ומיית הוא ברעב וכיון שהוא נותן מחמת דאגת מיתה תקנו חכמים שאין צריך קנין כדי שלא תטרף דעתו וא"כ עיקר כוונתו בכתיבתו שיקנה אחר מיתה לא עתה ורצה שיקנה בדרכי הקנאת בריא בשטר או קנין ואין שטר או קנין לאחר מיתה אפילו הגיע השטר ליד שליח או לידו של מקבל אפילו מחיים של נותן ומת לא יקנו לו כלום וכ"ש אם עמד כמבואר ברמב"ם בפ"ח מזו"מ ה"י וז"ל מתנות ש"מ שכתב קנין חוששין שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר והואיל ומתנה זו לא תקנה אלא לאח"מ אין שטר לאח"מ והרי המתנה בטלה ועיין הגה"מ וז"ל ואין חילוק בדין זה בין הגיע ליד מקבל מתנה בין לא הגיע הרי אפילו הגיע ליד מקבל קאמר הרמב"ם ז"ל דהמתנה בטילה ולית כאן מתנה והן הן דברי הטור בסימן ר"ן סעיף כ"ח וז"ל מתנות ש"מ בכולה לא בעי קנין ואם הי' קנין גרע ולא קנה אפילו אם מת אפילו מסר לו השטר מחיים לא קנה וזה דברי מחבר בסעיף י"ז. יוצא לנו דזה שנתן השטר מגרע דאפילו בא לידו אפילו מת לא קנה כלל אבל אם לא בא בשטר ליתן מכח מתנת בריא רק שעדיין רוצה שיהיו דבריו דברי ש"מ ומה שאמר לכתוב שטר הוא ליפות הכח שיהי' ביותר תוקף כגון שכתב וקנינא מיניה מוסיף על מתנתה דא אזי אין השטר מגרע דלומר אפילו מת אפילו בא לידו לא קנה כנ"ל כמבואר ברמב"ם ה"א וטור סעיף כ"ט ומחבר י"ז גם הא דאמרינן דהשטר מגרע הוא רק בכתב בשטר דרך קנין שדי כתובה לך שזה קנין בריא אבל אם כתב בלשון צוואה כדרך שמצוה אל ביתו שאז אינו עומד אלא לראיה לא אמרינן שמגרע דאפילו הגיע לידו לא קנה זה לא אמרינן אבל מ"מ בעינן מטי ליד מקבל מחיים כי חוששין שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר לכי מטי שטרא לידיה דוקא כמבואר במחבר סעיף י"ט ואיכא תרי מיני חוששין שמא לא גמר וכו' הא' פירושו שלא רצה רק להקנות בשטר כדיני בריא שדי כתובה לך ואנן סהדי שלא גמר ומקנה מעכשיו רק אחר שימות דוקא וא"כ אפילו בא לידו ומת לא קנה כלל דאין שטר לאח"מ והשני שלא ציוה לכתוב רק על דרך צו לביתו מ"מ כיון דאמר כתבו ותנו בעינן תנו ג"כ שיבא לידו מחיים ואם לא בא לידו מחיים לא קנה משום שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר דלכי מטי שטרא לידו ואין שטר לאח"מ אם לא נתן מחיים ואם בא לידו מחיים קנה וא"כ הדין בש"מ שאמר ליתן לפלוני ומת נותנים אפילו רק בדברים בעלמא אפילו לא עשה שום קנין ליפות ושום שטר על דרך צוואה רק בדבריו בעלמא די רק אם כתב כל נכסיו בסתם ובתורת קנין שדי כתובה לך לא קנה אפילו הגיע לידו מחיים אפילו מת הנותן ורק בכתב או בתורת צוואה או ליפות כח ומטי לידו מחיים אז אם מת קנה ואם עמד חוזר משום דבכתב או ציוה ליתן כל נכסיו בסתם אפילו לא פירש מפורש למתנות ש"מ הוה מתנת ש"מ מדכתב או ציוה ליתן כל נכסיו בודאי סבור שימות כנ"ל דאמדינן דעתיה דלא יהיב איניש כל דיליה ומיית הוא ברעב רק בודאי סבור שימות ומעתה כשקם בטל המתנה אבל שייר לעצמו כל שהו בין קרקע בין מטלטלין וכתב שטר קנין בסתם שלא כתב מפורש מעכשיו מחיים הוה מתנת בריא. דבשייר אפילו כתב בסתם אמרינן דכוונתו ליתן מעכשיו במתנות בריא ולא אמרינן כנ"ל אומדין דעתו שבודאי אינו נותן מעכשיו והוא ישאל על הפתחים רק סבור שימות. דמדחזינן דשייר לעצמו הרי סבור שיחי' ולא יחזיר על הפתחים דיפרנס עצמו מאשר שייר לעצמו וא"כ הוה מתנתו מתנות בריא לכל דבריו דבדברים בעלמא לא מהני רק בעי שטר קנין דוקא וזולת זה לא קנה אפילו לא עמד דמתנות בריא בעי קנין כמבואר בטור סעי' ד' ומחבר סעי' ו' ובעמד נמי אינו יכול לחזור טור י"ד ומחבר ז' ע' ובהגיע ליד שליח ולא לידו של מקבל תלוי אם אמרינן במתנה תן כזכי די ליד שליח והוא דעת הרמב"ם כנ"ל אפילו לא הגיע ליד מקבל וכשתן לאו כזכי בעינן בא ליד מקבל דווקא . וא"כ נקוט החילוק בין כתב כל נכסיו לבין שייר כ"ש לענין סתמא. דבכל נכסיו הוה סתמא כמפורשת למתנת ש"מ שלא יקנה רק לאח"מ מכח אומדנא הנ"ל דלא יהיב איניש כל מאי דאית ליה ומיית הוא ברעב רק בודאי סבור שימות וכל כוונתו להקנות רק לאח"מ. ובשייר כ"ש הוה סתמא כמפורש למתנות בריא דליכא אומדנא הנ"ל מדחזינן דשייר לעצמו בודאי סבור שיחי' ואעפ"כ נתן לכן הוה גם בסתמא מתנות בריא ומחולקין בדיניהם וכבר נתבאר לעיל ובכל נכסיו דאמרינן סתמא כמפורשת למתנות ש"מ כנ"ל. אבל מ"מ אם נתן בפירוש מעכשיו ומחיים. אפילו בנותן כל נכסיו הוה מתנות בריא לכל דבריו וכן בשייר כ"ש. דבסתמא הוה למתנות בריא ואם נתן מפורש למתנת ש"מ הוה מתנות ש"מ לכל דבריו. כמבואר בטור סעיף ט"ו . ומחבר ט' ג' . הגם דאמרינן דבכל נכסיו הוה סתמא כמפורשת למתנת ש"מ . וקנה במת בלא שום קנין ושטר (אדרבה מגרע) רק בדבריו בעלמא. ואם עמד חוזר כנ"ל אבל הכותב כל נכסיו לעבדו . הדין דחוזר בנכסיו. ואינו חוזר בעבד. מטעם שכבר יצא עליו שם בן חורין ומבואר דינו ברמב"ם הנ"ל הכ"ב. ומחבר ט"ו. והוא משום דאמרינן לגבי עבד סתמא. כמפורש למתנות בריא. ומעכשיו ומחיים. וכמש"כ ה"ה בשם הרשב"א וז"ל טעם שאינו חוזר בעבד. שהרי יודע (הנותן) שיצא עליו שם בן חורין. (אחר שיתן לו) ואין בן חורין חוזר ונעשה עבד לפיכך גמר וכתבו לעצמו מעכשיו עכ"ל ונודע דמעכשיו הוה מתנות בריא. והשטר הגיע ליד העבד מיירי . וא"כ קנה לעצמו במתנות בריא. שאם עמד אינו חוזר כדין מתנות בריא בעלמא. דהגם דהכא מיירי בנתן סתם ע"ש . מ"מ סתמא שלו כמפורשת למתנות בריא כמו בשייר כ"ש. דסתמא הוה מתנות בריא. רק בכתב מפורש למתנות ש"מ. אז אינו יוצא לחירות. אפילו מת דאין גט לאח"מ אפילו בכתב מהיום אם ימות דהוה הגט גיטא מעליא במת. אבל מ"מ אם עמד חוזר מפני שכתב מפורש אם ימות דייקא והן הן דברי התוס'

התוס' בס"ם גיטין ע' ע"א ד"ה ואינו על הס"ם דקאמר שם ש"מ שכתב כל נכסיו לעבדו ועמד . חזר בנכסים ואינו חוזר בעבד חוזר בנכסים מתנות ש"מ הוא ואינו חוזר בעבד שהרי יצא עליו שם בן חורין וכתבו התוס' וא"ת ואמאי יצא בן חורין הא מתנות ש"מ הוא ולא קנה אלא לאח"מ ואין גט לאח"מ (וכוונתם אפילו כשמת האדון איך אפשר שילא לחירות) ועיין פי' מהרש"א ומהר"ס ש"ף כיון דהכל יודעין דמתנות ש"מ אינו אלא לאח"מ והכל יודעים דאין גט לאח"מ א"כ לא ילא מעולם שם בן חורין עליו כיון שהוה דבר שא"א להיות כיון דאין גט לאח"מ ואילו דכתב ליה מהיום : ולכאורה המי' על הירולם אם כתב מהיום אמאי חוזר בנכסים הא אמרנו לעיל דכל הפוסקים סוברין אם כתב מפורש מהיום אפילו על כל נכסיו הוה מתנות בריא לכל דבריו ואם עמד אינו חוזר ורואיתי בעל מדוכה זו ישב גם הע"ג והניח בקושיא לג) ולדידי לא קשה כלל דהנה כבר מבואר הטעם למה בש"מ שכתב כל נכסיו בקתם דאיננו קונה בעמד וחוזר משום האומדנא דמוכח עוצא דבודאי בלתי ספק לא כתן כל מאי דאית ליה והוא ישאל על הפתחים רק בודאי סבור שימות לכן כתן הכל וא"כ לעולם לא גמר ומקנה ליה רק לאחר שימות לא עתה וא"כ הוה לריך להיות אפילו בכתב לו מעכשיו או מהיום כיון דאכן סהדי דאין רלונו ליתן לו והוא ישאל על הפתחים אפילו בכתב מהיום לא יועיל במה שכתב לו מהיום הוא ג"כ מלד שהוא סבור בנפשו לודאי שימות ומה איכפת ליה שיקנה לו מהיום ולעולם לא הי' רלונו רק להקנותו לאח"מ רק שאמרינן דז"א מלד כי האם הי' רלונו להקנותו רק לאח"מ למה ליה לכתוב מהיום כלל לשתוק ולא לכתוב כלל מהיום וממילא יקנה לאח"מ ועי"כ מדכתב מהיום משמע שרלונו להקנותו מחיים דאל"כ לא יכתוב מהיום כלל ככ"ל וא"כ הוכחה זו מאשר ירד לכתוב מהיום זה הוה העיקר האומדנא דאין רלונו להקנותו רק לאח"מ ולא שישאל על הפתחים ככ"ל ולכן כאן דבלא כותבו מהיום אף לאח"מ לא קנה דאין גט לאח"מ ולכן בכותבו מהיום אין שום הוכחה לומר דרלה להקנות לו מחיים מדכתב מהיום דהא הי' בהכרח לכתוב מהיום כדי שיקנה עכ"פ לאח"מ דבלאו כותבו מהיום אפילו לאח"מ אינו קונה ככ"ל וליכא כאן לומר לשתוק ולא יאמר מהיום ככ"ל דאם ישתוק אפילו לאח"מ לא יקנה דא"ג לאח"מ ולזה שפיר משני התוס' לקושיתם הא אין גט לאח"מ והכל יודעין מזה שאבלאח"מ וא"כ איך ילא עליו שם בן חורין בדבר שא"א להיות בעולם כלל ואפילו ימות לא ילא לחפשי ע"ז משני בכתב מהיום או אפילו קתמא דכיון דדעת ש"מ לשחררו דעתו שיקנה בשעה שראוי לשחררו דהיינו מחיים וא"כ אפשר שילא לחירות דאין קושיא הא אין גט לאח"מ כיון דכאן מיירי בכותב מהיום או אפילו בקתמא וככ"ל וכיון דמת הוה גט למפרע וא"כ אפשר שילא עליו שם בן חורין אבל בזה לא תירץ התוס' רק שיכול להיות שילא לחירות שיהי' הגט גט אבל עדיין איך ילא שם בן חורין לדבר ברור הא מעולם לא הי' רק ספק דשמא יעמוד ונודע לכל שמתנות ש"מ אינו אלא לאח"מ והא דכתב מהיום או קתמא דהוה כמהיום איננו מועיל שיהי' מתנתו מתנת בריא מטעם הנ"ל רק מהיום פעל שיוכל להיות הגט גט ועדיין הוה רק מתנות ש"מ ואיננו קונה רק לאח"מ לזה הקשו שפיר תיכף כיון דקתמא דעת ש"מ לחזיר אם יעמוד אמאי איננו חוזר בעבד פי' ככ"ל כיון דנודע לכל באי שער מורה דדעת ש"מ לחזיר אם יעמיד א"כ אפילו כאן דכתב מהיום ככ"ל או קתמא הוה כמהיום מ"מ בזה לא הוה מתנות בריא ושיקנה מחיים רק הוה כמו שכתוב מהיום הסי גט אבל באופן כשאמות הגט שלא כתב אם ימות מ"מ אכן סהדי דדעת ש"מ להקנות רק אח"מ ואם יעמוד יחזור וא"כ הנס שכתב מהיום לא לעשותו מתנה בריא כיון רק שתיכל להיות הגט גט באם ימות ההי' הגט למפרע ככ"ל וא"כ אמאי איננו יכול לחזור עכ"פ באם עמד הא לא ילא שם בן חורין לדבר מבורר רק בספק אם ימות . לד) ובזה יפה קושיא הסכיה דכל עוזר באכיהו על מי התוס' יתהפך וירעשו גליו ויחשבו לשעבר כאמר כבר הקשו הקושיא זו וכהאמר ברא שונה ובבר הרלו שם ולדברינו כנון ואילו וי"ל דהכל הקנת חכמים גם מה שחזר בנכסים גם מה שאינו חוזר בעבד פירוש דאפשר לנו לומר דכתב מהיום או אפילו קתמא גבי עבד דהוה כמפורשת למעכשיו באמת אפשר סבור למתנות מחיים והא דאיכא אומדנא הנ"ל איך אפשר שיתן אדם כל אשר לו והוא יצטרך לבריות אלא וודאי מדנתן הכל הוא משום דסבור שימות ככ"ל ז"א דבאמת לא רלה ליתן הכל רק לשייר לעלמו וכאן אי אפשר הי' לו לשייר לעלמו כ"ם דא"כ לא ילא לחירות כמבואר בדף ח' ע"ב הכותב כל נכסיו לעבדו ילא בן חורין (שאף הוא בכלל נכסים) שייר כ"ש לא ילא בן חורין (דבשלמא רישא דלא כחית לשיורא לא אמרינן דשייר להעבד אבל הכא דכחית לשיורא אמרינן לדידיה כמי שייר) ובאמת לא רלה ליתן הכל דסבור שיחי' וסבור להקנותו לו מחיים וא"כ הוה לריך להיות מדינא דאינו חוזר גם בנכסים רק מתקנת חכמים שחוזר בנכסים וי"ל להיפך ככ"ל ולא קנה רק לאח"מ אפילו לגבי עבד ולריך להיות מדינא אף לגבי עבד חוזר אבל מתקנת חכמים דלא יחזור גבי עבד וזה שכתבו דהכל תקנת חכמים דכיון דיש לן לומר כך וי"ל כך הקמו הס דבנכסי' חוזר והוה אפילו מהיום למתנות ש"מ מהיום ולאח"מ קאמר ובעבד אינו חוזר אפילו בקתמא הוה מתנות בריא הגם שילא עליו שם בן חורין רק מספק ואם עמד אינו חוזר כמו שאומר התוס' בדף ע"ב בד"ה אמר רב הונא וז"ל ש"מ שכתן גט ולא התנה דאם עמד אינו חוזר ולא דמי למתנת ש"מ דאם עמד חוזר דמתנה איכה חלה כלל אלא לאח"מ אבל גט חל מחיים דדעתו שיחול מיד הלכך אינו חוזר אם לא פירשה לה) ובזה כיחא קושית הט"ג ע"ם גם בהקשותו על מה שכתב התוס' דהוה תקנת חכמי' מה שחוזר בנכסי' הא הוה מדינא דש"מ בכל נכסים אם עמד חוזר ולדברינו נכון :

ומעתה כלתה ראיות הגאון מליסא בסימן ר"כ ס"ק י"ג שרולה לומר אפילו כתב מהיום אם עמד חוזר ח"ל וכן מוכח מתוס' גיטין ד"ה ואינו חוזר דמוקי לה באמר מהיום ודוקא בעבד אינו חוזר משום דילא עליו שם בן חורין משמע דמתנות ממון יכול לחזור אם עמד אפילו בכתב מהיום ולכאורה לכאורה כוונתו כיון דמוקי התוס' דהש"ם מיירי באמר מהיום א"כ למה לריך שוב לטעם דילא עליו

לג) יש"ב לקושית הט"ג שמקשה על התוס' דגיטין ס' בד"ה ואינו

לד) פירש בדברי התוס' דגיטין ס' בד"ה ואינו הקשה להולמו :

לה) תירץ הנ' על קושית הט"ג בהקשותו על התוס' דגיטין הנ"ל :

לו) דחי' לדברי הג' מליסא בסי' רן סעיף י"ג

עליו שם בן חורין וע"כ דבעלמא אף מהיום יכול לחזור בעמד ולכן שפיר אצטריך ש"ם לטעם דילא עליו שם בן חורין וגם חוזר בככסי' לו) ולדברינו ז"א דבעלמא אם כתב מהיום בלבד אינו יכול לחזור והא דאצטריך לטעם דילא עליו שם בן חורין כאן ובככסי' חוזר משום דכאן לא פעל מהיום כלום די"ם לן למימר משום הכי כתב מהיום לא שיקנה מחיים ושאינו יכול לחזור בעמד אלא כדי שיקנה לאח"מ דבלא כתב מהיום אפילו לאח"מ כמי לא קנה דאין גט לאח"מ לא כן בעלמא בכתב מהיום קונה מחיים ואם עמד אינו חוזר די"ם לן למימר דאם הי' רולה שיקנה רק לאח"מ למה ליה לכתוב מהיום כלל לשתוק וממילא יקנה לאח"מ אע"כ מדכתב מהיום רלה להקנותו מעכשיו מחיים לא כן הכא דאין לן לומר אם רלה שיקנה לאח"מ ישתוק ממילא מהיום כלל וממילא יקנה לאח"מ ז"א דאם לא יכתוב מהיום אפילו לאח"מ כמי לא יקנה דאגלא"מ ככ"ל. לז) ורא"י שכאן חלוק מבעלמא דאלו בעלמא בכתב זמן בשטר אמרינן כר"י דזמן של שטר מוכח עליו והוה כאלו כתב מעכשיו או מהיו' וכאן בש"מ בעינן שיכתוב מפורש מהיום ולא מועיל זמנו משום דאמרינן דהא דכתב זמן בשטר לאו להקנותו מעכשיו כוונתו רק כוונתו שאם יתחרט ממתנתו ויתן לאחר דדינו דהשני קנה דדייתקי מבטל דייתקי אדע מי הוא השני כשאראה זמן הנכתב בשטר עי' נמ"י רכ"ט רים ע"א ועיין אלפס ב"ב דף רי"ח ע"ב בשלטי הגבורי' שמביא רמ"ה שכתב וז"ל הא דאמרינן זמנו של שטר מוכיח עליו היינו בדוקא בכותב נכסיו לאח"מ אבל בכותב נכסיו לאחר או לבניו לאחר ל' יום ומת בתוך ל' לא קנה דהא לא אקנה ליה אלא לאחר ל' וכיון שמת תוך ל' יום נפלה נכסים קמי יתמי וההקנאה דלאחר ל' יום לאו כלום הוא אע"ג דכתב בי' זמנא לא אמרינן זמנו של שטר מוכיח עליו דבשלמא בכותב נכסיו לאחר מותו כיון שהמיתה מבררת הזמן מה לריך לכתוב שוב זמן השטר ע"כ להקנות לו מאותו הזמן אבל היכא דלריך לברר הזמן בשטר לברר הכי ל' יום מאימתי מתחילין אין לומר זמנו של שטר מוכיח עליו וא"כ בכתב מהיום כמי כל שיש לומר דלא איכוון להקנותו מחיים רק לאח"מ ולתרץ כוונתו במה שכתב מהיום בודאי אמרינן:

לז) רא"י ברורה לדברינו ודלא כהליסא

לח) דחי' לדברי הליסא שכתב שם שדעת הכ"י אף שכתב מהיום ל"ק מחיים דז"א דהוה מתנות בריא לכל דבריו.

לח) **ומה** שכתב שדעת הכ"י דבכתב מהיו' אם עמד חוזר לדעתי לא כן הוא עיין בב"ב ד' רכ"ט רים ע"א וז"ל הכ"י ומיהו הא דאמרינן דדברי ש"מ ככתובין וכמסורין ולא בעי קנין היינו היכא דלא כתב בשטר מהיום אבל אם כתב בה מהיום או מהיום ולאח"מ בעי קנין דכל שמחיים מקנה לא קנה בדבורו וא"כ קנה המקבל מתנה אם מת הנותן ואם עמד הנותן יכול לחזור בו. כבר השגתי על הכ"י דמש"כ הכ"י ואם עמד הנותן יכול לחזור בו קאי גם ארים דבריו שכתב אבל אם כתב מהיום וגם על או מהיו' ולאחר מיתה ולזה ילא לאמר שהכ"י חולק על הפוסקי' המובאי' בש"ע אבל הכ"י באמרו אם עמד חוזר לא קאי רק על מה דמסיים או מהיו' ולאחר מיתה דבכתב מהיו' ולאח"מ הגם דאינו קונה רק לאח"מ דהא כתב לאח"מ מ"מ בעי קנין כיון דלאח"מ יקנה למפרע הוה מתנות בריא דלריך קנין ואם עמד פשיטא דחוזר דהא כתב ולאחר מיתה דוקא אבל בכתב מהיו' לבד ולא כתב ולאח"מ הוה מתנות בריא לכל דבריו ואם עמד אינו חוזר:

לט) רא"י ברורה לדברינו מדברי הנמ"י דף רי"ח:

לט) **ועיין** נמ"י דף רי"ח שכתב וז"ל ור"ח ז"ל אומר דמתנת בריא כמי יכול לחזור כמתנות ש"מ לגמרי כל שכתב בה מהיו' ההא מתנה כל זמן שלא אחזור בי' עד לאחר מיתה והדין אמת הריטב"א ז"ל. הרי דוקא בכתב מהיום וגם לאח"מ אז אמרינן הגם דבכתב מהיו' והי' לן למימר דהוה מתנות ברי' ואם עמד אינו חוזר מ"מ כיון דכתב ולאח"מ גילה דעתו דאין רולה להקנות רק לאח"מ אבל בכתב מהיום כמו הדין הנאמר במחבר שכתב מהיו' ומעכשיו ומחיים שלא הזכיר כלל לאח"מ זה בודאי הוה מתנות ברי' לכל דבריו ואם עמד אינו חוזר לכ"ע. מ) וזה מדויק מאוד בדברי המחבר שכתב ומחיים כוונתו דמלת לאח"מ לא הזכיר כלל:

מ) ראיה לדברינו מדברי המחבר דסי' ר"ן ודלא כהג' ר"ע איגר והליסא:

ועיין חידושי ר"ע איגר על התוס' הנ"ל דמקשה על המחבר ואומר שדעת התוס' והנמ"י דלא כדבריו רק אפילו כתב מהיו' אם עמד חוזר ולבני לא כן ידמה ככ"ל ועיין נמ"י בדף רכ"ו רים ע"א ודוק גם מה שמביא דברי רמ"א שכתב וז"ל מתנות ש"מ שכתב מהיו' הוה כמתנות ברי' ולריכה קנין (נמ"י פ' מי שמת).

מא) דחיה לדברי הליסא בפירשו דברי א"ז הרמ"א ז"ל:

מא) **וכתב** הגאון ז"ל דהא דקאמר הרמ"א הנ"ל דמהיו' הוה מתנות ברי' כוונתו רק לענין שלריכין קנין אבל אם עמד חוזר דאינו מתנות ברי' וכמה חולא לריך לקבול זה הדוחק דממ"נ אם מהיו' הוה כמתנות ברי' ולריכה קנין לריך להיות דינו כמתנות ברי' דאם עמד אינו חוזר ואם לא הוה למתנות ברי' לענין אם עמד חוזר למה לריכה קנין ואיך תמלא שני הפכיי' בנושא אחד אם לא רק בשמי' ומה שמביא ראי' ממה שכתב המחבר והריטב"א שנותן מפורש מעכשיו ומקנה לו מחיי' וז"ל הא דכתב ומקנה לו מחיי' הוא לשון מיותר מוכח דקנין מעכשיו לא מהני עד שיתנה בפירוש שיהי' ניכר מדבריו שנותן לו תיכף במתנות ברי' מב) אינו רא"י דזה אינו רק בנותן בלא כתיבה את אמת דבעינן מפורש שנותן מהיו' ומקנה לו מחיי' דאל"כ ג"כ י"ל ככ"ל דהא דמקנה לו מהיו' לאו להקנותו מחיים שיהי' מתנות בריא בא רק אדרבה הוא נותן לו מהיו' כדי שאם יתן לאחר מחר יקנה האחר לכן בנותן בלא כתיבה דוקא בעינן דיאמר מפורש שנותן מהיום ומקנה מחיים דאם לא יאמר שמקנה מחיים אמרינן דלזה נותנו מהיו' כדי שאם יתן מחר לאחר האחר קנה. אבל בכתב מהיו' וגם זמן של שטר די אפילו לא כתב שמקנה לו מחיי' משו' דליכא למימר משו"ה כתב מהיו' כדי שיקנה האחר דא"כ הי' די לו בכתב זמן ולמה לו לכתוב מהיום כלל אע"כ דבכתב מהיו' להקנותו מחיי' כוונתו כנ"ל ואין ראיה מכאן לכתב:

מב) דחי' לדברי הגאון מליסא מה שמביא ראי' לדבריו מדברי המחבר דאין ראיה:

מג) פירש בדברי המחבר דלא כהסמ"ע ותירץ על קושייתו על א"ז הרמ"א ז"ל

מג) **ועיין** סמ"ע ס"ק כ"ו שכתב שהמחבר איירי שטעמו מפי הש"מ שליוה מעכשיו ע"ש מעמד ולדידי יותר ניחא:

ומה דמקשה שם מה מוסיף הרמ"א על שמחבר משו' דהרמ"א שפיר ידע דהמחבר דבעי שיתן לו מהיו' ושיהי' מקנה לו מחיי' ע"כ לא איירי רק בנותן בעל פה מטעם הנ"ל והוסיף הרב בסג"ה דהיכא

דהיכא דכתב שמקנה לו מהיו' הוה מתנות בריא אפילו לא כתב שמקנה לו מחיים דלא דמי כתיבה לכתיבה ע"ש כנ"ל ודו"ק :

מד) **ועיין** מוהרא"ש סימן קנ"א דתפס בפשיטות כיון דכתב מהיו' לא צריכין אפילו לשום קנין ועדיף מן מתנות בריא והפ"מ בח"מ סימן ל"ד איננו מודה סברת מוהרא"ש הנ"ל רק דבעי קנין ע"ש : ועיין מהר"י אדרבי ז"ל סי' קנ"ד דכתב מלוה מחמת מיתה ואמר מעכשיו אעפ"י שפירש ואמר שמלוה מחמת מיתה וכונתו להקנות לאח"מ הרי מלת מעכשיו סתרו ואין לנו אלא מה שהוציא מפיו הרי שרוצה לומר אפילו גבי מלוה מחמת מיתה יועיל מלת מעכשיו והמתנה אפריי בה' זו"מ סי' ע"ו איננו מודה דבריו רק שאלו מכ"ל דאף במלוה מחמת מיתה הדין כן אבל באיננו מלוה מחמת מיתה מודה דדי בכתב מהיום או מעכשיו והוה מתנות בריא ואם עמד איננו חוזר ומהיו' או מעכשיו כחדא יחשב וראיה מב"ב דף קל"ה דקאמר הש"ס ואיזה מתנה כל שכתב מהיו' ולאחר מיתה והקשו מהיו' ולאח"מ הוא דהוה מתנה הא מעכשיו לא הוה מתנה עיין רשב"ס שכתב וז"ל ומתמהינן טעמא דהוה מתנה משום דכתב לאחר מיתה בהדי מהיו' אבל אם כתב מהיו' גרידא לא הוה מתנה והלא ק"ו הוא דהוה מתנה גמורה מעכשיו ועיין גיטין דף ע"ב במתני' מהיו' אם מתי מעכשיו אם מתי הרי זה גט הרי דהיו' ומעכשיו חדא הוא ופשוט. ואח"כ כתב התי' ומיהו אם כתב בהדי' מהיו' אם אמות אין כראה שיועיל לענין זה ילא שם בן חורין לומר שאינו חוזר בעבדמאחר שהתנה בפירוש מה) ואחד העמיד בדברי התוס' מהיו' אם ימות [מהיו' אם לא ימות] לא ידעתי כוונתו מהיו' אם לא ימות הוה מתנות בריא דהא כתב מהיו' אפילו לא ימות ואם כוונתו מהיו' אם לא ימות הא אם אמות איננו מהיו' רק לאח"מ וזה פשיטא דלא יועיל אפילו מת כיון שכתב מפורש דאינו מהיו' הא אין גט לאח"מ זכוונת התוס' לומר בכתב מהיו' אם ימות אף דאם מת איהא לגיטא למפרע מ"מ אם עמד חוזר משום דכתב מפורש אם ימות דוקא ולדעתי דבר המעמיד בטל. מו) וכן דעת הר"ן במקומו וז"ל ומיהו בכתב מפורש מהיו' אם ימות ודאי מלי למיהדר ביה כיון שהתנה בפירוש ומביאו ב"י סי' ר"ן בטור סעיף כ"ו אבל בקתי' אפילו על כל נכסיו הוה כמפורש למעכשיו מהיו' כמו גבי שייר מקלת וא"כ איך מוקי ר"פ מתני' דתנו גט שחרור לעבדי דלא יתנו לאח"מ במתנות ש"מ הא לא שייך ביה כלל מתנות ש"מ אפי' תאמר דהגט שחרור הוה כל נכסיו הא כל נכסיו גבי עבד בקמא כמפורשת למתנות בריא כמו בשייר מקלת בעלמא ורב זביד גיפא בהקשותו על ר"פ ואומר לא מתוקמי מתני' בש"מ ממאי מדקתני האומר הכו גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי לא יתנו לאח"מ טעמא דמת וכו' ע"כ קיצר ר"ן דר"פ מוקי גם הרישא בש"מ וא"כ כשהש"ס מתרץ קושית ר"ז במתקיף לה רב אשי מאן לימא לן דמתני' רשב"ג דלמא רבנן הוא ועדיין מוקי הרישא בש"מ אמאי לא מקשי ר"ז למלתיה דאי אפשר לאוקמי' למתני' למתנות ש"מ דהא גבי עבד אפילו כל נכסיו ובקמא הוה כמפורשת למתנות בריא וטעמא דלא יתנו משום דלא הגיע ליד שליח לדעת רש"י ותוס' ור"ת או לא הגיע ליד העבד לדעת הרי"ף והרמב"ם הא בהגיע ליד בליח או ליד העבד (ולכל מר כדאית ליה) אפילו עמד איננו חוזר ובסיפא גבי תנו מנה לפלוני ומת יתנו לאח"מ הוא דוקא במת אבל עמד חוזר כמתנות ש"מ וא"כ ל"ה רישא דומיא דסיפא כלל דרישא הוה מתנות בריא לכל דבריו וכשתאמר דרישא הוה מתנת בריא ניחא מה דקאמר הש"ס ברים דבריו במאי עסקינן אילימא בבריא דלכאורה יקשה איך יעלה על דעת הש"ס לאוקמי' הא דקתני תנו מנה לפלוני ומת יתנו לאח"מ מיירי במתנות ברי' דא"כ מה רבותא דקתני יתנו לאח"מ פשיטא כאשר בלאת מקשה הפ"י על מימרא דר"ז דמוקי בברי' ומע"ש א"כ לתני במתני' מחיי' דלא יחזור וממילא ידעינן דיהנו לאח"מ דאין לומר דלא תקנו הך תקנה כנגד היורשין דמה בכך הא כבר זכה בה מחיים מז) אלא ע"כ משום דרישא בודאי מיירי במתנות ברי' לכן תיכף עלה על דעת הש"ס לאוקמי' גם סיפא בברי' ור"ז נחית לזה דמיירי דוקא בברי' כדי שיהי' רישא דומי' דסיפא כמו שמקשה בלאת א"כ לר"פ דמוקי בש"מ מהרישא ואין קושיא מפני הנ"ל משום דכאמר ברישא לא יתנו לאח"מ ובהכרח לומר דלא יתנו לאח"מ משום דאין גט לאח"מ ודאידוק מיניה דוקא לאח"מ לא יתנו אבל מחיי' נותנין ולא צריך תו לאיצטוכי בי' תנא בסיפ' כמי יתנו לאח"מ דאשכחן טובא הכי כנודע והוא ר"ז בהכרח לאוקמי' במתנות ברי' משום דרישא' מיירי במתנות ברי' וע"כ לומר הא דרב פפא מוקי בש"מ מפרש דהיינו דקאמר או כתב מפורש שכוון רק למתנות ש"מ שיהי' הגט מהיו' ולריך דוקא לכתוב מהיו' ג"כ דהיינו תרתי מהיום ולאח"מ דהיינו אם ימות דאם לא יכתב מהיו' וכוון מפורש לאח"מ אפילו בא לידו מחיים לא מועיל כיון דאין גט לאח"מ ולא יתלה הדבר בבא לידו או לא כמו שאמרנו לעיל גבי שייר מקלת וגבי עבד בכל נכסיו דמסתמא הוה למתנות ברי' אבל בכתב מפורש לשם מתנות ש"מ שלא יקנה רק לאח"מ הוה מתנות ש"מ לכל דבריו וכתן שטר כדרך שכותב לווה לכן בעינן תרתי מת ומטי לידו מטי לידיה כיון דאקפיד על שטר כמבואר לעיל ומת כיון דכתב אם ימות וא"כ נקוט בידך כשתאמר לאוקמי' מתני' הזה במתנות ש"מ ע"כ לאוקמי' דקאמר מפורש לשם מתנות ש"מ שיהי' הגט מהיום ולאח"מ דהיינו אם ימות ומיירי בכתב בדרך לווה דבעינן מטי לידיה דווקא לכל חד כדאית לי' לרש"י ותוס' והרא"ש מטי ליד שליח די ומתני' דלא יתנו מיירי דאפילו ליד שליח לא בא ולהרי"ף והרמב"ם בעינן מטי לידו של מקבל ומתני' דקתני לא יתנו משום דלא בא ליד מקבל הגם דבא לידו של שליח איננו מועיל לדעתם וא"כ שיקנה בעי תרתי מטי לידו ומת מח) ובזה יצא לנכון דברי התוס' מקושית הקלה"מ בסי' רנ"ו ס"ק ג' ע"ש דהכה התוס' מקשה על הגמ' שהבאתי לעיל דקאמר הש"ס ר"ז מ"ט לא אמר כר"פ לא מתוקמי מתני' בש"מ ממאי מדקתני האומר תנו גט לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי ומת לא יתנו לאח"מ טעמא דמת הא מחיים נותנין טעמא דאמר תנו הא לא אמר תנו אין נותנין וש"מ אע"ג דלא אמר תנו כמי נותנין דתנן וכו' והקשה התוס' בד"ה ממאי לעולם מתוקמי בש"מ והא דקשה לך למה נקט מתני' תנו דוקא הו"ל אפילו כתבו אם בש"מ מיירי

מד) ראי' לדברינו מדברי מוהרא"ש סי' קנ"א ומפמ"א ומהר"י אדרבי וממח"א :

מה) בגיטין דף י"ט בתוס' ד"ה ואינו העמיד אחד גירסא ודבר המעמיד בטל

מו) ראי' לדברינו מדברי הר"ן שם :

מז) תירץ נכון ומספיק לקושית הפ"י בגיטין שם :

מח) תירץ נכון ומספיק לקושית הקצה"ח בסי' רנ"ו סעי' ג' בהקשותו על התוס' בד"ה ממאי ותמיה רבה עליו :

מיירי להכי נקט תנו לאשמועינן רבותא אפילו אמר תנו לא יתנו לאח"מ ולא כפינן ליורשין לשחרר ולקיי' דברי המת כרבי דפליג בירושלמי על רבנן ואמר דתנו לא הוה כשחררו ותרצו ע"ש וקאמר אקצה"ח וז"ל וכ"ל לפי מה דגרסינן תנו גט זה תנו שחרור זה וא"כ ודאי לא שייך מצוה לקיי' דברי המת אפילו יתן שטר שחרור זה לאו כלום הוא דאין שטר שחרור לאח"מ ובשם היורשין לא מצי מתני' שטר שנכתב בשם האדון אחר דבעינן לשמה כמו בגיטין ולא שייך פלוגתא דרבי ורבנן אלא באמר תנו שחרור סתם ולא קאמר זה דסברו רבנן דתנו כשחררו ומחויבים היורשין לכתוב שטר אחר בשמם וא"כ שפיר אתי' נמי כרבנן ואני תמה אקרא הא בירושלמי נמי איתי' מלת זה תנו שטר שחרור זה לעבדי ע' ירושלמי פ"ק דגיטין בגמ' דעל מתני' דהלכה ה' וכאשר הוא עצמו מביא לשון הירוש' לעיל מיניה. ועוד קושייתו דאין שייך מצקד"ה באמר זה דאפילו יתן אין שטר שחרור לאח"מ מה מקשה זה על התוס' דוקא יקשה גם על רש"י רי"ף רמב"ם רא"ש וכו' דתלו אם בא לידו מחיי' או לא לאחר דמוקי מתני' במתנות ש"מ ע"כ לומר שכתב מפורש שאינו רק לאח"מ מדקתני' הוה כמפורש מחיים כנ"ל וא"כ אפילו בא לידו של שליח או אפילו בא השטר ליד מקבל עצמו מה מהני הא כתב על לאח"מ ואין גט לאח"מ ועכ"ל לומר כנ"ל דכתב מהיום ג"כ וא"כ מצד שאין גט לאח"מ אין מניעה עוד יצא לחירות רק המניעה דצריך שיבא או לידו של שליח או לידו של מקבל לכל מר כדאית לי' כיון דאמר תנו צריך שיבא או לידו או ליד שליח עכ"פ דרצה להקנותו בשטר ואם לא בא השטר לידו מחיים אין שטר לאח"מ כפי' הב' הנ"ל באין שטר לאח"מ שזכרנו וא"כ תלוי בזה אם אמרינן לענין מצקד"ה כרבנן דכל האומר תנו כאומר שחררו וא"כ אפשר לו לצאת לחירות מצד הב' דברים הנ"ל משום דאגלאח"מ הא כתב מהיום ומצד דאמר תנו דמשמע דהקפיד שיבא לידו מחיים כנ"ל הא לענין מצקד"ה אמרינן דתנו כאומר שחררו וא"כ לא הקפיד שיבא לידו דוק' וכופין לקיים דבריו ולרבי דאמר דתנו לא הוה כשחררו אין כופין את היורשין לקיים דברי המת מצד כי לא הוה דברי המת כלל דהמת רצה שיבא לידו מחיים דייקא מדאמר תנו וא"כ שפיר מקשה התוס' דלמא מתני' בש"מ והא דנקטו תנו לאשמועינן דתנו לאו כשחררו ואין כופין וכרבי. מט) ובזה נפל הקושי' השניה שלו על תוס' וז"ל

מט) תירץ נכון לקושיא השניה על התוס' הנ"ל

ובזה יתיישב מה דהקשו התוס' על גרסת ר"ת דגרס במתני' זה גבי גט שחרור דאי הוה שום חידוש במה דתני זה א"כ מאי פריך אי בש"מ לתני כתבו ואי תנו זה לאשמועינן שום חידוש לא הוה מצי למיתני כתבו ע"ש. [תוס' בשם לא מקשה על גרסת ר"ת. ור"ת אינו גורס זה אדרבה מביא דזה לא אצטריך כלל ואפשר צ"ל רש"י במקום ר"ת דרש"י גורס זה רק כוונתו לדחות דברי ר"ת דלא גרס זה ואמר הוא שבהכרח לגרוס זה כדי שלא יקשה אמאי לא יתנו לאח"מ הא מצקד"ה וכשאמר זה לא שייך מצקד"ה דאפילו יתן לו השטר שחרור הא אין שטר שחרור לאח"מ] ולפי מה שכתבתי נראה הא דתני במתני' זה משום שחרור הוא העיקר דרצה לאשמועינן דלא יתנו לאח"מ ובאומר תנו מחויבים היורשין וכרבנן דמצקד"ה ולכך תני זה דתו לא שייך מצקד"ה וכמש"כ ולזה פריך אי בש"מ ליתני כתבו וגבי כתבו רבנן מודו דהוה כאומר כתבו ותנו ואין אומרין בו מצקד"ה ומדברי רש"י נראה דגבי כתבו נמי הוה מצי למיתני זה ע"ש בד"ה הא לא אמר תנו וז"ל מדלא תני האומר כתבו גט זה לאשתי ומת לא יתנו לאח"מ ואין בו ביאור מה אולמי' דהאי נייר מנייר אחר ומה תוסף בה נייר זה וצ"ע ולכאורה צריך להבין דברי רש"י הלז דמה שייך גבי כתבו לשון זה דבשלמא' בגט שכבר נכתב שייך לומר הן הגט הזה שאני נותן לך או שמראה באצבע אבל בעדיין לא נכתב רק שעתה הוא מצוה לכתוב איך אקרי' עליו ולומר כתבו זה והט"ז העיר זאת על רש"י. נ) ולדברינו הכל שפיר דר"ת לא גרס זה ואפילו מאן דגרס זה שפיר עדיין יש להקשות למה לא יתנו לאח"מ הא מצקד"ה והוא משום דאמר זה ואין גט לאח"מ אין קושי' כנ"ל אם בש"מ מתוקמי' ע"כ שכתב מהיום כנ"ל והוה גט למפרע וכית' דברי רש"י משום כיון דמיירי דמצוה לכתוב מפורש לאח"מ וגם מפורש מהיום כנ"ל וא"כ באמרו זה כוונתו לזה שמצוה להם פי' כתבו גט כזה שאני מצוה לכם. לא באופן אחר וא"כ מלת זה לא מקלקל מידי משום דכתב מהיום כנ"ל. נא) ואי קשי' לדברי התוס' הא התוס' קשי' לעיל בד"ה האומר כתבו דלא גרסינן זה ובתוס' ד"ה הא לא מסר כתבו בשם ר"ת דלא אמרינן מצקד"ה אלא במושלם מתחלה לשם כך ומתני' מיירי בלא הושלם מתחלה לשם כך ע"ש ומדלא קתני בסיפ' דמתני' תנו מנה זה לפלוני דאם קתני תנו מנה זה הי' משמע שהושלם מתחלה לשם כך. אבל השתא דלא קתני זה משמע דלא הושלם מתחלה לשם כך והא דקתני ברישא' דמתני' תנו גט זה לאשתי שטר שחרור זה לעבדי לא יתנו לאח"מ ואמאי לא יתנו לאח"מ הא מצקד"ה והכא קתני זה דמשמע דהושלם ובהושלם שפיר אמרינן מצקד"ה ע"כ משום דר"ת לשיטתו דלא גרס ברישא' דמתני' זה כלל וא"כ מה פריך הכא לעולם בש"מ והא דאמר תנו לאשמועינן אף דאמר תנו לא כפינן ליורשין לקד"ה וכרבי הא מצקד"ה ליכא אלא בהושלם מתחלה לשם כך וכאן לא הושלם דהא לא גרס זה ועכ"פ למה לא מתרץ התוס' זה התירוץ. ואדרבה להבי' ראיה לדבריו דלא גרסינן זה ומצקד"ה ליתא רק במושלם מתחלה לשם כך. ומתני' בדלא גרסינן זה לא הושלם ושפיר קאמר ליתני כתבו ולא תנו דליכא למימר דנקט לרבות. דאף באמר תנו אין כותבין הגם דאיכא משום מצקד"ה. דהא מצקד"ה ליכא הכא דהא לא הושלם דלא גרסינן זה ויצאו לתרץ בתירוץ אחר דיש קצת דוחק בו וז"ל וי"ל דמתני' לא אתי' לאשמועינן בדין מצקד"ה. ועוד דמסתמ' כרבנן אתי' נב) אבל אין קושי' דהתוס' עצמן מסופקים בחילוק של ר"ת בלא הושלם דלא אמרינן מצקד"ה. כמו שבאמת מבי' התוס' בד"ה והא לא מסר מקודם שני תירוצים אחרים על הקושי' שהוא בעבורו שיבא ר"ת לחילוקו. וז"ל התוס' שם על הגמ' אמר רב יצחק והוא שצבורין ומונחים בקרן זוית (הא דקתני מתני' תנו מנה לפלוני ומת יתנו לאח"מ מיירי בצבורין ומונחים בקרן זוית) במאי עסקינן אלימ' בברי' (מתנת ברי' במטלטלין יכול לחזור עד שימשוך) כי צבורין. מאי הוה הא לא מסר. והקשה בתוס' מה פריך הא לא מסר הא מצקד"ה. א"כ לוקי מתני' בברי' ומשום

נ) תירץ על קושי' הט"ז על רש"י דגיטין :

נא) קושיא רבה על התוס' דגיטין:

נב) תירץ על קושייתנו על התוס' הנ"ל :

ומשום מלקד"ת וי"ל כיון דרבנן פליגי על ר"מ וליה להו מלקד"ה לא רלה לאוקמי מתני' כיחידאה [הרי לתירץ הלז שפיר אמרינן מלקד"ה אפילו בלא שושלם לגם כן] :

ועוד י"ל דלא מלי לאוקמי מתני' משום מלקד"ה. דא"כ ל"ל לבורין [הרי לתירץ הלז ג"כ אפילו בלא שושלם אמרינן מלקד"ה] וא"ת לרב גופא דמוקי' המתני' בלבורין תקשה דלאוקמי' משום מלקד"ה. וי"ל דרב ס"ל כר"י. ועוד מפרש ר"ח וכו'. הרי דהתוס' מקודם מביאים ב' תירולים אחרים ואח"כ מביאים גם לדעת ר"ח. ובאמת יש מקום לדברי התוס' דנראה מדבריהם שמסופקים אמה בתירולו של ר"ח דהא ר"ח מוקי כל מרכז יסודתו על מה שלא נאמר בקיפא זה ככ"ל רק תנו מנה לפלוני. וקשה לתם הא מוקי הש"ס הקיפא בלבורין. וא"כ הוה זה כמש"כ רש"י ז"ל בלבורין ומוכחים עסקינן: ואמר תנו מנה זה. הגם דר"ת מחולק הוא עם רש"י דרש"י גרס גם ברישא זה ולא כן ר"ת. אבל מ"מ מלשון הש"ס דקאמר בלבורין ומוכחים עסקינן יורה כרש"י וקושיא זו הקשה המהרש"א על התוס' בד"ה והא לא מסך ע"ש. ומקיים וי"ל בדוחק. וע' תוס' כתובות דף ע'. בד"ה והא קיי"ל בהקשותם כיון דמלקד"ה. א"כ למה תקנו חכמי' שיהיו דברי ש"מ ככתובין וכמסורין ותירלו ג"כ ב' תירולים דכ"מ היכא דלא שושלם דמשום מלקד"ה ליכא ומשום דברי ש"מ איכא והיכא דמת כותן בחיי מקבל ודו"ק ולדברי הרמב"ן במקומו ובר"ן לק"מ ע"ש ודו"ק והרי"ף והרמב"ם דגרסו זה יתרלו כהרמב"ן. דמהכי' לא איירי מדין מלוקד"ה כתירץ הב' מתוס' הנ"ל. וגם עוד ניחא לדברי הרמב"ן דאמר דל"א מלקד"ה רק בליוה לאדם פרטי. אבל באמר קחם הריני כותן לפלוני מנה בזה ל"א מלקד"ה. וא"כ כ"מ באמר הריני כותן קחם דמשום מלקד"ה ליכא ומשום דברי ש"מ איכא אי כמי דכודע הא דאמרי' מלקד"ה וכופין את היורשין הוא דוקא ביתומים גדולי'. אבל יתומי' קטני' לאו בני כפייה כינהו. א"כ כ"מ אי משום מלקד"ה ביתומי' קטני' ליכא ומשום דברי ש"מ כפינן להו ואיכא. וא"כ נקוט בידך דהתוס' מסופקים ודעת הרמב"ן להיפך מדעת ר"ת דלאמרינן מלקד"ה אף בלא שושלם. וע' ר"ן במקומו בהקשותו על ר"ת דס"ל דל"א מלקד"ה רק בשושלם מהא דאמרינן בגיטין דף מ'. מי שאמר בשעת מיתתו פלונית שפחתי קורת רוח עשתה לי יעשה לה קורת רוח כופין את היורשין ועושין לה קורת רוח משום מלקד"ה והא שפחה לא הוליאה מרשותו י"ל דשכ"מ היא דזכתה לה שמים תכתה בעלמה וכפי' רש"י והרא"ש דילאה לחירות ע"ש. וכן הקשה הרשב"א על ר"ת במקומו ותירץ כתירץ הנ"ל רק שמקיים וז"ל ומיהו לפי שפי' הרי"ף עושין לה קורת רוח אם אמרה מלאכה זו כבדה עלי עושין לה קורת רוח ואיכה עובה עוד אותה מלאכה לא אתי' שפיר ע"כ. פי' דשפחה אין לומר דזכתה לה שמים כיון דבאמת איכנה יולא לחירות רק באמרה מלאכה זו כבדה עלי נותנין לה מלאכה קלה הימנה. וגם הרמב"ם פ"ע מה' זו"מ כתב כדברי הרי"ף הנ"ל. וא"כ נשאר הקושיא אמאי כופין את היורשין ליתן לה מלאכה קלה הא ליכא מלוה כלל דהא לא שושלם ותירולא דזכתה שמים ליתא לדעתם דאיכנה יולא לחירות. וע"כ לומר דהרי"ף והרמב"ם לית להו חילוקו של ר"ת ולא בעינן שושלם כלל ואף בלא שושלם אמרינן מלקד"ה דאל"כ קשה ככ"ל וע' רשב"א שלא הכריע כדברי מי לפסוק ומהר"ן נראה שס"ל כדעת הרמב"ן ע"ש. וגם הריטב"א איכו ס"ל חילוקו של ר"ת בין שושלם ללא שושלם ע' בב"י בטור בחו"מ סי' רנ"ב. וכן דעת הרא"ש לבלתי לחלק בין שושלם ללא שושלם כג) וראיתי בקלס"ח סי' רנ"ב הנ"ל בס"ק ג' שרולה להעמיס שדעת הרמב"ם כדעת ר"ת ואיכו כן ככ"ל ודבריו שם איכם מוכרחים כלל ובהרמב"ם לא כמלא כלל החילוק של ר"ת ואם יסבור כר"ת לא יתרשל הרמב"ם מלכתבו דכ"מ טובא כד) וא"כ ק' תמיהה המתקיימת על הב"י בשלחנו ביו"ד סימן רס"ז סעיף ע"ז פוסק כהרי"ף והרמב"ם דאיכה יולאת לחירות רק להקל שעבודה ובחו"מ סימן רנ"ב סעי' ב' הנ"ל פוסק כר"ת דבעינן דוקא שושלם. והז אמרינן מלקד"ה ואחריו כל אוכלי שלחנו ולא העיר אחד סתירתו. וגם לדעת הרבה רבוותא לא כן הוא הרי"ף והרמב"ם והרמב"ן והריטב"א והרא"ה, והתוס' מסופקין והרשב"א לא הכריע כה) ועכ"פ לדינא כ"ל דהמוחזק יכול לטעון קים לי כהכי רבוותא הנ"ל וברור לפענ"ד עכ"ה].

ועתה כשמקשה הש"ס בדף מ' שהבאתי לעיל והו ליכא והאיכא האומר תנו גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי ומת לא יתנו לאח"מ הכו מנה לפלוני יתנו לאח"מ והמקשן מוקי המתני' בש"מ כפי' רש"י במקומו וז"ל דברי ש"מ ככתובין וכמסורין וכו' ובהכרח רש"י לפרש דמקשן מוקי בש"מ מהתירוץ שמתרץ לו התרלן דאיתא בשטרות לא קתני כדרבין וכו' ש"מ שאמר כתבו ותנו מנה לפלוני ומת וכו' ע"כ לפרש ככ"ל דאל"כ איך אפשר לאוקמי מתני' במתנות ש"מ אי מיירי דהשטר השחרור הוה מקלת נכסיו דיש לו עוד נכסים פשיטא דהוא הוה מתנות בריא אפילו תימא דהשטר השחרור הזה הוא כל הונו ורכושו והוה על כל נכסיו הא אמרינן בעבד על כל נכסיו ובקתם הוה כמתיוס ומעכשיו דכל נכסיו לגבי עבד דמי' למקלת בעלמא ככ"ל והוה בקתם למתנות בריא וע"כ א"א לן לאוקמי מתני' הנ"ל דמיירי במתנות ש"מ אם לא שהאמר שמפורש כתן לשם מתנות ש"מ ושלא יתגרש רק מהיום ולאח"מ והייכו בכהן דאמר לשלוחו או שכתן השטר לשלוחו ואמר לו תנו גט זה לעבדי ושהוא יהי' מגורש מהיום בהופן אם ימות ואז איכו מגורש רק באיתא לתרתי א' בכהן השליח השטר מחיים דהא אמר תנו ורלה להקנותו ע"י שטר דוקא לכן בעינן מטי לידיה דוקא ב' ודוקא מת הכותן אבל עמד חוזר כדין מתנות ש"מ וזה איתא כמי בשאר שטרות [הג"ה והן הן דברי הרש"י ממש וז"ל והא מילתא איתא בשאר שטרות שאם מסר שטר מתנה לשלוחו ליתנו לאחר מיתה כו) [אין הפי' שכתן לשלוחו השטר שיתן לו למקבל לאח"מ רק שיתן למקבל השטר מחיים רק המתנה לא תהי' רק לאח"מ] ומת לא יתן לו דהא לא אקני לי' ארעא עד דלימטי' שטרא לידיה [פי' כיון שליוה שעי' שטר יקנה ולא רק בדברים בעלמא ע"כ כוונתו להקנותו ע"י שטר דוקא שיבא השטר לידו מחיים ולא אקני לי' עד דלימטי לידיה] והשיא שעתא פקע לי' רשותא [כיון שלא כתן לו השטר כ"ז שהי' עודנה בחיים]

כג) דחיה דמעיקרא לדברי הקלה"ח דסי' רנ"ב במה דס"ל לומר בדעת הרמב"ם דס"ל דמלוה לקד"ה לא הוה רק במושלם דאיכו כן.

כד) תמיי' המתקיימ' על הב"י דסותר משנתו מיו"ד סי' רס"ז סעי' ע"ז לחו"מ סי' רנ"ב סעיף ב'.

כה) דין מחודש:

כו) פירש בדברי רש"י דגיטין דף ע' בד"ה והא איתא בשאר שטרות.

כז) ולאתי גורסין בשלמא בעד המיתה שנוהגין מלת מיתה במסגרת שניב ולהכי הרואה כי טוב מאד זה המיתה ואין למחוק כל הספרי' ות"ל ככן לדברינו עכ"ה]:

ומעתה כחזי אכן לדברי הרי"ף והרמב"ם דפוסקין גבי עבד ואשה תנו לאו כזכי ובעינן מטי לידם דייקא ככ"ל למה לא מקשה המקשן ממתני' דהאומר תנו גט וכו' לאוקימתא דר"ז דמוקי במתנות ברי"א ואמאי לא יתנו לאח"מ משום דלא מטי לידו של מקבל והא ליכא בשאר שטרות דבשלמא תן כזכי ולא בעינן מטי ליד מקבל כח) וכך יקשה ותו ליכא והאיכא האומר תנו גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי ומת לא יתנו לאח"מ אפילו בבא ליד שליח כמי לא יתנו לאח"מ דבעינן מטי ליד מקבל דייקא דשוה בזה גט אשה לגט שחרור דבשניהם לא מועיל מטי ליד שליח לא כן במתנה ובשלמא בבא ליד שליח די וקנה כמבואר ברמב"ם שהבאתי לעיל פ"ד מה' זו"מ והשתא לא יתרץ מילתא דאיתא בשאר שטרות לא קתני דהא מילתא ליתא בשאר שטרות ככ"ל בשלמא לרש"י במתני' ולתוס' ולר"ת ולהרא"ש והולכים בשיטתם דמפרשים המתני' דלא בא ליד שליח ובשלמא תן לאו כזכי א"ש להמקשן לאוקמי מתני' במתנות ברי"א ולומר טעמא דלא יתנו לאח"מ משום דלא בא ליד שליח אבל בבא ליד שליח קנה ובשלמא אפילו בא ליד שליח כמי לא קנה דתן לאו כזכי וא"כ שוה גיטי נשים לש"ע דבשניהם בבא ליד שליח מועיל לא כן בשלמא אפילו בא ליד שליח איננו מועיל ולא קנה ז"א דמטעם מה מועיל בא ליד שליח גבי עבד משום דהוה כחוב אי לאו דעבד לי' כייח נפשי' לא הוה משחרר לי' כמו שהבאתי לעיל דברי התוס' בדף י"א ע"ב בד"ה כל האומר בשם ר"ת ע"ש א"כ שוה מילתא דאיתא בשאר שטרות דבגבי חוב כמי מועיל בא ליד שליח. אבל על הרי"ף והרמב"ם קשה ככ"ל ולכאורה יש ליישב. כט) דלכאורה קשה מה מקשה המקשן ותו ליכא והאיכא האומר תנו גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי ומת לא יתנו לאח"מ יענה לעצמו ז"ל בתר טעמא מפני מה אמרינן דלא יתנו לאח"מ הגם דזה ליוה ואמר תנו משום דתנו לאו כזכי וזה כבר הודיע לנו באמרו וכדברי ר"מ בארבעה האומר תן גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי אם רצה לחזור בשניהן חוזר מטעם דתנו לאו כזכי ומשום שהיא לא יתנו לאח"מ ולמה יכפיל. אע"כ דהכי קא קשיא לי' הגם דר"מ הודיע לנו דבבריא לא אמרינן תן כזכי מ"מ יש לך להודיע גם זה דגם בש"מ דקיי"ל דדבריו ככתובין וכמסורין דמי מ"מ אפילו גבי' ל"א תן כזכי ובלא הודעה לא הוה ידענא לי' דסד"א דגבי ש"מ תן כזכי משום דדבריו ככתובין וכמסורין וא"כ מקשה אפילו לדברי ר"מ והבן וא"כ ליתא לכאורה קושייתינו הנ"ל דא"א לי' להמקשן לאוקמי במתנת בריא ומשום הכי לא יתנו לאח"מ משום דלא מטי לידיה ותן לאו כזכי משום דיענה לי' לנפשו הא כללנו זאת במאמרנו וכדברי ר"מ בארבעה ולכן בהכרח לאוקמי קושייתו בש"מ ודו"ק. אבל ז"א דלעולם הקושיא במקומה עומדת ככ"ל דלמה לא מוקי המתני' במתנות בריא ולהקשות והאיכא האומר תנו גט וכו' דשוה ג"כ לש"ע דבשניהם בעינן מטי לידיה של מקבל ותן לאו כזכי ובשלמא לא בעינן בא לידיה של מקבל דתן כזכי ככ"ל לדעת הרי"ף והרמב"ם. והא דתקשה דכבר כלל באמרו וכדברי ר"מ בארבעה ז"א קושיא דהמקשן מקשה כך דמתני' הלז יצא גם לדברי רבנן דע"כ לא פליגי רבנן על ר"מ ואמרו דאיכו חוזר רק לענין חזרה דמיחזר הוא דאיכו חוזר אבל כל כמה דלא מטי גיטא לידיה מודים דלא הוה מגורש וא"כ ליתני הא לרבנן והוה ארבעה גם לרבנן ל) וזה כוונת רש"י ז"ל בכתבו בכאן על מתני' האומר תנו גט וכו' לא יתנו לאח"מ וז"ל אפילו רבנן דאמרי שחרורי עבדים זכות הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו כהי דלהכי זכה בי' דלא מצי למיהדר מיהו מודו רבנן דכל כמה דלא מטי גיטו לידיה לא הוה משוחרר וכיון דמית קודם תו לא הוה שחרורו שחרור דנפקא לי' רשותא מיניה וחייל עליו רשות יורשין ע"כ לא) ועי' מהר"ש ש"ך במקומו וז"ל הולרך לזה משום דאל"כ לר"מ לא קשה מידי וככלל בחזרה דקחשיב דחד טעמא הוא לכאורה ולזה פירש דלא תלוי חד באידך ואפילו לרבנן וכו' ומעילא אף לר"מ פריך שפיר וק"ל [הג"ה ועי' חו"מ סי' קכ"ה בש"ך ס"ק ג' שרצונו לומר אפילו מאן דס"ל תן לאו כזכי מ"מ בשטר מודה דתן כזכי והקשה הגאון מליסא וז"ל ע' רש"י ורי"ף ורמב"ם שכתבו במתני' דלא יתנו לאח"מ משום דגיטא לא הוי עד דמטי לידיה ובגיטין ע' ע"ב פריך גבי הא דחשיב ג' דברים דשוה ג"כ לש"ע ותו ליכא והאיכא האומר תנו וכו' דלא יתנו לאח"מ ותירץ מילתא דאיתא בשטרות לא קתני ולדברי הש"ך דסובר דבשטר הכל מודים דתן כזכי קשה למאן דמוקי מתני' דלא יתנו לאח"מ בדף י"ג בבריא קשה מברייתא דבשלשה דברים שוה ג"כ לש"ע הא איכא הא דלא יתנו לאח"מ וליתא בשטרות דבשטר מתנה אמרינן תן כזכי בבריא משא"כ בגי"כ וש"ע לא הוה עד דמטי לידיה אלא ודאי דשטר מתנה דמי למתנה ול"א בי' תן כזכי ומשו"ה לא מקשה כלל למאן דמוקי בבריא רק משכ"מ וע"ז שפיר משני דליתא בשטרות ע"כ לב) ולהכי אתמה שהקושי' הלז שמקשה על הש"ך יותר יש לו להקשות על הרי"ף והרמב"ם עצמו ולמה לא מקשה עליהם דהמה פשיטא סוברין דתן כזכי בשלמא כאשר מבואר בו בפרק בסעי' ו' ע"ש להדיא וא"כ ליתני הא דבזה שוה ג"כ לש"ע הגם דאמר תן לא הוה גיטא עד דמטי לידיה משא"כ בשלמא דתן כזכי אפילו לא מטי לידים כלל ולא יכול התרצן לתרץ מילתא דאיתא בשאר שטרות לא קתני דזה ליתא בשאר שטרות דבשאר שטרות לא בעינן מטי לידיה רק בבא ליד שליח אפילו לא בא לידו של מקבל כמבואר בסי' רמ"ג סעי' א' וסעי' ג' ולהרמב"ם תן במתנה וכ"ש בחוב הוה כזכי כאשר אמרנו לג) ולי יש ראי' ברורה לדברי הש"ך עי' ירושלמי בפ"ק דגיטין אמתני' דה"ה בכל אתר אתמר תן כהולך והכא אתמר תן כזכי כיכה מתני' זכה בגט זה לאשתי וכו' שמעינן דתן והולך שוין בכל מקום וע' רא"ש ספ"ק דגיטין שכתב ראי' לדבריו דתן לאו כזכי מדברי הירושלמי הנ"ל והש"ך שם מביא בשם הירושלמי וז"ל הירושלמי תן שטר מתנה לפלוני תן שטר מתנה זו לפלוני הולך שטר מתנה לפלוני והלך ומלאו שמת יתן ליורשיו ע"כ הרי דהירושלמי עצמו סובר דתן לאו כזכי ככ"ל מפ"ק דגיטין והיכא יסבור הכא דתן והולך כזכי שפסק במלאו שמת יתן ליורשיו אע"כ לומר כדברי הש"ך אפילו מאן דס"ל דתן לאו כזכי

כז) השגה על המפרשים מלה ברש"י הנ"ל דלא ידעו לפרש דברי רש"י:

כח) קושיא מש"ס דגיטין ע' על שי' הרי"ף והרמב"ם

כט) פי' בדב' הש"ס שם ויבוא לנכון מה שיש להקשות שם:

ל) פירש בדברי רש"י דגיטין דף ע'. בד"ה אפי' רבנן וכו':

לא) ראי' לפירוש' מדברי הר"ש ש"ך

לב) תמי' על תמיה' הליסא על הש"ך בסי' קכ"ה ס"ק ג'

לג) ראי' ברורה לדברי הש"ך הנ"ל מירושלמי דפ"ק דגיטין ודלא כהג' מליסא:

הכי בשטר מודה דהוה כזכי. עכ"ה] סד) והנראה דהנה ידוע תדע דבגט הקפידה התורה שיתן לידה דייקא דכתיב ונתן בידה עד שהצרכא לחז"ל לרבות מושלחת דאשה עושה שליח לקבל לה גיטה מיד בעלה ואין הבעל יכול לעשות שליח לקבל גט לאשתו כמבואר ברמב"ם פ"ו מה' גירושין ה"ג רק שליח להולכה יכול לעשות ועי' ר"ן ר"ס פרק הזורק שכתב דאין אשה מתגרשת באגב דבעינן ונתן לידה דייקא ע"ש ולא כן בעלמא דקונה הקונה ע"י אגב כנודע ולפ"ז א"א להיות הן כזכי גבי גט משום דהוא אינו יכול לעשות שליח קבלה רק היכא דאיכא זכות גמור לה להאשה או להעבד ואמר הבעל בלשון זכה דמשמע מיניה כאומר הרי זכות הוא לה א"כ אף הוא מסכי' שיעשה הוא א"ע לשליח קבלה שלה אז בצא ליד שליח משוחרר ומגורשת אבל באומר הן דלא נשמע מיניה דהוא מחשב הדבר לזכות לה א"כ עשאו רק לשליח הולכה ולכן בעינן מטי לידה דייקא בגט וכן בשחרור ע' קידושין כ"ג ע"א דגמרינן לה לה מאשה גט לשחרור (וסובר הרי"ף והרמב"ם דדמיא לכל מילי הן לענין דבעינן מטי לידו והן לענין שלי גיטך מעל גבי קרקע ותוס' סברו דלא דמי' רק למה שנאמר מפורש בש"ס דדמיא לפיכך לא דמי לענין טלי גיטך מעג"ק כאשר אבי"א אי"ה להלן ומטי לידו לא בעינן כלל) וא"ת יעשה השליח עצמו לעצמו לשליח קבלה לעבד מטעם זכייה ויהי' השליח כעבד עצמו וכאלו בא לידו כמו בעשאו העבד או האשה לשליח לקבלה דל"ב מטי ליד שאשה או העבד ובצא ליד השליח מגורשת זה א"א משום כשאמרינן דאין הבעל או האדון יכול עשותו לשליח לקבלה כנ"ל א"כ בעת הכתיבה לו שאדון או שבעל לא עשאו רק לשליח להולכה וכיון שנעשה לשליח הולכה לאדון א"א לו להיות שליח לקבלה להעבד או להאשה ויהי' שליח לתרי גברא להאדון ולהעבד לבעל ולאשה משום דלא חזרה שליחות ולפיכך בעינן דוקא מטי לידיה ולפ"ז דוק דתלוי חד באידך משום דאמרינן דיודע הבעל או האדון דהמה אינם יכולין לעשות לשליח קבלה לכן לא הוה הן כזכי משום דאינו יכול לעשותו לשליח לקבלה לכן לא כיון באמרו הן לעשותו לשליח לקבלה אפילו תאמר דכיון איננו מועיל כנ"ל לזה ע"כ בעינן מטי לידיה ולעשות השליח בעצמו לשליח קבלה (לא ע"י האדון רק מעצמו מכח זכיה כנ"ל) נמי א"א משום חזרה שליחות כנ"ל והא דמהכי באמר הבעל או האדון זכה הוא משום כשהוציא בלשון זכה הסכי' הבעל שיהי' השליח שליח קבלה שלה ע"י שיעשה הוא א"ע כאומר הא זכות הוא לה והכי לא ובאמר הן ע"כ ליכא זכות מדלא קאמר בלשון זכה כנ"ל ודו"ק ועתה נפל הקושי' דלעיל דהקשינו לאוקמי במתנות בריא ולהקשות ותו ליכא והאיכא האומר תנו גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי ומת לא יתנו לאח"מ אפילו במטי ליד שליח והן לאו כזכי לא כן בעלמא במטי ליד שליח די דהן כזכי כנ"ל משום דכל עיקר הטעם דכאן הן לאו כזכי משום דבעינן מט"ל ולמה באמת בעינן מטי לידי' הגם דהאדון או הבעל לא יכול לעשות שליח לקבלה מ"מ יזכה לו השליח שיעשה השליח עצמו א"ע לשליח לקבלה מטעם זכייה כנ"ל הוא משום דבעינן חזרה שליחות וזה איתא בשאר שטרות דבעלמא נמי בעינן חזרה ובזה ניחא גם קושי' שליטא מהש"ך הנ"ל דהש"ך לשיטתו דבעינן חזרה שליחות גם בעלמא ודלא כהגאון מליסא הנ"ל והא דבעלמא במתנה אמרינן הן כזכי משום דיכול הנותן לעשות השליח לשליח קבלה ג"כ ודו"ק. ולתרץ דבעלמא באמת לא בעינן חזרה והא דלא מקשה ליתני הא דהוה ג"כ לס"ע דשכיח' בעינן חזרת שליחות וליכא בשאר שטרות משום דהמקשן לא הקשה כל הקושיות שיש להקשות כאשר באמת אבי"א להלן עוד ב' דברי' שהי' לו להקשות דהוה ג"כ לס"ע וע' תוס' דף י' ע"א בד"ה בשליחות שמרא שנאמר מה שהי' למקשן עוד להקשות ותו ליכא ויתבאר אי"ה להלן זה דוחק גדול ואין לאמרו ואי"ה להלן אראך שלא השאיר כלום. [הג"ה והנה סה) מכאן ראי' ברורה לדברי הרמב"ם דבעלמא אמרינן במתנה הן כזכי כאשר הארכנו בשאלה יוד מדקאמר הש"ס דמילתא דאיתא בשטרות לא קתני ולעיל אמר וכדברי הר"מ בארבעה האומר הן גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי אם רצה לחזור בשניהן יחזור וטעמא מאי אם רצה לחזור חוזר משום דר"מ סובר דחוב הוא לעבד ומשו"ה הן לאו כזכי וא"כ ע"כ לומר דבעלמא הן כזכי דאי בעלמ' ג"כ הן לאו כזכי א"כ איתא בשאר שטרות ודאיתא בשטרות לא קתני והנה בקושי' זו הרגיש הרשב"א במקומו וז"ל והא דאמרינן מילתא דאיתא בשטרות לא קתני ק"ל א"כ מאי כר"מ בארבעה הא חזרה איתא בשאר שטרות דאלו שאומר הולך שטר מתנה זו לפלוני שאני נותן לו יכול לחזור בו [מהולך לא ידעתי קושיתו הא ר"מ לא אמר הולך רק הן ודו"ק] הן שטר מתנה זה לפלוני יכול לחזור בו ול"ע ועיין מהרש"א בדף י"א ע"ב על תוס' ד"ה כל האומר וז"ל שחרור עבד הוה כעין מלוה דאמרינן ביה הן והולך כזכי אע"ג במתנה הן לא הוה כזכי ויש לדקדק לפי זה לעיל דפרכינן אב' שוה גיטי נשים לשחרורי עבדי' אמאי לא קחשיב נמי תנו גט לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי דלא יתנו לאח"מ ומשני דאיתא בשטרות לא קתני דאיתא נמי בשטר מתנה דלא יתנו לאח"מ והשתא א"כ הא דר"מ נמי לא ליחשוב דאיתא נמי בשטר מתנה דיכול לחזור כיון דהן לאו כזכי הוא וכה"ג הקשה בחידושי הרשב"א לעיל [לא ידעתי למה כתב שכה"ג הקשה הרשב"א הא זה היא עצמו כאשר הבאתי לשון הרשב"א] ויש ליישב דחזרה בע"כ ליתא בשאר שטרות כדאמר נמי לאחי דמסיק דאיתא בקדושין לא קתני ודו"ק ע"כ סו) ותירוצו אינו עולה יפה הא עדיין לא ידענא מזה מדמקשה הש"ס מקידש כמה קושיו' האיכא לשמה והאיכא מחובר ערכאות חזרה איתא בקדושין עד שבא לתרץ בע"כ ולמה לא מקשה המקשן תיכף כשענה ליה שתרצן מילתא דאיתא בשטרות לא קתני הא ליתא בשטרות קתני ג"כ מדברי ר"מ בארבעה אע"כ הן כזכי במתנה וא"כ מילתא דליתא בשטרות ובעלמ' אינו יכול לחזור מזה ראיה ברורה לדברי הרמב"ם ולא לחנם הכינו הרשב"א ז"ל בצ"ע עכ"ה]:

ז' והנה הקלוה"ח בסימן קכ"ה ס"ק ג' דוחק עצמו בדברי הרמב"ם דלמה בעינן מטי לידיה וקא' דכל שאמר הן הוה תנאי שיבא לידו והקשה א"כ אפילו בא לידו אח"מ די ע"ש ותירץ וז"ל אע"ג דמדינא הוה מועיל כיון דאינו אלא תנאי דומה הוא לגט אח"מ הרואה שנותן שחרור לאח"מ יאמר

סד) תי' על הקו' אשר הקשיתי לדברי הרי"ף והרמב"ם והראשוני' לדעת שדעתם דבעי' חזרה שליחות גם בעלמא כהש"ך בזה ודלא כהג' מליסא שתשיב על הש"ך וס"ל דל"ב חזרה בעלמא:

סה) ראי' ברורה לדברי הרמב"ם דס"ל דהן כזכי במתנה:

סו) קושיא על המהרש"א בגיטין דף י"א:

יאמר די"ש גט לאח"מ ומשו"ה לא יתנו לאח"מ כראה דסובר דהא דלא יתנו לאח"מ משום גזירה דרבנן משום דהרואה יאמר יש גט לאח"מ סז) לבד דקשה לפ"ז מה מקשה בש"ס גיטין ותו ליכא והאיכא האומר תנו גט לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי דהא דאין גט לאח"מ בגט הוא מדאורייתא' ובשחרור לא הוה כ"א גזירה דרבנן משום דיאמרו יש גט לאח"מ ולא דמיא הא להא סח) סותר גם דברי עצמו לסימן קפ"ח ס"ק ב' שכתב ח"ל ומתני' דלא יתנו לאח"מ דמשמע אפילו מה"ת פסול ע"ש וכאשר אביא אי"ה כל דבריו :

דהנה יצא לחקור היכא דהי' פקח בשעה ששלחו שליח ונשתטה בגמר השליחות אם אזלינן בתר עיקרא ובשעה ששלחו שליח פקח הי' ועומד השתא כמי במקום משלח או אזלינן בתר בסוף והרי בשעת גמר השליחות נשתטה ובטלה השליחות חסר ומלא דתלוי הדבר בפלוגתת הרמב"ם והטור בא"ע סימן קכ"א לענין גט כת"ב דהרמב"ם דפוסק הגט מה"ת גט מעליא רק מדרבנן פסול שלא יאמרו שוטה בר גירושין הוא וא"כ בממון הוה השליחות שליחות מעליא דליכא טעמא דיאמרו שוטה וכו' ולהטור דסובר דהגט מה"ת פסול א"כ ה"ה בממון ואח"כ כתב וז"ל אמנם צריך להתבונן לפי דעת הרמב"ם דלא מיבטל שליחותא אפילו נשתטה אח"כ בשעת גמר השליחות ומשום דכבר עמד השליח במקום המשלח בשעה ששלחו א"כ הא דתנן בפ"ק דגיטין האומר תנו גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי ומת לא יתנו לאח"מ ואמאי כימא הא כבר עמד השליח במקום המשלח. ונראה לי דמשו"ה לא אמרינן ביה שלוחו כמותו כיון דהוא גופא אחר שמת לית ליה רשות לא בעבד ולא באשה ולא דמיא לנשתטה כיון דאכתי ברשותיה קיימא רק שהוא מחוסר דעת ויד לגרש. ולכן השליח שכבר נעשה הוא במקומו והוא כמותו וכן נראה מרש"י בדף י"ג במשנה ח"ל דגיטא לא הוה עד דמטי לידיה וכי מטי לידיה הא מית משחרר ופקע ליה רשותא עכ"ל וכ"כ רש"י דף ע' וכיון דמית קדים תו לא הוה שחרור דנפקא ליה רשותא מיניה וחייל עליו רשות יורשין ומדכתב רש"י טעמא משום דפקע רשותא ונכנס לרשות יורשין ותיפוק ליה דלאח"מ ליכא משלח משמע דס"ל לרש"י כמו כשיטת הרמב"ם בנשתטה קודם נתינה הוה שליחות ומתני' דלא יתנו לאח"מ משמע דאפילו מה"ת פסול וכן כלפענ"ד מוכח דאפילו אחר מיתת המשלח שליחות לא בטל ונכנס שליח הוי במקומו דהא קיי"ל בשליח שחלה דעושה שליח אחר וכמבואר בפרק כל הגט ואע"ג דשליח שני מכח שליח ראשון בא ושליח דראשון הוא מדכתב מוהר"ם פאדואה בסדר הגט דאם שליח ראשון מבטל שליח השני בטל וא"כ היכא דמת השליח הראשון היכא כותן השליח השני אלא ודאי דהשליחות לא בטל אפילו אחר מות המשלח וטעמ' דמתני' הנזכר דלא יתנו לאח"מ משום דפקע רשותא ונכנס רשות היורשין ואכתי יש מקום עיון לפי זה דהשליחות לא בטל אפילו אחר מות המשלח אלא משום דפקע רשותא ונכנס רשות יורשין. א"כ למ"ד עדיו בחז"ל ואם כהן לאחר בין חתימה לנתינה ומטי לבסוף ליד הראשון כימא עבחז"ל דמהני ליה אפילו פקעה רשותיה דנותן בין חתימה לנתינה ואפשר דסוגיי' אזלא כמ"ד דל"א עבחז"ל ותמי' על הטור והרא"ש דבכי' ל"ע פסקו עבחז"ל ופסקו דלא יתנו לאח"מ אפילו במתנה ע"ש ועיין מה שכתבתי לעיל לתרץ קושית הרא"ש על הרמב"ם ואמרנו דסוגיי' אזלא למאן דאמר עבחז"ל סט) ואחר המחילה יש להרהר על קושיותיו עיין בסימן קכ"ב סעיף א' דדעת הב"י דמיתה מבטלת שליחות אפילו בעשאו לשליח בהרשאה ובשליחות רק בעדות כ"ע סוברין דמיתה מבטלת השליחות עיין ש"ך ס"ק ה' וס"ק ו' ועיין רמב"ם פ"ח מה' זכייה ומתנה ה"ב וברא"ב"ד שם וז"ל כיון דהמשלח מת מעשה השליחות בטל שהרי לא נתקיים מעשה המשלח אפילו שעה אחת מחיים וא"כ לא דמיא מת לנשתטה כאוכלא לדנא דמת נתבטל כל השליחות שלו וא"א לומר עבחז"ל דבעינן אפילו לאביי מטי לידו מחיים ולעולם לא יזכה רק בבא לידו פעם אחד מחיים אז יזכה למפרע וא"כ במת הוה כאלו לעולם לא בא לידו כלל ורש"י כמו הכי קאמר כיון דמת ליכא משלח ולכן בטל השליחות וזה אומרו משום דפקע רשותא וחייל רשות יורשין וליכא משלח ומה שמביא ראיה לדבריו דהשליח הוי נכנס במקום השולח המת מדחזינן דשליח ראשון שעשה שני ומת דנותן השליח השני הגט ול"א דנתבטל השליחות ע) אין ראיה כלל עיין אה"ע סימן קמ"א סעיף מ"א שליח שעשה שני ושני שלישי אם מת הבעל נתבטלו כולם אבל אם הבעל קיים אעפ"י שמת השליח ראשון לא נתבטל שליחות מאחר שהבעל קיים הרי טעמו בלידו דאם מת הבעל דהוא מריה דשליחות נתבטלו כולם משום דמיתה מבטלת השליחות כמבואר בסימן קכ"ב סכ"ל להדי' אבל אם הבעל קיים אעפ"י שמת השליח ראשון לא נתבטל שליחות השני הגם דהשני בא מכח הראשון אבל לא מכח הראשון עצמו בא רק שהראשון מסר לו הכח שהי' לו מהבעל והראשון איננו מריה דהשליחות דלומר כיון דמת נתבטל שליחות גם מה שהראשון עשה השני הוא ג"כ מכח הבעל דבאמת אם לא נתן לו הבעל רשות לעשות שני לא יכול עשותו כמבואר בו בסימן בסעיף ל"ח ע"ש והעיקר והפשוט דדעת הרי"ף והרמב"ם משו"ה לא יחזור האדון משום דהמשחרר עבדו עובר בעשה אם שחררו בחנם ובודאי לא לחנם שלחו לחפשי רק בעבד גמילת טובה וא"כ הוה כחוב כמו שכתב ר"ת בתוס' י"א ד"ה האומר ורשב"א בפרק השולח ל"ח כתב דהוה כמוכרו לו ומביאו ה"ח והבאתי לעיל דבריהם והוה השליח תופס לבע"ח באיכו ח"ל לכן איכו יכול לחזור כמו גבי שאר תופס לבע"ח דזה שמשחרר אותו הוא משום חוב ככ"ל וא"כ אפילו יטעון דשחררו בחנם ולא הוה בע"ח הגם דלפטור מממון אדם כלמן אפילו במשים עצמו רשע ה"מ להחזיק ולבלתי ליתן אבל כאן העבד מוחזק בעצמו לבלתי סר למשמעתו לעשות עבודתו והא דלא יצא לחירות משום דבעינן מטי לידיה והא דבעלמ' גבי תופס לבע"ח ל"ב מטי כבר אמרנו לעיל בטוב טעם הדרשנו משם הדרינן להנ"ל דאמרינן דבעינן חזרה שליחות ג"כ בעלמ' ולזה לא הקשה המקשן וליתני דשוה ג"כ לש"ע דבעינן חזרה שליחות משום דאית' בשטרות לא קתני ובעלמ' כמי בעינן חזרה ולא שייר כלום :

ח) עיין תוס' י' ע"א ד"ה בשליחות בע"כ ח"ל פירוש בקונטרס והכי קתני בזה שוה ג"כ לש"ע שליח

סז) קושיא על הקצה"ח דסי' קכ"ה ס"ק ג' מש"ס דגיטין ס' :

סח) הקצה"ח סותר דברי עצמו מסי' קכ"ה ס"ק ג' לסי' קפ"ח ס"ק ב'

סט) תי' על קו' הקצה"ח הנ"ל מעל הטור והרא"ש

ע) דחיה לראיות הקצה"ח הנ"ל ואין קושיא על הטור והרא"ש :

שליח זה כעשה אלנו בע"כ ואם רלה שבעל אחר משא"כ בקדושין אע"ג דאחר לאו דומיא דשני הוא ואין כראה דאי איירי בשליחות בעל כרחייהו רבנן כמי מודו דאוזר בעבד ואין זכין לו בע"כ וכראה כפר"ח כיון דעבד ואשה איכי שליחות בעל כורחייהו הוה אמינ' דאינו יכול לחזור דכיון דבא ליד שליח כאלו בא לידם כיון דאין יכולים לעכב אבל קדושין דאינו בע"כ פשיטא דחוזר ומלתא דליתא בקדושין היינו דליתא חידוש בקידושין . וקשה ליתני דשוה לבע"כ והוה ארבע אפילו לרבנן אחר אשר תעלה לבוכת התוס' תראה שהתו' רולה להעמיס שרש"י ז"ל קאמר דהא דקאמר הש"ס וכדברי הר"מ בארבעה האומר תן גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי אם רלה לחזור בשניהן חוזר הייכו שר"מ איירי ששלח מפורש ליתכס בע"כ וע"ז מקשו התוס' מה זה דנקט כדברי ר"מ בארבעה הא גם רבנן יודו לזה דחוזר עא) אבל לא כן דעת רש"י רק הוא כמי כר"ח קאמר משום דיש מליאות (ולא ששלח עתה ליתן בע"כ) וגבי גט ליתן בע"כ סד"א דאינו חוזר דהוה כאלו כבר בא ליד האשה או העבד כיון דאינם יכולים לעכב קמ"ל דחוזר וקידושין אין לריך לאשמועינן דחוזר דפשיטא וז"ל רש"י כלומר דומי' דגיטין לא משכחת לה בקידושין דהא שליח זה משתלח אללה לגרש בע"כ וכן לעבד לשחררו בע"כ (ר"ל דשליח יכול לגרש בע"כ אם ישלח אותו המשלח לגרש בע"כ וכאן לא איירי ר"מ ששלח לגרש בע"כ) אבל בקידושין לא כעשה שליח אללה לקדש בע"כ הלכך הכי קתני בזו שוו גיטי נשים לשחרורי עבדים שליח זה הי' כעשה שליח אללן בע"כ [אעפ"כ] אם רלה לחזור חוזר משא"כ בקידושין אע"ג דהדר לאו דומיא דהכי הוא [לא כעשה שליח לקדש בע"כ ואין כאן רבותא] ומה שמקשו התוס' ליתני דשוה לבע"כ והוה ארבע אפילו לרבנן עב) לדעתי איכו קושיא כ"כ דכבר דחיכו לעיל דברי הקלה"ח מטעם כשקאמר הש"ס ליתני דהא שוה לאה לריך שיהי' שוה בטעמו וא"כ א"א להש"ס דיאמר דשוה ג"כ לש"ע דשניהן אית' בע"כ דבאמת דבע"כ דעבד לעולם לאו שמיה בע"כ כמו בגט אשה אפילו בלוח העבד ככרוכיא דאין רלוכו ללאת לחירות מ"מ לא מפיו אנו חיין ואכן לא משגיחין עליו מאשר לוח כעת דהילר מבדיל בינו לבין קונו ולא חשב עם קוכהו לשלימות כפשו שילא לאור באור החיים את נשמתו ודי יהי' כחלתו שיוכל להניח תפילין וללמוד תורה ועל הילר הסוכן בו עתה לא משגיחינן משום דנודע לנו דזה הוא תקנת כפשו ורוחו וכשמתו לרוח האלקים שמקשקש בו הכאלל מכל . חלקו. חלק האלקי ממעל וכשמתו משתוקקת מחמדת , לבל תהי' כשארה כדחית ורלוכה לזכך חומרו ואחר שילא לשכל האכושי יטעם עריבות ומתיקות וכעימות הטוב שכמלו לו לכפשו ללאת משיעבוד לגאולה ומאפילה לאור גדול כאשר עתה אסור להטיל ליליה לישראל כמבואר באו"ח סימן י"ד סעיף א' דבר אל בני ישראל ומבני ישראל ממעט עכו"ם עיין אשל אברהם וא"כ לאו בכלל ישראל יחשב ויותר אשר דמי לעכו"ם כמבואר באו"ח סימן קכ"ט ובב"י על הטור בד"ה ומ"ם רבינו גוי או כדה בשם המנהיג וז"ל הכל כשרים לידים ואף מחרם שוטה וקטן אבל לא מגוי ועבד דבעי שיבא מכח אדם והן איכם קרויים אדם ויותר דגרע מעכו"ם כמבואר בא"ע סימן א' סעי' ז' הי' לו בכים בהיותו עכו"ם וכהגייר הוא והם הרי זה קיים פו"ר אבל אם הי' לו בכים כשהי' עבד וכשתחרר הוא והם לא קיים מלות פו"ר עד שיולד אחר שכשתחרר וכמבואר ביו"ד סימן רמ"א סעי' ט' גר אסור לקלל אביו ואמו ולהכותו ולא יבזהו אבל עבד שכשתחרר אין לו יחוס והרי כמי שאיכו אביו לכל דבר לא כן אחר שלא לחפשי ויטהר עיכוף מעשיו אז בן ישראל יקרא וא"כ אוי לאותו בושה ולאותו בזת ולאותו קלון ואיך לא יחפור ויכלם כשאומר איכי רולה ללאת מבירה עמיקת' לאיגר' רמה וע"כ לדוכו לכ"ז כי ע"י ילרו הרע כהפך לורתו לחומרו וכשקע בכש"ט עד אשר עת מרלות עיניו ואזכיו הכבד ולאו הוא אומר איכי רולה ללאת רק חומרו וילרו הרע ולכן בע"כ שלו לאו שמי' בע"כ ומה כעמו דברי הרמב"ם בפ"ב מה' גירושין ה"כ והככי להעתיק דבריו כדי להלהיב לב קורא ויהי' לרלון לפכי אדון כל שרפי גחלת פרי עטי לא יעממהו ויעשה רושם רשימה כיכר לכ"ד חכשיעי כלה למעלה ופרי למטה וז"ל הרמב"ם מי שהדין כותן שכופין אותו לגרש את אשתו ולא רלה לגרש ב"ד של ישראל בכל מקום ובכל זמן מכין אותו עד שיאמר רולה אני ויכתוב הגט והוא כשר ולמה לא בטל גט זה שהרי הוא אנוס שאין אמרינן אנוס אלא למי שכלחץ וכדחק לעשות דבר שאיכו מחויב בו מה"ת כגון למכור אבל מי שתקפו ילרו הרע לבטל מלוה או לעשות עבירה והוכה עד שעשה דבר שחייב לעשותו או עד שכתרחק מדבר שאסור לעשותו אין זה אנוס ממכו אלא הוא אנס עלמו בדעתו הרעה לפיכך זה שאיכו רולה לגרש מאחר שהוא רולה להיות מישראל ורולה הוא לעשות כל המלות ולהתרחק מן העבירות וילרו הוא שתקפו וכיון שהוכה עד שתשש ילרו ואמר רולה אני כבר גירש לרלוכו דוק בכיבא והשכא אינגרון ריחו כריח הכיאח מה מתקו וערבו לחיך וכל מלה ומלה הוא כאבני שיש כוטפי כועם מעולף ספיר מגזרי חכמה בינה דעת ועיין רמב"ם בפירוש המשנה במקומה וז"ל שזה העבד באכילת התרומה או בהיותו בועל ככענית לא הוסיף בעלמו מעלה כמו שתאכל בהמת כהן תרומה מפני שהוא קכין כספו לפיכך איכו אלנו מעלה שיפסדכה ולפ"ז כיחא דהגם דרבנן סברו דעבדי' בהפקירא כיחא ליה כמ"ש התוס' בדף י"ג ע"א בד"ה עבדא ולמה אמרו דזכות הוא לעבד ע"ש בתוס' וז"ל דמודו רבנן דכיחא ליה בהפקירא אבל הכא גבי עבד לית להו דגדול לו זכות של שחרור משל הפקר ויטעום הטעם קלת דוחק אם גדול זכות שוא לו זכות של שחרור א"כ לא כיח' בהפקירא עג) ולדברינו ככון דרבנן דסברו זכות הוא לו מודין דעבדא בהפקיר' כיח' ליה והוא איכו רולה בשחרור ומה דקאמרו רבנן דזכות הוא לו הייכו דאכן ידעינן דזכות שוא לו ולכן זכין לו כ"ז שסותק וא"ת א"כ אפילו כשלוח שאיככו רולה יזכה לו האחר ובאמת בלוח דלא כיחא לא יוכל האחר לזכות לו כמבואר ביו"ד סי' רס"ז סעי' מ"א שאני התם דבשליחות כאמר מה אתם לדעתכם לכן בעיכן דעתו אפילו דעת שוטה וכל שאומר איכו רולה לא יכול לעשות עלמו לשליח קבלה עבורו הגם כי באמת זכות הוא לו כאשר יעידון הכל אעפ"כ רחמנא קפיד על דעתו דוקא אבל כ"ז שלא אמר כלום שגם דאכן ידעינן דכיחי' לעבד בהפקרא מ"מ אמריכן דזכות שוא דלא משגיחין על כעת רק על הפועל היולי' אח למה זה דומה לחולה שליוה בו הרופא מומחה לתקיז לו דם ואם לאו יחנק בגרוטו או כתן לו תרופה והתרופה בעלמיותה מרה כלענה

עא) פירוש בדברי רש"י דלא כהבנת התוס' דגיטין יוד בד"ה בשליחות בע"כ בו וסרה מהר קושייתם מעליו

עב) תירוץ על קושית התוס' הנ"ל על ש"ס הנ"ל :

עג) תי' על קושית התוס' שם .

כלענה הוא המולה אשר תכן אלקים בטעם דעת יבא התרופה מצד מרירתו או יתן כתף סורר מלהקיץ לו מצד הצער שיגיע לו כעת על המרירות והצער מכעת אין להשגיח רק על הנלאה מזה עד) ובזה ימתקו כלשד השמן דברי חז"ל על פסוק וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד זה מלאך המות דלכאורה כהפוך הוא ובפרט לאמר עליו טוב מאוד רק נודע כי מיתה ממרקת עונות חמורים ובמלאת המיתה תרופה לחולאת העונות ולולא המיתה לא הי' לנו תרופה על העונות ולזה הוא טוב מאוד כי אין לנו להשגיח על הטעם המר המיתה הנרגשת עתה שהוא מר שהעונות מרורין ביותר כמו שהחולה הבועל התרופה המרה מצד שיודע שבהיותו בחולאת יותר מרה לו לכן בוחר את הרע במיעוטו ולוקח התרופה הלז ולבל להביט על המרירות רק על הפועל שיצא ממנו עה) ובזה ימתקו דברי הפסוק בשמואל א' ט"ו כשהוציא שמואל לאגג להריגה אמר אכן סר מר המות שהמפרשים כלאו למצוא פתרונו אדרבה כנו עליו המות עד שהברח המה להוסיף מלת אכן סר וקרוב עלי מרירות המות עיין רש"י ולדברינו יבוא בשלום כנודע שאול לא טוב עשה שחמל על מיטב הצאן ועל אגג והי' לו להרגו תיכף ועתה הוציאו שמואל להורגו אמר אגג תדמה בנפשך שכעת יהי' תיקון על חטא שאול לא הוא שזה מעוות אשר לא יוכל לתקן וזה אמרו אכן באמת סר מרה מר המות שהוא חטא שהוא יותר מרה מהמות וראיה שהמות תרופה להעון דאותו לילה נתעברה ממנו שפחה וממנה יצא המן כנודע ועיין ליקוטי תורה מהר"י ז"ל בפרשת עקב וז"ל כל כוונת הש"ת להודיע כי לא מה שהיא טוב הוא טוב אמיתי כי היסורים הם למרק עון והם יותר טוב וכן הי' נחום איש גם זו אומר גם זו לטובה אף שהוא נראה רע בעיני הכל כנ"ל הרי מכל הנ"ל ומהרמב"ם לדידא דאף אם כפינן ליה בשוטים לאו שמיה כפייה כל שזה ס"א רק עלה היצר ואכן לתקנות נפשו ירדינן וא"כ א"א ליתני דשוה ג"כ לש"ע דהכניסה אית' בע"כ כיון דאף מה שאמרינן מלת בע"כ גבי עבד היינו כשליח שאינו רוצה הוא כמי שם המושאל דבאמת לית כאן בע"כ כלל וכלל וא"כ א"א לאמרם בחדא גווני. רק הש"ס אטמין ברמז הדין דשוה בע"כ מדאמר וכדברי ר"מ בארבעה האומר הן גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי רצה לחזור בשניהן חוזר וקאמר דאשמועינן ר"מ דיכול לחזור אע"ג דאית' בע"כ וקד"א דאינו יכול לחזור קמ"ל דיכול לחזור משמע דהדין דיכול ליתן בע"כ הוא מלתא דפשיטא ומדקאמר דאשמועינן חידוש אע"ג דאית' בע"כ מ"מ יכול לחזור ועיין מהרש"א ומהר"ם ש"ף במקומו ודוק וע"כ לומר דהדין דאית' בע"כ גם לדידן פשיט' דכן הוא מדקאמר דאשמועינן רבותא דיכול לחזור אע"ג דאית' בע"כ ש"מ דהדבר ברור דאית' בע"כ לכ"ע דאם רבנן פליגי' עדיין אין הדבר ברור כ"כ:

ומעתה יש לנו לתרץ מה שיש להקשות לפי דברי המרדכי ריש פ"ב דקידושין בשם הקדוש מרדוש והובא בסימן ל"ה סעיף ו' דאין שליח עושה שליח לקדש אשה משום דמילי לא מימסרי לשליח ואע"ג דגבי גט קיי"ל דשליח עושה שליח ולא הוה מילי משום דגבי גט יש מסירת הגט ולא הוה רק מילי הגם דגבי קידושין נמי איכא מסירת הטבעת או הכסף או השטר לא דמי דגט אשה מתגרשת בע"כ ומיד כשיגיע הגט ליד השליח הרי הוא כאלו מגורשת הלכך לא הוה מילי שהרי השליח יכול לגרשה בע"כ דיד השליח כיד הבעל אבל שליח של קידושין אם לא תאבה האשה אינה מתקדשת הלכך הוי מילי ע"כ א"כ ליתני עוד ששוו ג"כ לש"ע לענין דהכניסה שליח עושה שליח וליתא בקידושין ואף דלרבנן דקיי"ל כוותייהו דזכות הוא לו להעבד ואינו יכול לחזור ומשוחרר תיכף בקבלת השליח לדעת הסוברין כן א"כ לא שייך בזה שליח עושה שליח דהא משוחרר כבר בקבלת השליח מ"מ משכחת שפיר היכא דלא אמר בלשון תן או הולך רק החזר וכדומה דלא הוה כזכי אפילו בחוב ושחרור עבד דמי לחוב עיין סימן קכ"ה סעיף א' ובש"ך ס"ק ט' ובפרט לשיטת הרי"ף והרמב"ם דגיטא לא הוה עד דמטי לידיה א"כ שפיר שליח עושה שליח עו) ולדברינו לא קשה כלל דמאי טעמי' דשליח עושה שליח משום דאית' בע"כ ואית' בע"כ כבר אשמועינן באמרו וכדברי ר"מ בארבעה דיכול לחזור אע"ג דאית' בע"כ ש"מ דאית' בע"כ וכשאית' בע"כ ממילא נודע לנו דשליח עושה שליח דהא נכלל בכלל אמרו דישנו בע"כ ובע"כ נכלל באמרו יכול לחזור כנ"ל:

ט) **עוד** יש לנו לתרץ עז) מה דקשה לן ע' א"ה סי' ל"ב סעיף ד' דהרמ"א מביא י"א דכתב שטר קידושין על איסורי הנאה דפסול וי"א דכשר וכתב עליו הב"ש מתשובת הרשב"א שמביא הירושלמי שתופס עיקר כרבנן דאמרו דלא פליגי אלא דסובר דמקודשת איירי באיסור הנאה דרבנן ומאן דסובר דאינה מקודשת איירי באיסורי הנא' דאורייי וא"כ בקדשה באיסורי הנאה דאורייתא' לדברי הב"ש כ"ע מודים דאינה מקודשת אפילו בדיעבד ע' אה"ע סימן קכ"ד סעיף א' דגט שנכתב על איסורי הנאה בדיעבד כ"ע מודים דכשר ודעת הרמב"ם והטור והב"ח דכשר אפילו לכתחילה עיין ב"ש ס"ק א' וא"כ ליתני דשוה ג"כ לש"ע דבשניהן נכתב על איסורי הנאה כשר לא כן בקידושין ודלית' בקידושין קתני ואח"ז מצאתי קושי' זו בתשובת הרשב"א סי' תר"ג ות"ל הערתי' מדעתי וכוונתי לדעת קדושים ולכאורה יש לתרץ דמבואר בג"פ וז"ל כתב הב"ח דעיקר כדברי הטור דלכתחילה נמי כותבין על איסורי הנאה והא דקיי"ל דאסור להנות מאיסורי הנאה היינו דוקא כשמתכוין להנות אבל כשאינו מתכוין להנות אע"ג דאפשר שרי כמבואר בפרק כל שעה והכא בכותב גט לא מתכוין להנות ממנו כלל אלא לכתוב עליו גט ושרי לכתחילה ע"כ ולי נראה דא"ל לזה דהא קיי"ל דמלל"כ וגירושין מ"מ הוא ע"ש וא"כ דטעם דכשר בכתבו על א"ה משום דלגרש הוה מ"מ ומצות לאו להנות נתנו וא"כ במשחרר דמשחרר עובר בעשה לא אמרינן בכתבו על א"ה כשר וא"כ לא שוה ג"כ לש"ע אבל ז"א חדא דהא כבר אמרנו דאי לאו דעבד כייף נפשיה לא הוה משחרר ליה והתורה לא אסרה רק לשלחו לחפשי חנם כמו שכתב הרשב"א מפורש והבאתי דבריו לעיל שכתב הרשב"א דהוה כמוכרו לו והר"ת כתב דהוה כחוב א"כ הוה כמי מצוה דפריעת בע"ח מצוה כמבואר בחו"מ סימן ע"ג סעיף ה' מכתובות פ"ו ע"א והעיקר כדברי הר"ן דגם במצות דרבנן אמרינן מצות לל"נ ודלא כהרז"ה כמבואר בא"ח סי' תרמ"ע סעיף ג' אבל

לולב

עד) פירש למאמר חז"ל במדרש וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד זה מלאך המות הלא נהפך הוא:

עה) פירש בדברי הפסוק דשמואל מאמר אגג אכן סר מר המות ודמחוסר הבנה הוא:

עו) תירץ נחמד במה שיש להקשות על ש"ס דגיטין ט' דנקטו בג' דברים שוו ג"כ לש"ע ובאמת איכא ד':

עז) קושיא רבה על ש"ס דגיטין הנ"ל דמנה בג' דברים שוו ג"כ לש"ע ואיכא ד':

לולב או אתרוג של עכו"ם לכתחלה לא יטול ואם נטל יצא מיום הראשון ואילך דלא בעינן לכם הגם דאסור באכילה ובהנאה דמלל"נ הרי אף דיו"ט ב' לא הוה רק דרבנן אמרינן מלל"נ וכן דעת הרשב"א בתשובה סימן תשע"ו שכתב שמודר הנאה מחבירו ונתן לו לולב לצאת בו יוצא בו ביו"ט שני מטעם דמלל"נ ומביאו הרמ"א סימן תרמ"ט סעיף ב' ובש"י ביו"ד סי' רכ"א סעיף י"ד וא"כ הדרי הקושי' ליתני דמוה לענין כתבו על איסורי הנאה דכשר [הג"ה ולכאורה קשה לפי דברי הג"פ שאומר דמשו"ה שרי לכתוב על איסורי הנאה משום דמלל"נ והא הכא איכ' נמי הנאת הגוף דיש לו הנאה דהי' צריך לכייר אחר והיכא דאיכ' הנאת הגוף בהדי מצוה דעת הרבה מרבוותי' דלא אמרינן מלל"נ כאשר אבי"א להלן וא"כ איך התירו שכתבו גם על איסורי הנאה בדיעבד א"ת דטעמא משום מלל"נ. והי' צריך לומר שאסיר בדיעבד ולבל להנות מא"ה כמ"ש הרמב"ן ביבמות דף ק"ג עי' חידושי הרשב"א שם וגם דמריא דעובדי' דנשמע מפורש דמתיר לכתחילה היא הב"ח והב"ח עצמו סובר דהיכא דאיכ' הנאת הגוף בהדי מצוה דאינו מותר רק בשעת הדחק כאשר אבי"א להלן אי"ה:

הנה עיין נדרים דף ע"ו ע"ב האומר לאשתו הנאת תשמישך עלי הרי הוא בבל יחל דברו ואסור בה וכתב הר"ן במקומו ח"ל וא"ת הא מצות לל"נ (מצות פו"ר ועונה האמורה בתורה) וי"ל דכי אמרינן מלל"נ הני מילי לומר שאין קיום המצוה חשוב הנאה אבל מ"מ אי מתהני גופא בהדי דמקיים מצוה הנאה מקרי ומשו"ה אמרינן המודר הנאה ממעין טובל בו טבילת מצוה בימות הגשמים אבל לא בימות החמה הרי דעת הר"ן דהיכא דאיכא הנאת הגוף בהדי מצוה לא אמרינן מלל"נ ואסור וכן דעת הרי"ף עיין ש"ס ר"ה דף כ"ח המודר הנאה משופר מותר לתקוע בו תקיעה של מצוה והרי"ף גורס בגמ' המודר הנאה משופר מותר לתקוע לו (ולא בו) וכן גרסת בעל המאור וכן דעת הכל בו משום דאיכ' איכשי דיש להם הנאה כשהם בעצמן תוקעין ואיכא הנאת הגוף לכן קאמרו שמותר דוק' אחר לתקוע לו באותו שופר ולא הוא בעצמו משום דיש לו הנאת הגוף ג"כ והיכא דאיכ' הנאת הגוף ג"כ לא אמרינן מלל"נ ומביאם הב"י באו"ח סימן תקפ"ו סעיף ז' הנה דעת הב"י ג"כ כדעת הרי"ף דהיכא דאיכי הנאת הגוף בהדי מצוה לא אמרינן מלל"נ ועיין ביו"ד סי' רכ"א סעיף י"ג דכתב המודר הנאה משופר תוקע בו תקיעה של מצוה משמע אפילו הוא עצמו מותר לתקוע וסותר דבריו לאו"ח סימן תקפ"ו סעיף ז' הנ"ל והש"ך בשם הרבים עח) אבל בלתי ספק שט"ס הוא שם דהא שם ביו"ד לעיל מיניה בסעיף א' בשם תשובות מיימוניות כתב וז"ל אם אסר ספרו על חבירו אסור לנאסר ללמוד בו ועיין בש"ך ס"ק כ"ה שכתב ולא דמי למודר הנאה דלקמן דתוקע בו תקיעה של מצוה דהכא יש לו להשכיר ספרו והוא לומד בחנם וכן כתב הט"ז בס"ק מ' וז"ל כיון שאין טובה עליו ליתנו שהרי מקלקל בכך ונמלא מהנהו השכר שהי' צריך ליתן עט) וטעמא הי' עולה יפה שיאמר שאסור האוסר ליתן לו להנאסר מפני שמהנהו אבל במחבר לא נאמר רק שהנאסר אסור משמע אפילו בנוטל מעצמו ועדיין הקושי' במקומה עומדת למה אסור הנאסר אפילו תאמר דיש הנאה לנאסר מ"מ הנאה בהדי מצוה שרי כמ"ש בסעיף י"ג דתוקע בו ולא לו אע"כ דט"ס הוא שם וצ"ל לו במקום בו וא"כ המחבר סובר דהיכא דאיכ' הנאת הגוף בהדי מצוה אסור לכן אסור להנאסר ללמוד משום דיש לו גם הנאת הגוף דהי' צריך לשלם בעד שכר ספר ודמי למודר הנאה משופר שתוקע לו אחר בשופר כדי שלא יהי' נהנה הרי דעת הרי"ף ובעל המאור והכל בו והר"ן והב"י כולם סוברין דבדאיכ' הנאת הגוף ג"כ לא אמרינן מלל"נ אבל דעת הרמב"ם אינו כן עיין בפ"א מה' שופר ה"ג שופר של עולה לא יתקע בו ואם תקע יצא שאין בקול דין מעילה וא"ת הלא נהנה בשמיעת הקול מלל"נ לפיכך המודר הנאה משופר מותר לתקוע בו תקיעה של מצוה הרי דהרמב"ם גורס בו לא לו וקאמר מפורש הגם דנהנה בשמיעת הקול ואיכ' הנאת הגוף אעפ"כ אמרינן מלל"נ וכן הרא"ש ז"ל גורס בו וכן הטור כתב מותר לתקוע בו וכן רבינו ירוחם וכן האגודה והב"ח פוסק דבשעת הדחק מותר הוא עצמו לתקוע והרשב"א בנדרים הנ"ל מקשה ג"כ על הש"ס דקאמר האומר הנאת תשמישך עלי אסור כתב וז"ל הא מצוות במצות עונה ומלל"נ ומ"ש ממודר הנאה משופר דתוקע בו תקיעה של מצוה (הרי דהרשב"א גורס בו) וי"ל דהמצות איכה מחמתו רק מחמתה ומשום דמשתעבד לה ומחמת נדרו פקע שעבודה ועדיין קשה מ"מ הא איכ' מצות פו"ר דרמי' עליו וי"ל דאינו מחויב להקים זרע מזו האשה דוקא דהא אפשר לו באשה אחרת אלא עדיין קשה דא"כ באמר תשמיש כל הנשים עלי וזרע אין לו לא חייל נדרא דמצות הוא ומלל"נ ואפשר הנאת תשמישך לאו דוקא אלא באומר גיפך ותשמישך כמ"ש למעלה וזה נראה לי יותר. הרי כמה פירכא ופרוק' דקאמר הרשב"א ז"ל ואין דעתו נוחה לומר כמו הר"ן משום דהוה הנאת הגוף ג"כ והיכא דאיכ' הנאת הגוף לא אמרינן מלל"נ משום דבאמת הרשב"א בגרסתו בו ולא לו מוכח אפילו היכא דאיכ' הנאת הגוף אמרינן מלל"נ ולכן שפיר מקשה הרשב"א מ"ש ממודר הנאה משופר דמותר לתקוע בו תקיעה של מצוה הגם דאיכ' הנאת הגוף א"כ גם כאן באומר הנאת תשמישך למה אסור הגם דאיכ' הנאת הגוף ג"כ ומוכרח לתרץ בתירוצו ולא כר"ן:

פ) **ומה** שמראה הר"ן גמר' מפורשת ר"ה כ"ח המודר הנאה ממעין טובל טבילה של מצוה בימות הגשמים ולא בימות החמה משום דאיכ' הנאת הגוף דלכאורה נראה באיכא הנאת הגוף בהדי מצוה לא אמרינן מלל"נ לא קשה לכל הפוסקים הנ"ל כמו שכתב השעה"מ בה' לולב וז"ל דוקא במודר הנאה ממעין מיד כשטבל נגמרה המצוה ואי משהי רגע בתר הכי כמאן דנהנה גופו שלא במקום מצוה (ומזה הדבר עצמו ולא מגרמא ודו"ק) הלכך קאמר אבל לא יושב וכתב שכן מצא בספר רוקח (דו"ק בדבריו למה לא אמר יותר פשוט דלא צריכין לטעמא שמא ישהא כלל רק כיון דהוה בימות החמה הוי' קר ליה אחר שיצא מבית הטבילה והמצוה כבר נגמרה והוה שלא במקום מצוה משום דזה באמת מותר לכ"ע דלא הוה רק גרמא) הרי דעת הרמב"ם ורבינו ירוחם והאגודה והרשב"א והרא"ש והטור וש"ך בסימן רכ"א ביו"ד ס"ק כ"ט כולם סוברין אפילו באיכא הנאת הגוף בהדי מצוה אמרינן מלל"נ

עח) תירץ לסתירת דברי המחבר מא"ח סי' תקפ"ו סעי' ז' ליו"ד רכ"א

עט) דחיה לתירץ הש"ך והט"ז של סתירת המחבר הנ"ל

פ) סתירת ראיות הר"ן מש"ס ר"ה כ"ח דהנאת הגוף בהדי מצוה אסור

מצלל"נ והב"ח שם גבי שופר כתב דבשעת הדחק דוקא יכול הוא עצמו לתקוע בו הרי דאינו מתיר רק בשעת הדחק היכא דאיכא הנאת הגוף בהדי מצוה וא"כ למה מתיר בגט לכתוב על א"ח אף לכתחילה אך זה אינו קושי' דהנאתו שיש לו מאשר אינו קונה נייר אחר זה לא מיקרי הנאת הגוף בהדי מצוה רק הנאה גרמא שזה האיסור הנאה גורם שיהי' לו הנאה מהפרוטה שישאר לו דהא לא נהנה מגוף האיסור עצמו דהיינו מאיסור הנאה עצמה רק שאיסור הנאה גורם לו שיהי' לו הנאה וגרמא לכ"ע שרי בהדי מצוה אף להאומרים דהנאת הגוף בהדי מצוה לא אמרינן מצלל"נ וכשאני לעצמי יש לי פא) ראי' לאותן הפוסקים דס"ל דהנאת הגוף בהדי מצוה שרי מש"ס פסחים דף ח'

פא) ראיה לאותן הפוסקין דסוברין דהנאת הגוף בהדי מצוה שרי מש"ס פסחים דף ח'

בכפל מפולת על חמץ אפילו פחות מג"ט אין מחייבין אותו לבדוק מפני סכנות עקרב ומקשינן שם הא אמר ר"א שלוחי מצוה אינן ניזוקין ומשני שאני שמא יאבד לו מחט ואתי לעיוני בתרה פירש"י שמא יאבד לו מחט קודם לכן ומקשה תו וכה"ג לאו מצוה פירש"י דמתכוין למצוה ולצורכו לאו שליח מצוה הוא בתמיה ומשני דלמא בתר דבדיק אתי לעיוני בתרה פירש"י בתר דבדיק גמור כל המצוה ע"ש הרי דמפשיט פשיטא להש"ס הגם דאיכא הנאת הגוף בהדי' מ"מ מצוה גמורה הוא ועליה נאמר שליח מצוה א"כ ועכ"פ אף אותן הפוסקין דס"ל דבהנאת הגוף בהדי מצוה לא אמרינן מצלל"נ בגרמא יודה :

וגרסינן ביבמות דף ק"ג: אמר רבא הלכתא אחד סנדל המוסגר ואחד סנדל המוחלט ואחד סנדל של ע"ז לא תחלוץ ואם חלצה חליצתו כשרה (מוחלט כדאמרינן שאפילו בשעת שריפה קרי' רחמנ' בגד ושל ע"ז נמי הואיל להוליכה עבד ומשמשי ע"ז לאו לשריפה קיימה ואי משום איסור הנאה חליצה לאו הנאה דמצוה לל"נ) וכתב הרשב"א והרמב"ן במקומו ואי משום איסורי הנאה מצלל"נ ואי משום שנהנית שנתרת לשוק בכך מ"מ עבודה משום מצוה דרמי' עלה ומצלל"נ וכן פסק הרמב"ם בפ"ד מה' יבום וחליצה ע"כ וז"ל סנדל המוסגר והמוחלט ושל ע"ז שמניחין אותו ברגלי הצורות לא תחלוץ בו ואם חלצה חליצתה כשרה אעפ"י שאסור בהנאה ע"כ פב) הרי ש"מ בהדיא דגרמא מותר כיון דאינו נהנה מהסנדל עצמו רק הסנדל גרם לה שתוכל להתנשא אח"כ ועיין בראי' ו' בשם הר"ן והכא יש לו הנאה שהרי צריך לקנות סנדל אחר וע"כ דכזה הוי רק גרמא פג) [ג] נדרים ל"ה ע"ב ותורם את תרומתו ומעשרותיו ומקריב לו קיני זבים (כהן שהדיר את ישראל בהנאה ממנו) וכתב הר"ן וז"ל אע"ג דשרי לאו בההוא קרבן למיכל בקדשים זה אינו אלא גרמא הנאה בעלמא ושריה ע"כ הרי הגם דיש לו הנאה שיוכל לאכול מזה שתרם או נטל מעשר או מקדשים מ"מ משום דהוה רק גרמא שרי' (רק לעשותו לשליח מפורש אסור כמבואר ביור"ד רכ"א סעיף ב' פלוגתות המחבר והרמ"א ע"ש)

פב) הרווחנו אף לאותן דס"ל דהנאת הגוף בהדי מצוה אסור אבל בגרמא לכ"ע מודין דשרי :

פג) ראיה לדברי מדברי הר"ן נדרים ל"ה :

פד) והרב הג' מקאלים במכתבו הקשני על דברת הט"ז ביו"ד סי' א' ס"ק י"ז שכתב לחלק בין ברכת השחיטה דליכא ברכה על השחיטה דאינו מחויב לשחוט אם אינו רוצה לאכול אבל הפרשת תרומה הוה עיקר הברכה על הפרשת תרומה לא על איסור אכילת טבל שהרי מצות הפרשה אף אם אינו רוצה לאכול מהתבואה ע"ש והקשה ב' קושיות א' מדברי רש"י דגיטין מ"ז ע"ב בד"ה מדאורייתא שכתב וז"ל ולא דמי למעשר דאפילו למאן דאמר אין קנין לא מחויב לעשר על חלקו של נכרי דמעשר טבל ואסור לו באכילה ולאו מצוה דרמי עליו הוא אלא א"כ אוכלין או מוכרין דמשתרשי לי' אבל בכורים מצוה דרמי עליו הוא ע"כ וכתב הוא וז"ל הרי מדברי רש"י דתרומה לא הוה רק דבר המתיר באכילה דלא כהט"ז ולענ"ד אין ראי' ממעשר לתרומה כלל וכלל . דבשלמא מעשר דליה התורה י"ל לאו לעשותו מצוה דרמי עליה רק לדבר המתיר וראי' כשנוטל מעשר הרי מותרת באכילה אבל בתרומה כיון דגם בלקיחתו תרומה עדיין אסורה עליו משום מעשר הרי דליות התורה ליתן תרומה הגם שעדיין הוי' אסורה עליו באכילה ודוק. איברא דכדבריו נאמר בב"ח באו"ח סי' תרע"ו והובא דבריו ביד אפרים ה' פסח סי' תל"ב וז"ל שם שאם אין לו תבואה או שאינו רוצה לאכול אינו חייב להפריש תרומה עכ"ל וכן נאמר במחצית השקל באו"ח סי' תל"ד ס"ק ט' במאמר המוסגר ע"ש:

פד) תי' על קושי' הרב הג' מקאלים שהקשני על דברת הט"ז ביו"ד סי' א'

קושיא ב' אם כדברי הט"ז דתרומה הוה מצוה דרמי עליו קשה מנדרים ל"ו ע"ב התורם משלו על של חבירו צריך דעתו או לא ת"ש תורם את תרומתו ואת מעשרותיו לדעתו וכו' לדעתו דבעל הכרי הא קמהני לי' דעבד שליחותא. וקשה מה קושיא הא הרמת תרומה הוה מצוה ואף אם יהי' הנאה ע"י הרמה שיוכל לאכול השאר ג"כ לא חשיב הנאה כמו בחליצה אף דע"י זה הי' ניתרת לעלמא ע"כ ולא די דהקושיא ליתא אלא אף סייעתא נמי איכא דלא זכר שר דברי הרב בהג"ה ביו"ד רכ"א סעי' ב' הנ"ל גבי מודר הנאה מחבירו שכתב המחבר שמותר שילמדהו אבל אסור לאמר לו שילמדהו כתב הרב וז"ל וי"א ומתירין אפילו אמר לו שילמדהו וה"ה בכל דבר מצוה ובלבד בדבר הצריך שליחות כגון תרומה וע' בש"ך ס"ק י"ד שכתב על דברי הג"ה שכתב וה"ה לכל דבר מצוה וז"ל משמע דוקא דבר מצוה והטעם כיון דמצוה הוא ומצלל"נ ע"כ ואפילו הכי קאמר הרמ"א דבדבר הצריך שליחות כגון תרומה אסור לעשותו לשליח מפורש וכידע דהמקור דאסור לעשותו לשליח מפורש נובע מהש"ס הנ"ל לדעתו דבעל הכרי הא קמהני לי' וא"ת דזה לא הוה מצוה כשאר מצות דלא הוה מצוה דרמי עלי' א"כ איך איכא ילפותא לשאר דבר מצוה דרמי עליו כגון לתקוע לו שופר או לשחוט לו פסחו ע' קלה"ח סי' קפ"ב שאסור לעשותו לשליח מפורש ליתא דדוקא גבי תרומה דלא הוה מצוה דרמי עלי' אבל גבי מצוה דרמי עלי' אף לעשותו לשליח מפורש נמי שרי אע"כ לומר דתרומה נמי הוה מצוה דרמי עלי' ומינה ילפינן לבעלמ'. פה) וע' בב"ח שם שכתב וז"ל וגבי מודר הגם דהנאה הנאה דמעליא הוא ואינה אלא גרמא בעלמא ושרי ע"ש הרי דגרמא שרי וטעמ' דאסור לעשותו לשליח מפורש הוא משום דיש לו הנאה מזה עצמו שעושה אותו לשליח שהוא מעושי רצונו (לבד מאשר יאכל מהתבואה הנשארת דבזה אין איסור דהוה רק גרמא) והוה הנאה ממנו גופא מקודם עשיות המצוה דבזה אף הסוברין דהנאת הגוף בהדי מצוה שרי הכא יודה משום דהנאה בא לו מקודם העשיות המצוה וברור. פו) [ג] ר"ה כ"ח ע"א המודר הנאה ממעין טובל בו טבילת מצוה בימות הגשמים אבל לא

פה) ראיה לדברינו הנ"ל דגרמא שרי מדברי הב"ח שם :

פו) עוד ראיה לדברינו מש"ס ר"ה כ"ח

בימות החמה הגם שאשה שנדרה ממעין בטבילתה בימות הגשמים תהי' לה הנאה הגוף המים או כגון לאכול בתרומה מ"מ מותר כיון דהנאת הגשמים או הנאת טבילה לאו ממעין עצמו מתהני רק מגרמא מעין שמעין גורם לה או לו טהרה וע"ז מתהני מאכילה וא"כ אינם נהנים מגוף הדבר שנדרו ממנו רק מגרמא דיליה וגרמא שרי [ד] פז) עירובין דף ל' ע"א ככר זה עלי מערבין לו בה ופסק כן הרמב"ם פ"א מה' עירובין ה"ד וכתב רש"י ז"ל וז"ל דהא הנאה דמצוה הוא ולאו איסור עבד הרי דגרמא מותר כיון שאינו נהנה מהככר עצמו רק ע"י גרמת הככר א"כ הוה הנאה דמצוה ולאו איסור (הככר) עבד [ה] פח) עירובין דף ל"א ע"א קסבר רבנן אסור לקנות בית באיסורי הנאה (לשביח עירובו ולקנות שביתתו בקבר דהא הנאה הוא דמשתריא ליה אין לחוש וכל השמישי המת אסורין בהנאה) ור"י סבר מותר אלא הא דאמר רבא מצלל"נ ליתא כתנאי (דרבנן סברו מצות ליהנות נתנו ור"י סבר מצלל"נ) אלא אמר רבא דאי סבירא להו דאין מערבין אלא לדבר מצוה (ללכת אל בית האבל או לבית המשתה) דכ"ע מצלל"נ והכא בהא קמיפלגי דמר סבר (ר"י) אין מערבין אלא לדבר מצוה ומר סבר (רבנן) מערבין אפילו לדבר הרשות הרי מפי' הרש"י שמפרש מערבין לדבר מצוה ללכת לבית המשתה הגם דבבית המשתה הוה הנאת הגוף מ"מ מותר ומה יענו הסוברין דהנאת הגוף בהדי מצוה אסור וע"כ מטעם כיון דאינו נהנה מקבר עצמו רק מהמשתה והקבר לא הוה רק הכשר וגרם לו שיוכל לילך לבית המשתה וא"כ לא הוה רק גרמא ומותר [ו] פט) ר"ן סוכה רים לולב הגזול בד"ה של אשרה ושל עיר הנדחת וז"ל טעמא דילא בלולב ואתרוג של ע"ז ביו"ט שני משום דמצלל"נ ואע"פ שמקבל עליהם שכר אין זה אלא גרמא בעלמא כענין שאמרו המודר הנאה ממעין טובל בו טבילת מצוה בימות הגשמים כיון שאינו נהנה מגוף המעין ואע"פ שגרמתו לעלות מטומאה לטהרה ומכשירתו לכמה דברים לית לן בה וכדאמרינן נמי בחליל של ע"ז דאם חלל חלילתו כשרה אע"ג דמרויח מצוה בשעת חלילה אפ"ה כיון שאינה נהנה מגופה של איסור גרמא בעלמא ולית לן בה הרי דגם הוא מהפוסקים דסוברין דהיכא דאיכא הנאת הגוף בהדי מצוה ל"א מצלל"נ ואפ"ה אמר דגרמא שרי :

פז) עוד ראי' לדברינו מש"ס דעירובין ל'.

פח) ראי' לדברינו מש"ס עירובין דף ל"א :

פט) עוד ראי' לדברינו מר"ן סוכה רים לולב הגזול :

ל) **ולכאורה** ש"ס מפורשת מתנגד לן דגרסינן בנדרים דף ל"ג ע"ב היכא דנכסי בעל אבידה אסורין על מחזיר אסור לחזור משום דנהנה פרוטה דרב יוסף (דאמר ר"י העוסק במצוה פטור ממצוה ולא בעי למיתב פרוטה לעני בשביל אותה מצוה שמקיים הלכך אין מחזיר לו אבדתו) וקאמר דמותר לחזור דפרוטה דר"י לא שכיחא ואם כדבריכו דהיכא דאינו נהנה מגוף האיסור רק ע"י גרמא כ"ע מודים דמותר א"כ למה הוצרך הש"ס לומר דפרוטה דר"י לא שכיחא אפילו תאמר דשכיח הא זה בודאי לא הוה רק גרמא דע"י חזרת אבידתו פטור מליתן לעניא פרוטה שלו וע"כ דגרמא נמי אסור ולכן הוצרך לן טעמא דפרוטה דרב יוסף לא שכיח ולכאורה זה קושיא אלימתא לא) אבל אחר העיון קלת לא קשה כלל והנה מוכרח אני להביא ש"ס דלעיל המודר הנאה מחבירו שוקל לו את שקלו ופורע את חובו (דהא לא יהיב לי' בידים ממש) ומחזיר לו את אבידתו וקאמר הש"ס אלמא אברוחי ארי בעלמא הוא ושרי (דלא מידי יהיב רק שמבריח חובו מעליו ושרי) מאן תנא (דאברוחי שרי) אמר רב הושעיא זו דברי חנן (דאמר מי שהלך למדינת הים ועמד אחד ופרנס את אשתו חנן אומר איבד מעותיו וה"נ כי פורע חובו אברוחי ארי הוא שאין לו ללוה לפרוע החוב לאותו שנה ופרע בעדו כלום דאי רבנן דפליגי עליו ואמרו דישבע כמה הוציא ונוטל ה"נ ס"ל כי פרע חובו יכול לגבות מן הלוה ולהכי הוה הנאה במודר אם אין הפורע חוזר וגובה ממנו ואסור) רבא אמר אפילו תימא דברי הכל גבי מודר הנאה דיהיב ע"מ שלא לפרוע (כשלוה מזה במלוה התנה מפורש עם המלוה שלא יהי' כח לכופו לשלם רק כשירצה ישלם דהשתא כי פרעו זה לא הוה הנאה שהואיל ואי בעי לא הוי למגבי' מיניה כלום) מחזיר לו את אבדתו פליגא בה רבי אמי ורבי אסי חד אמר לא שנו (דמחזיר לו את אבדתו) אלא בשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבדה (שהמחזיר הדירו מנכסיו) דכי מיהדר מידעם דנפשי' קמהדר ליה (וליכא הנאה שאינו נהנה מנכסיו כלום) אבל נכסי בעל אבדה אסורים על מחזיר (דמחזיר מודר הנאה מבעל אבדה) לא קמיהדר ליה (דאי קמיהדר ליה) קא מהני ליה פרוטה דר"י וחד אמר אפילו נכסי בעל אבדה אסורין על מחזיר מיהדר לו ומשום פרוטה דר"י לא שכיח [ועיין פרש"י שכתב פרוטה דר"י לא שכיח וז"ל דלא שכיח כה"ג דליהוי שביק ולא יהיב פרוטה לעני בשביל אותו מצוה והר"ן והרא"ש פירשו פרוטה דר"י לא שכיח שיזדמן להם עני באותו שעה והכ"מ לדינא עיין ר"ן פרק ב' דסוכה במשנה העושה סוכתו בין האילנות בד"ה ואיכא למידק ודו"ק היטב] והשתא קשה מה זה שקאמר הש"ס פרוטה דר"י לא שכיח אפילו תימא שכיח וא"כ בודאי בעת שהוא עוסק בחזרת האבדה יבא עני וצריך ליתן לו פרוטה מ"מ לא עדיף ההוא פרוטה שצריך ליתן לעני בתורת צדקה יותר מאלו הי' חייב לאותו עני פרוטה בחוב גמור ומשום החזרת האבדה מאותו פרוטה מיפטר נמי לא עדיף מאלו בעל אבדה משלם ההוא חוב לאותו עני מכיסו והא אכן אמרינן דמודר הנאה מחבירו פורע לו חובו אפילו הי' המלוה דוחקו לפרוע לו כמבואר להדיא ביו"ד סימן רכ"א בש"ך ס"ק ז' וע"כ לומר דר' אמי ור' אסי סוברין כרבא הנ"ל דמוקי למתני' גם לרבנן ומתני' מיירי דחוב שמשלם הוא חוב שנטל ע"מ שאם ירצה שלא לפרוע דאי בחייב לפרוע והוא פרע בעדו הגם שאינו נותן לו בידים ממש והוה רק גרמא מ"מ אסור דרבא ס"ל דגרמא נמי אסור ולכן אצריך להו לומר דפרוטה דר"י לא שכיח דאי הוה שכיח הי' אסור הגם דהוה גרמא מ"מ אסור כרבא וא"כ כשאנן פוסקין דלא כרבא כמבואר ביו"ד סי' רכ"א רק אפי' בהלואה ע"מ לפרוע וגם אפילו באיכא משכון על הלואה מ"מ שרי הוא לשלם ולהחזיר לו המשכון מטעם שכתב רש"י ז"ל בהמשנה כיון דאינו נותן לו בידים ממש הוה רק גרמא ושריא ממילא לא בעינן לן למימר דפרוטה דר"י לא שכיח דאפי' תימא דשכיח מותר משום הנ"ל דלא עדיף מה שחייב ליתן לצדקה יותר מחוב ולא עדיף מה שאינו נותן מלבד החזרת האבדה מאלו בעל אבדה עצמו נותן הפרועה מכיסו ומשלם חובתו דשרי ודו"ק :

ל) קושיא רבה למה שאמרנו דאפילו הסוברין דהנאת הגוף בהדי מצוה אסור יודים דבגרמא מותר דמתנגד לן ש"ס מפורש דנדרים לג.

לא) תירץ נכון ומספיק לקושי' הנ"ל.

ובאמת מה שאנו פסקינן דלא כרבא טעמא רבה איכא משום דבהכרח לן למימר דמה דקאמר ר"א כאן בנדרים אפילו תימא ד"ה ומתני' איירי בלוה ע"מ שלא לפרוע דמוכח מיניה לומר הא בלוה ע"מ לפרוע אסור לו לפרוע הגם דאינו משלם לו בידים ממש כמו שכתב רש"י במשנה מ"מ אסור דרבא סובר גרמא אסור לאו להלכתא אמרה רק בדרך שקלא וטריא די"ל לומר דיבא מתני' לכ"ע אבל לדינא יודה רבא דגרמא מותר דאל"כ יקשה דידיה דאמר ביבמות דף ק"ג הכ"ל אמר רבא סנדל של עכו"ם לא תחלוץ ואם חלץ כשרה הרי דמתיר רבא החליצה הגם דאיכא גרמא דעי' החליצה יכולה להתכשר לכל גבר ואיכא הנאת הגוף מ"מ שרי' ואין לומר משום דכבר חלצה שכבר הי' הנאה בדיעבד ומה דהוה הוה ובזה דוקא שרי' ז"א דמה בדיעבד איכא כאן אדרבה כיון שאין החליצה חליצה ולא תהי' לה שום הנאה כמש"כ הרשב"א והרמב"ן שם דאם תאמר דחליצה פסולה היא לאו שום הנאה הי' לה ובפרט לפי מה שפסק רבא עצמו בתמורה דף ד' דכל מידי דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני ואי"ת דרבא יסבור לדינא דהגרמא אסור כמו שמשמע בנדרים הנ"ל הוי ל"ל אם חלצה פסולה אע"כ ככ"ל דרבא נמי לאו לדינא אמרה:

ומעתה לדקו לנכון דברי הרמב"ם בפ"ו מה' נדרים ה"א שכתב וז"ל שנים שנאסרה הנאת כל אחד מהם על חבירו בין בנדר בין בשבועה הרי אלו מוהרין להחזיר אבדה זה לזה והקשה עליו הלחם משנה וז"ל וקשה דכיון דפסק דבין בנכסי בעל אבידה אסורין על המחזיר בין בנכסי המחזיר אסורין על בעל אבידה א"כ לא חיים לפרוטה דר"י דבנכסי בעל אבדה אסורין על המחזיר אמר בפ' אין בין המודר דמותר להחזיר משום דפרוטה דר"י לא שכיח וא"כ איך פסק בפ' י"ג מה' גזילה דשומר אבדה הוה כש"ש משום פרוטה דר"י דהיינו טעמא שטעמו שם ר"י ש"ש משום פרוטה וי"ל דהך פרוטה דהכא דהוה בשעה שמוליך האבדה לביתו דאתי' עניא ולא יהיב לי' פרוטה וכדפירש שם הרא"ש ז"ל לא שכיח דבאותה שעה פורתא לא שכיח דאתיא עניא אבל כ"ז שהאבידה בביתו דהוה זמן רב שכיח שבא עני כמה פעמים והוא נפטר מן הפרוטה ולכך חשיב כש"ש ע"כ:

והנה תירוצו לא יקושב רק לפי' הרא"ש והר"ן שם דלפי פירוש של רש"י ז"ל שמפרש פרוטה דר"י לא שכיח וז"ל דלא שכיח כה"ג דלהוי שביק לעניא ולא יהיב פרוטה בשביל אותו מלוה פשיטא שאין לחלק כחילוקו הנ"ל אלא רק לפי פירוש הרא"ש והר"ן שם ככ"ל נמי לא אתי' דלדבריו יסבור הרא"ש והר"ן דכ"ז שיש האבידה בביתו אפילו זמן רב פטור מליתן פרוטה לעניא משום דר"י לג) ובהדיא כאמר להיפך בדברי הר"ן סוכה פ"ב גבי העובה סוכתו בין האילנות וז"ל המודר הנאה מחבירו מחזיר לו אבידתו אע"ג דמהני' לי' פרוטה דר"י משום דלא שכיח ואי כ"ז שאבידה בידו מיפטר מליתן פרוטה לעני הא ודאי שכיח טובא אלא ע"כ לא מיפטר אלא שעה שהוא עוסק בה כגון טלית של אבידה שמטחה לנערה או בהמה שכוחן לפניה מזוכות דלא שכיח שבאותו שעה יבא עני וישאל ע"כ ועי' עוד בר"ן שם שכתב וז"ל ודאי בשעה שאבדה משומרת בתיבתו לא מיפטר דעוסק במצוה אמרינן ולא מקיים מצוה ומי שאבדה בידו אעפ"י שמקיים מצוה אינו עוסק בה אלא בשעה שמנערה לצרכה ובההיא שעתא פטור למיתב פרוטה לעניא ע"כ ולדברי הר"ן כוטים דברי הרמב"ם בפי"ז מה' גזילה ה"י שם שכתב וז"ל שומר אבידה כשומר שכר הוא מפני שהוא עוסק במצוה ונפטר מכמה מצות עשה כ"ז שהוא עוסק בשמירתה ע"כ מדנקט ב' פעמים לישנא דעוסק ולא כתב כ"ז שאבדה תחת ידו הכהו ש"מ דס"ל דוקא בעוסק בה דהיינו לנערה אז פטור אבל באינו עוסק אף דבביתו הוא לא נפטר משו"ה וכמו שדייק הר"ן הנ"ל בלישנא דש"ס דנקט עוסק כן יש לדקדק בדברי הרמב"ם ע' משפטי שמואל סי' ק"כ שכתב דדברי הרמב"ם כאמרים בקלירת האומר ויש לדקדק בו כבדברי הש"ס וא"כ הדרי הקושי' לדוכתא לג) ולפי דברינו הנ"ל ניחא דאף אם הוכח דלא כר"י ושכיח אעפ"כ מותר להחזיר ככ"ל ובזה יצא כמין חומר דברי מחנה אפרים שכתב בה' זכייה מהפקר סימן ד' שחקר במי שאסר נכסיו על עצמו אי הוה כמפקיר ויכולים אחרים ליטלו ממנו בע"כ או לא. חקר ומלא שכתב הר"ן בנדרים דף פ"ה בד"ה רבא אומר גבי מתני' באומר הכהנים נהנים לי הגם דהוה טובת הנאה ממון מ"מ כיון שאמר הכהנים נהנים לי אסרה על הכהנים ואחרים ממילא אסורין משום דהוה תרומה או מעשר וא"כ הוה הפקר ולכן נוטלין ממנו בע"כ וכתב ומהא שמעינן שהאוסר הנאת פירות על עצמן יכולין אחרים ליטלו בע"כ וכתב הר"ן שכן כתב הרשב"א כנ"ל וכתב המ"א הנ"ל וז"ל ונ"ל דהרשב"א יודה דיכול זה הנאסר ליתנם לעניים דמללל"כ וכדאמרינן בפרק בכל מערבין ככר זה עלי מערבין לו בה. וכתב עליו הגאון מליסא בחו"מ סימן רע"ה ס"ק א' וז"ל מה שכתב מי שאסר נכסיו יכול ליתן מהן לצדקה ישתקע הדבר דהא מבואר בר"ה הנודר הנאה ממעין טובל בה טבילה של מצוה בימות הגשמים אבל לא בימות החמה דאף דמללל"כ מ"מ במצוה שיש נ"כ הנאה אסור וא"כ מתנה לעני כהי דאית ביה נ"כ מצות לצדקה הא מ"מ אית נ"כ הנאת מתנה דהעני יחזיק לו טובה וכמו שאסור מתנה לנכרי מההיא טעמא ועוד דהא פוטר עצמו מפרוטה דיליה ועדיף מפרוטה דר"י דלא שכיח והיינו שיזדמן לו עני בשעת נעילתו משא"כ הכא כהכה בשעה שהעני עומד ונוהן לו והא דקאמר מערבין לו בה נראה נ"כ שמערבין לדבר מצוה שאין לו בה הנאה אבל הולך לדבר מצוה שיש לו בה הנאה כגון לנשואין ואלו לא הי' לו ככר זה הי' מוכרח לקנות בפרוטה שאר דברים לצורך עירוב ומערב בהככר הרי נהנה במה שמשתכר פרוטה והקיר. ולדברינו אינכו קשה כל קושיותיו לד) ברא"ש מש"כ הא מבואר הנודר הנאה ממעין טובל טבילות של מצוה בימות הגשמים אבל לא בימות החמה הרי היכא דאיכא הנאת הגוף בהדי מצוה אסור מאחרי דאברהם איך נעלם מעיניו דפלוגתא רבה איתא בזה בין גדולי הראשונים שהבאתי לעיל והוא מחליט בפשיטות דלא אמרינן מללל"כ היכא דאיכא הנאת הגוף בהדי מצוה ולדברי המ"א בודאי לא קשה כלל [א] משום דהמ"א מסבב דברתו כלפי הרשב"א דהרשב"א יודה דמותר ליתן אותו הממעות לצדקה ושפיר קאמר משום דהרשב"א גופא סובר דהיכא דאיכא הנאת הגוף בהדי מצוה שרי

ושום

לג) קו' על תי' הל"מ בפ"ז דנדרי' ה"א שנעלם ממנו ר"ן דפ"ב דסוכה שמפורש יוצא להיפך מפיו.

לג) תי' נכון על קו' המ"ל הנ"ל על הרמב"ם דפ"ז דנדרים ה"א:

לד) דחיה לדברי הליסא דסימן ער"ה דדוחה דברי המק"א במקום שהצדק אתו תלין.

והוא לשיטתו ופא דאמרינן שמודר הנאה ממעין טובל בו טבילה של מצוה בימות הגשמים אבל לא בימות החמה שמשא אחריכא איכא כאשר אמרנו לעיל שמא ישהא ויהי' הנאה שלא במקום מצוה אבל כל במקום מצוה אף דאיכא הנאת הגוף שרי משום דאמרינן מצלל"כ לפיכך בעבי דליכא חשש שמא ישהא הגם דאיכא הנאת הגוף לא איכפת לן לה) [ג] לדינו של מ"א כ"ע יודה אף הסוברין דהיכא דאיכא הנאת הגוף בהדי מצוה אסור הכא יודה משום דדינו לא הוה רק גרמא דהא הוא לא נהנה מפרוטה עצמו שנתן שהיא אסורה עליו הא נותן לה ואזלה רק הפרוטה זאת גרמא לו שלא יתן פרוטה שלו ויהנה מפרוטה שלו (בעת שיקנה דבר מה עבורה) ובפרוטה עצמו אין לו הנאה שאין הנאה ממעות נקרא הנאה דלאו הנאה של ממש הוא ובגרמא כ"ע מודים דשרי כנ"ל ובזה לא קשה כמו קושייתי דספני יחזיק לו טובה א"כ יהי' לו הנאה כיון דזה רק גרמא לו) ושפיר מבי"ז ראיה ברורה דומה לדומה מכבר זה עלי מערבין לו בה דשם נמי לא הוה רק גרמא דאיכו נהנה מכבר עצמו רק כבר זה גרמה לו שיכול לילך למקום שרולה לז) וכמה רב חילא לדיכין שאומר כדברי הגאון מליסא שהש"ס דקאמר מערבין לו בה איירי במערב לדבר מצוה דוקא דכל כי האי לריך קצד לתמכו כי הרואה מאמין ואיכו מאמין דכל כי האי לריך אמורא לפרש דבריו בפרט מש"כ שמיירי שמערב לדבר מצוה הייכו לילך לדבר מצוה שאין לו הנאה אבל יש לו הנאה כגון כשואין לא. לא זכר שר דברי רש"י מעירובין ל"א שהבאתי לעיל שכתב הולך לדבר מצוה לבית המשתה שרי מפורש יולא מפי רש"י דהגם דאיכא הנאת הגוף בבית המשתה שרי משום דלא מתהני מהקבר עצמו רק מהמשתה דהיא מגרמת הקבר וזה שפיר דמי ולא איכפת לן . ובעיקר הדבר מה שדוחה המח"א שם דברי הר"ן והרשב"א דס"ל דאם אסר נכסיו עליו בהנאה דיכולין אחרים ליטול בע"כ לח) יש לי לסביא ראי' לדבריו מדעת המ"ל בפ"ה מאישות ח"א בדעת רש"י וז"ל אך אם באנו ללמוד מדברי רש"י ז"ל יש ללמוד דמי שאסר עליו איזה דבר בקונם ולא הזכיר אכילה דקיי"ל דאסור בהנאתו וקידש באותו דבר דאף דלמקדש לא שוה כלום דהא איה ניכהו מ"מ כיון דאשה מותרת בהנאת אותו דבר מתקדשת בה דבתר דידה אזלינן ע"כ הרי באסר עליו בקונם יכול לקדש בו אשה א"כ יש לו בו דין ממון וא"ש :

לה) עוד דחיה לדברי הליסא הנ"ל :

לו) הסבר פנים לדברי המח"א הנ"ל :

לז) דחיה לדברי הליסא הנ"ל דלא זכר שר דברי רש"י דעירובין ל"א

לח) ראי' ברורה לדברי המח"א דס"ל דבא"ה אסור ליטול ממנו בע"כ מדברי מ"ל בפ"ה מאישות :

לט) ראי' לדברינו מדברי הספר אפרים סי' ל"ח :

לט) **ועיין** ביו"ד סי' פ"א בש"ך ס"ק ב' שכתב וז"ל כתב בשער אפרים סי' ל"ח חמאה שבישלו בקדירה של בשר ב"י הטלה דלכר חנוכה שרי דמלות דרבנן נמי לנ"כ (כהר"ן) וכן כתב הפמ"ג בפתיחה הכוללת שלו על או"ח אות כ"ע הרי אף היכא דאיכא הנאת הגוף דלולא זאת החמאה הי' לריך לפרוטה אחרת על שמן ולא הוה רק מלות דרבנן מ"מ עדיין אמרינן מצלל"כ משום דזה לא הוה רק גרמא וגרמא שרי הגם דהמעיין בש"א עצמו יראה שהרב הש"ד לא עיין כל לרכו בהעתקתו כי באמת בש"א כאמר דאסור לכ"ח מ"מ עדיין דבריכו במקומן עומדין רואים גם מש"א עצמו מדכתב הוא עלמו טעמו לאסור כיון דכ"ח בעי שיעור ובב"ח כיון דאסיר בהנאה ואין לו ביטול לעולם כאותי מכתת שיעורא ולא קאמר כדברי הגאון מליסא דאסור משום דאיכא הנאת הגוף ע"כ דלא שמיע ליה כלומר לא סבירא ליה ועיין פ"ח ס"ק ג' בסימן פ"ז הנ"ל :

ועיין בטור יו"ד סי' רכ"ד בב"י בסופו בשותפים שאסרו זה על זה הנאה כתבו התוס' והרמב"ן דמותרין לכנוס בבה"כ לפי שהוא כחלר שאין בו דין חלוקה ומותרין בס"ת קריאה של מלוה משום דמצלל"כ ומזה הטעם אין אחד מהקהל יכול לאסור להקהל הספר וכן פסק הרשב"א שאין אדם יכול לאסור ספרים ע"כ :

ק) **והשתא** דסרוחכו דגרמא לכ"ע שרי בוא יבוא בריכה דברי הב"פ מקושי' אשר הקשיכו עליו לעיל הא אית לי' הנאה מהכייר האסור בהנאה דלולא זה הכייר הי' לריך לקנות בפרוטה אחרת שלו משום דאין זה נקרי' הנאה דהא לא נהנה מהכייר עצמו רק שזה הכייר גורם לו שיהנה מפרוטה שלו שישאר לו פרוטה שלו בכיסו וגרמא לכ"ע שרי וא"כ נשאר הקושי' השניה הנ"ל במקומה עומדת עכ"ה] :

ק) תי' על הקו' הנ"ל שהקשינו על הב"פ .

והנה לתרץ דלכאורה מתנגד לן ש"ס חולין דף ח'. סכין של ע"ז (דאסורה בהנאה) מותר לשחוט בה מקלקל הוא (דבחייא עומדת לגדל ולדות ולחרישה) ומסוכנת אסור (דהוה מתקן אם לא ישחטנה תמות) וקשה למה במסוכנת אסור ובריאה לריך לטעם דהוה מקלקל תיפוק לי' דמצלל"כ דהוה עשה לשחוט ואי במסוכנת ובבריאה כשלא יהי' טעמ' דמקלקל תאמר דאיכא הנאת הגוף בהדי מצוה ואסור א"כ מה יענה הרשב"א והסולכים בשיטתו וא"ת דלריך לטעמ' דמקלקל דזולתו תאסר משום דיהי' לו הנאה לאחר שחיטה לאחר שנגמרה המלוה ויהי' לו הנאה שלא במקום מצוה ז"א שאז לא תהי' רק גרמא דהא לא נהנה אז מהסכין עלמו רק מגרמת הסכין וגרמא לכ"ע שרי וע"כ לומר דשחיטה לא הוה מצוה אשר אכילה תאמר מצלל"כ. דהא דאמרינן מצלל"כ הוא במלוה שלא סגי בלאו הכי כגון שופר לולב כ"ח וכדומה שאי אפשר בשום אופן זולתם והתורה ליותה עליך בע"כ לקיימם במלוה כזו אמרינן מצלל"כ אבל במלות שחיטה דסגי בלאו הכי דהתורה לא ליותה עליך ומייבך שתאכל בשר דוקי' רק התורה חייבך באם שתאכל בשר אז מקודם תשחוט בזו לא אמרינן מצלל"כ כיון דיש לו ברירה לבלתי עשותו ועושה ש"מ דהוא רלון עלמו ולא רק רלון הש"ת ולכן ל"א גבה מצלל"כ ודו"ק ולזה מדיק לשון רש"י ז"ל בר"ה כ"ח ח"ל מצלל"כ לישראל להיות קיומם להם הנאה אלא לעול על לואריהם כיתנו דלכאורה הסיא לעול על לואריהם כיתנו מיותר הוא אע"כ דזה כוכת רש"י ז"ל דהא דאמרינן מצלל"כ הוא דוקי' במלות דהם להם לעול על לואריהם ושלא יוכל בשום אופן להתרשל מהן אבל לא במלות שהן רשות ועי' תוס' שבועות ד"ה האוכל נבלה דף כ"ד. דסבירי' להו דזבחת הוה עשה והריב"א סובר דתבחת הוה רק תיקון סלאו ועי' רמב"ם פ"א מה' שחיטה ה"א וז"ל מלות עשה שישחוט מי שירלה לאכול בשר וכתב עליו הכ"מ שם ח"ל לומר שאיכו מלוה שמחויב בה האדם לעשותה עכ"פ כמו תפילין שופר סוכה לולב הרי דהרמב"ם הגם דסובר כדעת התוס' דהוה מ"ע מ"מ ס"ל דלא דמי

לשאר

לשאר מצות והוא רק רשות וא"כ כשבאנו לכלל זה דהגם דבעת שעושה הוי מ"ע כל דאי"ם מחויב לקיימה בע"כ לא הוה מ"ע א"כ גם נמי כשהיא גוזלה דהגם דהמגרש כשיגרש מ"ע הוא שיגרש בשטר אבל מ"מ איכא מהמצות שמחויב לעשותם ולא שני גזלתם רק המ"ע הוא כשרוצה לגרש שיגרש בשטר כמבואר ברמב"ם והבאנו דבריו א"ש להלן וא"כ לא חשיב גם מ"ע שיאמר בה מצבי"ש ושוב ראיתי שהג"פ בעצמו לא מחשיב למ"ע רק במגרשה משום שלא בה ערות דבר דהוא מצוה לגרשה לא כן בלא שלא בה ערות דבר לא הוה מ"ע. וא"כ מוכרח לשיטת טעמי' של הגאון משום אפשר ולא קעבדין ושרי והיטב כח הדוחה מהחלקת מחוקק עליו דשא יש לו הנאה דהי' צריך לקנות כ"יר אחר שהגם דשוה רק גרמא ככ"ל מ"מ גבי רשות גם גרמא אסור כמבואר בשכין של עכו"ם הנ"ל וא"כ אינו מותר לכתוב על ח"ה רק בדיעבד קא) וא"כ אין קו' ליגזכי דשוה ג"כ לש"ע כתבו על ח"ה דכשר. דבדיעבד לא קתני [הגה קב) ולכאורה יש כאן הרהורי דברים אי שרי לשחוט בריאה בשכין של עכו"ם לצורך יו"ט לפי מה דמבואר ברמב"ם ומביאו המ"א באו"ח סי' תקכ"ט ס"ק ב' דביו"ט מצוה לאכול בשר ומצבי"ש ולכאורה יתלה הדבר אי אמרינן מצבי"ש היכא דאיכא הנאת הגוף בהדי מצוה והוא פלוגתות הראשונים ככ"ל אבל ז"א לכ"ע אי דהא דאמרינן דהוי מצוה לאו על אכילת הבשר בעצמו אמרינן קג) דשמחה איכה בא מחמתה כגון מלה מרור רק מפני שמחויב בשמחת יו"ט ואין שמחה אלא בבשר לכן אמרינן דמצוה לאכול בשר אבל עדיין היא גופא איככה המצוה לכן אין לומר גבה מצבי"ש ודו"ק קד) ב' והיא העיקר דבשעה שנהנה עדיין לא מקיים המצוה וכמו דאמרינן דבעינן דבעידנא דקמעקר ללאו מקיים לעשה וכמו כן הכא בעידנא שנהנה שמוחט בשכין של עכו"ם אף אם ישחוט ביו"ט עצמו וליכא בכמלא בשר אחר בעולם עדיין אין עשה שיכף הנאה לו מהשבר רק אח"כ ודו"ק עכ"ה] קה) וראי' מגיטין דף כ' שלחו מהם כתבו על ח"ה כשר כפק לוי דרשה משמיה דרבי' ולא קלטוה (משום דאמר לה משמיה דיחידאה) משמיה דרבים וקלטוה אלמא (מדטרח כולי האי דליקבלוה) דהלכתי' כוותי' ע"כ ואי אמרינן מצבי"ש אפילו גבי מצות הרשות כמו שחיטה ומשום דמ"מ השתא מיהו הוי מצוה למה הולרך ללוי לטרוח כולי האי הלא ש"ם מלא בכמה מקומות דאמרינן מצבי"ש וכאן כמי הוה מ"ע לגרש בשטר כמו שכתב הרמב"ם בפ"א מה' גירושין ח"ל מ"ע שיגרש המגרש בספר. אע"כ לומר דזה לא הוה מצוה אשר עליה נאמר מצוה לב"כ מטעם הנ"ל דאיככה חוב עליו לקיימה עכ"פ. והמ"ע לא הוה רק כשיגרש יגרש בשטר ודלא כמצות הרועים בערך מצבי"ש ע"ש ודו"ק :

קו) **ועוד** ראי' לדברינו דמצוה כשחיטה וגם לאו מצוה איקרי ולא אמרינן גבה מצבי"ש מעירובין הנ"ל דמבואר דהיכא דהכיח העירוב בבית הקברות תלוי אם כימא אין מערבין אלא לדבר מצוה מותר דמצוה לב"כ אבל אם מערבין אף לדבר הרשות אסור דחשיב הנאה, וקשה דאף אם מערבין לדבר הרשות ג"כ כימא מצבי"ש דהא מקיים מצות עירוב ומברכין עליו אקב"ו על מצות עירוב וההנאה מדבר הרשות הוא רק גרמא וככ"ל ולמה אסור אע"כ כדברינו דמצות כאלו לאו שמייהו מצות דהא שני בלעדם ומצות עירוב הוא כשרוצה לילך אז צריך להכיח העירוב אבל איכנו מחויב בה כשאר מצות ודמי' לשחיטה וגם ככ"ל :

קז) **ובזה** יצא לנכון קושית המ"א באו"ח סי' שס"ע דמקשה למה בכהן מעותיו לנחתום שיפי' לו חלק בעירוב אמרינן דאין לו בו חלק דמעות איכם קונות הא מבואר בחו"מ סי' קל"ע דיין לקידוש קונה במעות משום דגבי מצוה העמידו דבריהם על דין תורה דמעות קונות ומ"ש עירוב והכיח בקושי' ע"ש אולם לדברי מעיקר' הקו' ליתי' דמצות עירוב לא דמי' למצות קידוש כאוכלא לדכי דמצות קידוש לא שני בלאו הכי ואין לו השלומים אם לא יקדש לא כן עירוב שני בלאו הכי ושלא ילך הגב דעירוב כמי הוה מצוה כמבואר באו"ח סי' שס"ו סעי' י"ג מ"מ לא דמי' לשאר מצות כלל והתם דמצוה לחזור אחריה הוא משום שלא יצא למיכשול ע"ש ודו"ק קח) ובזה יפול דברי הפני אריי' בסי' ס"ו שכתב שמותר לנקר בשר מאיסורי חלב ודם של מי שמודר הנאה ממנו שהרי אם רצה המודר לעבור על המצות יכול הוא לאוכלו בלא ניקור ואין מעכב על ידו רק חפלו לקיים המצוה ומצבי"ש ולדברינו בזה ל"א מצבי"ש כיון דהוה רק רשות לאכול או שלא לאכול ואינו מחויב בדבר קט) גם מש"כ אח"כ אמכם למצות הבשר לאולי' מידי דמו אסור. דמלבד הנאת המצוה מהנהו ג"כ שהמלח ממתק את הבשר וכותן בו טעם וכמלי' מהנהו מה שעושה להיות ראויה למאכל שלחנו ע"כ אמת דאסור מטעם דברינו הנ"ל דבזה לא אמרינן מצבי"ש כיון דהוה רשות אבל לא מטעמו דטעמו מיפרך לכ"ע דגרמא מותר לכ"ע וזה שבא המתקה לבשר הוא רק גרמא בעלמ' ולית לן בה (א"ת דהוה מ"ע) :

ועוד יש להרץ דהכה מבואר באבני מלואים סי' קל"ע סעיף י"ח וז"ל ומהשיא טעמי' כראה דשטר קידושין פסול אם כתבו על ח"ה אע"ג דגיטין כשר אפילו בא"ה דאורייתי' ואתקש הויה ליציאה מ"מ שאני גט דהוה בע"כ לא בעי זכייה רק כתיבה לחודא שני וכש"כ אבל קידושין דליתא בע"כ ובעי' מדעתה איתא כמי בתורת זכייה כמו שאר שטרי הקנאה יפסול אם כתבו על ח"ה עכ"ל. א"כ ידעני הא דכשר בגט דכתבו על ח"ה משום דכשר בע"כ. ודשוה גיטא כשים לש"ע לענין בע"כ, כבר אמרנו לעיל דגילה לן זה מאמרו וכדברי ר"מ בארבעה וככ"ל, וא"כ כשידענא דאיתא בע"כ ממילא ידענא דכשר דכתבו על ח"ה ואינו צריך ללמדו דפשוט :

[הג"ה **ועיין** אב"ע סי' ל"ב בהגה שם שמביא פלוגתא אם כתב שטר קידושין על המחובר לקרקע ודעת הרשב"א בתשובותיו סי' ת"ר דכשר ועיין רשב"א בתשובותיו סי' אלף רל"ב וא"כ לכאורה קשה מה מהכי הש"ס דליתא בקידושין קתני א"כ ליתני מחובר דבשביהם פסול מחובר, ולא כן בקידושין דכשר מחובר ובקושיא זו הרגיש הרשב"א בעצמו באלף רל"ב אולם בתי"ר כתב שיש ליישב ע"ש וע' בתשובותיו סי' תר"ג ודוק. עכ"ה] קי) ולענין מה דפשיטא לי' לשגאון מליסא דמלי גיטך מעל גבי קרקע בעבד מהכי לאו מילתא דפשיטא הוא דבמחלוקת היא שנויה מן אמת דדעת השכתב אליהו שער ו' סי' א' דעלי גיטך מעג"ק מהכי בעבד ומביא ראי' לדבריו ע"ש וז"ל אשר ע"כ כ"ל דהך דיכא

קא) פי' על הקו' דהקשינו לעיל

קב) דין מסודש.

קג) הסבר הדבר.

קד) עוד סברא לזה.

קה) ראי' לדברינו מגיטין כ'.

קו) עוד ראי' לדברינו מעירובין הנ"ל :

קז) תי' נכון ומספיק על קו' המ"א באו"ח סי' שס"ע בהקשותו על המחב' שם :

קח) דחיה לדברי הפני אריי' בסי' ס"ו בת"ה דס"ל דמותר לנקר בשר מאיסורי חלב ודם של מי שמודר הנא' ממנו דז"א.

קט) עוד דחיה לפני אריי' הנ"ל.

קי) דחיה לדברי הליסא מה דפשיטא לי' דמלי גיטך מעג"ק מהכי בעבד דבמחלוקת גדול הוא שנוי' ותלוי' בשלי רברבי.

דיכא דעלי גיטך מעג"ק דקאמר רבא דלאו מידי הוא לא הוי אלא גבי אשה דוקא והכי מוכחא סוגי' דפ"ק דגיטין דף ע' גבי מתני' דאחד גיטי נשים ואחד ש"ע שוין למוליך ומביא דפריך ותו ליכא והאיכא לשמה וכו' ולא פריך והאיכא' עלי גיטך מעג"ק ע"כ נראה דבדבר זה לא שוה ג"כ לש"ע וכן מתבאר ג"כ מדברי הרמב"ם פ"ו מה' עבדים שכתב בשמה דברים שוה ג"כ לש"ע ובשאר כל הדברים הרי הן כשאר כל השטרות ע"ש הרי דמבואר דלענין כנלא מעג"ק שלא מכר כלל בכלל ששמה דברים אין שחרור ענין לגט כלל עכ"ל:

אולם האבני מלואים בסי' קל"ע סעי' י"ז מביאו ומדחה דבריו עם ראיותיו וכתב ח"ל ומה שהוכיח מהא דתנן אחד ג"כ ואחד ש"ע וכו' והאיכא עלי גיטך מעג"ק נראה לפי מה דמשני ההם דפריך והאיכא' מחובר ושלא לשמה וקאמר מלתא דאית' בקידושין לא קתני תו ליכא לאקשויי והאיכא עלי גיטך מעג"ק משום דעלי גיטך מעג"ק בקידושין כמי איתא ואית' בקידושין לא קתני כמבואר בא"ע סי' ל"ו דעלי שטר קידושיך מעג"ק לא מהני:

ועוד יש לתרץ לפי מה שמתבאר בסי' קל"ו סעי' ז' דטעמא דמחובר פסול משום מחוסר קלילה ולע"ג דיכולה לקנות הגט בעודו במחובר בתורת חזקה בלא קלילה דקרקע נקנית בחזקה אלא משום דמחובר הוא עלי גיטך מעג"ק דליכא כתיבה וא"כ במה דפריך הש"ס והא איכא מחובר בכלל בי' עלי גיטך מעג"ק ומשני נמי דפסולה דאוריי' לא קתני יורה אדרבה דהוה עלי גיטך מעג"ק איסור תורה וממילא אין ראיה מהרמב"ם מדלא מנה בהדי שמה דברים הנ"ל עלי גיטך מעג"ק ש"מ דס"ל דבשחרור עבד מועיל עלי גיטך מעג"ק משום דהא מנה הרמב"ם מחובר ובמחובר בכלל עלי גיטך מעג"ק דאיכו מועיל ככ"ל ע"כ קי"א) הרי דעת האבני מלואים דעלי גיטך מעג"ק לא מהני וכן דעתו בקצה"ח סי' קכ"ה ס"ק ד' ע"ש קי"ב) וכן דעת הריטב"א פ"ק דקידושין דף כ"ג ע"ש:

קי"א) ראי' לדברינו מדברי האבני מלואים וקצה"ח סי' קכה:

קי"ב) ראי' לדברינו מדברי הריטב"א:

אמנם כן דעת רש"י ותוס' והרא"ש והר"ן נראה דס"ל דמועיל גבי עבד עלי גיטך מעג"ק דהפוסקים הנ"ל מוקי מתני' דגיטין דף י"ב. האומר תנו גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי ומת לא יתנו לאח"מ דמיירי בלא כתן ליד שליח ולא הגיע ליד מקבל מחיים ומת לא יתנו לאח"מ. הא אם הגיע ליד מקבל מחיים אפילו לא מסר ליד שליח מידו לידו כל שהגיע לידו של מקבל מחיים קנה ע"ש בתוס' והרא"ש ואיך אפשר לו להעבד לקנות הגט מיד שליח הא זכייה מטעם שליחות ולא יהי' עדיף השליח מהעבד עלמו ואם הי' האדון אומר להעבד עלי גיטך מעג"ק האם הי' מהני א"כ ה"ה בשליח ואיך יצא לחירות בהגט הלז אע"כ לומר דס"ל דמועיל עלי גיטך מעג"ק בעבד דדוקא באשה אמרינן דלא מועיל. לא בעבד. אך דעת הרי"ף והרמב"ם איכו כן דלהכי בחרו הרי"ף והרמב"ם דרך אחרת בפי' המשנה ככ"ל משום דלא ניחא להו לפרש דמיירי בלא מסר ליד שליח דא"כ אפילו הגיע לידו מחיים נמי לא קנה דס"ל דעלי גיטך מעג"ק אף גבי עבד איכה מועלת עכ"פ נראה דתלוי הדבר באשלי רברבי אי אמרינן גם בעבד דעלי גיטך איכו מועיל או לא ואיכו פשוט כ"כ. ועי' חידושי רעק"א בגיטין על תוס' בד"ה האומר תנו ודוק:

ומה שמביא הגאון מליסא ראי' דמועיל גבי עבד עלי גיטך מעג"ק משום דעבד דמי לקנין שדות וראי' דמועיל בו אפילו קנין חליפין כמבואר בגיטין דף ל"ע. גבי ההוא אמתא דהוה מרא ש"מ אתא בכיה קמיה אמרה לי' עד אימת תשתעביד ותיזל היא אמתא שקל כומתא שדא בה אמר לה זיל קנה הא וקנה כפשך אתו לקמי' דר"כ אמר להו לא עשה ולא כלום משום דהוה כליו של מקנה (וקיי"ל כרב בפרק הזהב מ"ז: והלכתא כרב דאמר בכליו של קונה) דמשמע דמשו"ה לא קנה נפשה משום שהי' כליו של מקנה הא אם הי' כליו של קונה שפיר יצאה לחירות הרי דחליפין מועיל ע"כ קי"ג) אבל איכנו ראי' כלל דמשום הכי מועיל עלי גיטך מעג"ק משום דמועיל חליפין דשאני עבד דהתורה רבתה בו עוד יציאה דיולא בכסף ואיכו כל באשה וחליפין דמי לכסף דכל היכא דכסף מועיל חליפין כמי מועיל כמש"כ התוס' בהדיא בגיטין הנ"ל בד"ה משום דהוה ע"ש ודוק. והא דלא מנה הרמב"ם בהדי הנך שמה דשוה ג"כ לש"ע חזרה שליחות משום דחזרה איתא גם בעלמא ככ"ל ודאית' בעלמא לא קתני והבן. קי"ד) עי' תשובות ח"ס אה"ע סי' פ"ב דפשיטא לי' דעלי גיטך מעג"ק בעבד פסול כמו גבי אשה וכתב שם לייש מה דמשמע מדברי הט"ז ביו"ד סי' רס"ז ס"ק מ"ד דכשר גבי עבד ע"ג מעג"ק. קט"ו) ועי' תשובת בא"ר יצחק שמביא דברי הריטב"א הנ"ל:

קי"ג) דחיה לראיות הליסא:

קי"ד) ראי' לדברינו מדברי ח"ס א"ע סי' פ"ב:

קט"ו) ראי' לדברינו מדברי הבא"ר יצחק

שאלה יג

אחד כתן לסרסר למכור חפץ ואמר לו ליקח בעד החפץ מאה זהובים והלך ומכרה בפחות ובאמת לא הי' שוה רק דמי הלקיחה מהו אם מחויב הסרסר לשלם מכיסו עד מאה זהובים או לא.

תשובה הדין מבואר בסי' קפ"ה במחבר סעיף א' שכתב הסרסר שליח הוא אלא שבוטל שכר שליחותו לפיכך אם שינה מדעת הבעלים משלם מה שהפסיד כיצד ראובן שנתן חפץ לשמעון הסרסר ואמר לו מכור זה ואל תמכור בפחות ממאה והלך ומכרו בחמשים משלם חמשים מכיסו ע"כ א) דוק בדברי המחבר שהוא לשון הרמב"ם והטור שכתבו משלם מה שהפסיד אבל אם לא הפסיד דבאמת איכו שוה רק חמשים אפילו אמר לו ראובן המשלח מכור במאה והוא מכר בחמשים אין לו להמשלח עליו כלום דלא גרע מגזלן דאיכו משלם רק מה שהפסיד ודוק. ב) ואין להקשות לפירושנו דהרמב"ם והמחבר מיירי דבאמת הי' שוה מאה והוא מכרו בחמשים וע"ז דוקא פסקו והכי דמשלם מכיסו הא כשמכר מאה בחמשים אפילו לא הודיעו למוכר שהוא שליח מ"מ יכול לחזור מדין אונאה יתר משתות י"ל דלמשל נקטו או דמיירי בדברים שאין להם אונאה כגון קרקע וכדומה כמבואר בסי' רכ"ז סעיף כ"ט ג) וכלשון הזה כתב כמי הב"י לעיל בסי' קפ"ב סעיף ג' דסיכא דהתנה השליח עם המשלח בין לחיקון בין לעיות אפילו מכר שוה מנה בדיכר או לקח שוה מנה בדיכר חייב המשלח ליתן כפי

א) פירש בדברי הרמב"ם והמחבר דלא כהגאון מליסא

ב) קושיא ופרוקא לפי' בדברי הרמב"ם והמחבר הנ"ל:

ג) ראי' לדברינו מדברי הס"ך בסי' קפ"ב ס"ק ג'

כפי הנאו עי' ש"ך ס"ק ג' שכתב דהמחבר איירי בדברים שאין להם הודאה ע"ש ודלא כהגאון מליסא דקאמר אפילו באמת אינו שוה רק חמשים משלם חמשים מפיהו דהוה כאלו קנאה לעצמו במאה ומכרה בחמשים דז"א ד) (ואף לדברי מליסא צריך אתה לפרש דהמחבר איירי בדברים שאין להם הודאה דאל"כ למה משלם מפיהו החמשים כיון דבאמת לא הי' שוה רק חמשים ומה דקאמר דהוה כאלו קנאה לעצמו במאה ומכר בחמשים זה לא יספיק כלל האם דקנה לעצמו ליכא הודאה ודוק) : ה) ומש"כ ראי' מסי' קפ"ב אין ראי' כלל עי' בדברינו שם ו) ולא גרע משעיף ח' ראובן שנתן טבעת לסרסר למכור והפקיד האבן מהטבעת צריך לפרוע שויה ועי' סמ"ע שכתב דקדק המחבר לכתוב ויפרע שויה אפילו היה משכון של עכו"ם והעכו"ם שמוהו ביותר (ואפשר שיצטרך לשלם להעכו"ם כאשר שמוהו דאל"כ פשיטא) מ"מ אין לו לסרסר לשלם רק שויה וכ"ש הכא שאינו שוה יותר דאין לו הפסד כלל ועי' סי' ע"ב סעיף ח' ובסמ"ע ס"ק כ"ח שמבואר להדיא כן ז) ומש"כ ראי' ממחבר דכאן סעיף ה' כמי אין שום ראיה דהנה המחבר בסעיף ה' כתב ראובן אמר במאה אמרתי לך למכרו והסרסר אומר בחמשים אמרת לי וכן מכרתי נשבע הסרסר שבועת התורה שהרי הודה במקצת ועי' ש"ך ס"ק ו' דהראב"ד משיג על הרמב"ם בזה כיון דאינו תובע רק בגדו ואינו יודע שנמכר אלא על פי הסרסר ואינו טוען לא במדה ולא בשום דבר המסוים וא"כ אין כאן ש"ד רק היסת והב"י הליץ בעד הרמב"ם וכתב נ"ל טעם הרמב"ם כיון דאינו מכחיש את הסרסר לומר שאינו נמכר אלא שאומר שאמר לו במנה הוי סרסר מודה במקצת מ"מ ע"כ וכתב עליו הש"ך שאין דבריו מוכרחים דעכ"פ עיקר תביעתו על חפצו וכתב שאין דברי הרמב"ם אמורים אלא כשראובן טוען במאה אמרתי לך למכרו וכן מכרת נמצא שטוען ראובן שיש בידו מאה ואינו טוען על חפץ כיון שאמר שמכר בעד מאה וטוען המאה והסרסר משיב שמכר בעד חמשים הוה מודה במקצת וחייב ש"ד אבל כשראובן טוען במאה אמרתי לך למכרו ואתה מכרת בחמשים ואינו רוצה בחמשים ועיקר תביעתו על חפצו להחזיר לו בגדו בהא אינו נשבע רק היסת א"כ נקוט מהש"ך הנ"ל דאם טוען חפצו פטור מש"ד דהוה טוען על דבר שאינו מסוים וכן קאמר הב"י וז"ל כיון שאינו מכחיש את הסרסר לומר שאינו נמכר וכו' כנ"ל דמשמע דאם מכחיש את הסרסר ואומר שאינו נמכר ורוצה חפצו מודה הרמב"ם להראב"ד דפטור מש"ד מפני שטוען על חפצו ואינו מסוים כנ"ל הרי באומר שלא מכר פטור מש"ד מפני שטוען על חפצו ועי' מגדל עז שכתב וז"ל ואני אומר שמעולם לא יצא דבר זה מפי הראב"ד ז"ל דבדין הזה לא זכר הרמב"ם כלל בגד ולא נחלק רק על צד המכר דזה אומר בכה וזה אומר בכה אלא בגד מאן דכר שמיה עכ"ל הרי דסובר אם טוען על הבגד מודה הרמב"ם דפטור משבועה דאורייתא :

ד) אף הגאון הנ"ל בהכרח יודה לפירושינו על מה שיש להקשות על דברי המחבר לפירושינו :
ה) השגה על ראיות הגאון הנ"ל :
ו) ראיה לדברינו מלקמן סעיף ח'
ז) השגה על ראייתו

ח) **וקשה** דלעיל סי' ע"ב סעיף י"ב כתב המחבר וז"ל אמר הלוה שלא שלויתני עליו ושהיה שוה והמלוה אמר שאינו שוה רק חמשה דינרין משלם הדינר שמודה וישבע שבועה דאורייתא שלא היה שוה יותר מחמשה דינרין וכולל בשבועתו שאינו ברשותו אם אינו מאמינו שנאבד וגם אין לו עדים שנאבד ע"כ והא ה"נ אין טוען רק על החפץ ואינו יודע שנאבד רק על פיו וכ"ז שהוא בעין מחזיר גוף החפץ וא"כ ה"נ הוה כאלו תובעו בדבר שאינו מסויים ואפילו הכי מחויב ש"ד ואפילו באינו מאמינו שנאבד דבודאי אינו טוען רק על החפץ מ"מ חייב ש"ד ט) וראיתי בהגאון מליסא במקומו שמקשה כן על הש"ך ולא העיר אל מקור מקומו שדברי הש"ך נובעים מב"י ומ"ע ולא עליו לבד תלונתו ויוצא לחלק דכאן איירי דבאמת החפץ אינו שוה מנה רק שטוען שאמר לו למכרו במנה ואם החפץ בעין אין תביעתו מנה רק החפץ וכיון שאינו יכול לתבוע מנה רק מחמת שהשליח אמר שמכרו בחמשים ואז הוא דנעשה תביעתו על סך מנה א"כ הוה כהודה קודם תביעתו דבעת תביעה הראשונה לא הי' ברור על תביעת מנה משא"כ התם דבאמת הי' שוה מנה ע"כ. י) לבד מאשר דבריו דחוקים בחילוקו כאשר ירדוף הקורא עוד דחוקים שמה מאשר כתבנו לעיל דאינו שוה מנה באמת רק שאמר למכרו במנה והשליח מכרה בשויה איך אפשר לומר דצריך לישבע אפילו היסת דאפי' תתן אמונה לדברי המשלח דאמר לו למכרו במנה והוא עיות ומכרו בשויה אין סברא לומר שיצטרך לשלם מה שלא הפסיד ולא גרע משאר המפקידין שאינם משלמים רק מה שהפסידו. יא) ועוד קשה אם כדבריו בחילוקו מי הכריח לכל הפוסקים לאמר דלענין דינא מחולקים הרמב"ם והראב"ד הא יש לנו לומר דהרמב"ם דמחייב ש"ד איירי בשוה וא"כ טוען מנה תיכף. והראב"ד איירי באינו שוה לכן אינו טוען מנה רק אחר שהשליח אומר שמכר והוא הודה תחלה כנ"ל. יב) ועוד הא לדבריו תצטרך לומר דהב"י ומ"ע דמשמע מהם שאם אינו מאמין לו שמכר מודה הרמב"ם דדי בהיסת הוא דוקא באינו שוה הא בשוה נשבע ש"ד אפילו אינו מאמין לו כמבואר בסי' ע"ב הנ"ל להדיא דאפילו אינו מאמין נשבע ש"ד וכל כי האי לא הי' להם לסתום יג) לכן נראה לי פשוט כנ"ל דהפוסקין איירינן דוקא בשוה מנה באמת אז אם מכר בחמשים ואמר שציוה לו למכרו בחמשים צריך לשבע היסת משום דהפסידו חמשים ובלא שוה יותר אין לו לישבע כלל דלא הפסידו כלום ובהפסידו דוקא היסת צריך לישבע לא ש"ד משום דאינו טוען רק חפצו כיון דיודע דהחפץ איתא בעינו ולא נאבד מן העולם כבסי' ע"ב דשם אינו טוען על החפץ כלל משום דיודע בבירור שהחפץ עוד לא יחזור אליו משום שטוען שנאבד ואף באינו מאמינו מ"מ יודע שהחפץ לא יהי' לו עוד כיון שכבר אמר שנאבד ולא יחזור מדבריו הראשונים ולהיות נתפס כגנב וגם חושב שאפשר האמת עמו שבאמת נאבד ממנו לכן אינו טוען כלל על החפץ רק על דמי החפץ ובדבר מסוים שהיה הי' שוה והוא מודה במקצת לכן חייב ש"ד. לא כן הכא שיודע שחפץ איתא בעין ואפשר לו לחזור דאפשר לא מכר דאינו מאמינו אפילו בנאמינו שמכר עדיין יחשוב שיכול לחזור דאפשר הודיע למוכר שהשליח הוא אפילו יודע שמכר ולא הודיעו מ"מ אפשר שהלוקח יתן בחזרה ע"י שיתפשר עצמו עם השליח וא"כ איך אפשר לו לטעון דמי החפץ וא"כ אין תביעתו רק על החפץ. לכן אינו נשבע רק היסת. ואין דינא של הרמב"ם שמצריכו ש"ד אמור

רק

ח) קושיא מהמחבר דכאן למחבר דלעיל סי' ע"ב סעי' י"ב
ט) הערה בדברי הג' מליסא
י) קושיא על דברי הג' מליסא :
יא) עוד קושיא עליו :
יב) עוד קושיא עליו :
יג) תירץ מספיק לקושיתינו הנ"ל :

רק בטוען במנה אמרתי לך למכרה ומכרת במנה ואינו תובע רק ממון כאמרו הא מכרת בעד מאה אז נשבע שבועה דאורייתי' ודוק :

ואין להקשות א"כ דמיירי דבאמת היה שוה מנה רק השליח מכר בחמשים א"כ ממילא הדרה זבינא מטעם אונאה יותר משתות י"ל דמיירי בדברים שאין להם אונאה כאשר אמרנו לעיל וא"כ אין מכאן ראיה דאף באינו שוה מנה כל שאמר לו למכרו במנה והוא מכר בחמשים דחייב לשלם ודוק . ומידי אדברה בו זכור אזכרנו עוד הנה לשון המחבר הוא לשון הרמב"ם וכן הטור כמי מעתיק לשון הרמב"ם שכתב אלא שנוטל שכר שליחותו לפיכך שינה דעת הבעלים וכו' משלם מביתו דמשמע דתלוי זה בזה ועי' סמ"ע שמדחיק עצמו וקאמר וז"ל מה שמסיק וקאמר אלא שנוטל שכר שליחותו אין לו ענין לחייב בהשינוי דגם בלא שכר חייב השליח בהשינוי כמ"ש בקפ"ב וקפ"ג אלא כתבו משום הא דכתב בס"ז דחייב הסרסר בגניבה ואבידה כש"ש ע"כ . ולכן קאמר הסמ"ע בס"ק ג' על הג"ה מי שבלח שליח להוליך לו דבר למקום אחד ובתוך כך שלח לו דורון הוה ש"ש וז"ל הג"ה זו אין מקומה כאן . דכאן מיירי בשינוי ובשינוי חייב אפילו ש"ח ושייכה יותר למה שכתב בס"ז דשם כתב דהסרסר חייב בגניבה ואבידה מפני שהוא ש"ש ע"כ . יד) ולפעד"נ דבדוק' נקטו ועל מקומה יבא בשלום דהנה מבואר בסי' קפ"ב סעיף ד' יש מי שאומר דכ"ז שלא יברר המשלח שעשאו שליח לקנות לו שהם יכול המוכר לומר שהתנה עמו בין לתיקון ובין לעוות והמוציא מחבירו ע"ה ועי' סמ"ע שם ס"ק ח' וז"ל אעפ"י שהמשלח טוען ברי והמוכר המוחזק שמא מ"מ אמרינן המוציא מע"ה וגם יש סברא לזה דמסתמי' התנה השליח שיהי' שליח אפילו אם יעוות כדי שלא יתחייב בתיקון שליחותו אם יעוות מאחר שאינו מקבל שכר על שליחותו משא"כ לקמן סי' קפ"ה ע"כ וא"כ ה"ה והוא הטעם אם השליח עצמו טוען שעשה אותו בין לתיקון ובין לעוות תלוי הדבר אם נוטל שכר אם לא דאינו נוטל שכר אמרינן דודאי התנה שגם אם יעוות לא יתחייב כיון שאינו נוטל שכר מה לו ולצרה הזאת שאם יקלקל יצטרך לשלם. דשלני' כשנוטל שכר אמרינן דמשום השכר שיעבד נפשו דאם יקלקל ישלם אבל בלא שכר אמרינן דודאי התנה אף לעוות דאל"כ למה לו לשעבד נפשו בחנם וכן מבואר להדי' בסי' קפ"ה בסמ"ע ס"ק י"ב וז"ל שליח שאינו נוטל שכר שליחותו מסתמי' אינו מתעסק בשליחותו אם לא שיאמר בין לתיקון ובין לעוות דאל"כ מה לו לצרה הזאת להתחייב למשלח אם יעוות משא"כ סרסר שעשה כן מפני שכר סרסרותו ע"כ ע"ש א"כ הדין באינו נוטל שכר אפילו ראינו ומרגישין אנן שהנה והמשלח טוען שלא עשאו רק לתיקון ולא לעוות מ"מ נאמן השליח וא"צ לשלם רק אחר שיברר המשלח בעדים שעשאו סתם ולא אף לעוות ואם נוטל שכר הוא להיפך דאמרינן דודאי לא עשאו רק לתיקון וצריך לשלם מביתו רק אחר שיברר הסרסר בעדים שעשאו שליח אף לעוות והשתא שפיר קאמר הטוש"ע הסרסר שליח (וכ"מ אם אינה עצמו אפילו על כ"ש חוזר אם הודיעו כמבואר בסי' קפ"ב סעי' ג') אלא שנוטל שכר שליחותו לפיכך אם שינה דעת הבעלים וכו' משלם מביתו. ואין לו עוד לטעון שעשאו אף לעוות כיון שנוטל שכר שליחותו בודאי לא עשאו רק לתיקון כנ"ל ולכן פסק ותני משלם מביתו ושפיר תלוי זה בזה דאי לא שנוטל שכר שליחותו האמת שאינו משלם מביתו דיכול לטעון שעשאו אף לעוות והשליח נאמן עד שיברר המשלח כנ"ל משא"כ בנוטל שכר המשלח נאמן ועל השליח להבי' ראיה וכנ"ל. טו) והשתא יפה כתב הרב דינו כאן לאשמועינן דגם בשלח לו דורון נמי הוה ש"ש אפילו איננו נוטל מהמכירה כלום וס"ד לומר שעשאו אף לעוות מסברא הנ"ל דלמה לו לשעבד נפשו בחנם אם יעוות ישלם כיון שאיננו נוטל מהמכירה כלום קמ"ל דז"א דשעבד נפשו מצד הנאה שהי' לו אז הדורון הגם כי כעת אין לו מהמכירה כלום טז) הן אמת דהסברא מהסמ"ע יש לדחות ולומר אפילו לא נוטל שכר נמי משעבד נפשו אם יעוות ישלם והא דקשה לן למה לו לשעבד נפשו בחנם שאם יקלקל ישלם זה אינו קושי' כלל דמה איכפת לי' דהא יש לו ברירה שלעולם יאמר בשעת הקניה שקונה למשלח ובקונה והודיעו למוכר שקונה לאחר הוא המקח בטל לגבי מוכר ומוכר צריך לברר . וא"כ לעולם לא יקלקל דהא הסמ"ע רוצה לומר דמשו"ה צריך המשלח לברר ולא המוכר משום דיש למוכר הסברא הנ"ל ולפום השתא דעדיין לא נודע לן הסברי' הי' צריך המוכר לברר א"כ עדיין יש לומר לעולם המוכר צריך לברר והסברא הנ"ל איננו סברא דודאי שיעבד נפשו דמה איכפת לי' דלעולם לא יתחייב עבור קלקלתו משום שיש לו הברירה תדיר להודיעו למוכר והדרי זבינא ואנן קיימינן שמוכר צריך לברר. א"כ לא קלקל כלום ודוק :

יד) פירש מספיק בדברי המחבר והטור והרמב"ם וסרה מהר תלונות הסמ"ע

טו) ובדברינו הנ"ל יבא על מקומו בשלום דברי אא"ז הרב בהג"ה ולא כהסמ"ע שקאמר דאין כאן מקומו :

טז) דחיה לסברת הסמ"ע בסי' קפ"ב וקפ"ה בהסבר פנים

שאלה י"ד

סרסר מכר חפץ לחבירו ולא הודיע לו שהחפץ הוא של פלוני ועתה אחד יצא לטעון שהחפץ שלו הוא ובמאה אמר לו למכרו והוא מכרה בפחות והסרסר טוען שלא מכרה בפחות ממה שאמר לו והסרסר אינו רוצה לישבע מהו דינו :

תשובה

לכאורה הדבר מבואר בסי' קפ"ה במחבר סעיף ה' ראובן אמר במאה אמרתי לך למכרה והסרסר אומר בחמשים אמרת לי וכן מכרתי נשבע וכו' זכה הלוקח ואם ידע הלוקח שהחפץ זה של ראובן הוא יחזור ויחרים על מי שנתן רשות למכור בחמשים והחזיר. מדקתני סיפא ואם ידע שהלוקח וכו' משמע דרישא מיירי בלא ידע ואפילו הכי נקטו בלשונם דצריך לישבע ואז זכה הלוקח וכו' דמשמע דוקא אם ישבע אז זכה הלוקח ואם לא ירצה לישבע לא זכה הלוקח. א) אבל אחר האמת ז"א דבלא ידע אפילו אינו רוצה לישבע נמי זכה הלוקח דהלוקח אין לו שום דין ודברים עם המשלח כי לא הודיע לו כמבואר הדין בסי' קפ"ב סעיף ב' דאם לא הודיעו אפילו נתאנס המקח קיים בין השליח והקונה ויהיה הדין בין השליח והמשלח ע"ש. וצריך לפרש דה"ק דלכן ישבע מפני שזכה הלוקח בהחפץ בלא הודיעו לא כן בסיפא דהודיעו דהדין דלא זכה הלוקח א"כ אין הסרסר צריך לשבע וא"כ

שום

א) פירש בדברי המחבר

סוף סעיף ח׳ כזה שלוקח נתינת טעם על מה דפסקינן דצריך לשבע דהוא משום שזכה הלוקח בחפץ , משא"כ בקיפא דהודיעו דלא זכה הלוקח וצריך לחזור אז אין הסברא לצריך שבועה ודוק :

שאלה ט"ו אחד שהבטיח לחבירו לתת לו בעד טרחתו סך מה והוא יותר מדמי מלאכתו אי יכול לטעון משטה אני בך :

תשובה לכאורה הדבר מבואר בש"ע קפ"ה בסמ"ע שמביא הגהות מרדכי דקידושין וז"ל שכירות פועל אינו צריך קנין לכן ראובן שאמר לשמעון אתן לך ב' זהובים דבר בשבילי לשלטון צריך לקיים דבריו ומה שטוען ראובן שמחמת יראה שבטיחו שלא יקלקל ענינו נגד השר דברים שבלב אינם דברים ע"כ א) אבל לאחר האמת ע"כ לומר דהתם איירי דאותן ב' זהובים שהבטיח ראובן לתת לשמעון הי' שמעון יכול להרויח בעשיית מלאכתו , וכיון דפסק עמו נותנין לו דמי מלאכתו לא רק כפועל בטל ב) והשתא מדויק אומרו שכירות פועל א"צ קנין ולכן וכו' דהכי כמי הוה כפועל ודוק . אבל אם הב' זהובים המה יותר מדמי מלאכתו פשיטא דאינו נותן לו רק דמי מלאכתו ג) וכן מבואר להדיא בסי' רס"ה וז"ל המחבר שם הרואה אבידה חייב להחזיר בחנם אם הוא בטל אבל אם הי' עוסק במלאכה ובטל ממלאכתו שוה דינר והחזיר אבדה ששוה מאה דינרין לא יאמר לו תן לי דינר שהפסדתי אלא נותן לו שכרו כפועל בטל ואם התנה עם הבעלים או בפני ב"ד שיטול מה שיפסיד הרי זה נוטל (הגה) וגם הם מחויבין ליתן כל מה שפסקו אפילו אם פסקו לו יותר מן הראוי ע"כ ועי' סמ"ע ס"ק ז' וז"ל אפילו פסקו לו יותר מן הראוי ר"ל יותר ממה שראוי לאדם אחר דנוטל פחות מדמי מלאכתו כדי לישב בטל אבל אם פסקו לו יותר מדמי מלאכתו ודאי אין צריך ליתן לו כי יאמר משטה הייתי בך אפילו לדבר הרשות ע"כ הא לך בהדי' דברי הסמ"ע דאם פסקו יותר מדמי מלאכתו יכול לטעון משטה אני בך ד) כי הא דסי' רס"ד סעיף ז' גבי מי שברח מבית אסורים והיתה מעבורת לפניו וא"ל העבירני ואני נותן לך דינר דאינו נותן לו רק שכרו ע"ש . וא"כ בהכרח אנו לומר שהב' זהובים אינם עולים יותר מדמי מלאכתו רק שראובן טוען שאינו רוצה ליתן לו אפילו דמי מלאכתו רק כפועל בטל ואשר הבטיח ליתן לו ב' זהובים דהוה פסקו עמו ומחויב ליתן דמי מלאכתו ככ"ל הפסקה היתה באונס ע"ז הורה גבר דהוה דברים שבלב שאינם דברים ודוק ועי' סמ"ע רס"ד בסופו ודוק .

ה) או י"ל דהגהת מרדכי איירי דאשר דיבר שמעון עבורו לשלטון הוה השתדלות גדול והיכא דאיכא השתדלות גדול ורב נוטל כאשר פסקו עמו אפילו יותר מדמי מלאכתו עי' תשובות הרמ"א סי' פ"ו ו) עי' פ"ת סי' רס"ד ס"ק ח' מביא מתשובות שבו"י סי' קכ"ז דכתב דבהשתדלות שהוא חמור יותר צריך ליתן לו מה שפסק עמו וכתב שכן מבואר בהגהת מרדכי דקידושין ותשובת שבו"י אין אתי ובוודאי כוונתו על הגהות מרדכי הנ"ל ודוק :

ז) **עוד** י"ל דהגמ"ר איירי דהב' זהובים שהבטיח ראובן לתת לשמעון לא רק הבטחה בעלמא הי' רק שהי' בנדר כאשר ירדוף הקורא בהגמ"ר עצמו וכאשר העתיק דברי הגמ"ר הב"י וז"ל . מעשה בראובן שתבע שמעון תן לי עשרה זהובים שנדרת שאדבר אל השר והשיב שמעון אמת נדרתי לך אבל מחמת יראה שהייתי ירא פן תקלקל עניני נגד השר והשיב מה שטוען שמחמת יראה נדר אין בדבריו כלום דדברים שבלב אינם דברים ע"כ ע"ש ונודע דברי הקצה"ח בסי' רס"ד דקאמר היכא שנתן ת"כ או נשבע ליתן לו כך וכך צריך ליתן מה שפסק מטעם דהא דאינו רק דמי מלאכתו הוא משום דיכול לטעון משטה אני בך אבל שבועה או ת"כ מתיר טענות השטאה כנודע וא"כ חייב ליתן כפי ההפסקה ונדר כמי דכוותיה ודוק ואנכי פעם אחת הייתי נוסע מבריסק לאדעס על מסילת הברזל ועל סטאציע קלאוויטא נגנב ממני כמה תפלים ובאתי לעירה ונתאכסנתי אצל אחד וספרתי לו המקרה ובקשתיו שהוא ילך לחקור אחר הדבר והלך ונתבושש כמו שעה חדא ובא ואמר שנודע לו אך רצונו בעד טרחתו סך עשרים רו"ח . ואם לאו אדרבה יבריח הגנב אז הבנתי משפט הנער ומעשהו והבטחתיו ליתן לו כרצונו ואח"כ בא התפלים לידי אמרתי לו נלכה נא להב"ד ונשאלה את פיו אם ליתן לך סך כזה כי לדעתי די בעד ש"ע ב' רו"ח ואחר כמה הפצרות והעמדות אנשים הלך עמי לב"ד דקלאוויטא . שמו שכחתי רק תוארו אני זוכר איש ממולא שער זקנו אדומים ופסק ליתן לו אשר הבטחתיו ושאלתיו מאיזה טעם דכתבי והוא בחרונו לא רצה ליתן לי קול ענות האומר דבתי אותו לכ"ז שלא ידע מה לענות אי לך ארץ שמלכך נער ולעגה לך קלאוויטא ואין רצוני להאריך ברבני דזמננו והוא רחום יכפר עון ולא ישחית :

א) פירש בדברי הגהות מרדכי דקידושין
ב) ראיה לפירושינו בהגמ"ר הנ"ל :
ג) הכרח לפירושנו הנ"ל
ד) עוד ראי' לדברינו
ה) פירש ב' בדברי הגמ"ר
ו) ראיה לפירש הב' בהגמ"ר הנ"ל :
ז) פירש ג' בדברי הגמ"ר הנ"ל :

שאלה ט"ז אחד לקח אצל מוכר תורה שעות מורה השעה בעל מכת לשלוח מתנה להחתן אם תהי' ישרה בעיניו יקחנה ואם לאו יחזירנה . ועתה טוען הלוקח דלא ישרה בעיני החתן ושלחה לחזרה ונאנס בחזרה והוה זביכא דרמי' אאפי' כי הבטיחו ליתן לו יותר קצת משוויה . והב' טוען דנודע לו שלא נאנס רק נגנבה בחזרה מהו דינא

תשובה לכאורה הדבר מבואר בסי' קפ"ו סעיף א' וז"ל המחבר הלוקח כלים מבית האומן , ושגרן לבית חמיו ואמר לו אם מקבלין אותן ממני אתן לך דמיהם ואם לאו אתן לך דבר מועט ונאנס בהליכה חייב בחזרה פטור . אבל אם נגנבה או נאבדה חייב וכתב הסמ"ע ס"ק א' וז"ל בחזרה פטור מן האונסין דהרי גילה דעתו מתחלה שבאם לא ירצו לקבלו ממנו יחזירהו ליד האומן והרי לא קבלו ואי משום ההנאה שהראה בבית חמיו שהי' חפץ לשלוח להם דורון הרי הוא עכ"פ נותן לפי טובת הנאה משו"ה אין לו דין שואל רק דין שוכר שחייב בגנבה ואבידה כמו שכיר ע"כ . הרי מבואר מדברי הסמ"ע דמשו"ה דין שוכר לו ולא שואל להתחייב באונסין משום שנותן שכר ההנאה הא באינו

באינו נותן דין שואל לו וחייב באונסין. וא"כ בכ"ד אפילו נאמין ללוקח דנאנס הא לא נתן טובת הנאה, וא"כ הוה שואל וחייב באונסין אפילו בחזרה כנ"ל. וא"כ הא דכתב המחבר. ואם לאו אתן לך דבר מועט קאי אסיפא דמשו"ה בחזרה פטור מאונסין משום דנתן שכר מועט א) אולם לפע"ד לא נראה כן עי' ש"ס מציעא פ"א. דמוכיח הגם דשואל אחר שכלתה ימי שאלתו פטור מן אונסין. מ"מ חייב עדיין בגנבה ואבדה עד שיבא ליד בעלים מהא דהלוקח כלים מבית האומן ע"מ לשגרן דבחזרה עדיין חייב בגניבה ואבידה ע"ש ואי כדברי הסמ"ע דמשו"ה חייב בחזרה בגניבה ואבידה עכ"פ משום דהוה כשוכר. א"כ אין הוכחה מהלוקח כלים ע"מ לשגרן לשואל אחר שכלתה ימי שאלתו דאימא דמשו"ה בהלוקח כלים לשגרן דחייב בחזרה בגניבה ואבידה משום דהוה כשוכר לא כן בשואל אחר שכלתה ימי שאלתו פטור בחזרה אפילו מגניבה ואבידה . ובחפשי מצאתי בש"מ במקומו. שמביא מתוס' שאנ"ץ . שהקשה כדברינו וז"ל מה ראי' מהלוקח כלים לשגרן הא התם הוי שוכר גמור דנותן טובת הנאה . ולכן שפיר בחזרה הוה ש"ש. אבל בכלתה ימי שאילה דהוה ש"ש מ"ל. ותירץ דגבי לוקח מבית האומן נמי כלו ימי שכירתו כיון דלא הוכשר בעיני חמיו כבר כלה זמן שכירתו וחיוב דש"ש שלו דהוה מעיקר' כשואל הואיל ונהנה מהכי ע"כ ב) הרי הגם דנתן טובת הנאה מ"מ נהנה עי' רי"ף פי' השואל וברש"י במקומו וז"ל אע"ג דנותן טובת הנאה שלו מ"מ הואיל ונהנה דאי בעי מעכב לעצמו מהכי להיות ש"ש עד שיחזירנו הרי דעתה כלתה ימי שכירתו ולא הוה שוכר כלל והא דהוה ש"ש משום דנהנה מעיקר' מהכי ולא כדברי הסמ"ע דקאמר דהוה נמי עתה שוכר דא"כ אין כאן הוכחת הש"ס כנ"ל. וא"כ דמשו"ה כעת הוה ש"ש דנהנה מעיקר' ומהכי . א"כ אפילו לא נתן טובת הנאה נמי לא הוה עתה יותר מש"ש דלא גרע משואל דהי' כל הנאה שלו. מ"מ אחר שכלתה ימי שאילה לא הוה רק ש"ש. וה"נ דכוותיה דהי' נמי שוכר וכלתה ימי שכירתו , אחר שלא הוכשר בעיני חמיו ול"ה רק ש"ש וא"כ בכ"ד הגם דלא נתן טובת הנאה. אם נאמין לדבריו שנאנס בחזרה פטור כנ"ל. ועי' רש"י מציעא הנ"ל שכתב וז"ל אע"ג דיהיב כפי טובת הנאה שבאן הוה עלייהו ש"ש אחר שכלתה שמירת המקח הואיל ונהנה מהכי הרי שרש"י כתב שכלתה שמירת המקח והוה ש"ש משום דנהנה. וכן כתב הר"ן במציעא פ"ו כלשון רש"י הנ"ל. וכן כתב הרא"ש בנדרים ל"א : וז"ל בחזרה פטור דתו לא הוה שואל. ומיהו ש"ש הוה משום דנהנה מהכי הרי להדיא מדכתב דתו לא הוה שואל ש"מ דס"ל דכלתה ימי שאילה וטעם דהוה ש"ש משום דנהנה מהכי כנ"ל. וא"כ דהטעם הוא משום דנהנה ויומי שאילה כלתה א"כ אין נ"מ בין נתן לו שכר מועט או לא אפילו לא נתן נמי לא הוה רק ש"ש ג) ומה שנזכר בש"ס ואם לאו אתן לך דבר מועט וכן ברמב"ם והטו"מ קאי על הרישא דנאנס בהליכה חייב לרבותא אפילו בנתן שכר מועט דקד"א דלא יתחייב באונסין כיון שנותן שכר קמ"ל דאפילו הכי חייב באונסין יוצא לדינא דבחזרה פטור מאונסין אע"ג דלא נתן שכר אך בהא יש לעיין דהא הלך הב' מכחישו ואומר שנגנבה ממנו ולא נאנס :

והנה המחבר בסעי' ב' כתב וז"ל, נטלם ע"מ למכרם ואמר לו אם ימכרו עד זמן פלוני אתן לך דמיהם כך וכך, ואם לא ימכרו אחזירם לך. ונאנסו בין בהליכה בין בחזרה חייב מטעם המבואר בש"ס דחזרה דהאי הליכה הוא דגם בחזירתו בודק הוא אחר לוקחים למכור להם וכתב יש אומרים (התוס' והרא"ש) דזה דוקא אם לקח סחורה דקפצו עלייהו זבינא שהוא זבינא חריפא כמצא דכל המוכר הוא להשתכר, אז חייב באונסין בין בהליכה ובין בחזרה, אבל אם לא כן פטור מן אונסין וחייב בגנבה ואבדה כדין שוכר ע"כ. וכתב הגאון מליסא בס"ק ג' דיי"א ההוא דבעי זבינא חריפא קאי נמי ארישא בלוקח לשגרן נמי בעי זבינא חריפא ותמוה דאם כן איך כתבו, אבל אם לא כן רק בזבינא דרמי אאפי' בחזרה לא הוה רק ש"ש הא בלוקח לשגרן דהוה בחזרה ש"ש הוא משום דנהנה מהכי. וא"כ בלוקח לשגרן והוה זבינא דרמי אאפי' דלא הוה הנאת לוקח רק הנאת מוכר למה הוה ש"ש וש"ח לבד צריך להיות ומביא ראי' לדבריו מדכתב הש"מ הנ"ל כיון דלא הוכשר בעיני חמיו כלתה ימי שכירתו וחיוב דש"ש שלו משום דהיי מעיקרא כשואל והואיל ונהנה מהכי מדאמר דהי' כשואל ש"מ שצריך להיות כל הנאה שלו ודרמי אאפי' אין הנאה שלו. וא"כ לא הוה רק ש"ח ע"ש ד) ואני מוסיף על דבריו דמה"ל נמי משמע הכין דתוס' והרא"ש והר"ן בעי זבינא חריפא גם גבי לוקח ע"מ לשגרן עי' רמב"ם מה' שלוחין ושותפין פ"ח שכתב וז"ל הלוקח כלים מבית האומן לשגרן לבית חמיו ואמר לו אם מקבלין אותן מנכי אתן לך דמיהם. ואם לאו אתן לך דבר מועט ונאנסו בהליכה הרי זה חייב לשלם בחזרה פטור ואם נטלם ע"מ למכרם לאחרים ואמר לו אם ימכרו במקום פלוני או עד זמן פלוני אתן לך דמיהם כך וכך. ואם לאו אחזירם לך ונאנסו בין בהליכה בין בחזרה חייב לשלם ע"כ. ועי' רמב"ם פ"ד מה' מכירה הי"ד שכתב וז"ל הלוקח כלים מבית האומן ע"מ לבקרן אם היו דמיו קצובין ונאנס בידו חייב בדמיו הואיל ודמיו קצובין מעת שהוגבהו נעשה ברשותו והוא שיגביהו כדי לקנות את כולו ויהי' אותו חפץ הנמכר חביב על הלוקח. אבל חפץ שהמוכר קץ בו והוא מבקש ורודף למכרו הרי הוא ברשות המוכר עד שיפסוק דמיו ויגביהו הלוקח אחר שפסק ע"כ, והמ"ל בה' שלוחין הנ"ל כתב וז"ל הלוקח כלים מבית האומן וכו' דברי רבינו תמוהים שלא פירש לומר שמיירי בקייצי דמיו והוה זבינא חריפא כמ"ש בפ"ד מה' מכירה שהוצרך שיהי' דמיו קצובין וחביב על הלוקח, גבי הלוקח כלים לבקרן ונאנסו שחייב וכבר ראיתי להתוס' והרא"ש והר"ן דבעי נמי קייצי וזבינא חריפא כמו גבי לוקח כלים לבקרן. גם מש"כ רבינו ע"מ למכרם לאחרים וכו' גם בזה תמיהא לי שלא הוצרך זבינא חריפא עכ"ל מדכתב המ"ל אח"כ על הסיפא של הרמב"ם גם מש"כ רבינו ע"מ למכרם גם בזה תמיהא לי שלא הוצרך זבינא חריפא ש"מ שמקודם לזה קאי המ"ל על הרישא של הרמב"ם דהיינו הלוקח כלים לשגרן וע"ז קאמר דדעת התוס' והרא"ש והר"ן דבעי זבינא חריפא הרי דדעתו בדעת התוס' והרא"ש והר"ן דגם בלוקח כלים לשגרן נמי בעי זבינא חריפא. וא"כ בזבינא דרמי אאפי' לדעתו בדעתם לא חייב באונסין אפילו בהליכה והא דקאמר הש"ס דבהליכה חייב באונסין מיירי דוקא בזבינא

א) קו' על הסמ"ע בפירושו דברי הרמב"ם והטו"מ.

ב) סתירה לדברי הסמ"ע מדברי רש"י והרי"ף וש"מ בשם תוס' שאנ"ץ והרא"ש והר"ן.

ג) פירש בדברי הרמב"ם והטו"מ.

ד) ראי' לדברי הגאון מליסא מהמ"ל.

חריפא. ועי"ז קאמר הש"ס דבחזרה הוה ש"ש משום דנהנה מהני הא ברמי אאפי' בחזרה ל"ה רק ש"ח כנ"ל. א"כ בכ"ד כיון דמודה דהי' זבינא דרמי אאפי' ומודה דבחזרה נעשה מה שנעשה א"כ אפילו נאמין לדברי המוכר שנגנב ממנו נמי פטור. ה) אולם לפענ"ד אינו נראה כן דהנה רש"י שעל דברי הרי"ף הנ"ל קאמר מפורש דהא דחייב בחזרה כש"ש משום דנהנה מהני לאו מטעם דהי' כל הנאה שלו רק מטעם דהי' לו הברירה לעכב לעצמו או להחזירה. וא"כ אפילו ברמי אאפי' נמי הנאה יש לו מה שהברירה בידו לעכב או להחזירה ועי' ש"ך מציעא פ"א הנ"ל דמציא הש"ס מעשה דההיא גברא דזבין לי' חמרא לחבריה אמר לי' קא ממטינא לדוכתא פלן אי מיזדבנא מוטב ואי לאו מהדרנא לי' ניהלך אזיל ולא איזדבנא ובהדי דקא אתא איתנס אתי לקמי' דר"נ חייביה דחזרה דההיא הליכה הוא דאי הוה משכח לזבוני מי לא הוה מזדבנא וכתבו התוס' ותמי' מדלא אשכח לזבוני משמע דלא שום זבינא חריפא. וא"כ אמאי חייביה הא הנאה שכיחא היא ואמרינן בנדרים דאין לחייב הלוקח כלים ע"מ לבקרן אם לא בזבינא חריפא וי"ל דזבינא חריפא הי' ואם הי' רוצה לתת בדמים שנתן לו המוכר הי' מוציא הרבה, אלא הי' רוצה למכרם ביוקר. ומה שלא מכרם כמו שהי' יכול משום דאבבא דביתא כשיחזור יתן לו איתן דמים או יותר ע"כ. וזה הוא דברי התוס' שאומרים עליו שמצריך זבינא חריפא

ה) השגה על דברי המ"ל והגאון מליסא :

ו) הרי לא מצאנו דהתוס' מצריך זבינא חריפא אלא הכא גבי לוקח ע"מ למכרם ולא גבי לוקח לסגרן. ולדעתי בלוקח לסגרן גם דעת התוס' דלא בעינן זבינא חריפא משום דחילוק גדול יש ביניהם דבנוטל ע"מ למכרם דוקא דהוה רק סרסור בהא דעתם דבעינן זבינא חריפא משום דבאמת הוא אינו הלוקח ולא שייך טעמא דרש"י והרי"ף הנ"ל דיש לו הנאה הברירה לעכב לעצמו והקניה היתה רק על ספק אם ימכור ואעפ"כ אנן מחשבינן אותו ללוקח גמור להתחייב באונסין לכן בעינן זבינא חריפא עכ"פ דיהי' עכ"פ מילתא דמסתבר שיהי' ישרה בעיני כל וקרוב לוודאי שימכרנה ואז אפשר לחשוב אותו כקונה גמור ולהתחייב אותו באונסין. אבל בלוקח לסגרן דהוא עצמו הוא הלוקח ובבית אמיד בודאי תהי' ישרה ליקח בחנם לא בעינן זבינא חריפא דללוקח כבר ישרה ובבית אמיו בודאי תהי' ישרה כנ"ל. ולכן אפילו בזבינא דרמי אאפי' נמי חייב באונסין משום דהוה לוקח גמור בהליכה וההנאה דלוקח לסגרן לאו מטעם שואל דהנאה שלו דלכן תצטרך זבינא חריפא רק טעמא כמבואר ברש"י והרי"ף הנ"ל משום דיש לו הברירה לעכב או לחזור. ולכן נהנה ומהני. וא"כ ברמי אאפי' נמי נהנה ומהני. והוה ש"ש בחזרה וחייב בגניבה ואבידה. ועי' רא"ש מציעא פ"ח דף ל"ט סי' י"ג וז"ל גרסינן בנדרים. הלוקח כלים מבית האומן לבקרן ונאנס בידו חייב והני מילי דקיילי דמי ובזבינא חריפא דאז כל הנאה ללוקח. אבל בזבינא דרמי אאפי' לא דהנאת מוכר הוא. ההיא גברא דעל לבי טבחא אגבה אטמי דבשרא אתא פרשא מרעה מיניה אתי לקמיה דרב יימר חייבי' לשלומי וה"מ דקיילי דמי והוא דקבעי לה כולה ההוא דזבין לי' חמרא לחבריה וא"ל קממטינא לדוכתא פלן אי מזדבנא מוטב ואי לאו מהדרנא לך לא אזדבן ובהדי דקא הדר אתו אנסים לקחו לר"נ חייביה איתיביה רבא לר"נ נאנסו בהליכה חייב בחזרה פטור א"ל חזרה דהאי הליכה הוא אלו משכח לזבוני' מי לא מזדבן לה וזבינא חריפא הוא. והי' יכול למכור מיד באותן דמים שנתנו לו המוכר אלא שהי' מחזר למכרם ביוקר כדי להשתכר ע"כ

ו) אין הכרח בדעת התוס' כדעת הגאון מליסא שמעמים גם :

ז) הרי דהרא"ש דזכר זבינא חריפא לא זכר רק גבי נוטל ע"מ לבקרן ונוטל ע"מ למכרם וגבי ההיא גברא דעל לבי טבחא אגבה לאטמי דבשרא אתי פרשא מרעה מיניה דאתי לקמי' דרב יימר דחייביה לשלומי דקאמר ה"מ דקיילי דמי' והוא דקבעי כולה ולא קאמר נמי דבעי זבינא חריפא וע"כ כדברינו דגבי לוקח לבקרם ולמכרם דעדיין אינם קונים ודאים כלל והעיקר הקניה על ספק הי' ולכן מחייבין אותו כלוקח גמור לענין אונסין לכן בעינן גם זבינא חריפא כדי שיהי' עכ"פ דבר דמסתבר שבודאי יקנה ויהי' שלו כמ"ש הרשב"א בב"ב פ"ז ע"ב ע"ש ודו"ק. אבל בלוקח לסגרן כיון דהוא הוא הלוקח ובעיניו כבר ישרה ובעיני אמיו בודאי תהי' ישרה לא מצריכין זבינא חריפא, דבלא זבינא חריפא נמי דבר דמסתבר הוא שיש אחר הקניה בידו. ולכן גבי אטמי דבשרא כיון דהוא קונה לא בעינן כלל זבינא חריפא. ולכן לא כתב הרא"ש כלל גבי אטמי דבשרא דבעינן זבינא חריפא כיון דהוא קונה. ולכן לדידא גבי לוקח לסגרן אפילו בזבינא דרמי אאפי' נמי הוה כלוקח משום דיש לו ההנאה הברירה לעכב לעצמו או להחזירה. לכן הוה בחזרה ש"ש ח) ורא"י דהטו"מ בדוקא נקטו דברי התוס' והרא"ש על הסיפא דהיינו נטלם ע"מ למכרם ולא על הרישא בנטלם ע"מ לסגרן ט) ואין תמי' על המחבר שכתב בסיפא דבחזרה בזבינא דרמי אאפי' הוה ש"ש ולא כתב דהוה ש"ח בלוקח כתלונת הליסא הנ"ל משום דבלוקח לסגרן לא בעי התוס' והרא"ש זבינא חריפא. וא"כ ברמי אאפי' נמי חייב באונסין בהליכה לכ"ע ועי"ז קאמר הש"ס דבחזרה הוה ש"ש ומטעם המבואר ברש"י והרי"ף דנהנה דיש הברירה כנ"ל י) ובזה מיושב קושית המ"ל שמקשה על הרמב"ם למה גבי ע"מ לבקר בעי זבינא חריפא, ואלו גבי לוקח לסגרן לא בעי זבינא חריפא משום הנ"ל דשאני ושאני לוקח לסגרן ללוקח לבקרן או למכרם דבלוקח לסגרן הוה בודאי הקניה שלו ולכן מחשבין אותו כקונה להתחייב באונסין אפילו ברמי אאפי' ובלוקח לבקר דעדיין גם בעיניו לא ישרה ובלוקח למכרם דתלוי הישרה בעיני זולת ומקור הקניה על ספק נתיסדה לכן בעינן עכ"פ זבינא חריפ' שיהי' קרוב לודאי שתהי' ישרה בעיני זולת. ואז אפשר לדונו לקונה ולהתחייב באונסין הגם כי בלקח לסגרן נמי קנה בע"מ ודמי לכאורה כלוקח לבקרם או למכרם. אבל האמת לא דמי כלל ע"מ דלסגרן לע"מ דלבקרם או למכרם דבלסגרן הגם דתלוי בע"מ מ"מ הוה קרוב לודאי שתהי' ישרה בעיני אמיו כיון שנוטל בחנם ואין חילוק אלא אותו אי הקנים הוה רמי אאפי' או לא כיון שאין אותו נותן כלום א"כ הוה אמיד אצלו זבינא חריפא וא"כ דהוה הקנים קרוב לודאי לכן הוה כקונה ומחייבין אותו באונסין לא כן בנוטל לבקר או למכור כל דלא זבינא חריפא הוא מילתא דמסתבר הוא שאין הקניה קנים כלל כי לא ירצה הלוקח כי כל עיקר הקני' היתה לבקר אם קנה בשוה או לא (לא"כ בלסגרן שקנה בהחלט) ובלמכרם כל שיהי' רמי אאפי' לא

ז) ראי' לדברינו מדברי הרא"ש דנדרים ודלא כהג' מליסא :

ח) ראי' לדברינו מדברי הטו"מ.

ט) הסרת תלונות הג' הנ"ל מדברי הטו"מ :

י) כלל יסוד קושי' המ"ל מעל דברי הרמב"ם :

יקפוץ

יקפוץ זבינא. וא״כ איך אפשר ברמי אאפי׳ לדונו לקונה ולהתחייב באונסין לכן בעינן עכ״פ זבינא חריפא וסבן יא) והקושיא הסכי׳ שזכר המ״ל למה לא זכר הרמב״ם קיילי אין שום קושיא כלל דבאמת זכר הרמב״ם קיילי אף בלשגרן באמרו הלוקח כלים מבית האומן ע״מ לשגרן לבית חמיו ואמר אם מקבלין אותן ממני אתן לך דמיהם וכו׳ מדכתב אתן לך דמיהם ש״מ דבקיילי איירי וכמ״ש הליסא בס״ק א׳ ע״ש אלא שקושר הרמב״ם דאפילו בנעלם ע״מ למכרם כמי ל״ב זבינא חריפא כיון שלא נזכר בש״ס זבינא חריפא רק בלבקרן אין לנו להוסיף, ולא חשש לקושית התוס׳ דמליעא הכ״ל דאפשר דדמי נוטל ע״מ למכרם לנוטל ע״מ לשגרן דנוטל לבקרן דוקא א״א לדונו לקונה כלל כיון דכל עיקר לקיחתו הי׳ רק לבקר לא כן ע״מ למכור ודוק והאריך וא״כ לדינא אם כאמין לדברי המוכר חייב לשלם רק שהלוקח טוען שנאנס לכן ישבע שנאנס וכמבואר בסי׳ קפ״ז ופטור :

שאלה י״ז

אחד לקח כלי מאומן לבקר והי׳ זבינא מליעא ונאנס בהליכתו מהו הדין :

תשובה

ע׳ סי׳ ר׳ סעיף י״א והם דברי הרמב״ם. וע׳ ל״מ בפ״ד מה׳ מכירה דהקשה דיוקא הרמב״ם אהדדי דברא׳ דבריו כתב דבזבינא דחביב על הלוקח דהוא זבינא חריפא חייב באונסין משמע דבזבינא מליעא פטור מאונסין ואח״כ כתב דקן המוכר בה ומחזיר למכרו דהוא זבינא דרמי אאפי׳ הרי הוא ברשות מוכר ופטור מאונסין ע״ש. וילא הגאון מליסא בסי׳ קפ״ו ס״ק א׳ לתרץ וזה תוכן דבריו דבקיילי לבד אף לא בזבינא חריפא הוא לוקח דלוקח הוא אף לא בזבינא חריפא כיון דלקח (כדברינו הנזכר בשאלה א׳) ובקיילי וזבינא חריפא כיון דהוא כל הנאה שלו הוא שואל. והכ״מ. אי לוקח הוא פטור בחזרה מאונסין ואי שואל חייב בחזרה באונסין. וא״כ הא דכי הרמב״ם בפ״ד דמכירה ברא׳ דבריו דבעינן זבינא חריפא הוא כדי לעשותו לשואל ולחייבו באונסין בין בהליכתו ובין בחזירתו (ולדבריו יקשור הרמב״ם כדעת הרשב״ם והרא״ם דבחזרה חייב באונסין) ובפ״ג משלוחין גבי הלוקח לשגרן דאיכו מחויב בחזרה באונסין לכן לא בעי זבינא חריפא דהוה רק לוקח ואיכו מחויב רק בהליכה לא בחזרה ומש״כ בסיפא דפ״ד דמכירה דרמי אאפי׳ פטור פירושו אפילו לוקח כמי לא הוה ופטור גם בהליכה מאונסין ודין אמלעי בזבינא מליעא היכא דהוה הנאה שניהם דהוה לוקח דבהליכה חייב באונסין ולא בחזרה לא זכר הרמב״ם דאין דרכו לכתוב מה שלא נאמר מפורש בש״ס ע״כ ע״ש וא״כ לכ״ד חייב כיון שנאנס בהליכה אבל לא כן אנכי עמדי דלדבריו היכא דהוה שואל ע״כ לוקח פשיטא דהוה משום דלוקח רק בקיילי לבד הוה ושואל לא הוה רק בתרתי קיילי וזבינא חריפא וכיון דהוה שואל דהיינו שהיה קיילי וזבינא חריפא. ע״כ לוקח פשיטא דהוה כיון דסגי בו קיילי ועוד נוסף זבינא חריפא א) א״כ איך חקרו התוס׳ בב״ב פ״ז ע״ב ד״ה הלוקח אי ההיא לוקח כלים מבית האומן אי לוקח הוה אי שואל וחקרו ומלאו דלוקח הוה וכתבו וכ״מ אי אמרת דלוקח הוה אין המוכר יכול להקדישו ואי אמרת דשואל הוה יכול המוכר להקדישו ע״כ ע״ש ואי כדבריו דשואל הוה בתרתי לטיבותא קיילי וזבינא חריפא ולוקח הוה רק בקיילי לבד. וא״כ לדבריו שואל כבר לוקח הי׳ דהאם בנוסף לו מעלה זבינא חריפא יגרע כחו אתמהה. וא״כ איך אפשר לומר דאם לוקח הוא א״א להמוכר להקדישו ואם שואל הוא אפשר למוכר להקדישו כלפי לייא ותהי׳ בה להיפך אלא ע״כ לומר דלוקח כמי לא הוה בנטל ע״מ לבקרן אלא בדאיכא תרתי קיילי וזבינא חריפא ואז יש מקום לחקירת התוס׳ בנטל ע״מ לבקרן אי שואל הוה או לוקח והכ״מ הכ״ל ודו״ק ב) ועוד לדבריו מה יעלה מזור לדברי הטו״מ בסי׳ ר׳ סעי׳ י״א דכתבו כל לשון הרמב״ם ובאמת ס״ל דבחזרה פטור מן האונסין ע״ש ודו״ק. ג) ועוד לדבריו יקשורו הרמב״ם והרשב״א והרא״ם הטעם דלוקח ע״מ לבקר דחייב באונסין בחזרה הוא משום שואל ע׳ בדבריו ובהדיא ברא״ם דבב״ב הכ״ל כאמר דחייב מטעם לוקח לא מטעם שואל ע״ש. ד) והככון בדעת הרמב״ם והטו״מ דגבי לוקח ע״מ לבקר והוה זבינא חריפא דקרוב הדבר ובודאי שיקנה לזאת הוה כלוקח גמור וחייב באונסין עד שיגלה דעתו לפני המוכר דלא כיחא עוד בהחפץ ובגיל׳ דעתו תלוי בפלוגתא אי הוה ש״ש או רק ש״ח ע״ש ודו״ק. ובזבינא דרמי אאפי׳ אפילו לא גילי׳ דעתו דלא כיחא ליה פטור מכלום. ואף ש״ש כמי לא הוה משום דקרוב הדבר שלא יקנה. ולזה מדויק לשון הרמב״ם והטו״מ הרי הוא ברשות המוכר דהייכו לכל דבר ובזבינא מליעא דהוה הנאת שניהם והוא ספק השקול אם יקנה או לא לכן באונסין פטור דלא הוה כל הנאה שלו ומיהו ש״ש הוי כדין סרסר דסירסר אע״ג דאפשר שלא ימכר החפץ מ״מ ש״ש מיהו הוה כמבואר בסי׳ קפ״ה סעיף ז׳ וע׳ סמ״ע שם בשם המרדכי ודו״ק ה״ה כאן וזה שמסיים המחבר בסעי׳ ב׳ וז״ל יש אומרים וה״מ בדבר שיש לו קונים הרבה ויכול למכרם מיד בדמים שקלב דאל״כ פטור מאונסין וחייב בגנבה ואבידה כדין סרסר הרי דנקט די״א מלריך זבינא חריפא (דהייכו קונים הרבה ודו״ק) וקאמר דאל״כ פי׳ כל שאיכו זבינא חריפא אפילו הוה זבינא מליעא מ״מ לא הוה רק ש״ש הרי דבזבינא מליעא ש״ש הוה לא לוקח כדעת הליסא. ולכן לא קאמר הרמב״ם והטו״מ בסי׳ ר׳ דין הב׳ דהייכו זבינא מליעא משום דכבר כודע דהיכא דאיכא הנאה לשניהם הוה ש״ש מכאן סי׳ קפ״ו ומכמה מקומות וע׳ ר״ס קפ״ה יולא לדינא כיון דלא הוה רק ש״ש פטור מאונסין ודוק כי קלרתי הרבה :

שאלה י״ח

אחד ביקש מחבירו שיקח לו חפץ פלוני על יומא דשוקא ולא כתן לו מעות והבטיח ליתן לו שכר טרחא, ועתה בבואו טוען שקנה לו ובעד כך וכך ונאנס בידו על שיומא דשוקא ואין לו עדות להביאם ותובע המעות שנתן מה דינו :

תשובה

לכאורה הדבר מבואר בסי׳ קפ״ז סעי׳ א׳ ובסי׳ רל״ד סעי׳ ב׳ דבמקום דים רואין אין כאמן

יא) תירץ אתם לקר׳ המ״ל על הרמב״ם ז״ל :

א) השגה רבה שנעלם מהג׳ מליסא תוס׳ מפורש דב״ב פ״ז בד״ה הלוקח :

ב) השגה שניי עליו

ג) השג׳ ג׳ עליו .

ד) חי׳ מספיק לדברי המ״ל על דברי הרמב״ם :

נאמן בשבועה ומקורו מש"ס מציעא פ"ג מדברי איסי ב"י והנה אם כדבריו כן הוא בודאי יש עדות כי אוושא מילתא בשיקרה על היומא דשוקא מקרה אונס ושכיח אינשי ועי' בסעי' ג' בהג"ה שם שעל דברי הרמב"ם דס"ל דבמקום רואין א"כ בשבועה כתב דוקא בטענות שומרין אבל בטענת פרעון והשבה וכיוצא בו דעבידא אינשי דפרעו בצינעא אפילו יש רואה מיפטר בשבועה והם הם דברי הרמ"ה בטור ע"ש ועי' בדברי הליסא שם ס"ק ד' וז"ל נראה לפרש דדוקא בטענת נאנסו שנעשה שלא בפני בעליהם משו"ה כשיש רואין אנן סהדי דאלו הי' נאנסו הי' מביא תיכף עדים לב"ד שלא יצא את עצמו לידי חשד ולידי שבועה משא"כ בפרעון אם באנו לחייבו מטעם זה א"כ לעולם יש לו לחייבו דהא יכול לפרוע בעדים א"כ יכול לומר הי' לך לפרוע בעדים אלא ודאי דלא שייך זה בפרעון די"ל דלהכי לא פרע בעדים משום שאינו חושד את המלוה שיכחישהו בפניו ולהכי אפילו פרע לו במקום רואין לא שייך לומר שהי' לו להביאן תיכף לב"ד משום דלא הי' חושדו כנ"ל ע"כ הרי דפירש דברי הרמ"ה שפרע בפני עדים כמ"ש אפילו פרע במקום רואין לא שייך לומר שהי' לו להביאן לב"ד משום דלא חושדו וקשה אם פרע בפני עדים צ"ל שבועה בחנם יבואו העדים וע"כ דעתה העדים אינם לפניו וא"א להביאם לכן נפטר בשבועה ול"א הי' לו להביא העדים כשפרע בפניהם לפני ב"ד משום דעביד איניש דפרע בצינעא ודכוותיה גבי שומרין באינם לפניו וא"א להביאם אמרינן דהוא אפקיד אנפשיה דגבי שומרין מחויב הוא להוציא קול ולילך לב"ד כנ"ל וא"כ לב"ד הי' לו לילך לב"ד וא"כ בשבועה א) אך לפענ"ד לא נראה כן ואין הפי' ברמ"ה כדבריו דהנה בש"ס מציעא פ"ג. אמרינן דהלכתא כאיסי ב"י דאמר אין רואה שבועת ד' תהי' בין שניהם הא יש רואי' יצא ויפטור ועי' רי"ף דרבותא דאיסי דבמקום דיש רואין אין נאמן בשבועה וכך פירושא היכא דאירע האונס במקום דאנן ידעינן דא"א בלתי רואין כההיא דמייתי הש"ס שם בתר הכי ההיא גברא דמעביר חביתא דחמרא בריסתקא דמחוזא ותברה בזיזא אתו לקמיה דרבא אמר ריסתקא דמחוזא שכיח בה אינשי זיל אייתי ראי' ואפטר הרי דקאמר טעמא דאינו נאמן בשבועה רק בראי' משום דריסתקא דמחוזא שכיח בה אינשי דא"ת לן הוכחה מבוררת דאם כדבריו כן הוא. הי' צ"ל רואה כי נעשה במקום שא"א להיות בלתי רואה ולכן בליכא רואין אמרינן דבודאי שקורי משקר ולכן א"נ בשבועה מצד ההוכחה המתנגדת לדבריו ולכן אפילו בלא הי' נודע מקום המקרה רק ע"י וא"כ לכאורה להאמינו בשבועה במיגו דאי בעי הוה אמר שהי' במקום דליכא רואין מ"מ באמרו שהי' במקום רואין וליכא רואין א"נ משום דהוה מיגו במקום עדים דאנן סהדי דא"א כלל וכלל שלא יהי' רואין במקום רואין וא"כ הוה מיגו במקום עדים ב) ודלא כמהרי"ט והובא דבריו בקצה"ח ויפה כח הדוחה מהליסא עליו וכן ההיא מעשה דתי' דנא דחמרא תקיפו ההוא גברא דא"ל לחבריה זיל זבין לי ד' מאה דנא דחמרא לסוף אתא לקמי' א"ל זבני לך ד' מאה דנא דחמרא ותקיפו אתא לקמיה דרבא אמר ד' מאה דנא חמרא תקיפו קלא אית להו זיל אייתא ראי' דמעיקרא כי זבנת חמרא מעליא הוה ואפטר משו"ה לא האמינו בשבועה רק בראי' משום דיש לן הוכחה דאם האמת כדבריו צריך להיות קלא בלי ספק ובליכא קלא שקורי משקר וא"כ היכא דליכא ההוכחה המתנגדת כגון בכ"ד די"ל דבאמת הי' רואין ונודע הי' האונס לכל בני שער היומא דשוקא רק עתה אין רואין כי אנשים שהיו אז הלכו ונדדו וכל אחד על מקומו יצא בשלום בודאי עתה נאמן בשבועה דהיכן נאמר דצריך השומר להביא העדות לב"ד דתאמר משום דלא שקלא אדעתיה ליקח העדות לב"ד לא יהי' נאמן בשבועה ולא אשתמיט חד דלכתוב כן ג) ולהיפך נראה מדברי הרמב"ם והטוש"ע שכתבו וז"ל ואם הי' האונס במקום שאפשר לבוא עליו עדים או דבר שגלוי וידוע שימצא עדים הרי"ז צריך להביא ראי' על טענתו ואם לא יבא ראי' א"נ ע"ש הרי דכפלו דבריהם וכתבו שצריך שיהי' גלוי וידוע שימצא עדים ובמקום שאפשר לבוא עליו עדים משמע אפילו הי' האונס בפני עדים רק שעתה א"א לבוא העדים לב"ד נאמן בשבועה ודברי הרמ"ה כפשטן הנהו דבהשבה ופרעון כה"ג כגון היכא דקאמר דפרע במקום פ' וביום פלוני ואנן ידעינן דבמקום פ' וביום פ' הי' בבית המלוה אנשים רבים ואיך אפשר שכנים דבריו ששילם בזמן הנז' הי' צריך אותן האנשים שהיו אז בביתו לראות ומדלא ראו ע"כ שקורי משקר כי היכא דאמרי' בשומרין בקרה לו במקום רואין כנ"ל ועי"ז קאמר הרמ"ה דפרעון והשבה שאני דעביד איניש דפרע בצינעא וא"כ אפילו במקום רואין נאמן וליכא הוכחה המתנגדת לדבריו למה ליכא רואין משום דאפשר שנטל אותו מן הצד ובלט כי כן דרך האנשים ד) ואגב אזכיר עוד מה שלא ירד הליסא לעומק דברי ב"י ואשיג השיג ידו ע' בטור שכתב דהרמ"ה מפרש ההיא מעשה דתי' דנא דחמרא דפסק רבא דצריך ראי' דוקא דלכאורה נראה דהמעשה לאו מדינא דשומרין נגעו בה אפ"ה קאמר רבא דבמקום רואין א"נ ולא כהרמ"ה דמיירי בהי' היין אח"כ אצלו בפקדון א"כ הוה מדינא דשומרין ודוקא בשומרין קאמר איסי דבמקום רואין א"נ אבל לא בעלמא וכתב הב"י להשיג על הרמ"ה דאפילו תאמר דהי' בפקדון בידו מ"מ שבועה זו לאו שבועת השומרין היא ועי' קצה"ח שתמה על הב"י ויפה כח הדוחה מהליסא עליו ע"ש אך הליסא כתב וז"ל הב"י הקשה הא שבועה זו לאו שבועת השומרין הוא וכו' ותמיהני הא אפילו הי' מודה המשלח שקנה יין טוב כיון דמיירי שהי' היין אח"כ בפקדון ביד שליח כמ"ש הטור א"כ עכשיו שנמצאת חומץ הי' צריך לישבע ש"ש שהחמיץ באונס ולא בפשיעה וכו' ע"ש אולם לא ידעתי מה ראה להקשות על הב"י אדרבה יש לו להקשות על הרמ"ה דס"ל דמיירי הש"ס שהי' אח"כ היין בפקדון אצלו א"כ איך יפרש דברי הש"ס דקאמר רבא זיל אייתי ראי' דמעיקרא כי זבנת חמרא מעליא הוה ואפטר מה יועיל מה שיביא ראי' שמעיקרא קנה יין טוב הא צריך לישבע שלא החמיץ בפשיעתו ובאמרו ואפטר משמע מכל וכל והקושיא הנז' לא על הרמ"ה לבד תלונתינו רק גם על רש"י שכתב בד"ה קלא אית להו וז"ל אימת החמיצו ואצל מי החמיצו ושל מי הי' ושמא קנית חומץ בדמים פחותים ולא אצלך החמיצו ע"כ וא"כ ע"כ דהי' אצלו אח"כ דאל"כ איך אפשר לומר דאצלו החמיצו וע"כ דלהרמ"ה ורש"י ס"ל דשבועת פשיעה אינו בזה אלא ע"י גלגול ולא הוה מעקריות השבועה רק א"נ ובליכא א"נ

א) השגה על דברי הליסא בפירוש דברי הרמ"ה ודיניה

ב) השגה על דברי מהרי"ט.

ג) ראי' לדברינו מדברי הרמב"ם והטוש"ע:

ד) השגה שני' על דברי הליסא שם

ליכא

ליכא לא פשע ולכאורה עדיין איכא לאקשויי הא איכא למיחש לשמא החליף שלקח לעצמו היין טוב שלקח ונתן תמורתו החומץ שלו וא״כ יש לו שבועה שא״ב דזה הוא עיקר השבועה לכ״ע ואיך קאמר רבא דיבא ראיי׳ שקנה יין טוב ויפטור ואין לומר דמיירי הכא דהמשלח מכיר ומודה שזה הוא היין שקנה הא רש״י פי׳ שחושדו ג״כ שלא קנה כלל וא״כ לא נודע לו שקנה כמ״ש רש״י שמא שלך היא ואין לומר שהעדים שמעידים שקנה יעידו שהוא הוא שקנה דא״כ למה אמר רבא ז״ל וכו׳ חמרא מעליא הוה הא צריכין ג״כ אשר יאמרו כי הוא זה היין שקנה ולמה די באמרם שקנה חמרא מעליא אולם ז״א כיון דראינו דנאנס יין אצלו דהא קמן היין שהחמיץ אלא שאין אנו יודעין אם הוא של השליח או שמשלח א״כ זו היא שכינו בסי׳ רל״ד בשם הרמ״ה עצמו כשנאנס גלימא והנפקד אומר שלך הוא שנאנס דאין בו משום שבועת שומרין וכן כתב להדיא הקצה״ח שם בסי׳ קפ״ז ה) ודלא כהליסא שטוען דלא דמי להנ״ל דשם ידעינן עכ״פ שנאנס ת״י משא״כ הכא שאינו ידוע שנאנס ת״י כלל ושמא זה החומץ בידו מכבר וכיון דתי׳ דהכא דחמרא קלא אית להו הוה כאנן סהדי שלא נאנס בידו מאומה דאפילו אם אירע אונס בשלו ג״כ קלא אית להו ע״ש ואנכי הרואה דהא לא דמי אלא לאא וכדעת הקצה״ח דע״כ בטוען המשלח דהתי׳ דנא דחומץ של השליח הנהו והמה מכבר קודם שקנה היין עבור המשלח בטענה כזה לית ממשא שלא להאמין לשליח בשבועה משום דאית לן למימר נמי להיפך דאם איתא דהוא של השליח נמי קלא אית להו דהא רבא דפסק דד׳ מאה דנא דחמרא תקיפו קלא אית להו וא״כ אינו נאמן בשבועה דהוה במקום רואין לכן ז״ל וכו׳ ולפטור ע״כ משום דא״א לומר שקנה יין טוב ונתחמץ ת״י דא״כ צריך להיות קול שנתחמץ ת״י סך יין כזה והוה הוכחה מתנגדת לדבריו אבל עדיין איכא לאקשויי איך אפשר שיהי׳ כדברי המשלח דהי׳ לשליח זה החומץ מכבר א״כ הי׳ צריך להיות קול שנתחמץ להשליח ד׳ מאה דנא חמרא וא״כ עם אולמיה קלא דהשתא מקלא דלמפרע וכי היכא דבע״כ לומר לדברי המשלח דעל למפרע לא הוציא קול ה״נ איכא למימר על השתא דלא הוציא קול וא״כ בטענה כזה הי׳ לו להאמינו בשבועה וא״כ שאין טוען המשלח רק שעתה נחמץ להשליח ד׳ מאה דנא דחמרא ובכונה לא הוציא קול בעת החימוץ כדי שלא יראו אנשים וירגישו של מי נחמץ והי׳ חייב לכסות וא״כ דע״כ אין לו לטעון רק שנחמץ עתה והשליח הר״ז כמשיב שבשל המשלח נחמץ א״כ הוא הוא דהנ״ל ודוק. ומעתה כיון דאינו ברשותו ליכא שבועת פשיעה נמי ליכא וכנ״ל וא״כ שפיר מקשה הב״י על הרמ״ה דמה שבועת השומרין איכא הכא אפי׳ תאמר בהי׳ היין בפקדון אצלו אח״כ וכנ״ל ואדרבה לפי דעת הליסא עצמו בסי׳ רכ״ד ס״ק ב׳ ביותר יש ליישב מה דלא ניחא להב״י לפרש דהש״ס מיירי בהי׳ היין אצלו בפקדון אח״כ דהב״י ס״ל לדעתו דשבועת פשיעה הוה מעיקר השבועה א״כ אפילו ליכא א״ב חייב לישבע על שלא פשע וחולק על קצה״ח שם בדעת המחבר וא״כ איך קאמר רבא ז״ל אייתי ראיה דקנה חמרא מעליי׳ ולפטור הא אית ליה שבועה דלא פשע דהוה מעיקריות וא״כ אפילו בבא עדים דמעיקרא כי זבין חמרא מעליא הוה מ״מ צריך לישבע שמא החמיצו ע״י פשיעתו כנ״ל. אך גם את זה דחיתי שם ע׳ בדברינו הדרינן לכ״ד כיון דליכא הוכחה המתנגדת נאמן בשבועה אך בכ״ד שהשליח רוצה להוציא ממון בזה לע״ק. דהנה מלשון המחבר שהוא לשון הרמב״ם והטור משמע דוקא בנתן המשלח מעות אז מועיל ראי׳ לפטור אבל היכא דנתן השליח מעותיו והוא תובע אפילו ביש ראיה אינו נוטל שכתבו מעשה באדם אחד שאמר לשלוחו קנה לי ד׳ מאות גרבי יין ממעות שהי׳ לו בידו וקנה לו ונמצא חומץ אמרו חכמים מנין גדול כזה שהחמיץ קול יש לו הואיל ואפשר להביא ראיה יבא ראיה שלא היה היין חומץ בשעה שלקח ואם לא יבא ראיה ישלם ע״כ מדכתב ממעות שהי׳ לו בידו אז מועיל ראיה משמע אבל להוציא אפילו ראיה אינו מועיל ועי׳ כ״מ במקומו וז״ל יש לדקדק במש״כ רבינו ממעות שהי׳ לו בידו משמע הא לאו הכי אלא שאמר לו קנה ואני משלם לך יכול לומר איני רוצה המקח ואין לו עליו אלא תרעומת וצ״ע ע״כ. ו) אולם לפענ״ד לא נראה כן דהא כתב הרמב״ם בפ״א מה׳ שלוחין ה״ב וז״ל ואם התנה עמו שעשאו בין לתיקון בין לעיוות אפילו מכר מאה בדינר חייב המשלח ליתן כפי תנאו הרי אפילו היכי דלא נתן המשלח עדיין מ״מ מחויב השתא ליתן כל שלחו ומה לי ליתן לאחר או לשלוחו כל שאמר לקנות וקנה ונאנס נאנס של המשלח וכן ז) מבואר בסי׳ קפ״ב סעיף ג׳ בהג״ה שם וז״ל מי שצוה לאחד שיתעסק באיזה דבר והוא הוציא עליו הוצאות אם לא הוציא יותר מן הרגילות חייב לשלם הרי אף שלא נתן עדיין מ״מ צריך השתא ליתן ולא גרע זה מהוציא עליו הוצאות ועי׳ סי׳ קפ״ב סעיף ו׳ ובסמ״ע ס״ק ה׳ ח) וכן נאמר להדיא בהריטב״א והובא בהליסא דההיא מעשה דת׳ דנא דחמרא מיירי בעשאו שליח למזבן לי׳ חמרא בממונא דשליח למיהדר לשלוחי מיניה ומקיים דחייב לשלם ע״ש ולכן צ״ל דהא דכתב הרמב״ם והטו״ע ממעות שהי׳ בידו לאו למיעוטא באם שנתן השליח אין לו להוציא אך לרבותא נקטו אפילו בשכבר נתן המשלח מעותיו והמשלח הוה המוציא וקדי״א לשאינו בשבועה ומשום הוכחה הנ״ל ואומדנא דמוכח אין להוציא ממון בליכא סהדי קמ״ל דאף להוציא ביש רואין א״כ בשבועה וא״כ יוצא לכ״ד דאף להוציא ואפילו ברואין כזה ישבע שנאנס ונוטל :

ה) השגה השלישי על דברי הליסא .

ו) השגה על דברי הכ״מ וראי׳ לדברי מדברי הרמב״ם דפ״א דשלוחין ה״ג ז) ראי׳ לדברי מדברי הרב בהגה קפ״ב סעיף ג׳ . ח) ראי׳ מפורשת להדיא בדברי הריטב״א כדברי .

שאלה י״ט אי אמרינן יש שליחות לעכו״ם לחומרא או לא :

תשובה אי אמרינן יש לעכו״ם לחומרא או לא תליא בפלוגתת רש״י ור״ת במציעא דף ע״א :
ע׳ תוס׳ ד״ה כגון דעת רש״י ז״ל דיש שליחות לעכו״ם לחומרא מדרבנן ודעת ר״ת ז״ל דאין לעכו״ם שליחות כלל ולענין כדברי מי אית לן לפסוק הנה פסקא דר״ת ל״ע עוצא הנה המח״א בס׳ שלוחין סי׳ י״ד שדי בי׳ נרגא מדברי הש״ס דפ״ב דע״ז דף ע״א אומר אדם לעכו״ם מלטיכי מן העולר (שוער) אבל אל יאמר שול תחתי לעולר ופירש״י ז״ל שול תחתי משמע שוי במקומי וכל מה דיהיב לי׳ עכו״ם הוי כאלו יהבי ישראל דהא במקומו הוא ע״כ וקשה הא אין שליחות לעכו״ם איברא דראיתי

להרמב"ן ז"ל דמוקי לה בשהקדים לו דינר משום דהוקשה לו מהא דריש פירקין דמוקי להא דאסור לומר לפועליו לאו ושתו דאיירי דוקא בשהקדים לו דינר הא לאו הכי שרי ולפי"ז הוי אתי שפיר דלא תקשה לסברת ר"ת מה שהקשינו מהא דעול אכתי דההוא לאו משום שליחות הוא אלא כיון שהקדים לו דינר קנה לו לישראל מעותיו היין אבל עדיין קשה דר"ת אית לי' דאין מעות קונות בעכו"ם ע"כ והן אמת שקושית המש"א הנ"ל יש ליישב לכאורה ומדויק ידיו ע' בדבריו בשלוחין סי' י"א שתירץ קושית הכ"מ שמקש' בפ"א מה' תרומות הי"א על ראב"ד שכתב דאם קנה מהכותים שבלין ומרחן כותים בשביל ישראל דחייב בתרומ' דשלוחו של אדם כמותו הא אין שליחות לעכו"ם ע"ש דהראב"ד ז"ל איירי במרחן ע"י פועלים כותים דנהי דאין כותי נעשה שלוחו של ישראל מ"מ פועל שאני דידו כיד הבעלים וכאלו מרחן בעה"ב דמי והכי משמע בירושלמי דמסכת פיאה אמתניתין דקצרוהו גוים הרי זה פטורה משום דקצרך אמר רחמנא ולא קציר כותים אמרו עלה דאם קצרוהו פועלים כותים הרי זה חייבת ע"ש וא"כ בזה י"ל גם קושיא הנ"ל דהא דאסור לומר עול אכתי לעולם יתרץ ר"ת דמיירי שהוא פועל שלו ואף בהכנס כמי דין פועל לו ע' בדברי הג' מליסא סי' קפ"ח סק"א ולא מטעם שליחות רק מטעם דידו כידו וע' לעיל סי' קפ"ב שאלה ב' אולם א) עדיין אין עולה יפה לתרץ כנ"ל דבאמת אכן לא סבירא לן דפועל ידו כידו כדעת ר"כ במציעא יוד כאשר נתבאר בדברינו בסי' הנ"ל והרי"ף והרא"ש השמיטו ואף עבדו כמי אין ידו כידו מדלא חשבו המוספין לדעת ר"ת דס"ל דהיכא דאמרינן ידו כידו אינו יכול לזכות בעירוב ע"י ומשו"ה פסק הטו"ע באו"ח סי' שס"ו דבזכו הסמוך על שלחן אביו אינו מזכה ע"י דיאמרו שגם ע"י עבדו ופועל שלו בו יזכה ע"כ דלא ס"ל ידו כידו דכיון דהא פסקינן כרי"ף דפועל וע"ע מציאתו לעצמו חוץ בשכרו ללקט מציאות לכן אין ידו כידו וכ"ש דהירושלמי לא ס"ל ידו כידו כאשר נתבאר שם בדברינו וע"כ דהא דקי"ל להירושלמי במרח ע"י פועלים כותים דחייב ע"כ משום די"ש לעכו"ם לחומרא וכן דעת הראב"ד דמשו"ה חייב בתרומה במרח ע"י עכו"ם משום דשלוחו כמותו לחומרא אף בעכו"ם ב) וסרה מהר קושית הכ"מ על הראב"ד הנ"ל הרי מש"ס דילן והירושלמי דלחומרא אמרינן י"ש וכדעת רש"י והראב"ד וע' טו"מ בסי' קפ"ח וז"ל אין עכו"ם נעשה שליח לדבר מהדברים שבעולם וכו' והם דברי הרמב"ם ולכאור' נרא' דעת הרמב"ם והטו"מ כדעת ר"ת דאין שליחות לעכו"ם כלל אולם יעוין ברמב"ם פ"ה מה' מכירה ירא' שפוסק דלחומרא י"ש וה"ה שם כתב שכן דעת הרמב"ן והרשב"א וכן פסק הטו"ע ביו"ד סי' ק"ס סעיף ו' וע' ש"ך ס"ק ז' שם וע"כ ופשוט דגבי איסורא דשייך לחומרא כגון לענין רבית אמרינן די"ש והיכא דמוכח דלא שייך לחומרא דחומרא לזה הוי קולא לזה אמרינן דאין שליחות כלל:

א) לא נראה דברי המש"א מה' שלוחין סי' י"א:

ב) תירץ מספיק על קושית הכ"מ בפ"א מה' תרומה על הראב"ד שם:

שאלה כ' על החתונה בהתועד נשים. שכבו ג' נשים במטה אחת ואחר שעתים הלכו לביתם אלא השלישית כתם כגריס ועוד על סדין העליון והשלישית כשהלכה לביתה הודיעה להם ואין לתלות בזו יותר מבזו וכתמה לח וכעת נתוועדו כולן לשאול:

לכאורה הדין מבואר במשנ' מפורשת נדה נ"ט: ובטור ומחבר בסימן קץ סעיף כ"ט ושמה כאמר כולן טמאות. והט"ז בס"ק ל"ה מביא דעת הרשב"א לטמא אפילו בבאין לשאול בזה אחר זה. והנה לכאורה בבאין לשאול בזא"ז כימא על אותן השתים שפרשו אז קודם שנולד הספק כל דפרים. א] אולם ע"ז י"ל דהרשב"א לשיטתו בפירש קודם שנולד הספק כמי אסור גזירה שמא יקח מהקבוע ומביאו הרב ב"י והש"ך בסי' ק"י ס"ק ל"ג. ב] אבל הט"ז בהופש שם עיקר כהרא"ש דפירש קודם שנולד הספק מותר ולא כהרשב"א בשם א"כ למה יטמא בבאין לשאול בזא"ז. הן אמת דדברי הט"ז היו נכונים לטמא אם היו באין השתים בב"א דאין לומר כל דפריש מרובא פריש כיון דלא נשאר רובא לומר איסורא ברובא אשתייר וע' ש"ך ס"ק כ"ד אדרבה כאן הוה הרוב. אבל כשבאין כל אחת ואחת להודיע הי' לו לטהר ולע"ע. ג] ולי יתגדל הקושיא ביותר דע"כ לא חלקו הש"ך והאחרונים בשם על הט"ז רק בבאין לשאול בזא"ז אבל בבאין כולן בבת אחת כ"ע מודים לטמא ואנכי הרא' ולא אבין למה. כיון שנתפזרו כולן פעם אחת יש לנו לומר על כל אחת ואחת עתה כמי כל דפריש כיון שנתפזרו אז ואין לומר כיון שבאין לשאול בב"א חזרו לקביעתן ז"א חדא דדעת הש"ך בסי' ק"י ס"ק ל"ז שבאם פעם אחת נתפזרו אפילו חזרו כעת למקום הראשון כנתפזרו גם כעת דיינין לה ואפילו החולקים עליו מתירין אחר שפרשו מקביעות השני אפילו פירש לפניהו. ועל השנים האחרונים מתירין כשלא יאכל בב"א או בני אנשים ע"י בח"ד ס"ק כ"ב. וא"כ מה איכפת לן כשבאין לשאול כעת בב"א. כיון שיתפרשו אח"כ. ופירש לפניהו לא איכפת לן בקביעת השניה. ואין לומר כיון שבאין לשאול כעת אבל הרב בב"א זה הוה הקביעות הראשון לא היא: יעוין בסימן ק"ט בש"ך ובש"ד ס"ק כ"ג באמרם כל שנודע האיסור בעת שלא הית' אחר"ל הגם כי עתה היא ר"ל כבר נתבטל הרי שאנו העיקר הידיע' בידיעת האיסו' אימת הוה ולא בידיעת הרב כנ"ל וכן מפורש יוצא מפי הגאון הרב יד שאול ועיין שם וע"כ לומר דהא בכולם קובעים לטמא הוא בלא פרשו ממקומן כנ"ל. גם הא דמחזיק' מזמן לזמן הוא היכא דלא אפשר לומר עתה אתרע. עיין בסימן ק"ה ובש"ד ס"ק ב' ובבינת אדם במקומו והיכא דאיכי חזקה הכל מודים דלא מחזיקינן למפרע וא"כ כאן אותן השתים יהיו טהורים דכיון עתה אתרמיא ומאשה אחרונה היא ואין לקלקל החזקת טהרה מהשתים באשר כן הלכו ובשלישי' אלא כמלא לפיכך חזקתה מקולקלת וכעין כתמה לח דלא מטמאין טהרות למפרע דלא מחזיקינן מזמן לזמן ואית דין צריך בושם להתיר ומטעם מי כי כ"מ רבה ועלומה בין הטעמים יעוין בנודע סי' ר מביאו הפ"ת בא"ע סי' ד' אות מ"ה ודוק: וע' כתובות ט"ו בתוס' ד"ה דלמא ובתמיד י"ב ד"ה אסור ובבינת ס"ד ד"ה אסור דהגם דאמרינן אשה הדרא לכיותא מ"מ לא הוי קבוע אפילו דדבריהם דרק מטעם

קנס

א] הרשב"א לשיטתו מפני שסובר דפירש קודם שנולד הס' כמי אסור משום גזירה שמא יקח מהקבוע לכן אוסר בג' נשים ששכבו במטה אחת ונמלא כתם אפילו בבאו לשאול זה אחר זה:

ב] קושיא על הט"ז ביו"ד סי' קץ:

ג] קושיא רבה על האחרונים:

קנס אסרינן לה וא"ת דיש חזקה גם לה יש חזקה חזקת טהרות: אולם מיראי הוראה אני ועל יסמוך עלי שום מורה להתיר וקוף דבר אלקים ירא וערום יעשה בדעת ודוק:

שאלה כא בנאסר ממאכל השבת שאל בשביעי של השעה בא"ב על מוצאי שבת אי שרי לאכול אי לא:

תשובה אמרינן בקידושין דף כ"א: אבעיא להו כהן מהו ביפת תואר. חידוש הוא לא"ש כהן לא"ש ישראל או"ד שאני כהנים הואיל וריבה בהן הכתוב מצות יתרות. רב אמר מותר ושמואל אמר אסור. בביאה ראשונה כ"ע לא פליגי דשרי דהא לא דברה תור' אלא כנגד יצה"ר. כיפליגי בביאה שניה רב אמר מותר הואיל ואשתרי אשתרי ושמואל אמר אסור דהו"ל גיורת וגיורת לכהן לא חזיא איכא דאמרי בביאה שניה כ"ע לא פליגי דאסור כי פליגי בביאה ראשונה רב אמר מותר דהא לא דברה תורה אלא כנגד יצה"ר ושמואל אמר אסור דכל היכא דלא קרינא בה והבאתה אל תוך ביתך לא קרינא בה וראית בשביה:

הנה יש בכאן מקום עיון א) דנודע דרב ושמואל הלכה כרב באיסורא. ונודע דכח דהיתרא עדיף הוא בדאורייתא מטעם דבודאי מכוין שומע ודאין ספיר בשמעו הדבר והדבר ברור לו כשמלה דכן אמר האומר ולית ליה ביה שום צד ספק וגמגום כלל דאם יהי' איזה צד לספק אז לא הי' אומר לקולא במקום דספקו לחומרא אלא ע"כ דבקושטא דמלתא נודע לו שכן מפורש יוצא מפי בעל המאמר לא כן על המחמיר יש לנו מקום לומר דגם לו לא הי' הדבר בברור כל כך וספוקא מספקא לי' לזאת תפס חומר הכושא ובדרבנן הוא להיפוך ממש והבן: ונודע דהיכא דאיכא תרי איכא דאמרי בש"ס. אנן להלכה פסקינן כאיכא דאמרי בתרא' כמבואר בפרי חדש בחידושיו לגיטין במים חיים דף ז' ע"ג ע"ש ומביאו הרב חיד"א בספרו יעיר אזן מערכת א' אות ה' ע"ש. וא"כ למה סידר רב אסי האיכא דאמרי שהוא לחומרא לבתרא' דיהי' איפוך הדין לחומרא אדרבה כח דהיתרא עדיף בדאורייתא והיי' לו לרב אסי לעמוד האיכא דאמרי דמיקל יותר לבתרא' דיהי' הדין לקולא וכנ"ל:

א) קו' בש"ס קידושין כ"א

עוד זאת אדרש כפי הכלל דאמרינן כאיכא דאמרי בתרא' וכהן אסור בביאה שניה ולא אמרינן הואיל ואשתרי א"כ קשיא על הרא"ש דבחולין י"ז אמרינן אברי בשר נחירה שהכניסו ישראל לארץ מהו ופירש"י הואיל ובשעת נחירתן היתר היתה הו לא מתסרי או"ד לא"ש ודרוש וקיבל שכר והרא"ש דוחה פירש"י וקאמר דכ"ע בבעייתו באדם שאסר על עצמו באחד מן המינים מזמן ידוע ואילך וכשהגיע הזמן הי' לו מאותו המין שהי' אוכל והולך עד שהגיע הזמן אם מותר לאכל מה שבתותר בידו א"כ כגון שרצו בית דין לאסור דבר אחד וכו' ב) ואם כדברי הכלל הכ"ל אשר אמרנו עדיין אין שום כ"מ בבעי' דאכן פסקינן דלא אמרינן הואיל וכנ"ל:

ב) קו' על הרא"ש בחולין י"ז לענין בעי' אברי בשר נחירה כפי מה שאנו פסקינן דלא אמרינן הואיל ואשתרי מה כ"מ בבעי' זו:

והא דלא פשיט ר' ירמי' עצמו מסוגיא דקדושין בעייתו דלא אמרינן הואיל בזה קדמני הרב חיד"א ותירץ יתיב משום דאיכא תרי איכא דאמרי היינו דבעי ר' ירמי' ובעיית ר' ירמי' על זה בנוי' ע' יעיר אזן מערכת ה' אות ד' אולם גם על זה יעבור הקושיא הראשונה הא אית לן כללא דכח דהיתרא עדיף ובודאי הלכה כמאן דמיקל יותר עיין מה שתרלתי לקמן בד"ה ובזה:

ג) **והנה** יש מקום ברא"ש לומר דאין כונתו בפירש"י דברי ר' ירמי' לענין הלכה לפסוק דהוה תיקו ובדאורייתא לחומרא ובדרבנן לקולא רק כונתו לומר דר' ירמי' בבעי' שלו לא שכיון רק לקבל שכר כפירש"י רק לדידי' איכא כ"מ טובא. אבל באמת לדידן דבתר כללות רב אסי אזלינן אמרינן בודאי מדקמעמיד ליסכא דלא אמרינן הואיל לבתרא' כן הלכתא גבירתא ומודה הרא"ש לדיכא דל"א הואיל כלל דהכל הולך אחר המיתוס של רב אסי:

ג) ישוב על הקו' על הרא"ש הנ"ל

ובדרך זה יצא על נכון דברי הרמ"א ביו"ד סי' רי"ח מקושית הט"ז והש"ך שמקשים עליו מדברי הרא"ש אלו. דהנה הרמ"א למד מהרשב"ץ דקהל שעשו תקנה שלא למכור דבר מה. שאסור למכור גם מה שהי' לו מכבר. וקושיתם הלא דברי הרשב"ץ לא אמורין רק היכא דהקהל עשו הדבר בחרם דהוה דאורייתא אז אסור מה שהי' לו מכבר. מטעם דלא אמרינן הואיל בדאורי' דספיקא לחומרא כדברי הרא"ש לא כן היכא דהקהל לא עשו הדבר בחרם דהוה דרבנן בזה בודאי שרי מה שהי' לו מכבר דאמרינן הואיל מטעם דספיקא לקולא. ע"כ תוכן קושיתם ומעתה כפי אשר דיברנו דגם הרא"ש מודה לדיכא דלא אמרינן הואיל כלל ורק לדברי ר' ירמי' קאמר יקורה מהר תלוכתם מעליו:

אולם לכאורה גם עד הלום לא יצאו דברי הרב בהירץ זה לשלם. דכפי אשר אמרנו דהרב סובר דליכא מאן דסובר הואיל כלל א"כ למה שתק ביו"ד סימן קי"ב סעיף י"ג גבי מה שפסק המחבר דאם אורח אחד מיסב עם בעה"ב הנזהר מפת של עכו"ס דמותר לבעה"ב לבלוע על של עכו"ס אם הוא יפה יותר משל ישראל ומותר לאכל פס"ע כל אותה הסעודה וכתב התה"ד בסימן ל"ב הטעם משום הואיל וכו' הותר לקריו הותר ללרעתו ומדשתק אודיה אודי הא ל"ק דהנה מקור הדין נובע מהראב"י"ה שהביא המרדכי פ"א דע"א סימן תת"ל ושם נאמר שני טעמים אחד משום הואיל כדאמרן ואחד משום דאינו כבוד שמים שבוב יחדל משום איסור והוא כבר בלע עליו. והרב חיד"א בא"ח סימן ע"א הוכח תוכיח דהראב"י"ה סובר דהעיקר הטעם משום דאינו כבוד שמים והטעם השני לאגב נקט. ובזה הוא דוחה דברי הרב אליהו מלובלין מתשובותיו בספרו יד אליהו סי' ק"ד אשר הרב אליהו בנה יבנה יסוד תשובת שאלתו על דברי תה"ד אלו דקאמר דהטעם הוא משום הואיל. דהנה כדרש ללו שאלו בנדה שאכלה והלכ' דפסק הרב רמ"א דמותר לאכל אחריה כשבאת היא תוך אכילתו אם מותר לו לגמור. ומסיק דשרי מטעם דאמרינן דמותר לו לאכל כל אותו הסעוד' וקאמר התה"ד הטעם משום הואיל וא"כ הוא הדין כמי כאן עכ"ל הרב אליהו ודוחה הרב חיד"א באמרו דאין הטעם דשרי לו לגמור כל אותו הסעוד' הוא משום הואיל כתה"ד רק הטעם הוא משום דאינו כבוד שמים וכנ"ל

ובאמת

ובאמת הרב האגודי פ"ב דע"א לא קאמר רק הטעם דאיכו כבוד שמים. והרב בד"מ שלו ובח"מ כלל ע"ה דין ט' מביא דברי הראב"ה ומסיק רק הטעם משום דאיכו כבוד שמים. וא"כ לכאורי הדריך לקמייתא. ד) דהרמ"א סובר דליכא מאן דסובר הואיל והרא"ש לדברי ר' ירמי' הנ"ל קאמר ולי' לא סבירא ליה. והא דשתק על מה דקאמר המחבר דמותר לו לגמור כל אותה הסעודי' הוא מטעם אחר משום דאיכו כבוד שמים וכנ"ל:

ד) פי' מספיק לקו' המו"ז והש"ך ביו"ד סי' ר"ח על הרמ"א מדברי הרא"ש הנ"ל

ומדי דברי בו זכור אזכרנו עוד. מה דקאמר הרב אליהו הנ"ל. ואין לחלק ולומר דהתם הי' האיסור פת של עכו"ם בשעת הבליעי' רק דאשתרי לו לזאת שרי גם לבתר דנא. אבל הכא לא הי' שם שום איסור בשעה שהלכה לה והאיסור נולד לו עתה. בשעה שבאתה אליו בזה ל"א הואיל ואשתרי כי משמעות אשתרי יאמר כי הי' זמן אחד באיסור. ועתה אשתרי כגון פס"ע לא כן בנדה כי עתה כשבאתה נולד האיסור דמה בכך אדרבה עפי עדיף אם התחיל בהיתר גמור שלא הי' שייך שום איסיר עכ"ל ה) ואני אראה ולא אבין דמה הפרש יש בין זה לזה כמו פס"ע הי' אסיר מקודם. ובשעת הבליעה אשתרי כן נמי שמאכל קודם הליכתה הי' הדבר באיסור ובעת הליכתה איתשרי ויותר על כן איך אפשר לומר דיש שום חילוק הא הרא"ש קאמר דכ"מ לבעית ר' ירמי' לנודר וכו' ואם איזה לד חילוק נמלא איך למד הרא"ש מדברי ר' ירמי' לנודר וכו' דהא גבי אברי בשר נחירה כאמר מלת אשתרי דמשמע דהי' אסור מקודם רק לשעה אשתרי ובנודר לא הי' שום איסור מקודם רק עתה מהתחלת הזמן נולד האיסיר אלא ע"כ דאין שום חילוק וא"כ למה עלה אליהו בסערה ולא זכר שר שהוא מקום ברא"ש ועל הכל יתגדל הקושיא על הרב חיד"א שדוחה דברי הרב אליהו שאמר שאין לחלק וכו' כנ"ל וקאמר הוא שבאמת כן הוא ולחלק יצא ומביא משם הר"ס ילאקי שמפורש יולא מפיו לחלק כן ולי הדיוט כל דבריו אלו אינם מובנים. אדחלק על דברי הרב אליהו יחלוק על דברי הרא"ש וכנ"ל ולתימ' לשכוח רא"ש מרא"ש הרא"ם:

ה) השגה על דברי שו"ת יד אלי' שרלה לחלק בין פס"ע דשייךהואיל ואשתרי לא כן בנדה. ובאמת אין חילוק כלל

ולכאורה בהכרח אתה לומר דלא קאמר הרא"ש דכ"מ בבעי' דר' ירמי' לדיכא דהא הרא"ש עצמו סובר דכל תיקו לחומרא אפילו בדרבנן כמו שכתב הרב קרבן נתנאל פ"ק דבילה סימן כ"ד ומטו בה משום רש"ל ומהרב ש"ך בהלכות שאלה ע"ש. והרב מלא הרועים בח"ם אות ת' מביא דברי הרב קרבן נתנאל ומקשה מההוא דפסחים פ"ק סי' ד' שהביאו הב"י סימן תל"ז מבואר דפוסק להקל ומתרץ שם שני תירולים אחד דלא שבקינן פשיטותא דר"כ מקמא ספיקא דש"ס לזאת משום דפשיטא ליה לר"כ קפסיק הרא"ש לקולא והשני' דשם בפסחים לא כאמר מלת תיקו כלל רק הש"ס מדחה לפשיטותא דר"כ והרא"ש לא קאמר לחומרא רק היכא דמסיים ר"א במלת תיקו הרי דהרב הנ"ל מהדר לקיים ההיא כללא ואם איתא דהרא"ש קאמר דכ"מ בבעית ר' ירמי' גם לדידן א"כ איך לא הרגיש ההיא דיעה דמפורש יולא דתיקו בדרבנן לקולא אלא ע"כ כדאמרן דרק לדברי ר' ירמי' קאמר ולי' לא סבירא ליה: ולתימה שרש"ל סותר דבריו מפ"ק דחולין סימן ל"ו שמעמים בדברי הרא"ש בבעי' דר' ירמי' דסובר תיקו בדרבנן לקולא לפ"ק דבילה סימן מ"ז שסובר בדעת הרא"ש דתיקו לחומרא אפילו בדרבנן וקאמר שלזאת משמיט הרא"ש בעי' דרב אשי וכמ"ש הר"ן לדעת הרי"ף שם ע"ש:

ובזה יככל הרא"ש מקושיא אלימתא שמקשה עליו הרב חיד"א בספרו יעיר אזן מערכת ה' אות ד' ממתניתין דפ' הבא על יבמתו דף ס"א דתנן כהן גדול שמת אחיו חולץ ולא מייבם ואמרו בגמ' קפסיק ותני ל"ש מן האירוסין ל"ש מן הנשואין. בשלמא מן הנשואין עשה ול"ת הוא ואין עשה דוחה עשה ול"ת אלא מן האירוסין יבא עשה וידחה ל"ת גזרה ביאה הראשונה אטו ביאה שניה ע"כ והרי הכא מן האירוסין הו"ל הואיל ואשתרי אשתרי דביאה ראשונה שריא דמקיים העשה ולשתרי ביאה שני' ומדאסרו ש"מ שאין אומרים הו"ל ואשתרי ואדרבה גזרו ביאה ראשונה אטו שניה. וא"כ קשה על הרא"ש דקאמר דכ"מ בבעית ר' ירמי' וכו' דאמריכן הואיל וכו' ע"כ קושית הרב חיד"א ו) ולפי דרכינו אין כאן שום קושיא דבאמת לדיכא מודה הרא"ש וכדאמרן. אולם לריכין להבין למה לא פשיט ר' ירמי' עלמו בעייתו מכאן. הנה כבר אמרכו דבעית ר' ירמי' בנויה מדחזיכן תרי לישנא אליבא דרב. ולכאורה קשה איך אפשר לומר דבעיית ר' ירמי' על זה בנויה לשאול איזה העיקר הא אית לן כללא דכה דהיתרא עדיף ובודאי לישנא דמיקל יותר הוא העיקר אלא ע"כ משום דראה ר' ירמי' דממתניתין הנ"ל משמע דלא אמריכן הואיל כלל ומכח ההיא כללא דאמריכן כח דהיתרא עדיף משמע דהעיקר כלישנא דמיקל יהבר אליבא דרב ואמריכן הואיל ורב תנא הוא ופליג לזאת בעייתו באומר למי מקדושים אפכה אם נאמר דלמעט מחלוקת עדיף ורב כמתניתין יאמר או"ד בתר כללא דכח דהיתרא ורב תנא ופליג דהא גם אם תאמר דהעיקר כלישנא דמחמיר אליבא דרב ולא אמריכן הואיל אעפ"כ לריכין לומר דרב תנא ופליג דהא כאן אמריכן דגזריכן ביאה ראשונה אטו ביאה שניה והתם בקידושין לא גזריכן כלל זה תורף בעייתו: א]

ו) ישוב לקו' החיד"א על הרא"ש הנ"ל ממשנה יבמות ס"א:

ומעתה

א] הג"ה אולם מקום יש לנו לומר ז) דאין שום קושיא מכאן ממתניתין וגם לא מקדושין דעד כאן לא אמריכן הואיל אלא באותו דבר כגון אברי בשר נחירה דאמריכן דאותו השור שכבר נחר אותו וקראת עליו שם היתר הוא עלמו שנשאר ממנו מותר גם בארץ ולא אמרי' הואיל ואשתרי בשר נחירה בארץ מותר לנחור גם בארץ. וכמו פס"ע דאמריכן דשרי לבעה"ב לגמור אותו הסעודה. ולא אמריכן הואיל ואשתרי לי' פס"ע שרי לי' לעולם לאכול פס"ע הרי דהפסע הואיל ואשתרי יאמר דהדבר הזה עלמו הי' מאז בהיתר א"כ אמריכן דגם כעת יהי' הדבר הזה עלמו שנשאר ממנו בהיתר לא כן בקידושין דהתורה לא התיר' רק ביאה ראשונ' וביאה שניה היא מילתא אחריתא א"כ איך אפשר לומר הואיל ואשתרי ביאה ראשונ' אשתרי ביאה שני' ג"כ דבאמת ביאה שניה היא מלתא אחריתא ולא קראת מעולם עליה שום היתר ואנו לא דנין על האשה לאמר הואיל והותרה אותו אשה פעם א' תהי'

ז) עוד ישוב לקו' הגאון חיד"א הנ"ל

ומעתה אשר הקשיתי לעיל בד"ה הנה על דברי רב אשי שסידר האיכא דאמרי דמחמיר לבתראי דיהי' לחומרא הא אנן קיי"ל דכח דהיתרא עדיף א"כ הי' לו לרב אשי לעמוד האיכא דאמרי דמיקל יותר לבתראי דיהי' הדין לקולא. ח) כעת יבא בשלום דגם רב אשי שקל בפלס השכל לאן אפנה כמו שאמרנו לבעיית ר' ירמי' והוא בחר דלמעט מחלוקת עדיף הגם כי עדיין בקלא יחלוק ד רב אמתניתין כנזכר לעיל דכאן גזרינן ביאה ראשונה אטו שני' ורב לא גזור מ"מ מה דאפשר למעט המחלוקת ורב ומתניתין כחדא יחשב מעטינן בפרט שיבא הדבר לחומרא כמלא מה דבעי לי' לרי ירמי' מפשיט פשיטא לי' לרב אשי דלמעט המחלוקת עדיף ורב כמתניתין יאמר דהיינו דהעיקר כאיכא דאמרי בתראי דלא אמרינן הואיל ולרא"ש אין קושיא כנ"ל דאמרינן דלדידא מודה הוא:

אבל אשמים אנחנו לתרץ לכל הנך רבוותא אשר אביא ללוין איתן א"ה אשר קוצרין דהפי' בדברי הרא"ש הוא דגם לדידן כ"ע לריכא. הלא המה תה"ד סימן רפ"א הוא עלמו והגדול שמביא שם ויעתיק משם הרב סע"ז והש"ך בסימן ר"ח וכן דעת מהרש"ל. והרב י"א דוחה דברי תה"ד והגדול שבו אבל על מהרש"ל כבר רשמתי רפימו ניכר דדבריו קוחרין זה לזה ע' ד"ה נכאורה ואבוא אל העין לעיין בדברי אחרונים לראות לאן דעתם נוטה הנה זה ילא ראשון הרב מהר"ר יעקב אלאפנדארי בס' מוצל מאש ח"ד סימן כ"א משיפק ד אם מי שהתחיל להתפלל או לברך ושיגע שמת לו מת שהוא אונן עליו אם לריך שיפסיק או יגמור תפלתו או ברכתו ואחר כל דבריו נשאר הדבר בספק ע"ש ואם יסבור דאמרינן הואיל וכו' א"כ כאן ליכא בית הספק כלל הגם דהרב שבות יעקב בח"א סימן ז' משיק דשרי לו לגמור יעוין שם דלאטעמא אחריתא מהדר ולא משיק בשוה דהואיל כלל רק ומקגיא דיומא ע"ש וגם עד הלום הרב בר"י נבוך בזה. הרי דגם הרב שבות יעקב לא סבירא הואיל וכו' מדקאמר מאן סוי ליומא גם הר"ס ילחקי שהבאתי בד"ה ומדי לא סבירא כלל הואיל אדרבה נראה שחולק על הרא"ש דלמד מאברי בשר נחירה לנודר וכו' וקאמי' דלא קרב זה אל זה כלל ע"ש. ועיין בתשובת חוות יאיר סי' קפ"ח שנשאל יהודי הי' שותפו של עובד כוכבים בריוח הבורסקי וזה היהודי נותן כל בשר אחוריים וגם טריפות אם אירע לו לשותפו על חשבון משא ומתן שביניהם והי' זה הימשך כמה שנים. ומקרוב נשא העובד כוכבים מומרת אם מותר לתת לו כמקדם בשר טריפה ואחוריים שהרי היא אוכלת והיא נלטוית באיסור טריפה חלב ודם כמלא עוזר אלפני עיר וכו' ועיין שם שסיבב הולך על דברי רמ"א ביו"ד סי' קנ"א ולידד לחקל אם לבנא לא ימכור בתקפה רק במזומן דלאו אפשר לעבו"ס כמלא דלא קאי בתרי עברי דנהרא וגם היהודי איכו נותן רק לו ולא לה א"כ הוי אלפני דלפני ע"ש יואם יסבור דאמרינן הואיל למה לי' למהדר בתר טעמא דלפני דלפני יאמר פשיטא כיון שהוא קונה רק במזומן ואפשר לו למלא סוי האיסור רק דרבנן ואמרינן הואיל ומדלא זכר כלל ש"מ דלא שמיע לי' כלומי' לא סבירא לי' אולם מאשר כתבתי לתרץ דברי הגאונים הנ"ל דאין קושיא מקידושין ויבמות גם מכאן בל יהי' שום ראי' והבן. ועיין בספר קול אליהו סימן מ"ה בעגין אם כשאר מקעידת שבת להשבוע דתשעה באב אם מותר לאכול אותן מטעם הואיל וכו' וכתב שמשמע שמהר"א ילחקי ז"ל הי' אוכל שיירי שבת ולדד הרב בזה הרי שגם בדבר כזה דקיל הוא כנודע לדד הרב אליהו. ועי' במ"ב בק"א כתב שהרב מזבח אדמה כתב שהעידו שגדול אחד הי' עושה כן לאכול השיירי שבת אך הוא לדד בזה ע"ש ועי' בזה בבו"ב ח"ד ומביאם הרב זכור לאברהם ועי' בבר"י סימן תקנ"א שכתב וז"ל אף שיש לדחות ראי' זו מ"מ אין למחות במקילין וכו' ע"ש ועיין בפת"ג סימן ל"ד בת"ז ס"ק ע' שקאמי' דקדירה שהותרי אלד ע"ש שרי גם בשר שבת דלא מסתבר לאסור אח"כ והואיל ואשתרי ע"ש הרי דבדבר קטן כזאת מהדר אחר טעמא דלא מיסתבר וא"כ אין להקל בשום אופן רק בשיירי שבת ובקדירה שהותרה ללורך שבת. ובכדה שבאתה תוך אכילתו המיקל אין לגעור בו משום דכבר הורה גבר הרב הנ"ל אליהו אבל לא בזולת. דהא עיקר היסוד אשר בנה הרא"ש לדחות דברי רש"י הוא משום קושית' מרים יומא דפריך כילד הלבישן מאי דהוה הוה ומשני למסברי קראי אלמא דדוקא אי איכא משום אסבורי קראי בעי וכו' ע"ש ט) כבר יפה כח הדוחה הלא הוא הרמ"ך שמדחה דברי הרא"ש מכמה מקומות מב"ב מפ"ק דסנהדרין דף י"א אבעי להו על התקופה שמחין וכו' וכן בפרק חלק ד' ל"ה בעי אביי חבר אלפא וכו' ותנן פ"ז דנגעים אלו בהרות טהורות שהיו בו קודם למתן תורה וכו' ועוד שאר דוכתא הרי הגם דאין כ"מ תבעי בעי וכמו שכתב הר"ן בחידושיו לסנהדרין שם וז"ל שור סיני בבמה וכו' וא"ת למה כ"מ ויש לומר דרוש וקבל שכר הרי דעת הר"ן יסכים כדעת רש"י הגם דקאמי' שם ע"ד תירן אחר ע"ב מ"מ נראה דסובר כדעת רש"י דאל"כ לא הי' כותב כלל תירן הראשון. אולם יש להקשות דא"כ דנפלא אבעיי' בש"ס דאין כ"מ למה מקשה הש"ס ביומא כילד הלבישן מאי דהוה הוה ומהדר אחר תירן כמסבר קראי ולמה לא יאמר כפשוטא דרוש וקיבל שכר. הנה תדע שהתירן הלז מדרוש וקיבל הוא תירן דוחק לזאת בכל מקום יחבור הש"ס מתניו חיל לתרן תירן אחר. אולם היכא דכרהק חבל התירולים אז ילדק גם התירן מדרוש וקיבל שכר א"כ אין כאן קושית הרא"ש על רש"י ומעתה קמו עמדו דברי רש"י דאין שום כ"מ לריכא רק לדרוש ולקבל שכר אמרו ר' ירמי' והדבר ברור ואין להאריך:

ח) יסוד לקושיא שהקשתי לעיל על ר"א שהי' לו לסדר הא"ד דמקיל לבתראי:

ט) יסוד לקו' הרא"ש הנ"ל על רש"י חולין י"ז ושדברי הרא"ש נדחין מכמה מקומו' בש"ס ולדינא העיק' כרש"י:

שאלה כב אחד שחט בהמה שלו ואחר לקיחת הבשר על פני העיר אמר ששחט הבהמה במחשבתו לשם עכו"ס וכבר בשלו בכליהם ומה דינם עתה אחר מעל"ע.

תשובה לכאורה הדבר מבואר ביור"ד סימן ד' ובטור"א סע"א השוחט לשם עכו"ס אפילו לא חישב לעבדה בשחיטה זו אלא חישב בשעת שחיטה לזרוק דמה או להקטיר חלבה לעכו"ס הרי

בהיתר לעולם דהאשה קרקע עולם היא ועפלה לו ועליו דכין וכל ביאה באנפי' נפשיה קאי כמו סטועל כדה דלכל ביאה וביאה חיוב אחריתא איתא:

הרי זה זבחי מתים ואסורה בהנאה. ומקת״מ לשון הטו״ת משמע אפילו לא הוליא בשפתיו רק שחישב כך במחשבתו והוא עלמו סיפר לנו אח״כ מ״מ אסרינן אפילו בהנאה אולם קשה לי דגרסינן במסכת דברכות דף כ׳ ע״ב בעל קרי מהרהר (ק״ש) בלבו ואינו מברך (אפילו בהרהור) לא לפניה ולא לאחריה (כיון דברכות לאו דאורייתא) ועל המזון מברך לאחריו (דהוה דאורייתא) אמר רבינא [ברא״ש איתא אבין ובספר המאור אבינא ובר״י רבינא הטעם ע׳ מעדני יו״ט אות ב׳] זאת אומרת הרהור כדבור דמי (וכל אדם יולא ידי חובתו בהרהור) דאי ס״ד הרהור לאו כדבור דמי למה מהרהר. אלא מאי הרהור כדבור דמי יוליא בשפתיו (ומשני) כדאשכחן בסיני. ורב חסדא אמר הרהור לאו כדבור דמי. דאי ס״ד הרהור כדבור דמי יוליא בשפתיו ואלא מאי הרהור לאו כדבור למה מהרהר אמר ר״א כדי שלא יהא כל העולם עוסקים בו והוא יושב ובטל. והרי תפלה דדבר שבלבור עוסקים בו (ולמה אינו מהרהר בתפלה) ק״ש וברכת המזון דאורייתא תפלה דרבנן. א) והנה קשה לדברי ר״ח דסובר דהרהור לאכ״ד והא דמהרהר כדי שלא יהא כל העולם עוסקים והוא יושב ובטל א״כ אפילו לפניה דברכת המזון ולפניה דק״ש והפלה נמי יהרהר הגם דהוה רק מדרבנן מ״מ כיון דהרהור לאכ״ד יהרהר ולא יהא כל העולם עוסקים והוא יושב בטל. וע׳ תוס׳ ד״ה והרי תפלה שכתבו וז״ל וא״ת גם לרבינא מה לי ק״ש ובה״מ ומה לי תפלה וי״ל דלרבינא ניחא כיון דהרהור כדבור דמי יש להלריכו לק״ש ובה״מ דהוה ד״ת יותר מתפלי׳ דהוה רק דרבנן אבל לרב חסדא כיון דהרהור לאו כדבור דמי רק שלא יהא יושב ובטל מה לי ק״ש ומה לי תפלה ע״כ וא״כ לא זכיתי להבין תירץ הס״ם שמהרן ק״ש ובה״מ דאורייתא ותפלה דרבנן כיון דהרהור לאכ״ד וירק שלא יהא יושב ובטל ומה כ״מ בין ד״ת לד״ס יהרהר אף בד״ס שלא יהא יושב בטל דמה איכפת לן כיון דהרהור לאכ״ד בשלמא לרבינא דהרהור כ״ד א״כ אסור להרהר רק במה שמחויב מד״ת אבל לא מד״ס אבל לר״ח מ״ם ומה זה שנקט המסכ׳ רק ק״ש ובה״מ יהרהר וע״כ כרא׳ ממתני׳ דקיי״מא כרבינא דהרהור כ״ד ולכן דוקא במחויב ד״ת יהרהר לא מדרבנן. ולזה בחר לו הרמב״ם הדרך לפסוק במתני׳ הלז דממתני׳ כרבינא משמע והא לך לשון הרמב״ם רפ״א מה׳ ברכות ה״ז כל הברכות כולן לריך שישמיע לאזניו מה שהוא אומר ואם לא השמיע לאזנו ילא בין שהוליא בשפתיו ובין שבירך בלבו ע״כ הרי מפורש מדכתב ובין שבירך בלבו ש״מ דס״ל כרבינא דהכ״ד והא לך לשון הרמב״ם מפ״ב מה׳ ק״ש ה״ח וז״ל ולריך להשמיע לאזנו כשהוא קורא ואם לא השמיע לאזנו ילא. וכתב הכ״מ בשם ה״ר מנוח שכתב וז״ל להשמיע לאזנו שיחתוך קריאתו בשפתו לא שיקרא בלבו ע״כ ולפי״ז כשאמר בקיפא ואם לא השמיע לאזנו ילא פירושו אפילו לא חתך בשפתיו רק בלבו נמי ילא. משום דר׳ מנוח קאי ארישא של הרמב״ם שאמר דלכתחילה לריך להשמיע לאזנו ומפרשו הרי מנוח דהיינו שיחתוך בשפתיו לא שיקרא בלבו וא״כ כשמסיים הרמב״ם ואם לא השמיע לאזנו ילא פירושו אפילו לא חתך בשפתיו רק בלבו נמי ילא וכן מפרש הגאון שאגת ארי׳ בסימן ו׳ו וכ״ד דברי ה״ר מנוח כן וכ״כ המ״ה בערך הרהור אות ה׳ בקופו. הרי דהרמב״ם פוסק דהרהור כ״ד וכן מבואר ברמב״ם בפי״ג מה׳ פסולי המוקדשים ה״א וז״ל שלשה מחשבות הן שפוסלין את הקרבנות. וכן כתב פי״ד ועמ״ל שם וכן מבואר ברמב״ם פ״ב מה׳ עכו״ם ה״ב וז״ל ספרים רבים חברו עובדי עכו״ם לווינו הקב״ה שלא לקרות באותן ספרים כלל ולא נהרהר בה ולא בדבר מדבריה וכן כתב בה״ג וז״ל ולא עכו״ם בלבד הוא שאסור לפנות אחריה במחשבה אלא כל מחשבה שהוא גורם לו לאדם לעקור עיקר מעיקרי התורה מוזהרין אנו שלא להעלות על לבנו ונפסיק דעתינו לכך ונחשוב ונמשך אחר הרהור הלב וכן כתב הרמב״ם בפ״ב מה׳ שחיטה הט״ו וז״ל השוחט את הבהמה לזרוק דמה לעכו״ם או להקטיר חלבה לעכו״ם הרי זו אסורה שלמדין מחשבה בחוץ בחולין ממחשבת הקדשים בפנים שמחשבה כזו פוסלת בהן ע״כ פירושו שלמדין הגם דחשב בשעת שחיטה על הזריקה דהוה מעבודה לעבודה מ״מ אסור משום דגם בפנים מחשבין מעבודה לעבודה ובזה מדויק לשונו מחשבה כזו פוסלת בהן כוונתו מבוארת מעבודה לעבודה כמו מחשבין שלמדין דאזלינן בעכו״ם בתר המחשבה מקדשים דזה אין לריך לו לימוד משום דס״ל דהרהור כדבור דמי בכל מקום ופשוט הרי דעת הרמב״ם דסובר דהרהור כ״ד ב) ולכאורה יקשה הרמב״ם משנתו לפכ״ד מה׳ שבת ה״א שכתב וז״ל אסור לאדם להלוך בחפליו בשבת אפילו לדבר בהן כגון שידבר עם שותפו מה ימכור למחר וכיולא אסור שנאמר ודבר דבר דיבור אסור הרהור מותר. משמע מכאן דסובר דהרהור לאו כ״ד. אבל לא קשה כלל. דלעולם סובר כרבינא דהרהור כ״ד אבל עכ״פ אנן קהדי דהרהור ודבור תרי מילי ניכהו רק דאמרינן דהרהור הוה כמו הדבור ויולאין בהרהור כמו בדיבור בכל דבר וא״כ בשבת דהתור׳ כתב׳ ודבר דבר דמלת דבר מיותרת היא דהי׳ לו לכתוב וכבדתו מעשות חפלך ודבר וג״כ הי׳ משמע לכבדו מבלתי לעשות חפלך ולדבר ג״כ לא. ולמה כתבה התור׳ הסיא דבר כלל ע״כ להתיר לן הרהור מדכתב ודבר דבר היינו דבור אסור אבל הרהור שרי דאל״כ רק הרהור נמי אסור לשתוק קרא ממלת דבר כלל והוה ידענא דהרהור אסור דהרהור כ״ד אע״כ מדכתב דבר להורות בא דהרהור מותר. וא״כ אדרבה משמע מכאן דבעלמא הרהור כ״ד דאל״כ דהרהור בעלמא לאכ״ד למה כתב קרא מלת דבר כלל להתיר הרהור הא בלא כתב דבר נמי יהי׳ מותר משום דהרהור לאכ״ד אע״כ מדאלטריך קרא להתיר הרהור ש״מ בעלמא הרהור כ״ד ואין לומר דהשתא גבי שבת גילה לנו התורה דהרהור לאו כ״ד ולמילף לבעלמא דהרהור לכ״ד כאשר באמת בשבת ק״מ ע״א מקשה רב אחא לרבא ומי אמר ר׳ יוחנן דיבור אסור הרהור מותר אלמא הרהור לאכ״ד והאמר ר״י בכל מקום מותר להרהר חוץ מבית המרחץ ובית הכסא ומשני שאני התם דבעינן והי׳ מחנך קדוש (לכן אסור אפילו להרהר) הרי דהש״ס לומד לבעלמא עד שהולרך לתרץ שאני התם דכתיב והי׳ מחנך קדוש ולולא הקרא דוהי׳ מחנך קדוש שפיר הייתי לומד לבעלמא. אבל זה אינו קושיא כלל דבאמת לפום ס״ד רלה ללמוד משבת לבעלמא אבל לפי דמקשה הש״ס אח״כ יולא לבל ללמוד לבעלמא דמקשה אח״כ והא הכא נמי כתיב לא יראה בך ערות דבר.

אלמא

א) קו׳ ופרוקא על דברת הס״ם דברכות כ׳:

ב) תי׳ נכון ומספיק לסתירת דברי הרמב״ם מפכ״ד מה׳ שבת לכמה מקומות מספרו:

(אלמא לא אסור לי' אלא בשעת דבור) הפיא מבעי לכדרב יהודא דאמר ר"י נכרי ערום (וכ"ש ישראל) אסור לקרות ק"ש כנגדו (והרהור מותר משום דכתיב ערות דבר דבור אסור הרהור מותר) ג) ולכאורה קשה כיון דאנן השתא קיימינן דהרהור לאכ"ד תקשה לך כ"ל קרא דלא יראה בך ערות דבר להתיר הרהור כנגד ערוה הא זה כבר משנת כודע לן וע"כ לומר דה' לאו קרא דלא יראה הוה אמינא דקרא דוהי' מחנך קדוש קאי גם אערוה דאסור גם להרהר כנגד ערוה לזה נלרך קרא דלא יראה להתיר הרהור כנד ערוה. וא"כ השתא הוה שני כתובין הבאין כאחד קרא ודבר דבר. וקרא דלא יראה. ושניהם להורות דהרהור לאכ"ד דלו יהיה דנלרך קרא דלא יראה בך ערות דבר להתיר הרהור כנגד ערוה דמשנת לא הי' יכול למילף משום דכתיב והי' מחנך קדוש מ"מ לשתוק קרא גבי שבת וללמוד שבת מערוה וכה"ג הוה שכהב"כ כמ"ש התוס' מפורש בקידושין דף כ"ח ע"א בד"ה ושני כתובין אע"כ מדכתב גבי שבת מלת דבר ויותר דכבר הוה ידענא מערוה דהרהור מותר להורות כאן דלהוי שכהב"כ ואין מלמדין ואנן פסקינן דאין מלמדין ע' רמב"ם בפי' מה' רולח ה"ב ודוכתא טובא וע' רמב"ם פ"ח מעכו"ם ה"א וכ"מ וקושייתו כבר תירץ המ"ה בערך ש"ב וע' או"ח סימן פ"ה במ"א סקי"ב ד) ובזה יצא לנכון קושית השאגת ארי' בסימן ואו וז"ל ותמהני על הריא"ז שכתב הס"ג בשבת דף ק"ן בשמו אבל אומר אדם לחבירו הכראה שתעמוד עמי בערב שמודיעו שלריך להשכירו במו"ש לפעולתו עכ"ל ריא"ז והיינו כמ"ד הרהור לאכ"ד ואלו בפרק הי' קורא גבי מתני' דהי' קורא את שמע ולא השמיע לאזנו ילא הביא משמו שכתב וז"ל ואם הרהר בלבו ולא הוליא בשפתיו ילא עכ"ל ש"מ דס"ל דהרהור כדבור דמי וזה סותר למה שפסק בשבת הנ"ל עכ"ל ש"א והניחו בל"ע ולדידי לק"מ כנ"ל דבאמת סובר דהרהור כדבור דמי כדעת הרמב"ם וכרבינא ושאני שבת דהכתוב התיר לך שריבה מלה מיותרת דבר לבלתי לאסור הרהור ולבעלמא אין למידין דהוה שכה"כ ואין מלמדין כנ"ל כמלא דעת הריא"ז כדעת הרמב"ם ודעת הרי"ף לפי מה שפירש ה"ר מנוח דברי הרמב"ם כפ"ג דק"ש הנ"ל דדעת הרמב"ם באמרו ואם לא השמיע לאזנו ילא היינו אפילו לא הוליא בשפתיו רק בלבו ילא כן כמי נפרש דברי הרי"ף שכתב בפ"ב דברכות הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו ילא שהרמב"ם כותב כלשונו ממש כמלא דעת הרי"ף והרמב"ם והריא"ז סוברין כרבינא דהרהור כדבור ויולאין בו:

ג) תירץ מספיק לקושיא רנס על דברת הש"ם שבת ק"נ:

ד) סירץ על קו' השאגת ארי' בסי' ו' בהקשותו על הריא"ז:

[ב] אבל דעת רש"י לפסוק כרב חסדא דהרהור לאכ"ד ע' ברכות דף ט"ו ע"א גבי הא דקתני אם בנך ברכת המזון בלבו ילא פירש"י בלבו שלא השמיע לאזנו. הרי שמדחיק עלמו לפרש בלבו שלא השמיע לאזנו אבל מ"מ לריך להוליא בשפתיו. ובלבו לבד אינו יולא ע"כ משום דסובר כר"ח דהרהור לאכ"ד. וכן כתב רש"י מפורש בזבחים דף מ"א ע"ב בד"ה כגון שכהן את הקומן במחשבה וז"ל וכן מחשבה דקדשים שמוליא בפיו היא ע"כ ולכאורה קשה הא כתיב (ויקרא ז) המקריב אותו לא יחשב ע' זבחים כ"ט ע"ב וא"כ היה לריך לומר דבמחשבה לבד מפסיל משום דכתיב לא יחשב כמו דאמרינן בקידושין מ"א ע"ב דהרומה ישנו במחשבה דכותן עיניו בלד זה ואוכל בלד זה משום שנאמר ונחשב. אך משום דכתיב (דברים יז) כל דבר רע דרשינן אזהרה למפגל ע"י דבור דוקא וע' רש"י במקומו וא"כ גילה לן במשנה תורה דדוקא ע"י דבור קאמר. וקרא דלא יחשב אתיא לדרשא אחריתא כאחרים בש"ס זבחים כ"ט ע"א וע' רש"י שם בד"ה במחשבה הוא נפסל שכתב וז"ל דהפיא לא יחשב לדרשא הוא דהא כתיב לא ירלה דאינו נפסל בשלישי רק בד' עבודות וכן פתס רש"י בחומש דברים ז' דקרא דלא יחשב כאחרים אתיא ע"ם וע' ברטנורה פ"ב דזבחים משנה ג' ובתוי"ט שם. וכן קאמר רש"י בחולין דף י"ב ע"ב גבי בעי' דר' יוחנן דבעי קטן יש לו מחשבה או אין לו מחשבה ומפרש רש"י יש לו מחשבה היינו דבור וע' תוס' שם וע' תוי"ט סוף פ"ג דב"מ ודו"ק גם דעת התוס' לפסוק כר"ח דהרהור לאכ"ד כמבואר להדיא בתוס' דברכות דף כ' ע"ב בד"ה ורב חסדא בשם רבינו חננאל וכן כתבו התו' בב"מ דף מ"ג ע"ב בד"ה החושב וז"ל הך מחשבה הוי דבור וכן מחשבת פיגול כמי הוה בדבור לא בלב וכן כתבו התוס' בפסחים דף ס"ג להדיא אולם בחולין דף ל"ט ע"א בד"ה אלא זביחה וכן בזבחים דף ד' ע"ב ד"ה מחשבה משמע שהן מספקים אי בעינן דבור דוקא או די אפילו במחשבה והמקום ספפק י"ל אם כמו שמשמע מפסוק דכל דבר רע דדרשינן דבור דוקא או אפילו במחשבה כנפקא מלא יחשב ולא כאחרים והקרא דכל דבר רע אתיא לדרשא אחריתא כמ"ש מהרא"ם דברים ז' על פסוק דכל דבר רע דדרשינן אזהרה למפגל ע"י דיבור רע לאו דוקא אלא אפילו במחשבה כדנפקא לן מלא יחשב ע"כ אבל בעלמא לא בקדשים נראה דפשיטא להו דהרהור לאכ"ד. וכן דעת הרא"ש כמי לפסוק כר"ח דהרהור לאו כ"ד ע' רא"ש ברכות במקומו וכן סוגית רבינו יונה לפסוק כר"ח ע' ר"י על מתני' דבעל קרי וע' ר"י על משנה דפ"ב הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו ילא. וכן דעת הטו"ח בא"ח סימן ס"ב סעיף ג' וז"ל ולריך להשמיע לאזנו מה שמוליא מפיו ואם לא השמיע לאזנו ילא ובלבד שיוליא בשפתיו ע' לבו"ש שם הרי דבעי שיוליא בשפתיו משום דס"ל דהרהור לאכ"ד וע' סימן ק"א סעיף א' שכתב וז"ל ולא יתפלל בלבו לבד אלא מחתך בשפתיו. וע' סימן ר"ו סעיף ג' שכתב וז"ל ולריך להשמיע לאזנו ואם לא השמיע לאזנו ילא ובלבד שיוליא בשפתיו וע' עט"ז שם הרי דהרהור לכ"ד הרי דעת רש"י ור"ח ותוס' ור"י והרא"ש והטו"ח כולם כאחד עונים ואומרים דהרהור לכ"ד ופשיטא דסוברין אפילו לקולא דהיינו אם כבר ברך בהרהור אמרו דלא ילא ולריך לברך ברכה אחריתא. והא דאמרינן לדעת הרמב"ם דהוה שכה"כ ואין מלמדין אפשר דקבירא להו דלריכא תרתי דשבת מערוה נ"כ לא הייתי יליף והיכא דלריכין לתרווייהו ל"א דהוה שכה"כ ואין מלמדין כנודע ועתה לריכין להבין לדעת הסוברין דהרהור לכ"ד ואינו יולא בק"ש ואף בברכה דרבנן בהרהור היכא רמזה קרא דבעינן דיבור דוקא דמשום הכי תאמר דלא ילא משום דהלכ"ד אפילו תאמר הרהור לכ"ד מ"מ יולאין בה משום דלא אלטרכא לן התורה דיבור דוקא וגם בהרהור די אלא דבדיבור הוא עלוה מן המובחר ומ"ל לומר דאין יולאין אפילו לקולא בדיעבד שכבר הרהר ברכה שתלרך ברכה אחריתא שיש בה חשש לא תשא להרמב"ם שזה איסור דאורייתא ולסוס' דרבנן ע' או"ח. סימן רע"ו סע"' ד' ובמ"א ס"ק ו'. ובאמת רלה תגאון בעל

בעל שאגת ארי' בסימן וא"ו לאמר דר"ח דס"ל דהרהור לאכ"ד הוא דוקא בק"ש דכתיב ודברת בם או בברכת התורה' דנלמוד מקרא כי שם ד' אקרא וכו' דכתיב אקרא דוקא באלו ס"ל דהרהור לאכ"ד משום דהתורה הקפידה וכתבה דיבור אבל בשאר מלות דלא כתיב דיבור יודה לרבינא דהרהור כ"ד ויוצאין בהרהור כמו בדיבור והאריך כך. אולם מזה לי' התמ"ה בערך הרהור בקושיתו ה) ובאמת היא תמיהה המתקיימת דאיך תאמר דיסבור ר"ח בעלמא בשא"מ הרהור כדבור דמי משום דלא כתיב בקרא דיבור א"כ איך קאמר מתני' בברכת המזון מברך לאחריה הא בברכת המזון לא כתיב דיבור והוא הרהור כדבור א"כ אינו רשאי להרהר ואם הי' רשאי להרהר הי' רשאי להוציא בפיו כדדייק ר"ח מזה דהרהור לכ"ד דאי כדבור יוציא בשפתיו והבאתי קושיא זו קשה גם לר"ח עצמו למה בברכת המזון קאמר שיהרהר הא כאן שהרהור כדבור ויוציא בשפתיו ואע"כ לומר דסובר ר"ח דהרהור לאכ"ד אפילו היכא דלא כתיב דיבור כלל והדרא הקושיא כנ"ל מ"ל אע"כ לומר דפשיטא להו הגם דלא כתיב דיבור הרהור לאו כלום משמש והרהור לאו מילתא היא ו) וראי' מדאצטריך קרא (בשבת קנ.) והי' מחנך קדוש לאסור הרהור בבית המרחץ ובה"כ ש"מ דזולת הקרא הוא אמינא דשרי להרהר וע"כ משום דהרהור לאו כלום עי' סימן פ"ה סעי' ב' ובמ"א ס"ק ב' ודוק. ז) ועוד ראי' מקידושין דף מ"א ע"ב דקאמר הש"ס גם דתרומה ישנו במחשבה נותן עיניו בצד זה ואוכל בצד אחר דכתיב ונחשב (במדבר י"ח) הרי דהרהור לכ"ד מדאצרך ונחשב דאי הרהור כ"ד ל"ל קרא פשיטא ואין לומר ללמוד מכאן דהרהור כדבור לבעלמא דז"א משום דהיה קרא דוהי' מחנך קדוש וקרא ונחשב שכה"כ ואין מלמדין והרמב"ם יתרץ כאן דהכא אצרך ודוק. ולכאורה יש להביא ראי' דהרהור לאו כלום הוא ח) דגרסינן בסנהדרין דמ"ה ע"א חכ"א אין אשה נסקלת ערומה ור' יהודה פליג וס"ל דנסקלת ערומה [וס"ד דש"ס דטעמא דחכמים משום דחיישי להרהור ור"י לא חייש והקשה הא איפכא תנן] הכהן אוחז [הסוטה] בבגדיה אם נקרעו נקרעו עד שמגלה את לבה וסותר את שערה ר"י אומר אם הי' לבה נאה לא הי' מגלהו ואם הי' שערה נאה לא הי' סותרו [קשיא דרבנן אדרבנן קשיא דר"י אדר"י] דרבנן אדרבנן ל"ק דאמר קרא (יחזקאל כ"ג) ונוסרו כל הנשים ולא תעשינה כזמתכנה (ואם לא היו מקלקלין אותה. אין כאן ייסור אפילו היא זבלה אנו מתכוונים לבייטה דמ"מ פרוצה היתה שהרי קינא לה ונסתרה) הכא (דמיקטלא) אין לך ייסור גדול מזה (וטעמא לאו משום הרהור הוא) וכי תימא ליעבד בה תרתי [קטלה וייסור] אמר רב נחמן אמר רבה אמר קרא ואהבת לרעך כמוך ברור לו מיתה יפה [ולא תבזהו] בהא קמיפלגי מר סבר [רבנן] בזיוני דאיכא עדיפא (כלומר גדול הוא בעיניו טפי מניחא דגופא הלכך נוח לה שתסקל בלבושה ותמהא למות ואע"ג דאיכא צערא דגופא ולא תבזה אותה להפשיטה הלכך זו היא ברירת מיתה יפה) מניחא דגופא ומר סבר [ר"י] ניחא דגופא עדיף (גדול בעיניו טפי מבזיוני הלכך כשתפשיטה זו היא יפה לה) [הרי לכאורה דרבנן לא חיישי להרהור כלל רק משום בזיון דעדיף לה מניחא דגופא וכדנקט רש"י להדיא] דר"י אדר"י נמי ל"ק התם [בסוטה] היינו טעמא שמא תצא מבית דינה זכאה ויתגרו בה פרחי כהונה הכא הא מקטלא וכי תימא אתי לאתגורי באחריניתא אמר רבה גמירי אין יצה"ר שולט אלא במה שעיניו רואות. הרי דגם ר"י אינו חייש להרהור כלל והא דאמר אם שערה נאה לא הי' סותרו הוא משום שמא יתגרו בה פרחי כהונה והיכא דלית לן טעמא דמתגרו בה כגון דמקטלא לית לן בה הגם שבשעת מעשה יש להם הרהור לא איכפת לן מידי הרי לכאורה דכולן סוברין דהרהור לאו מילתא היא כלל אולם נתעוררתי ע"י אחרים שמכאן אין ראי' כלל דכאן לא הוי רק ספק שמא יהרהר עי' רש"י ודו"ק ועדיין צ"ע לדעת התוס' דס"ל וכשמרתם לא הוי אסמכתא למה לא נחוש לספק וי"ל ט) ועוד ראי' מש"ס קידושין דף נ' ע"א יקריב אותו מלמד שכופין אותו יכול בע"כ ת"ל לרצונו הא כיצד כופין אותו עד שיאמר רוצה אני ואמאי הא בלבו לא ניחא לי' אלא לאו משום דאמרינן דברים שבלב לא הוה דברים וסקלינן וטרינן התם עד דמסקינן דכן הוא ע"ש ואין להקשות מקידושין נ"ט ע"א דאמרינן כל הכלים יורדין לטומאתן במחשבה משום דקאמר רב פפא שם שאני מחשבה דטומאה דכי מעשה דמי (דרחמנא קרי' מעשה דכתיב כי יתן והיינו בידים. ואע"ג דמחשבה בעלמא הוא אפי' נפלה ממילא וניחא לי' הוה הכשר ומיקרי כי יותן) ואין קושיא ממנחות דף ס"ז ע"א שמע שטבע תינוק בים ופרש מצודה להעלות דגים והעלה דגים ותינוק רבה אמר פטור ורבא אמר חייב. רבה אמר פטור זיל בתר מעשיו. רבא אמר חייב זיל בתר מחשבתו. דהכא לא הוה מחשבה גרידא רק הוה גם מעשה שפירש מצודתו להעלות דגים רק שאינה ד' לידו שהעלה ג"כ התינוק. ע"ז קאמר רבא דלא אזלינן בתר סוף מעשה כיון שבשעת שפרש לא פירש רק להעלות לדגים וא"כ לא מחייב רבא על המחשבה רק אשר פירש המצודה ורבה אומר לפטרו משום שהעלה תינוק ע"ז קאמר רבא הא פירש ועשה מעשה ולא הי' רצונו רק לדגים וא"כ זיל גבי המעשה בתר מחשבתו אבל על המחשבה גרידא עדיין לא שמענו שיתחייב ועוד הא בלאו הכי אנן פסקינן כרבה ע"ש ברמב"ם פ"ב מה' שבת שכתב וז"ל נתכוון להעלות דגים ותינוק אפילו לא שמע שטבע הואיל והעלה תינוק עם דגים פטור וכן פסק הטוש"ע בא"ח סימן שכ"ח סעיף י"ג ואין קושיא על הרמב"ם לרמב"ם עצמו משום דסובר דהרהור כ"ד אבל לא כמעשה גם בשבת כבר גילה התורה דלא הקפידה על המחשבה ודבר דבר כנ"ל ופשוט ועיין עוד מחשבה אי כדבור ביור"ד סימן רי"א סעי' ובסימן רל"ד סעי' ל"ח צ"ע מ' ועי' ברכות דף כ"א ע"א דרב יהודה ור' יוחנן שניהם סוברין דברכת התורה הוה דאורייתא מקרא דשם ד' אקרא וכו' ועי' בשאגת ארי' בסימן כ"ד וסימן וא"ו הנ"ל שכתב דרב יהודה ור"י ע"כ ס"ל כר"ח דהלכ"ד דאי ס"ד דס"ל דהרהור כדבור דמי וכרבינא. א"כ מתני' דאמרה דבעל קרי מהרהר ק"ש בלבו וגם בה"מ לאחריו יהרהר בלבו והא ודאי דלא הוה ק"ש ובה"מ דיוצא בה י"ח פשוט מאלו קורא בתורה ואלו בקורא בתורה צריך לברך מקודם ברכת התורה א"כ בקורא ק"ש ובה"מ נמי יצטרך לברך ברה"ת מקודם דהא הרהור כדבור דמי ובה"ת הוא דאורייתא וע"כ מדלא הוזכר במשנה להרהר גם ברה"ת ע"כ משום דס"ל דהרהור לאו כדבור דמי ולכן אין צריך לברך בה"ת משום דבה"ת צריכין לברך כשאמר כלום ואמא דהלכ"ד

ה) לא נראה ונדחה ד' הפמ"א סי' ו' שרצ' לחדש דבשא"מ דלא כ' בהו דבור כ"ע ס"ל דהכ"ד :

ו) ראי' לדברינו מש"ס שבת ק"ו

ז) עוד ראי' מקידושין מ"א

ח) עוד ראי' מש"ס סנהדרין מ"ה ע"א

ט) עוד ראי' מש"ס קידושין נ' ע"א :

דהלכ״ד א״כ לא אמר כלום וא״צ לברך [הגם דאמרנו לעיל דמצות שריפת החמץ כ״ד. פה אמרנו לדעת הרמב״ם ובאמת סובר דבה״ת לאו דאורייתא מדלא מנה אותו תחת סוג מלות עשה שלו וא״כ הרמב״ם יאמר דמתני׳ שריפת החמץ כדבור ושא דלא מזהר בה״ת משום דבה״ת לאו ד״ת] וא״כ נקוט דרב יהודא ור״י סוברין כר״ת דהחמיר לכ״ד הגם דמ״מ מגיב על ש״א בזה. מ״מ שלדק עם ש״א חלין ואין די בהשגתו לדחות דברי הש״א הנ״ל שהמ״ה בערך הרהור כתב על ש״א ח״ל וכ״ל דאין ראי׳ שאומר דר״י ס״ל כר״ת דהרהור לכ״ד דאי כ״ד למה אין כאמר במתני׳ דיהרהר בה״ת כיון דבה״ת הוה כמו ק״ש לדעת ר״י משום דאף אם כאמר דס״ל דהכ״ד כרבינא מ״מ אין מברכין ברכה על דברים שבלב וכעין זה כתבו הפוסקים דאין מברכין על ביטול חמץ משום דהוה דברים שבלב ולכן אינו מחייב לברך בה״ת על מה שמהרהר ק״ש בלבו ואף דיולא ידי חובתו בהרהור דהרהור כ״ד אין לו להרהר בבה״ת דהא גם התם כתיב תשביתו ויולא בביטול שבלב ואעפ״כ אין מברכין עליו ועוד כיון שאינו מהרהר בק״ש רק ללאת ידי חובת ק״ש דאורייתא אין לו להרהר בבה״ת דכל עלמו שאמר בהרהור היא ללאת ידי חובת ק״ש א״כ איך יהרהר בבה״ת כיון שהיא בד״ת ואיך יברך אשר קב״ו לעסוק בד״ת ע״כ י) הנה ברא״ש מש״כ דאף אם כאמר דהרהור כדבור דמי מ״מ אין מברכין על דברים שבלב לא ידעתי מה שח כיון שאומר דהרהור כדבור דמי א״כ לא הוה דברים שבלב כיון דהוה כמו דבור ממש ומה שהביא ראי׳ דאין מברכין על ביטול חמץ הגם דנאמר תשביתו ומ״מ ביטול בלב. אין ראי׳ דעדיין התם הטעם דא״מ על ביטול חמץ משום דקי״ל דהרהור לאכ״ד הגם דהתורי׳ כאן אמרה תשביתו ודי בביטול שבלב. מ״מ עדיין ידענא דהרהור לא כ״ד והתורי׳ לא אמרי׳ תשביתו רק להורות דביטול בלב כמי די אבל לא אמרה דהרהור הוה כדבור רק שאמרה דכאן די אף בביטול הלב ולא בעינן דוקא בפה הגם דהרהור לאו כדבור מ״מ הכא די בהביטול שבלב אבל בביטול שבפה כ״ע יודה שזה יותר מועיל אפילו הכא. רק בעלמא בלב לא מהני כלל והכא ריבתה התורי׳ תשביתו אפילו בלב וכיון דעדיין ידענו דהרהור דבעלמא לאכ״ד כלל ואפילו הכא בפה יותר מועיל א״כ קאמ׳ לענין הברכי׳ שלריכי׳ להיות על ביעור חמץ ולא על הביטול. דתשביתו לא ריבתה רק לענין הביטול דדי אפילו בלב אבל לענין הברכה הדרינן לכללא דהלכ״ד. אבל אי אמרינן דהרהור כקרא כדבור כרבינא פשיטא דלריך לברך ברה״ת ודוק ומש״כ כיון שאינו מהרהר בק״ש רק ללאת ידי חובת ק״ש אין לו להרהר בה״ת וכו׳ זה אינו לריך לדחות דהוה דיחוי מעיקרא האם ק״ש ובה״מ דיולא בהם חובת גברא בדאורייתא יגרע מאלו קורא בתורי׳ הא יש בכלל מאתים מנה וכן מפירש נאמרה בש״א הנ״ל ופשוט א״כ לדקו דברי הש״א דר״י ור״י ע״כ ס״ל כר״ת דהרהור לאכ״ד ואפילו במקום דלא כאמר דבור כלל דהרהור לאו כלום ממש ככ״ל :

י) דמי׳ לדי׳ המ״ם בעי׳ הרהור בהשגתו על הש״א דהלדק חלין עם הש״א בזה

שאלה כג

אחד שחט בהמה של חבירו לשם הר לרפוא׳ והי׳ לריך לאותו רפוא׳ שאומרין האומרין שמועיל אותו ההר מהו הדין :

תשובה לכאורי׳ הדין מפורש ביו״ד סי׳ ד׳ סעיף ד׳ ישראל ששחט בהמת חבירו לעכו״ם לא אסרי׳ שבודאי לא כיון אלא ללערו וא״כ להר כ״ש דקיל דאינו אסורי׳ איסור הכא׳ והוה רק דרבנן אולם לי כרא׳ בשחט לשם הר לרפוא׳ אפילו ב״ח אסור משום דליכא למימר הכא סברא דללעורי כיון דאכן סהדי דלריך לאותו רפוא׳ דאמרו הטועים דיולא מזה ההר פשיטא דלא כיון ללעורי ויש ראי׳ לזה דאם כיון ללערו הוי לי׳ לתפוס לגרא של אותו הר עלמו דאסור אפילו בהכא׳ ש״מ דהוא לא עשה רק להנאת עלמו וא״כ אסור. אולם לא בהכא׳ במבואר. והשתא לריכין להבין את דאמרינן בחולין דף ל״ט ע״א דהוא מקיר דבריכו אתיר השוחט את הבהמ׳ לזרוק דמה או להקטיר חלבה לעכו״ם ר׳ יוחנן אמר פסולה מחשבין מעבוד׳ לעבודה (כשחישב בשעת עבוד׳ זו על העבוד׳ אחרת כגון שחישב בשחיט׳ על הזריק׳ הוי מחשב׳ לגבי ע״ז דגמרינן חוץ איסו׳ ע״ז מבפנים ממחשבת פיגול של פנים שהשוחט על מנת לזרוק דם למחר או להקטיר אימורין למחר זהו עיקר פיגול) א״כ העיקר דאסרינן בע״ז משום דיליף מקדשים חוץ מבפנים והא גבי קדשים סובר רש״י דמחשב׳ איכה פוסלת ככ״ל ובפרט דמרא דהסי״א שמעתתא הוא ר״י ור״י ס״ל דהרהור לאו כדבור ואף בקדשים כתב רש״י להדיא שסובר ר׳ יוחנן דדוקא בדיבור מפגל לא במחשב׳ כמ״ש רש״י בחולין י״ב הנ״ל גבי בעי׳ דר״י אי קטן יש לו מחשב׳ או אין לו מחשב׳ ומפרש רש״י יש לו מחשב׳ הייכו דיבור ע״ש ועי׳ תויו״ט בז״מ סוף פ״ג ודוק ודעת התוס׳ בפשיטות במליעא ופסחים הנ״ל דאיכו מפגל רק בדיבור לא במחשב׳ ודעת הרא״ש והטו״מ דהרהור לאכ״ד ככ״ל וא״כ כרא׳ לומ׳ דדוקא בדיבו׳ אסו׳ לא במחשב׳ והטו״מ שסתמו דבריהם משום שסמכו דכבר דבר זה מפורש בהרב׳ מקומות דהלכ״ד ובפרט כי לא שכיח עניכים כאלו קלרו כמ״ש בב״י בסי׳ ה׳ בד״ה ומ״ש בד״א שלא דמש״ה קלר הטור לכתוב עולת כזיר ויולדת וחילוף גרסאות מרש״י מפני שהוא דבר שאיכו מלוי וה״כ דכוותי׳ אולם ראיתי בתב״ש שכתב מדחזיכן שהתוס׳ מסופקים (הייכו תוס׳ חולין ל״ע ותבחים ד׳ הנ״ל) והפוסקים סתמו לכן יש להחמיר א) ולדידי קשה היכא שביק פשטות רש״י ותוס׳ מליעא ופסחים בשביל ספקות תוס׳ חולין וזבחים ובפרט שיש לנו לומר דתוס׳ חולין לדידהו לא מספקא להו כלל ח״ל תוס׳ חולין דף ל״ע ע״א בד״ה אלא זבימ׳ ח״ל. תימא אי חשוב פיגול במחשב׳ בלא דיבור׳ א״כ משכחת זביחת ע״ז דמיתסר בדיבור׳ שפי׳ בפי׳ ששחט לע״א ע״כ הרי דהתוס׳ מסייר בקו׳ אם אומר דפיגול הוא רק במחשב׳ רק דהתוס׳ דקאמ׳ בלשון אי כוונתם להקשות למאן דיסבו׳ דפיגול דבקדשים הוה בדיבו׳ ופשוט גם י״ל כמש״א לעיל דהמקום הספק של התוס׳ הוא בקדשים דוקא משום דבקדשים כאמ׳ לא יחשב דמשמע אפילו במחשבה ולא כאחרים ככ״ל רק כהרא״ש דדלעיל אבל גבי חולין דלא כאמ׳ לא יחשב באמת ס״ל לתוס׳ עלמם דחולין וזבחים דבעינן

א) קו׳ רבה על דברת כמ״ש ס׳ שמיטה סי׳ ד׳:

דוקא דיבור. ודאי הא דבעלמא לא נסתפקים כלל כגון בזכייה וקונין דהלכ"ד אפילו בקונה דהיינו אם כבר חישב מצריכים לצרף ב"ח וניה ב"ח גיהוב דלר רבה וב"כ דפליגה להו דהדבור לכ"ד. וגבי החושב לשלוח יד בפקדון דב"מ מ"ג הנ"ל דהיכא דר"ש רק בדרבנה ושלוח יד כגון דמכפר לן אח"כ שחישב אז לשלוח יד בפקדון כל שנה לחר לפני עד כ הגני רולה נשלוח יד בפקדון לא מחייב עים הרי דבעלמא פשיטא להו וקדש"כ בלני ושוב קנה דלא ירשב וה"כ בנכוי"כ דלא נלמי' קרא בעיק דיבור' דוקא. ואין לומ' הא לגן הוא הנכ"כ ינפינן. י"ל דלא ילפינן הוץ מפנים רק לענין דמחשבין מעבודה לעבודה כדבר לגרנו לע"ל הפי' בדברי הרמב"ם הנ"ל אבל בגלמוד חוץ מפנים לענין מחשבי זה לא ילפינן הגם דמהרמב"ם אין ראיי מבוס דהוא אינו לריך ללמוד לענין מחשבה דפועלת מפנים דהוא ס"ל גם בעלמא דהדבור כדבור כרבנא כדבר אמרנו לע"ל ודו"ק מ"מ אפילו לדעת התוס' דמספקי ודאי קונין גבי ע"ז דמרבנה אינו פועלת דמ"כ לכ הה"א לא ירבב לא קאי על קדשים וממחשבי אינו פוסלת במוקדבים א"כ ע"ז נמי הכין ה"א ולכ הלמ' דהיא לא ירבב קאי על קדשים ואוסר אפילו במחשב' ל"כ נדיין בע"ז לא הולכין אחר המחשב' ולא ילפינן מקדשים משום דכבר אמרם דהוה קרא דלא ירבה בך עוה דבר וקרא דהרומה ונרבב בכה"כ להורות דמחשבה לבד פועל ואין מלמדין כאשר בהא אין למידין לביטרס לבעלמא והבהא אפילו האמר דקרא דלא יחשב קאי על קדשים א"כ יהי' בנבה כה"כ ואין הלמדין אפילו לרב יהודה דקובר שני כה"כ מלמדין בגי' כתובין מ"דה דין הלמדין ע' קידושין דף ל"ה ע"א. ב) גם מש"כ הה"ש הנ"ל ראי' מדברי הרמב"ם דמשמע מדבריו דבדבור אפילו במרבבה לבד אמת בקובר המורש כן כלבר אמרנו לע"ל אבל מ"מ אין ראי' מהרמב"ם לדידן דהרמב"ם לשיטתו דקוב' הדבור כדיבו' בכל מקום לא כן אנחנו דנמשכים אחרי רש"י וכו' ככ"ל: עכ"פ יולא מדבריו דהיכא דחישב לא הוה רק ספקא כן משמע. אולם בראותי רש"י חולין בהקור דברינו בכהב כשחישב העבודה לעבודה כגון שחישב משחיטה לזריקה הוה מחשבה לגבי ע"ז דגמרינן רוץ וכו'. מדכהב כשחישב כגון שחישב הוה מחשבה יראה דהכא מחשבה לבד די ועיין ע"ז דף נ"ד ע"ב בנב"י ד"ה בלומר בגמר זביחה וז"ל שחישב על השחיטה עלמה לע"ז ואמר בלבו בזביחה זו עובדה. הרי דהפורש קאמ' דבע"ז די בלבו בלא לאכור. וסותר רש"י דברי עצמו גם איך אפשר לן לפרש מימרא דר"י דבהן בע"ז בלבו' אפילו במרבבה וכל עצמו של ע"ז מקדשים ילפינן ובקדשים סותר ר"י עצמו דמחשבה לבד לאו כלום הוא בחולין י"ב הנ"ל. לכן כ"ל ג) דבע"ז כ"ע מודים דאפילו במחשב' פוסל רק כל הפוסקים דקונין הלכ"ד וקונין בקדשים בעינן דיבו' דוקא הכא מודים דבמחשבה לבד פוסל מבוס דמצות' בקידושין דף נ"ט ע"ב ודף מ' ע"א דמקרא מלא דיבר הכתוב למען תפוש את בית ישראל בלבם דמרבבה והדבור דע"ז הוה כמעשה יותר מדיבו' וה"כ לק"מ מה שהקשינו דהא ר"י עצמו כוב' רק בקדשים דהדבור לאו כלום היא וכל עצמו של ע"ז מקדשים ילפינן משום דלענין מחשב' לא ילפינן מקדשים רק לענין דמרבבין מעבודה לעבודה. ובע"ז גילה לן קרא דמחשבה לבד פועל וכמחשבה דמי' כמו בגילוי לן גבי טומאה קרא כי יתן דמחשבה הוה כמעשה כנ"ל ויבוא סתירת רש"י הנ"ל ויבוא דברי הרא"ם והטו"מ דבהמו דבריהם דמבמע אפילו במחשבה לבד והמה סוברים דהדבור לאו כלום היא אפילו בקונה כנ"ל. מש"כ דהכא שאני דגילה לן קרא בע"ז דבמחשבה לבד פסול. וא"כ יולא נכי בדינא דדבור במרבבה בודאי לא מספק. ד) ולכאורה יש להקשות כפי דברינו חמיר ע"ז מקדשים דאלו בקדשים מחשבה בלא דיבור לאו כלום הוא ובע"ז די במחשבה לפסול א"כ איך למד הש"ס ק"ו ע"ז מקדשים דזה מרבב וזה עובד ל"א מה קדשים דפוסלת בד' עבודות אין המחשבה הולך אלא אחר העובד ע"ז דאינו פוסל רק בד' עבודות אינו דין בלא ילך רק אחר העובד חולין ל"ט. ואם ע"ז פועלת לאסור אפילו במרבבה לבד ולא כן קדשים א"כ יענה מה לע"ז שכן במחשבה בלא דיבו' כמי אוס' לא כן קדשים ולקושיא זו העיר קלת הה"ם י"ל כיון דהא דבע"ז אוס' אפילו מחשבה לאו מהתורי' ילפינן לה רק מדברי נביאים וא"כ בעת שנתן משה מסיני קבלהו די"ג מדות כתן שפיר הק"ו הלז דעדיין התורה לא חשב לן דבע"ז הדהור כדבור והיה אז עדיין ע"ז כקדשים ושפיר הי' ילפותא לכן אפילו עתה שבא בדברי הנביאים להחמיר גבי ע"ז דעל מחשבה לבד בע"ז ענוש יענש די מה שמודיע לן לא לאמר עתה שיקשר גם בזה מחשב וזה עובד ועוד י"ל דזה עלמו אשים בק"ו מה קדשים דקי"ל דבמחשבה לבד אינו אוסר אפילו הכי אוסר בד' עבודות אפילו הכי אין הולך אלא אחר העובד ע"ז אעפ"י שחמיר דבמחשבה לבד אוסר אפילו הכי אינו אוס' רק בד' עבודות כ"ש דאינו הולך אלא אחר העובד וכמ"ש התוס' קידושין דף ה' ד"ה שכן וז"ל בם וא"ת כ"ז אשים בק"ו וכו' וי"ל דחומרא הכתוב בפסוק אין להכנים בק"ו דיש לנו לומ' דהיא הגורמת מעלה. ע"כ וא"כ י"ל דדוקא בחומרא הכתוב בפסוק אז אין להכנים החומרא בק"ו עצמו אבל הכתוב בנביאים יש להכניסו בק"ו עצמו מטעם הנ"ל. ולכאורה יש מקום לומר כיון דהנשבר מהבהמה כבר נלקח ונשלו ואין לו להשוחט עוד היזק בה ועתה רולה לאסור הנשבר בשבלו והכלים וא"כ רולה לאסו' דבר שאינו שלו ויש כח לבעלים לבלתי להאמינו הגם דהי' בידו הא לא אמר תיכף כמבוא' בסי' קכ"ז סעיף א' במשנה' ח"ל האומר נתנסך ייכך אם הוא בידו נאמן לפילו אין עתה בידו אם בשעה שאמר לו נתנסך ייכך נאמן אפילו אם הבעלים מכחישין אבל אם אינו בידו (פי' עתה אינו בידו אפילו הי' בידו מקודם כמ"ש הש"ך לסדיא בס"ק ה') ולא אמר לבעלים בשעה שבידו ברשה אינו נאמן. אם הבעלים מכחישין או אומרין אינו יודע (הגה) ומלמדין אותן לכתחילה לומר איני מאמינך. הרי דיכול לומר איני מאמינך. אבל ז"א. חדא דלא דמי דהתם מעיקרא גוף הדבר הוא של הבעלים והכא מעיקרא גוף הדבר הוא שלו ויש לחלק. ב'. דמבוא' דל"ל דוקא הוך כדי דיבו' איני מאמינך ומלמדין אותו קודם שיצא העד כשיצא העד יאמר תיכף דאינו מאמינו. ג'. הא מבואר בקע"ב אבל אם בכרו הרבה והוא בענין שמפסיד כל שכרו כגון שאומר שנתנסך בפשיעתו נאמן אפילו אין עתה בידו וגם לא אמר לו בשעה ראשון שראהו
והכא

3) השגה שני' על הה"ש בהביא ראי' מהרמב"ם. דאין ראי' מהרמב"ם לדידן:

ג) ישוב לסתירת ד' רש"י בסותר משנתו מע"ז נ"ד וחולין ל"ט לד' עצמו בחולין י"ב:

ד) קו' ופרוקא על דברינו מש"ס חולין ל"ט:

והכא מפקיד הרבה דודאי יודע ששוחט כזה יעבירוהו וא"כ יש לו להאמינו אפילו אין בידו ולא אמר היכף. אולם יש לן לומר כיון דעתה אין לו בהבשר שום חלק וכ"ש בהכלים א"כ הוה דבר שאינו שלו הגם אפילו נשאר בשר מהבהמה ובאומרו ששחט במחשבתו לעכו"ם אוסר הבשר שנשאר לו או אפילו לא נשאר כיון שמפסיד לעצמו שיעבירהו מהיות שו"ב עוד מ"מ במה שנלקח ובהכלים אין לו עוד חלק וא"כ לא הוה יותר מאלו שחט בהמה של שותפות לשם עכו"ס. כי במה שנלקח ובהכלים אין לו חלק והוה אינו שלו ומה שנשאר מהבהמה או אפילו אינו נשאר רק מה שיפסיד לעצמו שיעבירוהו זה הוה חלקו וא"כ הוה בהמה של שותפות דאנן דנין על השחא דהשתא באמר ששחט לעכו"ס איתא בה רק שותפות ובשחט בהמה של שותפות נודע דעת הרמב"ס לאמר דל"א ללעורי והרא"ש מתיר וא"כ לגבי דהוה אחר מעל"ע וכותן טעם לפגם דרבנן אמרינן ספק דרבנן לקולא הגם דהוה ע"י גלגול מ"מ הספקות באין כאחד והוה הפסד מרובה גם יש לצרף עוד טעם די"ל דאין להאמינו דאין אדם משים עצמו רשע הגם דהוה על בהמה שלו ואדם נאמן על עצמו יותר מק' עדים מ"מ השתא מיהא לאו שלו היא ה) וראיתי בט"ז ס"ס ה' שכתב וז"ל השוחט בהמת חבירו ואמר ששחט לעכו"ס אמאי מהימן כימא אין אדם משים עצמו רשע. ואין לומר שיש לו מיגו דהי' יכול לקלקל בשחיטה אדא דאף במיגו אין נאמן ועוד לענין הכאה לית מיגו וכעת לא מצאתי גילוי לדין זה ולי"ע. ולא ידעתי מקום לספקו אם הדברים כפשטן בשחט בהמת חבירו לעכו"ס פשיטא דאינו נאמן דאין אדם אוס' דש"ס דאמרינן ללעורי קמכוין רק מומר יכול לאסור ועל מומר אין קושיא להקשות הא אין אדם משים עצמו רשע דהוא כבר עשה עצמו רשע מאז ואי בבהמת עצמו הא אדם נאמן על עצמו יותר מק' עדים ואי בבהמת שותפות תליא בפלוגתא ככ"ל. עכ"פ יוצא לנו ב' דינים א' אם שחט בהמתו ואח"כ אמר ששחטה במחשבתו לשם העכו"ס ועדיין הבשר קיים הוה איסור ודאי לא ספק ואם לקח אחד ובשל הכלים אסורין אפילו אחר מעל"ע ב' אם אחר שנלקח מהבשר אמר ששחט ככ"ל יש להתיר הכלים לאחר מעל"ע ככ"ל :

שאלה כד

אחד אמר ששחט רוב שני הסימנים בבהמה אומר ששוחט לשם עכו"ס מהו הדין

[א] תשובה

הש"ד בס"ק ו' חקר זאת והעלה בצ"ע. ולריך לומר מקום הספק אם אמרינן הגם דשחט רוב ב' הסימנים ולא אמר כלום מ"מ אפילו במיעוט בתרא כמי יכולין לאסור לשם עכו"ס ויהי' אסורו משום ע"ז ואסור מה"ת אפילו בהנאה : דאלו מדרבנן . אסור אפילו תאמר דאינן יכולין לאסור במיעוט בתרא משום הוכיח סופו על התילה דאפילו לדעת רש"ל דאומר דהלכה כרבנן ורק משום כבודו של רשב"ג מ"מ הוה עכ"פ דרבנן. וא"כ אינו נ"מ רק אי יהי' אסור מה"ת בהנאה או מדרבנן באכילה. אי נמי היכא דאמר שרוב ב' הסימנים שחט בפירוש לשם אלות שחיטה דכי הא לא אמרינן הוכיח סופו על תחילתו כמבואר ביו"ד סי' ד' בש"ך ס"ק ב' ושרי אפילו מדרבנן א"כ יהי' נ"מ אי שרי כל עיקר או אסור דאורייתא ובהנאה. איברא דהט"ז בס"ק ב' סובר דאפילו באומר בשחט לשם אלות שחיטה מ"מ אסור ומעתים כן ברש"ל. אולם כולם חולקים עליו וכונת רש"ל כמי להתיר לא כמו שהוא מפרש דברי רש"ל שהט"ז מביא לשון רש"ל שכתב וז"ל זריקה והקטרה דפסלה בעכו"ס דוקא כשחישב עליהם בשעת שחיטה לזרוק דמה לעכו"ס אבל אם נשחטה כראוי שוב אין הבהמה נפסלת אפילו זרק דמה לעכו"ס אע"ג דבקדשים בהמה נפסלת בד' עבודות שאני קדשים דכולם מכשירי קרבן הם אבל חולין שכל התירו אינו תלוי אלא בשחיטה וכיון שנשחטה כראוי שוב אין הבהמה נפסלת וזה דלא כדעת רש"י עכ"ל רש"ל וכל הרואה יתמה איך קאמר אבל נשחטה כראוי שוב אין הבהמה נפסלת אפילו זרק דמה הא זה הי' מעשה בקסרי ולא אמרו בה לא איסור ולא היתר משום הוכיח סופו על תחילתו ח) וכ"ל כונתו היכא דאמר ששחט מפורש לשם אלות שחיטה אפילו זרק אח"כ מותר ומדויק כן בלשונו שכתב אבל נשחטה כראוי שוב אין נפסלת ואח"כ חזר עוד הפעם וקאמר וכיון שנשחטה כראוי שוב אין נפסלת. וע"כ אתה לומר כן דאי כפירוש הט"ז שמפרש דרש"ל מיירי דזרק אח"כ הבעלים לא הוא עצמו ששחט. א"כ מה זה דקאמר וזה דלא כדעת רש"י האם רש"י יסבור בשחט הוא וזרק אחר יאסר נגד ש"ס מפורש דזה מחשב וזה עובד לא אמרינן בשלמא לדברינו דרש"ל מתיר אפילו זרק הוא רק שאמר ששחט השחיטה לשם אלות שחיטה שפיר יש לומר דרש"י חולק ע"ז אבל לא כן על דיכא דש"ס גם אי נאמר דרש"ל מיירי דבא אחר וזרק א"כ עיקר הסר מהספר. וע"כ דדעת רש"ל נמי להתיר וכן דעת הב"ח וכן נראה מטו"מ וכן דעת הש"ך והכי יש לפסוק. וא"כ יולא דנ"מ אי יהי' שרי כל עיקר או אסור דאורייתא. או היכא דלא אמר שהשחט רוב ב' הסימנים לשם הלות שחיטה. יהי' נ"מ אי יהי' אסור מן התורה בהנאה או מדרבנן באכילה ככ"ל :

[ב] נראה

לדעתי דזה שוה רשב"א מפורש גרסינן בחולין ל"ט ע"א אתמר השוחט את הבהמה לזרוק דמה או להקטיר חלבה לע"ז ר' יוחנן אמר פסולה (פירש"י אסורה בהנאה) ור"ל אמר מותרת. והקשה הרשב"א איך קאמר ר"ל מותרת הגם דסובר אין מחשבין מעבודה לעבודה ומותרת משום ע"ז מ"מ הבהמה עצמה אסורה משום שחיטת מומר ומתרץ שני תירוצים א' דר"י ור"ל לא פליגא בשחט הוא וחשב שהוא עצמו יזרק דמה לעכו"ס דבזה לא יסבור לי' לר"ל דהבהמה מותרת. רק פלוגתאן בשחט הוא וחשב שהבעלים יזרקו דמם לע"ז בזה ס"ל לר"י דאסו' ור"ל מותרת ועל תירץ הלז מקשה הש"ך בס"ק ד' על הרשב"א הא הרשב"א בעצמו קושי' דבפעם אחת לא נעשה מומר שיהי' אסו' השחיטה כמ"ש הב"י בסימן קי"ע בשם הרשב"א וז"ל ולענין חילול שבת ועכו"ס דוקא שיהי' מוחזק בב' פעמים ע"כ וא"כ שפיר קאמ' ר"ל שהבהמה מותרת דמשום פעם אחת לא נעשה מומר ע"כ. הנה מש"כ הש"ך לתרץ קושית הרשב"א שמקשה איך קאמ' ר"ל מותרת הא הסו' משום מומר וקאמר

ה) ד' הפ"מ בס"ס ה' שמוהין מאד ואין מקום לספקו :

ח) ביאור ד' רש"ל דלא כמו שהבין הט"ז בכונתו :

וקאמ' דמשום פעם אחת לא נעשה מומ'. כבר יש לתירוץ הנ"ל דין קדימה לחז"ל התוס' חולין דף י"ד. ד"ה השוחט ולתוס' ע"ז ל"ד: ד"ה רשב"ל ולתוס' סנהדרין ס"א. ד"ה ר"ל ב) אולם להרשב"א לא ניחא בתי' הנ"ל משום דסובר בפעם אחת נמי נעשה מומ' ומה שהביא מב"י סי' ק"ע אין ראי' משם כי בב"י בשם בד"ה החשוד לב' דברים וז"ל כתב הרשב"א בתשובה סימן ת"ל והרפ"ו מי שהוא מפורסם וכו' עוד כתב הרשב"א מפי רבינו יונה וכו' ולענין חילול שבת וע"ז דוקא בג' פעמים עכ"ל הרשב"א כך כתב הב"י הרי שהב"י מעתיק שהרשב"א כתב זאת רק לר"י ולית כאן תברא על הרשב"א עצמו דלי' לא סבירא לי'. ולי יש להביא ראי' לפי' הרשב"א בש"ס דמוכרח הוא ע' חולין דף מ' דמקשה הש"ס פסולה אין. זבחי מתים לא. הרי דהש"ס לוח ככרוכיא דפסולה משמעו רק איסו' אכילה לא הנאה. ועיין תוס' ל"ח: בד"ה פסולה דקוש' להדיא דפסולה היינו איסו' אכילה לבד ע"ש ועיין סימן ה' בפ"ז ס"ק ה' בשם הצ"ח דבכל מקום דקאמ' פסולה יורה רק לאיסו' אכילה. הגם דהעי"ז דוחה דברי הצ"ח דשם וקוש' דאיכא פסולה דאסו' בהנאה והא דהקשה הש"ס פסולה אין זבחי מתים לא. זה דוקא בעכו"ם דיכול לעמוד זבחי מתים ונקט פסולה ע"כ להורות דאינו אסו' אלא באכילה לא כן בעלמא ע"ש עכ"פ מודה דבע"ז הוה פסולה רק אכילה. והתב"ש דוחה דברי העי"ז וסובר כהצ"ח דבכל מקום דקאמ' פסולה הוה רק איסו' אכילה. ג) וא"כ אם כוונת הש"ס לא כדברי הרשב"א רק בהוא עצמו שחט והוא חשב שיזרוק דמה לעכו"ם א"כ מה זה דקאמ' ר"י פסולה. ובריית' קתני הרי אלו זבחי מתים ובאמת מדחיק רש"י ומפרש פסולה אסורה בהנאה וקשה הא כ"ע מודים דפסולה דגבי ע"ז הוה רק איסו' אכילה. ואיך יפרנס רש"י דברי הש"ס בדף מ'. הנ"ל דקאמ' הש"ס פסולה אין זבחי מתים לא. לכן בחר לו הרשב"א הדרך לפרש פלוגתת הר"י ור"ל בהוא חשב שיזרוק עכו"ם וע"ז שפיר קאמ' ר"י רק פסולה אסו' באכילה ור"ל אמר מותרת באכילה. דאל"כ מי הכריחו להרשב"א לפרש דברי ר"ל דאמר מותרת כוונתו אפילו באכילה דלמא כונת ר"ל באמרו מותרת היינו בהנאה והשתא לא תקשי קושית הרשב"א שום קושיא שמקשה הא הוה שחיטת מומ' ואיך קאמ' ר"ל מותרת. דבאמת ר"ל אינו אומר מותרת באכילה רק בהנאה ולמה מפרש דר"ל אמר מותרת אפילו באכילה ולהקשות קושיתו ולעשות פלוגתא רחוקה דר"י סוב' אסו' אפילו בהנאה ור"ל מתיר אפילו באכילה טוב הי' לו למעט המחלוקת דר"ל אינו מתיר רק בהנאה ור"י אוס' בהנאה כמו שבאמת כן כתבו התוס' בסנהדרין ס"א. ד"ה ר"ל בחד תירוצא דמותרת דקאמר ר"ל היינו בהנאה ע"ש אבל כנ"ל ניחא דלא ניחא להרשב"א לפרש דברי ר"ל דאמר מותרת היינו בהנאה ואסור באכילה דא"כ יהי' הפירוש במה דאמר ר"י פסולה היינו אסור אפילו בהנאה. ובאמת פסולה אינו יורה רק לאיסור אכילה מש"ס הנ"ל וא"כ בהכרח לו לפרש דמה דקאמ' ר"י פסולה היינו באכילה לבד וע"ז פליג ר"ל ואמר מותרת היינו אפילו באכילה לכן שפיר מקשה יהא אסיר משום שחיטת מומ' דהוא סוב' אפילו בפעם אחת נמי נעש' מומ' ואסיר שחיטתו עכ"פ יוצא דהרשב"א בדינו בהוא חשב שאחר יזרוק אינו אסו' רק באכילה כדעת הש"ך בס"ק ד' ודלא כב"י עוד הי' הרשב"א על קושיא הנ"ל שמקשה על ר"ל דלהכי קאמ' ר"ל מותרת אפילו באכילה דמיירי דקאמ' וכו' א"כ לא נעשה מומ' רק אחר ששחט רוב שני הסימנים לכן הבהמה מותרת שבעת שגמר שחיטתו בהכשר גמר ואימת נעשה מומ' בסוף השחיט' ששחט כבר רוב שני הסימנים ובעת שנעשה מומר כבר יצא הבהמה חובת שחיטה דאי כ"ז דלא שחט רוב שני הסימנים כולה בהכשר ונעשה מומ' במשהו האחרון מרוב ב' הסימנים עדיין אסור דבעינן כל רוב הסימנים בהכשר אפילו לדידן כ"ש לר"ל דסובר אין שחיטה אלא לבסוף בחולין כ"ט: וא"כ להרשב"א בזה הוה פלוגתת ר"י ור"ל ר"י אמר פסולה אסו' באכילה כנ"ל ור"ל אמר מות' באכילה. ונקטינן כר"י א"כ אסו' באכילה מדאורייתא לא בהנאה כנ"ל א"כ יוצא דינו וחקירת הפ"מ הנ"ל דאסו' מה"ת באכילה כנ"ל:

ב) פי' מספיק לקו' הש"ך בסי' ד' ס"ק ד' על הרשב"א חולין לט.

ג) ראי' מוכרחת לפי' הרשב"א בש"ס הנ"ל:

שאלה כה אחד אמר לחבירו בע"פ על טלה שלו רואה אתה קרבן פסח שלי ונסע אח"כ לעיר אחרת על שעה קלה ונתעכב שם על פסח ועתה שואלין אנשי ביתו אם לשחטו או לא:

א **תשובה** לכאורה הדין כמבואר ביו"ד סימן ה' במחבר סעיף א' השוחט לשם דבר המתנדב לשם פסח שחיטתו פסולה. ואין חילוק בין אמר בשעת שחיטה או קודם ע' תב"ש ועי' בש"ד ס"ק ט' והפרישה קאמ' כיון דאינו אסו' רק משום מ"ע בחדרי חדרים שרי א"כ יש לומ' דשרי לשחוט בחד"ח דמה לי אם כבר שחטה ולאכל בחד"ח או אפילו גם לשחוט עתה בחד"ח דחד טעמא הוא. אבל קשה על הדרישה הא מבואר בשבת ס"ד וכמה דוכתא דכל מקום דאסרו חכמים משום מ"ע אפילו בחד"ח אסו' וראיתי במ"ז סק"א שהעיר בזה וכתב לתרץ דהא דאמרינן כ"מ שאסרו חכמים משום מ"ע אפילו בחד"ח אסו' הוא רק לכתחילה אבל לאכו' המאכל דיעבד שרי כגון הכא שנלך לאסו' הבשר לא אסרינן אפילו בחד"ח וא"כ בשחט לאסור המאכל אמרינן דהוה בדיעבד ושרי בחד"ח כן נמי אפילו בלא שחט לאסור לשחוט עתה הוה דיעבד דיהי' אסו' הטלה לשחטו לעולם ושרי לשוחטו דמה חילוק בין דיעבד זה לזה בשחט אסו' הבש' ובלא שחט נמי אסו' הטלה ואין לומ' בשחט כבר הי' המ"ע ומה דהוה הוה לא"כ כשיתיר לשוחטו עתה בחד"ח דז"א דאפילו בשחט. עדיין איתא המ"ע מאכילה דיאמר הרואה דאוכל קדשים בחוץ ורא"י דהדרישה אינו מתיר לאכל הבש' רק בחד"ח ש"מ דבאכילה לבד נמי איתא מ"ע וא"כ כי היכא דמתיר המ"ע דאכילה הגם ששחט בפרסום ועבר. כ"ש כשישחוט בצינעא ח) אולם כ"ז ל"ע דהכא מתיר כאן הבש' בדיעבד בחד"ח הגם דבאם יראה הרואה יסבור דעובר על איסו' תורה דקדשים בחוץ איסו' תורה הוא ומ"מ שרי בדיעבד. ולא כן נראה ע' כתובות ד' ס' דקאמ' הש"ס צינור שעלה בו קשקשים (קשים ועשבים שמעכבים קילוחו ותמיד יוצאין ומתפשטים לגג וזולפין לבית) ממעכו ברגל בצינעא בשבת ואינו חושש והקשה התוס' הא כ"מ שאסרו חכמים

ח) ל"ב ד' ספ"ע במ"ז סי' ס' סק"א בגירסי' ד' הדרישה דסובר לפי פשוטת פי':

מפני

מפני מ"ע אפילו בחד"ח אסו'. ותרצו דהיינו דוקא באיסו' מלאכה דאור' כמו שוטחן בחמה אבל לא כנגד טעם שאם יראו יסברו שכבסן בשבת אבל הכא לא הוה אלא דרבנן ולא גזרו רבנן בדרבנן אפילו בחד"ח. ואם דהא דאמרינן כ"מ שאסרו חכמים משום מ"ע אפילו בחד"ח אסו' הוא דוקא לכתחילה אבל בדיעבד שרי א"כ הי' להתוס' לשנות משום הכי שרי למעכן בשבת משום דהוה בדיעבד דאם לא יקח השטפים ימכבו למים ויעלו לבית ויפסיד לו הבית כמו אם לא יתיר לו הבשר יהי' הפס' אסור אפילו אתא מעכן איסו' תורה כמי שרי ותרצו דמעכן דשרי משום דהוה רק דרבנן אלמא אפילו בדיעבד אם האיסו' ד"ת אסור בחד"ח ואם תקשה איך תמצא דיהי' אסו' לכתחילה כיון דאם לא יתיר בדיעבד קרית לי' זה אין קושיא כגון בבשר עוף בחלב שקדים דלעולם יש לכתחילה שיקח משם הבשר עוף א"כ בדם דגים דלעולם יש לכתחילה להכין קשקשים ובדעבד אם לא יהי' לו עדיין יש למצא אכל אחר או ביום מחר עיין סימן פ"ז אבל היכא דיהי' אסו' הפס' או הטלה או יעלה המים בבית דלית שום עצה זה שפיר בדיעבד נקרא. ב) מ"מ נ"ל דדיכא דהפריסה קושטא היא ולא כמו שמעמיד הש"ך כוונתו ע' תוס' חולין מ"א ד"ה ובשוק גבי מתני' דאמרה אין שוחטין לתוך הגומא משום מ"ע אבל בביתו שרי והקשה התוס' הא כ"מ שאסרו חכמים משום מ"ע אפילו בחד"ח אסו' ותירצו הגם דבשוק אסו' משום מ"ע מ"מ בביתו ליכא מ"ע דהרואה יאמר דלנקר חצירו צריך. הרי הגם דדבר שזה עצמו אלו הי' עושהו בשוק הי' אסו' משום מ"ע מ"מ בביתו כיון דליכא מ"ע שהרואה יאמר לנקר שרי וא"כ דיכא דפריסה דכוותיה הגם דזה הפס' אלו הי' אוכל בפרהסיא יהי' נודע להרואה דזה היא הפס' שהי' אסו' מ"מ בחד"ח שרי דמה יאמר הרואה ומה יראה הרואה דאוכל בשר. בשר מוצא איכא בשוקא מ"ל דזה הוא הפס' דהקדם שאם סימנא מיתנח בגוויה ולדעתי זה הוא יותר קיל מלנקר דשם מ"מ רואה שעושה מעשה דאם עושהו בשוק הי' אסו' ויש לומ' אפש' לחצירו לנקר ואפש' לא משא"כ הכא לא נראה לו כלום דבר איסו' ודו"ק. וא"כ אין צריך לדברי הש"ך דכתב משום דיעבד רק משום דכאן ליכא מ"ע כנ"ל וא"כ אפילו לשחטו עתה כמי בחד"ח דכוותיה דהרואה באם יראה דשוחט טלא האם ידע דזה הטלה הוא עצמו אפילו יראה אותו שראה הטלה מקודם האם סימנא יהי' בה נהכירו. אבל מ"מ מטעמא אחרינא איכא להחמיר בזה. דהא הטור ס"ל דטעמא משום דחיישינן שמא עתה הקדישה ולא משום מ"ע לבדו הן אמת שהב"י בספרו קאמ' שהראשונים חלקו עליו ואחריו כל האחרונים שאינם מביאים דברי הטור להחמיר. אבל מ"מ נראה שהראשונים לא חלקו על הטור בדעת הב"י והב"ח שרצונם להעמיס שגם הטור עצמו אינו אומר טעמא דשמא עתה הקדישו לחוש לאסור יותר ממ"ע ע"ש. ג) דנ"ל דבי' חילוקים איתא א' היכא דאמר לשם דבר המתנדב ועתה שואלין אותו אם הי' כוונתו בזה ואומר שבאמת להקדישו הי' כוונתו הגם דאכן רואים ששחט אותו מ"מ הוה כמקדים ע"מ לשחוט בחוץ ואסור מדינא דאורייתא כמו האומר הרי עלי עולה ע"מ שאקריבנה בבית חוניו דהדין דיקריבנה לבית המקדש ע' חולין מ"א ע"ב בתוס' ד"ה ור"ם מכשיר ועיין בטור בב"י בד"ה השוחט לשם דבר וז"ל כיון דלא שמעינן דמקדים אותו בהדיא לית לן למיחש שמא הקדישה ומשמע דאם שמעינן שמקדים אותו בהדיא אסור וא"כ ה"ה באמר אח"כ שהקדים אותו וכוונתו הי' להקדישה אסור דאדם נאמן על עצמו ואף לאחרינא אם אינם מכחישין והכא איך אפשר להכחישו אם כדברי הרמ"א בסי' ה' סעיף ג' שהכא אדם אוסר אפילו אינו שלו דמ"מ כ"ע מודה אף הרא"ש כנודע וע' ט"ז שם ס"ק ג' דמביא בשם רש"ל בדבר שאינו מתנדב דבעינן תרתי שיהי' נודע לן שעבר עבירה בשוגג ואמר לחטאתי ואם אמר לחטאתי רק לא נודע לן שעבר העבירה בשוגג דאמרינן דשרי דזה באינו לפנינו דאוקמי' בברא אחזקתי' ובודאי לא חטא וא"כ הא דאמר לחטאתי סבור דחטאת באה בנדבה וכ"ע יודעים דאינו באה בנדבה לכן שרי אבל בהוא לפנינו ואמר דחטא וחייב חטאת הוא אפי' לא נודע נמי אסור ע"ש הרי דהיכא דהוא אמר דנדר או נדב נאמן אפילו הב"ח דחולק עליו ואמר דעדיין שרי דאם איתא דחטא קלא אית לי' ובודאי שקורי משקר דאדם דרכו לגלות כדי שיתבייש ובודאי אם חטא הי' לן לידע ומדלא ידעינן שקורי משקר כל זאת דוקא בחטאת וכדומה בהא הוא דאין להאמינו משום דאיתא חזקה שמתנגד לי' דמאן דיש לו חטא מודיע לצערו לרבים אבל בנדר בודאי אף הב"ח יודה דנאמן והט"ז סובר אף בחטאת כל שלא עבר זמן רב מהזמן שעבר העבירה נאמן דליכא הוכחה לאמר דאם איתא דיש לו חטא קלא אית לי' משום דלא עבר זמן רב עדיין לית לי' קול ועתה באמת אומר לחטאתי כדי שיתבייש על החטא הרי כל דליכא הוכחה המתנגדת נאמן וא"כ בנדר דליכא הוכחה שמתנגדת פשיטא דנאמן וע' ט"ז ס"ק ג' דפשיטא לי' דאף בחטאת נאמן כרש"ל והי' נראה לכאורה לומר דבדין הזה דהוא קאמר שבאמת הי' כוונתו לכך מיירי הרמב"ם בפ"ב מה' שחיטה הי"ז שכתב השוחט לשם קדשים שמתנדבין ונודרין כמותן שחיטתו פסולה שזה כשוחט קדשים בחוץ ע"כ וברמב"ם פ"ב הי"א כתב כל מקום שאמרנו בשחיט' פסול' הרי זו נבל' ואם אכל כזית לוקה וע"כ לומר דהרמב"ם מיירי באומר עתה שבאמת הקדישו לכן קאמר פסולה דהיא נבלה ומה שמסיים שזה כשוחט קדשים בחוץ בכה הדמיון י"ל דאל"כ דאין מיירי כנ"ל א"כ אין איסורו רק משום מ"ע ואיך קאמר פסולה דהיא נבילה ובקושיא זו העיר הט"ז בס"ק ג' ומסיים בצ"ע ד) אבל אחר המחילה קושיא זו מעיקרא ליתא דהרמב"ם דקאמר דכ"מ שאמרנו בשחיט' פסול' היא נבילה. היא דוקא אם הפסול היא בשחיט' עצמ' דכן מיירי בפ"ב בחמש' דברים המפסידין השחיט' ובלא נשחט כראוי אז הוה נבילה אבל במקום אחר כגון שחט לשם קדשים או אפילו שחט בתרבץ הוטב כיון דהשחיט' בעצמ' הי' יפה רק שלא שחט במקום השחיט' אז באמרו פסולה יורה הן איסור על טריפ' דאורייתא הן רק איסור דרבנן ובזה מדויק לשונו כ"מ שאמרנו בשחיט' פסול' הוה נביל' דוקא בשחיט' דלא הי' השחיט' בעצמ' כראוי כגון שהי' דרסה חלדה הגרמה ועיקור דהשחט לא הי' כמו שצריכין לשחוט ולא הי' השחיט' הולכת הסכין כדת אז באומרו פסול' יורה על נביל' אבל במקום דאין הפסול משום השחיט' עצמ' רק משום דדבר

ב) פי' אחר בדי' הדריסה דלא כפ"מ הנ"ל :

ג) ביאור די' הטור בסי' ס' דלא כהב"י והב"ח .

ד) ישוב לקו' הפ"מ בט"ז סי' ה' ס"ק ב' על הרמב"ם בפ"ב מה"ש הי"ז :

אחד גרם לו לפסול כגון שלא שחט במקום הצריך אין זה נקרא פיסול בשחיטה ולכן באומרו פסולה יורה גם על איסור טריפה או אפילו דרבנן כנ"ל ובזה יצא לנכון דברי הרמב"ם בפ"א מה"ש ה"ו מקו' הכ"מ שהקשה שהא למעלה דהיינו חרבן הושע פסולה הא לא הוה רק טריפה ופ"ג כתב כ"מ שאמרנו בשחיטה פסולה הוא נבילה ע"ש שמדחיק עצמו במאד ה) וכנ"ל ניחא דכבר רמז הרמב"ם באומרו כ"מ שאמרנו בשחיטה פסולה דדוקא בשחיטה והעמיד שלכי הלז בפ"ג דשם מיירי דוקא בה' הדברים המפסידין השחיטה להורות דבכל מקום שאומר פסולה בשחיטה פירוש דהפסול היא משום השחיטה עצמה בה' הדברים דוקא אז הוה נבילה אבל במקום אחר באומרו פסולה יורה כל אחד כדינו. דין הב' באומר שמא דאחוכי מחייך ודרך שחיק והיתול אמר כן בזה ג"כ כ"ע מודים אף הטור דאינו אסור רק משום מ"ע דאיך לחוש שמא עתה הקדישו בהוא אומר דבדרך שחוק אמר כן ולמה לא יהי' מהימן. הא יותר מבואר בתשובות ח"י ומביאו הפ"ת סימן ב' סק"ד בשו"ב שהעבירו ע"י ב' עדים מ"מ ביודע בעצמו ששקר ענה בו י"ל באין רואין שרי הגם דהתם דוקא באין רואין שרי משום דאיכא עדים דהתורי' אסרו אבל הכא אפילו ברואין דהרואה לא יכחיש לו דאמר דרך שחוק ואין לומר דהטור מיירי נגד אחרים דז"א חדא הא עדיין לא ידענא אם יש כח לאסור של אחרים לדעת הטור דאפשר סובר כדעת הרמב"ם והא שאינו מביא פלוגתא הרא"ש בסומך על סימן ד' ודו"ק ועוד דזה דוחק כמובן דלא מיירי נגד אחרים עדיין. דין הג' הוא דין שאלתנו בהוא אינו לפנינו נשאלו דיש ספק איך יאמר דאפשר יאמר דבאמת הקדישו ויהי' אסור לכ"ע מה"ת ואפשר יאמר דבדרך שחוק אמר כן ושרי לכ"ע מה"ת ואין איסורו רק משום מ"ע בזה קאמר הטור דחיישינן שמא עתה הקדישו ומדויק כן לשונו באמרו שמא עתה הקדישו דלכאורה קשה לישאלו אע"כ דמיירי בשאינו לפנינו וא"ל דכונת הטור באומרו שמא עתה הקדישו ואינו נאמן באומרו דדרך שחוק אמר כן חדא למה אינו נאמן כנ"ל בדין הב' ועוד כל כהאי הל"ל אינו נאמן ודברי הרשב"א יעיד כדברינו דבארוך כתב הטעם דמ"ע ובקצר כתב הטעם משום עתה הקדישו ואיך יסתור דבריו בכ"מ רבתה כזה דמשום מ"ע אינו אסור רק מדרבנן ושרי בחדרי חדרים כפרישה ומשום עתה הקדישו אסור מה"ת אפי' בחדרי"ח ו) אע"כ דכיון איהא דבארוך מיירי באמר דבדרך שחוק אמר כן לכן אינו לאסור רק משום מ"ע ובקצר מיירי בשאינו לפנינו לכן אסור משום שמא עתה הקדישו. ועכ"פ לדינא יודה הרשב"א דחיישינן שמא עתה הקדישו בשאינו לפנינו אין ראי' מהרא"ש והרמב"ם דאפשר המה איירינן בהוא לפנינו ואמר דבדרך שחוק אמר כן לכן סוברין דאינו אסור רק משום מ"ע לא כן בשאינו לפנינו אפשר יודו להטור לכן יש להחמיר כדעת הטור ואין לשחטו עד שיבא וספק דאיכא לברורי אין ספק:

ה) ישוב לקו' הכ"מ על הרמב"ם בפ"א מה"ש ה"ו:

ו) ראי' לדברינו מד' הרשב"א בת"ה דאל"כ יסתור משנתו מארוך לקצר.

שאלה כו

אחד קנה חרב מאנשי הצבא במזרחם מהמלחמ' אם שרי לעשותו סכין לשחיט':

א' תשובה

לכאור' שאל' הלז דמי לשאל' המביאו בלחם הפנים סי' ח' וז"ל ראובן קנה סייף מתליון שדן בה דיני נפשות ונתן לאומן לתקנו לסכין של שחיט' אם מותר לשחוט דקי"ל חרב הרי הוא כחלל ומטמא לבשר שחוטט בה והשיב י"ל דסכין נטהר ע"י טביל' ג"כ וה"כ דכוותי' אולם ראיתי כי כל אחרונים הרבו להשיג אפס והעירו כל חמתם על הלה"פ הנ"ל ה"ה השאלת יעב"ץ חלק ב' סי' קנ"ח ובצל"י כתב בתלמיד טועה כתבו והכרו"פ ליוה למחקו והפ"מ אחריהם וכתבו וכי חולין בטהר' יש לנו ובשר שנטמא במת עצמו אפילו לכהני שרי למיכל ע' ביד אפרים סימן יוד וכתב הפ"מ שם דכיון דבשר אדם אסור מן התור' א"כ הו' כסכין ששחט טריפות תדיר שהרי בלע אגב דוחקא דסכינא וחום בית השחיט' דאדם כבהמ' ויש להגעילו. א) אבל לדעתי אתו הצדק חלין דהנה הסכין הלז מהתליון הדבר ברור לכל כי לאו בכל עידן איתרחש להרוג אדם והיא לפרקים רחוקים וא"כ דין הסכין הלז מבואר בסי' י' סעיף ג' וז"ל סכין ששחט בו טריפ' אסור לשחוט בו עד שידיחנה בצונן א"כ די בהדחה וע' ש"ך ס"ק י"ז דלדעת רש"י בחולין ח': ד"ה והלכתא אפילו בצונן דסובר דלעולם אין כח בחום בית השחיטה להבליע בסכין ואין איסור אלא במה שעל פניו פשיטא דדי בהדחה אלא אפילו לדעת הרשב"א דסובר דבולע הסכין כ"ק ע"י חום בית השחיטה דעת הט"ז בס"ק ו' דהרשב"א מודה דאינו פולט מה שבלע לבית השחיט' ואפילו לדעת הש"ך בס"ק ו' דסובר בדעת הרשב"א דפולט כמו לבית השחיט' מודי' כל שלא שחט בסכין טרפות תדיר היינו עכ"פ ב' טריפות בצירוף דכל שנתקנה בנתיים ע"י שחיטת כשרות, לא מיקרי רגיל באיסור ע' ט"ז ס"ק י"ז ואינו פולט לבית השחיט' ודי בהדחה וא"כ בסכין התליון בודאי לא הרג ב' בנ"א ושהא הרגי' בין אחד לאחד ובודאי נתקנה כי עכו"ם אנקיותא קפדי שיהיו כליהם נקי בלי שום דבר מולן עליהם כמודע לכל שזה היא ליופי גדול' על אנשי הצבא שיהיו כליהם נקיים וא"כ לא נקרא רגיל באיסור ולא הוה כשוחט טרפות תדיר דבעינן נעיצה י' פעמים בקרקע קשה רק דדי בהדחה ולא כש"ד דמצריך הגעלה דמדמה אותו לשחט טרפות תדיר וע' ביו"ד סי' ק"כ סעיף ה' דיש פלוגתא אם הסכין של שחיטה צריך טביל' כדין שאר כלים ויש לטבול בלא ברכ' ע"ש ונודע הטעם של טבילת כלים הוא משום שילאו מטומאת עכו"ם לקדושתו של ישראל כמבואר שם להדיא לכן שפיר השיב לשאלו דבר עפ"י הדין וז"ל י"ל דסכין נטהר ע"י טביל'. פי' להעלותו שיהי' טהור מטומאת עכו"ם לבוא לקדושת ישראל ע"י טביל' וממילא יצא ע"י הטביל' חובת הדחה. וגם הלחה"פ שפיר ידע דאין דין טומא' וטהר' נוהג עתה ולא חש לדברי השואל כלל באומרו חרב ה"ה כחלל רק הא דמצריך טביל' הוא משום טבילת כלים ושיהי' גם הדח' כדינא. ולענין סייף שנהרג נקבר עמו ע' יד אפרים הנ"ל. וא"כ דבריו נכוחים ואחר האמת כן הי' כונתו בלי ספק ויפה פסק אולם לא דמי לדידנו דהתם התליון לא הרג ב' בנ"א לכן לא הוה כשוחט טרפות תדיר ודי בהדחה כנ"ל אבל הכא באנשי הצבא דדרכם להרוג הרבה אנשים בנ"א כמודע בעת המלחמ' א"כ הוה כשוחט טרפות תדיר צריך לכתחיל' י' פעמים נעיצה בקרקע קשה וגם טביל' כנ"ל:

א) ביאור לד' הלה"פ בה"ם סי' ח' התמוהי' מאד אשר כל האחרונים עורכו בחניתם עליו:

שאלה

שאלה כז אשה שחל יום שביעי שלה בשבת ערב הרגל, איך תתנהג בחפיפה ובנטילת צפרנים :

תשובה יש להסתפק בכונת דבריו באומרו שחל יום שביעי שלה וכו' אם כונתו על שביעי שלה מז"כ או שביעי שלה מימי אבל' וז"כ כבר שלמה דבאם שלמה הז"כ שלה רק שהיא עדן בימי אבלה. זה תלוי בדברי האחרונים לדעת הרדב"ז והובא דבריו בפ"ת ביו"ד סי' שצ"ה דאמרינן במצוה מקצת לילי' ככולה א"כ בכבר שלמה הז"כ ויום שביעי שלה מאבלה חל בשבת שרי לה לטבול בערב שבת ותמתין בלילי' מעט אך הבר"י שם חולק על הרדב"ז הנ"ל וס"ל שאף לדבר מצוה לא אמרינן מקצת הלילי' ככולה וכתב שכבר נתפשט המנהג כן בכל המקומות ועי' בש"ע של הרב גבי ל"ג בעומר דס"ל דאף לד"מ ל"א מקצת לילי' ככולה ועי' יו"ד ת"ב בט"ז סק"ה דס"ל ג"כ דאף לד"מ ל"א מקצת לילי' ככולה וכן דעת הזכור לאברהם ואם כונתו דז"כ נמי לא שלמה עד שבת ערב הרגל על נידון זה יעוין בפנים מאירות ס"ח מבואר וז"ל בדבר השאלה שנשאלתי בבית המדרש נדה שחל ליל טבילתי במוצאי שבת וביום ו' היתי' עדיין בימי אבלה ואבילות שלה נשלם ביום השבת דשבת עולה למנין ז' ושאל השואל אי שרי לעשות חפיפה ביום ו' ולטבול במוצאי שבת או לא ופסק דהיתר גמור ממש כביעתא בכותחא שתחוף בע"ש דהא אפילו לרחוץ וללבוש לבנים התיר הב"י בסי' שפ"א לתשובת מ"ב והט"ז והש"ך בתוך שבעה כ"ש היכא דחל ליל טבילת' בזה כ"ע מודים ועיין כרם שלמה בסי' קצ"ח ובסי' שפ"א שמביא דברי הפ"מ הנ"ל להלכ' הגם שהבית לחם יהודה בשאלות ותשובות שלו לחלק יצא על הפ"מ מ"מ לנידון דידן שחל ליל טבילתה בליל יו"ט שא"א לעשות החפיפה והטביל' ביחד מודה כי השגתו אינו אלא באומר למה תחוף עצמה בימי אבלה הא אפשר לחוף במו"ש בעת הטביל' אבל בנידון דידן דא"א מודה כנ"ל ע"ש הרי שמותר לכ"ע לעשות החפיפה בע"ש ולענין נטילת הצפרנים מבואר בסי' ש"צ אפילו בתוך שבעה שרי ליטול הצפרנים ביד או בשן ולא מבעי' להט"ז בסימן קצ"ח ס"ק כ"א דסובר דנטילת הצפרנים אינו אלא מצד מנהג ובאמת די בנקיון לבד ולכן פסק ביו"ט לבל יטול הצפרנים ע"י עכו"ם ע"ש וכן פסק המ"א בסי' תס"ח ס"ק י"ג ע"ש דדי בנוטלת ביד ושן בע"ש אלא אפילו להש"ך שסובר דלאו ממנהגא הוא ע"ש מ"מ מודה דדי בנוטלת ביד ושן וא"כ כאן נמי הדין כן ובפרט במקום שא"א למצא עכו"ם ליטול ע"י כלי והדבר מבואר מאוד ודאי משרי שרי ליטול ביד ושן בע"ש כנ"ל וע"ש של"ט ודו"ק אחר זה ראיתי ממש נידון דידן כתוארו וצורתו ממש בנ"ב מהד"ק סי' ל"ט דפסק דשרי לחוף וליטול הצפרנים ע"י עכו"ם בע"ש ונראה מלשונו שהדבר אך ליתרון קצת דיהי' ע"י עכו"ם אבל מן הדין באמת משרי שרי ליטול הוא עצמו ע"ש ובפרט היכא דאיכא קצת מניעה לניזון וע"י שן ויד בודאי שרי רק הראה שמיטול יפה כ"ז נראה לי הפשוט להלכ' למעש' ומורין כן ופשוט לדעתי :

שאלה כח הא דחד בתרי בטל הוא דוקא בהיתר מבורר מעיקרא אם לא .

תשובה בדבר זה כבר קדמך הפמ"ג בשער התערובות וז"ל הא דחד בתרי בטל דוקא בהיתר מבורר מעיקרא א"ד ל"ש המשל בזה ג' זיתי כבד מג' בהמות אחת ניטל חיותו ואחת מקום מרה ואחת מקום כליות [„או בכל אחד נשאר כזית אחד" לדעתי ע"ש היא כי לא יצויר זה] דממ"כ ב' של היתר דמדינא א"ל כ"א זית אחד אלא שאין אנו יודעין [מי הוא לכן מספיקא בעינן שלשתן] ואפשר שלזה נתכוין גם הכנה"ג ומביאו הפמ"ג בקו"ס ס"ק ו' וז"ל דחד בתרי בטל דוקא בודאי היתר לא בספק איסור וכתב עליו הפמ"ג ואיני יודע מה בא ללמדינו ולכאורה אפשר לומר דכונתו דבעינן היתר מבורר כנ"ל והנה אבל א"א לומר כן כי לקוצר דעתי אינם מובנים כלל דברי הפמ"ג בחקירתו א) דהנה מבואר להדיא בזבחים ע"ז הפיגול והנותר והטמא מבטלין זא"ז וא"כ הדברים ק"ו מה בפיגול ונותר דשם החתיכה על האיסור נקראת כמבואר בפ"ת צ"ח ס"ק י' וא"כ הוה פיגול ונותר מדר"ת אעפ"כ מבטלין זא"ז אע"ג דהוה איסור ברור. כ"ש מב"מ ואיסור אינו מבורר רק שהיתר אינו מבורר נימא דיהי' אסור. הגם דהח"ד בצ"ח סק"ח רוצה לומר דמ"מ בפיגול וכו' יהי' נשאר באיסור דרבנן. וא"כ תאמר דחקירת הפמ"ג האם יעמוד באיסור דרבנן. אבל מ"מ יראה הרואה שסובר דלא בעינן היתר מבורר. מדמחזיר למצוא טעם לאסור גבי פיגול ונותר ולא אמר כפשטא השתא מה דמדרבנן בעינן היתר מבורר כ"ש כאן דהוא איסור מבורר. לכן כיון דמש"ס אין מקום כלל וכלל לזה רק נחקור האם קצת דרבנן איכא בזה ולכנס בחלוקות דקים. זה אינו מוכרח כלל ובפרט דלא אשמיע חד דלכתוב כן ובפרט דחקירתו לא יצויר רק במב"מ א"כ פשוט דליתא לן להחמיר בדכוותיה כלל ופשוט (ועיין בצ"ח בסופו שאיסורין מבטלין הרי דל"ב היתר מבורר) ועי' בסי' צ"ט בש"ך ס"ק כ"א שמבואר שם דעת הרבה פוסקים דבינם לא אמרינן חוזר וניעור דגם האיסור מבטל להיתר :

א) השגה על הפמ"ג בשער התערובו' מש"ס זבחים ע"ז.

שאלה כט אי בעינן רוב כפל דוקא או אפילו רוב משהו די :

תשובה אבאר בקצירת האומר. ז"ל ב"י בא"ח בסי' תכ"ה כתב הסמ"ג אומר ה"ר יחיאל שראה מורי רבינו יהודה ב"ר יצחק שהתיר מים שלא לנו שנתבטלו ברוב מים שלנו הואיל שנתבטלו קודם הלישה והותרו וכ"כ הגהות בפ"ה וכ"כ הסמ"ק אלא שנראה מדבריו שנתבטלו ברוב דקאמר היינו חד בתרי ומשמע דבציר מהכא לא מהני עכ"ל. משמע דפוסק כוותייהו וכמובן. ולכאורה יסתור דברי עצמו לסי' ק"ח ס"ד וז"ל שתי קדרות אחת בשר שחוטה ואחת בשר נבילה ונפלה חתיכת נבילה לתוך אחת מהן אם ההיתר שבקדרות ההיתר רצ"ה קצ"ת על החתיכות נבילה תולין להקל לפי

שדבר

שדבר תורה מין במינו בטל ברוב אלא שחכמים הצריכו ששים עכ"ל הרי שרוב משהו די מדקא מתיר בריבה קלה א) אלא ע"כ לומר כמו שכתב המכ"י כלל כ"א אות ו' וכלל א' ב' והעולה מדבריו דבין בלח בין ביבש מה"ת משהו יותר די אך מדרבנן כפל בעינן והביא ראי' מטור קי"א הי' ההיתר רב"ה קל"ת ככ"ל לפ"ז הרוחנו שכל הפוסקים הנ"ל דבעינן כפל ע"כ רק מדרבנן דאל"כ הי' לו להב"י לחלוק ולומר דזה דוקא מדרבנן אבל מדאורייתא לדידי' די במשהו אלא ע"כ דהם נמי מדרבנן קאמרו והבן :

א) ישוב לשתירת ד' הב"י שסותר משנתו מאו"ח סי' תכ"ח לד' עצמו ביו"ד סי' קי"א ס"ד :

ואל תשיבני מדברי הר"ת במז"ל בפע"ו ממ"א כפל חלב הכליות בחלב האליה וכמוח הכל אם בחלב האליה כשנים בחלב הכליות הרי הכל מותר מה"ת אפילו וכו' עכ"ל הרי לכאורה דעת הר"ת דמה"ת כפל בעינן מדקאמר כשנים בחלב הכליות וכן באמת הבין מה"ר לוי בן חביב ז"ל בתשובה סי' פ"ח וז"ל אם הי' בחלב האליה כשנים נראה שדייק הרב שבדברים הנבללים זה בזה לריך בהיתר כפלים מהאיסור ואינו מספיק כשיהי' בהיתר כמו בהאיסור ויותר מעט. אמנם אמין לו להרב זה ואולי מלשון הגמרא שאמר בכל מקום חד בתרי בטל. ונראה בדברים שאינם נבללים כמו חתיכות שאם יש חתיכות שהיתר אחד יותר מבאיסור כגון ב' וג' ד' וה' שהכל מותר מה"ת עכ"ל (ועיין מכ"י שחולק עליו שמ"ל לחלק בזה והפמ"ג ברים שער התערובות ילא ליסע לבן חביב באמרו וז"ל דומיא דסנהדרין בעינן והתם י"א וי"ב הוי רובא וא"כ יבש נמי כן עד"מ ב' וג'. משא"כ לח בלח דהכל נבלל כאחד ודאי כפל בעינן דבסנהדרין לא מלינו משהו יותר ע"כ) הרי דאף מה"ת (בלח לשיטתו) לריך כפלים ויסוד הבנין מר"ס במז"ל הנ"ל. ב) אולם כאשר יפול היסוד יתרועע הבנין ואדרבה כונת הרב דלא בעינן כפל מדקאמ' כשנים בחלב האליה בכף הדמיון וכן מפורש יולא מפי כהן גדול ה"ה המנחת כהן ח"א פ"א כ"ז א' ומביאו הפמ"ג ריש שער התערובות ע"ש ועוד הא הרב ב"י בקי"א דלא בעינן רק משהו יותר בלח מיירי ולומר דהב"י חולק על הר"ס זה דוחק. הרי ברור ומבורר דאף הפוסקים דקוברין כפל בעינן לא מה"ת רק מדרבנן כמו שכן מעלה דעתם הכו"פ בסי' ק"ע אות ד' וגם דעת הרמב"ם הוא מעלה שלא בעי כפל רק מדרבנן וכל זה היא דלא כמה"ר לוי בן חביב ז"ל :

ב) ביאור דברי הרמב"ם בפע"ו ממ"א באופן דאין סתירה לדברינו :

והנה אעבור בכל ליוכ"י ואליין דעת האחרונים בזה כדי שאדע הלכה למעשה :

א הנה הפ"ת האריך למעניתו בזה והרבה להשיב אפו על אותן הסוברין דבעינן כפל מדרבנן ובסיף דבריו ז"ל כללא דמלתא מהכי שמעתתא דכתיבנא דבמידי דסגי ברובא בין בלח בין ביבש סגי ברובא דהתירא וכל דהוא טפי ממחלה סגי והחולק על זה טועה בדבר משנה ע"כ:

ב ואחריו הפ"ת גם בסי' ק"ע ס"ק ב' וז"ל אבל כל דהוי משהו נוסף בהית' מות' בלי שום ספק ומעתה קמו עמדו דברי הפ"ח וכל החולק עליו כחולק על התורה ח"ו והדברים ברורים כאור השמש ע"כ :

ג ואחריו הכו"פ בס"ק ד' וז"ל ואם ב' בג' ביבש או ב' מדות בג' מדות בלח כבוכו האחרונים בזה והעלו ברובא בטל ועיין פלתי דד"ת ודאי בטל רק מדרבנן דעת הרמב"ם והרס"ל להחמיר דכנגד ג' בעינן ו' ויש להקל הואיל והוא רק מדרבנן ע"כ :

ד וכן דעת החינוך בית יהודא סימן פ' :

ה וכן דעת הפמ"ג בשער התערובות וז"ל ולענין הלכה המיקל במשהו יותר כדעת הפ"ח אין לגעור בו ע"כ :

ו וכן דעת הפ"ת בק"ע ס"ק א' שמחכך החינוך להלכה ע"ש:

ז וכן דעת הכרם שלמה שמביא דברי הפ"ת שכתב על הפ"ח שקמו עמדו דבריו להלכה ע"ש :

ח לכן אין לזוז מפסק הש"ך בסי' ק"ע אות ו' דבמשהו יותר די ושפתי כהן ישמרו דעת והמורה להיפך יתן הדין כי התורה חסה וכו' :

שאלה ל

אי באיסורא עבדו תקנתא או לא וכ"מ לכמה דברים כאשר יתבאר :

תשובה הנה הרא"ש (עיין ח"מ סימן ס"ה) הביא לנו הכחה סוברת דבעבד לא אמרינן עבחז"ל משום דיש בזה איסור ובאיסורא לא עבדו רבנן תקנתא וכדעה הרמב"ם בפ"ט מהלכות א"מ ה"י כפי הבנת המשנה למלך בו וכן נראה לכאורה דעת הר"ן בתשובי' סי' מ"ו והובא דבריו במ"ל שם שכתב במכרו הפעוטות בנכסים מועטים דלא עשו כלום דהא דפעוטות ממכרן ממכר הוא מתקנת חכמים משום כדי חייו ורבנן אמרו דמוכר בנכסים מועטים רשע מקרי ובמקום איסור לא עבדו רבנן תקנתא מכמה מקומות כאשר יתבאר אי"ה להלן ועי' מ"ל הנ"ל שהקשה הג' ר"ח מש"ס די"כ האומר נכסי' לך ואחריך לפ' לכתחילה אסור לראשון למכור ואם מכר מה שעשה עשה דקיי"ל כרשב"ג ואמרינן התם ומודה רשב"ג דאם נתנם במתנת ש"מ דלא קנה מ"ט דמתנות ש"מ איכו אלא לאח"מ ולפי הר"ן ת"ל משום דמתנות ש"מ איכו אלא מד"ס ובמקום איסור לא תיקן וכיחא לי' דלא אמר הר"ן אלא דוקא גבי ההיא דפעוטות דאי לאו תקנות חז"ל שממכרן ממכר במטלטלין לא הי' בהם כח למכור אבל במתנות ש"מ לא בא מכח תקנות חז"ל דהרי הי' יכול ליתן במתנות בריא לאח"מ עכ"ל של הג' הנ"ל וכתב המ"ל וז"ל ועי' תוס' מליעא ד"ה שובר דמוכח מדבריהם אפילו במקום איסור תקנה לא זזה ממקומה אע"ג דמכח התקנה דעדיו בחז"ל עבד איסור וכן דעת מרן בא"ע סי' ד'

ד' סעיף י"ב וצריך ליישב אמאי לא הקשה על הרמב"ם מהא דרשב"ג כי היכא דהקשה על הר"ן עכ"ל נראה בעליל דס"ל לתמ"ל דהרמב"ם והר"ן חולקים על התוס' דמליעא הנ"ל ותמ"ל לנידון של התוס' הנ"ל לאיסורא עבדו רבנן תקנתא קריא לי' והנה התמ"ל כתב שים ליישב למה לא מקשה הגי' הנ"ל על הרמב"ם כי היכא דהקש' על הר"ן א) ואכתי על דברי התמ"ל אתפלא דאדרבה ביותר הי' לו להקשות על הרמב"ם מעל הר"ן (לא כי היכא) דהתירץ הנ"ל יעלה ויבא רק לדברי הר"ן אבל לא לדברי הרמב"ם דהא הרמב"ם נ"כ מיירי בש"מ דיכול ליתן לו במתנות בריא ואעפי"כ פסק דאין שומעין לו משום דלאיסורא לא תקינו רבנן ומה יענה מש"ם די"כ הנ"ל ולמה לא הקש' עליו וביותר הא מבואר בכמה דוכתא דיש בתקנה אף לענין איסו' א ב) יעוין בקמא י"ב . בתוס' ד"ה אנא מתניתא דס"ל דקנין אגב הוה רק דרבנן וכן דעת הרא"ם שם בסי' י"ד ג) (ולא כדעת הרמב"ן והריטב"א הובא בש"מ מליעא מ"ז : דס"ל דקנין אגב ד"ת הוא ובחנס תמה הסואל ומשיב מה"ת סי' של"ז על התומים דסי' ס"ו ס"ק י"ז במה דס"ל דקנין אגב הוה ד"ת דמנא לי' הא ולא זכר שר שכן דעת הרמב"ן והריטב"א) ויעוין במליעא מאי דפריך הש"ס ולקניניהו כחלי' אג"ק לענין פדיון מעשר שני שילא בלא חומש וע"כ לומר דאף לענין איסורא עבדו רבנן תקנתא דמה"ת עדיין לא נפדה ע"י אחר כי לא קנה המעות ואתו רבנן ואמרו דקנה ויצא בלא חומש ע"י קנין האגב ד) ב ע' מליעא הנ"ל בתו' בד"ה ולקניניהו דהקש' וליקני המעות בתודא' כמו שקנה רב מרי מרבא ע"י הודאתו של איסור ע"ם וקנין אודיתא איכו אלא דרבנן ואתא תקנתא דרבנן ועוקר איסו' תור' דחומש אלמא דבאיסורא כמי עבדו רבנן תקנתא ועי' ח"ם חי"ד סי' ש"ג בהקשותו דמדברי התוס' דמליעא הנ"ל משמע דקנין ד"ם מועיל לד"ת ולא כן משמע בגיטין (ויתבאר לפלן בדברינו) ותירץ דבע"כ לומר דס"ל להתוס' דקנין אודייתא דאורייתא ע"ם ה) ואחר המחילה לא מוכרח דע"כ התוס' ס"ל דקנין ד"ם מועיל לד"ת ואגב יוכיח שמפורש קאמרו בקמא הנ"ל דהוה רק ד"ם ואיך יפרנס דברי הש"ם שהקש' ולקניניהו אג"ק וכנ"ל ועיין ברכי יוסף באו"ח סי' תרכ"ח ובחו"מ סי' מ' (ומיהו מהא לא תידוק דיש כח ביד הכמים לעקור ד"ת בקו"ע דהא הכא אוכל הוא בלא חומש דיעוין בפסחים דף ל"ה: יולאין במעשר שני והקדש שנפדו ופריך פשיטא וקאמרו הנ"ע שנתן את הקרן ולא נתן את החומש וקמ"ל דחומש לא מעכב ועי' רמב"ם פ"א דמעילה ה"ד ודוק) ו) ג הא דא' שנתא דסוכה ל"א דר"ג וכולהו רבנן בסוכה גזולה הוי יתבו אמר ר"כ אין לה אלא דמי עלים וכן פסק הרמב"ם בפ"ב מה"ג ה"ח ואשר אין לה אלא דמי עלים מתקנות חכמים הוא מפני תקנות השבים אלמא דאף באיסורא עבדו רבנן תקנתא וכן שינוי החוזר לברייתא איכו קונה אלא מדרבנן עי' סוכה ל: בתוס' בד"ה שינוי ז) ד עיין ב"ק ק"ג. הגוזל את חבירו שוה פרוטה ונשבע לו (על שקר והודה) יוליכנו אחריו למדי (דאין לו כפרה עד שיחזו' לנגזל עלמו דכתיב לאשר הוא לו וגו') לא יתן לא לבנו ולא לשלוחו אבל נותן לשליח ב"ד (תקנתא הוא דעביד רבנן מפני תקנות השבים) אלמא דמן התורי' איכו מתכפ' עד שיבא ליד הנגזל עלמו וילפינן כן מקרא ואתא תקנתא דרבנן שלא יצטרך ליתן ליד הנגזל ודי רק לשליח ב"ד אלמא דגבי איסור כמי ער"ת ויפטור אותו מקרבן בבא ליד שליח ב"ד ועי' חידושי הרשב"א פ"ב דקידושין גבי נשיא אחד ממטה בדין זכייה לקטן אי הוה דאורייתא או דרבנן מביא שם שיטת התוס' דזכייה לקטן מדרבנן היא וכתב עלה וקשה לי הא דאמרינן בפ' השולח גבי אליו ענד אזיל אקני לבנו קטן דקטן מקני קנה אקנויי לא מקנה והולרכנו להעמיד אפוטרופוס עליו ולקרקושי לי' בזוזי ואם איתא ככפייה לאו למכתב גט שחרור דהא דידיה אכתי ד"ת והלכך גיטא גט ד"ת וזכיית הקטן איכו אלא מדרבנן ואתא דאורייתא ומפיק דרבנן ואי משום דלא לשכומי יכוקא בשוקא ומקרך צי' כקרקש כמי בזוזי ליכוקא ול"ע עכ"ל וא"כ לדעת התוס' בע"כ לומר דס"ל דגיטא דיכוקא מפיק נ"כ ד"ת ודי בקרקוסי דיכוקא דתקנתא דזכייה ד"ם אף במקום איסור תורה מועיל דתקנה לא זזה ממקומה אך מכאן י"ל דאין ראי' דכודע דעת התוס' דגיטין ס"ד : ד"ה שאני דס"ל דהיכא דאיכא דעת אחרת מקנה קונה הקטן ד"ת ובכהן לו אביו העבד הוה דא"מ וקונה קנין תורה עי' חו"מ רל"ה ובקלה"ח ס"ק ד':

ח) ועי' פ"א דשקלים מ"ה אעפ"י שאמרו אין ממשכנין נשים ועבדים וקטנים אם שקלו מקבלים מידם וכתב הברטנורא ובתנאי שימסרם לליבור יפה כי היכא דלא להוי קרבן ליבור קרב משל יחיד ע"ם ופעוטות דיכול למסור איכו אלא ד"ם אלמא דאתא תקנתא דרבנן אף במקום איסור תורי' דיתי' נקרב קרבן ליבור משל יחיד איברא לפי דברי השער המלך בה' לולב אין קושיא ע"ם דקאמ' דמן התורה אף בלא מסירה לליבור מהני ואין כאן חשש דקרבן ליבור קרב משל יחיד כיון דרובא מבני היובא כינהו בעלים ברוב אלא משום דמטבע חשוב ולא בטל הוא דבעינן שימסרה לליבור יפה והוא מדרבנן ואתא תקנתא דרבנן ומפיק איסור דרבנן ע"כ והובא דבריו באבני מלואים כ"ח ט) אולם דבריו ל"ע הא מתני' סתמא מתניא אין ממשכנין נשים ועבדים וקטנים ואם שקלו מקבלים מידם משמע אפילו קטנים דלא הגיעו לעונת הפעוטות אם שקלו מקבלים מידם י) וכן הרמב"ם בפ"א מה' מעילה ה"ז כתב לאמר הכל חייבים במחלית השקל וכו' אבל לא נשים ועבדים וקטנים ואם נתנו מקבלים מהם וכו' ולחלק לא ילא בין הגיע הקטן לעונת הפעוטות או לא ומשמע אפילו לא הגיע דאל"כ כל כי ההיא הוי לי' להודיע ובלא הגיע לעונת ספעוטות אפילו מדרבנן איכו זוכה לאחרים דפסקינן כשמואל עי' גיטין ס"ד: ועו"מ רמ"ג :

יא) אך משום הא לא אריי עי' גיטין ס"ד : אמר רב אסי לרור וזרקו אגוז וכטלה זוכה לעלמו ואיכו זוכה לאחרים חפץ ומחזירה לאחר שעה זוכה בין לעלמו ובין לאחרים ושמואל אמר דא ודא אחת הוא זוכה לעלמו ואיכו זוכה לאחרים דעת רש"י דמה דקאמ' רב אסי זוכה לעלמו פי' מדרבנן ואיכו זוכה לאחרים אף מדרבנן עי' ש"ם סוכה מ"ו. גבי קטן מקני קני אקנוי לא מקנה מפרש מקני קני מדרבנן וכן בחפץ ומחזירו לאחר שעה דרב ס"ל דזוכה לאחרים הייכו כמי מדרבנן ושמואל דס"ל

דדין

א) קושיא על מ"ל הנ"ל :
ב) קושי' על הר"ן והרא"ם והרמב"ם והמ"ל :
ג) נחינם דוחה הרב הגי' בשו"ת מה"ת סי' של"ז דברי התומים בסי' ס"ו במה דס"ל דקנין אגב הוה ד"ת והקש' מנא לי' הא והן הם דברי הרמב"ן והריטב"א . להדיא במליעא מ"ו :
ד) קושיא ב' על הרמב"ם והרא"ם והר"ן והמ"ל :
ה) דקיה לדברי הח"ם בחי"ד סי' ש"ג במה דס"ל בדעת התוס' דקנין אודייתא ד"ת הוא:
ו) קושיא ג' על הרמב"ם והרא"ם והר"ן ומ"ל הנ"ל :
ז) קושיא ד' על הנ"ל :
ח) קושיא ה' על הנ"ל מפ"א דשקלים מ"ה:
ט) קושיא על דברת השער המלך בה' לולב :
י) ראי' לדברינו מדברי הרמב"ם בפ"א מה' מעילה ה"ז:
יא) ישוב לדברי הנ"ל :

דדין חפץ ומחזירו דמי לצרור וזרקו דאינו זוכה לאחרים פירש"י שם אף מדרבנן ודעת התוס' דר"א דקאמ' זוכ' לעצמו וזוכה לאחרים מד"ת גבי חפץ ומחזירו וכן לצרור וזרקו דזוכה לעצמו לבד מד"ת הוא ושמואל דס"ל דאינו זוכה לאחרים כמו לצרור פירות מד"ת אינו זוכה לאחרים אבל מדרבנן חפץ ומחזירו ולצרור וזרקו זוכה לאחרים וקאמ' הש"ס שם מתיב רב חיננא כילד משתתפין במבוי מניח את החבית ואומר הרי זו לכל בני המבוי ומזכה להם ע"י שפחתו אע"ג דלא אתיא ב' שערות הרי דקטן זוכה לאחרים ולכאורה אין זה קושיא דאע"ג דלא אתיא ב' שערות מ"מ מאן אמר לן דלאו גדולה היא מהשיעו' דחפץ ומחזירה וע"כ דקושיות הש"ס הוא מדקאמ' התם ומזכה להם ע"י שפחתו משמע אע"ג דלא באתה רק לשיעו' דחפץ ומחזירו דאל"כ כל כי האי הוי לי' למימ' וכיון שכן דהדיוק מדקאמ' התם ע"י שפחתו א"כ דמזכה ע"י שפחתו אפילו לא הגיע לחפץ ומחזירו רק לצרור וזרקו ומקשה אף לר"א דקאמ' דלצרור וזרקו אינו זוכה לאחרים, הא תנן ומזכה ע"י שפחתו ומדלא חילק משמע אפילו לא הגיע רק למדת לצרור וזרקו נמי מזכה על ידה (ואין לומ' דע"י שפחתו משמע אפילו פחות מלצרור וזרקו ובפחות כ"ע מודים דאינו זוכה ואינו מזכה ז"א דפחות משיעור זה ליכא מאן דעלה על דעתו דיהי' לו שום אחיזה בדרך אכוסי ובודאי מיני' לא איירינן כלל) ולרש"י דמפרש דר"א ושמואל דקאמרו אינו זוכה לאחרים אף מד"ס מקשה הש"ס א"כ איך אפשר לזכות ע"י שפחתו כיון שאין לן שום זכיה ע"י ומשני שתופי מבואות דרבנן. וא"כ לדברי רש"י לדרבנן אף דליכא לה שום צד לזכות לאחרים מ"מ מזכה ולתוס' דמפרשים דאינו זוכה מדאור' ומדרבנן מיהו זוכה, משני שאני שתופי מבואות דרבנן ואתא דרבנן ולפיק דרבנן. א"כ בהא היא בפלוגתת התוס' ורש"י דלרש"י במידי דרבנן לא בעינן שום צד שיהי' לו לזכות לאחרים. ולהתוס' באם אין לו שום צד לזכות לאחרים אינו מזכה אפילו במידי דרבנן, וא"כ לכ"ד ממ"נ שפיר לשיטת רש"י דאין לקטן לזכות לאחרים אפילו מדרבנן מ"מ ס"ל למידי דרבנן לא בעינן שיהי' לו שום צד לזכות לאחרים ככ"ל. ואף לדעת התוס' דס"ל דלרבנן נמי בעינן דרבנן ולא כלום לא מפיק אף לדרבנן, הא ס"ל דר"א ושמואל דקאמרי אינו זוכה לאחרים מד"ת קאמרו. אבל שפי' יכולין לזכות לאחרים. א"כ יכול הקטן מדרבנן לזכות לאחרים המעות של שקלים שלו לכן מקבלים מידו ככ"ל :

יג) **ולכאורה** עדיין צ"ע מה יענה לדעת הראב"ד דס"ל דהא דאין מבטלין איסור לכתחלי' ד"ת הוא ע' יו"ד סי' צ"ט. איך אמרו אם שקלו מקבלים מידם והיתר ע"י ביטול ברוב הוא ככ"ל. אך משום הא לא ארי' דהא עתה בעת הכתיבה אין איסור אלא קרבן יחיד רק אח"כ כשיקנה קרבן מאותן המעות ויקרב אותו אז יהי' האיסור מלבד קרבן יחיד ואז כבר נתבטל וכמו שמותר חמץ קודם הפסח כמבואר בא"ח סי' תמ"ז ובמ"א ס"ק י"א ובט"ז ס"ק ה' ובפי' חרכו. בט"ז ס"ק ב' ובנ"ח שם. וע' נתיבות רל"ה ס"ק כ"ג וע' תשובת בית אפרים סי' מ' וע' ח"ס חיו"ד סי' ש"ג. יג) אולם לקושטא לע"ג דלשער המלך מפשיט פשיטא ליה דמטבע בטל מן התור' ולא כן דעת התוס' ומרן ע' מל"מ פ"ז דמעילה ה"ו :

יג) קושיא ופריק' בדברי השע"מ הנ"ל

יג) קושיא רבה על דברת השער המלך הנ"ל שנעלם ממנו דברי תוס' ומרן ומ"ל היפך דבריו:

יד) הי' **ועי'** ש"ס כתובות ל"א הגונב כיס בשבת והי' מגרר ויוצא פטור דאיסור שבת ואיסור גניבה באין כאחד ומריכן עלה ודאפקי' להיכא אי דאפקי' לר"ה איסור שבת איכא איסור גניבה ליכא אי לכרמלית איסור גניבה איכא איסור שבת ליכא ל"ל דאפקי' לצידי ר"ה וקודע דלצידי ר"ה הוה רק קנין ד"ס וא"ת דלאיסורא לא עבדו רבנן תקנתא א"כ לא לקני לו בצידי ר"ה להתחייב בגניבה עד שיצא לרשותו ואז לא באין כאחד ומתקנתא דרבנן פטור מתשלומים דבאין כאחד וע"כ דגם לאיסורא עבדו ר"ח. יג) אברא דקושיא הנ"ל לכאורה איתא בשאלה נמי לפי מה דקיי"ל כר"י דמציעא מ"ז דק"ל דד"ת מעות קונות וקנין משיכה אינו אלא דרבנן א"כ אף בהגבהה או משיכה בסימטא ובחצר של שניהם לא לקני דלאיסורא לא ער"ח. אך מזה אין קושיא כלל. דלכאורה עדיין תלוי בפלוגתא אם היכא דליכא מעות משיכה ד"ת או ד"ס דעת התוס' דע"ז ע"א ד"ה פרדשנו דבמתנה דליכא מעות משיכה קונה מה"ת ודעת רש"י שם ד"ה פרדשנו בלישנא קמא דאף במתנה דליכא מעות נמי משיכה אינו קונה מה"ת. יד) וכן נראה מפירש"י דמציעא מ"ח. בד"ה דוקא בלן שמפרש טעמא דבלן משום שכירות ולא קאמר משום דליכא משיכה מעות קונות. טו) ולכאורה נראה דעת רש"י היפך מהנ"ל ע"ז דף מ"ב. ורבא אמר גזירה דלמא מגבה לה והדר מבטל לה פירש"י דלמה מגבה לה וקנה בהגבה' דכל דבר הפקר כגון מציאה נקנית בהגבה' ע"ש. וקשה מציאה והפקר מאן דכר שמיה כאן והי' נראה לומר דכיון רש"י לתרץ לן קושיא רבה הא רבא קאמר במציעא מ"ח קרא ומתניתא מסייע לר"ל דס"ל דבישראל משיכה קונה א"כ לעכו"ם בכסף א"כ איך קאמר רבא בפשיטות דלמא מגבה לה והדר מבטל לה דהוי ע"ז דישראל הא בהגבה' לא קונה מעכו"ם רק בכסף לרבא דס"ל כר"ל ולזה מפרש רש"י דקאי על הפקר ומציאה דליכא כסף לכן קונה בהגבה'. יז) אבל ז"א דאם תאמר דרבא על ע"ז של הפקר קאי א"כ יצאה מרשותו של עכו"ם וא"כ כי מגבה לה ישראל דין ישראל דייניכן לי' וקונה בהגבה' כר"ל דבישראל משיכה קונה לא כסף ולא אצרך לומר כיון דליכא מעות משיכה קונה אדרבה רק משיכה לרבא דס"ל כר"ל כיון דבישראל קיימינן הרי דתלוי בפלוגתא יח) (ומידי קיימינן בדברי רש"י הנ"ל אשמיע דעתי עוד בפירש רש"י הנ"ל. דלכאורה מפרש דרבא קאי במציאה והפקר' אבל בע"ז שיש לו בעלים א"א שיקנה בהגבה' מטעם הנ"ל. ע' או"ח סי' תקפ"ו במ"א וט"ז וב"ח דס"ל דבע"ז שיש לו בעלים א"א לישראל כשגזלו מעכו"ם לזכות בה והאחרונים תמהו מרש"י הנ"ל. וע' יד אפרים שהקשו' א"כ הוה גזירה לגזירה דלמא מגבה לה והדר מבטל לה ויש לו בעלים אטו הפקר. ול"נ דרש"י נמי יפרש דרבא קאי בנטל ע"ז מעכו"ם ולא מן ההפקר רק כיון דגזל עכו"ם הגם דלכתחילה אסור מ"מ בלקח פטור הוא מהשב'. כמבואר במהרי"ט ב"ח ביום תרועה בר"ה כ"ח ובנוב"י מהד"ק חי"ד סי' ע"ט ובנוב"י חלק או"ח סי' פ"ח א"כ תיכף בנטל מן העכו"ם ההפקר

הפקר

יד) קושיא על דברת הרמב"ם והרא"ש והר"ן והמ"ל הנ"ל:

טו) קושיא ופרוקא בשקלא וטריא בדברי הש"ס דכתובות ל"א ומציעא מ"ז :

טז) רש"י בע"ז ע"א לשיטתו במציעא מ"ח :

יז) קושיא ופרוקא בסתירת דברי רש"י מע"ז ע"א לע"ז מ"ב ותי' נחמד לסתירת רבא דברי עצמו מע"ז מ"ב למציעא מ"ח :

יח) פירש דברי רש"י דע"ז מ"ב ובזה סרה מהר קושית היד אפרים בא"ח סי' תקפ"ו :

הפקיר הדבר כיון שאין ישראל מחויב להחזירו ובישראל דלא קונה ביאוש דהוה הפקר לדעת רש"י בנימין ל"ח ל"ע. ועי' ב"ק בתוס' ד"ה כיון. הוא משום דבעת שנטלה ע"מ להחזירה נטלה והוה שומר אבידה וידו כיד בעה"ב כדברי המלחמות דמציעא כ"ו משום דמחויב בעשה דהשבה ובכה"ג ע"מ שלא להחזיר' באמת קונה ביאוש במציאה ע"ש א"כ בעכו"ם קונה שפיר ביאוש דהוא הפקר לדעתו. וא"כ אין כוונת רש"י ז"ל דרבא קאי על הפקר רק אפילו בים לו בעלים מ"מ כיון דאינו מחויב להשיב ממילא הפקיר העכו"ם. וקנה מן ההפקר ולית כאן בעלים וקונה בהגבה' כדין ישראל לרבא דס"ל כר"ל וקרה קושית היד אפרים הכ"ל ודוק) ודעת הרמב"ן הובא בש"מ במציעא מ"ז כרש"י ומה קונה במתנה או מציאה הבאה לרשותו לכ"ע ע' רש"י בכורות רים ס"ב ד"ה כלל וכלל לא ע"ש ועי' ח"ם חי"ד סי' ש"ב ועי' תשובות מיימוני' לקנין אות ה' פלוגתת הר"י מווינא ומהר"ם בר"ב והובא בהגהות אשר"י במציעא מ"ז: דדעת הר"י במכר עובר פרה מבכרת לנכרי בכסף כיון דאין משיכה מעות קונות כמו לר"ל דס"ל משיכה קונה ולא מעות בישראל ואעפ"כ בכהן פרועה של הקדש לבלן מעל כיון דאין משיכה אלל בלן מעות קונות ומעל ה"ה לר"י דס"ל דד"ת מעות קונות בישראל וממילא בעכו"ם במשיכה לבד קונה לא בכסף מודה היכא דליכא משיכה מעות קונות ומהר"ם בר"ב שם חולק וכתב דלריכין מעות ומשיכה לאפוקי כפסי' מפלוגתת רש"י ור"ת דרש"י פוסק כר"ל ודוקא מעות קונות בעכו"ם מדישראל במשיכה ור"ת פוסק כר"י ודוקא משיכה קונה בעכו"ם מדישראל בכסף. והנה הר"ס בר"ב בנידון דידיה שחולק על הר"י הכ"ל ע"כ שחושש לדעת ר"ת דבעי משיכה דלדעת רש"י מ"ק בעכו"ם ומעות הי' רק לא משיכה. וע"כ לומר דס"ל למהר"ס דר"ת ס"ל כרש"י דאף היכא דליכא מעות משיכה אינו קונה מה"ת וה"ה בדליכא משיכה מעות אינו קונה מה"ת וחד בחד כי שכיך דאל"כ ילאנו ידי חובת שניהם ועי' ח"ס חי"ד שם דתלי' זייכא מאן דס"ל היכא דליכא מעות משיכה קונה מה"ת ה"ה היכא דליכא משיכה מעות הוא מה"ת ע"ש וא"כ הרוחנו דדעת ר"ת כרש"י והרמב"ן וכן דעת מהר"ס והר"י מווינא ס"ל כהתוס' יט) (ואגב אמרהי להזכיר דמכאן מוכח כדעת הר"י מווינא ומהר"ס דיכול להקנות עובר פרה וכדעת הרמב"ס ע' חו"מ ר"ע. ובקלה"ח סק"א ועי' אהע"ז סי' מ' דהמחבר חושש לדעת הרמב"ס דא"ת פרה לעוברה א"כ יכול להיות משיכה ולכן כלפע"ד אם תפש הלוקח אחר שנ"ל אף שהתפיסה הי' אחר שחזר הלוקח דליכא טעמא דמחילה. ע' חו"מ ר"ע סעיף ד' בש"ך וסמ"ע שם מ"מ אינו לריך לחזור משום ספיקא דדיכא ויכול לטעון קי"ל ודוק) ועי' מליעא מ"ח ד"ה בלן דקאמרו טעמא דבלן דמעל משום דשכירות קרקע נקנית בכסף ע"כ דתוס' ס"ל כרש"י אף היכא דליכא מעות משיכה אינו מה"ת דאל"כ למה להם לומר טעמא דבלן משום דשכירות קרקע נקנה בכסף ת"ל כיון דליכא משיכה מעות מן התור' ומשו"ה מעל (ואין קושיא מתוס' דמסכת זו לתוס' דמסכת אחרת ע' שם הגדולים) וא"כ לדעת התוס' דע"ז והר"י מווינא דס"ל במקום דליכא מעות משיכה מהתורה פשיטא דאין קושיא איך תקנו חכמים משיכה בגנב, דבאמת הוא ד"ת ואפילו לדעת רש"י ור"ת והרמב"ן ותוס' דמליעא ומהר"ס בר"ב דס"ל דאף בליכא מעות משיכה אינו מה"ת כמי אין קושיא די"ל דלחומרא שפיר אמרו רבנן דלקני. אבל בלידי ר"ה דלקולא א"ת דלאסורא לא ער"ת קשה ככ"ל גם ביאוש לחודא לנבה דס"ל דאמרי רבנן דניקני ע' קמא ס"ו. וכן שינוי החוזר ותקנות מרים הרי דלאיסורא ער"ת ולקולא:

יט) דין חדש היכא דהקנה לו עובר פרה ואחר שנ"ל תפס הלוקח אף שהחזי' המוכר קודם שנ"ל יכול הלוקח לטעון קי"ל:

ואולם גם זה לא קשה די"ל שאני ממונא מאיסורא שוב ראיתי שגם דעת התוס' בגנב וגזלן משיכה אינו אלא דרבנן הגם דליכא מעות ע' ע"ז דף ע"א בתוס' ד"ה ומאי וז"ל ולמאי דפרישית לעיל דאף דמשיכה אינו קונה (מהתורה) הייני היכא דאיכא דמים כגון במקח אבל במציאה ומתנה ודאי קונה במשיכה כיון דליכא דמים וא"כ מאי ראי' מייתי הא כאן בגזילה שפיר קני לי' הכותי במשיכה היכא דישראל מחיל לי' דהוה כמו במתנה דליכא דמים משיכה קונה וי"ל דאי אינו קונה בכותי במקח אף בגזל נמי לא תקנה דלא דמי למציאה ומתנה דבהיתרא אתיא לידיה אבל גזל דבאיסורא אתיא לידי' אי לא מהני משיכה במקח לא מהני אף בגזל ע"כ. וא"כ לדידן דס"ל כר"י דד"ת מ"ק ולא משיכה א"כ משיכה במקח אינו מה"ת ובליכא במקח ליכא באיסורא אתי לידיה ואיתא במקח רק מדרבנן וליכא באיסורא נמי רק מדרבנן כ) וכפי העולה מן המדבר יש לעיין טובא איך נהגא עלמא שאחד נותן לחבירו אתרוג שלו לברך ביו"ט א' בביתו של נותן הא רבו הפוסקים דס"ל דאף במתנה דליכא מעות משיכה או הגבה' אינו מה"ת רק ד"ס כא) (והתמי' על הג' הכתיבות בחו"מ קל"ח דמפשיט פשיטא לי' דהיכא דליכא מעות משיכה מה"ת ולא שם עין לדברי הכך רבוותא הנזכרים לעיל) וא"כ לא הוי שלו רק מקנין דרבנן ואי קנין ד"ס מפיק לד"ת דעת הרמב"ס והטו"מ באו"ח סי' הרכ"ח סעי' ו' דלא יתן הלולב לקטן אפילו הגיע לפעוטות ביום א' דמקני קני מה"ת ואקנויי לא מקני אלא מדרבנן ע"ש הרי דקנין ד"ס אינו מפיק לד"ת, וכן דעת הרמב"ן בפ' מי שמת ע"ש דחולק על דעת הסוברין דמכירת שטרות הוא דרבנן מהא דאמרינן בפ' האיש מקדש המקדש בשט"ח דאחרים דמקודשת וליסנא דמקודשת משמע מה"ת ואי מכירת שטרות דרבנן איך משכחת שיהי' מקודשת מה"ת ע"ש הרי דס"ל דקנין דרבנן אינו מועיל לד"ת ועי' רמב"ן בפ' הזורק גבי זרק גט בתוך ד' אמותיה דהקשה הא ד"א אינו אלא ד"ס ומשני כל המקדש אדעתא דרבנן מקדש ע"ש הרי דקנין ד"ס אינו מועיל לד"ת מדאלרך לטעמא דכל המקדש רק דעת הר"ן לבד דכל שהגיע הקטן לעונת הפעוטות דמדרבנן אקנויי מקני מועיל קנין שלו אף לד"ת ושרי ליתן ליכוקא אתרוגא ביומא קמא ע' סוכה מ"ו בר"ן שם וכן דעתו בפ' הזורק ע"ש:

כ) פקפוק רב על מה דנהיג עלמא שאחד נותן לחבירו אתרוג שלו במתנה בביתו לברך דלאו שפיר עבדו:

כא) תמי' רבה על הג' מליסא דסי' קל"ח שנעלם ממנו מחלוקת הראשונים

כב) **ואין** להקשות א"כ איך משכחת לה פסקא דהטו"מ דסעי' ג' שם דיואלין בכהן לו במתנה ומקורם מש"ס סוכה מ"א מעשה ולא הי' לו לולב אלא לר"ג כתנו לר"י ונטלו ויצא בו י"ל דמיירי שהיו לוקחין לרשותם דאז קונה לו מה"ת ככ"ל. כג) וכן מפרש להדיא תמח"א בה' קנין מעות

כב) קושיא ופרוקא לדברינו:

כג) ראיה לדברינו מדברי המח"א בה' קנין מעות אות ב':

מצות אות ב׳ מעשה הנ״ל וכן כוונת המחבר בלקח לרשותו וע׳ בברכי יוסף שם שכתב ח״ל אחר שהביא פירוש המג״א הנ״ל וק״ק דר״ם לולב וערבה תנן יו״ט הא׳ של חג שחל להיות בשבת מוליכין לולביהם לבה״כ וכו׳ ואומר כל מי שמגיע לולבי בידו הרי הוא במתנה והשם ליכא למימר כדמתרגמה לשהיא מעשה דר״ג ור״י הנ״ל וע׳ מש״כ באות ז׳ בשם הרא״ד ודוק עכ״ל כונתו דשם באות ז׳ מביא שמוכין מדברי הרא״ד לדברי הרשד״ם ומ״ב דס״ל בגזל אתרוג ובירך עליו ביו״ט וא״כ פ״ם להנגזל דילא למפרע דכן מוכח מהרא״ד ע״ש כד) וא״כ מהא דיו״ט א׳ של חג שחל להיות בשבת וכו׳ אין קושיא כיון דאח״כ יצא לרשותו ויקנה קנין תורה שפיר יצא למפרע ודוק:

כד) ישוב קושית הברכי יוסף מעל המג״א הנ״ל בדברי עצמו:

איברא דדעת הרמב״ם והרמב״ן והטוש״ע ל״ע דהא משמע דקנין אגב ואודייתא וקנה מוכח דקנין ד״מ מועיל לד״ת ככ״ל קנין אגב ואודייתא למעשר ב׳ וקנאה לסוכה הנה מקנין אגב על הרמב״ן ל״ק דהוא ס״ל דקנין אגב הוה ד״ת ככ״ל אבל עדיין מה יענה להקנאה וע׳ אהע״ז סי׳ כ״ח סעיף י״ב בקדשה בחוב שיש לו אלל אחרים במעמד שלשתם דמקודשת מה״ת הרי דקנין ד״מ מועיל לד״ת ומעתה דברי הב״י סתראי נינהו וע׳ ברכ״י או״ח תרכ״ח שקדמני בקושיא זו והי׳ בהניח בצ״ע:

כה) תירץ נכון ומספיק לסתירת דברי הב״י מא״ע סי׳ כ״ח דפוסק דקנין ד״מ יועיל לד״ת ובאו״ח סי׳ תרכ״ם לא ס״ל כן והאחרונים כלאו למלא פתרונו:

כה) **והנראה** דס״ל לב״ע דקנין ד״מ אינו מועיל לד״ת במקום איסור רק היכא שאיסור נומח ממון כגון ההיא קנאה דהאיסור דאורייתא לבא ללאת חובת סוכה מה״ת. הוא משום ממון. דגזל ממון של חבירו והוה מה״ת סוכה גזולה וכל קנין אגב לענין מעשר ב׳ דהאיסור הוא משום ממון דיולא בלא חומש דבאמת מה״ת הוה ממון שלו ולריך ליתן חומש א״כ האיסור הוא משום ממון של החומש וכיון דבממון כלמד מקרא דהפקר ב״ד הפקר יבמות פ״ט: א״כ הפקר ב״ד הוה ד״ת א״כ התורה הוליאה הממון של הנגזל וא״כ לא יתבו בסוכה גזולה מה״ת כיון דהתורה נתנה רשות להב״ד להפקיר. מה״ת ילאה מרשותו של נגזל. וכן באגב כיון דחכמים אמרו דזה הוה קנין וילא בלא חומש א״כ רבנן דאמרו דמועיל אגב הוא הפקר ב״ד הפקר ומהתורה אינו לריך לחומש אולם מה״ת לא הוה רק הפקר לא קנין ושיקנה הגזלן עדיין לא הוה רק ד״מ דמקרא לא ילפינן רק דהוה הפקר וילא מרשות הנגזל אבל שיקנה הגזלן עדיין לא שמענו מהקרא רק רבנן הוא דאמרו דקונה וא״כ קנין של הגזלן או ע״י אגב דאתיכן מ״י הפקר ב״ד עדיין קנין שיהי׳ לו בו לא הוה רק מד״ם ודו״ק ולכן בלולב דבעינן מה״ת לכם שיהי׳ שלו ולא שאול עדיין אינו מה״ת קנין רק הפקר והקנין רק דרבנן הוא לכן פסק דלא יתכנו לתיקון דאקנויי לא מקני אלא ד״ם וא״כ כשאמרו חז״ל ד״ם לתיקוק כח להקנות בכתן שלו לחבירו מה״ת לא הוי רק הפקר ומדרבנן לבד הוי קנין וא״כ דמה״ת ליכא קנין א״כ ליכא לכם ובסוכה לא איכפת לן בלכם דיולאין בשאול לכן די מה״ת אף בהפקר ב״ד דילא מידי גזילה ודו״ק אבל הר״ן ס״ל דהפקר ב״ד קנין כמי הוי ולכן שרי ליתן ליכוקא אתרוג ביום א׳ הגם דבעינן לכם משום דהפקר ב״ד קנין כמי הוי כו) ומטעם מחלוקתן עיין ביבמות פ״ט: ובכמה דוכתא דאמרינן אמר ר״י מנין שהפקר ב״ד הפקר שנאמר כל אשר לא יבא לשלשת הימים בעלת השרים והזקנים יחרם כל רכושו והוא יבדל מקהל הגולה ר׳ אלעזר אמר מהכא אלה הנחלות אשר נחלו אלעזר הכהן ויהושע בן נון וראשי האבות למטות בני ישראל וכי מה ענין ראשים אלל אבות אלא לומר מה אבות מנחילין בניהם כל מה שירלו אף ראשים מנחילין את העם כל מה שירלו ולריכין להבין למה לא אמר ר״י מקרא דר״א וכן ר״א למה מיאן למילף מקרא דר״י ובמאי פליגי ולמה לא מקשה הש״ם כדרכם בקידש ור״א מ״ט לא אמר כר״י אלא ודאי היא הדבר אשר דברנו דבהא פליגי ר״י ס״ל דהפקר ב״ד הפקר לבד הוי לא קנין מה״ת ור״א ס״ל דקנין כמי הוי ולכן ר״א מביא מקרא דאלה הנחלות מה אבות מנחילין אף ראשים מנחילין ונודע דירושה כיון שמת אב קמו הבנים ברשות יורשין ממילא ולא לריך לשום קנין להיות שלהם וא״כ באמרו דמסירת הראשים הוי דומיא דאבות מנחילין א״כ אף קנין מה״ת הוי לא רק הפקר ור״י דלמד מכל אשר לא יבא יחרם רכושו לא ילפינן רק שיש כח ביד חכמים להפקיר אבל קנין מה״ת לא הוי והרמב״ם לשיטתו דפוסק כר״י א״כ לא הוי רק הפקר לא קנין והר״ן ס״ל כר״א וא״כ קנין מה״ת כמי הוי כז) וא״ת כיון דמ״מ גם הרמב״ם מודה דמה״ת מיהו הוי א״כ כשבאתה לידו של גדול מיד הקטן יקנה כדרך שקונים מן ההפקר ויולא בזה חובת לולב הגם דבעינן לכם הגע בעלמך אם יגביה לולב מהפקר הלא יצא אולם ז״א קושיא דלא דמי היכא דהגביה מן ההפקר ההפקר כבר הי׳. ועתה נוסף לההפקר ההגבהה ולכן שפיר קונה מה״ת לא כן הכא דעדיין הפקר לא הוי רק הקנין עלמו זהו התחלת ההפקר דבל כמה דלא הי׳ הקנין לא הי׳ הפקר ככ״ל דאמרינן דאמרו רבנן שהקטן אקנויי מקנה מד״ם. ומה״ת בזה הקנין נעשה הפקר. ומעתה א״א לומר שיקנה מן ההפקר דבל כמה דלא הי׳ הקנין עדיין לא הי׳ שם הפקר כלל ודו״ק. והא דס״ל להב״י דקנין מע״ם מה״ת הוא היינו אשר דיבר בזה אאבי מלואים דהב״י מיירי שקדשה בהנאת הדבר והוי מה״ת ע״ש:

כו) סבר אל סבר טעם פלוגתת הר״ן והרמב״ם דתלוי בפלוגתת אמוראים דש״ם יבמות פ״ט:

כז) קושיא ופרוקא בדברינו:

כח) קושיא לדעת הסוברין דהפקר ב״ד לא״ה קנין מש״ם דגיטין כ״ה:

כח) **ולכאורה** מתנגד לן ש״ם דגיטין כה: גנב והקדיש ואח״כ טבח ומכר משלם תשלומי כפל ואינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה ותני עלה בחוץ כההיא גוונא ענוש כרת ואי אמרת יאוש כדי לא קנה כרת מאי עבידתיה אוקמיה רבנן ברשותיה כי היכא דלחייב עליה ופירש״י אוקמוהו רבנן ברשות גנב אם הקדישה שיחול עליו הקדש גמור ושיתחייב עליה כרת אם ישחטנה בחוץ כי היכא דאוקמוה רבנן לענין כפרה וקנס הוא דקנסוהו הפקר ב״ד הפקר הוא וקדשה אלמא דהפקר ב״ד הוי קנין מדאמרינן דאוקמוה ברשותיה ויכול להקדישה כט) אבל ז״א דה״כ לאו קנין הוי שיהי׳ של הגזלן ממש רק בהקשותו כרת מה עבידתיה אי מד״ת לא חזי להקרבה דיאוש לא קני וקיי״ל הראוי לפתח אוהל מועד חייבין עליו בחוץ ושאינו ראוי לא ומשני דאוקמוה רבנן ברשותו שיכול להקדיש משום הפקר ב״ד הפקר ואפקוה חכמים כח הנגזל שלא יהי׳ בו דין גזל ושפיר ראוי לפתח אהל מועד דהתורה

כט) תירוץ נכון ומספיק לקו׳ הנ״ל:

דשתורה לא הקפידה רק על קרבן גזל אבל כשאינו גזל הגם שבאמת שלו נמי לא הוי לא איכפת לן ועי' רמב"ם פ"ה מה' איסורי מזבח ה"ז שכתב וז"ל הגונב או הגוזל והקריב קרבן. פסול. והקנ"ה שנאמר שונא גזל בעולה ע"כ הרי דהכתוב לא קאמר רק דשונא גזל הוא אבל לא הקפיד הכתוב שיהי' שלו כדרך שהקפידה באתרוג וכתבה לכם רק כתבה קרבנו ולא הגזול עי' קצה ס"ו :

ל) **ולבאורה** עדיין ל"ע מגיטין כ' אמר ר"ח יכילנא לאיפסלינהו לכולי גיטי דעלמא א"ל רבא מ"ט אילימא משום דכתיב וכתב והכא איהי קא כתבה ליה (נותנת שכר הסופר) ודלמא אקנויי אקני ליה רבנן (ההיא זוזי מדידה והוי כמאן דיהיב לי' איהי דהפקר ב"ד הפקר) ואלא משום דכתיב ונתן (בר נתינה שיהי' שוה פרוטה) והכא לא יהיב לה מידי דלמא נתינת גט הוא תדע דשלחו מתם כתבו על א"ה כשר ע"כ אלמא דהפקר ב"ד הוי קנין וע"כ מה"ת דהא כתיב וכתב לא) אבל אחר העיון ל"ק כלל דעדיין קנין מה"ת לא הוי רק הפקר בלבד והכי פירושן של דברים אילימא משום דכתיב וכתב והכי איהי קא כתבה לי' שנותנת שכר הסופר וא"כ הוי הגט שלה וכשמגרשה מגרשה בגט של אחרים דמה לי היא או אחר ועי' פר"ח אה"ע סי' קי"ב שכתב וז"ל והכא איהי קא כתבה לה להגט ואינו שלו וע"ז הרי הוא כמשיב ודלמא אקנויי אקני ליה רבנן מכח הפקר ב"ד הפקר וא"כ לא הוי שלה ובאמת אף שאינו שלו רק שאינו של אחר כשר וזה יהי' ראי' לדעת אחת המובאה בב"י בטור אה"ע סי' קכ"ב ע"ש בקונדרסין ועי' בברית אברהם בו בפרק ודוק כי עמלתי הרבה ברמז לב) וראי' לדברינו מדקאמר בתר הכי ואלא משום דכתיב ונתן והכא לא יהיב לה מידי דהגם דחכמים הפקיעו מכחה ולא הוי שלה מ"מ שלו נמי לא הוי א"כ לא יהיב לה מידי וע"ז משני דלמא נתינת גט הוא דההיא ונתן לאו למימר אתא דבעינן שיתן לה משלו רק נתינת גט אפילו אינו שלו רק לא של גזל תדע מדכתבו על א"ה כשר ומשמע אפילו על א"ה שאינו שלו מקודם רק עתה רוצה לזכות בא"ה ואף הסוברין דא"ה אית להו בעלים מ"מ קנין חדש לכ"ע ליתא בא"ה וא"כ הוי אינו שלו וע"כ כיון דלא הוי גזל הגם שאינו שלו כשר לג) וע"כ לפרש כן דאל"כ שתאמר דאקנויי אקני ליה רבנן הוי גם קנין א"כ מה קא מקשה הש"ס בתר דאמר דלמא אקנויי אקני ליה רבנן אלא משום דכתיב ונתן והכא לא יהיב לה מידי הא כיון דקני את הגט קנין גמור שפיר נתן לה א"כ דבר של נתינה השוה פרוטה וא"ל כיון דמ"מ הוי שלה הגם דחז"ל הפקיעו מכחה ונתנו לו מ"מ לא נתן לה מידי קרינן לה כיון דבאמת שלה הי' גם מקודם ז"א כיון דקני לי' והוי שלו לא גרע מנתינה לו במתנה וכיון דהדר מחזיר לה הוי נתינה גמורה וכבר הארכנו בזה במקום אחר ועי' כמ"י בבתרא קש"ה שכתב דוכתב דקרא קאי על צואת הבעל לסופר שיכתוב ע"ש וא"כ שיהי' שלו אינו מהקרא ודו"ק:

ובהנ"ל יבא לנכון סתירת התוס' יעוין בגיטין ס"ד: אמר רב חסדא צרור וזרקו אגוז ונטלו זוכה לעצמו ואינו זוכה לאחרים חפץ ומחזירו לאחר שעה זוכה בין לעצמו ובין לאחרים ושמואל אמר זה וזה אחת הוא ואינו זוכה לאחרים מתיב ר"ח כיצד משתתפין במבוי מניח את החבית ואומר הרי זו לכל בני המבוי ומזכה להם ע"י שפחתו אע"ג דלא אתיא ב' שערות ומשני שאני שתופי מבואות דרבנן ועי' פירש"י שם דר"ח דאמר זוכה לאחרים מדרבנן הוא ושמואל פליג וס"ל דאינו זוכה לאחרים אף מדרבנן ולכאורה יש להוכיח דרש"י ס"ל דאם יכול לזכות מדרבנן מהני אף למידי דאורייתא דלכאורה הקושיא דר"ח על שמואל קמקשה דס"ל דחפץ ומחזירו אינו זוכה לאחרים והא תנן כיצד וכו' ולפום הס"ד סבר לי' דשתופי מבואות דאורייתא ור"ח ס"ל דזוכה לאחרים רק מד"ס ואיך מפיק דרבנן לד"ת ומדמקשה רק לשמואל ולא לר"ח ע"כ דס"ל לרש"י דלר"ח אין קושיא משתופי מבואות אע"ג דהוי ד"ת ואינו זוכה לאחרים רק ד"ס. משום דד"ס מפיק לד"ת וכן באמת מוכיח הח"ס בחו"ד סי' ס"ג לד) אבל ז"א דבאמת י"ל דרש"י ס"ל דאם רק מדרבנן יכול לזכות לאחרים לא מהני למידי דד"ת והקושיא דר"ח אף לר"ח קמותיב דס"ל דמדרבנן לבד אית ליה זכייה והתנן שתופי מבואות ולפום הס"ד הוי שתופי מבואות ד"ת ואיך אתא ד"ס ומפיק ד"ת ומשני שאני שתופי מבואות דרבנן ולר"ח בודאי ניחא דאתא דרבנן ומפיק דרבנן ולשמואל נמי ל"ק דס"ל למידי דרבנן לא בעינן שום לו כח כלל ובזה נמי פליגי ר"ח ושמואל אי למידי דרבנן בעינן שיש לו כח או לא ועמש"ל דלר"ח נמי מקשה מצרור וזרקו דס"ל דאינו זוכה לאחרים ותנן שתופי מבואות וכו' דזוכה לאחרים ותם שפחה תנן משמע אפילו לא בא רק לכלל צרור וזרקו וכן הרי"ף דפסק כשמואל דאף חפץ ומחזירו אינו זוכה לאחרים ואף מד"ס ומפרש כפירש"י לא מידוק מיניה דס"ל דמהני זכייה דרבנן לדאורייתא דהקו' דר"ח קאי גם לר"ח כנ"ל לה) וע"כ לומר כן דהנה הרמב"ם והטו"ש פסקו כהרי"ף דאין הקטן זוכה לאחרים כלל אף מדרבנן וא"ת דרש"י והרי"ף מפרשי הקושיא דר"ח רק על שמואל דס"ל דאין לקטן בחפץ ומחזירו זכייה לאחרים כלל וע"ז קמותיב איך באין זכייה כלל מפיק ד"ת לפום דס"ל דשתופי מבואות ד"ת ולר"ח לא קמותיב אע"ג דסבר שתופי מבואות ד"ת ולר"ח אינו זוכה לאחרים רק ד"ס משום דפשיטא ליה דד"ס מפיק ד"ת וא"כ ע"כ הרמב"ם והטו"ש בסי' רמ"ג סעיף ע"ו דפוסקים כרש"י והרי"ף ע"כ נמי לומר דס"ל הכין ואכן איפכא שמענו עי' או"ח תרכ"ח סעיף ו' דהרמב"ם והטו"ש פוסקים דלא יתנו לקטן ביום א' דמקני קני אקנויי לא מקני אלא דרבנן הרי דס"ל דקנין ד"ס לא מפיק ד"ת וע"כ לומר דמרש"י והרי"ף אין שום הכרע דהקושיא קאי אף לר"ח וכנ"ל ולא כהח"ס .

והתוס' שם מפרשים דר"ח דקאמר זוכה לעצמו ואינו זוכה לאחרים בצרור וזרקו וזוכה בין לעצמו ובין לאחרים בחפץ ומחזירו: מד"ת קאמר, ושמואל דפליג וקאמר דזה וזה אחת היא ואינו זוכה לאחרים מד"ת קאמר דאינו זוכה אבל מד"ס זוכה לאחרים ומעתה בהקשותו ר"ח משתופי מבואות ע"כ הקושיא לא קאי אר"ח אלא מצרור וזרקו דקאמר דאינו זוכה לאחרים אבל מחפץ ומחזירו אין קושיא אר"ח אפילו לפום הס"ד דשתופי מבואות ד"ת דהוא סבר דזוכה לאחרים מד"ת רק לשמואל הקושיא מחפץ ומחזירו (ומעתה הר"ן דקאי על דברי התוס' ושקיל וטרי בחפץ ומחזירו שפיר קאמר דהקושיא רק

על

ל) קושיא לדעת הסוברין דהפקר ב"ד לא הוי קנין.

לא) תי' נכון לקו' הנ"ל :

לב) ראי' לדברינו מש"ס דגיטין כ' הנ"ל :

לג) עוד ראי' לדברינו הנ"ל מש"ס הנ"ל :

לד) דברי הח"ס בחו"ד סי' ס"ג בהבנת דברי רש"י דגיטין ס"ד אינם מוכרחים:

לה) ראי' לדברינו ודלא כח"ס הנ"ל מד' הרמב"ם והטו"ש שם דאל"כ יסתרו דבריהם :

על שמואל ודו"ק וזה הטעתו לח"ם) דס"ל דזוכה לאחרים רק מד"ס ולפום הס"ד סבר לומר דשתופי מבואות ד"ת ואיך מפיק ד"ס ד"ת וכן הקושיא בין לר"א ובין לשמואל מלרור תקנו דאינו זוכה לאחרים ד"ת ומשני שאני שתופי מבואות דרבנן וא"כ נשמע דהיכא דאין לו זכייה כלל לא מפיק למידי דרבנן וגם לא אתא ד"ס ומפיק ד"ת לו) ע"כ שמעכו לכאורה מדברי התוס' דס"ל דקנין ד"ס אינו מפיק ד"ה דאל"כ מה קא מקשה הש"ס ולא כן אמרנו באגב ואודייתא וקבתא הנ"ל ולכאורה דברי התוס' סתראי נינהו ובהנ"ל ניחא דהא דאגב וכו' משום הפקר ב"ד נגעו בה והוי ד"ת כנ"ל אבל הכא הגם דרבנן אמרו דקטן זוכה לאחרים ותאמר דהחבית שהניח הוי הפקר מכח דיש כח ביד ב"ד להפקיר מ"מ עדיין החבית הזה לא הוי רק הפקר מה"ת ומי הקנה לכל בני המבוי אם לא מדרבנן האם כשיגביה קטן מהפקר יקנה הגדול מה"ת הא זכייה מטעם שליחות ואין שליחות לקטן ובפרט שעדיין לא הוי הפקר בעת שהקטן מזכה לבני המבוי כנ"ל ודו"ק וע' ח"ם הנ"ל שרצונו להעמיס בדעת הר"ן שדעתו כדעת התוס' שס"ל כשיגיע ליד הזוכה הוי קנין וז"א כנ"ל ודו"ק ורש"י לשיטתו בסוכה מ"ו גבי קטן מקני קני אקנויי לא מקני פירש"י דמקני קני דרבנן תקנו זכייה לנפשי' דס"ל דדעת אחרת מקנה אינו קנין תורה וא"כ פשיטא דזוכה לאחרים אינו זוכה רק ד"ס והתוס' ס"ל דדא"מ הוי קנין תורה ולכן קונה הקנין ד"ת ולכן מפרשין דזוכה לאחרים נמי מהתורה דומיא דזוכה לעצמו ולכאורה מרש"י דקוכה הנ"ל יש להוכיח דס"ל דקנין דרבנן מפיק ד"ת מדקמפרש מקני קני מדרבנן ע"כ אקנויי לא מקני אפילו מדרבנן וע"כ דמפרש בלא הגיע לעונת הפעוטות דאי בהגיע אקנויי נמי מקני דרבנן דפעוטות מדרבנן מקחן מקח. ומשום דלא הגיע ואינו מקנה אף דרבנן לא לקני אינם לינוקא ביומא קמא דחגא אבל בהגיע לעונת הפעוטות דאקנויי מקנה דרבנן שרי ליתן לינוקא ותידוק דקנין ד"ס מפיק ד"ת וכן באמת דעת הל"מ בפ"ח מה' לולב ה"י דדעת רש"י כדעת הר"ן ע"ש לז) אבל לקושטא מהא ליכא למשמע מידי דרש"י לשיטהו דקטן אינו קונה ד"ת לעצמו דלא ס"ל הסברא דדעת אחרת מקנה קונה קנין ד"ת כנ"ל ולכן שפיר מפרש דמיירי בלא הגיע דאינו מקנה אף מדרבנן אבל בהגיע דמקנה ד"ס שפיר דקונה נמי אינו קונה רק מד"ס אבל עדיין לא שמענו דקנין ד"ס יועיל לד"ת מרש"י ז"ל:

לו) קושיא ופרוקא בסתירת דברי התוספות דגיטין למליצא הנ"ל :

לז) דקיס לדברי הל"מ דפ"ה מה' לולב ה"י בזה שרולה להעמיס בדעת רש"י ז"ל דס"ל כדעת הר"ן דקנין ד"ס מפיק ד"ת דז"א :

אבל דעת הר"ן בגיטין ובסוכה דקנין ד"ס מפיק ד"ת וע' בגיטין שם שמקשה לדעת התוס' דס"ל דלשמואל מד"ת אינו זוכה לאחרים א"כ מה מקשה ר"ח אף לפי הס"ד דשתופי מבואות ד"ת הא זכייה אף דמדרבנן הוא מ"מ מכח הפקר ב"ד הפקר מועיל אף לשתופי מבואות דאורייתא ע"ש לח) ולא זכיתי להבין מה ענין הפקר ב"ד הכא אף לפי מה דס"ל להר"ן דהפקר ב"ד קנין הוי מה"ת כנ"ל אבל זה דוקא היכא שהדבר ביד המקבל הנהו לא בלא קבלה כגון בנטל גדול אתרוג מקטן כיון דאמרו רבנן דאקנויי מקנה ממילא הוי האתרוג של הקטן הפקר דהם הפקירו ויש ביד חכמים כח מה"ת ע"ז כנ"ל ופוסק כר"א דהוי קנין א"כ הוי שלו כנ"ל אבל הכא אפילו תאמר דהוי הפקר החבית והפקר קנין הוי מ"מ עדיין לא בא ליד מי ורולה אתה לומר שהקטן יזכה להם ובאמת הקטן אינו מזכה אלא מד"ס ולקושיא זו רמז המח"א בקלרה בה' קנין מעות סי' מי וז"ל אלולי דברי הר"ן הייתי אומר דקושייתו אינו קושיא דמטעם זה דהפקר ב"ד לא סגי אלא להפקיע ממוכא מרשותא דבעלים אבל לעשות מי שאינו זוכה כזוכה כאלו הגיע לידו ממש ל"א ע"ש :

לח) הצדר הבנה דברי הר"ן דגיטין: בהקשותו על התוס' דשם ולדעתי שלזה רמז המח"א בה' קנין מעות סי' ב'.

ומעתה לו יהי' דמהגונב כים בשבת הנ"ל אין ראי' אבל עדיין מקנין אגב. ואודייתא. וקבתא. ושקלים. וי"כ. ירלה בעליל דלאיסורא ער"ת ומה יענה הרמב"ם לכל הנ"ל לט) ועוד קשה לפי מה שהבאתי לעיל דגזל עכו"ם הגם דלכתחילה אסור אעפ"כ אינו מחויב להשיב. א"כ לא יקנה גזל עכו"ם ע"י קנין ד"ס. דלאיסורא לא ער"ת. וזה הוי לקולא :

לט) עוד קושיא רבה, דמלינו דלאיסורא נמי עבדו רבנן תקנתא ולקולא

והנראה דאף דלדעת הר"ן הנ"ל לא קשה כל הקושיות הנ"ל משום די"ל כמו שתירץ הגאון הנ"ל דלא קאמר הר"ן רק היכא דליכא שום קנין מבלעדי ד"ס. אבל היכא דהיי יכול לעשות קנין אחר דמועיל מן התורה. הגם דלא עשה רק הקנין דד"ס מהני כנ"ל. אבל עדיין גם עליו קשה. דהוא ס"ל דקנין ד"ס מפיק ד"ת וקטן שהגיע לעונת הפעוטות דמקחו מקח ד"ס. ואקנויי מקנה מד"ס. שרי ליתן לינוקא ביומא קמא דחגא. והא רבנן לא עבדו תקנתא לאיסורא. דמדברי תורה אינו יולא. והכא ליכא קנין אחר מן התורה כלל. מ) וע"כ דלא דמי כלל. דעד כאן לא קאמר הר"ן. דבאיסורא לא עבדו ר"ח. אלא היכא דאיכא ב' דברים א' דהתקנתא יהי' האיסור עלמו כגילון דידיה. דאמרו רבנן שהפעוטות ממכרן ממכר. ואמרו רבנן מי שמוכר בנכסים מועטים רשע מיקרי ב' דאין קנין אחר זולת הד"ס. כדעת הגאון הנ"ל. בזה אמרינן דאין ממכרו ממכר. בין שהקונה עדיין לא לקח מה שקנה. וכמלא אנו עוקרין המכירה בשו"ת. ובין שכבר לקח לידו דאמרינן דיחזיר. דאנו עוקרין המכירה בקו"ע. הוא משום דהמכירה עלמו הוא האיסור. וליכא קנין זולת הקנין דרבנן. אבל בדליכא ב' הדברים יחדיו ידובקו ל"א באיסורא לא ער"ת. לכן בש"מ שליוה ליתן מתנה לעכו"ם מנכסיו הגם דהתקנות חז"ל הוא דיהיו דבריו ככתובין וכמסורין. וזה הוא עלמו האיסור שיתנה עכו"ם. ומשום לא תחנם. מ"מ יכול הוא לעשות קנין אחר. הרלוי מן התורה. והא דפסק דאין שומעין לו. הוא משום דאין כח ביד חכמים לעקור ד"ת בקו"ע. וכן גזל עכו"ם דקונה בקנין ד"ס. דהגם דהקנין עלמו היא היא האיסור דאסור לגזול עכו"ם מ"מ קנה בקנין ד"ס, משום דהיי יכול לעשות קנין דמועיל מה"ת. להביא לרשותו כנ"ל. מרש"י דבכורות. וכן שרי ליתן לינוקא ביו"ט הא' שאתרוג וליקח ממנו בחזרה ולברך עליו. הגם דאין קנין אחר זולת הדרבנן. מ"מ זה הקנין לאו היא היא האיסור. דבקנין הקטן עדיין לא עשה שום איסור. רק שילמא יזה כשיברך עליו. ותלוי אי יש כח ביד חכמים לעקור ד"ת. ואיך. אי בשו"ת. או בקו"ע. וכן קנין אגב ואודייתא כיון דשם עלמם אינם האיסור רק שהמה יגרומו לאיסור. ל"א דלאיסורא לא עבדו רבנן תקנתא. מא) [ובזה יצא לנכון סתירת תוס' דכתובות דף ג' ד"ה ואפקיעו רבנן לתוס' דף י"א ד"ה מטבילין אותו ע"ד ב"ד ודו"ק. והאריך בזה כי באתי בקלירת

מ) תי' לכל הקו' אשר הקשיתי לעיל.

מא) תי' לסתירת התוס' דכתובות דף ג' ד"ס אפקיעו רבנן לדף י"א ד"ה גר קטן מטבילין אותו ע"ד ב"ד :

שאומר

האומר פה כי אני בדרך ואין אתי אף הגמרא ועי׳ רש״י שם ודו״ק] ותלוי אם יש ביד חכמים כח לעקור ד״ת ואיך אי בשו״ת או בקו״ע כמשפט. ואין זה ענין לאיסורא ער״ת. וכן שבתא. דהיא קנין מרים, כשאמרו מפני תקנות השבים דלא יקעקע הבירה. אינו עושה עתה בזה איסור בידים. דמכבר גזל ומה דהוה הוה. ועתה הוא רק מניעת השבה. דאמרו דאינו מחויב להחזיר. ולקעקע הבירה. ותאמר דיש כח ביד חכמים לעקור ד״ת באיסור בשו״ת. ובממון הפקר ב״ד הפקר. ויוצא בזה ידי חובת סוכה אף מה״ת. דסוכה שאולה כשר. אך לא גזולה. אך קנין לא הוי. לכן אין יוצאין בלולב. דבעינן לכם וכנ״ל:

ובאמת אי אמרינן עבחז״ל אף במקום איסור. אין זה ענין לאיסורא ער״ת כלל. דהאיסור ילמא אח״כ מג) ולא כמ״ל דר״ל דהרמב״ם והר״ן יחלקו על התוס׳ דמליעא הכ״ל. מטעם דלאיסורא לא ער״ת דאין זה ענין לאיסורא ער״ת כלל. ומשום דלאיסורא לא ער״ת גם הרמב״ם מודה דאמרינן עבחז״ל אף שילמא איסור אח״כ, מ״מ כל שבתקנתא עלמו. איננו עושה האיסור, אינו ענין לאיסורא ער״ת:

ומעתה דברי הר״ן והרמב״ם מכוונים. דבאמת ס״ל דלאיסורא לא ער״ת. וקנין אגב ואודייתא וכו׳ אינו ענין לאיסורא עבדו רבנן תקנתא׳ ככ״ל:

ומעתה לכאורה הדרא הקושיא על הרא״ם. דפסק דאמרינן עבחז״ל ובעבד פסק דלריך להביא ראי׳ אימת מעי גיעא לידיה כקושית הב״י הנ״ל. והשתא ליכא למימר כדהדרילנא לעיל. דלאיסורא לא ער״ת. דזה אינו ענין לאיסורא לא ער״ת ככ״ל. דאף א״ת דהרא״ם מיירי במשחררו בחנם וקיי״ל המשחרר עבדו עובר בעשה, וא״כ התקנה עלמו היא הוא האיסור ככ״ל. מ״מ הא הי׳ יכול לעשות בו קנין תורה, דהיינו שימכרנו, והיכא דהי׳ יכול לעשות קנין תורה אמרנו דמועיל אף קנין ד״ס ככ״ל. אך דברי הרא״ם עדיין קיימין. דאמרנו דאגב. ואודייתא, ומרים, ועבד, כולהו לאו מטעם אי ער״ת או לא קאתינן עלה. רק אי יש כח ביד חכמים לעקור ד״ת. ואיך. והנה באגב וכו׳. לא עקרו הכמים ד״ת בקו״ע, (דחומש לא מעכב כלל ככ״ל פסחים) רק בשו״ת, ובעבד יתעקר בקו״ע, בכמה אנפין א׳ לענין בא העבד על בת ישראל, בין כתיבה למסירה, דמה״ת דתלוי במסירה, א״כ בבא עליה עשאה זונה, ואסורה אף לכ״ה, ב׳ אם בת כהנת היא, מן התורה פוסלת בתרומה, כמבואר ברמב״ם פי״ח מה׳ איסורי ביאה הב״ג. ג׳ אם הרתה ממנו; הגם דקיי״ל הולד הולך אחר הכשר, כמבואר ברמב״ם פט״ו מה׳ איסורי ביאה ה״ג, זה דוקא בילדת זכר. אבל בילדה נקבה פסולה לכהן. כמבואר בה״ה שם, ועי׳ מ״ל שם, ופי״ג ה״ח שם, ומהתקנתא דרבנן אזלינן בתר כתיבה, ומותרת לכהן היא ובתה, ואוכלת בתרומה אם בת כהן היא בבא עליה ולא לקחה בחו״ק. הא לך דנתעקר בקו״ע ובכי הא לא ס״ל דיש כח. וכמ״ש הרמב״ם גבי ש״ת שליוה ליתן לעכו״ם מתנה מנכסיו, דאין שומעין לו, דאין כח ביד חכמים לעקור דברי תורה בקו״ע:

ומעתה שאמרנו טעם הרמב״ם משום קו״ע מג) ניחא מה שלא הקשה הגאון ר״ח במ״ל שם הנ״ל. על הרמב״ם מרשב״ג ולמה דוקא מהר״ן משום דטעם הרמב״ם דקאמר דאין שומעין לו לאו משום דסבירא ליה דבמקום בזה לא ער״ת, רק משום דכאן א״ת שיתקיים דברי חז״ל שיהיו דבריו ככתובין דמי ויקנה העכו״ם והתן לו. יתעקר בזה ד״ת בקו״ע. ולעולם היכא דליכא עקירת ד״ת רק דרבנן כנידן של הר״ן ורשב״ג אין ה״נ דס״ל דלאף לאיסורא ער״ת לכן בהכרח רשב״ג לומר טעמא משום דאין מתנות ש״מ אלא לאח״מ. ולכן מקשה רק מדברי הר״ן דוקא ודו״ק:

מד) **ולכאורה** יש להביא ראי׳ לדעת התוס׳ דיש כח ביד חכמים לעקור ד״ת בקו״ע ע׳ יבמות ס״ז: ר׳ ישמעאל בר״י אומר משום אביו הבת מאכלת הבן אינו מאכיל אם נשאר מכהן אשה הרה ובת מאכלת בתרומה ואם היא הרה ויש לה בן אינו מאכיל בתרומה ומקשינן מ״ש בן דלא מאכיל משום חלקו של עובר בת נמי לא תאכיל מפני חלקו של עובר אמר אביי הכא בנכסים מועטים עסקינן וכגון דאיכא בן בהדי בת ממ״נ אי האי דמעברתא בן הוא לא עדיף מהאי דקאי אי בת היא אמאי אכלה בתקנתא דרבנן כמה דלא נפיק לאויר העולם לא תקינו רבנן. והבת שאוכלת בנכסים מועטים ואין לבן חלק הוא רק מתקנתא דרבנן דמה״ת בן יורש והשתא מן התורה יש לחוש שמא האי דמעברתא בן הוא ויש לו חלק דבן יורש ד״ת הרי דתקנתא דרבנן דבת בנכסים מועטים אף במקום איסור של תורה קאי ובקו״ע דמאכלת בתרומה. מה) ולכאורה מזה גופא דבת בנכסים מועטים דעקרו חכמים ירושת הבן בקו״ע יש להביא ראי׳ לדברי התוס׳ דיש כח ביד חכמים לעקור ד״ת בקו״ע אולם מזה ודאי אין ראי׳ דכבר אמרנו דבממונא שאני דמשום הפקר ב״ד קאתינן עלה והוה מן התורה ככ״ל ואף מתרומה נמי ליכא למשמע מיניה מידי חדא דהא רק ספיקא הוה שמא האי דמעברתא בן הוא ואף לדעת הרשב״א ודעימיה דספיקא מן התורה לחומרא מה״ת מ״מ עדיין מידי ספיקא לא נפקא והוה רק ספק לא ודאי ולא תשמע מיני׳ רק דתקנתא דרבנן במקום ספק איסור קאי אף בקו״ע אבל לא לודאי איסור תורה ובקו״ע דזה עדיין לא שמענו מו) וע״כ לומר כן דהא ר״י עלמו סובר בפסחים פ״א דאף בגזירת חכמים אין כח ביד חכמים לעקור ד״ת בקו״ע והכא הוה קו״ע וע״כ משום דספיקא הוה ע׳ פסחים הנ״ל דאמר ר״י בומרת יום ככנגד יום ששמטו וזרקו עליה הפסח בשני שלה פטורה מלעשות פסח שני קא סבר ר״י מכאן ולהבא היא מטמא והקשה הא הכן בומרת יום ככנגד יום מטמא משכב ומושב למפרע אמרי מאי למפרע מדרבנן וע״כ דס״ל חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא דאל״כ למה לא יבא פסח שני וכן דעת ר׳ יוחנן שם ועדיין קשה כיון דעכ״פ מדרבנן מטמא למפרע ילטרך להביא פסח שני וע״כ פשוט דאין כח ביד חכמים לעקור דברי תורה בקו״ע ור׳ יוחנן ס״ל בפסחים כ״ד דחולין שנ״ב דאורייתא ר׳ יוחנן רבך מהאי קרא ואי ס״ל חשב״ע ד״ס כילף מאותו ע״ש ודו״ק הרי דס״ל דאף בגזירתם אין כח בידם לעקור ד״ת בקו״ע וע״ב:

מג) דמי׳ לדברי סמ״ל דהי׳ זכייה בהבנת דברי הר״ן והרמב״ם שחולקים על התוס׳ דמליעא כי׳ ולא כן הוא וכולם על מקומם יבואו בשלום:

מג) תי׳ על הקו׳ אשר הקשינו לעיל על הגאון ר״ח:

מד) שקלא וטריא בש״ס דיבמות ס״ז. לפי דברי התוס׳ דס״ל דיש כח ביד חכמים לעקור ד״ת אף בקו״ע:

מה) עוד שקלא וטריא בש״ס הנ״ל לפי דברת התוס׳ הנ״ל:

מו) ראי׳ לדברינו מדברי הש״ס דפסחים פ״א:

ועי"כ הכא משום דרק ספיקא הוה מז) זאת ועוד אחרת דר"י דס"ל דאינה אוכלת מפני חלקו של עובר לאו מדאורייתא קאמר רק מד"ס דלמעט מחלוקת עדיף דא"ת דר"י ס"ל דמדרבנן אינו מאכיל א"כ רבנן החולקים וס"ל דמאכיל לא פליגי עליו אלא בחד דרגא אבל א"ת דר"י ס"ל דמה"ת אינו מאכיל ורבנן ס"ל דאף מדרבנן מאכיל א"כ פלוגתתן רחוקה בתרי דרגא ויעוין בש"ס שם דאיבעי להו טעמא דר"י משום דקא סבר עובר במעי זרה זר הוא או דלמא קא סבר ילוד מאכיל שאינו ילוד אינו מאכיל כ"מ לעובר במעי כהנת מאי אמר רבה טעמא דר"י משום עובר במעי זרה זר הוא ורב יוסף אמר משום ילוד מאכיל וכו' ודברי רב יוסף מופרכים בש"ס שם מח) ומעתה קשה עלי פירשתו של א"ז רש"י ז"ל במתני' שם וז"ל אין להעובר כח להאכיל בתרומה אי דקסבר עובר במעי זרה זר הוא אי משום דקסבר ילוד מאכיל שאינו ילוד אינו מאכיל שנאמר יליד ביתו הם יאכלו בלחמו קרי ביה יאכילו ע"כ. ולכאורה קשה למה מביא קרא לילוד מאכיל כלל. מט) וניחא לי דא"ז רש"י ז"ל אשמועינן דיש עוד נ"מ בין רבה לרב יוסף דלרבה דטעמא דר"י משום עובר במעי זרה זר הוא א"כ ר"י לא פוסל רק מדרבנן דאין לימוד לזה מקרא ולרב יוסף משום ילוד מאכיל וכו' פוסל ר"י מה"ת דמקרא ילפינן לה ומשו"ה גופא יש לדחות דברי רב יוסף דלמעט מחלוקת עדיף ודברי רבה קאי א"כ קיימינן דהוה רק דרבנן. נ) ועוד י"ל יעוין ברש"י שם בד"ה כולן זכרים וז"ל כל היולדת תחלה זכרים ותחלה נקיבות ויש שמפילות סמוך מיעוטא דמפילות לתחלה דנקיבות ה"ל זכרים הראוים לירש מיעוטא. וכהי דר"י חיים למיעוטא ע' תוס' ד"ה אין חוששין שם אבל זה רק מדרבנן כמ"ש התוס' לר"מ דחיים למיעוטא דהוה רק דרבנן ע' בחולין בסוגיא דרובא וחזקה בתוס' ד"ה אתיי מפרה דף י"א ובמהרש"א שם ובתירץ אחד שם א"כ אין מכאן ראי' כלל נא) אדרבה קשה לי טובא מהא דמבואר ביבמות ס"ח. חרש אי בת כהן לישראל הוא פסלה דהא קנייה בתקנתא דרבנן ואי בת ישראל לכהן היא לא מאכיל קנין כספו אמר רחמנא והאי לאו בר קנין הוא. הרי להדיא הגם דמתקנתא דרבנן יש לו בה קנין מ"מ לא אלמוהו רבנן לתקנתא לעקור ד"ת בקו"ע וכן פסק הרמב"ם בפ"ח מה' תרומות ה"ע נב) ועי' יבמות פ"ט אין תורמין מן הטמא על הטהור ואם תרם בשוגג תרומתו תרומה במזיד לא עשה ולא כלום אמר ר"ח לא עשה ולא כלום כל עיקר אפילו השיא גריוא הדר לטיבליה א"ל רבה לר"ח מ"ט גזירה דלמא פשע ולא מפרים מי איכא מידי דמדאורייתא הוה תרומה ומשום דלמא פשע ולא מפרים אפקיה רבנן לחולין וכי ב"ד מתנין לעקור דבר מן התורה א"ל ואת לא תסברא והתניא מאימתי אדם יורש את אשתו קטנה ומטמאה ומתגדל ותבעל (ופירוש שמתגדל שיש לה עשרה שנים עיין רמב"ם פי"א מה' אישות ה"ו במ"מ שם) קתני מיהת יורשה והא הכא דמדאורייתא אביה ירית לה ומדרבנן ירית לה בעל ומשני הפקר ב"ד הפקר (וכל מידי דממונא לאו עקירה היא רש"י) והא הכא דמדאורייתא אביה מיטמא לה ומדרבנן מיטמא לה בעל ומשני משום דהוה מת מצוה והקשה מי הוה מ"מ והתניא איזהו מ"מ כל שאין לה קוברין קורין ואחרים עונין אותה אין זה מ"מ ומשני הכא נמי כיון דלא ירתי קריא ולא ענו לה והדר אותיב ומשני שו"ת שאני וע"ש שנדחה דברי ר"ח הרי דקיימינן דאין ב"ד מתנין לעקור דבר מן התורה בקו"ע נג) ומדי אדברה בו זכור אזכרנו מה שאמרתי מש"ס הנ"ל לתרץ דברי המ"ל בפ"ח מה' נערה ה"ה בהקשותו דאמאי שניות ד"ס מטמא לאשתו למה לא העמידו דבריהם לבטל עשה של תורה ע"ש והכי מוסיף ומעביר על דבריו דמה שהאליע המ"ל דלטמא לאשתו הוה עשה של תורה אפשר שכן דעת התוס' כאשר יתבאר בדברינו להלן אבל דעת הרמב"ם פשיטא דאינו כן ע' בפ"ב מאבל הו"ז וז"ל אשתו של כהן אינו מטמא לה אלא מד"ס עשאוה כמת מצוה כיון שאין לה יורש אלא הוא לא ימלא מי שיתעסק בה הרי דס"ל דכהן שמטמא לאשתו אינו אלא מד"ס (ואין בה עשה אפילו לדברינו להלן) אולם עדיין הקושיא במקומה עומדת ויותר חזקה כיון דמה"ת אין לו לטמא לאשתו רק חז"ל העמידו דבריהם שיטמא א"כ כיון דשניות אשה פסולה היא לו מד"ס כגרושה לכ"ה מד"ת למה העמידו דבריהם לעקור דברי תורה בשניות וביותר יעוין יבמות כ"ח איסור מצוה (שניות אם נפל לפניו ב' יבמות והיתה אחת אסורה עליו איסור מצוה אינו מותר באחותה הואיל והיא מה"ת ראויה קמיה הואי אידך אחות זקוקתו הלכך) חולצת ולא מתייבמת והאיסור דאחות זקוקתו אינו אלא מד"ס כמבואר ברש"י שם בד"ה משום מצוה והכא שניות פסולה היא לו א"כ לא תהוי אחות זקוקתו ותדחה איסור שניות דרבנן לזיקה שהיא דרבנן ותתייבם במקום מצוה דאורייתא יבום. ועי"כ דאמרינן היכא דאיכא תרי דרבנן לדרבנן בשו"ת לא בקו"ע ולהכי לא מתייבמת וכ"ש הכא דאיכא למימר כיון דאיכא תרי דרבנן דמדרבנן צריך לטמא לאשתו ורבנן אמרו דשניות אשה פסולה היא והוה לן למימר דידחה דרבנן דשניות אשה פסולה היא לדרבנן שיטמא לאשתו ובפרט דהכא יתעקר ד"ת בקו"ע :

מז) פי' בדברי הש"ס הנ"ל וראי' לדברינו :

מח) קושיא על פירש"י דמתני' דיבמות סז :

מט) פי' על הקו' הנ"ל :

נ) עוד ראי' לדברינו מש"ס ומרש"י שם :

נא) קושיא רבה מיבמות סח. נראה בהדיא דאין כח ביד חז"ל לעקור ד"ת בקו"ע ולאיסו' לא ער"ת :

נב) עוד קושיא מיבמות פ"ט.

נג) ישוב לקושית פ"א מה' נערה ה"ה ע"פ דברינו הנ"ל :

אך בדברינו הנ"ל ניחא דבאמת אין כח ביד חכמים לעקור ד"ת בקו"ע והא דאמרו רבנן דלאשתו מטמא אמרו רבנן בטעמא דהוה מ"מ וא"כ באמת מן התורי' שרי לטמא כמו לשאר מ"מ רק לולא דבריהם ז"ל הייתי אומר הפירש של מ"מ היינו באין לו קוברין כלל אבל ביש לו קוברין ואינם רוצים לא מיקרא מ"מ ולא חל על הכהן לטמא ואסור ואתו רבנן ופירשהו ואמרו דאף דיש לו קרובים ואינם רוצים כמי שאין לו דמי והוה מ"מ וחכמים רק פירשהו למלת מ"מ דאמרה התורי' ולכן קריא לי' הרמב"ם דברי סופרין דאי לאו דבריהם לא ידענא רק באין לו קוברין כלל. אבל ביש לו ואין רוצים חז"ל אשמיענו בפירשהן אי נמי י"ל דלהכי קרא לי' הרמב"ם ד"ס משום דבכל עצמו דהוה מ"מ הוא משום דהוא ירית לה והות קריא ולא ענו לה ורמב"ם לשיטתו דירושת הבעל ד"ס בפי"ב מאישות ה"ב. ואעפי"כ הות מן התורי' כיון דסוף סוף אין לה קוברין יהי' מאיזה טעם שיהי' וא"כ כיון דמטעם מ"מ קאתינן עלה אין חילוק בראוי לאישות או לא ואף לשניות יטמא משום מ"מ כמו שמשני הש"ס הנ"ל כיון דירת לה קריא ולא ענו לה והוה מ"מ ולכן שרי לטמא לאשתו קטנה אע"ג דאין לו בה

אישות

איסור מן התור' מ"מ לאו מטעם איסור מטמא דתידוק מיני' כיון דלקטנה אין איסור מן התור' רק מד"ס וקתני מטמא לה משמע מיני' דיש כח ביד חכמי' לעקור ד"ת בקו"ע דז"א רק מטעם מ"ע הוא ושרי מן התור' לטמא וא"כ ה"ה שכיות אע"ג דאינו אשה מ"מ מאן אפקוה מן מת מצוה כיון דירתי קריא ולא ענו לה וע' נ"י ריש פ' האשה רבה שמפורש יוצא מדבריו דלקטני' ושכיות דמטמא להם משום מ"מ הוא דקריא ולא ענו לה ע"ש :

והא דבחלולה לא יטמא או שבאמת חלולה אסורה ליטמא כמו שכתב התוס' יו"ט או חלולה לכה"ד גזרו אטו חלולה לכה"ג עי' מ"ה ערך איסור דרבנן אות ד' כד) ולדברי הרמב"ם יש ליישב כל קושית התוס' בד"ה כיון דלא ביבמות הנ"ל שהקשו על מה דקאמר הש"ס שם כיון דלא ירתי קריא ולא ענו לה ח"ל משמע דכל היכא דירית לה מטמא לה דהוה מ"מ ולפי"ז אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכ"ה לא ירית לה מדאמרינן לקמן ואין מטמא לאשתו פסולה דאי הוה ירית לה הוה מטמא לה כמו למ"מ ולדברי הרמב"ם ל"ק מידי דלכאורה ל"ע דממעטינן מקרא שם דלא יטמא לאשתו פסולה . הא לדברי הרמב"ם עדיין מן הקרא לא שמענו דיטמא לאשתו כשירה דהלכך קרא למעט אשה פסולה וע"כ לומר דקרא ממעט אשתו פסולה אף היכא דהוי' מ"מ שלא יהי' לה שום קוברין כלל דכי הא מטמא לאשתו כשירה דלא גרע מאחר מ"מ לאשתו פסולה אינו מטמא ומעתה אין קושית התוס' קושיא אע"ג דירית לה והוה מ"מ מכל מקום מקרא ממעטינן מ"מ כזה וא"ת כיון דלא מטמא לא ירית זה פשיטא דאינו קושיא אי ירושת הבעל ד"ת בודאי אין להקשות על התורה דכך גזירתו ית"ש דירית אע"ג דאינו מטמא ואף להסוברין ירושת הבעל ד"ס מ"מ לא תקנו ירושת הבעל משום דמיטמא לה דתידוק אבל באינו מיטמא לה לא ירתי רק הירושה מחמת קבורתו הוא ע' כתובות מ"ו: ובמשנה שם ב' מה שהקשו בכנאת עפ"י ב"ד ואח"כ בא בעלה אמרינן דאין מטמא לה אע"ג דבעל הראשון ירשה ובהנ"ל הא נמי ניחא כיון דממעטינן אשה פסולה אע"ג דמ"מ היא אין לך אשה פסולה גדולה מזה ג' מש"כ כה"ג ונזיר יטמא לקרוביהם בשאין יורש אלא הם אפשר אין ה"נ דהוה מ"מ ועי' נ"י ר"פ האשה רבה דקאמר דהיכא דירית מן התור' אין הקרובין מקפידין ומשו"ה לא הוה מ"מ ואסור לטמא ומש"כ למ"ד ירושת הבעל ד"ת ל"ל קרא שיטמא לאשתו פשיטא כיון דירית לה הוה מ"מ וי"ל כדי שיהי' עשה ע' רמב"ם הנ"ל מדלאביו וכו' הוה עשה ולאשתו לא ולהכי אצרך לי' קרא שיהי' עשה כה) ולתי' של התוס' שם צריכין בר נגר דיפרוקינא שכתבו וז"ל ונראה משום דירית לה לא הוה מ"מ אלא משום דיש כח ביד חכמים לעקור דבר שהוא מן התור' בדבר הדומ' כיון שלא ירית לה דומה למ"מ מיהו אינו מ"מ גמור דאי משום דהוה מ"מ גמור מטמא לה א"כ איך מטמא לה במקום שיש ישראל; דהא במ"מ אם יש ישראל וכהן אמרינן בכיר יטמא ישראל ואל יטמא כהן ובנשואי קטנה דהוה דרבנן משמע דמטמא כשאר בעל דמטמא לאשתו דאורייתא אם יש שם כמה ישראל ע"כ וקשה הא סיבר הש"ס לומר דיש כח ביד חכמים לעקור ד"ת בקו"ע ודחה לא משום דהוה מ"מ ולפירש התו' ע"כ ה"ק שאני הכא דעקרו בקו"ע משום דאמרו דדומה למ"מ והשתא קשה משום דאמרו דדומה למ"מ יכול לטמא במקום שיש ישראל ודי לבא מן הדין להיות כנידון ואיך יהי' אלים ממנו ואיך יתפרכם דברי התוס' שכתבו דהוה דומה למ"מ ומיהו אינו דומה למ"מ ועלתה דאלים ממת מצוה ודוק:

כד) ישוב מספיק לכמה קושיות התוס' דיבמות דף פ"ט

כה) קושיא רבה על דברת התוס' שם :

והנה מדברי התוס' דקמא ע"ע. ד"ה תקנו נראה דס"ל דתקנתא דרבנן אינו עוקר ד"ת בקו"ע ועי' במציעא ל"ע אמר ר"ה המשאיל קורדום מחבירו בקע בו קנאו לא בקע לא קנאו (אפילו עשה משיכה) והקשו למאי אי לענין אונסין מ"ש פרה דמשכה שאילה אלא לחזרה בקע בו לא מצי הדר בי' ופליגא דר' אמי דאמר ר' אמי המשאיל קורדום של הקדש מעל וחבירו מותר לבקע בה לכתחלי' ואי לא קנאו (במשיכה) אמאי מעל ואמאי חבירו מותר לבקע בו לכתחילה ניהדריה ולא ליקנייה ולא למעול ופליגא נמי (דר"ה) אדרבי אלעזר דאמר ר"א כדרך שתקנו משיכה בלקוחות כך תקנו משיכה בשומרין (לענין חזרה) ועי' תוס' מציעא שם ד"ה כך דקאמרו דלענין אונסין משיכה קונה ד"ת להתחייב באונסין ועי' תוס' ב"ק הנ"ל שכתבו דר' אמי דס"ל המשאיל קורדום של הקדש מעל וחבירו מותר לבקע בו לכתחלה ס"ל דקנה מדאו' דאי מדרבנן ומעל משום דמדרבנן אינו יכול לחזור א"כ הוה חומרא דאתי לידי קולא דחבירו מותר לבקע בו לכתחילה ע"כ הרי מדברי התוס' דס"ל דאין כח ביד חכמים בתקנתם לעקור ד"ת בקו"ע דאל"כ מה דוחקא לאוקמי' דר' אמי ס"ל דמשיכה קונה ד"ת אפילו תימא דרבנן רק שיש כח ביד חכמים לעקור ד"ת בקו"ע איברא דעדיין דברי התוס' ל"ע איך ס"ד לומר דמעל דמדרבנן יכול לחזור עדיין יתעקר ע"י ד"ס ד"ת בקו"ע דקמעייל חולין לעזרה דמה"ת אינו מועל ורק מד"ס מעל ואולי דר' אמי ס"ל דחשב"ע דרבנן ול"ע גם לפי דמסיק דר' אמי ס"ל דמשיכה לחזרה מן התור' ל"ע דא"כ יפסוק כר"ל ואולי דהתוס' לשיטתם בע"ז מ"ג ד"ה פרשנו דהיכא דליכא מעות משיכה קונה מה"ת לכ"ע :

איברא כו) דגם פסקא דהרמב"ם לכאורה קשיא לפי מה שאמרנו לעיל דבקו"ע אין כח ביד חכמים לעקור ד"ת ומשו"ה פסק בחרש דאינו אוכל בתרומה וכן בש"מ שליוה ליתן לעכו"ם מתנה כנ"ל והא פסק בפ"ו ממעילה ה"ד דמשאיל קורדום של הקדש מעל וחבירו מותר לבקע בו לכתחילה כר' אמי ופוסק בפ"ב משכירות ה"ח כר' אלעזר דמשיכה אינו אלא מתקנות חכמים אך מהא אין ראי' לבעלמא דהכא שאני כיון דלענין אונסין יצא מרשותו מה"ת במשיכה כאשר הבאתי מדברי התוס' דמציעא ד"ה כך הנ"ל אע"ג דלענין חזרה הוה המשיכה דרבנן מ"מ לענין מעילה כבר יצא מרשותו מה"ת (והי' לו הנאה שמאל לחבירו) וכיון דאמרינן מעל משום דיצא מרשות הקדש ממילא מותר לבקע בו לכתחילה ובאמת להרמב"ם אין ראי' מר' אמי דקנאו במשיכה לחזרה די"ל דמשו"ה קאמר מעל וחבירו מותר לבקע לכתחלה משום כיון דלענין אונסין יצא מרשותו גם לענין מעילה כבר יצא מרשותו ולא יהי' חוזר ותרופה אם יחזור דכבר יצא מרשותו ובאמת כן הי' יכול הש"ס להשיב

כו) קושיא ופרוקא בדברי הרמב"ם דלכאורה סותר משנתו דפ"ו דמעילה ה"ד לכמה מקומות

אך משום דר"ה פליג כמי אדרבי אלעזר בודאי לא חש להרך דבריו ודוק או י"ל דמה שפסק הרמב"ם בפ"ב דשכירות הכ"ל דמשיכה דשומרים דרבנן הוא דתקנו כך כונתו מן התורה יצא מרשות הבעלים ובא לרשותו וחייב מעת סלוק ידי הבעלים אפילו קודם משיכה כמו שנאמת כך ס"ל לר"י והרא"ש פ' ס"י רליא סעיף ה' וש"ג אך רמב"ם ס"ל דרבנן הקנו להקל מעל השומר שלא יתחייב רק אחר שמשך וא"כ כיון שמה"ת בבא ליד שואל יצא מרשות משאיל רק חכמים תקנו בין לענין שומר להתחייב ובין למשאיל לענין חזרה בעינן משיכה מ"מ כיון שהי' משיכה פשיטא שמותר לבקע לכתחילה :

אולם עדיין לא נחה דעתי דהנה הרמב"ם פ"ג מה' מכירה ה"א פוסק כר"י דמליעא מ"ז דד"ת מעות קונות ולא משיכה ומשיכה אינו אלא דרבנן ופ"ו ממעילה פוסק דקנה בפרוטה של הקדש חפץ מישראל ולא משך דלא מעל והקשה הכ"מ אמאי הא ד"ת מעות קונות ותירץ דהחכמים עקרו הקנין של המעות ולכן לא מעל ורא"י לדבריו ממה דפסק הרמב"ם בפי"ד מה' איסורי ביאה דזונה ישראל לא קנתה לאתננה בביאה לבד שהוא כמעות רק במשיכה או בחזרה ואם לא הי' משיכה או בחזרה לא קנתה לטלה ולא הוה אתנן ושרי לגבוה והא ד"ת מ"ק והוה אתנן וע"כ משום דחז"ל עקרוהו לקנין של מעות הכא *מדשרי לבוא אתנן הזה למזבח ע"כ דיש כח ביד חכמים לעקור ד"ת בקו"ע להש"ס דע"ז ס"ג אין קושיא דשם בעל אמירא הוא ר"ח ור"ח סבירא לי' ביבמות פ"ע הכ"ל דב"ד מתכין לעקור דבר מן התור' בקו"ע אבל על הרמב"ם קשיא והגרא' לע"ג דאמרי' דהביאה כמעות הוא לאומרא ומשו"ה פסק הרמב"ם שם דזונה עכו"ם לע"ג דלא עשתה משיכה קניא לה הטלה בביאה והוה אתנן לדעת הרמב"ם דס"ל בעכו"ם בין משיכה בין מעות קונות ע"ם מ"מ לאו כמעות ממש היא לענין ישראלית שעקרו הכמים הקנין מעות שתאמר דהוה מעות ממש ומה"ת הוה אתנן ואיך יעקרו חכמים בקו"ע דמ"מ לאו מעות ממש היא ורא"י לדבריכו דהא פסק הרמב"ם בספ"ע מה' תרומות בכהן שמכר פרה לישראל וכהן מעות ולא משך דאין הכהן מאכילה כרשיכי תרומה דד"ת מ"ק ע"ם הגם דחז"ל עקרוהו לקנין המעות מ"מ בקו"ע לא עקרוהו איברא דעדיין אין מכאן רא"י ע' תוס' ע"ז מ"ג בד"ה והא ובמהר"ם שם שחילק לדעת התוס' דס"ל דלגבי אתנן עקרוהו קנין הכסף ולא הוה אתנן ובנתן פרוטה של הקדש לסיטון מעל ולא עקרו הוא משום דעד כאן לא עקרו אלא גבי לוקח אבל לגבי מוכר לא עקרו ומשו"ה מוכר מן התורה קונה המעות ומשו"ה בנתן לסיטון דהוא המוכר מעל משום דהסיטון קנה המעות ויצא מרשות הקדש ובאתנן דהוא הלוקח עקרו ולא הוה אתנן (והתוס' לשיטתם במליעא הכ"ל דיש כח ביד חכמים לעקור ד"ת בקו"ע) ולכאורה לפסק הרמב"ם בפ"ו ממעילה בכהן לסיטון לא מעל ע"כ דלא ס"ל סברת התוס' דלא עקרוהו קנין כסף ממוכר (ואפשר שכן דעת רש"י ע' מליעא מ"ז ד"ה קאי באבל וז"ל וכ"מ לענין איסורא כגון אם קידש בו את האשה לר"י הוה קידושין דמדאורייתא קניה ודידיה הוא ולר"ל לא הוה קידושין ע"ם ואי ס"ל דרבנן לא אפקוה קנין מעות כגד המוכר א"כ לר"י אף מדרבנן מקודשת ומה זה דקאמר לר"י הוה קידושין מדאורייתא קנויה וכו' משמע דוקא דאורייתא ולא מדרבנן אולם אפשר לומר דרש"י קאי אם קידש הלוקח אשה בחפץ שקנה במעות בלא משיכה דעלי כסף קדושיך מעל גבי קרקע הוה קידושין) דאל"כ למה פסק דלא מעל הא לגבי מוכר לא עקרוהו הקנין וקנה הפרוטה של הקדש ויצא לחולין וע"כ דס"ל דגם לגבי מוכר עקרוהו הקנין. אולם ז"א דעדיין הרמב"ם יסבור דממוכר לא עקרוהו הקנין והא דלא מעל ע' מעילה כ' דהתוס' מפרשין מה דקאמר הש"ס שם מ"ם הוא ומ"ם חבירו דכי כטל הוא פרוטה של הקדש חנן דמעל ובנתן לחבירו חנן דלא מעל ומשני הכא בגזבר המסורות לו עסקינן דכי כטל' עדיין ברשותו הוה וא"כ יולא לדעת התוס' בנטל אחר (לא הגזבר) פרוטה של הקדש לרשותו אע"ג דלא הוליאה ולא קנה בעדה כלום מעל דנפקא מרשות של הקדש לרשות של חול אבל הרמב"ם ס"ל בנטל פרוטה מהקדש כ"ז שלא הוליאה לחפליו או שלא הי' לו הנאה לא מעל כמבואר בפ"ו שם בכל הפרק ואין מעילה רק כשיהי' לו הנאה ולכך לדעתו א"א להש"ם להקשות מ"ם הוא ומ"ם חבירו למה בנטל לעלמו לא מעל ובנתן לחבירו מעל דהא שאני בנטל לעלמו עדיין לא הי' לו שום הנאה ובנתן לחבירו הי' לו הנאה שמהנה לחבירו כמו דאמרינן במליעא ל"ט המאכיל קורדום של הקדש מעל לפי טובת הנאה ע' פירש"י שם ולפיכך מעל ולכך מפרש מ"ם הוא ומ"ב חבירו בנתן לחבירו קאמרת דהוא הנותן מעל וחבירו המקבל לא מעל אמאי ימעול אף המקבל ע' בפ"ו ה"ז ובכ"מ שם ומשני דחבירו זה המקבל הי' גזבר לכן פטור המקבל אבל בכהן לאחר שכיהס מעלו עכ"פ יולא מדברי הרמב"ם דביליאה לבד ליכא מעילה והתוס' לשיטתם בקידושין מ"ג בד"ה שלא דס"ל דבהגבהה לבד מועלין משום דקנה ויצא מרשות הקדש ע"ם ולכן ס"ל דבסיטון מעל כיון דהמוכר קונה יולא מרשות הקדש ומעל דביליאה לבד מועלין כנ"ל אבל הר"ס עדיין יסבור דממוכר לא עקרוהו הקנין והמוכר שפיר קונה המעות להיות שלו וא"כ בכהן כשקנה המעות עכ"פ הפרה יצאת מרשותו הגם שחכמים עקרוהו הקנין של המעות מיד הקונה לבד עקרוהו שלא יקנה אבל המוכר קונה המעות ויולא מרשותו דלא עקרוהו יליאת רשותו הן של מוכר הן של לוקח כמו שהוא מן התורה דקונה המעות ויולא מרשותו רק אמרו שלא קנה הלוקח הגם שילא מרשות מוכר מ"מ לרשות לוקח אמרו דעדיין לא בא למוכת לוקח אבל שלא ילא מרשות מוכר דליכא בזה טובת לוקח לא עקרוהו ועי' מהר"ם הכ"ל ודוק וא"כ כשילא הפרה מרשותו של כהן לאו קנין כספו היא ואסור להאכילה כרשיכי תרומה והא דקימא"ן לא מעל הגם דילא הפרוטה מרשות של הקדש ובא לרשות מוכר חול וקנה המוכר הפרוטה כנ"ל מ"מ ביליאה לבד לא מעל כ"ז שלא נהנה והכא דאמרו דמעות אינם קונות אינו נהנה ולכך לא מעל הגם שמן התורה לאוי לו שיהנה דהא ד"ת מ"ק מ"מ כיון דאינו נהנה יהי' מאיזה טעם שיהי' לא מעל דהתורה לא חייבו קרבן מעילה רק בנהנה וכיון דלא קני ממילא אינו נהנה לכך לא מעל ודוק וא"כ י"ל דלעולם אף בקו"ע יש ביד חכמים לעקור ד"ת והא דפרה דאינה מאכילה כרשיכי תרומה שאני דלא עקרוהו לקנין

*קושיא ופרוקא על דברי הרמב"ם דפ"ו מה' מכירה, ופ"ו ממעילה :

לקנין של מוכר אולם משמיות לשון הרמב"ם שם נראה דלאו מטעם דלא עקרוהו לקנין של מוכר קאתינן עלה שכתב וז"ל שאם מכר הכהן פרתו לישראל ולקח הדמים אעפ"י שעדיין לא משך הלוקח הרי זו אסור להאכילו תרומה שדין תורה מעות קונות ע"כ הרי משום דין תורה קאתינן עלה ואם כהיל אף מדרבנן כמי הכין ודוק יולא לנו בדעת הרמב"ם בקו"ע אין ביד חכמים לעקור ד"ת ומדברי התוס' דמליעא כי הכ"ל נראה דס"ל דיש כח ביד חכמים לעקור אף בקו"ע:

ועי' גיטין דף כ"ה ועל חטאת הגזולה שלא נודעה לרבים שהיא מכפרת מפני תקון המזבח רב יהודה אמר ד"ת בין נודעה ובין לא נודעה מכפרת ומה טעם אמרו נודעה אינה מכפרת שלא יאמרו מזבח אוכל גזילות וכתבו התוס' וז"ל וא"ת וכי יש כח ביד חכמים לעקור ד"ת בקו"ע דמן התורי איכו לריך להביא קרבן אחר וי"ל דדוקא נודעה קודם זריקה אינה מכפרת אבל לאחר זריקה שכבר נתכפר לא הלריכוהו להביא אחרת ע"כ הרי דהתו' עלמו ס"ל דאין כח ביד חכמים לעקור ד"ת בקו"ע נז) ואין להקשות לפי דברי הרמב"ם בפ"ח מה' איסורי מזבח ה"ז דלא מחלק בין קודם זריקה לאחר זריקה ומשמע דס"ל דאף לאחר זריקה לריך להביא אחרת דקתני סתמא אינה מכפרת אלמא דיש כח ביד חכמים לעקור ד"ת בקו"ע ז"א דהרמב"ם ס"ל דחטא"ע לאו דאורייתא כמבואר בפ"ב דשחיטה ה"ב:

נז) קושיא ופרוקא בדברי הרמב"ם דפ"ח מה' איסורי מזבח ה"ז:

והנה יעוין בתוס' יבמות דף פ"ח. ד"ה מתוך ובתוס' דנזיר מ"ג: ד"ה והא דס"ל דהא דעד אחד נאמן בעדות אשה לאו מה"ת הוא משום דאכן שהדי דדייקא ומנסבא אלא מדברי חכמים הוא דנאמן וכתבו דאין זה עוקרת דבר מן התורה כיון שדומה הדבר הגון להאמין ובדבר שיש קלת טעם וסמך לא חשיב עוקר דבר מן התורה ודעת הנמ"י בשם הרא"ה והריטב"א דמדברי תורה נאמן משום גילוי מלתא בעלמא ודייקא ומנסבא ובדעת הרמב"ם דבסוף גרושין נחלקו הראשונים דעת הלח"מ שם והריב"ש סי' קנ"ה דמד"ס נאמן ודעת הכוס"י כ"ז וכ"ע ול"ג והרשב"ץ ובנית אברהם דדעת הרמב"ם דמה"ת נאמן והובא דבריהם בפ"ת אה"ע סי' י"ז עכ"פ נודע דדעת התוס' דיש טעם וסמך לדבר יש כח ביד חכמים להעמיד כנגד תורה ולא חשיב זה עקירה ככ"ל נח) ומעתה יש ליישב כמי דעת התוס' דמליעא דבאמת אינם אלא מספקים בדבר והמקום ספק אולי יש טעם בדבר ואיכא דיש טעם בדבר עמדו רבנן מילייהו אף בקו"ע דלא חשיב עקירה ככ"ל ומה דמספקא להתוס' פשיטא לי' להרא"ש דאין שום טעם בדבר ולכן לא אוקמוהו מילייהו לעקור ד"ת בקו"ע נט) ולכאו' עדיין ל"ע לדברי הרא"ש לדבריכו הכ"ל דבממון משום הפקר ב"ד הפקר קאתינן ואף בקו"ע א"כ גבי עבד כמי כימא דיעקרו חכמים כתיכת המעות של האדון וממילא משוחרר הוא ותימא כמי עבחז"ל במקום איסור בקו"ע כיון דהאיסור משום ממון קאתיא אך ז"א דאף אם תאמר כן ותהי' הפקר מ"מ בעינן שטר שחרור דהמפקיר עבדו יולא לחירות ולריך גט שחרור כמבואר בפי' השולח ע"ש ודוק:

נח) כלל יסוד לדברי התוס' דמליעא:

נט) קושיא ופרוקא בדברי הרא"ש דמליעא ד:

ס) ואל תשיבני דהא מלאכו דבתקנתא יש כח ביד חכמי' לעקור ד"ת בקו"ע יעוין כתובות ע' שמדיר את אשתו מלהנות לו עד שלשים יום יעמיד לה פרנס ומקשה שם וכיון דמשועבד לה היכי מלי מדיר לה כל כמיני' דמפקע לי' שיעבודה והתנן קונם שאני עושה לפיך איכו לריך להפר אלמא כיון דמשעבדה ליה לאו כל כמינה דתפקע לי' לשיעבודיה ה"כ כיון דמשועבד לה לאו כל כמיניה דמפקע לה לשעבודה ומשני שהדירה כשהיא ארוסה והגיע זמן ולא נשאו דאוכלת משלו פירש"י דמדאורייתא לא משועבד לה לפיכך חל הנדר דאיסור דאורייתא הוא ומדרבנן חייב לזונה לפיכך יעמיד פרנס ועי' תוס' שם ד"ה שהגיע זמן ולא נשאו וז"ל פירוש בקונטרס דמדאורייתא לא משתעבד לפיכך הנדר חל וקשה דא"כ מן הכשואין כמי יחול הנדר מהאי טעמא דקיי"ל דמזונות כשואה דרבנן ועוד קונם שאני עושה לפיך אמאי אין הנדר חל דהא מעשה ידיה לבעלה לכ"ע איכו אלא מדרבנן ונראה לפרש שהגיע זמן ולא נשאו כלומר הא דקתני יעמיד פרנס אשהגיע זמן ולא נשאו קאי אבל כשנדר עדיין לא הגיע הזמן לפיכך חל הנדר ועוד י"ל כשהדירה כבר הגיע הזמן ומיהו חל הנדר דלא אלמוהו רבנן לשיעבודא דאשה כ"ז שלא נשאת ומפקיע הקונס אותו שיעבוד כראה בעליל מדברי התוס' דסברו הגם דלא משועבד לה רק מדרבנן ומה"ת חל הנדר אמרינן דלא אתא הנדר ומפקיע השיעבוד דרבנן וכן להיפך דהיא איננה משועבדת לו רק מדרבנן ומה"ת חל הנדר שלה אפילו הכי אמרינן דלא אתא הנדר שלה ומפקיע השיעבוד שלו דמדרבנן ולא חלו הנדרים ושרי להנות זה וזו ועוקרין ד"ת בקו"ע:

ס) שקלא וטריא בד' הרמב"ם פ"ב מה' אישות ה"ב ופי"ב מה' נדרים ה"י ורש"י נדרים פ"ה מרש"י ותוס' כתובות ע' ע"א

לכאו' מד' רש"י אין הוכח' לזה דבתקנת' דרבנן עקרינן ד"ת בקו"ע דקו' התוס' ליתי' לרש"י דרש"י ז"ל באמת ס"ל דמזונות כשואה ד"ת היא וכן מעשה ידיה לבעלה ס"ל להדיא לרש"י דמדאור' שייכים לו עי' נדרי' פ"ה. שכתב וז"ל שאיני עושה לפיך אין לריך להפר דלא אמרה כלום דלאו כל כמינה לאפקועי לבעל מה דזכי ליה רחמנא אולם עדיין קשה הא אמר רבא הקדש וחמץ ושחרור מפקיעין מידי שיעבוד ואמרינן דאלמוהו רבנן לשעבודייהו אלמא מה"ת הוה הקדש ואסורים להנות ואתא רבנן ואלמוהו לשעבודייהו אלמא דיש כח ביד חכמים לעקור בקו"ע לכאורה הי' לי לומר דרש"י ז"ל יסבור דמה דאמר רבא הקדש וחמץ ושחרור מפקיעין מ"ם לאו מה"ת קאמר רק מדרבנן והכא אלמוהו דהם אמרו והם אמרו וכן נראה דעת הרמב"ם בזה א' משמיות לשונו שכתב בפי"ב מנדרים ה"י וז"ל אעפ"י שאמרו השחרור והחמץ וההקדש מפקיעין השעבוד חכמים עשו חיזוק לשעבוד הבעל מדקאמר שאמרו משמע דהוא דרבנן ב' מדס"ל להרמב"ם דמילתא דרבא דקאמר ההקדש מפקיע מ"ם אין חילוק בין קדושת הגוף ובין קדושת דמים עי' ברמב"ם פי"ח מה' מלוה ולוה ה"ז וא"כ כמו בקדושת דמים אמרינן דפודה כדי שלא יאמרו הקדש יולא בלא פדיון והוא דרבנן ע"ם כן כמי בקדושת הגוף כמי דרבנן היא אבל לא משמע כן מדברי רש"י בפסחים גבי פלוגתא דאביי ורבא אי בעי"א להבא או למפרע גובה דקאמר הש"ס כל היכא דהקדים לוה וזבין לוה כ"ע לא פליגי דאתא מלוה ועריף ואתא מלוה ופריק וכתב רש"י ח"ל אפילו לרבא דאמר עד עכשיו ברשות לוה מודה הוא דאין מכירתו לאחרים מכירה ואין הקדישו הקדש שהרי ממושכנין הן למלוה אע"ג שהן שלו איכס ברשותו ורחמנא אמר איש כי יקדיש את ביתו

ביתו קודם את ביתו ברשותו אף כל ברשותו ואתא מלוה ופריק מן ההקדש בדבר מועט וכו' אע"ג דאמר רבא הקדש וחמץ ושחרור מפקיעין מידי שיעבוד דוקא קדושת הגוף קאמר רבא וכו' וס"ל לרש"י דקדושת הגוף יכולין להקדישו אף שאינו ברשותו והא דאמרינן איש כי יקדיש את ביתו קודש מה ביתו ברשותו דמשמע דבעינן ברשותו משום דמקדיש ביתו דזה קדושת דמים הוא דביתו אינו יכול להיות קדושת הגוף לכן בעינן ברשותו אבל לקדושת הגוף ל"ב ברשותו וכן פירש הו' והרא"ש ומובא בריב"ש סי' שכ"ע והובא דבריהם בקצה"ח קי"ז ס"ק ב' עכ"פ נראה דדעת רש"י דמאמר רבא דהקדש וחמץ וכו' הוא ד"ת מדפשקלינן וטרינן אליבא דקרא וכן דעת התוס' דגיטין דף מ'. בד"ה הקדש:

וכן מוכרח לומר לדברי הרמב"ם דהוא ס"ל דמעשה ידיה לבעלה לא הוי אלא דרבנן ע' פי"ב מה' אישות ה"ג ואפילו הכי אלמוהו רבנן לשיעבודא דבעל ואינו חל הנדר ומ"מ חל אלמא דתקנתא דרבנן עוקר ד"ת בקו"ע. וי"ל כפי דברי התו' הנ"ל דהיכא דיש טעם וסמך בדבר ל"ה עקירה א"כ לית כאן תברא דהכא שאני דאלמוהו רבנן לשיעבודם דאם ל"כ כל אחד יפקיע את עצמו משיעבודא על ידי קונם וכמו שבאמת ס"ל לתוס' שם לומר דאף לגבי בע"ח אלמוהו רבנן לשיעבודא דאל"כ כל אחד יפקיע ממונא מבע"ח ע"י קונם ע"ש וברא"ש:

עוד רגע אדבר בענין זה דכבר אמרנו דאין ביד חכמים לעקור בקו"ע רק ביש טעם וסמך בדבר ובשו"ת עקרינן ד"ת עדיין ל"ע הא מצאנו הרבה דאף בשו"ת לא עמדו דבריהם א' מהא דריש פ' השוחט. השוחט ונתנבלה בידו פטור מלכסות ואי אמרת אין שחיטה לעוף מה"ת אמאי פטור מלכסות. למה לא תאמר כיון דמדרבנן צריך שחיטה משו"ה פטור מלכסות דהעמידו דבריהם לעקור ד"ת בשו"ת:

וכן יעוין בכתובות דף ל"ד: לר"ם דס"ל דשחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה לכן גנב ושחט ע"י אחר בשבת פטור מד' וה' וקאמר הש"ס שם בשלמא למ"ד מעשה שבת ד"ת אמטו להכי פטור מד' וה' אלא למ"ד מעשה שבת דרבנן אמאי פטור מד' וה' ע"ש וקשה אפילו תאמר מעשה שבת ד"ס כיון דמדרבנן לא הוה ראויה העמידו דבריהם לעקור ד"ת בשו"ת ופטור בד' וה' וכ"ש בממון: וכן מ"ש הרמב"ם בפ"ב מה' גניבה ה"ח השוחט חולין בעזרה חייב בד' וה' אף שאסור בהנאה הואיל ואיסורי הנאה מדבריהם משמע דאם הי' איסורו מה"ת הי' פטור מד' וה' א"כ קשה אפילו אין איסורו אלא מד"ס יעמידו דבריהם לעקור ד"ת בשו"ת ואל ישלם כיון שאינה ראויה כלל:

אולם מעיקרא הקושיא ליתא דעד כאן לא אמרינן דעמדו דבריהם לעקור ד"ת בשו"ת אלא היכא דאם יתקיים דבריהם יתעקר ד"ת בשו"ת ואם יתקיים ד"ת יתעקר דבריהם בקו"ע אמרו דמוטב יתעקר ד"ת בשו"ת ולא יתעקר דבריהם בקו"ע כגון א דם שנטמא ב ערל, ג והזאה, ד ואזמל, ה סדין בציצית, ו וכבשי עצרת, ז ושופר, ח ולולב, יבמות צ'. ט איסור מלוה שניות מד"ס יבמות כ'. י אין יוצאין בטבל פשיטא ל"ל בטבל טבול דרבנן בעציץ שאינו נקוב ומה"ת לא הוה טבל ואפי' הכי בליכא שום מלה רק מזה אמרו רבנן דלא יוצאין בו ואסור לקחת אותו הגם דעקרו בזה ד"ת דלא יאכל מלה העמידו דבריהם לעקור ד"ת בשו"ת פסחים ל"ה: יא וכן במרור אין יוצאין במעשר שני בירושלים ומעשר ירק דרבנן פסחים ל"ט: יב וכן באתרוג דתרומה טמאה אין יוצאין דכתיב לכם הראוי לאכילה ותרומת פירות אינו אלא דרבנן (וע' שער המלך ה' לולב שא) שהקשה שם תפשוט הא דמבעי לן במרור אם יוצאין במעשר שני בירושלים (כיון דמעשר ירק דרבנן ומה"ת אינו צריך לעשר וא"כ מה"ת נאכל בכל מושבות רק מדרבנן אינו נאכל במושבות אי אמרינן גבי' הואיל ואי מיטמא נאכל בכל מושבות או ל"א הואיל אף במילתא דרבנן לר' יוסי הגלילי) מהא דאמרינן אין יוצאין באתרוג של תרומה טמאה דכתיב לכם הראוי לאכילה ותרומת פירות אינו אלא דרבנן אלמא דאינו ראוי לאכילה רק מדרבנן ואעפ"כ אמרינן דלא יצא ולא זכיתי להבין קושיתו דאי איבעי לן אם יוצאין חובת מרור בירק של מעשר שני דאינו נאכל בכל מושבות מדרבנן הי' לו לפשוט מתרומה טמאה דג"כ אינו ראוי לאכילה אלא מדרבנן ואעפ"כ לא יצא ה"ה בירק של מעשר שני כמו אין יוצאין אבל כד הכי איבעי לן אם עכ"פ גבי איסור דרבנן כגון ירק של מעשר שני דאינו נאכל בכל מושבות רק מדרבנן אמרינן הואיל ואי מיטמא יש לה היתר מושבות דעד כאן לא שמעינן דלא ק"ל הסברא דהואיל רק במלה דמעשר שני של דגן דאורייתא אבל גבי ירק דרבנן אפשר דס"ל דאמרינן הואיל וא"כ אין מקום כלל לפשוט מתרומה טמאה דהואיל מאן דכר שמיה שם) וכן שניות באונס ומפותה דהתורה אמרה ולו תהי' לאשה ומה"ת ראוי הוא לו ואעפי"כ עקרוהו חז"ל בשו"ת שלא יקח שניה וכן בקינא לאשתו שניה אינה שותה הגם דמה"ת אשה ראויה היא לו חכמים עקרוהו השתים בשו"ת ובשניות אינו מחויב במזונות אשתו כמבואר בתוספתא דפ"ב דיבמות אע"ג דמה"ת חייב במזונתה חכמים עקרוהו ד"ת בשו"ת וע' רמב"ם פ"ג מה' עבדים ה"א שכתב וז"ל כל עבד עברי הרי האדון חייב במזונות אשתו הנשואה לו ולא ארוסה ושומרת יבם והיא שתהי' מותרת לו אבל היתה מאיסורי לאוין אפילו שניה אינו חייב במזונתיה שנאמר אשתו עמו הראויה לעמוד עמו ע"כ וע' כ"מ שכתב וז"ל וצריך לדקדק שכתב אבל אם היתה מאיסורי לאוין אפילו שניה אינו חייב במזונתיה ומנ"ל לן דשניה כמי דשא לא תזכירו בברייתא אלא חייבי לאוין לחוד ועוד כיון דעמו דרשינן לא ממעט אלא איסורי תורה אבל איסורי סופרין משמע דלא נתכוונה התורה למעט ואפשר כיון דכל מידי דרבנן אסמכינהו אלאו דלא תסור ועוד דשניות ילפינן להו מושמרתם את משמרתי שפיר איכא למימר דמעטינהו קרא ע"כ וע' מ"ל שם שכתב ח"ל וכבר כתב רבינו בה' נערה גבי אונס ומפותה דאע"ג דמעטינהו חייבי לאוין מקרא דלו תהי' לאשה אשה הראויה לו כולל נמי שניות ע"כ אולם גם כאן לא זכיתי להבין דברי הכ"מ דמה דוחקא הא דברי הרמב"ם אתא כפשטא דזה ברור דמה שחייב האדון במזונות אשת העבד הוא משום דהעבד מחויב במזונות אשתו ולא כל כמיניה להפקיע שיעבודה כמבואר בריש פ' המדיר וא"כ בעת מכירתו ידע האדון וקנה על דעת כן ולכן חייב במזונות אשת העבד וסד"א בחייבי לאוין יתחייב האדון במזונות

שא) קו' רבה על השעה"מ ה' לולב:

בתוכות אשת העבד דיש לחייבי לאוין מזוכות כמבואר בתוספתא דיבמות פ״ב לכן כתמעטו מאשתו עמו הראויה להיות עמו אבל שכיות באשת לאו מקרא כתמעטו ומדרבנן הוא ואת דהקשה מ״ל הוא משום כיון דחיוב האדון אלד בעל קאתא ובשכיות גם הבעל איכו מחויב במזוכתה כמבוא׳ בתוספ׳ שם (ועי׳ רמב״ם בפ״א מה׳ נערה ה״ה שכתב וז״ל היתה אנוסה זו אסורה עליו אפילו מחייבי עשה ואפילו שניה ה״ז לא ישאנה וכן אם כמלא בה דבר זמה אחר שכנס הרי זה יגרשנה שנאמר ולו תהי׳ לאשה אשה הראויה לו ע״כ ועי׳ כ״מ שם שכתב וז״ל אבל שניה קשה כיון דמדאורייתא שריה אשה שהיא ראויה לו היא ואפשר דכיון דכתיב ושמרתם את משמרתי עשאו חכמים מקום לאסיר שניה שפיר איכא למימר דשניה מימעטא מלו תהי׳ לאשה ובלאו הכי כיון דכל מילי דרבנן אסמכינהו אלאו דלא תסור שפיר איכא למימר דשניה אמעיטא מלו תהי׳ לאשה ע״כ ועי׳ מ״ל שם שמביא בשם הגאון הרב ר״א ששון שכתב וז״ל ואלמלא דברי הרב בכסף משנה להרמב״ם ל״ק כולי האי שהייתי אומר דמה שכתב אפילו שניה ה״ז לא ישאנה היינו מדרבנן דיש ביד חכמים לעקור דברי תורה בשו״ת ע״ש ועי׳ במ״ל שמחזיק ביד הכ״מ

בג) ולי הדיוט לא נראה כלל לומר דכונת הרמב״ם מקרא מלו תהי׳ לאשה כתמעט שניה דאם הקרא ימעט ד״ם ועי״ז בנה המ״ל דיק בפ״ז מתרומות ה״א אי באיכו ראוי מדרבנן הוא איכו ראוי מדאורייתא ואחריו סמלא רועים בערך אי אמרינן באיסור דרבנן עי׳ כתובות דף מ׳. דמקשינן ליתי עשה דלו תהי׳ לאשה וידחה ל״ת איכא ראויה לבוא בישראל כגון ממזרת ותשני היכא אמרינן ליתי עשה ונדחה ל״ת כגון מילה בצרעת דלא אפשר לקיומא לעשה אבל הכא אי אמרה לא בעינא מי איתיה לעשה כלל ועי׳ תוס׳ ד״ה ליתי ת״ל וא״ת ומאי פריך וליתי עשה ולידחי לא תעשה הא דרים מקרא בהדיא דבעינן אשה הראויה לו ולמאי דמשני דלא חשיב עשה קשה דמאי אצטריך קרא למיעוטי אשה שאינה ראויה לו וי״ל דלאו מיתורא דקרא מפיק לי׳ במתכיתין אלא דלו תהי׳ לאשה משמע מדעתה ולהכי ממעט אשה שאינה ראויה לו דהא אי אמרה לא בעינא מי איתא לעשה כלל הלכך לא חשיב עשה ולא דחי ל״ת ע״כ דו״ק בדברי התוס׳ דהקרא דלו תהי׳ לאשה משמע מדעתה ורק חכמים אמרו ולו תהי׳ לאשה אשה הראויה לו ומכא להו דדוקא הראויה לו משום דליכא עשה דאי אמרה לא בעינא מי איתיה לעשה כלל א״כ כיון דליכא עשה פשיטא ופשיטא דאף שניות לא יקחנה דלמה יעבור על דברי חז״ל בחנם ועי׳ רש״י דלא בעינן שהיא תאמר לא בעינא מדעתה רק מלמדין אותה שתאמר לא בעינא וא״כ לא נכתב ולא נאמר בקרא למעט איכו ראויה ד״ס ועי׳ עוד במ״ל שמביא ראי׳ לדבריו דמקרא ממעטינן ד״ס מרמב״ם דפ״ב דסוטה הח״ט שכתב וז״ל אפילו בא על ארוסתו בבית חמיו שאסור מדברי סופרין אין המים בודקין את אשתו שנאמר ונקה האיש מעון והאשה ההיא תשא את עונה בזמן שהאיש מנוקה מעון אשה נושא את עונה לפיכך אם היתה אשתו אסורה עליו מחייבי לאוין או מחייבי עשה אפילו שניה דקנא לה ונסתרה איכה שותה אלא הלא בלא כתובה ותהי׳ אסורה עליו אף משום זה עבר ונשא מעוברת חבירו או מנקת חבירו ה״ז שותה שאין כאן עבירה ע״כ בג) קשיר המ״ל לותר דנתמעט ארוסה בבית חמיו מונקה האיש מעון וקרא ממעט ד״ס אבל ז״א דקרא איננו ממעט רק עון תורה רק אנו אמרינן כיון דהתורה מעטה באם יש לו עון תורה איכה שותה ה״ה בים לו עון דרבנן רבנן אמרו דאיכה שותה דיש כח ביד חכמים לעקור ד״ת בשו״ת ולא מיתי הקרא רק לראיות שכתמעט משתיה אם יש לו עון ממילא בעון ארוסה כמי איכה שותה אבל רק מד״ם כמ״ש הר״א ששון שם בנערה והיכן עקרו חכמים באמרם גרושה וחלולה לכ״ה איכה שותה ועי׳ רמב״ם בפ״ב מה׳ שחיטה ה״א וז״ל אבל החולין אסור לשוחטן בעזרה וכן בבשר תאוה כי ירחק מתך המקום אשר יבחר וזבחת מבקרך ואכלת בשעריך הא למדת שאין שוחטין בשר תאוה אלא חוץ למקום אשר בחר השם ע״כ הרי דמביא מקרא מלא ואעפ״כ איכו אלא מדרבנן כמבואר להדיא בדבריו שם ה״ב וה״כ דכוותיה סד) ולגבי ראיתי לתרץ קושית המ״ל בהקשותו מ״ש בעון ארוסה בבית חמיו איכה שותה ובעון מעוברת ומינקת שותה וכתב ז״ל דבא על ארוסתו הרי זה דומה למעוברת חבירו ומינקת חבירו וגרע מנייהו דהא במעוברת ומינקת צריך לגרש בגט ובארוסה אין צריך ע״ש שמסיק שצריך תלמוד ולי נראה משום הא גופא דמעוברת צריכה גט מטעם דקיל הוא וחיישינן לי׳ ובארוסה איכו צריך גט מטעם דחמיר היא ולא חיישינן לי׳ וכן מבואר בתוס׳ ביבמות ל״ו: בד״ה ולא קתני שכתבו בשם הרי״ מאורלייכים באחד שקידם מנקת חבירו שלא להצריכה גט אלא הפרשה בעלמא כיון דבלאו הכי אסורה לי׳ דכלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה ודוקא בכשא בעיא גיטא הגם שכתבו עליו דאין כראה דמאי חומרא דכלה בלא ברכה ממנקת חבירו דתרוייהו מדרבנן ע״ש מ״מ דעת הרי״ הכ״ל דכלה בלא ברכי חמירא ממעוברת.

סה) אגב ראיתי להעתיק מה שחקרתי בזה הענין היכא דהיא אסורה עליו כגון איש שלקח אשה וגרשה וא״כ חזרה ולא בעלה ושמע ע״י עדים כי היתה כבר לאיש וקינא לה תאביה אם שותה והמקום מספק כיון דלבעלה ממילא אסורה ולבועל דהוא אביה ג״כ ממילא אסורה. וא״כ למה צריך השקיה. הנה מדאצטריך גבי חייבי לאוין קרא כי תשטה אשתו בראויה לאישות למעט השקיה כמבואר בריש פ׳ ארוסה כד. ברש״י שם ולרמב״ם כתמעטו מונקה האיש מעון עי׳ בפי׳ המשניות שם ולא תיפוק לי׳ דמה תפעול מהשקיה הא מ״מ עדיין תהי׳ אסורה עליו א״כ דלא תלוי השקיה אם תהי׳ מותרת או אסורה עליו ועדיין אני אומר דלהכי שותה כדי לאסורה לבועל אבל בראיכו בתשכה דרים ארוסה דמקנא בעריות ע״כ לאו משום בועל דהא לבועל ממילא אסיר ועדיין אומר דבכל חד דייכו או בעל או בועל אבל היכא דתרתי ליכא ככ״ל מהו. הנה לפי דברי הש״ם סוטה כ״ו: דים קרא למעט קטן ובבעילת קטן איכו כאסרת על בעלה וממילא איכו כאסרת על בועל (דכשם דכאסרת על בעל כך כאסרת על בועל הכן) והשתא א״ת דהשקיה הוא לאסורה לבעל או לבועל א״כ ל״ל קרא בקטן ממילא הוה ידענא דלא שותה דלמה תשתה ע״כ השקיה איכו תלוי בזה רק גזירת הכתוב שכל מי שקינא את אשתו משקנה מי סוטה ואם טמאה היא שיבואו המים המאררים לצבות בטן ואם טהורה היא ונקתה ונזרעה זרע.

סו) ובזה יבא לנכון קושית התוס׳ דרים ארוסה שהקשה ת״ל ממתכיתין דקאמרה דארוסה ושומרת יבם איכה שותה מדכתב תחת אישה ולא ארוסה דלא כרב המנונא דס״ל שומרת יבם שזינתה איכה כאסרה

סג) הסגה על דברת הכ״מ בפ״א מה׳ נערה ה״ה :

סג) השגה על דברת המ״ל דפ״ב דסוטה הח״ט :

סד) השגה שניי על המ״ל שם :

סה) חקירה חדשה סוטה דהיא אסורה לבעל ולבועל ממילי׳ אם שותה :

סו) קו׳ ופרוקא בד״ה הסו׳ דרים ארוסה :

כאסרה

נאסרת על יבמה דאי איכא נאסרת ל״ל קרא דלא תשתה הא בלאו קרא נמי לא תשתה דהא בלא השתים נמי מותרת לבעל ולבועל ע״ש ואכן דפסקינן דלא כרב המנונא קשה ל״ל קרא למעט השתיה ככ״ל ולדברינו הנ״ל ניחא דסד״א דשותה אף דאינה נאסרת על בעלה ובועל כמו בקינא לה בקטן ובהמה אי לאו קרא הוה שותה הגם דאינה נאסרת לבעל ובועל ככ״ל קמ״ל דאינה שותה וא״כ בנידון דידן הגם דאינו כ״מ לא לו ולא לבועל מ״מ שותה אולם עדיין ל״ע דלכאורה הדבר הזה אפילו בלא קינא לה כנגד אבים תלוי בפלוגתת הרמב״ם ורש״י דלרש״י דמפרש הטעם דחייבי לאוין אינם שותתין הוא משום דאינה ראויה לאישות הא נמי אינה ראויה לאישות הוא ולדברי הרמב״ם דחייבי לאוין מטעם דאין האיש מנוקה מעון הוא הכא מנוקה הוא דעדיין לא בא עליה, ולכאורה קשה למה מיאן הרמב״ם בדברי רש״י הכוונים מהספרי ויהי׳ השתא כ״מ לדינא אם יפסוק כהספרי . אולם הדבר והנ״מ הנ״ל לא יצויר דאם לא בעל אותה לאחר קידושין הב׳ עדיין אני קורא מבלעדי אישך שקדמה שכיבת בעל לבועל ולא שקדמה שכיבת בועל לבעל כי הנשואין הראשונים כמאן דליתנייהו דמי וא״כ אם לא הי׳ בעילה לא שותה שקדמה שכיבת בועל לבעל ואם סיתם שכיבת בעל מקודם ממילא אינו מנוקה מעון ומנא אמינא לה ע׳ סוטה כ״ה. שהקשה הש״ס ל״ל קרא למעט ארוסה דאינה שותה ת״ל מבלעדי אישך שקדמה וכו׳ ומשני כגון שבעל ארוסתו בבית חמיו שקדמה שכיבת בעל לבועל וקד״א דשותה קמ״ל קרא דאינה שותה ולא משני כגון שנשאה וגרשה וקדשה ולא בעל דאיכא שכיבת בעל דקודם הנשואין הב׳ ול״ל לצייר בעשה איסור אע״כ ככ״ל דנשואין האי לא חשבינן כלל א״כ לא משכחת שתשתה היכא דלא בעלה דלא קדמה שכיבת בעל לבועל ובבעלה אינו מנוקה מעון ככ״ל) כל הנך אם הקיים ד״ת יעקור ד״ם בקו״ע דוק בכל הנך אבל בכיסוי הדם אף אם מדרבנן צריך שחיטה לעוף אין לומר דיעקרו ד״ם לד״ת בשו״ת ואל יכסה דמה איכפת לן שיכסה דאף אם יכסה לא יתעקר בזה ד״ם דאמרו דצריך שחיטה לעוף ומכיסוי לא דברו כלל וכן אף אם חבש״ע אסורין בהנאה מד״ם אין לומר כיון דאסורין בהנאה מד״ם יעמדו דבריהם כנגד תורה ואל יצטרך לשלם ד׳ וה׳ משום דמה הפסד דישלם ד׳ וה׳ דכשישלם בזה לא יעקור ד״ם דאמרו השוחט חבש״ע אסורין בהנאה בקו״ע ולענין ד׳ וה׳ לא דברו כלל אבל לא כן בשכיות דשותה דמפורש אמרו רבנן דגרושה וחלוצה לכ״ה לא שותה ואם השתא יתעקר ד״ם בקו״ע אבל בכיסוי ושילום דו״ה כיון דלא דברו מזה ואין כח לאמר דיתעקר גם בזה ד״ת כיון דזה גופא גזירה לבעל ד״ת די בזה שאמרו מפורש וד״ם הן. ולכאורה קשה מהא דגונב כיס בשבת דמוקי חז״ל בלידי ר״ה דאיסור גניבה ואיסור שבת באין כאחד לכן פטור מד׳ וה׳ וקשה יתחייב לשלם ד׳ וה׳ אם באמת אח״כ לרשות הגנב והגם דקנה שגניבה בלידי ר״ה מ״מ לידי ר״ה לא הוה אלא דרבנן ולמה יתעקר ד״ם לד״ת אף דבשו״ת הוא מ״מ הא בזה לא יתעקר ד״ם בקו״ע אם תאמר דישלם דדבריהם לא הוה רק דקונה שקונה בלידי ר״ה אבל לענין באין כאחד לא דיברו ולא יתעקר ד״ם בקו״ע אך בהנ״ל ניחא דלכאורה קשה עדיין . כיון דסוף סוף מדרבנן אינו שחיטה לא יכסה וכן מדרבנן אסור בהנאה לא ישלם הגם דרבנן לא אמרו רק דצריך שחיטה לעוף ולא דיברו מכיסוי ומד׳ וה׳ מ״מ תקים כיון דמדרבנן אינו שחיטה ממילא אינו צריך לכסות הגם דלא דיברו מזה וכן כיון דמדרבנן אסור בהנאה הגם דרבנן לא אמרו רק דחבש״ע אסורין בהנאה ולא דיברו מד׳ וה׳ תקים כיון דמדרבנן אסור בהנאה ממילא אין צריך לשלם דלא הוה שחיטה כלל ז״א משום דדי לן לעקור ד״ת אף בשו״ת בדבר שמפורש נאמר בדברי חז״ל לעקור ד״ת אבל להקים ולאמר טעמא מאי אמרי׳ יוצא מזה כזה זה ל״א וא״כ כל טעמא דל״א להקים אף במקום דלא אמרו חז״ל משום דדי לן בעקירת ד״ת וא״כ היכא דליכא עקירת ד״ת כגון בממון דאמרינן הפקר ב״ד הפקר מה״ת ולא עקרו כלל רק לא קנין מהתורה ככ״ל אמרינן שפיר להקים אף במקום דלא אמרו מפורש בזה לעקיר ד״ת וא״כ בגונב כיס בשבת דלענין ממון איירינן אמרינן דבאין כאחד ופטור ודו״ק .

ועוד דזה הוא גופא אמרו חז״ל מפורש דבלידי ר״ה באין כאחד ופטור ודו״ק :

ומעתה לא זכיתי להבין חקירת המ״ל בפ׳ ו׳ מתרומות ה״א שהובא דבריו במלא הרועים במה דקיי״ל באוכל תרומה בטומאת הגוף דהוא במיתה אבל בתרומה טמאה שאכלה בטומאת הגוף פטור ממיתה שנאמר ומתו בו כי יחללוהו פרט לזו שמחוללת ועומדת ועלה נסתפק בטמא שאכל תרומה טמאה דרבנן אם נאמר דחייב כרת כיון דמה״ת טהור׳ היא או דלמא כיון דרבנן טמאוהו מחוללת ועומדת היא כדאמרינן באוכל ומפתה דאם אסורה עליו באיסור דרבנן שאינה נושאה דכתיב ולו תהי׳ לאשה הראוי׳ לו וכן בא עליה ביאות אסורות מדרבנן אין המים בודקין את אשתו אלמא דאיסור דרבנן מקרי אינו ראוי מה״ת. אולם מש״כ ר״ם פ׳ השוחט השוחט ונתנבלה בידו פטור מלכסות וא״א אין שחיטה לעוף מן התורה אמאי פטור וכן הרמב״ם בפ״ב מה׳ גניבה ה״ח השוחט חולין בעזרה אף דאסור בהנאה הואיל ואיסורו מדבריהם ה״ז חייב לשלם תשלומי ד׳ וה׳ וכן בצ״ק מ״א למ״ד מעשה שבת דרבנן מ״מ דרבנן דפטרו אלמא דאיסור דרבנן חשוב ראוי׳ מ״ה ע״ש שהניח בל״ע סז) ולולא דמסתפינא הייתי אומר דליתא בעולם החקירה הזאת אם ראוי מדרבנן שיהי׳ ראוי מד״ת או להיפך רק אם הוא ראוי מד״ם רק מד״ם ראוי׳ כקרא ואינו ראוי מד״ם רק אינו ראוי מד״ם כקרא והאוכל תרומה טמאה דרבנן בטומאת ל״ת דין צריך בושם דחייב כרת סח) וע׳ בסוגיא דחק״ה אם יכול להוסיף טומאה על שלישי לעשות שני אבל מן דרבנן דאורייתא לא אשמעינן חד דלאמר כן והא דאוכל ומפתה לאו מקרא כמשמעו כלל ככ״ל ושניה דאינה שותה משום דיש כח ביד חכמים לעקור תורה בשו״ת ובשוחט ונתנבלה בידו דלא עקרו כבר אמרנו סט) ומה שמביא המ״ה דהוא פלוגתת הכאים וכתב דראשונים ואחרונים העלימו עין לא זכיתי לכל ראיותיו להביאם א׳ במש״כ הוא ושער המלך מסוכה דף כ״ג ע״א בעושה סוכתו ע״ג הגמל ר״מ מכשיר ר״י פוסל וקאמר שם טעמא דר״י דאמר קרא חג הסוכות תעשה לך ז׳ ימים סוכה הראויה לז׳ ור״מ הא נמי מדאור׳ מיחזי חזי מבואר מזה דלר״י לא חשיב ראוי הואיל וחכמים אסרוהו אזי אף מה״ת אינו ראוי ור״מ ס״ל דמה״ת חשיב ראוי אין ראוי דמשום דמדרבנן הוא אינו ראוי אף מה״ת אינו ראוי לר״י דאף אם תהי׳ גזירת המלכות שלא לכנס לסוכה רק לשתי ימים נמי מדר״י לא יהא תעשה

סוכה

סז) דחיה דמעיקרא לדברי המ״ל דפ״ו דתרומות :

סח) ראי׳ לדברינו מסוגיא דחק״ה

סט) לא נראה ונדחה לדברי המל״ה ושער המלך

סוכה דאינו סוכה הראוי' לו' ולא תלוי מחמת שאינה ראוי' מדרבנן רק מאיזה טעם שיהי' כיון דלא"ה לו' פסול מן התורי' וכן כ' הרשב"א במקומו מפורש ע"ש: ע)וכמו שאמרנו לעיל דמטמא לשביות ולאשתו קטנה כיון דירית לה קרא ולא עכו והוה מ"מ מן התור' הגם דכל עיקר דיורש אשתו מד"ס הוא לדעת הרמב"ם כנ"ל מ"מ כיון דירת לה הוה מ"מ ומותר עס"ת דסוף סוף אין לה קוברין יהי' מאיזה טעם שיהי' וכן כתבו התוס' בפסחים כ"ע. בד"ה אין פודין וז"ל ואין לתמוה אטו משום חששא דרבנן נפקיע מעילה דאורייתא דכיון דאמרו רבנן אין פודין לא שויא מידי כונתם פשוט כיון דאמרו רבנן אין פודין א"כ אין שום בן אדם יפדה א"כ לא הזיק להקדש הגם דמה"ת מותר לפדות מ"מ א"א למעול כיון דלא יפדה אדם כלל לא הזיק כלל ואף אם תאמר גם מדרבנן פודין רק שיהי' הסכמיות אנשים דלין פודין קדשים נמי לא הי' מעל כיון דאין מי שיפדה א"כ לא הזיק א"כ אין כונת התוס' משום דרבנן אמרו אין פודין ואינו ראוי מדרבנן אינו ראוי מד"ת דאף אם רבנן נמי אמרו פודין רק שאנשים מעצמן מונעין את עצמן מלפדות נמי הי' פטור דלא הזיק כלום רק תוס' האמת נקטו דלמה לא שויא משום דרבנן אמרו אין פודין. עא)וכן הא דסוטה מ"ד: פלוגתת ר' יוסי הגלילי ור' יוסי בעבירה דרבנן דלר"י אינו חוזר מעורכי המלחמה ולר"י הגלילי חוזר נמי כך הפרש דלר"י הגלילי חוזר משום דקרא קאמר הירא ורך לבב וס"ל דבעבירות דרבנן נמי ירא ורך לבב הוא ולא גרע משמע קול קרנות והרתיע הגפת תריסין והרתיע דס"ל לר"י הגלילי דחוזר ע"ש וה"ה כיון דיש לו עבירות דרבנן ירא ולבו רך הוא ור"י ס"ל כיון דהוה רק דרבנן לאו יראה ראתה נקטה אבל לאו מקרא ממעטינן עבירה דרבנן רק הקרא ממעט למי שירא ורך לבב וא"כ אם ירא הוא מאיזה טעם שיהי' התורה מעטו וסבר ר"י הגלילי כיון דיש לו עבירה ד"ס נמי ירא הוא וברור :

ע) ראי' לדברים הנ"ל :

עא) עוד ראיה לדברי הנ"ל :

עב) ראיה ג' על הנ"ל :

עב) ג' מש"כ מפי' שבועת העדות דל"א איפליגו ר' אחא בר יעקב ורב פפא אי נוהג שבועת העדות במשחק בקוביא דכתיב והוא עד בראוי להעיד ורב אחא בר יעקב ס"ל דמשחק בקוביא כיון דרבנן פסלוהו לא חשוב ראוי אף מה"ת ור"פ ס"ל האי מדאורי' חזי ואינו ראוי מדרבנן ראוי מה"ת הוא. ואנכי הרואה דאין פלוגתתן משום ראוי או לא דגרסינן שם אינה נוהגת (שבועת העדות) אלא בראויין להעיד לאפוקי מאי אמר ר"פ לאפוקי מלך ורב אחא בר יעקב אמר לאפוקי משחק בקוביא מ"ד משחק בקוביא כ"ש מלך ומ"ד מלך אבל משחק בקוביא מדאורייתא מחזא חזיא ורבנן הוא דפסלוה. הנה ר"פ דקאמר דמהכי' דאמרה דשבועת העדות אינה נוהגת אלא בראויין להעיד בא לאפוקי מלך ולא משחק בקוביא א"כ חז"ל לא אמעיטא לענין שבועת העדות משחק בקוביא מפורש לבל יבא קרבן רק אמרו דמשחק בקוביא אינו נאמן להעיד וא"כ בכבש עדותו יש לנו לומר דיתחייב קרבן דבזה לא יתעקר ד"ס בקו"ע דחכמים לא אמרו רק דפסול לעדות אבל בכבש עדותו לא אמרו דאינו מביא קרבן ובביאת קרבן אינו מיעקר דברי חז"ל דל"א רק דמשחק בקוביא פסול להעיד ולאמר כיון דפסול לעדות ממילא אף עדותו אינו עדות וכבישתו אינה כבישה זה לא אמרינן כנ"ל דדי לנו לעקור ד"ת אף בשו"ת היכא דמפורש אמרו לעקור כנ"ל ורב אחא בר יעקב ס"ל דמהכי' מפורש ממעט משחק בקוביא ולכן אינו מביא קרבן הגם דמה"ת ראוי להעיד דהעמידו לעקור ד"ת בשו"ת וא"ת שיבא קרבן יתעקר דברי חז"ל בקו"ע דמפורש אמרו דאינו מביא קרבן :

עג) ראיה ד' על הנ"ל:

עג)ד' מש"כ דר"י ס"ל דאינו ראוי דרבנן חשיב אינו ראוי מה"ת ע"ש לא זכר מר דברי רש"י בד"ה קאי באבל במליעא מ"ח. דלר"י אם קדשה מקודשת מן התורה גם יסתור ר"י דבריו לפסחים פ"א דס"ל דמטמא למפרע דרבנן ולמה אינו מביא קרבן בפסח שני ודוק וכבר הבאתי לעיל .

עד) ראיה ה' על הנ"ל:

עד) ה' מש"כ דר"ש ביבמות כ"ע ס"ל דאינו ראוי מדרבנן חשיב ראוי מדאורי' ולדעת הר"י אמרנו דדעתו דאינו ראוי מד"ס אינו ראוי מד"ת ור"ש פוסק כר"י דמעות קונות וא"כ יסתור ר"ש דבריו :

עה) ראיה ו' על הנ"ל :

עה) ו' מ"ש דהרמב"ן באמת יסבור דשבויות לוקחה וחולק על הרמב"ם ולפי מה שאמרנו לעיל דליכא עשה כלל א"כ איך אפשר דיסבור הרמב"ן שיקח שביה :

עו) ראיה ז' על הנ"ל :

עו) ז' מש"כ דהיכא דחכמים הכימו קילא על דברי תורה כגון עד אחד בעדות אשה ע"כ משום דראוי מדרבנן הוה ראוי מד"ת ע"ש וא"כ לדבריו כ"ש עדות אשה או עד מפי עד דיותר קילא הוא דודאי הוה ראוי מד"ת לא שמע לוחת הגאונים והראשונים ע' אה"ע סי' י"ז ופ"ת סקי"ג הא דעד אחד כשר לעדות אשה אי מדרבנן אי מה"ת ועד מפי עד ומפי כתבם לכ"ע הוה דרבנן וכ"ת לכמה דברים ע"ש ולדבריו מה תגרע כח דהוה רק ד"ס ראוי מדרבנן הוה ראוי ד"ת :

השמטות

לדף ל': בד"ה תשובה וכו"ל. תשובה לכאורה הדבר פשוט לפי מה דמבואר בחו"מ סי' ק"ה סעי' ג' בנתן הלוה מתנה לפי' ע"י שליח. אם אמר בלשון זכה או תן למאן דס"ל דתן הוי כזכי במתנה דקנה ע' סמ"ע וש"ך שם אפילו במקום שח"ל א"כ בחוב דקיי"ל דהולך נמי הוי כזכי ע' בחו"מ סי' קכ"ה סעיף א' נמי הדין דקנה אפילו בח"ל אמנם לדינא לבבי לא כן ידמה.

לדף ל"ד קודם ד"ה ובדרך. ומעתה יצא לנו לכ"ד דהדבר תלוי במקור מקומו של הדין הנ"ל דאם המקור מש"ס דגיטין י"ד מדברי רב הנ"ל א"כ אפילו בהולך נמי הדין דקנה אפילו בח"ל דהא דיש של רב בהולך קא איירי ואם הדין הנ"ל מש"ס דגיטין י"א מדברי ר"י א"כ יש לנו לומר דבהולך בח"ל ל"ק כדעת הש"ס דגיטין ס"ג ורק שאינו יכול לחזור אמרינן. משום ספק ממונא לקולא כנ"ל אבל בח"ל לא הוי הולך כזכי כנ"ל וכשאני לעצמי נראה לי דהמקור מדברי ר"ס הנ"ל מש"ס דגיטין י"א ובהולך פשיטא בח"ל דלא הוי כזכי אלא אף בתן נמי ס"ל דלא הוי כזכי אפילו נתן לשלוחו לזכות לבע"ח שלו דהרמב"ם לא ס"ל כר"י דתן כזכי בעבד ואשה כנודע א"כ ליכא ילפותא דאף בח"ל תועיל ליתנא דתן הגם דהרמב"ם ס"ל דינו של ר"י באומר זכה דקנה אפילו בח"ל מ"מ בתן לא שמיע לי' דהא ס"ל תן לא כזכי בעבד ואשה כנ"ל ולזה שפיר דקדק הרמב"ם בלשונו וכתב באומר הלוה זכה וכו' ולא כתב הולך ותן וגם המחבר שכתב תן הוא דוקא תן ולא הולך גם משום דלדעתי המחבר נמי איירי בנתן הלוה לבע"ח שלו דוקא ולא כהסמ"ע וש"ך ובדוקא נקט המחבר תן ולא כדבריהם שכתבו

שכתבו שכתב לכל מר כדאית ליה דאין דרך המחבר לכתוב כן רק לכ"ע משום דמיירי שכהן לבע"ח שלו ובחוב תן כזכי אף בח"ל כדעת הר"י הנ"ל כל האומר תנו כאומר זכי דמי' ובהולך בח"ל לא ס"ל דיהי' כזכי דעד כאן ל"א הולך כזכי רק לענין חזרה שלא יוכל לחזור משום ספק ממונא לקולא כנ"ל אבל ח"ל דליתא שסברא דספק ממונא לקולא עדיין לא שמענו :

ומעתה יוצא דבר חדש בכהן שלוה מתנה לאחר ע"י שליח וח"ל. אפילו אמר זכה נמי לא קנה (ולא כהסמ"ע וש"ך שם) לכ"ע לדעת הרמב"ם דמפרש הא דגיטין י"א דאמרו שם ח"ל היינו אחרים ממש כנ"ל ואעפ"כ אמרינן דמהני לישנא דזכי הא הוא ס"ל דשחרור עבד הוי חוב גמור כנ"ל א"כ לא למדנו רק בכהן לבע"ח שלו אז בח"ל מהני לישנא דזכי ולדעת הרא"ש ודעמי' דס"ל דשחרור עבד לא הוי חוב הא המה מפרשין ח"ל לאדון א"כ לא שמענו בכהן לשאינו בע"ח שלו בחב לאחרים ממש דתועיל לישנא דזכי וגם הא דרב נמי מיירי בבע"ח שלו דוקא ובאינו בע"ח שלו באמת לא יועיל אפילו זכה ובזה יצא הכל לנכון ולא קשה דברת הקצה"ח שם דבאמת לא קנה במקבל מתנה ודוק :

דף ל"ד : בשורה המתחלת וכפשטת וכו' כנ"ל. וכפשטת לשון הרמב"ם והיא המקור לדברי המחבר וכו' בלשון זכה או תן לדעת המחבר וכו' שאלה אמר אחד לחבירו תן מנה לפ' במתנה אי הוי כזכי שלא יוכל לחזור או לא .. תשובה לכאורה הדבר מבואר בחו"מ סי' קכ"ה פלוגתת הרמב"ם ודעימיה, אולם לדעתי שיטת הרמב"ם דתן כזכי היא מכוונת בש"ס מאד גרסינן בגיטין על מתניתין דתנו גט וכו' אמר רב יצחק וכו' . דף ל"ה. בשאלה שם וכנ"ל באמר בלשון הולך כמבואר ברמב"ם וכאשר אמרנו לעיל בכוונת המחבר דסי' ק"ה סעיף ג' דדוקא באמר בלשון זכה או תן קנה ולא כן וכו': ע"ב בשורה המתחלת דתופס וכנ"ל. כיון דהולך לאו כזכי במקום שח"ל וכו'. דף לו בד"ה הדרינן וכנ"ל. לא שייך אלא תופס מעלמא אפילו וכו'. דף ל"ז. בד"ה הדרינן וכנ"ל. גבי תופס מעלמא אפילו וכו': דף מ"ה: בשורה המתחלת לו מתנה וכו' וכנ"ל. לו מתנה קודם לכן (בהכרח רש"י לומר קודם לכן דאלו השתא עדיין מוכח דשליח מלוה כיזקין) ומקשה תו' וכו' ועליה נאמר שליח מלוה א"כ וא"ת בדאיכא הנאת הגוף בהדי מלוה ל"א מללל"כ ואסור להנות ובגרמא כבר קדמנו דשרי לכל הדיעות כנ"ל א"כ מה מקשה הש"ס וכה"ג לאו מלוה הוא והתנן האומר סלע לצדקה בשביל שיחי' בני הר"ז צדיק גמור הא בכה"ג לו מתנה יש לו ההנאה עתה בעת המלוה דמעיין אחריה לא כן בסלע לצדקה דעתה אין לו עדן שום הנאה רק שיחי' לו גרס ועכ"פ אף וכו'. ועדיין יש לדחות. דף מ"ט סוף ע"א. ויעוין תוס' שם בד"ה דמהני דהשיגו בקושיא הנ"ל. וכתבו לחלק דבפורע חובו האחר מבריח ארי ממנו, לא כן הכא דהוא עצמו. מבריח ארי מעצמו ובכי ה"ג אסור. אולם לפע"ד לאו כ"ע יודה לתירוצם ולחילוקם דהכא ע"כ מאן דס"ל דפרוטה דר"י שכיח ובנכסי בעל אבידה אסורין על מחזיר לא קא מיהדר לי' דקא מהני לי' ע"כ דס"ל הגם דמקיים מלוה השבת אבידה מ"מ אמרינן דאסור לו לקיים המלוה משום דקא נהנה בהדי מלוה בהאי פרוטה דר"י א"כ ע"כ לא יסבור המ"ד ההוא כללא דמללל"כ דאמרינן בהדיר הנאה משופר דאירע בו תקיעה של מלוה דמללל"כ הא מ"מ באתרמי לי' עני פטור מליתן לי' רפתא ובשכיח אנן קיימין א"כ יהי' אסור לתקוע כההיא דאמרינן דאסור להשיב האבדה וא"כ ע"כ דברי המ"ד דחוים מההלכה: ולחילוקו של התוס' י"ל דבאמת יסבור דמלל"כ אף דהוא סובר דתוקע לו תקיעה של מלוה לו דייקא ע"י אחר אמכם לפי גירסת. הגאונים והרמב"ם הנ"ל דגרסו דמותר לתקוע בו דהוא עצמו תוקע לעצמו א"כ הוא בעצמו מבריח ארי מעצמו ובכי ההיא גוונא אסור לדעת התוס' ואף לאותן דגרסו לו דהיינו שאחר יתקע לאו מטעמא דפר"י נגעו בה רק מטעם דהנאה בתקיעה כשתוקע בעצמו ע"ש ולדעתם דברי המ"ד דחוים המה מהלכה וא"כ ע"כ דהגאונים הנ"ל לא ס"ל חילוקים של התוס' דא"כ יאמרו דדוקא אחר יתקע דאל"כ נהנה פרוט' דר"י דלדעת הרמב"ם פרוטה דר"י שכיח ע' רמב"ם פ"ג מה' אבידה מקמא כ"ו : ולבלתי לדחות דברי המ"ד מהלכה. אלא ע"כ דס"ל דאין חילוק ודברי המ"ד שלא כהלכה דפסקינן דמלוה ללי"כ כש"ב ובזה ניחא דברי הרמב"ם דנדרים מקושית הפוס' שם דלאמת ס"ל דפר"י שכיח והכא דפסק אפילו בנכסי בעל אבידה אסורין על מחזיר לאו משום דפרוטה דר"י לא שכיח אלא משום דמלל"כ ודס"ל דתוקע בו, דהנאת הגוף בהדי מלוה שרי ודו"ק כי קצרתי במקום שיש אריך אנפין : ואין קושיא מה דרבא מוקים המשנה בלוה ע"מ שלא לפרוע ורבא בר"ה כ"ח. ס"ל דמודר הנאה משופר תוקע לו תקיעה של מלוה ורבא ס"ל דאף גרמא אסור משום דרבא יסבור פרוטה דר"י לא שכיח ודו"ק:

בדף נ"ד: בשורה המתחלת ראי' דוקא כנ"ל. ראי' דוקא והשאר במאמר המוסגר עד דמיירי דהי' היין אח"כ אצלו בפקדון וכו'. דף נו. שאלה כ"א כנ"ל. בנשאר ממאכלי שבת החל בשבוע של ת"ב וכו'. דף נ"ז. בשורה המתחלת דשרי לו כנ"ל. דשרי לו לגמור יעו"ש דלטעמא אחריכא וכו'. דף נ"ז: בשורה המתחלת והא דמהרהר כנ"ל. א"כ אפילו לפניה דמזון ולפניה דק"ש וכו'. דף י"א. קודם ד"ה ולגב. עתה נ"ל דפלוגתת רש"י ותוס' אי הפקר הוי דא"ת והוי קנין או לא הוא מחלוקת ב"ש וב"ה בעירובין פ"ו גבי מאימתי נותנים רשות דלב"ש ס"ל ביטול רשות מקנה רשות הוא ולב"ה ס"ל דביטול ל"ה אקנויי רשותא ע"ש ונודע דביטול מטעם הפקר הוא ומכאן ג"כ ראי' לדברינו דסילוק רשות ל"ה קנין דהא ב"ה ס"ל דביטול רשות הוי סילוק ול"ה קנין לכ"ע ע"ש ודו"ק. דף נ"ט. בשורה המתחלת דדי אפילו בלב כנ"ל. דדי אפילו בלב אבל לענין הברכ' הדרינן לכללא דהלכ"ד וא"ת יברך על הביטול כשביטל בפה ז"א דהחכמים השוו מדותיהם לברך על הביעור כולם כיון דביטול בלב די א"כ אחד יבטל בלבו ויברך לברך על הביעור דעל דבר שבלב לא תקנו ברכה א"כ תקנו דכולם אף המבטל בפה לא יברך רק על הביעור. בדף נ"ט. בשורה המתחלת בבה"ח דכל וכו' כנ"ל. בבה"ח דכל עצמו וכו' כיון שהוא אסור בד"ת וכו'. בדף נ"ט. יש טעות מן ד"ה שאלה עד אולם לא בהכאת כמבואר אין כאן מקומה כלל ומהשתא ולהלן עד סוף השאלה שייכא לשאלה כ"ב. דף ס"ד: בשורה המתחלת משום ממון כנ"ל. משום ממון וכן גזילה וכן קנין אגב וכו'. דף ס"ד: בשורה המתחלת ביום א' כנ"ל. ביום א' וכו' נמי הוי ונעשה וכו'. דף ס"ד: בשורה המתחלת גם הרמב"ם כנ"ל. גם הרמב"ם מודה דהפקר מה"ת וכו' .

או״ח

שאלה א׳ אם יכול אדם לעשות עצמו שליח לזולתו בלתי ידיעתו היכא שזכות גמור הוא לו וכ״ש במכר חמצו שמכחו למכרו :
תשובה דשפיר מועיל ודלא כקצה״ח בסי׳ שפ״ב שאלה א׳ דף ה׳ :
שאלה ב׳ אם הי׳ נודע לו מחמץ שלו בפסח ועבר הפסח ונתהוה בו ספק אם אמרינן בגיה דהיה ספק דרבנן ע״י גלגול ואסור או לא : תשובה דשרי שאלה א׳ דף י״ב :
שאלה ג׳ אם נקראה המילדת ליולדת. בשבת ע״י עכו״ם בקרון לנסוע חוץ לתחום אם יש להתיר שיסע עמה ילד לענין יחוד .
תשובה דשרי לילד לנסוע עמה בשבת . שאלה יוד דף ל״ב ע״א .
שאלה ד׳ חולה שיש בו סכנה אם לא יאכל בשר דהדין הוא דשרי לאחר לשחוט בשבת עבורו אם צריך השוחט בעצמו לבשל אותו הבשר או דאפילו אחר שרי לבשל :
תשובה אף אחר שרי לבשל ולהחם לו חמין. שאלה יוד דף ל״ב ע״א :
שאלה ה׳ בנשאר ממאכלי שבת האל בשבוע של תשעה באב על מוצאי שבת אי שרי לאכול או לא.
תשובי דשרי . שאלה כ״א דף כ״ו .
שאלה ו׳ מי שהתחיל להתפלל ושמע שמת לו מת שהוא אונן עליו אי צריך להפסיק או שיגמור.
תשובי יגמור . שאלה כ״א דף כ״ז .
שאלה ז׳ אחד אמר לחבירו בע״פ על טלה שלו רואה אתה קרבן פסח שלי ועתה הוא אינו בביתו ואנשי ביתו שואלין ודורשין אם לשחטו או לא :
תשובי דצריך להמתין עד זמן בואו לידע מה הי׳ כונתו . שאלה כ״ח דף סמך :
שאלה ח׳ אותן שנותנים בביתם אתרוג שלהם לאחרים במתנה לברך ביו״ט א׳ אי יוצאין או לא .
תשובי דאינם יוצאים: שאלה ל׳ דף ס״ד .

יו״ד

שאלה ט׳ אם המשרתת הפרישה חלה בלתי ידיעת בעלת הבית ואם היתה ממתנת על בעלת הבית הי׳ נתקלקל העיסה אם חלתה חלה :
תשובה דשפיר הוי חלה ודלא כקצה״ח בסי׳ רמ״ג שאלה א׳ דף ה׳ :
שאלה י׳ אם אחר הפרים תרומה בלתי ידיעת בעה״ב ואח״כ כששמע בעה״ב ניחא ליה אם תרומתו תרומה אף למפרע וכ״מ באכל הזר מהתרומה קודם ששמעו ניחותי׳ דבעה״ב אי חייב או לא:
תשובה דחייב ודלא כמל״מ בפ״ד מה׳ תרומות ה״ג שאלה א׳ דף ז׳ :
שאלה י״א אם איסור הנאה יש לו בעלים או אין לו בעלים וכ״מ אם יכולים אחרים ליטלו ממנו בע״כ:
תשובה יש חילוק בדבר בא״ה דהתורה אסרה עליו בהנאה למשל בב״ח ערלה וכדומה עדן שלו הוי ואסור ליטול ממנו בע״כ וא״ה שהוא עצמו עשאה על עצמו בא״ה אף בעלים אין לו ושרי לטלו ממנו בע״כ. שאלה ז׳ דף כ״ד :
שאלה י״ב אם יש קנין באיסורי הנאה להיות שלו אעפ״י שאסור :
תשובה יש חילוק בדבר איסור הנאה שאיסורו קדם לביאתו לידו ואין ביאתו לידו גרם להאיסור הנאה כגון בב״ח ושור הנסקל שגם מקודם ביאתו לידו כמי הי׳ אסור בהנאה אין בו קנין. אולם איסור הנאה שביאתו לידו גרמה האיסור הנאה כגון חב״פ או ע״ז שקודם ביאתו ליד ישראל הי׳ חמץ של עכו״ם והי׳ מותר לאחה״פ או הוי ע״ז של עכו״ם דמועיל ביטול דעכו״ם רק דביאתו ליד ישראל גרמה האיסור הנאה דהשתא חמץ של ישראל הוי ואסיר בהנאה לאחה״פ או הוי ע״ז של ישראל ואין לה ביטול עולמות בזה יש לו בו קנין שאלה ז׳ דף כ״ה .
שאלה י״ג אחד אסר על עצמו כל נכסיו לבלתי להנות מהם באופן שנכסיו אסורין עליו בהנאה עפ״י הדין אי שרי ליתן מהם לצדקה או לא .
תשובה דשרי ואפילו על מצוה דרבנן ודלא כהג׳ מליסא. שאלה י״ב דף מ״ט :
שאלה י״ד באסר נכסיו עליו בהנאה אי שרי ליטול ממנו בע״כ .
תשובה דאסור. שאלה י״ב דף נ׳ .
שאלה ט״ו כשאלתי בא׳ שהי׳ לו פרה מבכרת ואזיל ומכרה לעכו״ם ולקח מעכו״ם ערבון ולא הקנה לו מקום עמידת הפרה רק שציוה לעכו״ם שימשוך הפרה מרשותו לרשות הרבים ופתח חצירו פתוחה לר״ה ולשלן מן הבתים יש שם יתדות קבועות בארץ ואזל העכו״ם ומשך מרשותו של ישראל לר״ה ואגב הוליכה לנהר לשתות והחזירה לביתו. מהו הדין :
תשובה יפה קנה העכו״ם ולית כאן ספק בכור. שאלה י״א דף ל״ז .
שאלה ט״ז על החתונה בהתועד נשים שכנו ג׳ נשים במטה אחת ואחר ששתים הלכו לביתם מצאה השלישית כתם כגריס ועוד על סדין העליון והשלישית הודיעה להם ואין לתלות בזו יותר מבזו מכתמה לא וכעת נתועדו כולן לשאול מהו דינם . תשובי ע׳ בפנים. שאלה כ׳ דף כ״ה :
שאלה י״ז קהל שעשו תקנה שלא למכור דבר מה אי שרי למכור מה שהי׳ לו מכבר .
תשובי דאסור כדברי א״ז הרמ״א ביו״ד רי״ח ודלא כהש״ך והט״ז . שאלה כ״א דף כ״ו .
שאלה י״ח בנדה שאכלה והלכה דפסק א״ז הרמ״א דמותר לאכול אחריה באם התחיל לאכול שלא בפניה ובאתה תוך אכילתו אי שרי לו לגמור או לא . תשובי המיקל אין לגעור בו. שאלה כ״א דף כ״ו.
שאלה י״ט אחד שחט בהמה שלו ואחר לקיחת הבשר ע״פ העיר אחר ששחט הבהמה במחשבתו לשם עכו״ם וכבר בשלו בכליהם מהו דינו עתה אחר מעל״ע. תשובי דאחר מעל״ע שרי. שאלה כ״ב דף כ״ז.
שאלה כ׳ אחד שחט בהמה של חבירו לשם הר לרפואה והי׳ צריך לאותו רפואה מהו הדין :
תשובי דאסור אך לא בסקלה. שאלה כ״ג דף כ״ט.

הלכתא גבירתא

שאלה כ"א נשרט בהמתו לשם עכו"ם במחשבתו מהו דינו :
תשובי' הוי איסור ודאי לא ספק ולא כת"ם. שאלה כ"ג דף סמך.
שאלה כ"ב אחד אחר ששחט רוב שני סימנים בבהמה אומר ששוחט לעכו"ם מהו הדין :
תשובי' דאסור מה"ת באכילה לא בהנאה: שאלה כ"ד דף סמך.
שאלה כ"ג אחד אחר ששחט הבהמ' זרק דמה לעכו"ם ואומר שהשחיט' מפורש שחט לשם אלות שחיטי
אי שרי או לא. תשובי' דשרי ודלא כהט"ז. שאלה כ"ד דף סמך.
שאלה כ"ד אחד קנה חרב מאנשי הצבא בחזירתם מהמלחמ' אי שרי לעשותו סכין לשחיטי אי לא :
תשובי' דטבלה בשם שאה ושרי. שאלה כ"ו דף ס"א :
שאלה כ"ה אשה שחל יום שביעי של אבילות שלה בשבת ערב הרגל ח"כ כבר שלמה איך הדין •
תשובי' דאסור לה לטבול ערב שבת דל"א מקלת לילה ככולה לף לד"מ. שאלה כ"ז דף ס"ב.
שאלה כ"ו אשה שחלה יום שביעי של אבילות שלה בשבת ערב הרגל ובו ביום ישלמו לה הז"כ
ג"כ איך תתנהג בחפיפה וטבילת הצפרנים. תשובה פשוט דשרי לה לעשות החפיפי בע"ש
וטבילת הצפרנים תהי' ע"י שן ויד. שאלה כ"ז דף ס"ב.
שאלה כ"ז הא דחד בתרי בטל אי בעינן דוקא בהיתר מבורר או לא :
תשובי' דלא בעינן היתר מבורר. שאלה כ"ח דף ס"ב.
שאלה כ"ח אי בעינן רוב כפל או אפילו רוב משהו די.
תשובי' אפילו רוב משהו כמי די. שאלה כ"ט דף ס"ב.

אהע"ז

שאלה כ"ט נערה שקבלה קידושין שלא לדעת אביה ואח"כ שמע אביה וניחא לי' ונודע לן שאם מעיקרא
הי' נודע לו ג"כ הי' ניחא לי' אם חוששין לקידושין או לא:
תשובה דחוששין שאלה א' דף ז' ע"א וע"ב בהגה :
שאלה ל' אם אחד כהן מטבע לקטן לשחוק בה והגיע המטבע ליד הנער משרתו וקדש בה אשה
אם חוששין לקידושין או לא :
תשובה אין חוששין לקידושין ודלא כהב"ח הובא בקלה"ח רס"א שאלה א' דף ע"ז: ולי"ע.
שאלה ל"א כשאלתי מהרב דאדעסי באחד שעשה את הב"ד דנאוויארק ע"י כתב לשלוחין לכתוב וליתן
גט לאשתו דאדעסי וכתבו ושלחו להב"ד דאדעסי אם הוי גט או לא:
תשובה דהוי גט מעליא ודלא כקלה"ח בסי' רמ"ד :
שאלה ל"ב אחד הדיר ואסר הנאתו ונכסיו על הסופר שכותב גט לאשתו אי הגט כשר או לא :
תשובה אית דין לריך בושם להתיר ולדעתי מותרא דא"א רבע עלה. שאלה ז' דף כא :
שאלה ל"ג אם אסר והדיר הנאת סופר ונכסיו ממנו אי הגט כשר או לא:
תשובה לדעתי עודנה אגודה בי' כברא שונה דהגט פסול שאלה ז' דף כ"א :
שאלה ל"ד בגירש בגט של הפקר אי הוה גט או לא :
תשובה דהוי גט ודלא כברית אברהם שאלה ז' דף כ"ה :
שאלה ל"ה אלמנה שתפסה מטלטלין דיתומים ע"י שליח כדי לזון מהם יותר ממזון לשלושים יום
אם קנתה או לא. תשובה קנתה. שאלה יוד דף ל"ג.

חו"מ

שאלה ל"ו אי קטן קונה מהפקר ד"ת או לא :
תשובה דלא קנה מד"ת ודלא כמל"מ בפכ"ע מה' מכירה שאלה א' דף י"א :
שאלה ל"ז אי אבדה מדעת הוי הפקר וכ"מ בכגון שכהן מטבע לתינוק דזה הוי אבדה מדעת ואח"כ
אמר לאשה טלי המטבע הנ"ל לכסף קידושין וטלי מעג"ק בקידושין מועיל ונודע דהפקר
לריך אף למי שהפקירו קנין חדש (וזה חלוק הפקר מיאוש) וא"כ איכו מקודשת דלא הוי שלו דילא
מרשותו דהי' לריך קנין חדש שיהי' שלו או דאבידה מדעת לא הוי הפקר ולא יצא מרשותו עדיין והוי
קידושין :
תשובה דעת הטו"מ דאבדה מדעת הוי הפקר וקושית הט"ז והקלה"ח ליתא שאלה א' דף ע"ז :
שאלה ל"ח אם נטל דבר מן הקטן בתורת שאלה והחזיר להקטן בחזרה אם נפטר או לא :
תשובה דפטור ודלא כהרשב"א בספרו תולדת אדם סי' רל"ע שאלה א' דף ע"ז :
שאלה ל"ט מלה דבר שאין בו סימן קודם יאוש אם קנה גוף שהפץ להיות שלו או לא:
תשובה דקנה כדעת הרמב"ם הובא בחו"מ ר"ם סעיף ט' וקושית האחרונים ליתא שאלה א' דף נט:
שאלה מ' אחד אמר לחבירו לך אמור לפי שחייב לי כו"כ שישלח ע"י מעותי שבידו ולא מינה אותו
לשליח בעדים והלך וקיבל ונאנסו בידו אם פטור הלוה או לא:
תשובה חייב הלוה ודלא כסמ"ע בסי' קכ"א שאלה ב' דף י"ז :
שאלה מ"א אמר אחד לחבירו שלח לי המגיע ממך ע"י בנך שמעון ושלח לו ונאנס בדרך ושמעון
בנו הוא גדול רק סמוך על שלחנו אי יצא מרשותו ע"י בנו או לא :
תשובה דיצא מרשותו ודלא כמח"א בהי' זו"מ ס"ב ודלא כר"ת המובא בתוס' מליעא י"ב בד"ה ר"י
שאלה ב' בדף י"ח :
שאלה מ"ב אמר אחד לחבירו שלח לי המגיע ממך ביד עבדך והפטר והי' עבדו כנעני ונאנס בדרך
אי יצא מרשותו ופטור או לא :
תשובה דפטור שאלה ד' דף י"ח :

שאלי

הילכתא גבירתא

שאלה מ"ג אמר המלוה להלוה שלח לי חובי ע"י פועל עכו"ם שלך ושלח ע"י ועתה נאנס בדרך. אם פטור הלוה או לא:

תשובה דפטור הלוה ודלא כמח"א ה' שלוחין סי' י"א וש"ך סי' ק"ה סעיף א' שאלה ה' דף י"ח:

שאלה מ"ד בשכור לעבד על משך רב וחלה ואח"כ בא לבריאתו קיבלו בחזרי' אם חייב להשלים משך חליו או לא:

תשובה צריך להשלים ודלא כרמ"א בסי' של"ג דמקורו מדברי הרא"ש ודברי הרא"ש מופרכים הנהו שאלה ה' דף כ':

שאלה מ"ה אם עשה הנבהה ע"י עכו"ם פועל שלו אי אמרינן עכו"ם ליתא בשליחות ולא קנה או לא:

תשובה לא עשה ולא כלום ודלא כהליפא בסי' קפ"ח שאלה ה' דף כ':

שאלה מ"ו אחד שלח שליח לקנות לו קרקע והלך וקנה מהמוכר סתם היינו שלא הודיעו שהשליח הוא וקנה שלא באחריות ועתה אינו רוצה המשלח שלא באחריות וטוען השליח שמחזיר לו מעותיו אם אין רצונו שלא באחריות אם יכול המשלח לכוף להשליח ליתן השדה על אחריות שלו או לא:

תשובה הדין עם השליח ודלא כהש"ך והעי"ז שאלה ח' דף כ"ו:

שאלה מ"ז אם שלח שליח לקנות לו קרקע וקנה שלא באחריות דהדין באין לו מעות להחזיר למשלח דצריך השליח לקבל האחריות אי צריך השליח ליתן הקרקע במעות שקנה ואינו צריך המשלח ליתן היותר שוה באחריות או צריך:

תשובה צריך וצריך שאלה ח דף כ"ו:

שאלה מ"ח אם הבטיח לחבירו לקנות לו דבר ידועה ולא קנאה אם נקרא רמאי:

תשובה דלא נקרא רמאי רק בקנאו לעצמו לא"כ בלא קנה כלל ודלא כהנודע ח' חו"מ סי' ע"א וע"ב שאלה ט' דף כ"ז.

שאלה מ"ט באמר המשלח לשליח לקנות לו פירות ולא פרט לו המין כגון מאכים ענבים והלך וקנה לעצמו אם נקרא רמאי או לא:

תשובה דאינו נקרא רמאי רק בפרט לו בפרטות דבר זה ודלא כהסמ"ע בסי' קפ"ג ס"ק א' שאלה ט' דף כ"ז.

שאלה נ' בשלח שליח לקנות לו דבר זה וקנה לעצמו דאמרינן דנקרא רמאי מהו הדין בהחזיר הדבר שקנה אם תיקן בזה הדבר ולא נקרא עוד רמאי או לא:

תשובה אם החזיר לא נקרא עוד רמאי ודלא כמ"ש סי' ד':

שאלה נ"א מי שנקרא רמאי אם מחייבין הב"ד להודיעו ענשא דילי' דנקרא רמאי ומחייבין אותו להחזיר שאומרין לו מחויב אתה להחזיר כדי שלא תקרא רמאי או לא:

תשובה מחייבין הב"ד להודיעו דנקרא רמאי ומחייבין אותו להחזיר רק שאין להם לכופו כלל ודלא כרמ"ל בתשו' סי' ל"ו שאלה ט' דף כ"ז:

שאלה נ"ב אם אמר לחבירו קנה דבר זה והלך וקנה ועתה טוען הן אמת שקניתי סתם שלא אמרתי בשעת קנין שקונה אני בשבילו אבל דעתי הי' בשביל עצמי אי נאמן או לא:

תשובה אינו נאמן שאלה ט' דף כ"ח.

שאלה נ"ג אם אמר לחבירו קנה לי דבר זה והלך וקנה במעותיו ועתה טוען שקנה מפורש לעצמו וליכא עדים אי נאמן בדיבורו הקל או לא:

תשובה נאמן שאלה ט' דף כ"ח. ולא כהט"ז בסי' קפ"ג ס"ד ע"ש:

שאלה נ"ד באחד שנתן מעות לחבירו לקנות דבר פ' והלך וקנה במעות משלחו רק שזקף עליו במלוה לפני עדים אם קנה השליח או לא:

תשובה קנה ודלא כהש"ך שאלה ט' דף כ"ח.

שאלה נ"ה אחד קנה מחבירו מין סחורה ובשעת קניה אמר לפני עדים שקונה בשביל פלוני אך לא קיימי העדים בפני המוכר ואותו פלוני שקנה עבורו לא שלחו ולא נתן מעות כלל אם קנה אותו פלוני שלא יוכל הקונה עבורו לחזור בו או לא.

תשובה קנה ואינו יכול לחזור בו. שאלה יוד דף כ"ח וכ"ט:

שאלה נ"ו אחד קונה מחבירו מין סחורה ובשעת קניה אמר לפני עדים והמוכר שקונה בשביל פלוני ואותו פלוני לא שלחו ולא נתן מעות ועתה אינו רוצה אותו פלוני בהקנייה אם המוכר יכול לחזור באמרו שלא הקנה רק לפלוני דוקא:

תשובה קנה הלוקח ואין המוכר יכול לחזור שאלה יוד דף ל'. ודלא כהסמ"ע בחו"מ סי' קפ"ג:

שאלה נ"ז אחד ששלחו חבירו לקנות מין פלוני וכתן מעות והלך וקנה סתם לא בשם פלוני אם צריך הקנאה שנית ממוכר או לא:

תשובה אינו צריך הק"ס שאלה יו"ד דף ל'.

שאלה נ"ח אחד שקנה מין סחורה מחבירו ואמר שקונה בשביל פלוני והי' לו מעות פלוני אך לא שלחו אותו פלוני לקנות עבורו כלל אי צריך הקנאה שנית ממוכר או לא:

תשובה דצריך הק"ס שאלה יו"ד דף ל':

שאלה נ"ט אמר לחבירו הולך מנה לפלוני שאני חייב לו ויש עוד בעלי חובות אחרים אי קנה השליח בתפיסתו זאת בלא הגיע עדיין ליד המלוה או לא:

תשובה דלא קנה. שאלה יו"ד דף ל':

שאלה ס' בנתן הלוה מתנה לאחר ע"י שליח וח"ל בזה אי קנה או לא.

תשובה דלא קנה דלא כהסמ"ע והש"ך. שאלה יוד דף ל"ד. ובהשמטות:

הלכתא גבירתא

שאלה ס"א בנתן מתנה לאחד ואמר תן אי הוי כזכי ואינו יכול לחזור או לא :
תשובה דאינו יכול לחזור. שאלה יוד דף ל"ד : ובהשמטות :
שאלה ס"ב באמר לחבירו הולך מנה לפ' שאני חייב לו ובזה הוא ח"ל אם יכול המשלח לחזור בו או לא .
תשובה בח"ל יכול לחזור בו. שאלה י"א דף ל"ח .
שאלה ס"ג תופס מעצמו אי שרי לי' להחזיר כשרוצה באינו ח"ל או לא .
תשובה דשרי. שאלה י"א דף ל"ו .
שאלה ס"ד תופס לבע"ח בח"ל אי קנה עכ"פ חלקו למשל בתפס מנה ויש ד' בע"ח אי קנה עכ"פ כ"ה :
תשובה לא קנה אפילו חלק כ"ה. שאלה י"א דף ל"ו .
שאלה ס"ה בתופס לבע"ח וח"ל דהדין דל"ק אם נתן לאחד מבעלי חובות מהו הדין.
תשובה יש חילוק בדבר ע' בפנים. שאלה י"א דף ל"ז.
שאלה ס"ו אי בעינן בעלמא ג"כ חזרה שליחות אצל הבעל או דוקא בגט בעינן חזרה שליחות אצל הבעל לא בעלמא .
תשובה בעלמא ג"כ בעינן חזרת שליחות אצל הבעל ודלא כהגאון מליסא. שאלה י"ב דף ל"ז :
שאלה ס"ז חולה בתוך ג' ימים שנפל למשכב נתן שטר ליתן לפלוני כך וכך וכתב מהיום ועתה קם ונתעודד אם יכול לחזור או לא .
תשובה אינו יכול לחזור ודלא כהג' מליסא. שאלה י"ב דף מ"ג .
שאלה ס"ח בריא שליוה שיתן לפ' כך וכך ואח"כ מת ולא הושלם אותו סך ביד שליח ואותו פ' תפס אחר מותו אותו הסך אי מוציאין מידו או לא :
תשובה דאין מוציאין ודלא כהמחבר בשלחנו בחו"מ רנ"ב שאלה י"ב דף מ"ה .
שאלה ס"ט היכא דהי' פקח בשעה שעשאו שליח ונשתטה בגמר השליחות לענין ממון אי אזלינן בתר מעיקרא והוי שליח מעליא או אזלינן בתר השתא ולא הוי שליח כלל .
תשובה תלוי הדבר בפלוגתת הרמב"ם והרא"ש והטור והמוחזק יכול לטעון ק"ל ודלא כהקצה"ח שדוחה דברי הרא"ש והטור. שאלה י"ב דף מ"ו :
שאלה ע' אחד נתן לסרסור למכור חפץ ואמר לו למכור במאה זהובים והלך ומכרה בפחות ובאמת לא הי' שוה רק כמה שלקח מהו אי מחויב הסרסור לשלם מביתו עד מאה או לא :
תשובה אינו מחויב לשלם עד מאה. שאלה י"ג דף כ"א .
שאלה ע"א סרסור מכר חפץ לחבירו ולא הודיע לו שהחפץ הוא של פ' ועתה אחד יצא לטעון שהחפץ שלו הוא ובמאה אמרתי לו למכרו והוא מכרה בפחות והסרסור טוען שלא מכרה בפחות ממה שאמר לו והסרסר אינו רוצי' לישבע מה דינו של הלוקח אי צריך להחזיר אותו חפץ שקנה או לא : תשובי' דאינו צריך להחזיר. שאלה י"ד דף כ"ב .
שאלה ע"ב אחד הבטיח לחבירו לתת לו שכר טרחתו סך מה והוא יותר מדמי מלאכתו אי יכול לטעון משטה אני בך : תשובי' יכול ויכול אך יש כמה חילוקים בדבר. ע' שאלה ט"ו דף כ"ג :
שאלה ע"ג אחד לקח אצל מורה השעות מורה השעה בע"מ לשלוח מתנ' להחתן אם תהי' ישרה בעיניו יקחנה ואם לאו יחזירנ' ועתה טוען שלא ישרה בעיני החתן ושלחה לחזרה ונאנס והי' זכוכית דרמי אאפי' והלך ב' טוען שנודע לו שנגנבה לא שנאנס מהו הדין :
תשובה אם ישבע שנאנס יפטור ודלא כהסמ"ע ומליסא. שאלה ט"ז דף כ"ג :
שאלה ע"ד אחד לקח כלי מאומן לבקר והי' זכוכית מליאה ונאנס בהליכתו מהו הדין :
תשובה דפטור ולא כהג' מליסא. שאלה י"ז דף כ"ד .
שאלה ע"ה אחד ביקש מחבירו שיקח לו חפץ פלוני על היומא דשוקא ולא נתן לו מעות והבטיח ליתן לו שכר טרחא ועתה בבואו טוען שקנה לו בעד כך וכך ונאנס בידו. על היומא דשוקא ואין לו עדים להביאם ותובע המעות שנתן מהו דינו :
תשובה ישבע שנאנס ונוטל . שאלה י"ח דף כ"ד : ודלא כהג' מליסא .
שאלה ע"ו אי אמרינן יש שליחות לעכו"ם לחומרא או לא :
תשובי' אמרינן יש לחומרא היכא דשייך חומרא כגון באיסורא אבל לא בממונא. שאלה י"ט דף כ"ה :
שאלה ע"ז אי באיסורא עבדו רבנן תקנתא או לא : תשובי' לאיסורא לא עבדו רבנן תקנתא . שאלה ל' דף ס"ו.
שאלה ע"ח בהקני' לו עובר פרה ואחר שבא העובר לעולם תפס הלוקח אותו מהו הדין :
תשובה דקנה דיכול הלוקח לטעון קי"ל. שאלה ל' דף ס"ד.
שאלה ע"ט אי קנין דרבנן מועיל לד"ת או לא : תשובי' במקום דבעינן קנין שיהי' שלו למשל באתרוג על יו"ט אי לא מועיל אבל במקום דלא הקפידי' התורי' שיהי' שלו רק הקפידי' שלא תהי' של אחר בזה מהני קנין דרבנן . שאלה ל' דף ס"ה :
שאלה פ' באכל הזר תרומה טמאה מד"ס בטומאת הגוף אי חייב כרת או לא :
תשובי' דחייב ודלא כמ"ל ומש"ר . שאלה ל' דף ס"ד

ב"ה

לזכר עולם יזכרו האנשים הנקובים בשמותם פה אשר ידם הדה לעוריני במ"ק כדי שאוכל לבצע ולברך על המוגמר על הספר הנוכחי האל הטוב יהי' בעזרם ויגדלם וינשאם למעלה ראש ויריק עליהם רוח ממרום בשבו"ה ובחו"ר אבי"ר :

הרב הג' וכו' ר"א ליב שליט"א מכאלדזורכי
הה"ל וכו' ר"א הכהן שליט"א מסאמבור
הה"ג ר"א שליט"א ראהמין
הה"ג ר"א מענדיל אב"ד סכיטין
הה"ג ר"א יעקב אב"ד טארקע
הה"ג ר"א מרדכי אב"ד מאסליסק
הה"ג ר"א אב"ד סקאליט
הרב ר"א חיים נעביר מו"ץ גליכא
הרב ר"א מזורסטין
הג' המרומם ר"א אבים קאכיר סאכיק
האברך ר"א ארי' פ"ת גליכא
האברך ר"א ברודא סקאליט
האברך ר"א באבד מעדיכעם
האברך ר"א גרום זיכנער אמכיווע
הנגיד ר"א דראקור ארסווין
הנגיד ר"א שפייזר טריפיליוקע
הנגיד ר' אברהם יצחק ברוך קארפאס
הנגיד ר' אברהם כיים קראסטעין
הנגיד ר"א הורוויץ זבאריז
הנגיד ר"א טייטילבוים זבאריז
ר"א יהודא וואלדיכנער בוריסלאוו
ר' אברהם פילנעקדארף מאסליסק
ר' אברהם שמש לביה"מ עיר ישן
ר' אברהם ליב ווייכבערג זלאטסוב
ר' אברהם מ' כאגלר להק' דז' זלאטסוב
ר' אברהם גאלדמאן אלסאן
ר' אברהם לאהן ובנו ר"ם זאלאטעם
ר' אברהם ליעב זיקיטין
ר' אברהם הערטיל טארקא
ר"א יעקב גאלדרייך ווסילק וויסכע
ר' אברהם שלימען סמאפטאן
ר"א שמואל מילים ווינאדע לאכע
ר' אברהם זורר קליאהרע
ר' אברהם האעירר קיטב
ר' אברהם וויסכילער וואסקווין
ר' אברהם זלמן כ"ץ וואסקווין
ר"א מאיר קארלבערג ריסיף
ר"א יצחק סו"ב מאפטסאן
ר"א משה קאסלרייטיר מאטאריכי
ר"א חיים מרגליות קראסנב
ר' אברהם ביכסבערג זבארז
ר' אברהם ווייכסטיין סרימיוון
ר"א יצחק טארכיפאל
ר' אהרן מאכבער קריפנם
ר' אהרן ריכטער קלאדרב
ר"א שמואל ליבער זאגאם
ר' אהרן גריכסלאב מיקאלאיוב
ר' אהרן גריכים כאורע
ש"ב ר' אהרן כהן סטיסלוו
ר' אהרן זלמן קאריכבוס דרעסנא
ר"א שמואל לאבליכב דימסבז
ר' אהרן פרידמאן סי' זמסבז
ר' אלי' לאבכאר פוסאקב
ר' אלי' קיטלמאן חאליטוב
ר' אליק אקירמאן פרימיסאן
ר' איתמר סטרע ראזל

ר' אלטער לאסטיל זבאריז
ר' אליקים געציל לעמל דעמביכע
ר' אלטער כ"ץ להק' הג' בילקאמען
ר' אליעזר קרייזבערג להק' דק"ב בוריסלאוו
ר' אליעזר שעכטער לביה"מ סאכיק
ר' אליעזר זעכר סטעריע
ר' אליעזר גאלדבערג קראסנע
ר' אלטער אמר ליטיוויסק
הח' אליעזר ליבער מאכד מיקאליעב
הח' אלימלך להק' הג' ראזדל
הח' אלי' והח' וואלף לביה"מ דיכוב
ר' אפרים רוזנסטיק כאוסילקע
ר' אפרים ישעי' בארביווין
ר' אפרים מתנא דב"כ מכאלדזורכי
ר' אפרים ברוך
ר' אפרים סטעריכהעל ראטין
ר' ארי' באלאן קראסנע מעלין
ר' ארי' משה כגילגאב זאיועם
ר' ארי' ליבם ליפסין טריווע

אות ב

הה"ל וכו' ר"ב שליט"א מוויזכילא
הה"ל וכו' ר"ב שליט"א גליכא
הב' ר"ב ליון ספין מפרעמיסלא
ר' בנימין טייכר ליטיוויסק
ר' בנימין לבי לאכגבאר ביקלע
ר' בנימין הינדעס סטריאווקע
ר' בנימין סגל סינאווקע
ר' בערים קליין טשערנילוף מאזאפיעלקי
ר' בערל פיידר סיסקווין
ר' בערל ווייכגארטין סטאכיווין
ר' בערים האכדארף זאבארם
ר' בצלאל האמער זלאטסוב
ר' ברוך גנזלר טסארטריע
ר' ברוך גאלדהאגין
ר' ברוך אלטער פיש וויסאקע
ר' ברוך ליכטסין סיכאווע
ר' ברוך סו"ב מדראביטס

אות ג

הה"ג וכו' ר"ג אב"ד וואסקווין
ר' גדלי' הימבער מקילאיעב
ר' גדלי' שפיגליכג עיר חדש

אות ד

הה"ג ר"ד אב"ד כיזאכקווין
הח' ר' דוד זאב דיס ראסטין
האברך ר"ד היילפרין סטרי
האברך ר"ד לבוב זבאריז
ר' דוד כיסבוים הוסאקאב
ר' דוד בער וויטמאן כיזאכקווין
ר' דוד איכעלמאן דראביטס
ר' דוד לאקספייזר כיכנע זארכילקע
ר' דוד בעלער ריכיף
ר' דוד ליפא אסבכזי סטניסלאוו
ר' דוד בארביווין
ר' דוד שווין וואסקווין
ר' דוד תבל וואסירפירר זלאטשי
ר' דוד רחיכ"ש סכיעין

ר' דוד שור לאווידיווין
ר' דוד טאבאק בעריק מאלע
ר' דוד סאם באגדאכיווקע
ר' דוד זומירסטיין קיטכע
ר' דוד לעלר קראסיווקע
ר' דניאל אלטשטייטער זבאריז

אות ה

האברך ר' הירליל עטיכגין בראטקווין
ר' הירש סטערליר וואדכיק
ר' הירש שפארלפעלד סורידענקי
ר' הירש ליב הורט קאזאטשכע
ר' הירש מארגנשטערין טריפיליווקע
ר' הירש קאסיוועל דיטסקוב

אות ו

ר' וואלף שוארץ כיזאכקווין
ר' וואלף האזיר בורסטין
ר' וואלף שנייד מקאלאיעב
ר' וואלף קאסיוועל דיטסקוב

אות ז

הה"ג ר' זאב וואלף אב"ד סטרי
המשכיל ר' זעליג הכהן לויטערבאך דראבינעם
הנגיד ר' זלמן יוסף פיש מהוסאקאב
הנגיד ר' זכרי' שטיין מקיטוב
ר' זאב ע' הביה"מ עיר חדש
ר' זאב זיידמאן סורידענקי
ר' זאנוויל קלאר סאכיוועכיווע
ר' זאב דראקיר ארסווין
ר' זאב וואלף מארדיר וח' ר"ח סקארין
הח' זאב וואלף עה"ק דהוסאטין גרעדינק
ר' זישא מוזש אריטסק
ר' זישא הייזלר לעטכי
ר' זיסקינד קאהן קראסנע
ר' זישא רעכל קלימקווין
ר' זכרי' הענדל מדר"א

אות ח

הרב ר' חיים בן הה"ל ר"ב שליט"א מוויזכילא
הי"ם ר"ח יוסף חתנו דזי נסיאה ראהטין
האברך המופלא ר"ח מאירזאהן סטרי
האברך ר"ח גילעריכטער סכיעין
האברך ר"ח זאב ברבש לערטן
ר' חיים ליכדער בוריסלאוו
ר' חיים בראקכער בוריסלאוו
ר' חיים יואל לאדמער דראבינעם
ר' חיים זעליכגער לעטכי
ר' חיים יהושע בעריכזאלץ אריטסק
ר' חיים יחיאל קעסלר ליטיוויסק
ר' חיים דוד רוזינ"ב ליביחר
ר"ח יהושע זעמאן וויסכע היכנע
ר"ח לבי קרוז ווסילק וויסכע
ר"ח גרוסמאן פלילעכמאהל
ר"ח לבי ליפסין סקאלי
ר"ח הירש שערשדערפיר זלאכי
הח' חיים טובי' וויסמאן באליגראד
ר' חיים הירש דיאמאנטשטיין ראזדל

שמות הפרענומעראנטין

ר"ח שאול שור מקאלאמיעב
ר"ח שלמה צביה"ע כאוריע
ר"ח יצחק סטאזנטשאן
ר' חיים הוזער ברעזין
ר' חיים גרעבל דיוויעטניק
ר' חיים עניגסבערג סילן
ר' חיים שטיין וואסקווין
ר' חיים שור סאניוורניווע
ר' חיים מעללער טרעפקי
ר"ח הירש אהרן קליבאנווקע
ר"ח משה טשערנילוף מאזאפיעלק
ר"ח יוסף היילפרין הורידענקי
ר' חנה בלאך פיקאטשנע

אות י

הה"ל וכו' ר' ישעי' הירן שליט"א מדינוב
הגאון הג' ר' יעקב יוטים לבוב
הרב הג' וכו' ר' יוסף אב"ד אוסטריק
הרב הג' וכו' ר' יהושע העשיל אב"ד דאברימל
הרב הג' וכו' ר' יעקב אב"ד בילקאמען
הרב הג' וכו' ר' יודא אב"ד דסקאני
הרב הג' וכו' ר"י צבי אב"ד ראזדל
הרב הג' וכו' ר"י אב"ד פודוואליעשסק
הרב הג' וכו' ר' יוסף שמואל אב"ד קיטוב
הרב הג' וכו' ר"י אב"ד פרוזינא
הרב ר' יהודא יודיל מו"ץ סאניק
הרב ר' יחיאל מיכל בעה"מ ח"א ות"ח פרימשלאן
הרב ר' יצחק ערלה להק' דשאמבור
הרב ר' יוסף חתנו דב"נ מדינוב
הג' המרומם ר' יונה שליט טארניפאל
הג' המרומם ר' יהושיע דרומר סקאליע
הג' המרומם ר' יוסף עלטים וויזניצע
הג' המרומם ר"י קאניר ליכקא
הג' המרומם ר' יעקב מענקים טארניפאל
הג' המרומם ר"י מיכל הערנוג סאניק
הג' המ' ר"י יהושיע בלאה בערטש
הג' המופלא ר"י פערל זבאריז
הג' המ' ר"י הילל מארגינשטערין וה' ר"ד נאווישלקע
הג' המ' ר"י ראבין קאלינדאן
הג' המ' ר' יצחק דוד וויטמאן באליגראד
הג' ר' יאקיל בענר בוריסלאוו
הג' ה"ר יואל דערמיר וואלאוויטש
הג' המ' המשכיל ר"י ראזינשטאק פאלעפאנאווקע
הג' המשכיל ר"מ גינשבערג אבידיווקע
הג' ר' יודיל ווילנע מידאטשקוב
ר' יהודא ליבש שוועביר מדינוב
ר' יהושע טארנשטיין מקריפטש
ר' יהודא ליב מאנדל בערטש
ר' יהודא קרייזלר פאניטשוב
ר' יהודא פראס קריווקע
ר' יהושיע נחמן שרייבער טורקע
ר' יהודא אייזמאן בוטילקע
ר' יהודא פנחס היכילע

ר' יהודא ליב זוויגראד
ר' יהודא צבי קליין אדידסלאוו
ר' יהושע שטערין סטאניסלאוו
ר' יהושיע צביס"ש סג' הרידענקי
ר' יהושיע שין זבאריז
ר' יהודא פאקש וואליניווקע
הח' יהודא צבי ווייטמאן והח' צבי פעלדר באליגראד
ר' יוסף גאטווירטש אריניוו
ר' יוסף גראספעלד דאברימיל
ר' יוסף ליבערמאן מבאריסלאוו
ר' יוסף מ"מ זיסמאן מעדיניטש
ר' יוסף דוד דעמילים לבוב
ר' יונה גאלבערג גלינא
ר' יוסף צבי בעטמאן זאלאטשיב
ר' יוסף דאלר ראהטין
ר' יוסף משה קארנהייזער סקארארדענע
ר' יוסף ליבער סקאראדנע
ר' יוסף סג"ל ראטינבערג סקאלי
ר' יוסף ליפשין נטרי
ר' יוזיף בלאך פיקאטשנע
ר' יחפא פעדר סטאבנטשאן
ר' יואל יצחק אשכנזי זיקאוי ווישנע
ר' יוסף האנדזעל לאבין
ר' יוסף לינדער סטאניסלאוו
ר' יואל זעניגבלאס ליסקעף
ר' יוסף יאבלאנאווער ניפאלאקווין
ר' יוסף מהר"א קטריווקע
ר' יואל פרענקיל זבאריז
ר' יחיאל מיכל שטער ביקלע
ר' יחיאל מיכל האנן היסנע ווישנע
ר' יחיאל מיכל בעק ווישלק ווישנע
ר' יחזקאל גינזבער סטאבנטשאן
ר' יחזקאל שפיליטער סטאניסלאוו
ר' יעקב פריינד בוריסלאוו
ר' יעקב מייזלר אריסטק
ר' יעקב דוד פינק סאניק
ר' יעקב וואלאנקי חר"ל הישטוע
ר' יעקב פיש עה"ק דס"ג ליטוויסק
ר' יעקב ליבער טארקע
ר' יעקב הערטל טארקע
ר' יעקב יוסף העגיר בארינע
ר' יעקב זאלצמאן מקלאיעב
ר' יעקב הורווין סטאניסלאוו
ר' יעקב ליפשין וואסקווין
ר' יעקב כהנא טאפירווטשיק
ר' יעקב לייכער מבארייפ
ר' יעקב רצל מאלידיא
ר' יעקב רעטער מאמארינן
ר' יעקב צעלרמאיר באניקי
ר' יעקב ליכטשין אריניצע
ר' יעקב הירש אורבאך זבאריז
ר' יצחק ראזניר מקריפטש
ר' יצחק ראזינשטיין מקריפטש
ר"י אייזק לייכר מעיר חדש
ר"י אייזיק שמערלער וויזנינא
ר' יצחק הורווין מעיר חדש
ר' יצחק רייז מדראביטש
ה"ה ר"י אהרן ראהטין
ר' יצחק בראנד זאגארש

ר"י אייזק קליין חרשוועש
ר"י משה אקירמאן בראטקווין
ר"י חיים צוקערבערג אגיטש
ר"י אייזק ליכן ראדיק
ר"י אייזק הינדזיל לאבין
ר' יצחק שו"ב קיטוב
ר"י אייזק ווידמאן בארביווין
ר' יצחק אורבאך באבין
ר' יצחק שטארפיר שישקווין
ר' יצחק וואלקער זבאריז
ר' יצחק זיסמאן זבאריז
ר' ישראל שאק דיטוב
ר' ישראל עטינגין דיבעלק
ר' ישראל דוב עה"ק טרעווע
ר' ישראל קארנהייזער ראשטאטיש
ר' ישראל ליעב זיקיטין
ר' ישראל צבי ברענים ווישנע טארקע
ר' יששכר שואל בן יהודה מבארינע
ר' יששכר בערים לאנגנאר ביקלע
ר"י שלמה שטער ביקלע
ר' ישראל גאלדרייך ווישלק ווישנע
ר' יששכר בער זעמאן ווישנע היסנע
ר' יששכר בערים הויפטמאן סקאלי
ר' ישעי' סג"ל פיקס ראזדל
ר' ישראל שור מקאלאמיעב
ר' ישראל יצחק מאס סינגאווקע
ר' ישראל פערלמייסטער דאווידאוו
ר"י שלמה פאדיר סטריסעלי
ר"י איסר זאב קיניגסבערג לאנע
ר' ישעי' גאלד סאדרוב
ר' ישראל גאטליעב אריכעוו
ר' ישראל ליב בריננהאלן סטאניסלאוו
ר' ישראל רינקער וואסקווין
ר' ישראל אקסילראד טאפירוועטשיק
ר' ישראל פישבאך שישקאווין
ר' ישראל צבי נהן זיווינן
ר' ישראל ארי' וויינרעב קריווענקי
ר' ישראל הירשער זאלינע
ר' ישראל דוד באדיאן צעפאלטאווקי
ר' ישראל גינזבערג סקאלאט
ר' ישראל וואלעיך ליניאניק
ר' ישראל זילבער זבאריז
ר' ישעי' שאפרין טארניפאל
ר' ישראל שווארצהאפיל מידאטשקוב

אות ל

הג' המרומם ר' לוי צבי גרוסענגער באליגראד
הג' המרומם ר' ליפא סורוין סטאניסלאוו
ר' לוי גאלדרייך ווישלק ווישנע
ר' לוי גאלדרייך בר"א ווישלק ווישנע
ר' ליב מילר וחר"א ערענסדארף
ר' ליב וואגניר סקאלי
ר' ליבש לאניר מדינוב
ר' ליב דערמיר וואלאווישט
ר' ליב מארדער קאמינאק
ר' ליב פיקסאלן קלימקווין
ר' ליבש מנאלים צביס"ע נימאנקווין
ר' ליבש מאנסיים נימאנקווין

ר' ליב אייזלר מבוריסלאוו
ר' ליבש כ"ץ הורידענקי
ר' ליפא אייזנשטיין מעדיניטש
ר' ליפא פאטשמאן פרימישלאן
ר' ליפא קארינשטיין מטארקע

אות מ

הס"ל הקדוש והטהור וכו' ר"מ מענדיל זי"ע מוויזניצא
הס"ג וכו' ר' משולם רוקח אב"ד בוריסלאוו
הרב ר' משה בהה"ל ר"ב שליט"א מוויזניצא
הרב ר' מאיר מגיד נאדבערנו
הרב ר"מ וואלף מו"ץ זאגארש
הרב ר"מ חיים כ"י רידיק
האברך ר' משולם שאליט פאטיק
האברך ר' מ"מ קאנר שאניק
האברך ר' מענדל שלמה וואלאוויטש
הנגיד ר' מרדכי קארין שפינין
הנגיד ר' מאיר ווילנר ובנו ר"מ אטיניעוויטש
הנגיד ר' משה יאגיד מזוביריק
הנגיד ר' משה פריליך מבוריסלאוו
הנגיד ר' מאיר יעקב וואהל מפרעמישלא
ר' מאיר זעליגנער מדראביטש
הח' מאיר הערשאפט לביה"מ ישן דשאניק
ר' מאיר פאקש וויקילק וויסנע
ר' מאיר שלום סקאהלי
ר' מאניש יארעשיוועד סטיאווקע
ר' מאיר פיללנער אבידיפקע
ר' מאיר בורר סקאלניק
ר' מאיר פעפיר באשיווקע
ר' מאיר אלפאנד זווינראד
ר' מאיר זאב זיסלינג סטאניסלאוו
ר' מאיר שרייער דראשטנא
ר' מאיר הכהן שו"ב קיטוב
ר' מאניש גאלד שמיר ניפאלאקווין
ר' מאטי אלטין הוז דרילאיע
ר' מאטי קיבאק פראנלינטאהל
ר' מיכל הייזלר קריווקע
ר' מיכל בערל מאלדיא
ר' מנחם מענדיל ווענין שאניק
ר' מנחם מענדיל באדיאן איפאלטאווקע
ר' מנחם מענדיל פערשליישער וואדניק
ר' מנחם מענדיל זייפר ליסקעף
ר' מנחם מענדיל קריגיל טראוויליע
ר' מנשה אקסיל ראד סטינקע
ר' מנשה גליקי מאלידיא
ר' מנחם מענדיל מרגליות זאריבינין
ר' מענדיל ליפשין פלינטאהל
ר' מענדיל וויינגארטין סטאניסלאוו
ר' מענדיל ליפשיש ווייסקווין
ר' מענדל קארלנבערג פאשינטיק
ר' מענדל אינק ניפאלאקווין
ר' מענדל בלאנק מקאשפריווין
ר' מרדכי וואלטיך באריק גדול
ר' מרדכי אליעזר באהער קאהנישין
ר' מרדכי ריכטער ניזאנקווין
ר' מרדכי הכהן ניזאנקווין
ר' מרדכי מעלר להק' דאברימיל
ר' מרדכי פישמאן טערשאקאוו
ר' משה מייזלש עיר חדש
ר' מרדכי גאלדפליש קליבאניווקע
ר' מרדכי ווינקלער בלאני
ר' מרדכי גארטינהאז מיקלאיעב
ר' מרדכי מילער ביקאווע וויסנע
ר' מרדכי פריזיל דאבנעוויטש
ר' מרדכי פערשליישער דאווידאוו
ר' מרדכי וויגאדע
ר' מרדכי בעזניר קאשפריווין
ר' מרדכי ברענקראנע סקאראדנע
ר' מרדכי בארפעלד קריווענקי
ר' משה נאשע באלעניווין
ר' משה יהודא זידער ניזאנקווין
ר' משה דוד ריכטער דאברימיל
ר' משה אהרן
ר' משה דוב באדיאן מעדיניטש
ר' משה דוד הענע מעדיניטש
ר' משה בערנשטיין מעדיניטש
ר' משה לארבירבוש מעדיניטש
ר' משה גראף זאגארש
הח' משה וויטמאן באליגראד
ר' משה ליבער סקאראדנע
ר' משה יחיאל טארקע
ר' משה שעכטר טארקע
ר' משה מאיר הינילע
ר' משה יוסף הייטלר קריווע
ר' משה גרוסמאן פלינטאהל
ר' משה נחום ליפשין סקאלי
ר' משה בערי בראטקווין
ר' משה רוזינבוש חמעליסק
ר' משה לארינע נאוריע
ר' משה הורוויץ ביקאווע וויסנע
ר' משה שו"ב אדרוב
ר' משה שטערין באקישעווין
ר' משה בער זייכפעלד סטאניסלאוו
ר' משולם פריד סטאניסלאוו
ר' משה שמחה כהנא סטאניסלאוו
ר' משה וואסירמאן סטאניווין
ר' משולם ליפשין וואסקווין
ר' משה קימילמאן מאלידיא
ר' מתתיהו ש' ברעשקע
ר' מתתיהו סג"ל העגיר ניזנעווישילקי

אות נ

הרב הג' וכו' ר' נחום שליט"א בילקאמען
הרב הג' וכו' ר' נפתלי בער אב"ד ליטיוויסק
הרב ר' נפתלי הירץ לביה"מ דסקאליע
האברך ר' נתן ראפיפורט דאברימיל
המשכיל ר' נתן ליבלינג פאטשפינלע
סג' ר' נתן פאפיר וויזנילא
סג' ר' נטע וחר"א קאשפריווין
סג' ר' נתן זיסערמאן פודוואלאטשיסק
ר' נחמן גרין להק' דשטרעטין זאלאטשוב
ר' נחמן דוב ארבייט לימנע
ר' נחמן גינזבערג דאווידאוו
ר' נחמן יאליש טראשיווקע
ר' נחמי' טובער זבאריז
ר' נחמן אויערבאך לביה"מ ישן טארניפאל
ה"ר נחמי' רוזינבוש עה"ק זידיטשוב
ר' נטע שפירא דראביטש
ר' ניסן שאנער פרעמישלא
ר' ניסן רעפר באליטש
ר' ניסן שטריקלער נאווישילקע
ר' נפתלי הירש מאטקוב
ר' נפתלי זאב מאייער מיקלאיעב
ר' נפתלי קארפען דימיניוו
ר' נפתלי ראפ מסטריסקעלע
ר' נתנאל גרינהאט ריסאניוויטש
ר' נתן זיידמאן באבין
ר' נתן אוברלענדיר טריסקאווין

אות ס

הרב הג' וכו' ר' סענדר אב"ד ראזדיל
הח' סענדר סג"ל להק' דש"ג
כ' האשה הנגידה שאביל ניפאלאקווין

אות ע

ר' עקיבא נאגילבערג להקלויז פרימישלאן
ר' עקיבא זאלאזניק זבאריז
ר' עקיבא יוסף איידילמאן באריק גדול

אות פ

הנגיד ר' פייבוש שפרעננקיל גלינא
ר' פיסיל נאגיל פרעמישלא
ר' פיסיל רעחים נאנקווין
ר' פיסיל מוזר לייפר גראביווין
ר' פייבים שו"ב באליבאהקע
ר' פייבים זילבערמאן הוטעע
ר' פנחס קאלינדאן ניקלאיעב
ר' פנחס שימל מדיבעלקי
ר' פנחס שלום לביה"מ דאברימיל
ר' פנחס זעליג בלאך קליבאניווקע
ר' פסח קארינבערג זבאריז
ר' פסח ריפ דאברימיל
ר' פרץ שור דאווידיווין

אות צ

הרב הג' וכו' ר' צבי אלימלך אב"ד בערעשי
הרב הג' וכו' ר' צבי אב"ד באריסלאוו
סג' סימן ר"ל הירש לארבירבוש מעדיניטש

שמות הפרענומראנטין

סג' ר"ל זאב דיס סג"ל — ליקקא
סג' ר"ל ווייסילבערג — ברימעט
ר' צבי דאריכסטראך — בוריסלאוו
היס"ת ר' צבי שו"ב — מעיר ישן
ר' צבי הירש הימילשטיין — בערשטי
ר' צבי הירש לאנקסאס — טריווע
ר' צבי אלימלך — האמכיווע
ר' צבי הירש קארינהייזר ובנו ר"מ — פאליכע
ר' צבי יעקב הורוויץ — ליטיוויסק
ר' צבי הירש ווידמאן — לימנע
ר' צבי משה העגיר — באריכע
ר' צבי הירש ראפיפורט — קאראסטאוו
ר' צבי ארי' — גראדינג
ר' צבי הירש אקסילראד — סטאפעטאן
ר' צבי לאקער — דאווידאוויץ

אות ק

הגביר המרומם ר' קלמן רויזינבערג — וויסילק ווישנע
ר' קלמן הירש — מקאזיף
ר' קלמן דוד גינגאלד — מאלאדיא

אות ר

ר' רפאל ליבערמאן — דראביטש
שמ' ראובן שאכיר והש"מ אכטמאן לביה"מ הג' — פרעמישלא

אות ש

הרב הג' וכו' ר' שמואל אב"ד — דקאהל

הרב הג' וכו' ר' שלום אב"ד — עיר חדש
הרב הג' וכו' ר' שמואל אב"ד קילמאן
הרב ר' שמואל חתני דב"כ — וויזניצא
הרב ר' שלום טייכינבערג — פרימישלאן
הנעלה ר' שמשון ראפופארט — פידוואלאטשיסק
הנעלה ר' שלום — ראזארטשי

המשכיל ר' שמואל נאדיל — פאשפינלע
הב' המשכיל ר' שמואל אבלי אפיל — דראביטש
ר' שאול פרייאפעלד — קריפעש
ר' שאול עלאוויט — ליטיוויסק
ר' שלמה בערגלייז — קריפעש
ר' שלמה יצחק איילבערג — דיטשקוב
ר' שלמה יחיאל מיכל אייכינהאלץ — סלאוויט
ר' שלמה פעפיר — פרימישלאן
ר' שלמה — מאלאחאוויץ
ר' שלמה ראפופארט — מהוע
הח' ר' שלמה עפשטיין
ר' שלמה לאנגירנאר — ביקלע
הח' שלמה אשר אפילבלאם — ראמאניווקע
ר' שלמה דוב אפנבערג — הרידענקי
ר' שלמה קלייכר — קלעריווע
ר' שלמה זלמן שרגא — חעמעליסק
ר' שלום מאזער — הורידענקי
ר' שלום קארין — הורידענקי
ר' שלום לארבירבוס — מעדיניטש
ר' שלום האטיר — דאווידאוו
ר' שלום נייבערגיר — האריטן
הח' שלום יוסף ווירט לבק' — פרעמישלא
ר' שמואל מעלר — קריפעש

ר' שמואל פאוולער — הוסאקאב
ר' שמואל גלייך — עיר חדש
ר' שמואל זאנוויל קעסלער ובנו ר"א — ראשעטאמע
ר' שמואל זאב זינגער — ליטיוויסק
ר' שמואל זאנוויל אייז — ליטיוויסק
ר' שמואל וואלף — בארעתאק
ר' שמואל גאבי — בלאכי
ר' שמואל אקסילראד — סטרי
ר' שמואל גערשטמאן — ברידקע
ר' שמואל זכריהו בראך — בראטקוויץ
ר' שמואל צבי שו"ב — האדרוב
ר' שמואל ליב פישער — סטריכע
ר' שמואל שערף — קראפיטשוב
ר' שמואל ליפשיץ — וואסקוויץ
ר' שמואל אקסלראד — סכיטין
ר' שמואל גרינפעלד — זאליסב
ר' שמואל טארין — ריסאכיוויץ
ר' שמואל סג"ל — ליביאסק
ר' שמואל לילעי — סלאבימקע
ע"י הח' שמואל והח' ליפא לביה"מ — קריפעשי
עיה"ח שמואל והח' זעליג לביה"מ — איסטריג
ר' שמשון זיסערמאן — דיטשקוב
ר' שמשון שפייזער — טריפיליווקע
ר' שמשון שו"ב בהרב — לימנע
ר' שמשון פייסקעוויטש — ווישנע זארניקי
ר' שמשון שור — לעטני
ר' שמשון מאיר שו"ב — דראביטש
ר' שמשון שארגע — בוריסלאוו
ר' שמעלקי לייכר — לאבין
ר' שמחה איתמר שערליר — זוויגראד
הח' שמחה חכאלים לבק' עשארעקוב — דאברימיל

3 1761 07287595 8